This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

Philol. 135 Bd. June, 1887.

Harvard College Library

THE GIFT OF

STEPHEN SALISBURY,

OF WORCESTER, MASS.

(Class of 1817.)

17 Feb. - 23 Nov. 1885.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Harvard 144 FE3 17 1885

MNEMOSYNE.

BIBLIOTHECA PHILOLOGICA BATAVA

SCRIPSERUNT

C. G. COBET, C. M. FRANCKEN, H. VAN HERWERDEN,
S. A. NABER, J. J. CORNELISSEN, ALII.

COLLEGERUNT

C. G. COBET, H. W. VAN DER MEY.

NOVA SERIES.
VOLUMEN TERTIUM DECIMUM. PARS I.

LUGDUNI-BATAVORUM
E. J. BRILL.

LIPSIAE,
O. HARRASSOWITZ.
1885.

Digitized by Google

INDEX.

Pag.

Ad Galenum, scripsit C. G. COBET. (*Continuantur ex Tom.* XII *pag.* 448) . . . . . 1—14.

Herodotea, scripsit H. VAN HERWERDEN. (*Continuantur ex Tom.* XII *pag.* 432). . . . . 15—42.

Ad Diodorum Siculum. H. W. v. D. M. . . . . 42.

Ad Ciceronis Palimpsestos, scripsit C. M. FRANCKEN (*Continuantur ex Tom.* XII *pag.* 404). . . . . 43—54.

Ad Diodorum Siculum. H. W. v. D. M. . . . . 54.

Observationes Criticae in Herodotum, scripsit S. A. NABER. . 55—81.

Monendum de Herodoti editionis meae vol. I. H. VAN HERWERDEN . . . . . 82—83.

Ad Lucianum, scripsit K. G. P. SCHWARTZ . . . . . 84—111.

Ad Diodorum Siculum. H. W. v. D. M. . . . . 111.

Ad Dionysii Halicarnassensis Antiquitatum Romanarum librum primum, scripsit K. G. P. SCHWARTZ. . . . . 112—114.

Digitized by Google

Philol. 135
FEB 17 1885

AD GALENUM.

(*Continuantur ex Tom.* XII. *pag.* 448.)

29-422.

Tom. XI. pag. 242: Διόδωρος ὁ γραμματικὸς εἴ ποτε κατά τινα περίσασιν ΓΡΑΜμάτων ἐπὶ πλέον ἄσιτος διετέλεσεν ἐπιληπτικὸς ἐσπᾶτο. Interpres: „*si quando in quodam ludo litterario existens famem diutius sustineret.*" Pro inepto γραμμάτων restitue ΠΡΑΓμάτων. Frequens admodum in libris Mss. haec confusio est. Cf. Tom. VII. pag. 889: πολλοὶ ὑπὸ πολλῆς περισάσεως πραγμάτων ἀποσεροῦνται τῆς περὶ τὰ κάλλισα σπουδῆς.

Tom. XI. pag. 299: οἶδά ποτε παρακληθεὶς ὑπό τινος οἰκοῦντος ἐν προασείῳ τῆς Ῥωμαίων πόλεως ἀνδρὸς πλουσίου. pag. 300: αὐτὸν μὲν οὐκ ἔΦη (leg. αὐτOC μὲν οὐκ ἔΦHN) δύνασθαι συνεχῶς εἰς τὸ προασεῖον ἰέναι, χρήζειν δὲ τὸν ἄνθρωπον ἄχρι τῶν τριῶν ἡμερῶν — ὑπ' ἐμοῦ θεωρεῖσθαι. pag. 301; κατὰ δὲ τὴν ἑξῆς ἡμέραν ἔωθεν ἀπαντήσας τῷ πλουσίῳ κατά τι χωρίον ἔνθα τῶν ὀχημάτων ἀποβαίνειν εἰσὶν εἰθισμένοι, προσαγορεῦσαι αὐτῷ (leg. αὐτόν).

Colligas e verbis ἔνθα τῶν ὀχημάτων ἀποβαίνειν εἰσὶν εἰθισμένοι privatis ius non fuisse vehiculo in Urbe uti in tanta hominum celebritate. Erat igitur certus locus ubi de curru esset descendendum.

Post pauca pag. 300 editur: ἦκέ τέ που ὥρας πέμπτης καὶ ἀΦῃρέθHN τὴν πρώτην ἀΦαίρεσιν εὐθέως αἵματος λίτρας τρεῖς.

Digitized by Google

Interpres: *prima protinus detractione tres sanguinis libras* EXHAUSI. Non videt *ἀφῃρέθH* esse scribendum.

Tom. XI. pag. 318: *αἱ βδέλλαι οὐ τὸ ἐν τῷ βάθει ἕλκουσιν αἷμα ἀλλ' αὐτὸ τὸ παρακείμενον τῇ σαρκὶ* ЄICμύζουσιν. Confusa sunt, ut assolet, IC et K et corrigendum est 'ЄKμύζουσιν, *exsugunt.*

Tom. XI. pag. 337: *μαθεῖν μὲν παρ' οὐδενὸς ἔφη τὴν πόαν, ἀλλ' ἥπάρ ποτε χοίρειον εἴς τι προάστειον κομίζων* ΠΗξάσης *τῆς γαστρὸς ἀποθέσθαι κατὰ βοτάνης αὐτό.* Mendum est in *πηξάσης.* Corrige 'ЄΠЄIξάσης *τῆς γαστρός*, ut apud Lucianum *de mercede conductis* cap. 18: *τῆς γαστρὸς ἐπειγούσης.*

Tom. XI. pag. 340: *ἔναγχος οὖν τις ἰδιώτης οὐκ ἄφρων ἐξανθημάτων αὐτῷ — γενομένων ἦκεν ὡς τὸν ἰατρὸν ἀξιῶν ὅτι τάχιστα καθαρθῆναι. τοῦ δὲ Φλεβοτομεῖσθαι μᾶλλον αὐτὸν κελεύοντος, οὐ μαίνου, ἔφη, τῷ γὰρ διεφθαρμένῳ συνεκκενοῦσθαι τὸ χρηστὸν εὔλογον ὑπάρχει.*

Pro absurdo *οὐ μαίνου* emendandum est *οὐ μὲν οὖν.* Erat in libro vetusto OTMЄNOT̄ et ΘTMAIONT̄.

Tom. XI. pag. 461: *εἰ μὲν οὖν ἀπΟϛητέον ἐϛὶ ταῖς αἰσθήσεσιν οὐδεμίαν ἕξομεν· ἀπόδειξιν οὔθ' ἡμεῖς ὧν νῦν εἰρήκαμεν οὔτε 'Εμπεδοκλῆς ὠδὶ γράφων*

ἠέλιον μὲν θερμὸν ὁρᾶν καὶ λαμπρὸν ἁπάντῃ.

Perspicuum est *ἀπIϛητέον ταῖς αἰσθήσεσιν* emendari oportere, *sensibus non est credendum.*

In vicinia notabilis locus est: *τινὲς τὸν 'Αναξαγόραν ἐπικαλοῦνται μάρτυρα περὶ τῆς χιόνος ἀποφηνάμενον ὡς οὐκ εἴη λευκή.*

Tom. XI. pag. 541 ubi dicit quibus posissimum lectoribus scribat *ἐπεί*, inquit, *μὴ δυνατόν ἐϛιν ἁπάντων ϛοχάζεσθαι τῶν ἀνεγνωσμένων ἀνομοίων ὑπαρχόντων οὐ ταῖς Φύσεσι μόνον ἀλλὰ καὶ ταῖς ἡλικίαις.*

Reponendum *τῶν ἀνΑΓNΩCOμενων*, *eorum qui haec* LECTURI *sunt.*

Digitized by Google

Notanda sunt quae Galenus Tom. XI. pag. 690. scribit de mari mortuo: *τὸ τῆς ἐν Παλαισίνῃ Συρίᾳ λίμνης ὕδωρ, ἣν ὀνομάζουσιν οἱ μὲν θάλασσαν νεκράν, οἱ δὲ λίμνην ἀσφαλτῖτιν, ἔστι μὲν γευομένοις οὐχ ἁλυκὸν μόνον ἀλλὰ καὶ πικρόν.* et pag. 691: *οὐδ' εἰ βούλοιο κατὰ τοῦ βάθους καθεὶς ἑαυτὸν φέρεσθαι κάτω δυνηθείης ἄν· οὕτως ἐξαίρει τε καὶ κουφίζει τὸ ὕδωρ* et pag. 693: *φαίνεται ἐν ἐκείνῳ τῷ ὕδατι μήτε ζῷον ἐγγιγνόμενον μήτε φυτόν, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς αὐτὴν ἐμβαλλόντων ποταμῶν ἀμφοτέρων μεγίστους καὶ πλείστους ἐχόντων ἰχθύας καὶ μάλιστα τοῦ πλησίον Ἰεριχοῦντος, ὃν Ἰορδάνην ὀνομάζουσιν, οὐδεὶς τῶν ἰχθύων ὑπερβαίνει τὰ στόματα τῶν ποταμῶν· κἂν εἰ συλλαβών τις αὐτοὺς ἐμβάλοι τῇ λίμνῃ διαφθειρομένους ὄψεται ταχέως.*

Deridens Galenus Tom. XI. pag. 796 ineptias grammaticorum, herbarum figuras describentium quas ne per somnium quidem vidissent ita scribit: *Ἀνδρέου δὲ καὶ τῶν ὁμοίως ἀλαζόνων ἀφίσασθαι χρὴ καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι Παμφίλου τοῦ μηδ' ὄναρ ἑωρακότος ποτὲ τὰς βοτάνας, ὧν τὰς ἰδέας ἐπιχειρεῖ γράφειν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῶν ἀνθρώπων, ὥσπερ ὁ Ταραντῖνος Ἡρακλείδης εἴκαζεν αὐτούς, ὁμοιότατοι τοῖς κήρυξίν εἰσιν ὅσοι τὰ τῆς ἰδέας γνωρίσματα κηρύττουσιν ἀποδεδρακότος ἀνδραπόδου αὐτοὶ μηδεπώποτε θεασάμενοι. λαμβάνουσι μὲν γὰρ τὰ γνωρίσματα παρὰ τῶν εἰδότων, λέγουσι δὲ ὡς ἐπῳδὴν αὐτὰ (ἃ del.) μηδὲ εἰ παρεξῶς ὁ κηρυττόμενος τύχοι διαγνῶναι δυνάμενοι.* Deinde ita pergit: *ἐγὼ μὲν γὰρ ἐμεμφόμην τοῖς πρώτως* (leg. *πρώτοις*) *γράψασι τὰς ἰδέας τῶν βοτανῶν ἄμεινον ἡγούμενος αὐτόπτην γενέσθαι παρ' αὐτῷ τῷ διδάσκοντι τὸν μανθάνοντα καὶ μὴ τοῖς ἐκ* [*τοῦ* del.] *βιβλίου κυβερνήταις ὁμοιωθῆναι.* Dele articulum. Proverbium est *στρατηγὸς ἐκ βιβλίου* et *κυβερνητὴς ἐκ βιβλίου.*

Tom. XI. pag. 808: *τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη τοῦ θάμνου* (*τοῦ ἄγνου*) *ταὐτὸ τοῦτο δύναται δρᾶν ὥσε οὐ μόνον ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα πρὸς ἁγνείαν πεπίσευται συντελεῖν ἀλλὰ καὶ ὑποσρωννύμενα. Ταῦτ' ἄρα καὶ τοῖς Θεσμοφορίοις αἱ γυναῖκες Ἀθήνησιν ὑποστρωννύουσιν ἑαυταῖς ὅλον τὸν θαμνόν.* Cf. Scholia Veneta ad Iliad. Λ. 105.

Tom. XI. pag. 833: *εἴρηται μὲν — ἐπὶ πλέον, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ἐν κεφαλῇ.*

Digitized by Google

Legendum ἐν κεφαλαίῳ. In libris antiquioribus eodem compendio scribitur κεφαλή et κεφάλαιον.

Tom. XII. pag. 3: τέτταρας ἔδοξε ποιήσασθαι τάξεις· πρώτην μὲν τὴν ἀσαφῆ πρὸς αἴσθησιν ὡς λόγου δεῖσθαι τοῦ φωράσΑντος. Perspicuum est requiri futurum τοῦ φωράσΟντος.

Acerbe reprehendit Galenus Pamphilum grammaticum scribentem de rebus, quas non noverat Tom. XII. pag. 31. ὁ θαυμασιώτατος Πάμφιλος ὥσπερ τὰ ἄλλα πάντα ληρεῖ περὶ ὧν οὐκ οἶδε γράφων οὕτω καὶ ταῦτα ἄμφω συνέχεεν ἐς ταὐτόν et Tom. XI. pag. 793: ὁ δὲ Πάμφιλος — εὔδηλός ἐσι κἀξ αὐτῶν ὧν γράφει γραμματικὸς ὢν καὶ μήθ' ἑωρακὼς τὰς βοτάνας, ὑπὲρ ὧν διηγεῖται, μήτε τῆς δυνάμεως αὐτῶν πεπειραμένος et Tom. XI. pag. 792: τὴν περὶ τῶν βοτανῶν πραγματείαν ποιούμενος — εἴς τε μύθους γραῶν ἐξετράπετο καί τινας γοητείας Αἰγυπτίας ληρώδεις — ἡμεῖς δὲ οὔτε τούτων οὐδὲν οὔτε τὰς τούτων ἔτι ληρώδΕΙC μεταμορΦώσεις ἐροῦμεν. Perspicuum est ἔτι ληρωδΕCΤΕΡΑC requiri.

Memorabilis locus est apud Galenum Tom. XII. pag. 171. de insula Lemno et duabus in ea urbibus: τὸ δεύτερον ἐξ Ἀσίας εἰς Ῥώμην ἀΦικέσθαι (add. βουλόμενος) πεζῇ πορευόμενος διὰ Θρᾴκης τε καὶ Μακεδονίας ἔπλευσα πρότερον ἀπὸ Τρωάδος Ἀλεξανδρείας εἰς Λῆμνον ἐπιτυχὼν εἰς Θεσσαλονίκην ἀναγομένου πλοίου συνθεμένῳ (leg. συνθέμενΟC) τῷ ναυκλήρῳ παραβάλλειν πρότερον τῇ Λήμνῳ· ὁ δὲ προσέσχε μέν, οὐ μὴν ᾗ γ' ἐχρῆν πόλει namque, inquit, omnino nesciebam duas esse in insula urbes sed putabam unam esse insulae cognominem ut in ceteris insulis Samo, Chio, Co, Andro et Teno. ὡς δ' ἀποβὰς τῆς νεὼς ἔγνων Μύριναν μὲν ὀνομάζεσθαι τὴν πόλιν, εἶναι δὲ οὔτε κατὰ Φιλοκτήτην οὔτε κατὰ τὸ ἱερὸν τοῦ ἩΦαίσου λόΦον ἐν τῇ χώρᾳ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἀλλ' ἐν ἑτέρᾳ τῇ ἩΦαισιάδι καλουμένῃ — ἀνεβαλλόμην εἰσαῦθις ὅταν ἀπὸ Ῥώμης εἰς Ἀσίαν ἀΦίκωμαι θεάσασθαι τὴν Ἡφαισιάδα. Deinde diligenter iter describit: ἀπὸ τῆς Ἰταλίας διαβαλὼν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ σχεδὸν ὅλην αὐτὴν ὁδοιπορήσας (via Egnatia) ἐν Φιλίπποις ἐγενόμην, ἥπερ ἐσὶν ὅμορος τῇ Θρᾴκῃ πόλις, ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν πλησίον θάλατταν εἴκοσιν ἐπὶ τοῖς

Digitized by Google

ἑκατὸν ἀπέχουσαν σάδια κατελθὼν ἔπλευσα πρότερον μὲν εἰς Θάσον ἐγγύς που διακοσίους σαδίους, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Λῆμνον ἑπτακοσίους, εἶτ' αὖθις ἀπὸ Λήμνου τοὺς ἴσους ἑπτακοσίους εἰς Ἀλεξανδρείαν Τρωάδα. et post pauca: ἐν — τῇ Λήμνῳ κατὰ μὲν τὸ πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς μέρος αὐτῆς ἐστιν Ἡφαιστιάς, κατὰ δὲ τὸ πρὸς ταῖς δυσμαῖς ἡ Μύρινα.

Describuntur a Galeno Tom. XII. pag. 238 sqq. metalla in insula Cypro, quae a Procuratore Caesaris (ἐπίτροπος) exercebantur per damnatos et ad metalla datos compedibus vinctos (πεδῆται). Ex loco longiore haec tantum adscribo pag. 240: ἐμοὶ δ' ὅτε κατέβην ἐπὶ τὸ πέρας τοῦ ὀρύγματος — ἡ ὁδμὴ τοῦ ἀέρος ἐφαίνετο πνιγώδης καὶ δύσφορος. — ταῦτ' ἄρα καὶ γυμνοὶ καὶ μετὰ σπουδῆς τοὺς ἀμφορέας ἀνεκόμιζον οἱ πεδῆται καὶ πλείω χρόνον οὐχ ὑπέμενον ἐνδιατρίβειν, ἀλλὰ ταχέως ἀνέτρεχον ἑκατέρωθεν ἐν τοῖς τοίχοις τοῦ ὀρύγματος λύχνων καιομένων ἐκ συμμέτρου διασήματος, οἵ τινες οὐδ' αὐτοὶ χρόνον ἐξήρκουν μακρὸν ἀλλ' ἐσβέννυντο τάχιστα.

Tom. XII. pag. 252: ἰατρούς τις ἐσῶτας ἐπὶ ῥωποπώλαις θεασάμενος δύο προσεκόμισεν αὐτοῖς μέλι πιπράσκων δῆθεν. οἱ δ' ἐγεύσαντό τε καὶ περὶ τῆς τιμῆς διελέγοντο καὶ ὡς ὀλίγου αὐτῶν διδόντων ὁ μὲν σπεύσας ἐχωρΗθη, τῶν δ' ἰατρῶν οὐδέτερος ἐσώθη. Barbarum est ἐχωρήθη, sed confusa sunt ut passim alibi H et IC et emendandum σπεύσας ἐχωρICθη. Χωρίζομαι autem apud Graeculos idem est quod ἀπέρχομαι.

Memorabilis admodum Galeni locus est Tom. XII. pag. 254, quem quamquam longiorem non gravabor describere iis, quibus Galeni inspiciendi non est copia. αἱ σάρκες τῶν ὑῶν ἐοίκασι ταῖς τῶν ἀνθρώπων. ἴσμεν γοῦν ἤδη πολλοὺς ἁλόντας πανδοκέας τε καὶ μαγείρους ἐν τῷ πιπράσκειν ὡς ὕεια τὰ τῶν ἀνθρώπων κρέα, καίτοι τῶν ἐσθιόντων αὐτὰ διαφορᾶς οὐδεμιᾶς οὐδεὶς ᾐσθάνετο. ἀλλὰ καὶ διηγουμένων τινῶν ἤκουσα πίσῶν ἀνθρώπων ἐδηδοκέναι μὲν ἔν τινι πανδοκείῳ ζωμὸν δαψιλῆ μετὰ κρεῶν ἡδίστων, ἤδη δὲ ἐμπεπλησμένων εὑρεῖν ἐν αὐτῷ δακτύλου μέρος τὸ πρόσω κατ' αὐτὸν τὸν ὄνυχα, φοβηθέντες δὲ τοὺς ἐν τῷ πανδοκείῳ μὴ καὶ αὐτοὺς φάγωσιν ὡς εἰθισμένοι τοῦ πράγματος αὐτίκα μὲν ἐξελθεῖν, ἐμέσαντες δὲ τὰ

Digitized by Google

ἐδηδεσμένα τῆς ὀδοιπορίας ἔχεσθαι. καὶ μέντοι καὶ Φωραθῆναι τοὺς κατὰ τὸ πανδοκεῖον οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ἔφασαν ἐφ' οἷς ἔσφαττον ἀνθρώπους. Cf. Tom. VI. pag. 663: τῆς δὲ ὑὸς σάρκος πρὸς τὴν ἀνθρώπου ὁποιότητα καταμαθεῖν ἔνεσι κἀκ τοῦ τινὰς ἐδηδοκότας ἀνθρωπείων κρεῶν ὡς χοιρείων οὐδεμίαν ὑπόνοιαν ἐσχηκέναι κατά τε τὴν γεῦσιν αὐτῶν καὶ τὴν ὀσμήν. ἐΦωράθη γὰρ ἤδη τοῦτο γεγονὸς ὑπὸ πονηρῶν πανδοκέων καὶ ἄλλων τινῶν. Pag. 348 scripsit Romanorum principes carnibus humanis vesci vetuisse: *nonnulla sunt*, inquit, *legibus vetita*: περὶ ὧν οὐκ οἶδα πῶς ἔγραψεν ὁ Ξενοκράτης ἄνθρωπος οὐ πάλαι γεγονὼς ἀλλὰ κατὰ τοὺς πάππους ἡμῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας ἀπηγορευκυίας ἀνθρώπους ἐσθίειν.

Tom. XII. pag. 260: εἰ δέ τις βούλεται πειραθῆναι, σαφῶς οἶδα καταγινωσκόμενον αὐτῶν τῶν γραψάντων τὰ τοιαῦτα. Lege: σαφῶς οἶδα καταγΝΩCόμενον αὐτΟΝ τῶν γραψάντων. Vides quam nihil cogitent qui olim libros veteres describebant, nonnumquam et illi qui post renatas literas scripta veterum in lucem edebant.

Anilis superstitionis exemplum est apud Galenum Tom. XII. pag. 314. Galenus aegro remedium praescripserat: ὁ δὲ αὐτός τε γὰρ ἦν ἔμπειρος οἰωνῶν ἐχρήσατό τε φίλῳ θαυμαςῶς κατορθοῦντι τὸ μάθημα καθίσας ἐπ' ὄρνισιν ἅμ' ἐκείνῳ προὐτράπη μιμήσασθαι τὰ διὰ τῆς πείρας ἐγνωσμένα.

Tom. XIII. pag. 116: χαλεπώτατόν ἐςι μετας῍Ναι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοὺς Φθάσαντας αἱρέσει δουλεύειν. — αἱ γὰρ ψευδεῖς δόξαι προκαταλαμβάνουσαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων οὐ μόνον κωφοὺς ἀλλὰ καὶ τυΦλοὺς ἐργάζονται τῶν τοῖς ἄλλοις ἐναργῶς ὁρωμένων.

Pro μετας῍ναι loci sententia postulat μετας῍Cαι.

Tom. XIII. pag. 267: ἡ τοῦ Φίλωνος (ἀντίδοτος) ἔνδοξος ἐγένετο. περὶ ἧς αὐτὸς ἐποίησε τάδε τὰ ἐλέγεια·

Ταρσέος ἰητροῖο μέγα θνητοῖσι Φίλωνος
εὕρΕμα πρὸς πολλὰς εἰμι παθῶν ὀδύνας.

Sero nati hi poëtae ita utuntur vetere lingua epica, ut vitia et errores aequalium admisceant. Ex nota analogia veteres dice-

Digitized by Google

bant εὕρΗμα — εὕρεσις, ut βῆμα — βάσις, ϛῆμα (σύϛημα, διάϛημα) — ϛάσις, θῆμα (ἀνάθημα) — θέσις, Φῦμα — Φύσις, κρῖμα — κρίσις, κλῖμα — κλίσις, πῶμα — πόσις et alia plura.

In his omnibus Graeculorum συνήθεια longam vocalem in brevem convertit εὕρεμα, κρίμα, πόμα cett. et poëtastri promiscue utuntur formis antiquis et novis. Est carmen Andromachi τοῦ ἀρχιατροῦ ad Neronem Tom. XIV. pag. 32:

Κλῦθι πολυθρονίου βριαρὸν σθένος ἀντιδότοιο
Καῖσαρ, ἀδειμάντου δῶτορ ἐλευθερίης
Κλῦθι, Νέρων.

Andromachus promiscue aut πῶμα dicit pag. 36:

ἢ μογερὸν κυανοῦ πῶμα λάβοι θανάτου.

aut πόμα, ut pag. 33:

αἱμόρρους τοιῷ δαμναμένη πόματι.

similiterque ceteri poëtae id genus.

Philo melior medicus quam poëta utitur de industria oratione obscura et caliginosa σκοτεινῇ καὶ αἰνιγματώδει. *Sapientibus* id est doctis scribere se dicit, non *stultis* id est indoctis:

γέγραμμαι δὲ σοφοῖσι, μαθὼν δέ τις οὐ βραχύ μ' ἕξει
δῶρον ἐς ἀξυνέτους οὐκ ἐπόθησα περᾶν.

imitatur notum epigramma, in quo Thucydides sic loquitur:

ὦ φίλος, εἰ σοφὸς εἶ λαβέ μ' ἐς χέρας, εἰ δὲ πέφυκας
νῆϊς Μουσάων βῖψον ἃ μὴ νοέεις.

Itaque Galenus obscuri carminis explanationem (ἐξάπλωσιν) subiungit docetque φρένας ἀνέρος significare πέντε δραχμὰς φρένας ἀνέρος εἰπὼν τὰς αἰσθήσεις οὔσας πέντε. quis umquam haec excogitare potuisset? Post pauca: τὸ εὐφόρβιον αἰνιγματωδῶς ὁμοίως τούτοις κέκληκεν εἰπών· καὶ τρίτου ἐν Τρώεσσι Μενοιτιάδαο φονῆος. Nempe ὁ ποιητὴς ἐποίησε λέγοντα τὸν Πάτροκλον·

ἀλλά με μοῖρ' ὀλοὴ καὶ Λητοῦς ἔκτανεν υἱός,
ἀνδρῶν δ' Εὔφορβος.

Itaque tertius Patrocli interfector est sive Εὔφορβος sive εὐφόρβιον, quod idem est. Omitto plura eiusdemmodi, sed mirificum est quod de opio canit: scribe ΠΙΟΝ et praefige articulum masculini generis Ὁ, et sic fiet ὅπιον et ὄπιον. Ἐπεί, inquit, τὸ ὄνομα ἐκ τῆς Ο φωνῆς καὶ τῆς ΠΙΟΝ σύγκειται διὰ τοῦτο ἔφη·

ΠΙΟΝ δὲ γράψας ἄρθρον βάλε πρῶτον ἐπ' αὐτῷ
ἄρρεν.

Digitized by Google

Haud vidi magis. Unum addam: quum vellet dicere *mel* dixit: *νᾶμα δὲ θυγατέρων ταύρων* ex noto Archelai versiculo:

ἵπποι μὲν σφῆκες γενεήν, ταύρων δὲ μέλισσαι.

quem imitatur Nicander Ther. 741:

ἵπποι μὲν σφηκῶν γένεσις, ταῦροι δὲ μελισσῶν.

Quod scribit Tom. XIII. pag. 271 de euphorbio: *τὸ εὐφόρβιον — ὑπό ἐστι φυτοῦ τινὸς ἀκανθώδους ἐν τῇ τῶν Μαυρουσίων γῇ φυομένου θερμότατος τῇ δυνάμει καὶ γέγραπται περὶ αὐτοῦ βιβλίδιόν τι σμικρὸν Ἰόβᾳ τῷ βασιλεύσαντι τῶν Μαυρουσίων*, componendum est cum testimonio Plinii H. N. XXV. 38: invenit (herbam) et patrum nostrorum aetate rex Iuba, quam appellavit Euphorbiam. — Iubae volumen quoque exstat de ea herba et clarum praeconium. Invenit eam in monte Atlante.

Tom. XIII. pag. 271: *εἰώθασι πολλοὶ καὶ χωρὶς ποιητικῆς ἐν τῷ βίῳ λέγειν· Μὰ τὸν ἐν Περγάμῳ Ἀσκληπιόν, μὰ τὴν ἐν Ἐφέσῳ Ἄρτεμιν, μὰ τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα, μὰ τὸ ἐν Ἐλευσῖνι πῦρ*, ubi imprimis animadvertendum *τὸ ἐν Ἐλευσῖνι πῦρ*.

Damocratis versiculos Tom. XIII. pag. 350:

φύεται δὲ πολλὴ πανταχοῦ, μάλιστα δὲ
παρὰ τοῖς παλαιοῖς μνήμασιν, τοίχοις τε καὶ
παρὰ ταῖς ὁδοῖσι ταῖς πάλαι τετριμμέναις,
παρ' αἷς γεωργὸς λήϊ' οὔποτ' ἤροσεν κτέ.

Latine vertit Plinius H. N. XXV. 49: *nascitur maxime circa vetera monumenta parietinasque et inculta itinerum*. etc.

Memorabilis Galeni locus est Tom. XIII. pag. 363 de ingenti incendio quo et alia multa et Pacis templum conflagravit: *δυοῖν μὲν — τῶν πρώτων βιβλίων ἐκδεθέντων, ἐγκαταλειφθέντων δὲ ἐν τῇ κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν ἀποθήκῃ μετὰ τῶν ἄλλων ἡνίκα τὸ τῆς Εἰρήνης τέμενος ὅλον ἐκαύθη καὶ κατὰ τὸ παλάτιον αἱ μεγάλαι βιβλιοθῆκαι*. Cf. Dionem Cassium LXXII. 24: *πῦρ νύκτωρ ἄρθὲν ἐξ οἰκίας τινὸς καὶ εἰς τὸ Εἰρηναῖον ἐμπεσὸν τὰς ἀποθήκας* (in via sacra) *τῶν τε Αἰγυπτίων καὶ τῶν Ἀραβίων Φορτίων ἐπενείματο, ἔς τε τὸ παλάτιον μετεωρισθὲν εἰσῆλθε καὶ πολλὰ πάνυ αὐτοῦ κατέκαυσεν ὥςε καὶ τὰ γράμματα τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα*

Digitized by Google

ὀλίγου δεῖν πάντα Φθαρῆναι. Galenus Tom. XIV. pag. 66: ἀπεθέμην — κατὰ τὴν ἀποθήκην, ἐν ᾗ πάντα μοι τὰ τιμαλφέστατα κτήματα περιείχετο· κατακαυθείσης δ' αὐτῆς ὁπότε καὶ τὸ τῆς Εἰρήνης τέμενος ἐκαύθη, καὶ τῶν ἄλλων — πᾶν ὅσον ἐκεκτήμην ἀπώλετο.

Imprimis notatu dignus est locus Galeni Tom. XIX. pag. 21: οἱ βάσκανοι — οὐδὲ τοῦ σκώπτειν ἀπείχοντο, καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τὸ τῆς Εἰρήνης τέμενος ἀφικνούμενοι καθότι καὶ πρὸ τοῦ καυθῆναι πᾶσιν ἦν ἔθος ἀθροίζεσθαι τοῖς τὰς λογικὰς τέχνας μεταχειριζομένοις.

Tom. XIII. pag. 363: πότερα ἐφεκτικώς τις αὐτοῖς προστάττει καθάπερ ἐν τῇ τραγῳδίᾳ

Σὺ μὲν βάδιζε τὰς ἐπ' Ἰνάχου ῥοάς,
σὺ δ' ἀμφὶ Θήβας στεῖχε τὰς Καδμηΐδας.

Prior versus eodem modo scriptus affertur a Diogene Laërtio in Zenone, tamen alit vitium et reponendum:

Σὺ μὲν βάδιζε ΤΗΝ ἐπ' Ἰνάχου ῥοάς.

Galenus quum ineunte anno aetatis XXIX in patriam Pergamum rediisset Pontifex Maximus ei curam gladiatorum in ludis vulneratorum commisit. Tom. XIII. pag. 599: δόξαν δ' οὐκ οἶδ' ὅπως τῷ κατὰ τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχιερεῖ τὴν θεραπείαν ἐγχειρῆσαί μοι (leg. ἐγχειρίσαι μοι) μόνῳ τῶν μονομάχων καίτοι νέῳ τὴν ἡλικίαν ὄντι. τοῦ γὰρ ἐνάτου καὶ εἰκοστοῦ ἔτους ἠρχόμην. et pag. 600: κατὰ τύχην πολλῶν τεθνεώτων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔτεσιν ἐμοῦ (leg. ἐπ' ἐμοῦ) δὲ οὔτε τῶν ὡς εἴρηται τετρωμένων ἀποθανόντος τινὸς οὔτ' ἐξ ἄλλου τραύματος ὁ μετὰ τὸν ἐγχειρίσαντά μοι τότε τὴν θεραπείαν δεύτερος ἀρχιερεὺς ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἐπίσευσε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν μονομάχων μετὰ μῆνας ἑπτὰ μέσους. ὁ μὲν γὰρ πρῶτος περὶ τὴν Φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ὁ δὲ δεύτερος ἀκμάζοντος τοῦ ἦρος ἠρχιερεύσατο· πάλιν δ' ἐπὶ τούτῳ σωθέντων ἁπάντων ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος καὶ ὁ πέμπτος ὡσαύτως ἐνεχείρισάν μοι τὴν θεραπείαν τῶν μονομάχων. Cf. Tom. XVIII. 2. pag. 567: καὶ μάλιστα ἐν θέρει καθ' ὃν καιρὸν ἀεὶ παρ' ἡμῖν ἐν Περγάμῳ τῶν ἀρχιερέων τὰς καλουμένας μονομαχίας ἐπιτελούντων τοὺς πάνυ τρωθέντας ἐθεράπευσα.

Digitized by Google

Colligimus ex his locis binos quotannis Pergami Pontifices Maximos creari eosque gladiatores populo dare solere.

Pontifices Maximi Aesculapii erant Aesculapii, ut arbitror.

Notabilis locus est Tom. XIII. pag. 604: *οὐδ' οἱ κατὰ τὸν Γερμανικὸν πόλεμον ἰατροὶ ἔχοντες ἐξουσίαν ἀνατομῆς σωμάτων βαρβαρικῶν ἔμαθόν τι πλέον ὧν οἱ μάγειροι γιγνώσκουσιν.* et post pauca: *ἡ διὰ τῶν ἀνατομικῶν συγγραμμάτων μάθησις ἔοικε τοῖς κατὰ τὴν παροιμίαν λεγομένοις ἐκ βιβλίου κυβερνήταις.*

Tom. XIV. pag. 6: *τὴν σκευασίαν μὲν οὖν αὐτὴν κἂν ἅπαξ τις* ΫΗΔΗ *δριμὺς ἄνθρωπος εὐκόλως μαθήσεται.*

Perspicuum est *κἂν ἅπαξ τις* ΫΙΑΗΙ (*ἴδῃ*) scribi oportere. Producam tamen testem Galenum pag. 82: *εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν ὡς ἅπαξ μέν τις ἰδὼν σκευαζόμενον τὸ Φάρμακον οὐκέτι δεήσεται θεάσασθαι δεύτερον.*

Galenus Tom. XIV. pag. 31: *τὰ βιβλία τὰ κατὰ τὰς βιβλιοθήκας ἀποκείμενα τὰ τῶν ἀριθμῶν ἔχοντα σημεῖα ῥᾳδίως διαφρέφεται τὰ μὲν πέντε* (Ε) *ποιούντων ἐννέα* (Θ) *καθάπερ καὶ τὸ* Ο *τὸ δέ* ΙΓ (lege *τὸ* Ο Θ, *τὸ δὲ* Γ Ι) *προσθέσει μιᾶς γραμμῆς ὥσπερ γε καὶ ἀΦαιρέσει μιᾶς ἑτέρας· διὰ τοῦτο ἐγὼ καθάπερ ὁ Μενεκράτης ἔγραψε βιβλίον ἐπιγράψας* ΟλογράμματΑ (lege ΟλογράμματΟC) *αὐτοκράτορος καθότι τὰ μὲν* Ζ *διὰ δυοῖν γέγραπται συλλαβῶν* (ζῆτα) *οὐ διὰ τοῦ* Ζ *μόνον τὰ δὲ* Κ *διὰ τριῶν* (*ἴκοσι*) *οὐ διὰ τοῦ* Κ *μόνον, τὰ δὲ* Λ *διὰ τεττάρων* (*τριάκοντα*) *οὐ διὰ τοῦ* Λ *μόνον καὶ τἆλλα ὁμοίως, οὕτω ποιήσω καὶ αὐτός.* Tom. XIII. pag. 995: erat liber Menecratis, cui titulus *Αὐτοκράτωρ Ὁλογράμματος αὐτοκράτωρ μὲν ἐπειδὴ τούτῳ προσπεΦώνηται, ὁλογράμματος δὲ διότι χωρὶς χαρακτήρων ὅλαις ταῖς συλλαβαῖς γέγραπται* Β *καὶ* Γ *καὶ* Δ *καὶ* Ε (lege *δύο καὶ τρία καὶ τέτταρα καὶ πέντε*) — *τοῦτο δ' ἔπραξεν ὁ Μενεκράτης ἐπειδὴ πολλάκις — ἁμαρτάνεσθαι συμβαίνει κατὰ τὰς γραΦὰς — τὸ μὲν* Ο *γράμμα* Θ *ποιούντων διὰ μέσης τῆς στρογύλης γραμμῆς ἑλκυσθείσης ἑτέρας ἐγκαρσίας, τὸ δὲ ἰῶτα γράμμα* (lege *γάμμα*) *προστεθείσης ἑτέρας ὁμοίως ἐγκαρσίας ὥσπερ καὶ ἀποξυσθείσης μιᾶς γραμμῆς ἐκ τοῦ γράμμα* (lege *γάμμα*) *καὶ ῥῶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἰῶτα καταλείπεσθαι συμβαίνει.* et pag. 996: *ἀλλ' οὐδέν γε*

Digitized by Google

πλέον εἰργάσατο πρὸς τὸν ἐξῆς χρόνον ὁ Μενεκράτης τῶν ἐγγραφομένων (lege ἐΚγρ.) αὐτοῦ τὴν βίβλον οὐχ ὁλογραμμάτους τὰς προσηγορίας τῶν ἀριθμῶν γραφόντων ἀλλὰ διὰ τῶν δηλούντων αὐτὰ γραμμάτων. εἰκότως οὖν ἠὐδοκίμησε τὰ Δημοκράτους βιβλία τῶν Φαρμάκων εἰς μέτρα γραφέντα. Sed ne hoc quidem profecit: editur pag. 1048 ex Democrate:

τερμινθίνης τε τῆς διαυγοῦς Δ
μέλιτος καλοῦ τε προσφάτου πάλιν Ι.

pro τέτταρα et δέκα, et sic passim alibi scribitur.

Incredibile dictu est quam lepidis versiculis aridum hoc argumentum venustus homo vestiverit ut pag. 996.

εἰπόντες οὖν ἔμπροσθε πῶς τὰ τραύματα
δίχα Φλεγμονῆς μένοντα κολληθήσεται,
ἐξῆς ἐροῦμεν πῶς τὰ Φλεγμαίνοντ' ἄγαν
δυνατὸν θεραπεύειν Φαρμάκοις ἔξαι καλῶς.

Nempe Graeci non tantum, ut Menander dixit:

μετὰ λογισμοῦ πάντα πράττουσίν τινος

sed etiam μετὰ χάριτος.

Tom. XIV. pag. 45: κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους οὐ ΚΑτὰ πολὺ τῆς τῶν Πλειάδων ἐπιτολῆς.

Imo vero οὐ ΜΘτὰ πολύ.

Tom. XIV. pag. 69: Κοΐντου τῶν εὐτραπέλων λόγων ἕνα non est quod Interpres dedit: *imperitam orationem unam*, namque λόγοι εὐτράπελοι sunt *dicta* sive *bona dicta* sive *facetiae*, quibus multum uti Quintum saepe Galenus narrat.

Tom. XIV. pag. 211: Ἀνδρόμαχος — τὸ ἄρχειν ἡμῶν διὰ τὴν ἐν τούτοις ὑπεροχὴν ὑπὸ τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν βασιλέων ἦν πεπιστευμένος. Dormiturit Interpres qui vertit: *itaque praecellere ipsum nostratibus — illius tempestatis reges meo quidem iudicio crediderunt.* Sententia est Ἀνδρόμαχος ἀρχίατρος ἦν. Tom. XIV. pag. 2: Ἀνδρόμαχος ὁ Νέρωνος ἀρχίατρος. Similiter dixit Tom. XIV. pag. 613: Ἀντιγένης εἷς τῶν Κοΐντου μαθητῶν — πρωτεύειν τῶν ἰατρῶν πεπιστευμένος.

Post pauca scribe: Κρὴς γὰρ τὸ γένος ἦν (Andromachus) καὶ εἰκὸς ἦν τὴν Κρήτην ὡς ἄλλα πολλὰ τῶν βοτανῶν οὕτω καὶ ΩC

Digitized by Google

(pro εἷς) τι φάρμακον ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις ἐνεγκεῖν τὸν τοιοῦτον ἄνδρα.

Quod Romani appellant *Troiam ludere* de eo sic scribit Galenus Tom. XIV. pag. 212: ἐφ' ᾧ δὴ καὶ τοὺς εὐγενεστάτους παῖδας ἱππεύοντας εὐρύθμως καὶ χορεύοντας ὥσπερ τοῖς ἵπποις ἔδει τινὰ τῶν μυσηρίων καὶ αὐτοὺς ἐπιτελεῖν.

Tom. XIV. pag. 235: (Cleopatra) ἑλομένη μᾶλλον ἔτι βασιλισσα οὖσα ἐξ ἀνθρώπων γενέσθαι ἤπερ ἰδιώτHC Ῥωμαίοις φανῆναι. Scrib. ἰδιῶτIC.

Tom. XIV. pag. 239 ex Nicandro:

οἱ δὲ πατρὸς λώβην μετεκλαθον αὐτίκα τυτθοὶ
γεινόμενοι ἐχιῆες.

Nihili vocabulum est ἐχιῆες. Emenda ἐχιΔῆες nota analogia ut in λυκιδεύς, ἀετιδεύς, λεοντιδεύς, ἀλωπεκιδεύς. Iocose Cratinus *furis filium* κλεπτιδέα appellavit.

Fabella esse videtur sine auctore ac sine fide qua Hippocrates narratur Tom. XIV. pag. 281 grassante Athenis pestilentia ignes tota urbe iussisse accendi, in eosque serta et flores et unguenta coniici, ut aër purgaretur. Per triennium ea lues grassata est tota urbe, deinde, uti fit, sine medicorum opera desaeviit et sedata est.

Huiuscemodi fabellas Galenus pro veris habere solet. Serio narrat pag. 567. Pythagoram *Samium Senem* centum et septemdecim annos vita explevisse.

Acerbe queritur Galenus Tom. XIV. pag. 598 de medicorum aequalium nequitia: ἀφ' οὗ γὰρ οἱ τὸ δοκεῖν μᾶλλον ἢ εἶναι σπουδάσαντες οὐ κατὰ τὴν ἰατρικὴν μόνον ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας τέχνας ἐπλεόνασαν, ἠμέληται μὲν τὰ κάλλιστα τῶν τεχνῶν, ἤσκηται δ' ἐξ ὧν ἄν τις εὐδοκιμήσειε παρὰ τοῖς πολλοῖς, εἰπεῖν τι καὶ πρᾶξαι πρὸς ἡδονήν, κολακεύεσθαι, θωπευτικῶς προσαγορεύειν ἑκάστης ἡμέρας, τοὺς πλουτοῦντάς τε καὶ δυναμένους ἐν ταῖς πόλεσι συμπροέρχεσθαι, παρκπέμπειν προερχομένους οἴκαδε, δορυφορεῖν ἐν τοῖς δείπνοις, βωμολοχεύεσθαι.

Digitized by Google

Perinepte haec divisa sunt. Quis non rideat ad δορυφορεῖν ἐν τοῖς δείπνοις? Interpres: „*in coenis latus eorum cingere*"! At tu sic ea distingue: θωπευτικῶς προσαγορεύειν ἑκάσης ἡμέρας τοὺς πλουτοῦντάς τε καὶ δυναμένους ἐν ταῖς πόλεσι, συμπροέρχεσθαι, παραπέμπειν, προερχομένους οἴκαδε δορυφορεῖν, ἐν τοῖς δείπνοις βωμολοχεύεσθαι. *Quotidie*, inquit, *potentiores eunt salutatum, una in publicum prodeunt, prosequuntur, domum abeuntes deducunt, in conviviis scurras agunt.*

Praeterea scribendum κολακεύειν pro κολακεύεσθαι.

Tom. XIV. pag. 603: — ὑποπτήσσοντα λαγὼ βίον ζῆν ἀεὶ τρέμοντα καί τι πείσεσθαι προσδοκῶντα. Flosculum ex Demosthene decerpsit pag. 314. 25: λαγὼ βίον ἔζης δεδιὼς καὶ τρέμων καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν.

Tom. XIV. p. 608: καὶ γὰρ ἐπέπΘΙστο — ἐκδιδάξαι καὶ τὰ τῆς ἰατρικῆς. Emenda ἐπέπΥστο.

Tom. XIV. pag. 624: Χαριλαμποῦς τοῦ κοιτωνητοῦ. *Cubiculario* olim vocabatur κατευναστής, deinde apud Graeculos κοιτωνίτης, ut emendate scribitur pag. 652: Πειθολάῳ τῷ κοιτωνίτῃ.

Tom. XIV. pag. 648: ἄφνω τῆς Ῥωμαίων πόλεως ἐξῆλθον — ἵνα καταλιπὼν οἰκέτην — ᾧ προσέταξα — τῶν ἐκ τῆς ΒΗβούρας κερκώπων παραλαβόντα τινὰ πωλῆσαι τὰ κατὰ τὴν οἰκίας.

Corrige ἐκ τῆς ΣΙβούρας.

Tom. XIV. pag. 648: ἀφικόμενος δὲ ὥρισα κατὰ τὴν πρώτην ἀναγΘΝομένην ναῦν ἐς Δυρράχιον διαπεραιωθῆναι.

Stulto errore sic scribitur pro ἀναγομένην, ut Tom. XII. pag. 171: ἐπιτυχὼν εἰς Θεσσαλονίκην ἀναγομένου πλοίου.

Tom. XIV. pag. 654: ὁ γὰρ ἕκαστος βούλεται δηλονότι τοῦτο καὶ οἴεται γενήσεσθαι. Decantatum hoc est Demosthenis dictum pag. 33, 25: ὁ γὰρ βούλεται τοῦθ' ἕκαστος καὶ οἴεται.

Nihil est in libris frequentius quam ut in verbis liquidatis futuri forma in praesentis formam convertatur. Tom. XIV.

Digitized by Google

pag. 656: *τῶν ἰατρῶν — πεμπόντων δι' ὅλης ἡμέρας τοὺς γνωσομένους τε καὶ ἀγγέΛΛΟντας αὐτοῖς τὸ γενησόμενον*, imo vero *ἀγγελοῦντας*.

Tom. XIV. pag. 657: *αὕτη ἡ πρόρρησις εἰ καὶ θαυμαςὴ τοῖς πολλοῖς τούτοις ἰατροῖς ἔΤΑξεν, ἀλλ' οὐ τοιαύτη γε κατ' ἀλήθειαν ἦν*. Perspicuum est Galenum scripsisse: *εἰ καὶ θαυμαςὴ — ἔΔΟξεν*.

Galenus non minus quam Lucianus insectatur vitia et flagitia eorum qui quum nihilo essent meliores quam caeteri magno fastu se philosophos esse iactabant. Ante omnia memorabile est quod scribit de M. Aurelio Antonino principe Tom. XIV. pag. 660: M. Aurelius *διετέλει περὶ ἐμοῦ λέγων ἀεὶ — τῶν μὲν ἰατρῶν πρῶτον εἶναι, τῶν δὲ Φιλοσόφων μόνον. ἐπεπείρατο γὰρ ἤδη πολλῶν οὐ μόνον Φιλοχρημάτων ἀλλὰ καὶ Φιλονίκων καὶ Φιλοδόξων καὶ Φθονερῶν καὶ κακοήθων.*

Ergo in hoc beatissimo philosophiae regno (ut quibusdam videtur) duo tantum erant philosophi M. Aurelius et Galenus, caeteri nequitiam suam splendido philosophiae nomine obtegebant. Tom. XIV. pag. 656: *philosophi μηδενὸς ἰδιώτου βέλτιον βιοῦντες ὀνομάζουσιν ἑαυτοὺς ὀνόματι σεμνῷ τῷ ΦιλοσοΦίας.*

Tom. XIV. pag. 685: *τέχνη γάρ ἐςι σύςημα 'ΘΓκαταλήψεων — συγγεγυμνασμένων πρός τι τέλος νευουσῶν χρήσιμον τῷ βίῳ.*

Corrigendum: *σύςημα 'ΘΚ καταλήψεων*. Lucianus *de Parasito* cap. IV: *τέχνη ἐςὶ σύςημα ἐκ καταλήψεων 'ΘΓγεγυμνασμένων* (scrib. ΓΓγγ.) *πρός τι τέλος εὔχρηςον τῶν ἐν τῷ βίῳ.*

C. G. COBET.

Digitized by Google

HERODOTEA.

SCRIPSIT

H. VAN HERWERDEN.

(*Continuantur ex Tom.* XII. *pag.* 432.)

V. 1, 4 ὡς ἐπαιώνιζον. E praegressa narratiuncula liquido constat Iones non aliter dixisse quam παιωνίζειν, cum Atticorum veterum sit παιανίζειν. — In praegressis § 2 ἐποίευν [οἱ Πάλονες] ταῦτα turpiter interpolatum est nomen proprium, quod iam positum erat in sententiae initio.

V. 5, 1 ἐπεὰν ὧν τις αὐτῶν ἀποθάνῃ, κρίσις γίνεται μεγάλη τῶν γυναικῶν καὶ φίλων σπουδαὶ ἰσχυραὶ περὶ τοῦδε, ἥτις αὐτέων ἐφιλέετο μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός· ἡ δ' ἂν κριθῇ καὶ τιμηθῇ, ἐγκωμιασθεῖσα ὑπό τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σφάζεται ἐς τὸν τάφον κτέ. Verba ἡ δ' ἂν κριθῇ Ciceronis ad exemplum Tusc. V 27 simile Indicarum mulierum certamen enarrantis, vertas: *quae autem est victrix.* Nam κρίνειν τινὰ noto usu significat *victoriam sive praemium alicui tribuere.* Sed multum dubito ipsum scriptorem his addidisse verba otiosa καὶ τιμηθῇ, quae nescio an glossatori debeantur. Ferrem ἡ δ' ἂν κριθῇ, τιμηθεῖσα καὶ ἐγκωμιασθεῖσα κτέ.

V. 9 init. Τὸ δὲ πρὸς βορέω τῆς χώρης ἔτι ταύτης οὐδεὶς ἔχει

Φράσαι τὸ ἀτρεκὲς οἵτινές εἰσι ἀνθρώπων οἰκέοντες [αὐτήν], ἀλλὰ κτἑ. Prorsus incogitanter nescio quis post *οἰκέοντες* addidit pronomen, quod non habet quo referatur. Manifesto enim iungendum: *τὸ πρὸς βορέω τῆς χώρης ἔτι ταύτης — οἰκέοντες.*

V. 12 *πρῆγμα τοιόνδε — Ἀσίην. Ἦν Πίγρης καὶ Μαντύης ἄνδρες Παίονες, οἳ — ἀπικνέονται ἐς Σάρδις κτἑ.* Delet Cobetus *ἦν* et *οἳ*. Considerandi tamen sunt loci similes V 71 *ἦν Κύλων τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης· οὗτος — ἐπειρήθη.* V 104 *Ἦν Ὀνήσιλος — παῖς. Οὗτος ὠνὴρ — κατηγορέετο.* Cf. I 7 et quidam alii.

V. 15 *οἱ δὲ Πέρσαι πυθόμενοι συναλίσθαι τοὺς Παίονας καὶ τὴν πρὸς θαλάσσης ἐσβολὴν φυλάσσοντας κτἑ.* Non possum dare Cobeto Infinitivum suspensum e verbo *πυθέσθαι* alienum esse ab usu Herodoti. Saepius enim ea structura usus est et exemplum reperies in ipso huius capitis initio: *Πυθόμενοι — τοὺς Πέρσας ἰέναι.* Cf. supra cap. 9, 2. Sed tamen male me quoque habet structurae h. l. inaequalitas. Rectius sane haberet *συναλισθέντας*, Aldinae editionis scriptura, quam probat Cobetus, sed quia omnes codices in Infinitivo conspirant, fortasse verius statuemus sciolum verba *συναλίσθαι* et *καὶ* interpolasse ex iis quae paullo ante sic scripta praecedunt: *οἱ Παίονες — ἁλισθέντες ἐξεστρατεύσαντο πρὸς θαλάσσης κτἑ.*

V. 20 *γυναῖκας μὲν ἐξελθούσας ἀπέπεμπε ἐς τὴν γυναικήϊην, αὐτὸς δὲ [ὁ Ἀλέξανδρος* dele] *ἴσους τῇσι γυναιξὶ ἀριθμὸν ἄνδρας — σκευάσας κτἑ.* Male *γυναῖκας* caret articulo, sed haud optime, ut mea quidem fert sententia, Herodoto succurreres corrigendo *τὰς μὲν γυναῖκας*, sed melius habebis *γυναῖκας* pro deperditi articuli interpretamento, eoque deleto rescribes: *τὰς μὲν ἐξελθούσας κτἑ.* Proxime enim praecedit *γυναῖκας ταύτας*, et sic melius explicatur causa corruptelae.

V. 21 *δοὺς δὲ ταῦτα κατέλαβε [ὁ Ἀλέξανδρος] Βουβάρῃ.* Deleto otioso nomine gratius minore intervallo seiunguntur *δούς* et *Βουβάρῃ.*

Digitized by Google

V. 23 init. male repetitum esse *ἀπίκετο* datum mihi iri spero.

V. 29 *ὡς τάχιστα κατέβησαν ἐς τὸ ἄστυ, ἀλίην ποιησάμενοι ἀπέδεξαν.* Formula *ὡς τάχιστα* Atticis tam *quam celerrime* significat quam *simulac*, Herodotus constanter ita distinguit ut, ubi altera significatio obtineat, utrumque vocabulum uno pluribusve aliis seiungat. Multa dabit exempla, quibus plurima addi possunt, Schweighaüser in lexico s. v. *ταχύς*. Hic igitur requiritur *ὡς κατέβησαν τάχιστα κτἑ.*

V. 31 *καί τοι ταῦτα ποιήσαντι τοῦτο μέν ἐστι ἑτοῖμα παρ' ἐμοὶ χρήματα μεγάλα κτἑ.* Procul dubio legendum: *ποιήσαντι — ἔσται ἑτοῖμα* „si *feceris parata erunt*" ut in extremo capite optime scribitur: *ἀντὶ δὲ ἑκατὸν νεῶν δικκόσιαί τοι ἑτοῖμοι ἔσονται.*

V 31 extr. *Σὺ ἐς οἶκον τὸν βασιλέος ἐξηγητὴς γίνεαι πρηγμάτων ἀγαθῶν.* Immo vero *ἐΣηγητής*, i. e. *auctor*. Quid sit Herodoto, ut reliquis omnibus, *ἐξηγητής*, quem opus sit doceant loci III 31, 3 *ἐξηγηταὶ τῶν πατρίων θεσμῶν*, i. e. *interpretes* et I 78 *ἔπεμπε θεοπρόπους ἐς τοὺς ἐξηγητὰς Τελμησσέων*, i. e. *prodigiorum interpretes*, sive *coniectores*.

V. 33 Abblanditur mihi Valckenaerii coniectura: *σοὶ δὲ καὶ τούτοισι* [*τοῖσι*] *πρῆγμα*[*σι*] *τί ἐστι*; ut dittographia haec verba perdiderit. Cf. infra 84 extr. — In extrema parte capitis H. more suo et antiquorum scripsisse videtur *τὴν ἑωυτοῦ κατο<κω>χὴν τὴν ἐν Σούσοισι.*

V. 34 extr. *τοῦ πλεῦνός τε ἐδέετο ἡ πολιορκίη.* Expectabam *τ' ἔτι ἐδέετο κτἑ.*

V. 36 med. *ὅκως ναυκρατέες τῆς θαλάσσης ἔσονται.* Merito non ferens vitiosam formam, Cobet corrigit *ναυκράτορες*, deleto *τῆς θαλάσσης*. Fortasse recte, sed non satis expedio quo pacto alicui venire potuerit in mentem adscribere *τῆς θαλάσσης*. Num forte verba illa vitiosa *ναυκρατέες τῆς θαλάσσης* sunt scioli interpretamentum genuini vocabuli *θαλασσοκράτορες*, quo H. etiam infra usus est cap. 83?

Digitized by Google

In fine huius capitis vitiosa interpunctione factum ut abundare videantur vocabula *ἐὸν ἐνθαῦτα* in his: *ἵνα τε αὐτῶν πλώσαντα ἐς Μυοῦντα ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθόν, ἐὸν ἐνθαῦτα, συλλαμβάνειν πειρᾶσθαι τοὺς — στρατηγούς.* Deletis virgulis arctissime iungenda sunt verba *τὸ — ἐνθαῦτα*, et vertendum, *qui* (exercitus) *Naxo reversus ibi* (Myunte) *erat.*

V. 33 *τοῦτον δῆται διὰ θαλαμίης διελόντας τῆς νεὸς κατὰ τοῦτο, ἔξω μὲν κεφαλὴν ποιεῦντας, ἔσω δὲ τὸ σῶμα.* Qui h. l. tentarunt omnes propter sequens *ποιεῦντας* pro corrupto *διελόντας* reponunt praesens conicientes *διελαύνοντες*, *διείροντες* vel *διέλκοντες*, non reputantes aoristo tamen opus esse, si quidem hominem vincire non poterant antequam per foramen traxerant. Equidem conieci *διέντας*, deleto *ποιεῦντας.*

V. 40 *καὶ ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐσάγαγε γυναῖκα τεκνοποιόν.* Ut Graeca sit oratio una addita littera corrigatur *ἐσαγάγεο.* Constanti enim usu dicitur *ἄγεσθαι* et *εἰσάγεσθαι* (*εἰς τὴν οἰκίαν*) *γυναῖκα*, *uxorem* (*domum*) *ducere*, numquam *ἄγειν* aut *εἰσάγειν.* E nostro cf. cap. 89 sq. et VI 61.

V. 41 Probanda videtur Steinii correctio *ἡ ὕστερον ἐπεσελθοῦσα γυνή*, quod hic legerit Pausan. III 3, 9, pro *ἡ ἐσύστερον ἐπελθοῦσα γυνή.* Praeterea nescio an mox quoque corrigendum sit *τῆς ἐπ(εσ)ελθούσης γυναῖκος.* Namque *ἐπελθεῖν* est *supervenire*, *ἐπεσελθεῖν post alium intrare domum*, quod est huius loci. Verba spuria *καὶ τὸ δεύτερον ἐπελθοῦσα γυνή* damnare occupavit Cobetus.

V. 42 *ἀπίει* (Dorieus) *ἐς τὴν Λιβύην τὰ πλοῖα· κατηγέοντο δὲ οἱ ἄνδρες Θηραῖοι. ἀπικόμενος δ' ἐς Κίνυπα οἴκισε χῶρον κάλλιστον τῶν Λιβύων παρὰ ποταμόν.* Turbatum esse satis apparet. Steinius satis violenter *Κίνυπα* mutat in *Λιβύην* et supplet *παρὰ <Κίνυπα> ποταμόν.* Lenius poteris retinere *Κίνυπα* et supplere *παρὰ <τοῦτον τὸν> ποταμόν.* Deinde expectes *ἐξελαθεὶς δὲ ἐνθεῦτεν τρίτῳ ἔτεϊ ὑπὸ — Καρχηδονίων ἀπίκετο <ὀπίσω> ἐς Πελοπόννησον*, ut I 62 init. VI 5 med. VII 57 et saepe alibi, aut insertum *πάλιν* ante *ἀπίκετο*, ut II 122 aliisque locis. Saepe tamen apud nostrum post verba composita cum *ἀπὸ* hanc notio-

Digitized by Google

nem omissam videbis. Sic v. c. V 98 extr. *ἀπίκοντο ἐς Παιονίην*. VI 24 med. *ἐς Σικελίην ἀπίκετο*, VII 31 extr. *ἀπίκετο ἐς τῶν Λυδῶν τὸ ἄστυ*, ubi *ἀπικνεῖσθαι* est *redire*. Similiter *ἀποκαλεῖν* positum videbis sensu *revocandi* III 53 et IV 203, nisi forte utrobique verius est *ἀνακαλεῖν*. Cf. Mnem. XII, 408; *ἀπέπλωε* est *retro navigabat* VII 130 extr., alibi, ubi dare potuerat *ἀπονοσήσαντες*, quod verbum ei est in deliciis. Cf. I 42. 83. 111. II 33. 161. III 124. IV 33. 76. 159. 205. VI 92—136. al. A verbis eo sensu in Attica usitatis *ἐπανιέναι* et *ἐπανήκειν* fere abstinuisse videtur. Semel VII 138 legitur *ἐπάνειμι ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον*, sed *ἄνειμι* eodem sensu legitur I 140 et VII 239, nescio an verius.

V. 43 *ἐκ τῶν Λαΐου χρησμῶν*. Quae oracula cum nulla umquam fuerint conieci *Βάκιδος*, sed post Valckenaerium. Bacis erat teste schol. Pac. 1071 *ἀνὴρ Ἐλεώνιος*, ut Antichares, qui his oraculis usus esse dicitur ab Herodoto. Lenius quidem, sed non probabilius me iudice Dobraeus Adv. I 31 *Λάσου*, cll. VII 6. 94.

V. 44 extr. *τὰ ἱρὰ οὐ προεχώρεε* [*χρηστὰ*] *θυομένῳ*. Deleatur emblema.

V. 49, 4 *ἔχοντες — κυρβασίας ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι*. Herodotus et Attici de coronis, pileis, galeis, et quovis capitis tegmine usurpant praepositionem *περί*, quam hi cum accusativo, ille cum dativo iungere assolet. Praepositionem apud utrosque propter sequiorum usum *ἐπί* adhibentium saepissime oblitteratam fideliter libri et alibi frequentissime servarunt et VII 61 init. *περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον τιήρας*.

V. 49, 4 extr. corrigendum puto *τὰ θυμῷ βουλόμενοι αὐτοὶ ἂν Cχοῖτε*, pro *Cχοιτε*, *potiemini*.

V. 49, 6. Ad reliquorum exemplum supplendum: *Φρυγῶν δὲ ἔχονται Καππαδόκαι <οἵδε> κτέ*. Nam Aristagoras Cleomeni *ἔλεγε ταῦτα δεικνὺς ἐς τῆς γῆς τὴν περίοδον, τὴν ἐφέρετο ἐν τῷ πίνακι ἐντετμημένην*. Ut vero deinde scribamus *τούτοισι δὲ πρόσουροι <οἵδε> Κίλικες* opus non esse videtur, propterea quod sequitur *κατήκοντες ἐς θάλασσαν τήνδε*.

Digitized by Google

V. 57. ἦσαν Φοίνικες τῶν σὺν Κάδμῳ ἀπικομένων [Φοινίκων]. Deleatur nomen.

V. 57 extr. πολλῶν τεων καὶ οὐκ ἀξιαπηγήτων ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι. Sententiam restituit tam Cobetiana coniectura ὀλίγων quam Madvigiana <οὐ> πολλῶν, quam equidem praetulerim. Incredibile dictu est quoties librarii negationem neglexerint. Qua de re cum alibi saepe monui, tum luculentum nuper exemplum attuli ad Herod. IV 130 et novum infra afferam ad VI 110. Ipse Cobetus VI 52 corrigit <οὐ> βουλομένην.

V. 58 ἄλλα τε πολλὰ (Phoenices) οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώρην ἐσήγαγον διδασκάλια κτέ. Loci ratio postulat οἰκίσαντες.

V. 59 Εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδμήια γράμματα ἐν τῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν ἐπὶ τρίποσι τρίσι ἐγκεκολαμμένα. Quid sit ἐγκολάπτειν ἐπὶ τρίποδι, non assequor. Verba ἐγκολάπτειν, ἐντάμνειν, ἐγγράφειν similia iunguntur aut cum simplici dativo, aut cum praepos. ἐν et paullo rarius cum praep. εἰς. Quare aut expungatur praepositio cl. I 93, aut corrigatur ἐν cl. II 106

V. 63. Lacedaemonii Anchimolio duce classe venerant in Atticam expulsuri Pisistratidas. Hi vero immittunt iis Thessalorum equitatum, qui multos Lacones, in quibus ipsum ducem, occidunt, τοὺς δὲ περιγενομένους αὐτῶν ἐς τὰς νέας κατέρξαν. Cum κατέργειν sit *includere* et *prohibere*, artificiose, i. e. pessime, duce Schweighäusero interpretantur: *in naves compulerunt et ibi coercuerunt, escensione prohibuerunt.* Equidem punctum temporis non dubito quin H. scripserit una addita literula κατΗρΑξαν, *praecipites compulerunt in naves*, prorsus ut scripsit IX 69 extr.: τοὺς λοιποὺς κατήραξαν ἐς τὸν Κιθαιρῶνα.

V. 64. οἱ δὲ περιγενόμενοι ἀπαλλάσσοντο ὡς εἶχον ἰθὺς ἐπὶ Θεσσαλίης. Pro ἰθὺς Stein substituit εὐθύς, formam non Herodoteam. Debuit saltem ἰθέως, ut est VI 17 ὁ δὲ ἰθέως ὡς εἶχε ἔπλωε ἐς Φοινίκην. Magis tamen mihi arridet Wesselingii coniectura ἰθύ, modo simul deleatur praepositio ἐπί, quae recte

Digitized by Google

abest I 207. IV 120. 136. VI 95. VIII 38. IX 69. Idem nescio an nostro reddendum sit II 119 οἴχετο Φεύγων τῇσι νησὶ ἐπὶ Λιβύης, ubi Plutarchus Mor. p. 857 h. l. laudans habet ἰθὺ ἐπὶ Λιβύης, unde corrigendum suspicor ἰθὺ Λιβύης.

V. 67 ἐλθὼν — ἐχρηστηριάζετο, εἰ ἐκβάλοι τὸν Ἄδρηστον. Dobree ἐκβάλλῃ requirit. Coniunctivum requiro et ego sed rectissime habet Aoristus ἐκβάλῃ, ut ipse Dobree VI 135 optime correxit ἔπεμπον δ' ἐπειρησομένους εἰ καταχρήσωνται τὴν ὑποζάκορον pro καταχρήσονται. Sic VIII 36 recte libri ἐμαντεύοντο — εἴτε κατορύξωσι εἴτε ἐκκομίσωσι. In quaestione directa dicendum erat: ἐκβάλω Ἄδρηστον; eumque modum Herodotus servare solet in quaestione indirecta etiam post tempora historica. Quando vero post ἐπειρωτᾶν similiaque sequatur optativus docet inter plurimos locos V 73 ἐπειρώτα τίνες ἐόντες — δεοίατο Περσέων σύμμαχοι γενέσθαι. Cf. me C. C. p. 29 sq. ad. I 46 sq. ubi hodie non dubito quin verum sit ἐπιχειρέῃ. Quod noster I 53 variandae orationis causa scripsit (modo scripserit εἰ στρατεύηται — καὶ εἰ — προσθέοιτο), non eam habet vim ut mutem sententiam.

V. 67 In oraculo dato Clistheni: Ἄδρηστον μὲν εἶναι Σικυωνίων βασιλέα, ἐκεῖνον δὲ λευστῆρα ignotum obscurumque vocabulum, quod agnoscunt grammatici, antiquitus depravatum esse suspicor. Nisi fallor, Pythia Clisthenem ignominiose appellavit λῃστῆρα.

V. 72 prope init. ἀντισταθείσης δὲ τῆς βουλῆς καὶ οὐ βουλομένης πείθεσθαι. Aoristus passivus σταθῆναι pro στῆναι relinquendus est tragicis, reddendumque nostro ἀντιστάσης. De hoc ipso composito cf. VI 117. VII 53.

V. 73 τὰ ἑπτακόσια ἐπίζια τὰ διωχθέντα ὑπὸ Κλεομένεος. Quia significat ἐκπεσόντα expectes ἐκδιωχθέντα. Cf. Thuc. I 24. Dem. 32, 6. al. Ac facile sane post simillimos ductus litterarum δι excidere potuit praepositio ἐξ quam saepe cum διά confundi constat. Attamen infra quoque cap. 92 bis διώκειν

Digitized by Google

usurpatum videbis pro ἐκδιώκειν, quod compositum in nostra Herodoti recensione extare non videtur.

V. 73 καὶ κῇ γῆς οἰκημένοι. Immo κοῦ γῆς, ut recte legitur cap. 13 τίνες δὴ — εἰσι καὶ κοῦ γῆς οἰκημένοι. H. κῇ eodem sensu usurpat quo Athenienses κοῖ.

V. 76 οὗτος ὁ ϛόλος ἐπὶ Κόδρου βασιλεύοντος Ἀθηναίων ὀρθῶς ἂν καλέοιτο. Exscribere lubet quae de hoc loco mecum in commentariolis meis olim disputavi: Strin „Dieser Zug darf wohl als unter der Regierung des Kodros geschehen bezeichnet werden." Si haec revera est Herodoti mens, scribendum fuerit οὗτος ὁ στόλος ὁ ἐπὶ Κόδρου ὀρθῶς ἂν καλέοιτο. Non magis abesse potest aut articulus aut participium quale est γενόμενος, si admittimus Naberi coniecturam ὀρθῶς <πρῶτος> ἂν καλέοιτο. [Idem sensit Cobetus, satis audacter Mn. XII p. 142 corrigens οὗτος ὁ ϛόλος — <γενόμενος πρῶτος> ὀρθῶς ἂν καλέοιτο]. Quid vero, si interpretamur: *haec expeditio* a Codro rege Atheniensium, i. e. *a Codri regno* (nam sin minus Graecus sermo requireret τοῦ βασιλεύοντος) *merito nomen accipiat*? Herodoto enim nihil tritius est quam καλέεσθαι, κληθῆναι, κεκλῆσθαι, οὔνομα ἔχειν, τὴν ἐπωνυμίην ποιέεσθαι (ἔχειν), γενέσθαι et similia ἐπί τινος, ubi scriptores Attici usurpant praepositionem ἀπό. Cf. Schweigh. Lex. v. ἐπί. Ab hac interpretatione prope abfuit Steinius annotationi suae subiungens verba „Deutsch etwa *Kodros-zug*."

V. 77 ἐκ τειχέων περιπεΦλΘΥσμένων. Iniuria Valckenaerius requirebat περιπεΦλΟΙσμένων. Nam περιΦλοίζειν verbum Graecum non est, et περιΦλοΐζειν, unde περιΦλοϊσμός habet Theophrastus, gaudet notione multum diversa. Hoc unum ambigi possit, utrum hic corrigendum sit περιπεΦλΥσμένων an Aristophani Nubb. 395 una inserta literula reddendum sit περιΦλ(ε)ύει. Ut hoc non illud credam facit cum cognatum verbum Φλέγειν tum praesertim quod verbum simplex Φλύειν longe alia gaudet notione. Similiter autem libri variare solent in Φυγεῖν et Φεύγειν, ἄΦυκτος et ἄΦευκτος, τυκτός et τευκτός, νυστάζειν et νευστάζειν, aliis.

Digitized by Google

V. 77 extr. In *Inscr. Att.* (Kirchh.) I 334 ex vetere epigrammate non nisi paucae litterae (v. 2 ΕΝΑΙΟΝΕΡΓΜ et v. 4 ΠΠΟΣΔΕ) servatae sunt, ita ut ex relliquiis sciri nequeat quid olim vs. 3tio lectum fuerit

δεσμῷ ἐν ἀχλυόεντι σιδηρέῳ ἔσβεσαν ὕβριν.

Peringeniosa vero et certa coniectura Heckerus noster olim ex libri C lectione ΑΧΝΤΘΕΝΤΙ (in AB est ΑΧΝΤΝΘΕΝΤΙ) repperit veram scripturam ἀχνυόεντι comparata glossa ἀχνὺς = ἄχος apud Etym. M. p. 165, 1 qui citat versum

τῆς δ' ὀλυφυρομένης ἀμφ' ἀχνύι εἴβεται αἰών.

Itaque ἀχνυόεντι valet ἀλγινόεντι, quo poeta, si libuisset, uti potuisset. Emendatione iam olim recepta a Duebnero in Anth. Pal. VI 343 tandem fruatur Herodotus. — In praegressis hoc agens animadvertes interpretes bis de suo addidisse οἱ Ἀθηναῖοι.

V. 79 ἁλιὴν ποιησάμενοι Cf. I 125 ἁλιὴν ἐποιήσατο. Attici contra in ea re usurpant verbum activum ποιεῖν ἐκκλησίαν, σύλλογον cett.

V. 83 στάδια δὲ μάλιστά κη ἀπὸ τῆς πόλιος ὡς εἴκοσι ἀπέχει. In talibus constanter Herodotus dicit μάλιστά κη, ut *de tempore* κου μάλιστα. Loco II 127 supplendum: μάλιστά <κη> ἐς ἑκατὸν πόδας ὑψηλοῦ.

In extremo capite verba ἦσαν δὲ καὶ τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι αἱ τοιαῦται ἱροεργίαι· εἰσὶ δὲ σφι καὶ ἄρρητοι [ἱροεργίαι] liberanda sunt substantivo otioso et κακοφώνως repetito.

V. 85. Ἀθηναῖοι μέν νυν λέγουσι μετὰ τὴν ἀπαίτησιν ἀποσταλῆναι τριήρεϊ μιῇ τῶν ἀστῶν τούτους, οἳ ἀποπεμφθέντες ἀπὸ τοῦ κοινοῦ καὶ ἀπικόμενοι ἐς Αἴγιναν τὰ ἀγάλματα ταῦτα ὡς σφετέρων ξύλων ἐόντα ἐπειρῶντο ἐκ τῶν βάθρων ἐξανασπᾶν, ἵνα σφέα ἀνακομίσωνται. Vehementer a librariis hic turbatum esse cum apparet ex prava sententiae conformatione tum e scripturarum discrepantiis, nam pro τούτους B^2 r^1 habent τουτέων et pro ἐπειρῶντο AB^1Cd πειρᾶν, quo recepto et admissa Steinii coniectura δικοσίους pro τούτους Madvigius correxit: — ἀποσταλῆναι τριήρεϊ μιῇ τῶν ἀστῶν δικοσίους, οἷα ἀποπεμφθέντας ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, καὶ ἀπικομένους — πειρᾶν κτἑ. In

Digitized by Google

qua correctione nihil sane desiderarem, si plane abessent verba οἳ ἀποπεμφθέντες, quorum correctio me iudice male cessit Madvigio. Et participium quidem delevit quoque Steinius coniciens in ed. exeget.: τῶν ἀστῶν τριηκοσίους ἀπὸ τοῦ κοινοῦ· οἳ ἀπικόμενοι — ἐπειρέοντο κτἑ., in qua coniectura non fero narrationem per structuram relativam. Quare nescio an Madvigio obtemperandum sit, ita tamen ut deleantur verba οἳ ἀποπεμφθέντες, quorum interpolandorum falsam scripturam ἐπειρῶντο causam fuisse suspicor. Apposite Steinius contulit VIII 135 ἕπεσθαι οἳ τῶν ἀστῶν αἱρετοὺς ἄνδρας τρεῖς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ et de numero trieretarum VII 114. VIII 17.

V. 87 extr. ἄλλῳ μὲν δὴ οὐκ ἔχειν (Ἀθηναίους) ὅτεῳ ζημιώσωσι τὰς γυναῖκας, τὴν δὲ ἐσθῆτα μετέβαλον αὐτέων ἐς τὴν Ἰάδα. Miror neminem vidisse Herodotum in hac Argivorum narratione necessario scripsisse μεταβαλεῖν, quod facile labem concepit e sequentibus: μετέβαλον ὧν ἐς τὸν λίνεον κιθῶνα. Namque mutatae structurae in praegressis: περιγενέσθαι μέντοι οὐδὲ τοῦτον τὸν ἕνα ἀλλ' ἀπολέσθαι τρόπῳ τοιῷδε. κομισθεὶς γὰρ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπήγγειλε τὸ πάθος· πυθομένας δὲ τὰς γυναῖκας — εἰρωτᾶν κτἑ. longe alia ratio est. Structura enim est paratactica pro ὅτε γὰρ — ἀπήγγειλε, τὰς γυναῖκας — εἰρωτᾶν.

V. 89 extr. τριήκοντα δὲ ἔτεα οὐκ ἀνέσχοντο ἀκούσαντες ὅκως χρεὼν εἴη ἐπισχεῖν πεπονθότας πρὸς Αἰγινητέων ἀνάρσια. Hic quidem non eadem venia parata est voculae ὅκως, quam bene ei tribuit Schweighäuser in lexico pag. 143 in locis III 115 et 116, nec dubito quin corrigendum sit ὡς. Fortasse natum est ὅκως ex ὥς, suprascr. var. lect. ὅτι. Inversa ratione subinde ὡς in ὅκως corrigendum est.

V. 91 κατεχόμενον δὲ ὑπὸ τυραννίδος ἀσθενὲς καὶ πειθαρχέεσθαι ἑτοῖμον. Confidenter emendo πειθαρχέειν, quod vitium suscepisse suspicor e praegresso πειθϵϹΘΑΙ. Quis quaeso ferret στρατηγεῖσθαι scriptum pro στρατηγεῖν, μοναρχεῖσθαι pro μοναρχεῖν, δημαρχεῖσθαι pro δημαρχεῖν, δημαγωγεῖσθαι pro δημαγωγεῖν, similia?

In sequentibus nescio an corrigendum sit: δόξαν δὲ Φύσας

Digitized by Google

αὐξάνεται, ὥς γε (pro ὥστε) ἐκμεμαθήκασι μάλιστα μὲν οἱ πάροικοι (pro περίοικοι) αὐτῶν (Atheniensium) Βοιωτοὶ καὶ Χαλκιδέες. Hi enim erant Atheniensium finitimi, non circum eos habitabant. Cf. Thuc. III 113. Herod. VII 235. Eur. Andr. 42 al. et verbum παροικίζειν Her. IV 180. — Sequitur: τάχα δέ τις καὶ ἄλλος ἐκμαθήσεται ἀμαρτών· ἐπείτε δὲ ἐκεῖνα ποιήσαντες ἡμάρτομεν. Licet fieri possit ut τις καὶ ἄλλος spectet praesertim Corinthios (cf. 93 init.), loci tamen compositio non fert additum ἀμαρτών, quod sciolus adscripsisse videtur propter sequens ἡμάρτομεν. Necessario enim ἐκμαθήσεται eodem pertinet quo ἐκμεμαθήκασι, nempe ad verba δόξαν δὲ Φύσας αὐξάνεται.

V. 92, ε' ἀπὸ τῆς κυψέλης ἐπωνυμίην Κύψελος οὔνομα ἐτέθη. Ita loquuntur Athenienses, sed Herodoti est ἐπί, quod nescio an hic et aliis quibusdam locis restituendum sit.

V. 92 extr. οὐκ ὧν παύσεσθε ἀλλὰ πειρήσεσθε — κατάγοντες Ἱππίην; ἴστε ὑμῖν Κορινθίους γε οὐ συναινέοντας. Cum protasis, ut recte ait Cobetus, valeat ἢν μὴ παύσησθε κτέ, consentaneum est, συναινέοντας futurum esse, non praesens, prorsus ut in Homerico quod imitatur ἕρδ', ἀτὰρ οὔ τοι πάντες ἐπαινέομεν θεοὶ ἄλλοι verbum ἐπαινέομεν futuri vicem explere arbitror. Cf. quae *Comm. Crit.* p. 30 disputavi de verbis οἴχετο χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ εἰ αἱρέει V. 43 1, licet ibi tamen malim αἱρήσει.

V. 97 ἐπελθὼν δ' ἐπὶ τὸν δῆμον ὁ Ἀρισταγόρης ταὐτὰ ἔλεγε τὰ καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ καὶ τοῦ πολέμου τοῦ Περσικοῦ, ὡς οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ κομίζουσι, εὐπετέες τε χειρωθῆναι εἴησαν. ταῦτά τε δὴ ἔλεγε κτέ. Non accurate haec respondent loco V 49, quo respicitur. Ibi enim legimus: οὔτε γὰρ οἱ βάρβαροι ἄλκιμοί εἰσι, ὑμεῖς τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐς τὰ μέγιστα ἀνήκετε ἀρετῆς πέρι, ἥ τε μάχη αὐτῶν ἐστὶ τοιήδε, τόξα καὶ αἰχμὴ βραχέα· ἀναξυρίδας δὲ ἔχοντες ἔρχονται ἐς τὰς μάχας καὶ κυρβασίας ἐπὶ (l. περὶ) τῇσι κεφαλῇσι· οὕτω εὐπετέες χειρωθῆναί εἰσι. Quae verba aut lacuna laborant, nihil enim ibi de *clipeo* quo Persae careant dictum est, aut altero loco verba ὡς — εἴησαν sunt interpolata, quod mihi

Digitized by Google

quidem veri videtur similius, quoniam *περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ* non magis quidquam repetitum est. Persae autem *pro hastis* (*δούρασι*) uti *αἰχμαῖσι βραχέισι* et *pro clipeis* cratibus vimineis (*γέρροις*) interpolatorem docere potuit locus VII 61. Eiecta autem interpolatione apparet pro *ταῦτα* reponendum esse *ταὐτά*.

V. 98. Nuntius missus ab Aristagora ad Paeones sic loquitur: *ἄνδρες Παίονες, ἔπεμψέ με Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος σωτηρίην ὑμῖν ὑποθησόμενον, ἤνπερ βούλησθε πείθεσθαι.* Quia *ὑποτίθεσθαι* est *consilium dare, monere, suadere*, iure expectes *σωτήριόν τι ὑμῖν ὑποθησόμενον*, i. e. *daturum salutare vobis consilium.*

V. 103 *ἐκπλώσαντές τε* (Iones) *ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον Καρίης τὴν πολλὴν προσεκτήσαντο σφίσι σύμμαχον εἶναι· καὶ γὰρ τὴν Καῦνον πρότερον οὐ βουλομένην συμμαχέειν, ὡς ἐνέπρησαν τὰς Σάρδις, τότε σφι καὶ αὕτη προσεγένετο.* Non est Accusativus *Καῦνον — βουλομένην* pro Nominativo error Herodoti, quod putat Steinius, sed lenissime corrigendum: *καὶ γὰρ τὴν Καῦνον* (scil. *προσεκτήσαντο*), *πρότερον οὐ βουλομένην συμμαχέειν· ὡς <δ'> ἐνέπρησαν τὰς Σάρδις, τότε σφι καὶ αὕτη προσεγένετο.*

V. 104 *ἐνθαῦτά μιν φυλάξας ἐξελθόντα τὸ ἄστυ τὸ Σαλαμινίων* [*ὁ Ὀνήσιλος*] — *ἀπεκλήισε τῶν πυλέων.* Quia Onesilus est praegressorum subiectum, nulla opus est nominis iteratione. Simili de causa V 118, 3 et 126 extr. magistellis tribuo nomina *οἱ Κᾶρες* et *ὁ Ἀρισταγόρης.*

V. 106 *ἀλλ' εἴπερ τι τοιοῦτο οἷον σὺ εἴρηκας πρήσσει ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος, ἴσθι αὐτὸν ἐπ' ἑωυτοῦ βαλλόμενον πεποιηκέναι.* Requiro *ἔπρηξε* vel *πέπρηχε* aut mox *ποιέειν* et *βαλόμενον*, ut est III 155 *ἐπ' ἐμεαυτοῦ βαλόμενος ἔπρηξα* et III 71. Eadem correctione indiget locus IV 160. Ita iam scripseram, cum subito me advertit soloecismus: *ἴσθι αὐτὸν — πεποιηκέναι* pro legitimo participio. Inspectis autem codicum scripturis video partem eorum pro *πεποιηκέναι* exhibere *πεπρηχέναι*, quales discrepantiae reperiri solent in magistellorum sup-

Digitized by Google

plementis. Scilicet neutra lectio genuina est, eaque deleta tam πρήσσει quam βαλλόμενον bene habet. Dederat Herodotus: ἀλλ' εἴπερ τι τοιοῦτο οἷον σὺ εἴρηκας πρήσσει ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος, ἴσθι αὐτὸν ἐπ' ἐωυτοῦ βαλλόμενον, scito eum proprio uti consilio. Et praesens πρήσσει confirmatur sequentibus ὅκως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος νεώτερον πρήσσουσι κτέ.

V. 126. Vere quidem Cobetus libri Vti partem ultimam inde a capite 109 eximie traditam esse a librariis, sed tamen aegre mihi persuadeo tam obscure scribere potuisse clarissimum scriptorem quam hodie scripta leguntur ipsa ultima huius libri verba, quae sic habent: ἐκ δὲ ταύτης (e Thracia) ὁρμεόμενος ἀπόλλυται ὑπὸ Θρηίκων αὐτός τε [ὁ Ἀρισταγόρης] καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, πόλιν περικατήμενος καὶ βουλομένων τῶν Θρηΐκων ὑποσπόνδων ἐξιέναι. Non enim ex hac Thracum *voluntate* apparet, opinor, qui fieri potuerit ut et urbem relinquerent et obsidentes securos opprimerent conficerentque. Dicendum fuerat inter utrosque convenisse, ut Thracibus ὑποσπόνδους ἐξιέναι liceret, nec fere dubito quin Herodotus scripserit καὶ συνθεμένων τῶν Θρηίκων ὑποσπόνδων ἐξιέναι. Pepigerant id Thraces, sed pactione violata Aristagoram suosque occiderunt. Quam autem obscure habeat vulgata vel inde apparet quod quibusdam placuit haec versio: *cum oppidum aliquod obsideret, reiectis conditionibus, quibus Thraces excedere oppido voluerant.*

AD LIBRUM VI.

VI. 1 ὁ δὲ (Hippias) οὔτε εἰδέναι ἔφη, ἐθώμαζέ τε τὸ γεγονὸς ὡς οὐδὲν δῆθεν τῶν παρεόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος. Nescio an verius sit: ὁ δὲ οὔτε εἰδέναι ἔφη θωμάζειν τε τὸ γεγονός, ὡς κτέ.

VI. 5 init. Ἰστιαῖον δὲ ταύτης ἀποσφαλέντα τῆς ἐλπίδος Χῖοι κατῆγον ἐς Μίλητον αὐτοῦ [Ἰστιαίου] δεηθέντος. Nomen proprium inepte abundat.

Post pauca sequitur τιτρώσκεται (Histiaeus) τὸν μηρὸν ὑπό τευ τῶν Μιλησίων. Quotusquisque est qui ignoret Herodoti esse scribere ὑπὸ τῶν τευ Μιλησίων? Mox supervacua reci-

Digitized by Google

denda in verbis *ἐνθεῦτεν δέ, οὐ γὰρ ἔπειθε τοὺς Χίους ὥς ε ἑαυτῷ δοῦναι νέας, διέβη ἐς Μυτιλήνην καὶ ἔπεισε Λεσβίους* [*δοῦναί οἱ νέας*].

VI. 8. Deletis magistellorum supplementis scribatur: *εἴχοντο δὲ τούτων Πριηνέες δυώδεκα νηυσὶ καὶ Μυούσιοι τρισὶ* [*νηυσί*], *Μυουσίων δὲ Τήιοι* [*εἴχοντο*] *ἑπτακαίδεκα* [*νηυσὶ*], *Τηίων δὲ* [*εἴχοντο*] *Χῖοι ἑκατὸν* [*νηυσί*].

VI. 9 *οὐδὲ βιαιότερον ἔξουσι οὐδὲν ἢ πρότερον εἶχον*. Cf. III 15 *τοῦ λοιποῦ διαιτᾶτο ἔχων οὐδὲν βίαιον*, ubi Mnemos. XII pag. 406 iniuria pro *ἔχων* tentavi *πάσχων*.

VI, 11, 1 *ἐπὶ ξυροῦ γὰρ ἀκμῆς ἕκεται ἡμῖν τὰ πρήγματα*. Quid sibi velit in hac formula verbum *ἕκεται* numquam potui intelligere, cumque praeter Homeri locum K 173 omnes eius imitationes quas ad h. l. recenset Valckenaerius conspirent in verbo *ἵστασθαι*, facilis est suspicio Herodoto quoque restituendum esse *ἵσταται*. Nisi forte verum vidit Gentius Mnemos. a. 1857, pag. 439 leniter sane proponens *ὀχέεται*, cl. Arist. Eq. 1244 et Gerytadis fr. ap. Ath. XII C.

VI. 13. In eandem cum Cobeto incideram suspicionem verba *ἐδέκοντο τοὺς λόγους* transponenda esse post *Συλοσῶντος*, ita tamen ut non tantum *λόγους* post *ἔπεμπε*, sed simul otiosum nomen *ὁ Αἰάκης* delerem.

VI. 14 init. *ὡς δὲ καὶ ἀγχοῦ ἐγένοντο*. Constanter H. *ἀγχοῦ*, *ἀγχοτάτω* et *ἄγχιστα*, nusquam *ἐγγύς ἐγγυτέρω ἐγγυτάτω* usurpat. Quare valde mihi suspecta est scriptura II 121 *α*) *οὐδ' ἐγγὺς ἐλθεῖν*.

VI. 16 *πανδημεὶ* libri et editiones. Unice verum esse *πανδημί*, sed contra *ἀμαχεί* sim. probe constat ex titulis antiquis.

VI. 15 extr. *μετ' ὀλίγων* [*συμμάχων*] et *τῶν σφετέρων* [*νεῶν*] *τὰς πλεῦνας*.

VI. 19. In oraculi vs. 2 pro *πολλοῖσιν* corrigendum esse aut *ὄρνισιν* aut *οἰωνοῖς* demonstrare conatus sum *Comm. Crit.* p. 11 sq.

Digitized by Google

VI. 17 *ὁ δὲ Ἰθέως ὡς εἶχε ἔπλωε ἐς Φοινίκην.* Huius abundantiae (nam *ὡς εἶχε* ponitur pro *εὐθὺς*) aliud exemplum apud nostrum non repperi. Quare *Ἰθέως* genuinum esse non spondeo.

VI. 22 *Σαμίων δὲ τοῖσί τι* (Vat. *τε*) *ἔχουσι τὸ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐκ τῶν στρατηγῶν τῶν σφετέρων ποιηθὲν οὐδαμῶς ἤρεσκε, ἐδόκεε δὲ — ἐς ἀποικίην ἐκπλώειν.* STEIN „den Besitzenden, Vermögenden" *ungewöhnlich für τοῖσι ἔχουσι. Sache und Zusammenhang lassen τοῖσι περιεοῦσι oder auch τριηράρχοισι* (cap. 14) *angemessener erscheinen.* Neutra coniectura probabilis. Non solos *trierarchos*, sed plurimos Samios in Siciliam navigasse prodit sequens narratio, nec vero omnes qui post pugnam ad Laden *superfuerunt* eo se contulisse, sed partem eorum Sami remansisse apparet e capite 25. Contra valde mihi quidem probabile videtur profectos esse solos locupletiores, sed cives tenuiores, qui parum curare soleant rerum conversiones, patriam non reliquisse. Quare, si quid novandum sit, potius aut cum Valckenaerio legatur *παχέεσσι*, aut lenius, praeeunte Schweighäusero, deleatur vocula *τὶ*. Fieri tamen potest ut scriptor eam voculam de industria addiderit quo significaret non solum divites sed omnino eos quibus aliquid esset pretiosi novas sedes petivisse. Quod si ita est, melius fortasse ponas hos accentus: *τοῖσι τὶ ἔχουσι.*

VI. 31. *Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσέων χειμερίσας περὶ Μίλητον, τῷ δευτέρῳ ἔτεϊ ὡς ἀνέπλωσε, αἱρέει εὐπετέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ ἠπείρῳ κειμένας, Χῖον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. Ὅκως δὲ λάβοι τινὰ τῶν νήσων, ὡς ἑκάστην αἱρέοντες οἱ βάρβαροι ἐσαγήνευον τοὺς ἀνθρώπους.* Quoniam prorsus idem significat *ὡς ἑκάστην αἱρέοντες* (*οἱ βάρβαροι*) quod *ὅκως λάβοι* (*ὁ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσέων*) *τινὰ τῶν νήσων*, in quibus verbis *τῶν νήσων* non satis accurate dictum est pro *τῶν νήσων τούτων*, suspicionem premere nequeo verba *ὅκως — νήσων* fluxisse ex antiqua illorum verborum interpretatione et Herodotum dedisse his omissis: *ὡς <δ'> ἑκάστην αἱρέοντες κτἑ.* Non autem persuasit mihi Cobet corrigens *αἵρεον*, qui si haesit in participii praesentis usu pro praeterito, non video cur admiserit imperfectum *αἵρεον* pro aoristo *εἷλον*, nam ipse vertit *ut quamque* CEPERANT, ut taceam ita saltem expectari optativum *αἱρέοιεν*, quemad-

Digitized by Google

modum I 29 legitur ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἀπικνέοιτο, quem locum ipse attulit. Hic vero ὡς ἕκαστος non aliter dictum videtur quam I 114 et saepissime alibi. Quod vero attinet ad participii praesentis pro praeterito usu, saepissime tam apud Atticos quam apud Herodotum participium praesens reperitur, ubi sermo est de re saepius repetita et praesertim quidem ubi mores et consuetudines describuntur, quibus locis paene omnibus Cobetus restitui iubet Aoristos. Si tantummodo ageretur de levibus quibusdam discrepantiis, in quibus nulla omnino est codicum auctoritas, velut in scribendo γενόμενοι pro γινόμενοι, πιθόμενοι pro πειθόμενοι, ταμόντες pro τάμνοντες, Φυγόντες pro Φεύγοντες, aliisque eiusmodi, viro summo obloqui non auderem, sed non ita rem comparatam esse docebunt exempla nonnulla, a quorum correctione prudens manum abstinuit, ex ipso Herodoto mihi collecta, quaeque facili negotio augeri possunt:

I. 203 Φύλλα — τὰ τρίβοντάς τε καὶ παραμίσγοντας ὕδωρ ζῴϊα ἑωυτῶν ἐς τὴν ἐσθῆτα ἐγγράΦειν. Quis rescribere audebit τρίψαντάς τε καὶ παραμίξαντας?

II. 41 θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βοῦς τρόπον τόνδε et in eodem capite κατὰ ταὐτὰ δὲ τοῖσι βουσὶ καὶ τἆλλα κτήνεα θάπτουσι ἀποθνήσκοντα.

III. 38 ἐπὶ κόσῳ ἂν χρήματι βουλοίατο τοὺς πατέρας ἀποθνήσκοντας κατασιτέεσθαι; et mox ἐπὶ τίνι χρήματι δεξαίατ' ἂν τελευτέοντας τοὺς πατέρας κατακαίειν πυρί;

II. 136 κοντῷ γὰρ ὑποτύπτοντες ἐς λίμνην, ὅ τι πρόσσχοιτο τοῦ πηλοῦ τῷ κοντῷ, τοῦτο συλλέγοντες πλίνθους εἵρυσαν κτέ.

III. 128 ἀπικόμενος δὲ καὶ Ὀροίτεω ἐς ὄψιν ἐλθὼν τῶν βιβλίων ἓν ἕκαστον περιαιρέομενος ἐδίδου τῷ γραμματιστῇ.

III. 143 μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον — συνέλαβέ σΦεας καὶ κατέδησε κτέ.

IV. 23 τοῦτο (τὸ ἄσχυ) καὶ λείχουσι καὶ γάλακτι συμμίσγοντες πίνουσι.

Ubi vero huiuscemodi exstant exempla, satius erit manum abstinere a locis, qualis hic est (V. 4) κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σΦι καὶ ἀπογινόμενον ποιεῦσι τοιάδε· τὸν μὲν γινόμενον περιιζόμενοι οἱ προσήκοντες ὀλοΦύρονται — τὸν δ' ἀπογινόμενον παίζοντές τε καὶ ἡδόμενοι γῇ κρύπτουσι. Sed haec quidem hactenus.

Digitized by Google

Quod attinet ad explicationem τοῦ σαγηνεύειν, quae sequitur apud H., fides historico haberi nequit scribenti ἀνὴρ ἀνδρὸς ἀψάμενος τῆς χειρός ἐκ θαλάσσης τῆς βορηίης ἐπὶ τὴν νοτίην διήκουσι, quasi vero nulli montes, torrentes, fossae, arbores, aedificia obstiterint. Cum grano salis, quod aiunt, hunc everrendi morem accipiendum fuisse vix est quod moneam.

VI. 32 duplici vitio laborant verba ἐνθαῦτα Περσέων οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἐψεύσαντο τὰς ἀπειλὰς τὰς ἐπηπείλησαν τοῖσι Ἴωσι στρατοπεδευομένοις ἐναντίᾳ σφίσι. Corrigendum ἐστρατοπεδευμένοις ἀντίᾳ σφίσι. Nam *sensu locali et proprio* noster constanter abstinet a forma composita ἐναντίος. Calidius *Comm. Crit.* pag. 46 hoc compositum prorsus Herodoto abiudicavi, nam sensu translato noster eo prorsus sic utitur ut Attici, dicens γνώμην ἐναντίην, non ἀντίην, similiaque.

VII. 33 Χερσόνησος — Σηλυμβρίη — Προκόννησος. Nihili sunt variae lectiones Σηλυβρίη et Προκόνησος vel Προικόννησος. De Selymbria vide *Lapidum de dial. Att. test.* p. 34 sq. Quod attinet ad Προκόννησος, constat omnia nomina propria composita cum νῆσος semper liquidam duplicasse, uno excepto eo quod est Χερσόνησος, quod eadem constantia una liquida exarari solet. Cf. *Lap. test.* p. 33. 39. Multo absurdior error est scriptura Προικόννησος, quae ante Cobeti Hellenicorum editionem secundam Xenophontis libros foedabat. — In vicinia solus codex Vaticanus servavit veram lectionem Καλχηδόνιοι pro Χαλκηδόνιοι, de quo vitio quantumvis antiquo pluribus egi in eodem libello pag. 18.

VI. 34 extr. ἰόντες δὲ οἱ Δόλογκοι τὴν ἱρὴν ὁδὸν διὰ Φωκέων τε καὶ Βοιωτῶν ἦισαν· καί σφεας ὡς οὐδεὶς ἐκάλεε, ἐκτράπονται ἐπ' Ἀθηνέων. Si ἐκτράπονται sanum esset, *viam sacram* reliquissent Doloncorum legati. At apparet eos ea ipsa via, quae Athenis ducebat Eleusin et inde Delphos, iter fecisse Athenas; nam Miltiadem ad illam viam in Laciadarum demo habitasse novimus e Plutarchi vita Cimonis, cap. 4. Quare procul dubio abiecta praepositione, quam dittographia natam esse suspicor e praegresso verbo ΘΚάλεε, corrigendum est τράπονται ἐπ' Ἀθηνέων.

Digitized by Google

VI. 35 *Φιλαίου τοῦ Αἴαντος* [*παιδός*]. Ultima vox contra Herodoti morem adscripta a magistellis.

VI. 35 *ἐπειρησόμενος τὸ χρηστήριον εἰ ποιοίη* (Vat. *ποιοῖ*) *τάπερ αὐτοῦ — προσεδέοντο*. Praefero equidem Dobrei et Dindorfii correctionem *ποιέῃ* alteri *ποιέοι*, cui subscribit Cobetus, quia coniunctivum in talibus optativo longe praeferre solet Herodotus. Cf. quae dixi ad V 67.

VI. 36 *ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ* [*τούτου*] *ἡ Χερσόνησος ἔσω πᾶσά ἐστι σταδίων εἴκοσι καὶ τετρακοσίων τὸ μῆκος*. Recte pronomen abest a codice Vaticano.

VI. 37. Suspecta habeo cum Nabero verba otiose repetita *πίτυος τρόπον ἐκτρίψειν*.

VI. 41 *καὶ ὥσπερ ὁρμήθη ἐκ Καρδίης πόλιος, ἔπλωε κτἑ*. De *ὥσπερ* usurpato pro *ὡς* temporali vehementer dubito.

Eodem capite interpretamento liberentur verba *τὴν δὲ οἱ πέμπτην* [*τῶν νεῶν*] quod post *σὺν τῇσι τέσσερσι τῶν νεῶν* et turpiter abundat et auribus grave est.

VI. 43 init. *τῶν ἄλλων καταλελυμένων στρατηγῶν*. De dimittendis imperatoribus non usurpari solet a veteribus *καταλύειν*, sed *παραλύειν*, ut ipse noster scribit V 75 *παραλυομένου δὲ τούτων τοῦ ἑτέρου καταλείπεσθαι καὶ τῶν Τυνδαριδέων τὸν ἕτερον* et VI 94 *Μαρδόνιον Φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλῳ παραλύει τῆς στρατηγίης*. Cf. VII 38. Contra *καταλύειν* dicitur *τὸν δῆμον, τὴν βουλήν, τὴν βασιλείαν, τοὺς νόμους*, similia, i. e. *abrogare*, et de regibus ac tyrannis *καταλύειν τινὰ τῆς ἀρχῆς, τῆς βασιλείας, τῆς τυραννίδος*. Nullus igitur dubito quin correctum oporteat *τῶν ἄλλων παραλελυμένων στρατηγῶν ἐκ βασιλέος κτἑ*.

VI. 49 *οἵ τε δὴ ἄλλοι νησιῶται διδοῦσι γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ καὶ δὴ καὶ Αἰγινῆται. ποιήσασι δέ σφι ταῦτα ἰθέως Ἀθηναῖοι ἐπεκέατο, δοκέοντές τε ἐπὶ σφίσι ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας δεδωκέναι, ὡς ἅμα τῷ Πέρσῃ ἐπὶ σφέας στρατεύωνται*.

Digitized by Google

Plerique libri *ἐπέχοντας*, quod dudum merito abiectum est ab omnibus. In libro Vaticano est *ἔχοντες*, et duo codices minoris momenti Ps cum ed. Aldina exhibent, quod Eustathius quoque legit ad Od. p. 1856 *ἔχοντας*, quae lectio hodie vulgo recepta est. Cum tamen nullo exemplo demonstrari possit Graece dici *ἔχειν ἐπί τινι adversus aliquem tendere* (sic enim interpretatur Schweighäuserus), variantibus praesertim libris praestat conicere Herodotum scripsisse *δοκέοντές τε ἐπὶ σφίσι ἐκόντας τοὺς Αἰγινήτας δεδωκέναι, non invitos*, sed de industria. Ita verba *ὡς — στρατεύωνται* faciunt epexegema formulae *ἐπὶ σφίσι, adversus se, in suum damnum*. Mihi quidem nihil videtur hac correctione evidentius.

VI. 50 extr. *εἴρετο Κρῖον, ὅτι οἱ εἴη* [*τὸ*] *οὔνομα· ὁ δὲ οἱ τὸ ἐὸν ἔφρασε*.

Male spernitur libri Vaticani lectio *ὅτι οἱ εἴη οὔνομα*. Oratio directa *τί οὔνομά τοι ἐστί*; Paullo ante scripserim *ὃς οὐκ ἔφη αὐτὸν οὐδένα ἀπάξειν χαίροντα Αἰγινητέων* pro *ἄξειν*. In fine vero capitis Naberus iniuria delet verba *ὡς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ*, quae colorem habent ita Herodoteum ut interpreti tribui non posse videantur.

VI. 51 Alterum *ὑποδεεστέρης* abesse malim.

VI. 52 *Λακεδαιμονίους δὲ τοὺς τότε ἐόντας βουλεῦσαι κατὰ νόμον βασιλέα τῶν παίδων τὸν πρεσβύτερον ποιήσασθαι*. Verba *τοὺς τότε ἐόντας* tam ridicule abundant (de quibus enim aliis quaeso haec dici potuerunt?) ut monstrum hic ali nullus dubitem. Delenda non esse vix opus est dicere, quis enim tale quid adscripturus erat? Quid autem dederit H. colligi fere inde potest quod non de Lacedaemoniis in genere haec dici potuerunt sed de solis ephoris. Nisi igitur omnia me fallunt scriptum reliquerat *τοὺς τότε <ἐν τέλεϊ> ἐόντας βουλεῦσαι κτἑ.*, in quam suspicionem iam ante me Steinium cll. III 18 et IX 106 incidisse nunc laetus animadverto.

Sed etiam in ipsis sequentibus turbatum esse video. Quid enim sibi volunt verba *ἢ καὶ πρὸ τούτου* in his: *οὐκ ὧν δή σφεας ἔχειν ὁκότερον ἕλωνται ὥστε καὶ ὁμοίων καὶ ἴσων* (ex-

Digitized by Google

pectes καὶ ἴσων καὶ ὁμοίων) ἐόντων· οὐ δυναμένους δὲ γνῶναι ἢ καὶ πρὸ τούτου, ἐπειρωτᾶν τὴν τεκοῦσαν. Parum lucraremur scribendo <μᾶλλον> ἢ καὶ πρὸ τούτου, cum quia antiqua Graecitas postulat πρὸ τοῦ sive πρότοῦ, tum vero imprimis quod de nullo dum ephororum experimento quo veritatem cognoscerent sermo fuit. Restat igitur ut ea verba habeamus pro insulso emblemate, qualia tam multa Herodoti orationem deturpant. Quibus deletis, verbis οὐ δυναμένους δὲ γνῶναι resumitur de more superior oratio οὐκ — ἕλωνται. Fieri autem potest ut illud emblema non huc pertineat sed olim in margine adscriptum fuerit infra verbis οὐδὲν ἧσσον.

Ibidem § 6 procul dubio supplendum est: ἐνθαῦτα δὴ τοὺς Σπαρτιήτας — φυλάξαντας τὴν μητέρα τῶν Ἀριστοδήμου παίδων λαβεῖν κατὰ ταὐτὰ <αἰεὶ> τιμέουσαν τὸν πρότερον καὶ σιτίοισι καὶ λουτροῖσι. Inter litteras A et TI facile elapsa est necessaria vox AIEI, quae a librariis servata est in praegressis: καὶ ἦν μὲν κατὰ ταὐτὰ φαίνηται αἰεὶ ποιεῦσα, κτἑ.

VI. 57 init. ταῦτα μὲν τὰ ἐμπολέμια κτἑ. Aeque pravum est ἐμπολέμιος, atque ἀντιπολέμιος pro ἀντιπόλεμος. Reponatur ἐμπόλεμα, quod hic legit Diogenianus. Hesychius: ἐμπόλεμα: τὰ εἰς πόλεμον εὔθετα. — In eodem capite non intellego in verbis: νευμηνίας δὲ ἀνὰ πάσας καὶ ἑβδόμας ἱσαμένου τοῦ μηνὸς δίδοσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου ἰρήιον τέλεον ἑκατέρῳ ἐς Ἀπόλλωνος, καὶ μέδιμνον ἀλφίτων καὶ οἴνου τετάρτην Λακωνικήν, quid sibi velit ἐς Ἀπόλλωνος *in aedem Apollinis*. Non melior est codicis Romani lectio ἐς Ἀπόλλωνα, nisi quod propius abest a vera scriptura, quam suspicor fuisse ἐς Ἀπολλώνια, *ad Apollinia* (huic enim primo et septimo cuiusque mensis die immolabatur) *festum celebrandum*.

VI. 57, 5. Non hercle inepta est Naberi suspicio Spartanorum reges non iudicasse de viis publicis (ὁδῶν) sed lites ad fiscum pertinentes <προς>όδων δημοσίων πέρι, et plane mihi persuasit Cobetus spretis grammaticorum testimoniis pro πατρούχου substituendum esse παμοῦχος. Sed mihi quidem non persuasit vir praeclarus in capite sequenti depravata esse verba ἐπεὰν οὖν τοῦτο γένηται (mortuo rege) ἀνάγκη ἐξ οἰκίης ἑκάστης

Digitized by Google

ἐλευθέρους δύο καταμιαίνεσθαι, ἄνδρα τε καὶ γυναῖκα. μὴ ποιήσασι δὲ τοῦτο ζημίαι μεγάλαι ἐπικέαται. „Absurdum est, ait Cobetus Var. Lect. 188, verbum καταμιαίνεσθαι. Namque sive *conspurcari* significat, ut solet, sive paullo acrius est quam μαίνεσθαι, pollui piaculo quolibet, non est honoris genus magis stolidum et ab natura ingenii humani et Graecorum moribus magis alienum et abhorrens, cett."

Nonne καταμιαίνεσθαι, ut hoc utar, recte diceretur senex Priamus, de quo Hectorem lugenti est apud Homerum Ω 163 sqq.:

ἀμφὶ δὲ πολλὴ
κόπρος ἔην κεφαλῇ τε καὶ αὐχένι τοῖο γέροντος,
τὴν ῥα κυλινδόμενος καταμήσατο χερσὶν ἑῇσιν?

Cf. X 414.

„Spartani" ita pergit vir eximius „concidebant sibi brachia et eliciebant cruorem et sic regem mortuum honorabant, ut Galli Cybelen, quod Graecis moribus est conveniens admodum, in luctu sibi unguibus *aut ferro* lacerare corpus aut genas dilaniare et vultum." De unguibus concedo, de ferro nego. Graecorum est κόπτεσθαι s. τύπτεσθαι (κατακόπτεσθαι est sequiorum) et καταμύττεσθαι sive καταδρύπτεσθαι, sed τὸ κατατάμνεσθαι et τὸ περιτάμνεσθαι τοὺς βραχίονας (cf. Her. IV 71) relinquebant, nisi fallor, barbaris et fanaticis. Nec tandem video, quo iure Cobetus hunc morem humaniorem iudicet quam molestam quidem et spurcam sed innoxiam illam consuetudinem coeno, ut apud Homerum, aut pulvere vel cinere conspergendi et contaminandi corporis.

Mnem. XII p. 158 argumenta partim repetuntur, non corroborantur. Retinebo igitur traditam lectionem.

VI. 58 extr. ἐπεὰν δὲ θάψωσι, ἀγορὴ δέκα ἡμερέων οὐκ ἵσταταί σφι, οὐδ' ἀρχαιρεσίη συνίζει, ἀλλὰ πενθέουσι ταύτας τὰς ἡμέρας. Comitia magistratibus creandis nonnisi semel quotannis habebantur, itaque parum probabile videtur H. haec commemorasse, cum praesertim vox ἀγορή comitia iam complectatur. Contra iure expectes eo tempore nec senatum convenisse nec magistratuum collegia, nec fere dubito quin vox ΑΡΧΑΙΡΘCΙΗ ex duorum vocabulorum laciniis ΑΡΧΑΙ et ΓΘΡΟΤCΙΗ coaluerint fueritque haec historici manus: οὐδ' ἀρχαὶ <οὐδὲ γε>ρουσίη συνίζει κτέ.

Digitized by Google

VI. 61 τῷ προσεκέετο τῶν ἀστῶν μάλιστα [ὁ Ἀρίστων]. Male abundat nomen proprium.

VI. 61 ὕπερθε τοῦ Φοιβηίου [ἱροῦ]. Templum Apollinis e certa analogia dicitur Φοιβήιον = Φοίβειον, ut Iunonis Ἥραιον, Mercurii Ἑρμαῖον, Pandrosi Πανδρόσειον, cetera, itaque ἱροῦ est insitivum.

VI. 62 ἀναγκαζόμενος μέντοι τῷ τε ὅρκῳ καὶ τῆς ἀπάτης τῇ παραγωγῇ ἀπίει ἀπάγεσθαι. Nonne praestat ἐπίει, *permittebat*? Cf. III 113, VII 161. Alia est ratio locorum III 25, 6. VII 121. al. Sed aptius videtur praesens, quare legatur ἐπιεῖ. In praegressis supplendum puto ἐπὶ τούτοισι δὲ <σφίσι αὐτοῖσι> ὅρκους ἐπήλασαν. Cf. I 146.

VI. 63 καὶ ἐπὶ δακτύλων συμβαλλόμενος τοὺς μῆνας εἶπε. Facta demum computatione locutus est Ariston, itaque συμβαλόμενος, ut recte libri habent praeter Vaticanum. Idem valet de capite 65, ubi perperam editur ὁ δὲ συμβαλλόμενος τοὺς μῆνας ἀπώμοσε φὰς κτέ.

VI. 64 init. διὰ τοῦτο μὲν οἱ τὸ οὔνομα [Δημάρητος] ἐτέθη. Spurium esse Δημάρητος apparet ex addito articulo voci οὔνομα. Paucis versibus ante legitur: Δημάρητον δὲ αὐτῷ οὔνομα ἔθετο διὰ τόδε.

VI. 69 νυκτὶ δὲ τρίτῃ [ἀπὸ τῆς πρώτης] ἦλθέ μοι Φάσμα. Dele puerile additamentum.

VI. 74 necessario supplendum ἐν γὰρ ταύτῃ τῇ πόλι λέγεταί <τε> εἶναι ὑπ' Ἀρκάδων τὸ Στυγὸς ὕδωρ, καὶ δὴ καί ἐστι τοιόνδε τι. Praecedens syllaba TAI propter soni similitudinem voculam τὲ absorpserat.

VI. 72 extr. ἔφυγε δὲ ἐς Τεγέην καὶ ἐτελεύτησε ἐν ταύτῃ. Praepositionem ἐν habeo suspectam, quam quis addiderit ignorans ταύτῃ esse adverbium. Quis v. c. Latine dicat: *Romam fugit et in ea* (pro *ibi*) *mortuus est*? Recte diceretur *in ea urbe*, et Graece ἐν ταύτῃ τῇ πόλει.

Digitized by Google

VI. 76 ἐς χάσμα ἀφανὲς ἐκδιδοῦσαν. Quod Cobetus, cl. Empedocle ap. Sext. Emp. p. 213, 23 Bekk., Herodoto reddidit ἀχανές, ipse Pindaro fr. 207 (Bgk.) restitui corrigens Ταρτάρου — ἀχανέος pro ἀφανέος. Cf. *Studia Crit. et epicr. in Pindarum*, Trai. a. Rh. ap. Beyers 1884, pag. 67.

VI. 79 κατὰ πεντήκοντα δὴ ὧν τῶν Ἀργείων ὡς ἑκάστους ἐκκαλεύμενος ὁ Κλεομένης ἔκτεινε. Praepositionem κατά hic non esse distributivam, sed significare *fere* et apparet ex adiecto ὡς ἑκάστους et bene intellectum est ab omnibus. Cum tamen *singulos* Argivos evocasse Cleomenem probabile est, corrigendum puto ὡς ἕκαστον, cuius scripturae vestigium superest in codice Romano ὡς ἑκάστοτ exhibenti.

VI. 79 ἀναβὰς ἐπὶ δένδρος. Miror Dindorfium cum ceteris sic edidisse, posteaquam recte in commentatione p. XXXIV B agnovit δένδρεον reponendum esse, quippe qua forma Homerica Herodotus sola usus sit. Ceterum quod ibi dicit in plerisque libris esse δένδρου, id minime confirmatur Steinii annotatione critica, unde apparet sic legi in uno Cantabrigiensi, et δένδρον in Florentino (d).

VI. 82. Νοστήσαντα δέ μιν ὑπῆγον οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τοὺς ἐφόρους. Requiro Aoristum ὑπήγαγον.

VI. 86 α). Εἰμὶ μὲν Μιλήσιος, ἥκω δὲ τῆς σῆς, Γλαῦκε, δικαιοσύνης βουλόμενος ἀπολαῦσαι. Ὡς γὰρ δὴ ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην τῆς σῆς δικαιοσύνης ἦν λόγος πολλός, ἐμεαυτῷ λόγους ἐδίδουν κτἑ. Vocula δή, cuius in sententiae initio nulla vis est, necessaria est in huiuscemodi periodo post ἐν δὲ. Corrigatur igitur: Ὡς γὰρ ἀνὰ — Ἑλλάδα, ἐν δὲ δὴ καὶ περὶ Ἰωνίην. E plurimis locis cf. VI 11. 50. 70. Infra VII 2. 38. supple: Δῆλά μοι πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι, ἐν δὲ <δὴ> καὶ τῷδε κτἑ. Aliquoties iam eam vocula, quam post δέ saepius excidisse nemo mirabitur, revocavit Naberus, velut II. 43, 2, ubi legitur in sola ed. Aldina.

Pergit sic scriptor: ἐμεωυτῷ λόγους ἐδίδουν καὶ ὅτι ἐπικίνδυνός ἐστι αἰεί κοτε ἡ Ἰωνίη, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλέως ἱδρυμένη, καὶ

Digitized by Google

διότι χρήματα οὐδαμῇ τοὺς αὐτούς ἐστι ὁρᾶν ἔχοντας. Apud antiquos et probos scriptores διότι semper et ubique significat *propterea quod*. Hic litterae ΔΙ dittographia natae videntur e praegressa vocula κΑΙ, idemque accidit II 43, 2 et IX 7 B, ubi in codice Vaticano recte scriptum est καὶ ὅτι. Restant loci II 50 init., ubi praecedit ἙλλάΔΑ et VI 75 prope fin., ubi praegressum est λέγουΣΙ. Nescio igitur an Herodoto quoque hic usus sit abiudicandus. Recte habet διότι VI 105 med. quia ibi revera valet δι' ὅτι ut fortasse rectius edidit Stein.

In huius capitis initio (α') sine controversia corrigendum est: ἔλεξέ σΦι Λευτυχίδης τάδε· Ὦ Ἀθηναῖοι, ποιέετε μὲν ὁκότερα βούλεσθε αὐτοί· καὶ γὰρ ἀποδιδόντες ποιήσετε (pro ποιέετε, quod corruptela natum e praegresso imperativo) ὅσια, καὶ μὴ ἀποδιδόντες τὰ ἐναντία τούτων.

VI. 94 init. ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἑωυτοῦ ἐπόλεε κτέ. Quia ὁ Πέρσης est rex Persarum Darius, mox male abundat nomen proprium ὁ Δαρεῖος in verbis ἅμα δὲ βουλόμενος [ὁ Δαρεῖος] — καταστρέΦεσθαι κτέ.

VI. 95 ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας, καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες [ἐς τὰς νέας] ἔπλωον ἐξακοσίῃσι τριήρεσι ἐς τὴν Ἰωνίαν. Verba ἐς τὰς νέας boni libri B¹ R omittunt, nescio an recte. Nam cum ἐς ταύτας referatur ad αἱ ἱππαγωγοὶ νέες in praegressis, si scriptor necessarium duxisset aliquid addere, addidisset, opinor, ἐς τὰς τριήρεας. Veruntamen quia ipsa res loquebatur, non in hippagines pedestrem exercitum coniectum esse et sequebantur verba ἔπλωον ἐξακοσίῃσι, de industria ea omisit.

VI. 97, 2 ἐν τῇ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνεσθαι μήτε αὐτὴν τὴν χώρην μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. Sic IV 184 αὐτούς τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν χώρην αὐτῶν et VII 11 extr. αὐτοί τε ὦνθρωποι καὶ ἡ γῆ αὐτῶν. — Ceterum ex inscriptione Deliaca in „Bulletin de corr. Hell." VI 1—3 p. 152 apparet Datidem non tantum templo Deliaco pepercisse, sed etiam dedicasse ibi donaria. Recenset enim is titulus inter templi

Digitized by Google

donaria *φρεπτὸν χρυσοῦν πρὸς τῷ τοίχῳ*, *Δάτιδος ἀνάθημα*, *ὅλκὴν δράχμαι* ΔΔΛΓ|-.

VI. 98 *Ἀρταξέρξης μέγας ἀρήιος*. Depravata haec esse facile concedo Steinio, sed cum analogia peccat quod substituendum putat *μεγαλαρήιος*. Corrigatur *μέγα ἀρήιος*. Ceterum Herodoto hanc notulam abiudicandam esse bene perspectum est.

VI. 100 med. *οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν — ἄλλοι δὲ* [*αὐτῶν*]. Dele pronomen male repetitum.

VI. 102 *ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικὴν κατέργοντές τε πολλὸν καὶ δοκέοντες ταὐτὰ τοὺς Ἀθηναίους ποιήσειν, τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν*. Depravatum esse *κατέργοντες* constat, sed verum neque repperit Dietsch coniciens *κατοργέοντες*, quod non significat *superbientes*, sed *ὑπερακμάζοντες* interprete Photio in lexico, neque Madvig proponens *καταγνόντες*. Utroque verbo longe aptius videtur *κατηλογέοντες*, *valde spernentes* Athenienses.

VI. 104 *καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες ἔδίωξαν*. Pronomen cum codice Romano bene expunxit Cobetus, sed nostri usus suadet *ὑπαγαγόντες*. Cf. VI 72. 82. 136. IX 93.

VI. 106 *ἦν γὰρ ἰσαμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη, εἰνάτῃ δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου*. Quam dudum in commentariolis meis scripseram coniecturam: *εἰνάτη· <οἱ> δὲ οὐκ κτέ.* nunc summi critici calculis et *συνεμπτώσει* (Mnem. XII 166 sq.) comprobatam esse laetus video. Plutarch. Mor. pag. 862 haec describentem omisisse *εἰνάτῃ*, ut verum fateor, ita coniciens ignorabam. Alteram autem addidi coniecturam, nec ipsam improbabilem: *ἦν — εἰνάτη, οὐδὲ* (pro *δὲ οὐκ*) *ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν κτέ.*

VI. 107 *ὥρμιζε οὗτος*. Pronomen abundat, sed etiam minus fero abundantiam in sequentibus *οἷα δέ οἱ πρεσβυτέρῳ ἐόντι τῶν ὀδόντων οἱ πλεῦνες ἐσείοντο· τούτων ὧν ἕνα* [*τῶν ὀδόντων*] *ἐκβάλλει ὑπὸ βίης βήξας*. In Hippiae verbis: *Ἡ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη*

Digitized by Google

ἐστὶ οὐδέ μιν δυνησόμεθα ὑποχειρίην ποιήσασθαι· ὁκόσον δέ τι μοι μέρος μετῆν, ὁ ὀδὼν μετέχει nescio an necessarium sit ὁκόσον γάρ τι κτἑ.

VI. 108 Φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἐξανδραποδισθέντες ἢ τινα πυθέσθαι ὑμέων. Alibi post Φθάνειν sequi solet πρὶν ἢ, velut mox 116, vel πρότερον ἤ.

VI. 110 προσγενομένης δὲ τοῦ πολεμάρχου τῆς γνώμης ἐκεκύρωτο συμβάλλειν. μετὰ δὲ οἱ στρατηγοί, τῶν ἡ γνώμη ἔφερε συμβάλλειν, ὡς ἑκάστου αὐτῶν ἐγένετο πρυτανηίη τῆς ἡμέρης Μιλτιάδῃ παρεδίδοσαν· ὁ δὲ δεκόμενος οὔτι κω συμβολὴν ἐποιέετο, πρίν γε δὴ αὐτοῦ πρυτανηίη ἐγένετο. Vertunt, haud dubie recte: „At ille *quamvis acciperet*, non tamen prius commisit proelium quam legitimus ipsius dies adesset." Subit mirari quid Miltiadem impulerit, ut oblatam sibi identidem ab aliis praetoribus summam imperii acciperet, si tamen ea non uti statuisset, itaque non dubito quin dictus sit ab Herodoto illam non accepisse, et hic quoque ut saepe perierit negatio. Corrigatur igitur: ὁ δὲ <οὐ> δεκόμενος οὔτι κω συμβολὴν ἐποιέετο κτἑ. Bene attendendum ad imperfecti usum παρεδίδοσαν, *tradere volebant, offerebant.*

VII. 113 ἐς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικόμενοι (Graeci) πῦρ τε αἴτεον καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν. Magis ad rem fuisset: πῦρ τε ἀγίνεον κτἑ. Ἀγινέειν de rebus dictum reperies III 89. 97. VII 25.

VI. 116 Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ποδῶν εἶχον [τάχιστα] ἐβώθεον ἐς τὸ ἄστυ. Interpretamentum ante Cobetum delevit Naber. Recte abest IX 59.

VI. 117 Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ κτἑ. Genuina esse dubito verba ἐν Μαραθῶνι cum Valckenaerio et Mehlero et Cobeto.

VI. 117 Cum iis quae Cobet ad h. vs. annotavit cf. II 142: οὕτω ἐν μυρίοισι τε ἔτεσι καὶ χιλίοισι καὶ τριηκοσίοισί τε καὶ τεσσεράκοντα ἔλεγον κτἑ.

Digitized by Google

VI. 119 *καὶ γὰρ ἄσφαλτον καὶ ἅλας καὶ ἔλαιον ἀρύσσονται ἐξ αὐτοῦ* (sc. *τοῦ Φρέατος*) *τρόπῳ τοιῷδε· ἀντλέεται μὲν κηλωνηίῳ κτἑ.* Solito minus felix fuit Cobetus Mnem. XII p. 168 coniciens *ὀρύσσονται*, nam neque e puteo quidquam effoditur (puteus ipse foditur), neque non apparet e sequenti descriptione de *hauriendo* sermonem fuisse. Omnes autem veritatis numeros habet Dindorfii emendatio *ἀφύσσονται*. Supernatare asphaltum et oleum notum est.

VI. 134. *Ἐς μὲν δὴ τοσοῦτο τοῦ λόγου οἱ πάντες Ἕλληνες λέγουσι, τὸ δ' ἐντεῦθεν δὲ αὐτοὶ Πάριοι γενέσθαι ὧδε* [*λέγουσι*]. Ne forte post *πάντες* putes excidisse *ταὐτά* cf. II 142 init. Aliud scioli supplementum commemorare neglexi supra cap. 125: *ἐνδὺς κιθῶνα μέγαν καὶ κόλπον πολλὸν καταλιπόμενος* [*τοῦ κιθῶνος*]. Sed talibus ineptiis ad hunc usque diem scatent editiones Herodoti.

VI. 134 *ὑπερθορόντα δὲ ἰέναι ἐπὶ τὸ μέγαρον* [*ὁτιδὴ ποιήσοντα ἐντός*], *εἴτε κινήσοντά τι τῶν ἀκινήτων εἴτε ὁτιδήποτε πρήξοντα.* Deleatur inepta dittographia.

VI. 135 *τὰ ἐς ἔρσενα γόνον ἄρρητα ἱρὰ ἐκφήνασαν Μιλτιάδῃ.* Valde mihi suspectum est *γόνον*, quia Graecis *sexus* non *γόνος* audit, sed *γένος*, et *ἔρσην γόνος* Herodoto esse solet *suboles mascula* et usurpari in formula *ἅπαις ἔρσενος γόνου*. Optime haberet *τὰ ἐς ἔρσενα* (v. *ἔρσενας*) *ἄρρητα ἱρά.*

VI. 137 *ἐπείτε γὰρ ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους τὴν χώρην, τὴν σφίσι αὐτοῖσι ὑπὸ τὸν Ὑμησσὸν ἐοῦσαν ἔδοσαν οἰκῆσαι* (*ἐνοικῆσαι* Naber) — *ἐξεργασμένην εὖ — λαβεῖν φθόνον κτἑ.* Non satis est cum Dindorfio delere *αὐτοῖσι*, sed cum pronomen spectet non ipsos Athenienses, sed Pelasgos, manifesto ferri nequit pronomen reflexivum, et reponendum *τήν σφι ὑπὸ κτἑ.* deleto aut pronominis personalis glossemate *αὐτοῖσι*, aut quod longe malim *τήν σφι αὐτοὶ — ἔδοσαν*. Et *αὐτοί* iam proposuit Reiskius.

VI. 138, 3. *Μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ Πελασγοὶ ἑαυτοῖσι λόγους ἐδίδοσαν.* Perrarus est et nescio an vitiosus in hac formula numerus pluralis pro singulari *λόγον*, qui apparet I 33. 97.

Digitized by Google

209. II 45. IV 102. V 75. 68. VIII 9, ut etiam Atticorum est λόγον (non λόγους) διδόναι, ἀποδιδόναι, ὑπέχειν, αἰτεῖν, ἀπαιτεῖν, ἀποφέρειν, εἰς λόγον κατίστασθαι, cum contra, ut fert rei natura, dicant εἰς λόγους (non λόγον) ἐλθεῖν, ἐφικέσθαι τινί. Correxerim igitur hoc loco et III 76 et VI 86α) λόγον pro λόγους.

Priusquam reliquos Herodoti libros corrigere pergam, moneo, iniuria me vol. XII p. 409 tentasse verba III 68 ὁμοῖς τῷ πρώτῳ Περσέων, et pag. 410 I 24 ἢ αὐτὸν διαχρᾶσθαι μιν. Ibidem pag. 416 (ad III 136) χρημοσύνης est vitium typographicum pro χρησμοσύνης.

(*Continuabitur.*)

AD DIODORUM SICULUM.

Lib. XXX. 11 (Vol. II p. 487 ed. Didot).

Ὃς γενηθεὶς τούτου φρονιμώτερος ἦλθεν εἰς Θεσσαλονίκην, οὐ μὴν ἐποίησε τὸ προσταχθέν, νομίζων φίλιον τοῖς ὅλοις κρατεῖν Ῥωμαιοῖς.

Immo τοῦ στόλου κρατεῖν. Interpres recte vertit: sperans gratum fore Romanis, si *classe* potirentur.

Lib. XXXI. 8 (ibid. p. 496).

Καὶ πρῶτος μὲν Ἀνίκιος καὶ Ὀκταούιος ὁ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως ἡγησάμενος ἀνὰ μίαν ἡμέραν ἑκάτερος ἐθριάμβευσεν, ὁ δὲ σοφώτατος Αἰμίλιος ἐπὶ τρεῖς.

Aemilius honore, dignitate, gloria ceteros antecedens erat σεμνότατος.

H. W. v. d. M.

Digitized by Google

AD CICERONIS PALIMPSESTOS.

(*Continuantur ex Vol.* XII *pag.* 404.)

30. Durissimis numeris versus est Ennii ex Iphigenia: „quod est ante pedes nemo spectat, caéli scrutantur plagas" Paulo melius:

„ánte pedes quod némo spectat, caeli scrutantúr plagas".

i. e. quoniam homines non satis suas res curant, rell., quod melius monito et generali sententiae convenit quam vulgata. Idem versus sine varietate est de Divin. II. 30. Acute, sed haud scio an minus apte Fleckeisen: „noenu spectant". — Ibidem sub fin. vulgatam lectionem: quod si studia Graecorum vos tanto opere delectant, sunt alia liberiora et *fusa* latius, quae vel ad usum vitae vel etiam ad ipsam rem publicam conferre possumus" *fusa* contra codicis et C. F. W. Muelleri lectionem *transfusa* defendo. Sunt alia studia non ita materie adstricta sed latius vagantia (*fusa*), ut ad vitam quoque possint adhiberi. *Trans* hoc loco alienum est (diversum est § 60 sub f. „si in plures translata res sit"). *Fusa latius* = latius patentia Or. II. 67: „si illam quoque partem quaestionum oratori volumus adiungere vagam et *liberam* et *late patentem*." — Paulo post § 31 nihil est, cur a lectione codicis recedatur „sed quaero, quae tu esse maiora *intellegis*?" Pro Rosc. Am. 119: „quaero abs te: iine qui postulabant indigni erant?" Cluent. 112: „tu — quaero, quid tum esse existimas iudicatum?" et multa alia congesta a Mergueto, IV p. 2, *b*.

Digitized by Google

31. „Dicam mehercule (quae ego maiora esse intellegam) et contemnar a te fortasse, cum tu ista caelestia [de Scipione quaesieris], ego autem haec, quae videntur ante oculos esse, magis putem quaerenda."

Nihil attinebat quaestionem Scipioni propositam esse; eo quod Tubero quaesiverat a Scipione, quid ei videretur de duobus solibus, non erat Laelius contemnendus.

32. „Solem alterum ne metueritis: aut enim nullus esse potest, aut sit sane, ut visus est, modo ne sit molestus; *aut* scire istarum rerum nihil, aut etiamsi maxime sciamus, nec meliores ob eam scientiam nec beatiores esse possumus."

Aut ante *scire* alieno loco insertum est, cum alicubi in proximis omissum, in margine positum esset et vitio bis positum; non videtur ex *nam* corruptum, ut Kayserus iudicat; melius esset, etsi non necessarium, fulcrum aliquod veluti „scire *quidem*." Maiorem difficultatem habent superiora: vix recte per disiunctiva *aut* — *aut* copulantur membrum affirmativum (*esse potest*) et concessivum (*sit sane, modo ne sit molestus*). Desidero ad leniendam asperitatem oppositionis: „aut enim nullus *est*, *aut si* esse potest, sit sane ut visus est, modo ne sit molestus." Hic quoque turbatum est *aut* altero suo loco omisso, deinde male ante *sit* posito, quo facto reliqua secuta sunt.

38. „Non committam, ut sit inlustrior illa ipsa res, de qua disputem, quam oratio mea."

Notat vitium philosophorum et Iconss., qui multis cautionibus et exceptionibus rem quam explicent obscurent, a quo ipse prope aberat § 38 init. et Crassus de Orat. I. 187: „nihil est enim, quod ad artem redigi possit, nisi ille prius, qui illa tenet, quorum artem instituere vult, habeat illam scientiam, ut ex iis rebus, quarum ars nondum sit, artem efficere possit". Ita fit ut definitio sit ipsa re obscurior. Trita via incedens dixisset: „non committam ut sit obscurior mea oratio (sive definitio) quam res", exquisitius dixit: „non committam ut sit illustrior res quam oratio", probe curabo, ut nemo hoc mihi possit obiicere. Nihil igitur opus mutatione est. Ad definitionem rei publicae § 39 „coetus multitudinis iuris consensu et

Digitized by Google

utilitatis communione sociatus" cf. Augustinus, de Civ. Dei XIX. 21, ubi totidem verbis haec repetuntur et explicantur. Alia afferunt Moser. et Villemain. „Coetum multitudinis" invenies ipsius Augustini verbis commemoratum l. l. c. 24. „Consensum iuris" non interpretor pactum aliquod de iure constituendo sed communem voluntatem iuris observandi.

42. Atque horum trium generum (monarchiae, aristocratiae, democratiae) quodvis — non perfectum illud quidem neque mea sententia optimum, sed tolerabile tamen *et* aliud alio possit esse praestantius".

Lego: „sed tolerabile, ut tamen aliud alio", rell. Non enim acquiescendum in simplicissima emendatione: „tolerabile tamen ut" rell.; membrum restrictivum requiritur, ut senserunt Hauptius, Osannus, Halmius („optimum *est*, tolerabile tamen, *sed ut* aliud" aut „*sed* aliud *ut*" rell.)

44. De tribus formis rei publicae verba faciens Scipio: quae genera primum sunt in iis singula vitiis, quae ante dixi, deinde habent perniciosa alia vitia".

Nondum habent ea „alia perniciosa" sed eo facile perveniunt: „habent perniciosa alia *vicina*". Sequitur autem: „nullum est enim genus illarum rerum publicarum, quod non habeat *iter ad finitimum quoddam malum praeceps ac lubricum*". Habent quasi in vicinia perniciosa quaedam, ad quae propterea facile delabuntur. In proximis speciose G. Hermannus emendabat: „ad *invitandam* animi licentiam" sed non opus: bono regi subest ad immutandi animi licentiam Phalaris, i. e. in promtu est, quocum se comparet, malus, ut licere sibi putet animum mutare.

45. Initio sic supplendum: *„iam illa immoderata libertas status est rei publicae* deterrimus et ex hac vel optimatium vel factiosa (opt. factio vel?) tyrannica —".

47. Aequalitas non est in populi imperio; alii enim sunt qui dant, alii qui accipiunt: „ferunt enim suffragia, mandant imperia *magistratus* ambiuntur rogantur set ea dant *magis*, quae etiam si nolint, danda sint, et quae ipsi non habent, unde alii petunt".

Digitized by Google

Non tantum *magis* sed etiam *magistratibus* spurium esse videtur: in margine scriptum erat *magistratibus* (mandant imperia sc. magistratibus) quod truncatum in *magis* aut *magistratus* duobus locis insertum est; *magistratus* impedit sine utilitate sententiam. *Magis* iam ab aliis eiectum est. Similia corruptionis exempla sunt supra § 25: „*Cum* quod *cum* disputando docuisset". § 31 INVIDISSCIPIIS INITIONIS i. e. „invidi Scipionis initiis", ubi litterae ON in margine scriptae alieno loco (post INITI, non, ubi debebant, post SCIPI) insertae sunt. In palimpsesto Scaurianae § 34 *certum* vitiose duobus locis positum, cf. Mnem. N. S. XL p. 381. Frequentissimum hoc mendum est in Vindobonensi Livii decadis quintae: XLI. 25. 8 „sustinenti *res* a pop. Rom. gestas *res* scribere." Ib. 26. 4 „ubi evaserunt *possent ut* extra vallum, *ut* pandere aciem et exaequari cornibus hostium quibus circumibantur *possent* ita" ubi *possent ut* bis posita, priore loco perperam. XLII. 12. 8 „eum — eos domesticos apparatus belli habere *non* ut externis *non* egeat." XLIII. 12. 9 „Macedonia maxime *curā* praebebat. In classem *cura* mille socii . . scribi iussi." XLII. 26. 1 „magis e re p. visum erat conprimi *ac* sedari exasperatos *ac* Ligures" ubi frustra ante alterum *ac* (interpolatum) Madvigius nomen gentis excidisse putat. Cic. de Fin. v. 21 (c. 8) in Erf. „*quattuor* defensae *quattuor*." Cf. etiam Madv. Emend. Liv. [1] p. 492.

50. „Cur enim regem appellem, Iovis optimi nomine, hominem dominandi cupidum aut [imperii singularis] populo oppresso dominantem, non tyrannum potius? Tam enim esse clemens tyrannus quam *rex* importunus potest".

Rex non est abiiciendum. Omnes, inquit, imperantes tyrannos appellari convenit, nam quod ita boni imperantes tyranni dicantur, non prohibet quo minus eos hoc nomine dicamus, existunt (sunt) enim tam clementes tyranni quam importuni reges; ut rex, quamvis malus, rex tamen dicitur, sic bonus tyrannus tamen tyrannus dicatur. Vulgo auctore Madvigio *rex* inducitur. *Imperii singularis* post *dominandi* nihil novi infert et ipso loco, quem tenet, suspectum est. Sub finem paragraphi „qui enim iudicatur iste optimus?" expressa videntur e Graeco: *τῷ γὰρ κρίνεται ὁ ἄριστος ἐκεῖνος*; *Optimus* ille, quem volunt,

Digitized by Google

unde cognoscitur? Nonius *qua*, codex *quid* (pro *qui*), utrumque ex correctione. Nonii locus est 239. 8: „*aemulus* similitudinem vitae vel instituti sequens. M. Tullius de republica I: qua enim iudicatur iste optimus? doctrina artibus studiis *audio quando* lacunosus est in fine: fortasse *aemulos aequando*.

51. Nam divitiae, nomen, opes vacuae consilio et vivendi atque aliis imperandi modo, dedecoris plenae sunt et insolentis superbiae".

Mosero desideranti „vacuae *iusto* vivendi" obiecit Orellius id iam inesse in *modo*, quod non significet *Weise* sed *Maass*. Iniuria si quid video. Modum ponere e. g. cupiditatibus significat: non nimis extendere, circumscribere cupiditates; „sit modus laborum" significat finias labores aliquando. Modum habe vivendi, ad eam normam dictum, esset: ne fueris nimis vivax, noli nimis diu vivere, quod praeceptum qui dat, tam stultus est quam qui ei obsequitur. Aliud esset: sit modus cupiendi longam vitam. *Modus* igitur h. l. non significat modulum; non sine causa haeserunt Moserus („iusto vivendi") et Osannus („iubendi" pro „vivendi" substituens). Requiritur quod *aliis* opponatur; nam id vocabulum nunc abundat: offensio tolletur, si pro UIUENDI substitueris SUI REGENDI, nec regere possunt se ipsos nec aliis imperare. Aliquot litterae exciderant .UI...ENDI, unde VIVENDI.

52. „quibus (optimatibus) rem publicam tuentibus beatissimos esse populos necesse est, vacuos omni cura et cogitatione, aliis permisso otio suo, quibus id tuendum est neque committendum ut sua commoda populus neglegi a principibus putet."

Populus *σχολὴν ἄγει πρὸς τὰ ἑαυτοῦ*, liber esse vult a cura publica ut suis rebus vacet, res igitur committit paucis moderatoribus, quibus id agendum est, ut populus in otio et quiete permaneat. Hoc quam moleste dicatur „permittere alicui otium suum" quisque videt; puto: „aliis permisso *negotio* suo." Ceterum Graecum fontem in hac disputatione odorari videor, etiam in verbis „quo nihil potest esse moderatius" *οὗ οὐδὲν ἂν εἴη πρὸς χρᾶσιν ἐπιτηδειότερον* (vel *εὐκαιρότερον*). Videri possunt ex paulo longiore demonstratione sumta, quo *τὸ μέσον ἄριστα κείμενον ἑκατέρωθεν*, eoque ipso ad temperationem aptissimum esse demon-

Digitized by Google

strabatur. Certe id me retinet ne quidquam mutem. Eum colorem agnosco quoque in proximis: „*praecipue* multis multa tribuunt" ubi formulam adverbialem (*καθ' ὑπερβολήν* vel sim.) adverbio reddidit; melius, opinor, esset: „praecipua multa multis tribuit"; saepe unum prae reliquis extollit, eique quasi per exceptionem concedit. Ipse Scipio se argumenta aliena proferre ibidem significat: haec fere, rell.

54. Halmius pro lectione codicis *quid* dedit *quod* in his: „Tum Laelius: Quid tu, inquit, Scipio, e tribus istis *quod* maxime probas? S. Recte quaeris, *quod* (*quid* 2ª m.) maxime e tribus," rell. Videtur suppleto aliquo substantivo *ista* et *quod* pro adiectivis habuisse, nam *quod* interrogativum non potest substantive, ut aiunt, poni. Nullum tamen substantivum est in proximis, quod suppleatur; *quid* scribendum.

Ibidem tentavi: „occurrit nomen quasi patrium regis, ut ex se natis, ita consulentis suis CIVIBUSETEOSCŌ
SERVANTISSTU
diosiusquā
poenientis
egestatem
q. levantis
suissumptib.
itaquereliqu
OSSUSTENTARI
unius optimi et summi viri diligentia," i. e. et eos conservantis studiosius quam punientis, egestatemque levantis suis sumtibus; itaque reliquos sustentari unius optimi et summi viri diligentia" (sc. occurrit). „Studiosius quam redigentis in servitutem" (Mai) „in paucitatem" (Creuzer) eo displicent quod sic aliquatenus bonus rex illa nefaria facere significatur, quod Halmii quoque supplemento *in egestatem* opponi potest. Du Rieu in penultimo versu ante U ultimam agnovit G, quod non redarguitur Detlefseni testimonio, qui lineam eo loco vidit: ego C substitui quoniam „idem vestigium quod leviuscule passim cernitur ad C, E et G ducere" saepe constat. Cf. du Rieu p. 8.

Digitized by Google

Notabile exemplum corruptionis in eadem paragrapho est: „quem (Iovem) unum omnium deorum et hominum regem esse omnes docti indoctique (1ª m.: omnes doctique) *expoliri* consentiunt", non tam quia vera loci forma hinc restitui possit, quam quod ad cognoscendam codicis rationem pertinet. Quae ex illo vocabulo fecerunt viri docti (*pariter*, natum secundum Haupt. Herm. IV. 148 ex *ex parili*, *doctrina expoliti uno ore*) parum probabilia sunt; praestaret utique *et populi toti* (EXPOPULITOTI); sed apparet hic maior ex litteris partim evanidis nata corruptela, quae ex archetypo codicis fluxisse videtur, quoniam a manu secunda non sublata est; talia sunt in hoc libro rara. Similiter § 55: „hac (libertate) omnes *caretaere* sive regi sive optimatibus serviant" quod nihil est aliud nisi casu natum monstrum ex *carere*; librarii oculus inciderat in *caritate* paulo ante lectum, scriptis litteris *carita* errorem suum animadvertit et *-ere* addidit oblitus delere litteras *ita*. Fortasse illud *expoliri* similiter natum est ex proximis (c. 35 fin.), dittographia vocabuli *expediri*. Interpretamentum in margine scriptum erat § 60 „eam consilio sedari volebat", quod removit Halm.

56. Intricatior sententia. Hoc vult: sive popularem sequimur opinionem sive sapientes, unus est caeli terraeque gubernator, monarchiam utrique tacite probant; magnum hoc ad singulare imperium probandum momentum habet. Exprimit hoc per sententiam disiunctivam (*sive — sive*) sic ut utrumque disiunctionis membrum suam apodosin habeat; sive principum sententia persuasi crediderunt populi unum esse Iovem, magna est eius sententiae auctoritas, sive est illa de Iove opinio populi error, audiendi sapientes, qui unum quoque gubernatorem dicunt. Verba *ita consensisse gentes* epexegesin continent: magna auctoritas haec est, quod nempe consenserunt gentes. Inficetum autem additamentum est: „si quidem omnis multos appellari placet". Nec illis vocabulis omissis quidquam desideratur. Vide modo: „Sive haec ad utilitatem vitae constituta sunt a principibus rerum publicarum, ut rex putaretur unus esse in caelo, qui nutu, ut ait (*ille* add. Dobree), totum Olympum converteret idemque et rex et pater haberetur omnium, magna auctoritas est multique testes, ita consensisse gentes, decretis videlicet

Digitized by Google

principum, nihil esse rege melius, quoniam deos omnis censent (censerent? sc. principes) unius regi numine; sive haec in errore imperitorum posita esse et fabularum similia didicimus, audiamus," rell. Quod consenserunt, consensus ipse, magna auctoritas est. Verba „si quidem omnis multos appellari placet" ferrem in scriptore Platonis simili, sic ut ab altera colloquii persona (h. l. a Laelio) haec interponerentur (ἄληθες, εἴ γε ἅπαντας πολλοὺς κλητέον) post quae a priore oratio continuaretur, hac sententia „*multos* recte dicis, si modo omnes multos dicere potes, nam omnes consentiunt". Sed tale quid in Cicerone, libere loquente nec convertente, non fero. Onerant ista mirifice sententiam et interpolationi debentur, cuius aliquot exempla in hoc codice. Conferendus locus § 51, quem nemo post Madvigium defendet, qui docuit vere *eo nomine* ibi esse interpolatum; porro § 59 de qua ad 65 quaedam dicam.

Ib. „sive haec in errore imperitorum posita esse et fabularum similia didicimus, audiamus communis quasi doctores eruditorum hominum".

Communes doctores non sunt eruditorum tantummodo, nec *eruditi* potissimum docendi. Non dubito reponere: audiamus communis quasi doctores *et eruditores* hominum". *Eruditor* non esse ignotum vocabulum, lexica docent.

59. Archytas iratus propterea, quod iratus esset, servum delinquentem non occidit, ita illum compellans: „O te infelicem, quem necassem iam verberibus, nisi iratus essem". Legendum „o te felicem", felix erat eo quod Archytas iratus esset et nihil ab irato faciendum esse putaret. „Ergo Archytas iracundiam videlicet dissidentem a ratione seditionem quandam ABANIMOREDUCEBAT". Sic manus prior; altera deleto *ab* suprascripsit MI supra NIM, VE supra OR, quod interpretatur Halmius recte: *animi movere ducebat*, a quo non erat desciscendum; Baiterus cum Weissenbornio: „ab animo removendam censebat", Reisig „animi vere ducebat" quod ipse olim probavi, sed dies diem docet: *vere* enim a sententia alienum, quamvis probatum ab Hauptio et C. Muellero; si iudicio Laelii indigeret dictum Archytae, posset plane omitti, non Laelius Archytae sed contra

Digitized by Google

Archytas Laelio auctoritatem conciliat. Legatur igitur: „iracundiam, videlicet dissidentem a ratione, seditionem quandam *animo* movere ducebat".

60. Minus recte dictum videtur sub finem paragraphi: „imperium, quod quidem, nisi unum sit, esse nullum potest". Populi et optimorum imperium unum est, si concordi animo agunt; requiro: „nisi *unius* sit".

61. Haud scio an peccatum sit hac et 63 paragrapho mutato ordine verborum; praefero: „adducor, inquit, propemodum ut assentiar" (vulgo: *ut propem.*), et „noster populus in pace et domi imperat ipsis magistratibus et minatur, recusat, appellat, provocat" pro eo quod in codice est „imperat et ipsis magistratibus minatur". Nisi forte praestat *et* omittere. Paulo gravius est: „licet enim lascivire, dum nihil metuas, ut in navi ac saepe etiam in morbo levi". Recte dictum esset: „ut saepe in navi atque etiam in morbo [levi]" aut „in navigatione placida (quieta) atque etiam in morbo levi" sed non id quod nunc legitur. Excidit aliquid, fortasse post *navi*: *tranquillo*, quod constat absolute adverbii more poni. Proverbium apud Senecam epist. 85. 34 „tranquillo, ut aiunt, quilibet gubernator est".

Soloecum est § 64: „non eros nec dominos appellabant eos, quibus iuste *paruerunt*, denique ne reges quidem, sed patriae custodes, sed patres, sed deos". Dici potest: appellaverunt, quibus paruerunt" vel „appellabant, quibus parebant, *paruerant*". Hoc postremum restituendum.

Cum nexu rerum pugnat § 65 futurum exactum: „est omnino cum de genere illo rei publicae, quod maxime probo, quae sentio *dixero*, accuratius mihi dicendum de commutationibus rerum publicarum". De eo enim non *dicturus est*, sed iam *dixit*, et statim ad mutationes transit. Scribendum est *dixerim*. Non minus certum est requiri paulo post: „tyrannus deterrimum genus, *sed* finitumum optimo" non *et* quod ex *set*, semel posita *s*, natum est. Post pauca: „*sin* quando aut regi iusto vim populus attulit" scribendum videtur pro *si*. Cf. Orat. III. 95. Non minus hoc loco id necessarium est, quam paulo ante: „*sin*

Digitized by Google

per se populus interfecit aut eiecit tyrannum". Non est tripertita oratio (si optimates oppresserunt, sin per se populus interfecit, sin quando regi vim attulit), sed alteri oppositionis prioris membro („si per se populus interfecit", rell.) novum oppositum adiungitur. Ceterum *si aliquando* posuit Cic. Off. I. 139 non notabili discrimine, *si quando* de more supra 59 „si quando si forte tibi visus es irasci alicui", ubi recte cum Steinackero *si forte* eiciunt plerique; Creuzerum, Moserum, C. Muellerum *si forte* defendentes non assequor, quorum illi loquacem aliquam humanitatem in his detexerunt, Muellerus dubitationem, quae non magna sit in *si quando*, corroboratam esse putat illo additamento. Demonstratum est supra interpretamentis non liberum esse Bobiensem nostrum, quibus hoc quoque adscribendum.

In loco de quo modo agebam „deterrimum genus sed finitimum optimo" (65) haesit quoque Muellerus, acute coniiciens, *optimum genus* huc migrasse e superiore versu, ubi scriptum fuerit: „cum rex iniustus esse coepit, perit illud ilico genus *finitimum optimo*", optimum enim esse genus mixtum e tribus, quod appareat ex 50: „recte quaeris, quid maxime e tribus (probem), quoniam eorum nullum ipsum per se separatim (recte Muell., vulgo — *tum*) probo, anteponoque singulis illud, quod conflatum fuerit ex omnibus". Equidem sic statuerim: Scipio, si res ipsa (in abstracto, ut aiunt) spectatur nihil praeclarius invenit quam regem, dei summi imaginem, perfectum illum, quoniam tamen is reapse non invenitur, mixtum genus probat, non unum quodque, sed quale Roma habebat (cf. liber II et infra 70). Regia forma regiminis tyrannidi, utpote monarchiae, finitima est.

67. Canes etiam et equi, aselli denique liberi sic incurrant, ut iis de via decedendum sit".

Corrige: „*liberis* sic incurrunt". Plat. Rep. VIII. 563. C, unde haec expressa sunt, *κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐμβάλλοντες τῷ ἀεὶ ἀπαντῶντι, ἐὰν μὴ ἐξίστηται.* — Quod in codice est pro *liberi sic*: LIBERISINTSIC exstitit e correctione INT i. e. *inter* alieno loco inserta; voluit enim corrector archetypi pro *incurrant*: *intercurrant*, quod aeque recte dictum esset sed non respondet verbo Platonico.

Digitized by Google

Demonstravit Vahlenus, Hermae vol. XV (1880) p. 266 Zellii emendationem *auctorem* in verbis § 68 „ut iam ad sermonis mei *morem* revertar" non sufficere. Nam non minus in proximis quam in superioribus Cicero Platonem auctorem habet; cf. modo 563. E apud Platonem: *ταὐτόν, ὅπερ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ νόσημα ἐγγενόμενον ἀπώλεσεν αὐτήν, τοῦτο καὶ ἐν ταύτῃ πλέον τε καὶ ἰσχυρότερον ἐκ τῆς ἐξουσίας ἐγγενόμενον καταδουλοῦται δημοκρατίαν* cum proximis apud Ciceronem: „nam ut ex nimia potentia principum oritur interitus principum, sic hunc nimis liberum populum libertas ipsa servitute afficit". Plato ibi respicit ad disputationem de principum interitu p. 555. B, quam Cicero non convertit. Sed hoc quidquid est, Platonem h. l. exprimit, deinceps etiam: „sic omnia nimia, cum vel in tempestate vel in agris vel in corporibus laetiora fuerunt, in contraria fere convertuntur". Plato: *καὶ τῷ ὄντι τὸ ἄγαν τι ποιεῖν μεγάλην φιλεῖ εἰς τοὐναντίον μεταβολὴν ἀνταποδιδόναι, ἐν ὥραις* (tempestate) *τε καὶ ἐν φυτοῖς καὶ ἐν σώμασιν.* Apud Ciceronem: „nimiaque illa libertas in nimiam servitutem cedit (MS. cadit)"; apud Platonem 564. A: *ἡ γὰρ ἄγαν ἐλευθερία ἔοικεν οὐκ εἰς ἄλλο τι ἢ εἰς ἄγαν δουλείαν μεταβάλλειν* (unde apparet *ἄγαν* ante *δουλείαν*, iure suspectum, tamen iam a Cicerone lectum esse). *Reverti* igitur ad Platonem se Scipio dicere non potest, ubique sequitur e vestigio Platonem; nec ad *morem* suum: quod enim ex sua persona vulgo loquatur, non est magis mos Scipionis quam cuiusvis. Cum tamen nihil aliud intersit inter priora et posteriora, quam quod illa directe, haec indirecta oratione („ait ille *existere*"), initio certe, proferuntur, haec videtur sententia requiri: ut meis rursus verbis utar. Non vult iam abrumpi identidem orationem sed solus verba facere: „ut iam ad sermonis mei tenorem revertar". Tenor est cursus perpetuus, non abruptus. „Uno tenore" frequens apud Livium. Cic. Or. 21: „isque uno tenore, ut aiunt, in dicendo fluit". Vergilio, Ovidio, Quinctiliano, aliis usurpatur: significat modo perpetuitatem, modo proprietatem, quo modo alibi signif. *filum*.

68. Vix recte dicitur: „sic tanquam pilam rapiunt inter se rei publicae *statum* tyranni ab regibus". Non tanquam praedam regiminis formam alteri alteris eripiunt, sed regimen ipsum.

Digitized by Google

Status, opinor, recte tantummodo dicitur de condicione quieta; non magis statum eripere ferendum videtur, quam ferendum esset condicionem eripere. Metaphora satis me iudice id ostendit, veluti in „de statu aliquem deiicere", ubi apparet a luctatoris ad certamen parati et firmiter solo insistentis habitu hoc sumtum esse. *Rei publicae* in codice semper scribitur *reip.* Cf. du Rieu ad I. 4. Pro REIPSTATUM coniicio PRINCIPATUM.

Sub finem libri § 71 iure Vahlenus Steinackeri lectionem *tu* pro *tuum* defendit, nullaque praeterea mutatione opus esse statuit. Si Cicero scripsisset: „(cumulate hoc effecero). Tum Laelius, tu vero, inquit; ac tuum quidem conficies munus; quis enim te potius", rell., nemo haereret; sed omitti posse illud *conficies* aut *efficies* apparet. Sed *Scipio* insertum post *inquit*, durum est et minime necessarium [1]).

1) Dum plagulas corrigo, video *tenorem* § 68 iam esse occupatum ab Heinrichio, sed iniuria spretum. Bonae emendationes etiam nolentibus nobis sponte in animum recurrunt.

C. M. FRANCKEN.

AD DIODORUM SICULUM.

Lib. XXVIII. 3 (Vol. II p. 474 ed. Didot).

Τοίγαρ οὖν ὥσπερ ἀπὸ παραγραφῆς τῶν ἰδίων πράξεων ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐώρων τὰς αὐτῶν βασιλείας ὑπὸ τοῦ δαιμονίου προαγομένας.

Quid est ἀπὸ παραγραφῆς τῶν ἰδίων πράξεων? Sententia postulat περιγραφῆς. Interpres vertit: *prout eorum factis conveniebat.* Potius verterim: *velut ipsorum factis commutationem rerum ad suam speciem adumbrantibus.*

H. W. v. D. M.

Digitized by Google

OBSERVATIONES CRITICAE

IN

HERODOTUM.

SCRIPSIT

S. A. NABER.

Apud Herodotum I 7 viginti duo Heraclidae Sardibus imperium Lydorum tenuisse dicuntur usque ad postremum regem Candaulem, cui Mermnadae successerunt. Ipsa verba quae me adverterunt, haec sunt: ἄρξαντες [μὲν] ἐπὶ δύο [τε] καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν, ἔτεα πέντε [τε] καὶ πεντάκοσια, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος τὴν ἀρχὴν μέχρι Κανδαύλεω. Non intercedo quominus eliminentur tres particulae, quas Cobetus notavit *Mnem.* XXII 72, sed debebimusne patienter ferre spatium illud annorum 505, per quod Heraclidae regnavisse dicuntur? Ut qui plurimum minimumque tradunt, Agron, qui primus regnum obtinuit, πέμπτος ἀΦ' Ἡρακλέους vixit fere tempore belli Trojani et Herodotus quum scribebat de rebus tam vetustis, necessario rotundos numeros usurpare debuit. Sensit eam difficultatem Rudolfus Schubertus, qui nuper Lydorum res illustravit itaque perscripsit p. 8 Gutschmidii sententiam, quam doctam et acutam esse video, sed veram esse nego. Fuerunt, inquit, ab Agrone usque ad ultimum regem Croesum reges 27, quorum quinque postremos de Mermnadarum gente fuisse novimus. Hos

Digitized by Google

regnavisse Herodotus censuit annos $27 \times 25 = 675$; scribit autem ipse quinque Mermnadas Lydis imperavisse per annos 170 itaque sequitur Heraclidis adsignandos esse annos $675 - 170 = 505$.

Hic primum offendit, quod in eadem computatione Mermnadae modo regnavisse dicuntur annos $5 \times 25 = 125$, modo 170. Deinde causa non apparet, cur Herodotus singulis regibus annos vicenos quinos dederit, quum alibi scribat II 142: *γενεαὶ τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν ἔτεα ἐσί*. Paulo melius haec constitui possunt, ut etiam causam intelligamus, cur Herodotus spatia contraxerit et regnum Heraclidarum duobus fere saeculis brevius fecerit. Quod in tali re satius est, rotundos numeros ponam. Captae Sardes fuerunt et Croesus imperio exutus est anno 550; itaque secundum Herodotum Candaule interemto Gyges rerum potitus est circa annum $550 + 170 = 720$. Hercules autem vixit nongentis fere annis ante Herodotum, cf. II 145, itaque circa annum 1350. Sic videmus ab Hercule usque ad Gygem annos elapsos esse $1350 - 720 = 630$. Fuit autem Candaules vicesimus sextus ab Hercule itaque singulis regibus ultra 25 annos tribui non poterunt, nam $25 \times 25 = 625$. Consequitur regnavisse Heraclidas ab Agrone usque ad Candaulem per annos $22 \times 25 = 550$, unde efficio corrigendum esse *πεντήκοντα καὶ πεντακόσια* pro *πέντε καὶ πεντακόσια*. Itaque Agron vixit circa annum $550 + 720 = 1270$ eumque Herodotus fecit supparem Trojani belli, quod fuisse scribit octingentis annis ante se, hoc est circa annum 1250. Quod in omnibus codicibus scribitur *πέντε τε καὶ πεντακόσια* addita particula, nam in verbis quae proxime praecedunt *δύο τε καὶ εἴκοσι*, supervacanea vocula in codice Romano omittitur, est hoc quoque fortasse verae scripturae indicium.

Addere juvat correctionem Plutarchi, cuius locum Schubertus attulit p. 32. Quod legitur in Quaest. Graec. 45, erat fatale signum imperii Lydorum securis, quam olim Omphalae dederat Hercules. Hanc securim gesserunt omnes reges *ἄχρι Κανδαύλης ἀπαξιώσας ἐνὶ τῶν ἑταίρων φορεῖν ἔδωκεν. Ἐπεὶ δὲ Γύγης ἀποσὰς ἐπολέμει πρὸς αὐτόν, ἦλθεν Ἄρσηλις ἐκ Μυλέων ἐπίκουρος τῷ Γύγῃ μετὰ δυνάμεως καὶ τόν τε Κανδαύλην καὶ τὸν ἑταῖρον αὐτοῦ διαφθείρει*. Cuinam sodali securim tradiderat Candaules? Ipsi Gygi, opinor, qui propterea rege interemto rerum potitus

Digitized by Google

est. Itaque Arselis qui Gygi auxilio venerat, non superavit τόν τε Κανδαύλην καὶ τὸν ἑταῖρον, sed τόν τε Κανδαύλην καὶ τὸν στρατόν. Videsne correctionis lenitatem? (ΕΤΑΙΡΟΝ — ΣΤΡΑΤΟΝ).

I. 8: ἅμα δὲ κιθῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. Placet ἐκδυομένη.

Recte legitur I 13: ἀνεῖλε δὴ τὸ χρηστήριον καὶ ἐβασίλευσε οὕτω Γύγης, sed quod additur: τοσόνδε μέντοι εἶπε ἡ Πυθίη ὡς Ἡρακλείδῃσι τίσις ἥξει, lego: ἐπεῖπε. Sic solet Herodotus, vide modo I 123, 214, II 35, IV 65, alibi.

De Arione legimus I 24: τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, τὸν πολλὸν τοῦ χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περίανδρῳ, ἐπιθυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην. Nonne supervacaneum est verbum ἐπιθυμῆσαι? Rectius pro θελῆσαι legeretur ἐπιθυμῆσαι in verbis quae continuo insequuntur: ἐργασάμενον δὲ χρήματα μεγάλα θελῆσαι ὀπίσω ἐς Κόρινθον ἀφικέσθαι. Sed unde vitium natum? Nisi fallor, neque ἐπιθυμῆσαι neque θελῆσαι scriptor dederat, sed ἰθῦσαι, sicuti scribitur I 204: ὅκῃ γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι. Haud ita raro apud Herodotum vocabula Ionica evanuerunt et cesserunt communi omnium dialecto.

Sequitur in eodem capite de Periandro eum nautas interrogavisse εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος, ubi praefero: εἴ τι λέγειν ἔχοιεν. Non est operae pretium ex Herodoto locos excitare, ubi simile quid legitur; praestat fortasse duos locos afferre, qui similiter affecti sunt. Apud Plutarchum est in vita Thesei c. 33: οὐδὲν γὰρ ἠξίωσαν ἀλλ' ἢ μυηθῆναι μηδὲν ἧττον Ἡρακλέους τῇ πόλει προσήκοντες, ubi malo προσήκειν λέγοντες. Itidem apud Strabonem II p. 79 Cas.: ἀλλά φησι τὸ πρὸς τῇ Ἀρμενίᾳ μέρος μὴ ἔχειν πόσον ἐστί, ubi coniicio: ἔχειν λέγειν.

Ibidem legimus Taenari esse Arionis simulacrum, conspicitur ibi, inquit, ἐπὶ δελφῖνος ἐπεὼν ἄνθρωπος. Quis ita loquitur? Feremusne ἐπεὼν pro ἐπικαθήμενος? Non ἐπεὼν sed ἐπεσεώς recte legitur IX 81: ὁ τρίπους ὁ ἐπὶ τοῦ τρικαρήνου ὄφιος ἐπεσεώς. Reponam: ἐπὶ δελφῖνος ἱππεύων ἄνθρωπος. Vide hoc verbum ἱππεύειν apud Xenophontem Ephes. p. 336. 26: παί-

Digitized by Google

ζοντες Ἔρωτες οἱ μὲν Ἀφροδίτην θεραπεύοντες, οἱ δὲ ἱππεύοντες ἀναβάται στρουθοῖς.

I. 25: ὑποκριτηρίδιον σιδήρεον κολλητόν· lege σιδηροκόλλητον. cf. *Mnem.* XVI 204.

Legimus I 27 Croesum κάρτα ἡσθῆναι τῷ ἐπιλόγῳ. Fabulam Bias narrarat et multo melius intelligerem: τῷ ἀπολόγῳ.

Solon I 29 ἀπεδήμησε ἔτεα δέκα κατὰ θεωρίης πρόφασιν. Dele praepositionem κατά, sicuti recte legitur ex Homeri imitatione V 33: ἔπλωε πρόφασιν ἐπ' Ἐλλήσποντον.

Mire Croesus Solonem interrogasse dicitur I 30, εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδε ὀλβιώτατον. Repono: ὄλβιον οὕτω, sicuti recte scribitur III 35: τίνα ἤδη εἶδες πάντων ἀνθρώπων οὕτω ἐπίσκοπα τοξεύοντα;

Postquam Adrastus Croesi filium interfecit I 43, statim excurrit nescio quis Sardes τήν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παιδὸς μόρον ἐσήμηνέ οἱ. Sed pugna ibi nulla fuerat: an rescribemus πλάνην?

De urna aurea quam Croesus Delphos miserat, legimus I 51: ἐπιγέγραπται Λακεδαιμονίων φαμένων εἶναι ἀνάθημα οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. Infelix est Madvigii suspicio in Advers. p. 313 qui reponit φάμενον et λέγον. Melius certe Cobetus in Variis Lectionibus p. 409 = *Mnem.* XXII 77, contendit quaedam lacuna absumta esse itaque supplet: ἐπιγέγραπται Λακεδαιμονίων· (διὰ δὲ ταύτην ἐπιγραφὴν Δελφοὶ Λακεδαιμονίων φασὶν) εἶναι ἀνάθημα οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. Quod in oculos incurrit, narrat Herodotus quae ipse Delphis audiverat et in vulgus notum erat inscriptionem mala fraude suppositam fuisse. Hinc addit: ἔχει γὰρ καὶ τοῦτο Κροίσου, ἐπέγραψε δὲ τῶν τις Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι βουλόμενος χαρίζεσθαι, τοῦ ἐπισάμενος τὸ οὔνομα οὐκ ἐπιμνήσομαι. Non perhibebant Delphi Lacedaemoniorum esse donarium, nam mussitabant etiam inter se nomen eius, cuius turpissima fraus male latebat. Haec causa est, cur minus mihi placet Cobeti supplementum. Potius dixerim interpolata esse

Digitized by Google

verba *Φαμένων εἶναι ἀνάθημα* et scribam: *ἐπιγέγραπται* ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ, *οὐκ ὀρθῶς ἔχον*. Sic reliqua rectissime addi potuerunt.

Agit Herodotus I 57 de dialecto, qua Pelasgi antiquitus usi sunt: *εἰ τούτοισι τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἥσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἱέντες*. Facit conjecturam, uti vides, et in tali argumento est moris ita dicere: *εἴησαν ἄν*. Egi de hoc loco *Mnem.* IV 9 et locos addidi, quibus eodem modo Herodotus locutus est, sed nunc quoque accidit quod saepe alias, nam nihil horum Steinio probare potui.

De Lycurgo scribitur I 65: *μετέσχησε τὰ νόμιμα πάντα καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν*. Contendit Steinius coll. V 92 scribendum esse *παραβαίνεσθαι*. Si quid est mutandum, videndum est num forte praestet: *ἔταξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν*. Sed nihil definio.

Non sane exagitavit Solon *τοὺς παρὰ σφίσι αὐτοῖσι δοκέοντας ὀλβίους εἶναι*. Scripsissem equidem: *κάρτα*.

Contendit Steinius I 98 et alibi perpetuo, *ἐσσοῦσθαι* Ionum esse, sed adjectivum *ἥσσων* esse scribendum, quum *ἔσσων* in codicibus nusquam compareat. Fieri potest ut contra omnium codicum consensum nihil mutandum sit, quamquam mirum sit *ἥσσων* iis potuisse placere, qui tamen pronunciarent *ἐσσοῦσθαι*, sed confiteor multa esse ejusmodi, quorum rationem haud ita facile perspicere possis. Velimus nolimus interdum analogiam fidam ducem deserimus et inviti paremus caeco auctoritatis imperio. Scribimus tamen *κρέσσων* et *μέζων*, quia sic voluere librarii. Quid autem *θᾶσσον* (I 159, III 155, VIII 98), *ἄσσον* (III 52, IV 3, VII 233) et *μᾶλλον*? Nonne Ionice scribendum est *θάσσον*, *ἄσσον* et *μάλλον*, si quidem Ionica sunt *κρέσσον* et *μέζον*? In ea certe re nihil attinet codices interrogare.

Fuit Cyaxares I 103 *ἀλκιμώτερος τῶν προγόνων*, qui tamen non dicitur omnibus suis maioribus fuisse fortior, sed aliquanto plus pollebat quam pater Phraortes vel avus Deioces. Itaque fuit *ἀλκιμώτερος τῶν προγενομένων*. Vide discrimen II 156,

Digitized by Google

ubi Aeschylus dicitur nescio quid in tragoedia novavisse μοῦνος δὴ ποιητέων τῶν προγενομένων.

Magos audimus I 120: παρὰ σμικρὰ καὶ τῶν λογίων ἡμῖν ἔνια κεχώρηκε, deinde addunt: καὶ τά γε τῶν ὀνειράτων ἐχόμενα ἐς ἀσθενὲς ἔρχεται. Interpretatur Steinius: *und nun die Träume gar kommen auf vollends Bedeutungeloses hinaus.* Deinde addit explicationem: *Dies Urtheil ist nicht so allgemein gemeint als es ausgedrückt ist, die Einschränkung des vorhergehenden Satzes* (ἔνια) *wird auch hier vorausgesetzt.* Sed hoc si probabimus, quomodo itidem probabimus illa: τὰ τῶν ὀνειράτων ἐχόμενα · *die Umschreibung soll den vollen Umfang des Begriffs allgemein ausdrücken.* Quid erit sibi ipsi contradicere nisi hoc est? Sed jam satis apparet supplendum esse ἔρχεται (ἔσθ' ὅτε) vel simile quid.

I 125: ὁ Κῦρος ἐφρόντιζε ὅτεῳ τρόπῳ σοφωτάτῳ Πέρσας ἀναπείσει ἀπίσασθαι. Requiro: σοφώτατα · deinde Cyri verba sunt in eodem capite: ὦ Πέρσαι, προαγορεύω ὑμῖν παρεῖναι ἕκαστον ἔχοντα δρέπανον, sed tempus indicare debuit et supplebo: προαγορεύω ὑμῖν (αὔριον) παρεῖναι.

Fabula refertur I 141, ἄνδρα αὐλητὴν ἰδόντα ἰχθῦς ἐν τῇ θαλάσσῃ αὐλέειν, δοκέοντά σφεας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν. Mirabar verbum ἰέναι de piscibus usurpatum et diu erat ex quo correxeram ἐξαλέεσθαι nec tamen ausus fuissem suspicionem quippe nimis incertam cum lectoribus communicare, nisi invenissem apud Furiam fabulam 34: νομίζων πρὸς ἡδυφωνίαν τοὺς ἰχθύας ἐξάλλεσθαι. Admirabilis ibi piscator est ἁλιεὺς ἁλιευτικῆς ἄπειρος, qui αὐλητικῆς ἔμπειρος fuit, vide apud Halmium fabulam 27, ubi piscator ὡς ἐπί τινος προβλήματος πέτρας ἥδε, sed requiro προβλῆτος. In eodem Herodoti capite infantia est ita dicere: τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἴωσι ἔδοξε κοινῷ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους Ἴωσι τιμωρέειν. Corrige: σφίσι.

Scribendum est I 155: Κροῖσε, τί ἔσαι τὸ τέλος τῶν γινομένων τούτων; ἐμοὶ οὐ παύσονται Λυδοὶ πρήγματα παρέχοντες. In nostris editionibus interpungitur post pronomen ἐμοί.

Digitized by Google

I. 162: *ἀνόμῳ τραπέζῃ* · lege *ἀνοσίῳ*. Cf. *Mnem.* XII 349.

In eodem capite non concoquo: *ὅκως τειχήρεας ποιήσειε, τὸ ἐνθεῦτεν χώματα χῶν πρὸς τὰ τείχεα ἐπόρθεε.* Necessarium est reponere *ἐπολιόρκεε.* Vulgatam Steinius excusare conatur et laudat Diodorum Sic. XV 4: *τὴν πόλιν ἐπόρθουν κατὰ γῆν ἅμα καὶ κατὰ θάλασσαν.* Incredibile videtur esse hodie qui his verbis lectis non statim corrigant *ἐπολιόρκουν.* Absurdum est putare urbis *expugnationem* ab *obsidione* nihil differre; idem cur minus absurdum erit cum Graece loquaris?

Herwerdenus in Comment. Crit. p. 21 recte demonstrat corruptum esse verbum *κατιρῶσαι* I 164, ubi significat Harpagus contentum se fore dummodo Phocaeenses velint *προμαχεῶνα ἕνα μοῦνον τοῦ τείχεος ἐρεῖψαι καὶ οἴκημα ἓν κατιρῶσαι.* Latet autem quod solum latere potest *καταπρῆσαι.*

Legimus I 187 quid Nitocris regina sepulcro suo insculpendum curarit. *Δαρείῳ δὲ καὶ δεινὸν ἐδόκεε εἶναι τῇσι πύλῃσι ταύτῃσι μηδὲν χρᾶσθαι καὶ χρημάτων κειμένων καὶ αὐτῶν τῶν χρημάτων ἐπικαλεομένων.* Ipsa erat inscriptio quae eum ad spoliandum invitare videbatur. Lego: *τῶν γραμμάτων ἐπικαλεομένων.*

I 193: *ἡ Βαβυλωνίη χώρη κατατέτμηται ἐς διώρυχας.* Id quomodo dicendum sit, vide I 180: *κατατέτμηται τὰς ὁδοὺς ἰθέας.* II 147: *δυώδεκα μοίρας δασάμενος.* Alio sensu dictum est II 147: *αἱ λιθοτομίαι αἱ ἐς τὰς πυραμίδας κατατμηθεῖσαι.*

Apud Babylonios aegroti efferuntur in forum I 197; deinde medicum agit quicumque *αὐτὸς τοιοῦτον ἔπαθε ὁκοῖον ἔχει ὁ κάμνων ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα* · *ταῦτα προσιόντες συμβουλεύουσι καὶ παραινέουσι, ἅσσα αὐτὸς ποιήσας ἐξέφυγε ὁμοίην νοῦσον ἢ ἄλλον εἶδε ἐκφυγόντα.* Ipsa rei ratio suadet, ut bis *οἶδε* rescribamus. Argumento sunt quoque aoristi *παθόντα* et *ἐκφυγόντα* nec quidquam cuiquam prodest ut medicus fiat vidisse *τούς τι παθόντας.*

Supple Croesi verba ad Cyrum I 207: *εἰ μὲν ἀθάνατος (αὐτὸς) δοκέεις εἶναι καὶ στρατιῆς τοιαύτης ἄρχειν.*

Digitized by Google

In secundo libro c. 47 praeter constantem morem scribitur: *θυσίη δὲ ἥδε τῶν ὑῶν τῇ Σελήνῃ ποιέεται*, nam *ὧδε* requiro et in extremo capite supple: *οἱ δὲ πένητες αὐτῶν ϛαιτίνας πλάσαντες ὕς καὶ ὀπτήσαντες ταύτας* (*οὕτω*) *θύουσι*. Itidem *οὕτω* periisse videtur IX 102: *διωσάμενοι γὰρ τὰ γέρρα οὗτοι Φερόμενοι ἐσέπεσον ἐς τοὺς Πέρσας*, nam ibi quoque placet *οὕτω Φερόμενοι*.

Solemnem corruptelam odoror II 51: *Ἀθηναίοισι γὰρ ἤδη τηνικαῦτα ἐς Ἕλληνας τελέουσι Πελασγοὶ σύνοικοι ἐγένοντο ἐν τῇ χώρῃ, ὅθεν περ καὶ Ἕλληνες ἤρξαντο νομισθῆναι*, praefero enim *ὀνομασθῆναι*.

Miro errore legitur de Phoenissa muliere, quae Dodonam advecta fuit II 56: *ἔπειτα δουλεύουσα αὐτόθι ἱδρύσασθαι ὑπὸ Φηγῷ πεφυκυίῃ Διὸς ἱρόν*. Steinio hoc satis credibile videtur itaque interpretatur: *unter einer natürlichen wirklichen Buche* (*oder vielmehr Speiseiche*) *in Gegensatz zu der bildlich aufzufassenden Taube*. Non placuit hoc Herwerdeno, qui putavit se simplici verborum transpositione offensionem declinare posse itaque commendavit: *ὑπὸ Φηγῷ αὐτόθι πεφυκυίῃ*. Sed fuitne ea aedes sub unius arboris ramis contecta? Aut aedes perparva aut arbor ingens fuerit necesse est. Praeterea in tali re quam inutiliter additur participium *πεφυκυίῃ*! Aliud nisi fallor latet: nempe *ὑποφῆτις πεφυκυῖα* vel si id mavis *γεγονυῖα*. Eo quoque referuntur verba quae continuo sequuntur: *ὥσπερ ἦν οἰκὸς ἀμφιπολεύουσαν ἐν Θήβῃσι Διὸς ἱρόν*. Plane inutiliter hic fit quercus mentio.

Mycerinum legimus II 133: *εὐπαθέειν ἔς τε τὰ ἕλεα καὶ τὰ ἄλσεα πλανώμενον*, sed quomodo conjungere potuit Herodotus paludum et nemorum mentionem? Vicina loca fuisse dixeris et si bene intelligo quae alibi traduntur de fanis Aegyptiorum, veluti quae inveniuntur II 171, Mycerinus crebro adire solebat *τά τε τεμένεα καὶ τὰ ἄλσεα*. Eadem vocabula conjuncta invenio VI 79: *ταῦτα δέ κως ἐλελήθεε τοὺς πολλοὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένεϊ· ἅτε γὰρ πυκνοῦ ἐόντος τοῦ ἄλσεος, οὐκ ὤρεον οἱ ἐντὸς τοὺς ἐκτός*.

Digitized by Google

Non est operae pretium ea repetere quae etiam hodie mihi recte disputavisse videor in Mnemosynes veteris tertio et quarto volumine, sed non dissimulabo me non intelligere, cur Steinius, qui inde pusilla quaedam ac fere minuta probavit et in marginem majoris editionis transtulit, pleraque omiserit, quae tamen aut certa esse dixeris aut minimum improbabilia. Veluti II 161 Apries dicitur post Psammetichum fuisse εὐδαιμονέστατος τῶν πρότερον βασιλέων. Ille tamen rex est qui strangulatus diem obiit ipseque Psammetichus variam fortunam si quis alius expertus est. Mihi autem videbatur et hodie quoque videtur omnium regum post Psammetichum Apries fuisse δαημονέστατος. Nimirum τῶν πρότερον βασιλέων, nam palmam uti aequum est omnes Amasi dabant. Addidi praeterea superlativum δαημονέστατος legi in Xen. Cyrop. 1 2. 12 et cum εὐδαιμονέστατος reperi confusum fuisse δαημονέστατος Xen. Anab. I 9. 5. Itaque ne hodie quidem post tot annorum intervallum video quid contra dici possit. Quod Steinius laudavit VII 164, id quorsum pertineat, vix apparet.

De Amasi legimus II 162: ἐπάρας (add. τὸ σκέλος cum Cobeto) ἀπεμπατάϊσε καὶ τοῦτό μιν ἐκέλευε Ἀπρίῃ ἀπάγειν. Itane? jubeturne Patarbemis ἀπάγειν crepitum ventris? Hoc quidem est ἐκ τῶν ἀδυνάτων. Sed quod responderat peculiari modo ac contumeliae pleno, id Amasis jussit regi Patarbemin ἀπαγγέλλειν. Hoc intelligo.

Aegyptii qui Memphin tenebant, ut est III 13, obtruncant legatos Persarum: τοὺς ἄνδρας κρεουργηδὸν διασπάσαντες ἐφόρεον ἐς τὸ τεῖχος. Hoc quidem nimis ridiculum. Reliquerunt opinor mutilata membra ὡς ὅτι φοβερώτατον τοῖς πολεμίοις εἴη ὁρᾶν, ut utar Xenophontis verbis Anab. III 4. 5. Illi autem inexpiabili facinore admisso ἐφρούρεον τὸ τεῖχος. Deinde statim sequitur obsessam urbem et expugnatam fuisse.

Supple III 14: βοῇ τε καὶ κλαυθμῷ (ἀφθόνῳ) παρήισαν, cf. III 66 et alibi. Mox in eodem capite: τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων τῶν περικατημένων αὐτὸν κλαιόντων, malo ἀνακλαιόντων, cuius compositi in hoc argumento perfrequens usus est.

Digitized by Google

Verba Cambysis sunt ad Psammenitum III 14: δεσπότης δὲ Καμβύσης εἰρωτᾷ διότι δὴ τὴν μὲν θυγατέρα ὁρέων κεκακωμένην οὔτε ἀνέβωσας οὔτε ἀνέκλαυσας. Ex constanti more scribendum est: εἰρωτᾷ τάδε· τί δή κτἑ. Cf. III 122, alibi. Itidem suppleo IX 21: ὁ κήρυξ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε τάδε· (Τάδε) Μεγαρέες λέγουσι.

III. 15: τὸν μὲν δὴ παῖδα εὗρον οὐκέτι περιεόντα ἀλλὰ πρῶτον κατακοπέντα. Nil tale jusserat rex Persarum et satis est προκατακοπέντα.

III. 22: ἔφη οὐδὲν θαυμάζειν εἰ σιτεόμενοι κόπρον ἔτεα ὀλίγα ζώουσι. Lege: καρπὸν σαπρόν. Cf. *Mnem.* XVII 357.

Vitium video III 28: ὁ δὲ Ἄπις γίνεται μόσχος ἐκ βοὸς ἥτις οὐκέτι οἵη τε γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον βαλέσθαι γόνον· etiam sententia apparet et res nota est, vaccam quae Apidem peperit, postea taurum non admisisse, sed remedium certum quaero. Probari fortasse debebit: ἥτις οὐκέτι εἶηται ἐς γαστέρα ἄλλον βαλέσθαι γόνον. Postquam EIHTAI abiit in OIHTE, interpolatum fuit γίνεται. Non multum dissimile vitium est VIII 94: in pugna apud Salamina divinitus apparuerunt qui Corinthiis narrarunt: ὡς αὐτοὶ οἱοί τε εἶεν ἀγόμενοι ὅμηροι ἀποθνήσκειν ἢν μὴ νικῶντες φαίνωνται οἱ Ἕλληνες. Hic Cobetus *Mnem.* IX 289 expunxit particulam τε itaque restituit loci sententiam, sed paulo facilius poteris fortasse rescribere: ὡς αὐτοὶ ἑτοῖμοι εἶεν.

Saepe dum scribimus quidvis pro quovis nobis excidit et interdum correctiones quantumvis necessariae non commendantur ductuum similitudine nec requirere debemus παλαιογραφικήν τινα πειθανάγκην, quae nulla esse potest. Veluti in epistula Amasis ad Polycratem III 40: ἀπόβαλε οὕτω ὅκως μηκέτι ἥξει ἐς ἀνθρώπους, scribendum est ἐς ὀφθαλμούς. Sic infra III 52: ἐξ ὀφθαλμῶν μιν ἀποπέμπεται, nempe Periander.

Patris ad Phaedymen verba sunt III 69: ἄφασον αὐτοῦ τὰ ὦτα καὶ ἢν μὲν φαίνηται ἔχων, νόμιζε σεωυτὴν Σμέρδι τῷ Κύρου συνοικέειν, ἢν δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ μάγῳ Σμέρδι. Nihil est σὺ δέ· quid si latet συνεύδειν?

Digitized by Google

Non admodum dissimile remedium est quo utar III 71: ἴσε ὑμῖν ὅτι ἦν ὑπερπέσῃ ἡ νῦν ἡμέρη, ὡς οὐκ ἄλλος φθὰς ἐμεῦ κατήγορος ἔσαι. Nemo dicet quid significet ἡ ἡμέρη ὑπερπίπτει. Sententiae optime convenit ἦν ὑπέσπερος ᾖ ἡ νῦν ἡμέρη. Secutus est scriptor eandem analogiam quae est in adjectivo ὑπηοῖος.

Quod legitur III 74: ὑπισχνεύμενοι πάντα οἱ μυρία δώσειν, hoc quid sit e multorum locorum collatione satis ostendisse mihi videor ad Ephippi comici fragmentum *Mnem.* XIX 250. Post, uti fit, etiam alii loci sese mihi obtulerunt. Quanto opere delectarentur veteres ea omnium numerorum paritate, primum cognoscat mihi quis ex Lampridio in Vita Heliogabali c. 22: Sortes sane convivales scriptas in cochlearibus habuit tales, ut alius exierit decem camelos, alius decem muscas, alius decem libras auri, alius decem plumbi, alius decem struthiones, alius decem ova pullina, ut vere sortes essent et fata tentarentur: quod quidem et ludis suis exhibuit, cum et ursos decem et decem glires et decem lactucas et decem auri libras in sorte habuit. primusque hunc morem sortis instituit *quem nunc videmus.* De eodem Imperatore legimus c. 29: Habuit et hanc consuetudinem ut octo calvos rogaret ad coenam, item octo luscos et item octo podagrosos, octo surdos, octo nigros, octo longos et octo pingues. Et haec quidem ille risus captandi causa. Julius autem Capitolinus in Vitis Maximi et Balbini c. 11 serio scribit, quam hecatomben Romani tunc temporis appellarint. Hecatombe autem, inquit, tale sacrificium fuit: centum arae uno in loco cespititiae extruuntur et ad eas centum sues, centum oves, (*suppleo* centum boves, *ut suovetaurilia fiant*) mactantur; jam si imperatorium sacrificium sit, centum leones, centum aquilae et cetera hujusmodi animalia centena feriuntur. Quod quidem etiam Graeci quondam fecisse dicuntur, cum pestilentia laborarent et a multis Imperatoribus id celebratum constat. Nempe ex Oriente ille mos in Graeciam perlatus fuit indeque etiam Pausanias post pugnam apud Plataeas accepit decem ancillas, decem equos, decem talenta, decem camelos, cetera. Etiam Darius Mandroclem, qui pontem fecerat, ἐδωρήσατο πᾶσι δέκα. Chosroes Persarum rex ab Imperatore Heraclio tributi nomine exegit mille talenta auri, mille argenti, mille vestes sericas, mille

Digitized by Google

equos et mille virgines. Denique Gibbonem adscribere licebit, quia lepidus locus est: *Ibrahim, prince of Shirwan or Albania, kissed the footstool of the Imperial throne of Timour. His peace-offering of silks, horses, and jewels, were composed, according to the Tartar fashion, each article of nine pieces; but a critical Spectator observed, that there were only eight slaves. „I myself am the ninth", replied Ibrahim, who was prepared for the remark, and his flattery was rewarded by the smile of Timour.*

III 88: γάμους τοὺς πρώτους ἐγάμεε Πέρσῃσι ὁ Δαρεῖος. Supplendum est: παρὰ Πέρσῃσι. Ipse Steinius jam contulit I 115: πρώτου παρ' ἐμοί et IX 24: λογιμωτάτου παρὰ Πέρσῃσι.

Indi piscibus vescuntur III 98, τοὺς αἰρέουσι ἐκ πλοίων καλαμίνων ὁρμεώμενοι. Mirum ni latet ὁρμιευόμενοι, vocabulum quantum novi alibi non lectum, sed fictum secundum analogiam.

Offendit me adjectivum ἄλλοισι plane inutiliter additum III 110: ἐπεὰν καταδήσωνται βύρσῃσι καὶ δέρμασι ἄλλοισι πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον. Novi quidem Herodoti lacteam ubertatem, sed fines sunt quos nemo transgreditur, nisi qui ineptus esse velit. Commendo: δέρμασι αἰγέοισι. Nempe corpus tegunt βύρσῃσι, faciem autem δέρμασι αἰγέοισι, opinor quia ἁπαλώτερα sunt, cf. Genes. 27. 16. Contra caprae male irrepserunt c. 112: τῶν γὰρ αἰγῶν τῶν τράγων ἐν τοῖσι πώγωσι εὑρίσκεται ἐγγινόμενον οἷον γλοιὸς ἀπὸ τῆς ὕλης. Hoc quoque Steinius excusat, scribit enim: τῶν τράγων *Zusatz zur Bestimmung der Species, der Ziegenböcke.* Non credo: scribendum τῶν γὰρ τράγων. Dittographia orta est ex similitudine ductuum ΤΡΑΓΩΝ et ΓΑΡΑΙΓΩΝ.

Democedes medetur regi Dario III 130: Ἑλληνικοῖσι ἰήμασι χρεόμενος καὶ ἤπια μετὰ τὰ ἰσχυρὰ προσάγων. Graecus medicus adhibet Graeca medicamenta: non est hoc admodum notabile. Sed ad sedandam inflammationem utimur λεαντικοῖσι ἰήμασι (ΕΛΛΗΝΙΚΟΙΣΙ — ΛΕΑΝΤΙΚΟΙΣΙ).

III 134: ταῦτα ὀλίγου χρόνου ἔσαι τελεύμενα. Malo: τε-

Digitized by Google

τελεσμένα. Ab Homero Herodotus hoc mutuatus est. Praeterea in eodem capite scribendum ἅμα τούτῳ, non ὁμοῦ· cf. *Mnem.* XVI 408. Etiam V 1: νῦν ἂν εἴη ὁ χρησμὸς ἐπιτελεόμενος ἡμῖν, fortasse legendum: ἐπιτετελεσμένος.

III 136: τὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ οὐνομαςὰ θηησάμενοι, placet Codicis Romani lectio: οὐνομαςότατα.

In obsidione Babylonis, ut est III 150, γυναῖκα ἕκαςος μίαν προσεξαιρέετο τὴν ἐβούλετο, τὰς δὲ λοιπὰς ἀπάσας ἀπέπνιξαν. Commendo: προεξαιρέετο.

Herodotus narrat III 159, quid capta urbe Darius fecerit ἵνα σφι γενεὴ ὑπογίνηται. Dicendum hoc est ἐπιγίνηται. Sic ἐπιτρέφειν legitur IV 3: τῶν γυναικῶν ἐπετράφη νεότης, II 121: τῶν ἐπιτραφέντων βασιλέων, II 49: οἱ ἐπιγενόμενοι τούτῳ σοφισαί, I 123: Κῦρον ὀρέων ἐπιτρεφόμενον, alibi.

Vix mihi persuadeo Herodotum scribere potuisse IV 9: τὴν δὲ φάναι ἑωυτὴν ἔχειν. Scio quidem quomodo haec scriptura defendi ac quodammodo excusari possit; malo tamen: τὴν δὲ φάναι οἱ αὐτὴν ἔχειν, sicuti recte editur IV 43: φᾶσά οἱ αὐτὴ μέζω ζημίην ἐπιθήσειν.

Difficilis locus est de cannabi IV 75: Ταύτης ὦν οἱ Σκύθαι τῆς καννάβιος τὸ σπέρμα ἐπεὰν λάβωσι, ὑποδύνουσι ὑπὸ τοὺς πίλους καὶ ἔπειτα ἐπιβάλλουσι τὸ σπέρμα ἐπὶ τοὺς διαφανέας λίθους· τὸ δὲ θυμιᾶται ἐπιβαλλόμενον καὶ ἀτμίδα παρέχεται τοσαύτην, ὥςε Ἑλληνικὴ οὐδεμία ἂν μιν πυρίη ἀποκρατήσειε. Haec intelligo et etiam illa intelligo: τοῦτό σφι ἀντὶ λουτροῦ ἐςι· οὐ γὰρ δὴ λούονται ὕδατι τὸ παράπαν τὸ σῶμα. Hoc de viris traditur, mulieres autem pigmento corpora oblinunt, quod ἀπαιρέουσαι τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ γίνονται καθαραί. Haec, inquam, intelligi possunt; sed quid est illud quod interponitur: οἱ δὲ Σκύθαι ἀγάμενοι τῇ πυρίῃ ὠρύονται. Inaudita est constructio verbi ἄγασθαι eaque etiam Valckenaerio offensioni fuit. Deinde quid est ὠρύονται? Talem vim in cannabi inesse narrant; fac ita esse: nunc tamen cum sicca sudatio describitur, non locus est

Digitized by Google

illis ululatibus et si quid tale Herodotus obiter voluisset memoriae prodere, scripsisset multo apertius, sicuti supra fecit I 202, ubi narrat quomodo Massagetae ex suffimentorum quem imbibunt odore, ad rabiem usque excitentur. Perscribit Valckenaerius multas aliorum conjecturas ἀρύονται, πυριῶνται, ὀριγνῶνται, ipsi βύπτονται placet. Nihil horum Steinio dignum fuit visum quod commemoraretur et putare videtur ὠρύονται sic satis bene explicari posse. Haud male ad loci sententiam Valckenaerius βύπτονται scripsit, etiamsi ab participio ἀγάμενοι, sapienter fortasse, manus abstinuerit. Fieri potest ut tam illustre exemplum sequi deberem idque sequerer, nisi satis lenis mutatio sese mihi obtulisset. Quid si Herodotus scripsit: οἱ δὲ Σκύθαι διαινόμενοι τῇ πυρίῃ χρίονται καὶ τοῦτό σφι ἀντὶ λουτροῦ ἐστι. Nempe χρίονται non ἀλείφονται, nam ἀλείφεσθαι proprium est voluptariorum et mollium, χρίεσθαι autem etiam sobriis interdum convenit, quae est Magni Adversoris observatio ad Athenaeum p. 976, qui Clementem sequitur Paedagog. p. 211 Pott.: διαφέρει δὲ ὅλως τὸ μυραλοιφεῖν τοῦ μύρῳ χρίεσθαι· τὸ μὲν γὰρ θηλυδριῶδες, τὸ δὲ χρίεσθαι τῷ μύρῳ καὶ λυσιτελεῖ ἔσθ' ὅτε. Καννα βισθῆναι appellant, quod Scythae faciunt: verbum Hesychius interpretatur: πρὸς τὴν κάνναβιν ἐξιδρῶσαι καὶ πυριασθῆναι, nec quidquam addit, uti vides, de ululatibus quos tollunt. Est quoque operae pretium addere quod Strabo III p. 154 habet de Lusitanis, qui Λακωνικῶς διάγουσι, ἀλειπτηρίοις χρώμενοι δὶς καὶ πυρίαις ἐκ λίθων διαπύρων καὶ ψυχρολουτοῦντες.

Lenis denique mutatio est pro ὠρύονται rescribere χρίονται. Sic *Mnem.* XIX 37 apud Lucianum de Merc. cond. c. 27 pro οὔτε ᾧ ὀν ἔχεις μόνος necessaria uti arbitror correctione rescripsi: οὔτε χιόν' ἔχεις μόνος. Ceterum libenter mea facio Valckenaerii verba: Quando vera vel adinventa vel adfirmata fuerit lectio, mea cum reliquis refutari poterit conjectura.

IV. 94 mittunt Thraces hominem qui se devovit cum mandatis ad Zalmoxin: ἐντέλλονται δ' ἔτι ζώοντι. Aut haec verba spuria sunt aut nullae apud Herodotum interpolationes argui possunt. Itidem interpolationes notavi sequenti capite: οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ σοφιστῇ [Πυθαγόρῃ] et οἱ δέ μιν [ἐπόθεόν τε καὶ] ἐπένθεον ὡς τεθνεῶτα.

Digitized by Google

IV. 103 immolant Tauri τούς τε ναυηγοὺς καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπαναχθέντες. Ferrem fortasse hoc participium et probarem Steinii explicationem: *Sie waren sowohl Strand- als Seeräuber*, nisi viderem in codice Romano ἐπαναχθέντας inveniri. Ducit hoc ad: τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων πλαγχθέντας. Tum naufragos immolant tum eos qui erroribus acti sed navigiis salvis ad Chersonesi litus appulerunt. Ipsi mari non utuntur.

IV. 110 dicuntur Amazones forte in navigio captae ἐπιθέμεναι ἐκκόψαι τοὺς ἄνδρας. Malo: κατακόψαι.

IV. 111. Amazonas illas Scythae ἐδόκεον εἶναι ἄνδρας τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχοντας. Nonne legendum: τὴν πρώτην ἡλικίην?

De vitio constat IV 119: ἦν μέντοι ἐπίῃ καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέρην ἄρξῃ τε ἀδικέων καὶ ἡμεῖς οὐ πεισόμεθα. Dudum est ex quo Cobetus conjecit: οὐ περιοψόμεθα. Etiam facilius fortasse poteris: καὶ ἡμεῖς ὑποςησόμεθα.

IV. 142: ἀνδράποδα Φιλοδέσποτα καὶ ἄδρηςα μάλιςα, malo Φιλοδεσποτώτατα.

De Libyssis legimus IV 168: τὰς κεφαλὰς δὲ κομέουσαι, τοὺς φθεῖρας ἐπεὰν λάβωσι τοὺς ἑωυτῆς ἑκάςῃ ἀντιδάκνει καὶ οὕτω βίπτει. Haec incommode cohaerent ac ferrem demum, si omnibus qui capillos promitterent id necessario accideret quod Antiocheni jecerunt in Imperatorem Julianum. Hic uti poterimus eadem correctione qua Valckenaerius subvenit VII 209: Τὰς κεφαλὰς δὲ σμῶσαι· hoc bene se habet, non σμώμεναι, nam amica amicae hoc officium praestat. Idem etiam hodie fit apud barbaras gentes in finibus Liberianorum, quod ex Buttikoferi Itinere intellexi; tam enim firma est inter illas ornatrices amicitia, non τοὺς ἑωυτῆς ἑκάςῃ, sed altera alterius ΚΑΠΤΕΙ—φεῦ τῆς ὑγνίας. Buttikoferi Iter ante paucos menses Amstelodami prodiit et vide ibi p. 66.

V. 30: ἐδέοντο τοῦ Ἀριςαγόρεω, εἴ κως αὐτοῖσι παράσχοι δύναμίν τινα καὶ κατέλθοιεν ἐς τὴν ἑωυτῶν. Lege: ὡς.

Digitized by Google

V. 41: ὑπ' ἀπιςίης οἱ ἔφοροι τίκτουσαν τὴν γυναῖκα περιιζόμενοι ἐφύλαξαν. Adversus omnem fraudis suspicionem satis erat adsidere et malo: παριζόμενοι.

Dorieus in Peloponnesum rediit V 42; hoc Graece dici non debet: ἀπίκετο ἐς Πελοπόννησον. Contuli V 94: ἀνεχώρεε ὀπίσω ἐς Σίγειον, V 107: παραγίνεσθαι ὀπίσω ἐς τὰ Σοῦσα, VI 24: ἀπίκετο ὀπίσω παρὰ βασιλέα, VI 92: ἀπενόςησαν ὀπίσω, VI 118; ἀπίκατο οἱ Δήλιοι ὀπίσω ἐς τὴν νῆσον. Vides igitur quid inserendum sit.

V. 50: ἐθέλων σφέας ἀπὸ θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδὸν ἀγαγεῖν. Malo: ἀπάγειν.

V. 67: τά τε δὴ ἄλλα οἱ Σικυώνιοι ἐτίμεον τὸν Ἄδρηςον καὶ δὴ πρὸς τὰ πάθεα αὐτοῦ τραγικοῖσι χοροῖσι ἐγέραιρον. Lege: καὶ δὴ καί. Plurimum miror nondum restitutam fuisse locutionem, quae tam crebro invenitur.

Passiva forma aoristi non ferenda videtur V 72: ἀντιςαθείσης δὲ τῆς βουλῆς καὶ οὐ βουλομένης πειθεσθαι. Cogitavi de ἀντιταχθείσης, sicuti V 102: ἀντετάχθησαν οἱ Ἴωνες et VII 103: βασιλέα πρέπει πρὸς τὸ διπλήσιον ἀντιτάσσεσθαι. Etiam VII 105: ὕπαρχον τὸν ὑπὸ Δαρείου ςαθέντα καταπαύσας, dici id solet nisi fallor ταχθέντα.

Primum recte legitur V 74: οἱ Βοιωτοὶ Οἰνόην αἱρέουσι καὶ Ὑσιάς, δήμους τοὺς ἐσχάτους τῆς Ἀττικῆς, deinde sequitur: Χαλκιδέες τε ἐπὶ τὰ ἕτερα ἐσίνοντο ἐπιόντες χώρους τῆς Ἀττικῆς. Quis ita loquitur: ἐπιόντες χώρους? Neque opus fuit tam indefinite loqui, nam apparebat a quanam parte Chalcidenses fecissent in Atticam invasionem. Quid requiram, ostendent loci qui sequuntur: VI 108: ὑπερβάντες οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κορίνθιοι ἔθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι οὔρους et VII 30: ὁρμεώμενος ἐπὶ τοὺς οὔρους τῶν Φρυγῶν. Hinc legendum: ἐπιόντες τοὺς οὔρους τῆς Ἀττικῆς.

Facili opera interpolatio argui potest V 82. Narrat Herodotus: ἐδέοντο ὧν οἱ Ἐπιδαύριοι Ἀθηναίων ἐλαίην σφι δοῦναι ταμέσθαι,

Digitized by Google

ἱροτάτας δὴ ἐκείνας νομίζοντες εἶναι. Deinde additur: λέγεται δὲ καὶ ὡς ἐλαῖαι ἦσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἢ ἐν Ἀθήνῃσι. Tria postrema verba Cobetus delevit Var. Lect. p. 418: Non est hercle, inquit, vetus scriptor Ionicus qui haec addidit, sed sciolus qui credebat oleas illas *in urbe* nasci. Herodotus saltem ἐν τῇ Ἀττικῇ dixisset. Longius progrediendum est, uti arbitror; tota adnotatio delenda est. Tam stulta fabula ipsis Graecis veteribus numquam probari potuit et si qui forte probavissent, Herodotus non retulisset in historiam quod omni fide destitutum esset. Ut alia taceam, norat certe quam multa in Graecia loca ab olivetis nomen haberent et meminerat se legere apud Homerum: τὼ δὲ καθεζομένω ἱερῆς παρὰ πυθμέν' ἐλαίης. Petierunt oleam ab Atheniensibus Epidaurii ἱροτάτας δὴ ἐκείνας νομίζοντες εἶναι. Haec justa causa est.

Significant Spartani V 91 se Hippiam in patriam reducere velle, ἵνα κοινῷ τε λόγῳ καὶ κοινῷ στόλῳ ἐσαγαγόντες αὐτὸν ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποδῶμεν τὰ καὶ ἀπειλόμεθα. Aoristus hic displicet et ἐπανάγοντες hoc dicitur.

Nondum a quoquam intellectum fuit quod de Melissa Corinthii narrarunt V 92. Evocata post mortem uxor Periandri questa est se algere cum nuda esset: τῶν γάρ οἱ συγκατέθαψε εἱμάτων ὄφελος εἶναι οὐδὲν οὐ κατακαυθέντων. Inaudita querela est, quam tum demum intelligere possemus, si Melissa omni veste detracta in rogum imposita fuisset. Sed ricinia cum cadavere comburuntur; jam nullus eorum usus est; itaque Melissa questa est εἱμάτων ὄφελος εἶναι οὐδὲν συγκατακαυθέντων. Tam hoc est apertum, ut credam etiam alios fere necessario in eandem suspicionem incidisse; sed retinuit eos quod mox sequitur. Nempe Periander spoliatis nobilibus matronis — convenerant autem festo die et κόσμῳ τῷ καλλίστῳ χρεόμεναι — pretiosissimas vestes συμφορήσας ἐς ὄρυγμα Μελίσσῃ ἐπευχόμενος κατέκαιε. Itaque his vestibus misera Melissa non magis uti potuit; nuda mansit ut erat nec video quomodo ejus ira placata sit. Deinde vestes in fossam, ὄρυγμα, collatae ne cremari quidem possunt, dum fumus omnia obtinet et aer intercluditur. Quid igitur Periander? Nempe κόσμον τὸν κάλλιστον, hoc est *aurea ornamenta* quae

Digitized by Google

detraxerat, non κατέκαιε sed συμφορήσας ἐς ὄρυγμα κατεκλήιε (ΚΑΤΕΚΑΙΕ—ΚΑΤΕΚΛΗΙΕ). Hoc magis decebat hominem avarum, qui tunc hoc agebat ut παρακαταθήκην ξεινικὴν intercipere. Nisi ridiculum foret, calumnias illas Corinthiorum ad historicam veritatem exigere, adderem nos nosse etiam quid deinde factum sit. Narrat Ephorus apud Diogenem Laertium, ὡς εὔξαιτο εἰ νικήσειεν Ὀλύμπια τεθρίππῳ, χρυσοῦν ἀνδριάντα ἀναθεῖναι· νικήσας δὲ καὶ ἀπορῶν χρυσίου, κατά τινα ἑορτὴν ἐπιχώριον κεκοσμημένας ἰδὼν τὰς γυναῖκας, πάντα ἀφείλετο τὸν κόσμον καὶ ἔπεμψε τὸ ἀνάθημα. Vide praeterea quid Didymus de ea statua tradat apud Photium in v. Κυψελιδῶν ἀνάθημα. Voluit scilicet τῆς τρυφῆς καὶ τοῦ θράσους ἐπισχεῖν τοὺς Κορινθίους, illi autem maledicendo et mentiendo omnem modum excesserunt.

V. 103: οἱ Ἀθηναῖοι ἀπολιπόντες τοὺς Ἴωνας οὐκ ἔφασαν τιμωρήσειν σφι. Lege: τιμωρήσειν ἔτι et cf. Steinium.

VI. 10: ἑωυτοῖσι ἐδόκεον μούνοισι ταῦτα τοὺς Πέρσας ἐξαγγέλλεσθαι. Repone ἐπαγγέλλεσθαι, quod recte legitur superiore capite.

De vitio constat in Apollinis oraculo VI 19:

καὶ τότε δή, Μίλητε κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων
πολλοῖσιν δεῖπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήσῃ.

Hic merito omnibus displicuit πολλοῖσιν, sed quid rescribendum est? Vulturum vel canum mentionem factam fuisse dixeris itaque Herwerdenus ὄρνισιν correxit; potuerat etiam οἰωνοῖς scribere; diceres enim poetam in Iliade legisse οἰωνοῖσί τε δαῖτα, quam scripturam Nauckius tuetur. Sed primum literarum ductus haud satis respondent; deinde navali proelio Iones victi fuerunt, quam ob rem etiam pisces nominari potuerunt, cf. Iliad. Φ 126. Pisces autem ἑλλοί interdum dicuntur, veluti Soph. Ai. 1297: ἐφῆκεν ἑλλοῖς ἰχθύσιν διαφθοράν. Quid si restituendum est ἑλλοῖσιν δεῖπνον?

VI. 23: Σκύθην ὁ Ἱπποκράτης πεδήσας. Lege: ἐν πέδῃσι δήσας. Hoc certe obtinuisse mihi videor *Mnem.* III 488.

Digitized by Google

VI. 52: τούτους ἀνδρωθέντας αὐτούς τε ἀδελφεοὺς ἐόντας λέγουσι διαφόρους εἶναι τὸν πάντα χρόνον. Melius intelligam: αὐταδελφεοὺς ἐόντας. Dixi de hujusmodi compositis *Mnem.* XIX 251.

Quod legitur VI 57: πατρούχου παρθένου, credebamus Cobetum vere emendasse παμούχου. Tamen ea suspicio stare non potest, postquam in Cretica Inscriptione quae ante paucos annos Gortynae eruta fuit, inventum est adjectivum πατρῳῶχος. Velis nolis concedendum est Roehlio, apud quem ea inscriptio 475ma est inter antiquissimas quas edidit, Ionicam formam πατρωιοῦχος Herodoto reddendam esse. Adeo in re critica difficile est cavere ne falsa specie decipiamur.

Damarati sunt ad matrem verba VI 68: εἴ περ πεποίηκας τι τῶν λεγομένων, οὐ μούνη δὴ πεποίηκας, μετὰ πολλέων δέ. Itaque apparet laxatam Lycurgi disciplinam fuisse, quum multae nobiles matronae adulterii argui possent. Sed praeterea malim: εἴ περ πεποίηκάς τι τῶν ψεγομένων. Inspice locum et si accurate expenderis, videbis mutationem plane necessariam esse, ne multas fuisse Spartae rex dixerit, quae in ea domo peperissent, in qua non concepissent. Concedo non Liviam solam hoc fecisse, sed multos non fuisse arbitror tam beatos ut τρίμηνα παιδία haberent. De iis quae statim sequuntur cum cura egi *Mnem.* IV 20.

Notus locus est VI 109: τῶν μὲν οὐκ ἐώντων συμβαλεῖν, τῶν δὲ καὶ Μιλτιάδεω κελευόντων. Miltiades ipse fuit de praetorum numero; hinc malo: τῶν δὲ ἐν δὲ καὶ Μιλτιάδεω. Simili correctione utar VII 10. Verba sunt Artabani ad Mardonium: οἱ σοὶ ταῦτα πασχόντων, σὺν δέ σφι καὶ σύ, ἦν ἀπονοσήσῃς. Dicitur hoc nisi fallor, ἐν δέ σφι καὶ σύ.

Ridicula in paucis interpolatio latet VI 112: πρῶτοι δὲ ἀνέσχοντο ἐσθῆτά [τε] Μηδικὴν ὁρέοντες [καὶ τοὺς ἄνδρας ταύτην ἐσθημένους]. His deletis quam recte continuo sequitur: τέως δὲ ἦν τοῖσι Ἕλλησι καὶ τὸ οὔνομα τὸ Μήδων φόβος ἀκοῦσαι.

Digitized by Google

Quid tandem latet VI 129: ἡ κυρίη ἐγένετο τῶν ἡμερέων τῆς τε καταικλίσιος τοῦ γάμου καὶ τῆς ἐκφάνσιος αὐτοῦ Κλεισθένεος? An ἰσιήσιος? Mutatio non tam est violenta quam primo adspectu videtur; sed alii judicent.

VII. 9: δεινὸν ἂν εἴη πρᾶγμα εἰ Σάκας μὲν καταγρεψάμενοι ἔχομεν, Ἕλληνας δὲ ὑπάρξαντας ἀδικίης οὐ τιμωρησόμεθα. Vix opus est dicere cur placeat τιμωρησοίμεθα.

Respondet Xerxes VII 11: καλὸν προπεπονθότας ἡμέας τιμωρέειν ἤδη γίνεται, ἵνα καὶ τὸ δεινὸν τὸ πείσομαι τοῦτο μάθω ἐλάσας ἐπ' ἄνδρας τούτους. Nonne verum est πάθω?

VII. 16: τὴν θάλασσαν πνεύματά φασι ἀνέμων ἐμπίπτοντα οὐ περιορᾶν φύσι τῇ ἑωυτῆς χρῆσθαι. Expuncto inutili verbo φασι, lego περιορᾷ. Addam I 138: αἴσχιστον δὲ αὐτοῖσι τὸ ψεύδεσθαι νενόμισαι, δεύτερα δὲ τὸ ὀφείλειν χρέος, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων εἵνεκεν, μάλιστα δὲ ἀναγκαίην φασὶ εἶναι τὸν ὀφείλοντα καί τι ψεῦδος λέγειν, ubi mutato accentu rectius scribes participium φᾶσι.

De fossa quam Phoenices duxerunt, legimus VII 23: κάτω δὴ ἐγίνετο καὶ ἐξισοῦτο τοῖσι ἄλλοισι τὸ ἔργον. Lege: ἐξίσωτο.

VII. 35: ἐνετέλλετο δὴ ὧν ῥαπίζοντας λέγειν βάρβαρά τε καὶ ἀτάσθαλα. Sicuti legitur VIII 109: ἀνόσιόν τε καὶ ἀτάσθαλον, sic nunc malo: μέρμερά τε καὶ ἀτάσθαλα, nam quod βάρβαροι βάρβαρα λέγουσι, id numquam cujusquam indignationem commovere potuit.

VII. 89: οὗτοι μὲν οὕτω ἐσάλατο. Haec est Dobraei scriptura et Codices habent ἐσαλάδατο vel ἐσελάδατο. Ducit hoc potius ad ἐσολίδατο.

VII. 100: ἐπειρωτέων ἑκάσας ὁμοίως καὶ τὸν πεζὸν καὶ ἀπογραφόμενος. Verum videtur quod Codex Romanus habet ὁμοίως ὡς. Deinde τὰς πρῴρας ἐς γῆν τρέψαντες, praefero στρέψαντες.

Digitized by Google

Quum Graecos laudat Damaratus coram Xerxe rege, non potuit oblivisci Atheniensium et Marathoniae pugnae itaque vitium inest in his verbis: *αἰνέω μέν νυν πάντας τοὺς Ἕλληνας τοὺς περὶ ἐκείνους τοὺς Δωριοὺς χώρους οἰκημένους*. Quam ridiculum foret omnes Hollandos laudare velle quotquot Frisiam incolunt, neque erat cur Damaratus exsul Dorienses Ionibus anteponeret. Audendum aliquid est: laudavit Spartanus *πάντας τοὺς Ἕλληνας ἐκείνους τοὺς πέρην Δορίσκου οἰκημένους*. Nunc quoque videmus odisse Herodotum Iones qui Asiae oram incolebant.

Aliquid excidit in Xerxis verbis VII 103: *δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ ἀνισωθέντας πλήθεϊ χαλεπῶς ἂν Ἕλληνας Πέρσῃσι (μούνους) μούνοισι μάχεσθαι*.

Damaratus et alia respondet et haec VII 104: *ἔπεσί σφι δεσπότης νόμος, τὸν ὑποδειμαίνουσι πολλῷ ἔτι μᾶλλον ἢ οἱ σοὶ σέ*. Ludicrum in tali re compositum est *ὑποδειμαίνουσι*· repone *οὗτοι δειμαίνουσι*.

VII. 129: *αὐτοὶ μέν νυν Θεσσαλοὶ Φασι Ποσειδέωνα ποιῆσαι τὸν αὐλῶνα*· lege *αὐτόν*, nam Herodotus mente tenebat illud: *αὐτὸς δ' Ἐννοσίγαιος ἔχων χείρεσσι τρίκραναν*. Fortasse etiam VII 158: *αὐτοὶ δὲ ἐμεῦ πρότερον δεηθέντος*, praestat *αὐτοῦ*.

VII. 139: *ἐνθαῦτα ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι γνώμην ἀποδέξασθαι ἐπίφθονον μὲν πρὸς τῶν πλεόνων ἀνθρώπων, ὅμως δὲ οὐκ ἐπισχήσω*. Requiro *Ἑλλήνων* et notum est quid corruptelae ansam dederit, cf. *Mnem.* XVIII 52. Deinde sequitur: *εἰ τοίνυν κατὰ τὴν θάλασσαν μηδεὶς ἠντιοῦτο Ξέρξῃ*, ubi *ἠντίωτο* necessarium est.

In Romano Codice recte scribitur VII 145 *χρημάτων καταλλάσσεσθαι*, non *χρημάτων πάντων*. Deinde *Φρονήσαντες* abundat in hisce: *ἐβουλεύσαντο πέμπειν ἀγγέλους, Φρονήσαντες εἴ κως ἓν γένοιτο τὸ Ἑλληνικόν*.

Ἀγείρειν et *ἐγείρειν* confusa sunt VII 148, ubi editur: *τὰ ἐκ τοῦ βαρβάρου ἐγειρόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα*.

Digitized by Google

Constructio laborat VII 149: *ταῦτα μὲν λέγουσι τὴν βουλὴν ὑποκρίνασθαι, σπουδὴν δ' ἔχειν σπονδὰς γενέσθαι τριηκοντούτιδας, καίπερ τὸ χρηστήριον φοβεομένοισι.* Conjecit Steinius *φοβεόμενοι* idque adeo in textum intulit minoris editionis; equidem dixerim requiri accusativum *φοβεομένους*. Non enim abutendum est ad nominativum excusandum iis locis qualis est IV 15: *Μεταποντῖνοί φασι αὐτὸν Ἀριστέην — φάναι σφι τὸν Ἀπόλλωνα ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώρην καὶ αὐτός οἱ ἕπεσθαι.* Nec praeterea ejusmodi anomaliae per conjecturam restitui debent, etiamsi nemo eas sede moveat, sicubi in libris occurrant.

Verba sunt Persarum ad Argivos VII 150: *οὔτε ἡμέας οἰκὸς ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους στρατεύεσθαι, οὔτε ὑμέας ἡμῖν ἀντιξόους γενέσθαι, ἀλλὰ παρ' ὑμῖν αὐτοῖσι ἡσυχίην ἔχοντας κατῆσθαι*, sed quanto elegantius erit: *ἡσυχίην ἔχοντες κατῆσθε*. In eodem capite in bimembri sententia bis *μεταιτέειν* legitur: prius necessario expungendum est. Longum locum describere non opus est.

Ξέρξης ἀπέπεμψε ταῦτα λέγοντα κήρυκα, VII 151. Nonne *ἀγγελέοντα*? Deinde Herodotus ponit eam sententiam quam Horatius ornavit in prima satira: *ἐγκύψαντες ἂν ἐς τὰ τῶν πέλας κακὰ ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτῶν ἀποφερόμενοι ὀπίσω τὰ ἑωυτῶν εἰκάνοντο.* Atqui licet esse beatis. Sed delendum *κακά*.

VII. 172: *Θεσσαλοὶ ὑπ' ἀναγκαίης τὸ πρῶτον ἐμήδισαν ὡς διέδεξαν ὅτι οὐ σφι ἤνδανε τὰ οἱ Ἀλευάδαι ἐμηχανέοντο.* Lege: *καὶ διέδεξαν.*

VII. 178: *οἱ Ἕλληνες ἐβοήθεον διαταχθέντες.* Imo: *δίχα ταχθέντες.*

In Codice Romano recte legitur VII 183: *ταῦτα πυνθάνονται διὰ πυρσῶν*, sed editur hodie, quae multorum Codicum lectio est, *παρὰ πυρσῶν*, ridicule uti vides, nam frustra est Steinius, qui interpretatur *παρὰ*, *als sollte ein personaler Begriff* (*πυρσευόντων*) *folgen.* Intelligimus autem unde vitium natum sit, nam duo codices *παρὰ Περσῶν* habent itaque praepositio

Digitized by Google

mutata fuit, postquam πυρσῶν stulte admodum in Περσῶν abierat. Contra Περσῶν factum est πρέσβεων Schol. Arist. Acharn. 649 et πρεσβευτῶν apud Charitonem p. 124. 23. Est autem imprimis memorabile nunc certe veram lectionem servatam esse *in solo codice Romano*. Scire pervelim quid contra afferre possit Steinius, cuius disputatio in Bursiani Annalibus XXX p. 186 hodie in manus meas pervenit.

VII. 194: ἔμελλε οὐ τὸ δεύτερον διαφυγὼν ἔσεσθαι. Necessarium est περιέσεσθαι. Similes corruptelas examinavi *Mnem.* III 486.

Persuasum Graecis erat, VII 203, εἶναι θνητὸν οὐδένα οὐδὲ ἔσεσθαι τῷ κακὸν ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ οὐ συνεμίχθη. Malo: γενέσθαι. Sic demum in sequentibus ratiocinatio recte constabit. Sed quid tandem latet sub πεσεῖν ἄν?

Quam ridicule VII 218: καταρρωδήσας μὴ οἱ Φωκέες ἔωσι Λακεδαιμόνιοι. Expunge: οἱ Φωκέες. Ecquis contradicet?

Xerxis est sententia VII 237: ὅτι πολιήτης μὲν πολιήτῃ εὖ πρήσσοντι φθονέει καὶ ἔξι δυσμενὴς τῇ σιγῇ. Num hoc intelligis? Num probas Steinium qui ita adnotat: *durch sein Schweigen, wo er rathend und warnend sich äussern sollte?* Nonne verius est τῇ Φύσι?

VIII. 2: οἱ σύμμαχοι οὐκ ἔΦασαν, ἢν μὴ ὁ Λάκων ἡγεμονεύῃ, Ἀθηναίοισι ἕψεσθαι ἡγεομένοισι. Equidem scripsissem: ἄλλοισι ἕψεσθαι.

De Euboeensibus legimus VIII 20: οὔτε ἐξεκομίσαντο οὐδὲν οὔτε προσεσάξαντο vel προεσάξαντο, quae est Romani Codicis scriptura. Mihi quidem hoc egregie displicet, nec satis est praesidii ad vulgatam tuendam in I 190. Commendo προεφυλάξαντο. Etiam V 34 ἐφράξαντο abiit in ἐσάξαντο. Scholion est ad Iliad. Ψ 659: ἡ διπλῆ, ὅτι ἰσαρίθμους τοῖς ἐπάθλοις ἀγωνιστὰς καλεῖ, καὶ τοῦτο ἐπὶ πάντων τάττει. Lege: Φυλάττει.

Digitized by Google

VII. 24: ἦσαν δὲ καὶ δύο μυριάδες. Lege: ὡς. Sed leve hoc esse dices, itaque vide ibidem paulo gravius vitium. Interrogati Arcades quidam coram rege Persarum de praemio, quod Olympicis ludis daretur, εἶπον τῆς ἐλαίης τὸν διδόμενον στέφανον. Participium διδόμενον hic nemo feret. Repone: ἀοίδιμον (ΔΙΔΟΜΕΝΟΝ — ΑΟΙΔΙΜΟΝ). Vide quomodo Muretus correxerit Plat. Rep. II 364 C.

Sacerdos Apollinis VIII 37 videt ante aedem ὅπλα προκείμενα ἔσωθεν ἐκ τοῦ μεγάρου ἐξενηνειγμένα ἱρά· primum non opus erat dicere ἱρὰ esse illa arma; ἱρόν enim erat quidquid in penetralibus asservabatur. Deinde si ἱρά praecessit, quam inutiliter sequitur: τῶν οὐκ ὅσιον ἦν ἅπτεσθαι ἀνθρώπων οὐδενί. Sed ὅπλα fuerunt ἀρήια ipseque Herodotus mox eodem illo adjectivo utitur.

VIII. 60: τότε μὲν ἠπίως πρὸς τὸν Κορίνθιον ἀμείψατο, requiritur τοῦτο et in illis quae sequuntur: παρεόντων γὰρ τῶν συμμάχων ἔφερέ οἱ κόσμον οὐδένα κατηγορέειν, facile persuadebo verum esse κακηγορέειν.

VIII. 69: καταδόξας πρὸς μὲν Εὐβοίῃ σφέας ἐθελοκακέειν ὡς οὐ παρεόντος αὐτοῦ, τότε δὲ αὐτὸς παρεσκεύασο θηήσασθαι ναυμαχέοντας. Expuncto παρεσκεύασο legendum est θηήσεσθαι.

Oraculum est VIII 77:

δῖα Δίκη σβέσσει κρατερὸν Κόρον, Ὕβριος υἱὸν
δεινὸν μαιμώοντα, δοκεῦντ' ἀνὰ πάντα πιθέσθαι.

Absurda scriptura est; intelligam δοκεῦντ' ἅμα πάντ' ἐφικέσθαι, sed ejusmodi corruptelae numquam prorsus certa ratione sanari poterunt.

Contra satis certum mihi videtur VIII 80 supplendum esse: ἴσθι γὰρ ἐξ ἐμέο (ποιεύμενα) τὰ ποιεύμενα ὑπὸ Μήδων.

Notissima ellipsis restituenda videtur VIII 80: ἢν μὲν πείθωνται, [ταῦτα δὴ τὰ κάλλιστα], ἢν δ' αὐτοῖσι μὴ πιστὰ γένηται, ὁμοῖον ἡμῖν ἔσαι.

Digitized by Google

VIII. 83: *τὰ ἔπεα ἦν πάντα κρέσσω τοῖσι ἥσσοσι ἀντιτιθέμενα.* Lege: *τὰ κρέσσω.*

Dicitur rex VIII 88 *θηεύμενος μαθεῖν* Artemisiae navem *ἐμβαλοῦσαν.* Hic mihi artificis illius in mentem venit, qui Mare Rubrum pinxerat, postquam Israelitae jam transierant et Aegyptii fluctibus erant mersi. Vides quam necessarium sit *ἐμβάλλουσαν.* Deinde ex aulicis unus, *δέσποτα*, inquit, *ὁρᾷς Ἀρτεμισίην ὡς εὖ ἀγωνίζεται καὶ νέα τῶν πολεμίων κατέδυσε.* Sed lege: *ἢ καί.*

Nondum intellectum fuit, quantum video, cujusmodi *λαμπαδηφορία* fuerit, quam Graeci festis diebus celebrabant. Non intellexit certe Muretus quem Stallbaumius laudat ad Plat. Rep. I 328 A: „Qui curriculum suum confecerant, ordine aliis lampadas tradebant. Unde illud elegantissime dictum a Platone Legg. VI 776 B: *γεννῶντάς τε καὶ ἐκτρέφοντας παῖδας, καθάπερ λαμπάδα τὸν βίον παραδιδόντας ἄλλοις ἐξ ἄλλων*, quem locum sic expressit Lucretius II 78:

Inque brevi spatio mutantur secla animantum,
Et quasi cursores vitai lampada tradunt".

Rectius secundum Stallbaumium Schleiermacherus: *Das ἀγώνισμα scheint nicht gewesen zu sein, mit der brennenden Fackel an irgend einem Ziele anzukommen, sondern nur sich ihrer noch brennend zu entledigen.* Absurda ludi lex et repugnat Herodoti auctoritas VIII 98, ubi describit quomodo nuncii per imperium Persarum celerrime perferrentur. *Ὁ μὲν δὴ πρῶτος δραμὼν παραδιδοῖ τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ δεύτερος τῷ τρίτῳ· τὸ δ' ἐνθεῦτεν ἤδη κατ' ἄλλον διεξέρχεται παραδιδόμενα, κατάπερ Ἕλλησι ἡ λαμπαδηφορίη τὴν τῷ Ἡφαίστῳ ἐπιτελέουσι.* Non est difficile conjicere cuiusmodi hoc ludicrum fuerit. Quot erant faces, tot erant factiones juvenum, qui in stadio certis intervallis dispositi stabant, coloribus opinor aliisve insignibus conspicui. Acceptam facem unusquisque portare debebat ad proximam stationem ibique tradere adulescenti *suae* factionis. Vincebat *factio*, cujus *accensa* fax prima pervenerat ad metam. Ars erat et currendo reliquos superare et cursum mature inhibere, nam si quis successorem suum, dum omni impetu ferebatur, prae-

Digitized by Google

tervolasset, ejus factio victoriae spe excidebat. Relegat mihi quis locos quos supra descripsi. Ne hoc quidem fortuitum est, quod scribit Lucretius, *brevi spatio* animantum secula mutari. Aptissimam comparationem esse vides.

VIII. 99: ἦσαν ἐν θυσίῃσί τε καὶ εὐπαθείῃσι. Hanc scripturam Steinius non fuisset tutatus, si cogitavisset de lenissima mutatione ἐν εὐθυμίῃσί τε καὶ εὐπαθείῃσι.

In Artemisiae verbis VIII 102: σὺ δὲ πυρώσας τὰς Ἀθήνας ἀπελᾷς· lege ἀπέλασον.

Perhibent Andrii VIII 111 θεοὺς δύο ἀχρήους αἰεὶ φιλοχωρέειν Πενίην τε καὶ Ἀμηχανίην. Verius est ἐμφιλοχωρέειν.

Persae e Graecia profugi corticibus et foliis arborum aegre vitam sustentabant, VIII 115, ταῦτα δ' ἐπολευν ὑπὸ λιμοῦ. Utrum Herodotus hoc scripsit an ludimagister? Equidem non ambigam.

VIII. 119: ἐν μυρίῃσι γνώμῃσι μίαν οὐκ ἔχω ἀντίξοον. Ipsa rei natura ducit ad futurum: οὐκ ἕξω. Non vacat longam periodum describere.

VIII. 138: πέμπει ἐπ' αὐτοὺς ἱππέας ἀπολέοντας. Nonne melius ὡς ἀπολέοντας?

VIII. 144: παρέσαι ὁ βάρβαρος ἐσβαλὼν ἐς τὴν ἡμετέρην. Plane necessarium est ἐσβαλέων.

Mardonius vastabat agros Thebanorum, IX 15, οὔτι κατ' ἔχθος αὐτῶν ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μεγάλης ἐχόμενος βουλόμενος ἔρυμα τῷ στρατοπέδῳ ποιήσασθαι. Haec est lectio Codicis Romani et duorum aliorum qui cum hoc libro saepe conspirant; reliqui omittunt βουλόμενος, sed praestat eliminare alterum participium ἐχόμενος.

Equites Persarum in castra redeunt, δείσαντες μὴ καὶ σφίσι

Digitized by Google

γένηται τρώματα, IX 18. Qui hic primus *vulnera* invexit, nesciebat, opinor, quid esset τρῶμα.

Auxilium implorant Megarenses IX 21: ἐς τόδε λιπαρίῃ τε καὶ ἀρετῇ ἀντέχομεν καίπερ πιεζόμενοι· νῦν τε ἴσε ἡμέας ἐκλείψοντας τὴν τάξιν. Placet: ἀντέσχομεν.

IX. 27: ἡμῖν πατρώιόν ἐςι πρώτοισι εἶναι μᾶλλον ἢ Ἀρκάσι. Solet Herodotus scribere: μᾶλλον ἤπερ Ἀρκάσι.

Monstrum est quod legitur IX 33: Τισαμενὸν Λακεδαιμόνιοι ἐποιήσαντο λεωσφέτερον. Scribit Cobetus Var. Lect. 425: πολιήτην σφέτερον, recte ad sententiam; sed non apparet unde vulgata lectio orta sit. Olim conjeceram *Mnem.* III 489: ἐποιήσαντο νεως ὶ σφέτερον. Ad rem cf. Rutgers. Jul. Afric. fast. p. 35.

Suppleo IX 38: ἐπιρρεόντων δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ (αἰεὶ) γινομένων πλεύνων.

Artabazi sententia est, IX 41, Graecorum proceres pecunia corruptos παραδώσειν τὴν ἐλευθερίην μηδὲ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντας. Fere necessarium est ἀνακινδυνεύσειν et praeterea malo προδώσειν. Patriae proditores προδόται sunt, uti arbitror, non παραδόται.

Οὐδένες ἄρα ἐόντες ἐν οὐδαμοῖσι ἐοῦσι Ἕλλησι ἐναπεδεικνύατο, IX 58. Mardonii verba sunt, in quibus insiticium est Ἕλλησι.

Particula γε periit IX 60: ὑμεῖς δ' ἡμῖν τούς (γε) τοξότας ἀποπέμψαντες χάριν θέσθε.

Denique IX 64 librarius omisit longam seriem regum Spartanorum et adnotavit: Τῶν δὲ καθύπερθέ οἱ προγόνων τὰ οὐνόματα εἴρηται ἐς Λεωνίδεα· ὠυτοὶ γάρ σφι τυγχάνουσι ἐόντες. Et in fine capitis: συνέβαλε πολέμου ἐόντος Μεσσηνίοισι πᾶσι, restituam ἀποςᾶσι. Eadem medicina Xenophontem sanavit Madvigius in Advers. p. 357.

Amstelodami
d. 28. m. Febr. 1884.

Digitized by Google

MONENDUM DE HERODOTI EDITIONIS MEAE VOL. I.

Satisfacere debeo NABERO nostro de iniuriis, quas certa quadam de causa nimium festinans primi Herodoti mei voluminis editionem imprudens ei intuli, aliquanto rarius quam par fuerat eius emendationibus (factis in Mnemosyne a. 1853 et 1854) recipiendis aut commemorandis, licet ea neglegentia et Herodoti lectoribus et mihi plus quam illi nocuerim. Cuius paene incredibilis (quidni enim fatear?) socordiae causa hinc repetenda est, quod olim illarum emendationum partem in margine mei exemplaris annotaveram, postea vero in edendo occupatus omnes me annotasse putavi: quam rem aliter se habere eheu non nisi sero animadverti. Hinc quoque factum est ut subinde aut mihi aut Cobeto correctiones dudum ab illo propositas tribuerem.

Scito igitur editionis meae lector a Nabero olim occupatas esse emendationes receptas mihi I 73, 14. 181, 14. 207, 7. 225, 4. II 1, 5. 125, 5, deinde me dolere quod mea ipsius culpa non cognoverim hanc viri acutissimi coniecturas:

I, 1, 9 *οἰκίσαντες — καὶ νῦν <ἔτι>*.

„ 4, 14 *τὴν <μὲν> γὰρ*.

„ 10, 10 *παρ' ἅπασι τοῖσι*.

Digitized by Google

I, 24, 29 εἴ τι λέγειν ἔχοιεν περὶ Ἀρίονος.

„ 33, 3 sq. μετεὶς <ἐς> τὴν τελευτὴν — ὁρᾶν.

„ 66, 18 πέδας ἕλκοντες

„ 74, 19 Ἀλυάττην γὰρ ἀνέγνωσαν.

„ 87, 20 merito praefert libri R et al. lectionem δαίμονι.

„ 122, 12 [τὰ] πάντα.

„ 134, 1 συντυγχάνοντες (glossema οἱ συντυγχάνοντες delevi cum Dietschio).

„ 137, 10 [Φασι].

II, 18, 10 καὶ οὐδὲν (cum parte codd.) ὁμολογέειν αὐτοῖσι <κατὰ γλῶσσαν> cl. I 142.

„ 20, 3 quod post δύο cum Dietschio omisi glossema τῶν ὁδῶν del. Naber.

„ 20, 8 ἐργάζεται <αἰεὶ>.

„ 124, 10 ἐπέταξε.

„ 148, 5 μέζω <ἔτι>.

Has igitur viri doctissimi coniecturas *in praefatione voluminis secundi*, in quo edendo occupatus sum, accurate recensebo simul cum Heroldi, Gomperzi, aliorum (nam sensim mihi succrescunt subsidia, quibus principio nimis me destitutum fuisse intellego) inventis. His vero omnibus in parte nondum edita diligenter me usurum esse spondeo.

H. VAN HERWERDEN.

Digitized by Google

AD LUCIANUM.

Somnium cap. 2. δίδασκε παραλαβὼν λίθων ἐργάτην εἶναι καὶ συναρμοστὴν καὶ ἑρμογλύφον. Assentior Herwerdeno (vide Mnem. Vol. VII pag. 206) εἶναι spurium esse iudicanti; cf. Icaromen. cap. 5 ἠξίουν μετεωρολέσχης διδάσκεσθαι. Exemplum huius usus afferam ex Platone, ut mendo liberem. Editur Rep. IV 422 E καὶ τοὺς υἱεῖς ἢ ἄλλους οὓς ἂν διδάσκῃ χείρους δημιουργοὺς διδάξεται. Quodsi revera ita scripsit philosophus, ne ipse quidem, quid inter διδάσκειν et διδάσκεσθαι intersit, satis perspectum habuisse censendus erit. Sed bonum factum quod praecedens διδάσκῃ fraudem arguit; itaque noli dubitare, quin διδάξεται scribarum incuria irrepserit pro διδάξει. Apud sequiores activi et medii formas promiscue adhiberi ex ipso Luciano apparet, de cuius usu verissima ad hunc ipsum locum admonuit Fritschzius. Quamquam huic quoque licentiae 'sunt certi denique fines': et scribis, non Luciano, est imputandum quod in Vit. Auct. cap. 3 emptori interroganti: τί με διδάξεις; Pythagoras respondens inducitur: διδάξομαι μὲν οὐδέν. Ex rei natura in talibus iisdem formis omnes in colloquendo utimur. Rescribe: τί με διδάξει;

Quod post pauca legitur ἀνθρώπους ἀνέπλαττον εἰκότως, desidero exemplum apud bonae notae scriptorem, ubi verbum quod est εἰκότως eo sensu usurpatur. In promptu quidem est coniicere εἰκότας, sed ne hoc quidem satis placet; aliud latere suspicor. In fine dele languidum illud et iners additamentum: ἀπ' ἐκείνης γε τῆς πλαστικῆς.

Cap. 6. ἦν δὲ ἡ μὲν ἐργατικὴ καὶ ἀνδρικὴ [καὶ] αὐχμηρὰ τὴν

Digitized by Google

κόμην, τὼ χεῖρε τύλων ἀναπλέως κ. τ. λ. Delendum est illud καὶ. ἐργατικὴ καὶ ἀνδρική ad totum corporis habitum et speciem universam pertinent; inde deinceps singula, quae hanc speciem efficiunt, per asyndeton enumerantur.

Cap. 9. τὴν μὲν τέχνην ἅπαντες ἐπαινέσονται, οὐκ ἔστι δὲ ὅστις τῶν ἰδόντων, εἰ νοῦν ἔχοι, εὔξαιτ' ἂν ὅμοιός σοι γενέσθαι· οἷος γὰρ ἂν ᾖς, βάναυσος καὶ χειρῶναξ καὶ ἀποχειροβίωτος (l. βίοτος) νομισθήσει. Recte cogitantibus displicebit illud ἰδόντων. Quid enim ad hanc de sculptoribus opinionem facere putandum est, utrum quis eorum opera conspexerit necne? *Artificium* ipsum contemnitur ab iis, qui nullam artem lucri causa se exercere gloriantur. Quapropter reponendum arbitror: τῶν ἰδιωτῶν. Saepissime ἰδιῶται opponuntur opificibus et δημιουργοῖς. Cf. Plat. Theages 124 C: τῶν τε δημιουργῶν καὶ ἰδιωτῶν et Sophist. 221 C: πότερον ἰδιώτην ἤ τινα τέχνην ἔχοντα θετέον εἶναι τὸν ἀσπαλιευτήν et, qui locus imprimis huc facit, Protag. 312 B: τούτων γὰρ ἑκάστην οὐκ ἐπὶ τέχνῃ ἔμαθες, ὡς δημιουργὸς ἐσόμενος, ἀλλ' ἐπὶ παιδείᾳ, ὡς τὸν ἰδιώτην καὶ ἐλεύθερον πρέπει.

Cap. 12. ὁ δὲ Σωκράτης καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῇ Ἑρμογλυφικῇ ταύτῃ τραφείς, ἐπειδὴ τάχιστα συνῆκε τοῦ κρείττονος καὶ δραπετεύσας παρ' αὐτῆς ηὐτομόλησεν ὡς ἐμέ, ἀκούεις ὡς παρὰ πάντων ᾄδεται. Mirificum hoc est: *Audis, quantopere Socrates* (nunc, Luciani tempore) *ab omnibus celebretur, simul atque Statuaria relicta ad Eruditionem transfugerit.* Facile evincam legendum esse: ὁ δὲ Σωκράτης ὃς καὶ αὐτὸς ὑ. τ. Ἐ. τ. τ. ἐπειδὴ τάχιστα συνῆκε τοῦ κρείττονος [καὶ] δραπετεύσας κ. τ. λ Nemo non videt copulam multo melius abesse. Cf. etiam locus simillimus in Nigrino cap. 28: ἕνα καὶ αὐτὸς εἶδον ὃς καὶ (del. cum Fritzschio) γευσάμενος τῶν παρ' ἐκείνοις κακῶν, ἐπειδὴ τάχιστα λόγων ἀληθῶν ἐπήκουσεν, ἀμεταστρεπτὶ Φεύγων ὡς αὐτὸν ἀΦίκετο (l. ἀΦῖκτο) καὶ δῆλος ἦν ῥᾷον (ἤδη insere) διακείμενος.

Cap. 13. Pro σχῆμα εὐπρεπές malim fere σχῆμα ἐκπρεπές respectu habito eorum quae leguntur in cap. 11: ἐσθῆτα τοιαύτην ἀμπεχόμενος — δείξασα τὴν ἑαυτῆς· πάνυ δὲ λαμπρὰν ἐΦόρει. Multo certius etiam in Amoribus cap. 16 ἐκπρεπές

Digitized by Google

restitues, ubi nunc satis absurde editur: *πᾶν ὅτι κειμήλιον εὐπρεπὲς οἴκοι φυλάττοιτο, τοῦτ' ἦν ἀνάθημα τῆς θεοῦ*. Quasi vero *κειμήλιον ἀπρεπές* cogitari possit!

Prometheus es in verbis cap. 2: *οἱ ἐς τὰ πλήθη παριόντες καὶ τὰς τοιαύτας τῶν ἀκροάσεων ἐπαγγέλλοντες*. Sanum non est *ἐπαγγέλλοντες*; nam *profiteri* apud omnes summa constantia *ἐπαγγέλλεσθαι* dicitur, nunquam *ἐπαγγέλλειν*, ut apud Nostrum in Vit. Auct. cap. 7 *τίνα τὴν ἄσκησιν ἐπαγγέλλεται*; Fieri potest, ut participium perperam ad praegressum *παριόντες* sit accommodatum; fieri potest, ut aliud lateat; sed vulgatam recte habere nego. Quaerant acutiores! Mox post *ἔμπροσθεν* insere *ἡμῖν* et revoca *λέγεις* pro *λέγοις*.

Ibid. *εἴ γε σοι σοῦτο βούλεται* [*εἶναι*] *ὁ Προμηθεύς. εἶναι* sciolo deberi multi loci demonstrant, ubi recte omittitur; v. c. D. Mort. XXVIII. 2; Hermot. cap. 15, caett. In fine pro *μικρόν τις λίθον* repone *λιθίδιον*, ut est in Hist. cap. 4: *πρὸς μικρόν τι λιθίδιον προσπταίσαντα*.

Cap. 3 *ἐννοήσας αὐτοὺς ἀνέπλασε*. Iam indicavi (vide Mnemos. Vol. X p. 248) *αὐτός* verum esse; nunc insuper *ἐπινοήσας* requiro. Gravius peccatum est in sequentibus: *τοιαῦτα ζῷα μορφώσας καὶ διακοσμήσας, ὡς εὐκίνητά τε εἴη καὶ ὀφθῆναι χαρίεντα*. Manifestum est corrigendum esse *ὡς* vel *ὥστ' εὐκίνητά τε εἶναι*. Innumeris paene locis confusa sunt *εἴη* et *εἶναι*; sed nusquam, quod sciam, cum maiore sententiae detrimento quam apud Plutarchum in Comparatione Thesei et Romuli. Legitur ibi, versus finem: *ἡ μέντοι μήτηρ ἡ Θησέως οὐκ ἐκινδύνευσεν, ἀλλ' ἔπαθε τὰ τῆς Ἑκάβης, ἐγκαταλιπόντος καὶ προεμένου τοῦ παιδός, εἴγε μὴ πέπλασται τὰ τῆς αἰχμαλωσίας, ὡς ἔδει γε καὶ τοῦτο ψεῦδος εἶναι καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων*. Sensu ultima vacant. Scin' quid legendum sit? *ὡς εἴθε γε καὶ τοῦτο ψεῦδος εἴη καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων. Velim*, ait, *ut et hoc mendacium esset et pleraque alia*. Ἐν *παρέργῳ* aliud vitium tolle, quod idem hoc caput obsidet. Dicitur de Romulo Sabinos et Romanos arctissimo foedere coniungente: *οὕτω συνέμιξεν ἀλλήλοις τὰ γένη καὶ πάρεσχε πηγὴν τῆς εἰσαῦθις*

Digitized by Google

εὐνοίας καὶ δυνάμεως τοῖς πράγμασιν. Quid est ἡ εὔνοια τῶν πραγμάτων? Nihil prorsus. Lege εὐροίας et Plutarchi manum restitues.

Ibid. Labem concepit quod libri exhibent: μηδὲ ἔχοι τις λέγειν ἀρχαιότερόν τι τοῦ πλάσματος, οὗ τοῦτο ἀπόγονόν ἐστιν. Haec si intelligere vis ita capienda sunt, ut τοῦ πλάσματος et τοῦτο ad unum idemque figmentum referantur. *Nihil antiquius hoc figmento, cuius hoc (figmentum* scil.) *progenies est.* Balbutire hoc est, non loqui. Non novi lenius remedium quam ut pro τοῦ πλάσματος πλάσμα reponatur. Scribae post comparativum inconsiderate genitivum invexerunt.

Non uno vitio laborat initium cap. 4: Πτολεμαῖος δύο καινὰ ἐς Αἴγυπτον ἄγων καμηλόν τε παμμέλαιναν καὶ δίχρωμον ἄνθρωπον ..... ἐς τὸ θέατρον συναγαγὼν τοὺς Αἰγυπτίους ἐπεδείκνυτο αὐτοῖς ἄλλα τε πολλὰ καὶ τὸ τελευταῖον καὶ ταῦτα [τὴν κάμηλον καὶ τὸν ἡμίλευκον ἄνθρωπον]. Pro ἄγων nemo non videt ἀγαγών requiri; et quam pueriliter quae uncinis inclusi ex praegressis iterantur! Sed praeterea mendosum est ἐπεδείκνυτο. Qui aliis spectaculum praebet, in quo ipse nullas partes agit, ἐπιδείκνυσι, qui de suo aliquid exhibet aut artem ostentat, ἐπιδείκνυται. Itaque rectissime in hac ipsa scriptiuncula dicitur cap. 2: εἴδωλα ἅττα ἐπιδεικνύμεθα et cap. 5 τοῖς ζωγράφοις ἐπιδεικνυμένοις τὰς παροινίας αὐτῶν et in Pisc. cap. 33 de actore τὸν Δία ἐπιδείξασθαι. Sed quis, ut hoc utar, in Timone cap. 27 εἴ τις αὐτοῖς ὅλον ἀπογυμνώσας ἐπέδειξέ με pro ἐπέδειξε ferret ἐπεδείξατο? Itaque ne hic quidem ferendum ἐπεδείκνυτο pro ἐπεδείκνυ sive ἐπεδείκνυεν. Passim haec confundi Cobetus saepius ostendit.

Cap. 6. ὥστε τὸ τῶν μουσικῶν τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν εἶναι τὴν ἁρμονίαν [ἀπὸ τοῦ ὀξυτάτου ἐς τὸ βαρύτατον]. Nunc adeo ipse sua proverbia interpretatur Lucianus! Simile quiddam usu venit in fine Zeuxidis, ubi haec leguntur: ἀλλὰ χρὴ πάντα μὲν κάλλων κινεῖν, πάντα δὲ πράττειν καὶ λέγειν. Glossemate resecto eadem opera μέν intercidet.

Nigrinus. In epistola pro ἐκεῖ κομίζοι corrige ἐκεῖσε κομίζοι.

Digitized by Google

Cap. 2. *ἀντὶ δὲ ἀνοήτου τε καὶ τετυφωμένου γενέσθαι μετριώτερον.* Nihil minus Luciani *πτοήσει* convenit quam hic comparativus, qui pervulgato errore pro superlativo irrepsit. Praeterea paene necessarium videtur *γεγενῆσθαι.*

Cap. 2. *καὶ ηὐξάμην σέ τινι σπουδαίῳ ἐπιτυχεῖν.* Verius puto *ἐντυχεῖν.* Notum est discrimen.

Cap. 4. *ἔτι τε χρυσοῦ καὶ πορφύρας καὶ τῶν πάνυ περιβλέπτων τοῖς πολλοῖς.* Vix aliter scripsisse potest quam *καὶ τῶν ἄλλων τῶν πάνυ περιβλεπτων.* Simili remedio utendum cap. 29, ubi lege *καὶ πολλῶν ἤδη καὶ τῶν σπουδαίων εἶναι δοκούντων ἐπήλειπται* pro *πολλῶν ἤδη σπουδαίων.*

Post pauca locum non optime cohaerentem ita constitue: *ἄρτι μὲν ἐλυπούμην, ἐληλεγμένων μοι τῶν φιλτάτων . . . . . ἄρτι δ' αὖ τὰ μὲν ἐδόκει μοι ταπεινὰ καὶ καταγέλαστα, ἔχαιρον δὲ [αὖ] ὥσπερ . . . . . ἀναβλέπων.* Pro *αὖ τά* librarii uno tenore *αὐτά* dederunt et loci concinnitatem turbarunt. *αὖ*, quod in altera parte sententiae eieci, in multis libris abiit in *ἄν*, quod Fritzschio, viro acutissimo, placuisse vehementer miror. Nullus hic locus est gaudio identidem concepto. Ad id quod reposui cf. huius libelli cap. 2 *καταλαμβάνω τὸν μὲν ἐν χερσὶ βιβλίον ἔχοντα*; et passim sic scribitur.

Cap. 9. *ὥςτε κἂν ἐνδεέστερόν τι δοκῶ λέγειν, ἐκεῖνο μὲν ἔστω πρόχειρον, ὡς ἄμεινον ἦν καὶ ἄλλως ὁ ποιητὴς ἴσως διεξῄει.* Qui hanc lectionem tuetur, non facile expediet, qua de re hoc praedicetur, *meliorem eam fuisse.* Apparet quidem de Nigrini disputatione hoc dici; sed talia subaudiri posse quis serio affirmet? Una literula dempta scribe *ὡς ἄμεινον ἢ καὶ ἄλλως ὁ ποιητὴς ἴσως διεξῄει*, et optimam lucraberis sententiam hance: quae ipse poëta disseruerat non *meliora* tantum erant, sed etiam fortasse *diversa*, ita ut mea oratio non solum *verbis*, sed etiam *rebus* fortasse ab ipsius oratione aberret.

Cap. 11. *μικρὸν φθέγγονται καὶ ἰσχνὸν καὶ γυναικῶδες [καὶ] τῆς Ἑκάβης ἢ Πολυξένης πολὺ ταπεινότερον.* Expunge copulam; non enim tamquam quartum quoddam haec adduntur, sed ad rem exemplo illustrandam.

Digitized by Google

Cap. 13. Miror neminem, quod sciam, haesisse in his: ἡσυχῇ ἂν ὑπεφθέγξατο προσποιούμενος λανθάνειν, ὥσπερ οὐ πρὸς ἐκεῖνον ἀποτείνων. Aut ego egregie fallor aut haec verba nihil aliud significant quam *latere se simulans*, cum tamen sententia manifesto requirat *latere se velle simulans*; quae etiam erat causa cur voce submissa loqueretur. Hic sensus Graecis non inerit nisi aut ἐθέλειν aut πειρᾶσθαι suppleveris. Quae mox sequuntur ἔαρ ἤδη melius per interrogationem efferentur: *num iam ver est?* quod est subsannantis.

Cap. 17. τί καὶ πράξειν διέγνωκας. Aut πράττειν aut πρᾶξαι repone; nam γιγνώσκειν et διαγιγνώσκειν cum futuro non coniunguntur. Exempla passim sunt obvia, ut in hoc ipso dialogo cap. 15 λατρεύειν διέγνωκε. Mox in cap. 18 in. corrige προθέμενος pro προτιθέμενος.

Cap. 20. καίτοι μαρτυρομένης τῆς Τύχης παίζειν τὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁμολογούσης μηδὲν αὐτῶν εἶναι βέβαιον. Quanto aptius hoc dictum esset, si haec participia inter se transponere liceret!

Cap. 21. οἱ πλουτοῦντες αὐτοὶ καὶ τὰς πορφυρίδας προφαίνοντες. In αὐτοὶ καί, quod sine ulla vi additur, pellucet αὐτίκα, *vel statim.*

Cap. 22. Κύνες καὶ κόλακες καὶ τὰ τοιαῦτα ἀκούειν ὑπομένοντες. Commendo κόρακες, quod et acrius est convicium et melius cum *canibus* coniungitur et saepissime de scurris et adulatoribus et parasitis apud omnes adhibetur, ut in Timone cap. 8 κόραξι καὶ λύκοις χαριζόμενος et cap. 48 κοράκων οὐδὲν διαφέροντας.

Cap. 23. μηδὲν ὄφελος εἶναι περικαλλοῦς οἰκίας τῷ οἰκοῦντι μηδὲ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, εἰ μή τις αὐτὰ θαυμάζοι. Aut delenda sunt verba τῷ οἰκοῦντι, quibus facile caremus, aut post ἐλέφαντος τῷ κεκτημένῳ vel simile quid inserendum; nam patet χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος cum τῷ οἰκοῦντι nullo modo coniungi posse. In proximis supple ἐχρῆν (μὲν) οὖν ..... νῦν δέ. Iterum

Digitized by Google

excidit necessarium μέν in cap. 31: τὸ (μὲν) σπάνιον ἀγαπῶντας, τὸ δ' ἐν καιρῷ ὑπερηφανοῦντας.

Cap. 31. τούτους γὰρ εἶναι..... τούτους [εἶναι]. Sententiam relege et videbis εἶναι male abundare.

Cap. 32. ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς γνώμης κἀκεῖνο ἔλεγεν ἀτεχνῶς τοῦ Μώμου τὸν λόγον μιμησάμενος. Nihil quidem in his inest, quod reprehendas; sed tamen suspicari licet Lucianum dedisse ἔψεγεν. Cf. quae sequuntur ἐμέμφετο et ᾐτιᾶτο.

Cap. 36. καὶ ἅπτονται μὲν καὶ οὗτοι τῆς ὁδοῦ, τὰ δὲ βέλη αὐτῶν οὐ μένει ἐν τῷ σκόπῳ, ἀλλ' ὑπὸ τῆς σφοδρότητος διελθόντα καὶ παροδεύσαντα κεχηνυῖαν μόνον τῷ τραύματι τὴν ψυχὴν ἀπέλιπεν. Nihil est τῆς ὁδοῦ neque multum proficimus Fritzschii coniectura τῶν ὅρων suppleri iubentis. Melius haec verba exulabunt; ἅπτεσθαι optime absolute hoc sensu ponitur; quod non intelligens sciolus aliquis τὸ ἐπελθὸν supplevit. Sed non minor offensio superest in illo παροδεύσαντα. Inepte enim sagittae uno eodemque tempore et scopum *penetrare* et *praeterire* dicuntur. Intelligerem καὶ πέρα ὁδεύσαντα: *scopo transfixo ultra progressae*; quibus aptissime opponuntur quae leguntur in cap. 37: διακόψαν ἄχρι τοῦ διελθεῖν.

Iudicium Vocalium cap. 2. ὥστε ἐφ' οἷς ἡσύχασα πολλάκις, οὐκ ἀγαπῶν ἀλλ' ἤδη καὶ πλείω προσβιάζεται. Quaenam haec orationis est scabrities? Pro ἀλλ' emenda ἄλλ' et verte: *alia atque adeo plura.* In fine post ἀριθμεῖσθαι adde ἔτι.

Cap. 4. ἐπέπαυτο δ' ἂν (τὸ γάμμα scil.) καὶ πρὸς τὸ λάμβδα μαχόμενον τὸ μόγις ἀφαιρούμενον αὐτοῦ. Nihil erat, opinor, qua de causa τὸ γάμμα τὸ μόγις ad se traheret, nisi forte se ipsum compilare statuerat. Satis evidens est μόλις requiri. Vide infra, cap. 8, ubi τὸ σῖγμα de iniuriis τοῦ ταῦ querens: ἀφείλετο δέ μου φάσσαν ἅμα νήσσαις καὶ κοσσύφοις et cap. 9 τὸ ζῆτα incusans καὶ πᾶσαν ἀφελομένῳ Σμύρναν. Quis ibi ferret φάτταν aut Ζμύρναν? Eodem modo peccatum est in fine cap. 9, ubi repone τὰς μυρσίνας et ἐπὶ κόρσης. In fine cap. 8 Ὑμησσόν optime restituit Herwerdenus pro Ὑμηττόν.

Digitized by Google

Cap. 6. τὸ δέ γε ταῦ τοῦτο ..... ἐτόλμησεν ἀδικεῖν με πλείω τῶν πώποτε βιασαμένων, ὀνομάτων μὲν καὶ ῥημάτων ἀπελάσαι πατρῴων (an πατρίωνι?), ἐκδιῶξαι δὲ ὁμοῦ συνδέσμων καὶ προθέσεων. Clamat sententia participia esse restituenda: ἀπελάσαν et ἐκδιῶξαν.

Cap. 8. εἶτα ἀπερυθριᾶσαν καὶ βασίλιτταν ὀνομάζειν. Supple καὶ τὴν βασίλισσαν βασίλιτταν ὀνομάζειν, ut paucis interpositis: καὶ τὰ σῦκα τῦκά τις ὀνομάσῃ.

Cap. 9. τῷ ξῦ πᾶσαν παραβάντι συνθήκην καὶ τὸν συγγραφέα τῶν τοιούτων ἔχοντι Θουκυδίδην σύμμαχον. Inaudita verborum traiectio pro eo quod loci ratio requirit: καὶ τὸν συγγραφέα ἔχοντι Θουκυδίδην τῶν τοιούτων σύμμαχον.

Cap. 10. τοῦ θῆτα κρούοντος καὶ τῆς κεφαλῆς τὰς τρίχας τίλλοντος. Hemsterhusius: κρούοντος τὴν κεφαλὴν καὶ τ. τ. τ. Possis etiam lenius: τοῦ θῆτα δακρύοντος καὶ τῆς κεφαλῆς. Cf. locum plane gemellum in Peregr. c. 6: ἐδάκρυε μάλα γελοίως καὶ τὰς τρίχας ἐτίλλετο. In fine huius capitis supple: ἢ τίς (ἂν) ἐξαρκέσειε.

Timon cap. 3. ὑετοί τε ῥαγδαῖοι [καὶ βίαιοι]. Sua redde interpreti. Vide Photium in voce, qui admonet proprie de imbribus eam usurpari. Inter sequiores Plutarchus imprimis vocabulo delectatur.

Cap. 4. ἀλλ' ὁ γενναῖος [καὶ] Γιγαντολέτωρ καὶ Τιτανοκράτωρ. Expunge importunam copulam. γενναῖος, ut passim, ironice adhibetur.

Cap. 7. τί παθὼν τοιοῦτός ἐστιν, αὐχμηρός, ἄθλιος καὶ σκαπανεὺς καὶ μισθωτός. Tento: τί παθὼν τοιοῦτός ἐστιν ὁ ἄθλιος; αὐχμηρὸς καὶ σκαπανεὺς καὶ μισθωτός.

Cap. 9. καὶ μὴν οὐ παροπτέος ἀνὴρ οὐδὲ ἀμελητέος· εἰκότως γὰρ ἠγανάκτει δυστυχῶν· ἐπεὶ καὶ ὅμοια ποιήσομεν τοῖς

Digitized by Google

καταράτοις κόλαξιν ἐκείνοις ἐπιλελησμένοι ἀνδρὸς τοσαῦτα .... καύσαντος ἡμῖν ἐπὶ τῶν βωμῶν. Mihi hic locus aliter capiendus videtur atque capi solet et ita refingendus: εἰκότως γὰρ ἂν ἠγανάκτει δυστυχῶν, εἰ καὶ ἡμεῖς ὅμοια ἐποιήσαμεν τοῖς κ. τ. λ. Per totum hoc caput id agit Iuppiter, ut ostendat non aliqua sua culpa factum esse, quod Timon ad turpissimam illam egestatem esset delapsus. 'Iure, inquit, nobis suscenseret, si nos quoque, obliti tot sacrificiorum, eadem fecissemus quae scelesti isti assentatores. Verum tamen (πλήν) non ita se res habet, nulla nostra incuria hoc factum est; sed propter innumera negotia, quibus destricti fuimus ne oculos *coniicere quidem* in Atticam vacavimus'. Nunc demum omnia recte et ordine procedunt. Quodsi non probas, in promptu quidem est pro ἠγανάκτει, quod prorsus absonum est, praesens rescribere; sed ne sic quidem constabit sententia: 'Iure indignatur, quando quidem eadem facturi sumus'.

Cap. 12. καὶ μονονουχὶ δικράνοις ἐξεώθει με τῆς οἰκίας καθάπερ οἱ τὸ πῦρ ἐκ τῶν χειρῶν ἀπορριπτοῦντες. Sententiam claudicare post Faberum etiam perspexit Herwerdenus, qui proposuit: καὶ καθάπερ οἱ τὸ πῦρ ἐκ τῶν χειρῶν (sc. ἀπορριπτοῦντες) ἀπερρίπτει. Sed haec ipsa viri egregii correctio mihi viam monstravit ad leniorem emendationem: ἐξεώθει με καθάπερ οἱ τὸ πῦρ ἐκ τῶν χειρῶν ἀπορριπτῶν, quam si magistro summe venerando probavero, gaudebo. In aperto est, unde vulgata originem duxerit.

Cap. 14. καθάπερ τὴν ἐν τῇ Φάτνῃ κύνα (τὴν insere) μήτε αὐτὴν ἐσθίουσαν. Alludit ad fabellam omnibus notam.

Cap. 15. οὐδὲν ἀδικοῦντά με ὑπὸ τοσούτοις δεσμοῖς κατασήποντας, οὐκ εἰδότας ὡς μετὰ μικρὸν ἀπίασιν ἄλλῳ τινὶ τῶν εὐδαιμόνων με καταλιπόντας. Sed nemo mortalium hoc ignorat; poterat dicere: *non cogitantes, nihil morantes* vel simile quid; *nescientes* non poterat. Scribe εὖ εἰδότας, quod acerbe et contemptim dicitur, *licet optime scirent*; propter hoc ipsum in praegressis ἀνόητοι audiunt; nam si perpetuam bonorum possessionem sperabant, minus stulti essent omnibus modis ea custodientes et conservantes.

Digitized by Google

Cap. 16. μᾶλλον δὲ αὐτὸς ἀπάγοι μοιχευθησομένην ἀνοίγων τὰς θύρας καὶ μαστροπεύων καὶ πάντας ἐπ' αὐτὴν καλῶν. Habet nonnihil molestiae illud ἀπάγοι; patet enim ex sequentibus nusquam gentium a marito uxorem illam νέαν καὶ καλὴν *abduci*, sed potius adulteros ab eo domum admitti atque adeo advocari. Cogitavi de προάγοι, quod de eiusmodi lenociniis est verbum legitimum.

Cap. 18. Suspectum mihi est οὕτως εὐρύτερον pro eo, quod omnibus usitatum est, τοσούτῳ. Praecedens ἐπιρρέοντος syllabam τος hausisse videtur.

Cap. 28. κἀμὲ τὸν πάντων ἐκείνων πατέρα [τῶν εἰσεληλυθότων κακῶν]. Dele puerile additamentum.

Cap. 34. ἀλλ' οὐ χαίροντες ἅπιτε μιαροὶ πάντες ὄντες. Herwerdenus: ἀλλ' οὔτι χαίροντές γε, μιαροὶ πάντες ὄντες. Sed eadem opera pro πάντες, quod de *duobus* dictum probari nequit, repone πάντως.

Cap. 36. τέλος δ' ἄφνω καταλιπὼν οὕτως ἀπίστως καὶ προδοτικῶς. Οὕτως non improbo; sed vide an Lucianus potius dederit ὁ αὐτός, quod amare dicitur ad perfidiam perstringendam.

Cap. 37. ἐμοὶ δὲ τοῦτο ἱκανὸν [ἦν] πάντας ἀνθρώπους ἠβηδὸν οἰμώζειν ποιῆσαι. Sententiae officit ἦν, quod more Lucianeo positum nihil aliud significaret quam: *mihi satis esset vel fuisset.* Manifesto autem hoc sibi vult Timon: Plutonem rursus ad Iovem abduc, si videtur; nihil eius ope indigeo; mihi enim sufficit omnes homines plorare iubere. Cf. Prom. es in verbis cap. 1: ὡς ἔμοιγε ἱκανόν, εἰ μὴ πάνυ σοι γνῖνα ἔδοξε et rursus cap. 3: ἐμοὶ δὲ οὐ πάνυ ἱκανόν, εἰ καινοποιεῖν δοκοίην. Ceterum illud ποιῆσαι ita capio, ut cum vi quadam comica παρὰ προσδοκίαν pro κελεῦσαι subito inferatur. Reliquis sufficiat omnes homines plorare *iubere*; osori generis humani non item; non contentus erit, nisi omnes vapulent et aerumnas suas lamententur.

Digitized by Google

Cap. 38 ἐχρῆν μὲν ἴσως καὶ μακρὰ εἰπεῖν, οὕτω πολλὰ ὑπὸ σοῦ κατηγορηθέντα. Cobetus (V. L. p. 82), negans κατηγορεῦμαι vel κατηγορήθην dici posse pro κατηγόρηταί μου, πρὸς οὕτω πολλά restituit. Et Attico more ita dictum oportuisse, haud sane infitior; qui tamen an a Luciano ubique observatus sit, dubitare licet collato loco ex Necyom. cap. 13: τὸν γάρ τοι Διονύσιον πολλά τε καὶ δεινὰ καὶ ἀνόσια ὑπό τε Δίωνος κατηγορηθέντα καὶ ὑπὸ τῆς σκιᾶς καταμαρτυρηθέντα. Itaque potius statuendum videtur Lucianum nonnunqnam in his titubasse.

Cap. 39. Lege ἐς ὅσα με πράγματα ἐμβαλεῖς pro οἷα et ἐμβάλλεις, ut arguunt quae statim sequuntur τοσαύτας φροντίδας ἀναδέξομαι; et in cap. 40 in. restitue εἰ καί pro καὶ εἰ; et post pauca πάρασχες σεαυτόν pro πάρασχε.

Cap. 44. ἐπεψήφισε τῇ ἐκκλησίᾳ [Τίμων] ὁ αὐτός. Expunge glossema, quod similiter irrepsisse videtur in c. 46: οὐκ ἐγὼ ἔλεγον ὡς οὐκ ἀμελήσουσιν [Τίμωνος] ἀγαθοῦ ἀνδρὸς οἱ θεοί; χαῖρε Τίμων εὐμορφότατε.

Cap. 45. πότερον οὖν ἀπελαύνω αὐτούς ..... ἢ παρανομήσομεν. Evidens mendum pro παρανομήσωμεν.

Cap. 46. μηδαμῶς· ἀλλὰ σύγε πάντως τὸ τραῦμα ἴασαι. An fuit fortasse: μηδαμῶς σύ γε· ἀλλὰ πάντως? Notum est illud μὴ σύ γε tragicorum, ut apud Eur. Ion. 419:

μὴ σύ γ'· ἀλλ' ἐπεὶ κρατεῖς,
ἀρετὰς δίωκε.

et Soph. O. C. 1441:

μὴ σύ γ'· ἀλλ' ἐμοὶ πίθου.

et alibi.

Cap. 47. μισθὸν τοῦ ἐπαίνου, ὁπότε ἕκαστά με πάντων σιωπώντων ὑπερεπήνεσεν. ὁπότε huius loci non est; emenda ὅτι ποτέ.

Cap. 48. Supplendum καθ' ὁδὸν ἤδη πλησίον (ὄν). Mox non concoquo ἔσται ταῦτα pro ἔστι ταῦτα, est sane ut dicis. Malius

futurum restitueris in cap. 49: ὁ ῥήτωρ Δημέας προσέρχεται ψήφισμα ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ συγγενὴς ἡμέτερος εἶναι λέγων. Auguratur id quod futurum erat, ut rabula iste se propinquum esse Timonis mentiretur; vide cap. 51 in fine. Repone λέξων.

Cap. 56 οὐ κατὰ ταὐτὰ τοῖς πολλοῖς τούτοις ἀφῖγμαι, ὥσπερ οἱ τὸν πλοῦτόν σου τεθηπότες ..... συνδεδραμήκασι. Mirum ni scripserit, quod omnes in tali re scripturi fuissemus, οἷπερ. Mox dele articulum male repetitum post πλοῦτος et pro πείθοιο scribe πίθοιο et cap. 57 δ' οὖν pro γοῦν.

Halcyon c. 2. ἐπὶ τῇ τούτων νεοττίᾳ [καὶ] τὰς ἀλκυονίδας ἡμέρας ὁ κόσμος ἄγει. Aut delendum est καί aut mutandum in ἀεί. Paullo post requiro καὶ (ἡ)χθὲς δὲ τοιαύτη τις ἦν et ὡς ἐξ ὀρνίθων γυναῖκές (τινές) ποτε ἐγένοντο.

Cap. 3. ἄγνωστον οὖσαν καὶ ἄπιστον καὶ ἀόρατον. Sententiae melius congrueret ἄπυστον: *facultas nostra humana multa neque novit neque fando audivit neque vidit.*

ib. σύχνα μὲν [καὶ] δι' ἀπειρίαν, σύχνα δὲ καὶ διὰ νηπιότητα φρενῶν. Creberrime sic peccatur.

Cap. 4. τῷ δαιμονίῳ εὐχερῆ τυχὸν [ἴσως] ἅπαντα. Num quid interest inter τυχόν et ἴσως?

Cap. 5. Supple διὰ τῶν τεχνῶν τούτων (τῶν) οὕτως πολυμηχάνων.

Prometheus. 2. Τοῦτο φής, ὦ Προμηθεῦ, ἀντὶ σοῦ ἀνασκολοπισθῆναι αὐτίκα μάλα παρακούσαντας τοῦ ἐπιτάγματος; ἢ οὐχ [ἱκανὸς εἶναι, fortasse delenda cum Herwerdeno] σοι δοκεῖ ὁ Καύκασος καὶ ἄλλους ἂν χωρῆσαι δύο προσπατταλευθέντας; Si haec vera est lectio, dormitavit bonus Lucianus; nam si *Promethei vice* in crucem acti erant Mercurius et Vulcanus, non exputo qua ratione Caucasus dici possit idoneus esse, qui *alios etiam duo capiat adfixos.* Potest tamen ut pro ἀντί legendum sit ἀντίον.

Cap. 8. Lege: τὸ καταλειπόμενον ἔσται μέθη pro ἐστί et cap. 10 ἂν ἐτιμήσατο; etenim si optativus recte haberet, etiam εἰ περιλιχμήσαιτο erat dicendum, non περιελιχμήσατο.

Digitized by Google

Cap. 12. τὸ θεῖον μόνον καὶ [τὸ] ἐπουράνιον γένος. Tolle articulum. Una eademque res notatur.

Cap. 14. εἰ μὲν ἐμαυτῷ μόνῳ κτῆμα τοῦτο ἐπλασάμην, ἐπλεονέκτουν ἴσως, νυνὶ δ' εἰς τὸ κοινὸν Φέρων κατέθηκα ὑμῖν αὐτοῖς. Ante ἴσως supple ἄν, quod abesse nequit et ex codice B recipe αὐτούς.

Cap. 17 ὃ δὲ μάλιστά με ἀποπνίγει [τοῦτ' ἐστίν] ὅτι μεμφόμενοι ..... ἐρᾶτε αὐτῶν. Contra morem Luciani haec adduntur. Mox scribe σάτυροι ἢ κύκνοι γενόμενοι. Rursus tenemus interpolatorem in hisce: ἢ ἀσύνετον καὶ θηριῶδες ἔδει καὶ ἄγριον ἀπεργάσασθαι τὸ ζῷον; καὶ πῶς ἂν ἢ θεοῖς ἔθυσαν ἢ τὰς ἄλλας ὑμῖν τιμὰς ἀπένειμαν [οὐχὶ τοιοῦτοι γενόμενοι]; Non poterat stultius.

Cap. 18. ὅπου γε καὶ εἰ τὸ πᾶν τοῦτο πῦρ ὑφελόμενος. Non facile dixeris quid τοῦτο sibi velit. Coniicio τούτου, *Vulcani* scilicet. Cf. supra cap. 5 ὃς τὸ πῦρ ὑφελόμενος ψυχράν μοι τὴν κάμινον ἀπολέλοιπας.

Cap. 19. ὁρῶ δέ γε ὑμᾶς μάλιστα χαίροντας [τῷ καπνῷ] καὶ [τὴν] εὐωχίαν ταύτην ἡδίστην οἰομένους, ὁπόταν ἐς τὸν οὐρανὸν ἡ κνῖσα παραγίγνηται "ἑλισσομένη περὶ καπνῷ". Satis est haec indicare. In proximis praetulerim μηκέτι καταλάμπειν αὐτούς pro μὴ καταλάμπειν.

Deorum Dialogi.

I. 2. οὐ γὰρ ἀγνοήσεις αὖθις ἔνθα ὁ Καύκασός ἐστιν. Non antea hoc ignorarat Iuppiter. Repone εἰσαῦθις, *alias, postea.* Haplographia praepositionem absorpsit.

II. 1. οὐδέν ἐστιν ὃ μὴ πεποίηκάς με. Constans usus requirit ὅ τι μή. Haud absurde tamen suspiceris illud ipsum in voce ἐστιν latere, quippe quae in hac formula tantum non ubique omittatur. Cf. Alex. 30 in. οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἄλλος πρὸ ἄλλου ἠπείγετο. et passim.

III. Pro καινὸν ἄλλο τι δεινόν, quod ferri non potest, sim-

Digitized by Google

plicissimum erit rescribere *κακόν*. In fine dialogi post *ἐκεῖνον* insere *μέν*.

IV. 3. *ἐκεῖνα πάντα χαίρειν ἔα καὶ ἐπιλάθου αὐτῶν* [*τοῦ τε ποιμνίου καὶ τῆς Ἴδης*]. Expunge languidum interpretamentum. In fine ex F L scribendum erat *ἔξεις κἀνταῦθα τὸν συμπαιξόμενον* pro *ἔχεις*.

4. *πίνομεν τὸ νέκταρ. Γαν. ἥδιον, ὦ Ζεῦ, τοῦ γάλακτος*; Post *ἥδιον* supple *ὄν*, quod commode abesse non potest. Sequitur: *εἶσει μετ' ὀλίγον καὶ γευσάμενος οὐκέτι ποθήσεις τὸ γάλα*. Multum arridet *γεύσει μετ' ὀλίγον*.

V. *οὕτως ἠπόρεις οἰνοχόων, καὶ ἀπηγορεύκασιν ἄρα ἥ τε Ἥβη καὶ ὁ Ἥραιστος διακονούμενοι*; In aliis est *ἀπηγορεύκει*. Loci ratio et praecedens imperfectum commendant *ἀπηγορεύκεσαν*. Versus finem pro *ὁ βασιλεὺς καὶ ἁπάντων πατήρ* restitue *ὁ βασιλεὺς ἁπάντων καὶ πατήρ*.

4. *Μέμνησο γοῦν*. Rectius F *δ' οὖν*. Post pauca *ἄρτι τὴν πυράγραν ἀποτεθειμένον*. Quis hic locus est *perfecto*? Unus codex rectum servat: *ἀποθέμενον*.

VI. 1. *Ἥρα. Τὸν Ἰξίονα τοῦτον, ὦ Ζεῦ, ποῖόν τινα τὸν τρόπον ἡγεῖ ἄνθρωπον εἶναι*;

Ζεύς. Χρηστόν, ὦ Ἥρα, καὶ συμποτικόν. Ita haec distinguere praestat quam, ut vulgo fit, post *ἡγεῖ* Iovem respondentem inducere.

2. in fine: *σὺ δ' αὐτὸς ὅρα ὅπως μέτει τὸν ἄνδρα*. Sexcenties, ubi *ὅπως* cum futuro coniunctum *iubentis* aut *vetantis* est, *ὅρα, σκόπει, Φρόντιζε* atque alia ejusmodi a librariis temere inferciuntur, quae nimis patienter ferunt viri docti. Ad nostrum locum egregie facit Aristophaneum illud Equ. 456

χὤπως κολᾷ τὸν ἄνδρα.

4. *τί γὰρ ἂν καὶ πάθοις δεινὸν ἀπὸ τοῦ πλάσματος*; Mendum e tralaticiis pro *ὑπό*.

Digitized by Google

5. οὔτε γὰρ [ἡ] νεφέλη ποτὲ Ἥρα γένοιτ' ἂν οὔτε σὺ νεφέλη. Generalis est sententia, itaque tolle articulum.

VII. 1. ἐκεῖνο τὸ βρέφος, ὦ Ἥφαιστε, ἢ μέγα ἀγαθόν; Quid sibi vult ἢ? Nihil prorsus. Emendetur: ἐκεῖνο βρέφος, ὦ Ἥ., ἢ μέγα ἀγαθόν; quod eodem modo dictum est ac supra in Dialogo secundo: σὺ παιδίον ὁ Ἔρως, ὃς ἀρχαιότερος εἶ πολὺ Ἰαπετοῦ;

3. ὁ δὲ καὶ διακονεῖσθαι (ἥδη) ἡμῖν ἐθέλει. ἥδη salva sententia abesse nequit.

VIII extr. πλὴν οἶδα ὅτι ἀδυνάτων ἐρᾷς. Pro οἶδα expectaveris ἴσθι. Non tamen spernendum quod in F verba οἶδα ὅτι desiderantur; recte, opinor.

IX. 1. ὅμως προσάγγειλον αὐτῷ. Multo usitatius hac significatione est εἰσαγγέλλειν. cf. Nigr. 2: τοῦ παιδὸς εἰσαγγείλαντος, et passim apud omnes. Perpetuo εἰς et πρός confundi nemo ignorat. Mox ex A B revoca ἐπεσήμαινεν pro ἐπεσήμανεν. Alii quidem codices ἐπεσήμηνεν. Sed imperfectum aptius est; cf. supra ἐλελήθει et mox εἶχεν.

2. ταύτῃ συνελθὼν ἐγκύμονα ἐποίησεν. Magis placet ταύτην. Sequitur ὡς δ' ἐπείσθη καὶ ἦκεν ἔχων καὶ τὸν κεραυνόν. Aut delenda est copula, praeter sententiam adhaerens, aut lacuna statuenda quam sic explere licet ἔχων τὴν αἰγίδα καὶ τὸν κεραυνόν. Semele petiverat ut cum *tonitribus* et fulminibus Iuppiter ad se veniret. Cf. Dial. III. 2: μὴ ἐπίσειε τὴν αἰγίδα μηδὲ τὸν κεραυνόν φέρε. Praeterea scribe ἐπτάμηνον, ὃν et ὑπὸ τῶν ὠδίνων, non ἀπό.

X. 1. δεῖταί δέ τι. Melius scribetur δεῖταί δ' ἔς τι.

2. Ex L. recipe ἐκοινώνει pro ἐκοινώνησε. Cf. supra οὐδ' ἀπολιπὼν ἂν .... ἐκοιμᾶτο.

XII. 1. τί ταῦτα, ὦ Σελήνη, φασὶ ποιεῖν σε; Lege τίνα: *quid istuc est, quod facere te autumant?* Quod nunc editur, significat: Cur haec te facere, o Luna, perhibent?

Digitized by Google

XII. 1. *τὸν Δία πολύμορφον ἐπιδεικνύεις, ἀλλάσσων ἐς ὅτι ἄν σοι δοκῇ.* Immo *ἀποδεικνύεις, reddis.*

XIII. 1. *Ἀσκ. Εὖ λέγεις, ὅτι σου τὰ ἐγκαύματα ἰασάμην.* Inconsulte spreta est optima codicis F scriptura *οὐ λέγεις*, sicut et ipse in margine adscripseram. Vulgatam intelligi posse nego; hoc dicere debet Aesculapius: Conviciis me petis, sed beneficia mea memorare supersedes.

XIV. 1. *ἀλλὰ ἐρώμενον πενθῶ.* Excidit articulus: *τὸν ἐρώμενον, amasium meum.* Contrario errore peccatum est in § 2 *καὶ τὸν τάφον μὲν ἐχωσάμην ἐν Ἀμύκλαις*, ubi dele *τόν* et una opera expunge *μέν*, cui nihil respondet.

XV. 3. Ad ea, quae de Martis et Veneris amoribus et de minis Vulcani Mercurius narraverat, Apollo respondet: *οὐκ οἶδα· εὐξαίμην δ' ἂν αὐτὸς ὁ ξυλληφθησόμενος εἶναι.* Festive! Sed quid sibi vult *οὐκ οἶδα* sic nude positum? Mihi quaedam excidisse videntur in hunc fere modum supplenda: *ἀλλ' εἰ μὲν δίκαια ἐρῶ οὐκ οἶδα· εὐξαίμην δ' ἂν κ. τ. λ.*

XVI. 1. *ἐς τὴν Σκυθίαν ἀπελθοῦσα πάντες ἴσασιν οἷα ἐσθίει ξενοκτονοῦσα καὶ μιμουμένη τοὺς Σκύθας αὐτοὺς [ἀνθρωποφάγους ὄντας].* Quod scite et *εἰρωνικῶς* dea subirata innuerat, magistellus frigida annotatiuncula lepore privavit. Acumen omne inest in illo: *οἷα ἐσθίει ξενοκτονοῦσα.*

XIX. 2. *Ἑρ. εἶτα καὶ ἴδιόν τινα ἔρωτα ἐρᾷ. Ἀφρ. Τίνος, ὦ τέκνον; Ἑρ. Θήρας καὶ ἐλάφων καὶ νεβρῶν, αἱρεῖν τε διώκουσα καὶ κατατοξεύειν καὶ ὅλως πρὸς τῷ τοιούτῳ ἐστίν.* Horatio dicere licuit: *Non ego te frangere persequor*, sed non facile mihi persuadeo haec Graece ita verti posse: *οὐ διώκω σε διασπάσασθαι.* Scribendum arbitror *διώκουσαν.* Cum *ἔρωτα ἐρᾷ* haec coniungenda sunt in hunc modum: Amore quodam et ipsa tenetur venationis et cervorum et hinnulorum ut persequendo eos capiat et telis configat. Praeterea scribe: *καὶ ὅλη πρὸς τῷ τοιούτῳ*, ut in Dial. XII. 2: *ὅλη οὖσα ἐν τῷ Ἀττῃ* et Hermot. cap. 2: *ὅλος εἶ ἐν τῷ πράγματι* et De Domo 18: *ὅλος πρὸς τοῖς ὁρωμένοις ἐστίν* et multis aliis locis.

Digitized by Google

XX. 1. *ἐγὼ ἀπωθοῦμαι τὴν δίαιταν ἐπ' ἴσης τε ὑμᾶς ἀγαπῶν καὶ εἴ γε οἷόν τε ἦν, ἡδέως ἂν ἀπάσας νενινηκυίας εἶδον.* Quae ad haec verba iamdudum in editione mea adnotaveram: an *ἰδών*? nunc video in Codice M exstare. Vulgatam vitiosam esse vel illud *ἐπ' ἴσης τε* satis arguit.

4. *Ἀθ. Τί οὖν; ἄγαμός ἐστιν;*
Ἑρμ. Οὐ δοκεῖ.
Subabsurdum hoc est: Non *videtur* caelebs esse; quasi hoc dubium esse posset! Corrige: *οὐ δοκῶ*, *haud putem*. Post pauca pro *οὐκ Ἀφροδίτης τὰ τοιαῦτα* repone quod in talibus sollemne est *τὸ τοιοῦτο*.

5. *ἐγὼ δὲ καὶ τὴν Ἰδην ὁρῶ*. Post Ἰδην excidit paene necessarium *ἤδη*.

7. *οὐ γὰρ ἐπιτήδειαι ὀρεοπολεῖν, οὕτω γε οὖσαι καλαί. καλαί* vix aptum est. An *ἀπαλαί*?

8. *κἂν ἐπ' ἄλλο μεταβῇ* (*ἡ ὄψις* sc.), *κἀκεῖνο καλὸν ὁρᾷ καὶ παραμένει καὶ ὑπὸ τῶν πλησίον παραλαμβάνεται*. Non potest visus uno eodemque tempore *immorari et a proximis abripi*. Lenissima correctione repone: *καὶ παραμένει εἰ καὶ ὑπὸ τῶν πλησίον παραλαμβάνεται*, et *immoratur, divelli nequit, etiamsi proxima, utpote non minus pulchra, oculos ad se trahant.*

11. *Παρ. σὺ δέ, ὦ Ἥρα, περίμενε. Ἥρα. Περιμενῶ*. Sed notio *exspectandi* ab hoc loco aliena; *ceterae discedant*; *tu mane!* Bis repone *παρα*.

15. *τοῦτ' αὐτὸ ἄπιστον εἶναί μοι δοκεῖ, τὸ ἀπολιποῦσαν τὸν ἄνδρα ἐθελῆσαι βαρβάρῳ συνεκπλεῦσαι*. Itaque iam Troiam navigaverat Helena!! Manifestum est *ἄν* excidisse, *ἐθελῆσαι ἄν*.

XXIV. 1. *οὐ γὰρ ἱκανά μοι τὰ τῆς ἡμέρας ἔργα..... ἀλλ' ἔτι καὶ νεκρικὰ συνδιαπράττειν μεμερισμένον*. Supple, quod subaudiri nequit: *δεῖ με μεμερισμένον*.

Digitized by Google

XXV. 2. *ἀλλ' ἐκεῖνός τε ἤδη ἔχει τὴν δίκην κἀμοί, ὦ Ζεῦ, ἱκανὸν τὸ πένθος. Et mihi luctus sufficit!* Facile credimus; sed non conveniunt haec *poenam deprecanti*. Excidit aliquod vocabulum, in quo inest *supplicii* notio. Aptum foret *ἐπιτίμιον, κἀμοὶ ἱκανὸν ἐπιτίμιον τὸ πένθος.*

3. *ἐκεῖνον μὲν αἱ ἀδελφαὶ θαπτέτωσαν .... ἤλεκτρον ἐπ' αὐτῷ δακρύουσαι, καὶ αἴγειροι γενέσθωσαν ἐπὶ τῷ πάθει.* Quid hoc? Iam antequam in populos conversae erant, Phaethontis sorores lacrimabant electrum?! *Pumiceos* oculos ex Plauto novimus; nunc etiam *succineos* quibusdam fuisse apparet. Melius erit haec ita transponere: *καὶ αἴγειροι γενέσθωσαν ἐπὶ τῷ πάθει ἤλεκτρον ἐπ' αὐτῷ δακρύουσαι.*

Dialogi Marini.

I. 2. Ante *αἰγίαλος* adde articulum. Mox legitur: *εἰ ποιμένι καὶ ἐνδεεῖ τὴν ὄψιν καλὴ ἔδοξας.* Verum videtur: *εἰ π. καὶ τούτῳ ἐ. τ. ὄ,*

4. *ἠσχύνετο εἰ Φανείη.* Syntaxis requirit *Φανοῖτο.*

II. 2. *ὁ δὲ ἀποξύνας τὸν μόχλον.* Sed nulla praecedit *vectis* mentio. Aut expunge articulum aut scribe *τινά.*

3. *ἐθήρων, μόνα παρεὶς τὰ πρόβατα.* Immo *παρεῖς.*

III. 1. *γυναικὸς ἢ νύμφης ἐρᾷς ἢ καὶ τῶν Νηρηΐδων αὐτῶν μιᾶς.* Magis placet *τούτων*; cf. Dial. Mar. XI. 1. *διὰ τὸν ταύτης υἱὸν τῆς Θέτιδος.*

V. 1. Lege *παρὰ τὸ δεῖπνον (τὸ) ἐν Θετταλίᾳ* et 2 *ἐπελέξατο τἀπιγεγραμμένα.*

VI. 2. *ἐγὼ μὲν λοχήσω ἐνταῦθά που, σὺ δὲ ἀποσκόπει.* Siglae praepositionum, ut solet, confusae; repone *κατασκόπει, speculatorem age!*

3. Τριτ. Ποσειδῶν ἐστι. Ἀμ. Τί Ποσειδῶν λέγεις; Corri-

Digitized by Google

gunt Ποσειδῶνα vel Ποσειδῶ; perperam. Expunge τί ex dittographia natum, et verte: *Neptunus est. Quid ais? Neptunus?*

VIII. 1. καὶ νῦν σὺ τὸν κιθαρῳδὸν τουτονὶ τὸν ἐκ Μηθύμνης ἀναλαβὼν ἐξενήξω ἐς Ταίναρον αὐτῇ σκεύῃ καὶ κιθάρᾳ. Non possunt hoc modo divelli quae arctissime cohaerent ἀναλαβών et αὐτῇ σ. κ. κ. Fieri potest ut legitimum verborum ordinem turbarint librarii; quod quam saepe apud Lucianum vel cum sententiae detrimento acciderit testes sunt libri manuscripti. Sed alia mihi subnata est suspicio; apud Herodotum (I. 23) de eadem re legitur: Ἀρίονα ἐπὶ δελφῖνος ἐξενειχθέντα ἐς Ταίναρον. Eandem locutionem Lucianum, cui haec obversabantur, adhibuisse, non omni caret probabilitate. Adde, quod ἐξενήξω ex fine dialogi huc migrare potuerit et genuinam lectionem ἐξήνεγκας supplantare.

2. ὁ Περίανδρος ἔχαιρεν αὐτῷ καὶ πολλάκις μετεπέμπετο [αὐτὸν] ἐπὶ τῇ τέχνῃ. Talia tam brevi intervallo a scriptore paullo elegantiore non repetuntur. Dele αὐτόν. Mox interpolatori redde ἐς τὴν Μήθυμναν. Sequitur ἐπιβὰς πορθμείου τινὸς κακούργων ἀνδρῶν ὡς ἔδειξε πολὺν ἄγων χρυσόν τε καὶ ἄργυρον. Hoc ferri posse non nego; sed multo magis mihi placeret: ὡς ἔδειξαν, *ut eventu patuit*; cf. Toxar. c. 12: ἄπιστος μὲν πρὸς Φιλίαν, ὡς ἔδειξε.

X. 2. τὸν δράκοντα δέ, ὃς νῦν ἐξοιστρεῖ αὐτὴν Φοβῶν. Miror post acre verbum ἐξοιστρεῖν languidum illud *territans* additum. Venit in mentem σοβῶν, *agitans, persequens*. Cf. Catapl. c. 3 ὥςπερ τι αἰπόλιον αὐτοὺς τῇ ῥάβδῳ σοβῶν.

XII. 1. ἐπειδὰν πολὺ ἀπὸ τῆς γῆς ἀποσπάσωσιν. ἀπὸ additicium esse, ipse evincet Lucianus; cf. D. D. 5 ἀπεσπάσαμεν τῶν ἀστέρων; Charon c. 21 ἀποσπάσαντες τῶν πολλῶν. Iterum peccatum est De Domo c. 12 πολὺ [ἀπὸ] τῆς γῆς ἀποσπάσαι.

XIII. 2. ἐχρῆν σε προαρπάσαι τὸν ἔρωτα. Manca sententia erit nisi ἐμόν addideris, τὸν ἐμὸν ἔρωτα.

Digitized by Google

XIV. 1. *ἀπέκτεινεν ἐπιών.* Codices aliquot *ἐπιόν.* Rectissime. Vide infra 3 *τὸ κῆτος ἐπῄει* et de Domo c. 22 *καὶ τὸ μὲν ἔπεισι.*

Dialogi Mortuorum.

II. 2 *ὡς οὐδὲ παυσομένου μου.* Verum est *οὐδέν.*

III. 1. *Ἀμφίλοχος μὲν οὗτος ἂν εἰδείη ὅτι αὐτῷ ἀποκριτέον.* Magis placet *αὐτός.*

2. *εἰ μὴ ἐς Λεβάδειαν γὰρ παρέλθω καὶ ἐσταλμένος ταῖς ὀθόναις .... ἐσερπύσω διὰ τοῦ στόματος. γάρ* sensu vacat. Ferri poterat *ἄρα.* Pro *παρέλθω* melius scribetur *παρελθών.*

IV. 2. *οἱ δὲ πλεῖστοι αὐτῶν διὰ χρήματα ἥκουσιν ἐπιβουλεύοντες ἀλλήλοις.* Perquam ridicule *mortui* (nam de his loquitur Mercurius) sibi invicem *propter opes insidiari* dicuntur! Itaque etiam apud inferos sunt heredipetae, et mortuis, ne per scelus opprimantur, erit cavendum! In promptu erit reponere *ἐπιβουλεύσαντες*; sed ne hoc quidem sententiae congruit. Agitur in praegressis de iis, qui ab uxoribus aut a filiis veneno sunt interempti: *ἢ φαρμάκῳ τις ὑπὸ τοῦ παιδὸς ἀποθανὼν ἢ ὑπὸ τῆς γυναικός.* Maxima pars tamen est eorum, qui propter divitias insidiis sunt petiti: *διὰ χρήματα ἥκουσιν ἐπιβουλευθέντες.* Postquam *ἐπιβουλευθέντες* in *ἐπιβουλεύοντες* abierat, ut sententia constaret, *ἀλλήλοις* corrector aliquis addidit.

V. 2. *καὶ ὅλως ἀεὶ θανόντι ἐοικὼς ἔρρωται πολὺ μᾶλλον τῶν νέων.* Herwerdenus *θανατῶντι* coniecit, recte opinatus *θανόντι* pro *ἀποθανόντι* in pedestri oratione ferri non posse et *ἀεί* absonum esse. In qua coniectura acquiescerem, si *θανατᾶν* etiam de *decrepitis* et *moribundis* neque solum de *mori cupientibus* usurparetur. An fortasse in ΛΘΙΘΑΝΟΝΤΙ latet ΑϹΘΘ-ΝΟΤΝΤΙ, *ἀσθενοῦντι*; quod non male verbo *ἔρρωται* opponitur?

VI. 2. *εἰδέναι ἐχρῆν, πότε καὶ τεθνήξεται τῶν γερόντων ἕκαστος,*

Digitized by Google

ἵνα μὴ μάτην [ἂν] ἐνίους ἐθεράπευον. Rectissime Herwerdenus particulam expunxit. Sed praeterea scribe ἐθεραπεύομεν. Relege locum et videbis non de se ipso solum, sed de omnibus captatoribus haec dicere Terpsionem.

3. τί παθόντες ἀλλοτρίοις ἐπιχαίνετε; Vix credo Lucianum vocabulo tam ἀδοκίμῳ usum esse. Quod B O exhibent ἐπιχαίρετε manu ducit ad ἐπιχειρεῖτε.

4. Dele ἀγρυπνίαι καὶ Φροντίδες.

5. ἅπαντες προελεύσονται αὐτοῦ. Emenda προαπελεύσονται. Cf. D. M. V. 1 οἱ δὲ προαπίτωσαν αὐτοῦ et XI. 1 εἰ προαπέλθοι αὐτοῦ.

IX. 2. τὸ μὲν πρῶτον ἅπαντα ἐδυνάμην· ἔτι καὶ παῖδες ὡραῖοι ἦσαν πολλοί. Mutata interpunctione scribe ἅπαντα ἐδυνάμην ἔτι· καὶ παῖδες ὡραῖοί (μοι) ἦ. π. Virum oportet fuisse vere ἰσόθεον Polystratum, qui *omnia poterat*, θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. Potius credo ei vegetam fuisse senectam ut omnibus vitae commodis frui ei liceret, sensibus nondum per aetatem hebescentibus; quod nos vernaculo sermone dicimus: *hij heeft al zijn vermogens nog*. Praeterea μοι abesse non potest.

X. 1. ὃς ἂν μὴ ψιλὸς ᾖ καὶ τὰ ἔπιπλα, ὥσπερ ἔφην, ἀποβαλών. Iterum καί contra loci sententiam irrepsit.

6. βαρύνει γὰρ καὶ ταῦτα μνημονευόμενα. Immo βαρυνεῖ. Cf. supra βαρήσει. Eodem modo peccatum est c. 9 καὶ τίς ὁ ἀποκείρων ἔσται; Lege ὁ ἀποκερῶν.

XI. 1. τὰ τάλαντα ποτὲ μὲν ἐπ' ἐκεῖνον, νῦν δ' ἐπὶ τοῦτον ἔρρεπε. Multo usitatius est quod ex Marciano Sommerbrodtius adnotavit: ποτὲ μὲν ἐπὶ τοῦτον, ποτὲ δ' ἐπ' ἐκεῖνον. Mox ex eodem recipe ὧ Κράτης pro ὁ Κράτης et expunge καί post κτήματα cum Struvio.

XII. 1. σὺ δὲ πρῶτος ὁ Λίβυς λέγε. Mendose pro πρότερος. cf. Catapl. 27 προτέρα δὲ σὺ ἡ Κλίνη λέγε.

Digitized by Google

2. καὶ Γαλατῶν ἐκράτησα [τῶν ἑσπερίων]. Agnosco sciolum, ne quis Hannibalem *Gallograecos* devicisse putaret sollicitum.

3. ἀποστὰς τῶν πατρῴων. Ridicule pro πατρίων.

6. Ἰταλίαν λαβὼν καὶ τὰ μέχρι Γαδείρων ὑπαγόμενος. L. ὑπαγαγόμενος.

7. ὁ νενικηκὼς ἐμαυτὸν παραβάλλειν ἀξιῶ. Supple ὁ νενικηκὼς αὐτὸν ἐμ. π. ἀ.

XIII. 3. Lege θάψειν (μ') ἐκεῖ.

5. ὁ σόφος; ἁπάντων ἐκεῖνος κολάκων ἐπιτριπτότατος ὤν; Verum videtur: σοφὸς ἐκεῖνος, ἁπάντων κ. τ. λ. Post pauca scribe τοῦτον (τὸν πλοῦτον, sc.) pro τοῦτο et ἄνθρωπος pro ἄνθρωπος.

XV. 1. ὁπότε ἔφης βούλεσθαι ἐπάρουρος ὤν. Supple βούλεσθαι ἄν, ut apud Homerum est: βουλοίμην κ' ἐπάρουρος ἐών, et loci ratio postulat. ibid. ταῦτα μὲν οὖν ἀγεννῆ τινα Φρύγα δειλόν..... ἴσως ἐχρῆν λέγειν. Cobetus δειλόν expunxit tamquam glossema vocis ἀγεννῆ; sed haec vox, omnibus usitatissima, vix interpretatione egere videtur. Si licet coniecturam paullo audaciorem proferre, suspicor Lucianum dedisse ἀγεννῆ τινα Φρύγα ἢ Λυδόν. Saepissime, ubi de ignavis et timidis sermo est, *Lydi* et *Phryges* coniunguntur, ut in notissimo versiculo apud Aristoph. Av. 1244:

πότερα Λυδὸν ἢ Φρύγα
ταυτὶ λέγουσα μορμολύττεσθαι δοκεῖς;

et apud Eurip. Alc. 675:

ὦ παῖ, τίν' αὐχεῖς πότερα Λυδὸν ἢ Φρύγα
κακοῖς ἐλαύνειν ἀργυρώνητον σέθεν;

2. εἰ καὶ ὅτι μάλιστα οἱ ἄνω ῥαψῳδήσουσι· μετὰ νεκρῶν. Post ῥαψῳδήσουσι excidit με; causa in aperto est.

3. ἡ κοινωνία τοῦ πράγματος καὶ τὸ μὴ μόνον αὐτὸν πε-

Digitized by Google

πονθέναι. Paullo rectius haberet αὐτό. Contra in c. 4. ταύτῃ χείρους ἐστὲ καθ' ἡσυχίαν αὐτὸ πάσχοντες sententia ducit ad ταὐτό; cf. Prom. es in verbis c. 3 in fine: πολὺ ἀμορφότερα τὰ μετὰ τοῦ ξένου ταὐτὸ πεπονθότα.

XIX. 1. ἡμιτελῆ μὲν τὸν δόμον καταλιπών, χήραν τε τὴν νεόγαμον γυναῖκα. Vitiose pro δέ.

2. ἀποκρινοῦμαι δικαιότερα. L. δικαιότατα.

XX. πάντων ἂν εἴη τοῦτο τὸ γνώρισμα. Articulus in Codice Marciano abest; recte. Ex eodem recipe σποδοῦ ἀνάπλεως pro πλέως.

XXI. 2. Lege ἐπείπερ ἀναγκαῖον (ὂν) αὐτὸ ἐώρα et ὅλως περὶ πάντων γε τῶν τοιούτων (ταὐτὸ) εἰπεῖν ἄν ἔχοιμι.

XXII. 1. Μάτην οὖν ἔσει πεπλευκὼς τοσοῦτον πλοῦν. Qui haec explicare conantur, ita capiunt: frustra tam longam navigationem susceperis; nisi enim vecturam solveris, in vitam tibi erit redeundum. Verum huic interpretationi, ut cetera taceam, obstinate renituntur quae paucis interpositis Menippo hoc ipsum petenti: οὐκοῦν ἄπαγέ με αὖθις ἐς τὸν βίον respondet Charon: χάριεν λέγεις, ἵνα καὶ πληγὰς ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῦ Αἰακοῦ προσλάβω. Itaque luce clarius est eum non ea minitari posse, quae ipse fateatur sibi nullo modo licere. Veram lectionem aperiet collatus locus haud dissimilis in Bis Accusato c. 23, ubi Mercurius, senibus patrocinans nulla mercede accepta, cum causa in iudicium non venisset, a Iustitia dimissis: μάτην οὖν ἀνεληλυθότες ὥσι γέροντες ἄνδρες οὕτω μακρὰν τὴν ἀνάβασιν. Prorsus eodem modo Charon cum Menippo de portorio expostulat: Μάτην οὖν ἔσομαι πεπλευκὼς τοσοῦτον πλοῦν; quibus optime Menippus respondet: ὁ Ἑρμῆς ὑπὲρ ἐμοῦ σοι ἀποδότω.

3. ἀγνοεῖς, ὦ Χάρων, ὄντινα ἄνδρα διεπόρθμευσας. Si ὄντινα recte se haberet, molestum illud ἄνδρα expellendum esset; sed ex sequentibus quoque apparet οἷόν τινα ἄνδρα reponi debere.

Digitized by Google

XXIII. 1. Lege *οὐδέν σε ἀνελθεῖν δεήσει.*

3. *νεανίαν εὐθὺς καλὸν ἀπεργάσασθαι αὐτόν, οἷος ἦν ἐκ τοῦ παστοῦ.* Verum videtur *αὖθις* et *ἦειν.*

XXVII. 2. *Ἰσμηνόδωρος ὁ ἡμέτερος.* Corrige *ἡμετέρειος* et mox *ὑπὸ τινων λῃστῶν* pro *ὑπὸ τῶν.*

3. *γηραιὸς γὰρ ἤδη* (*ἦν*), quod abesse nequit.

7. *τὰ χρήματα ἐφύλαττε τοῖς οὐδὲν προσήκουσι κληρονόμοις.* Multo magis placeret *κληρονομεῖν.*

XXVIII. 2. *οὐδὲν χαλεπόν, ὦ Τειρεσία. πλὴν ἀπόκριναι, εἴ σοι ῥᾴδιον.* Manifestum est *ἐπεί* requiri.

XXX. 2. Scribendum *ὑπηρέτει*; cf. infra *διάκονος γὰρ ὁ κομίσας ἦν.*

Menippus:

Cap. 1. *οὐ γὰρ ἂν οὕτως ἐμμέτρως ἐρραψῳδεῖς πρὸς ἄνδρας Φίλους.* Merus describentium error pro *ἄνδρα Φίλον*; nam unus Philonides adest et mox legitur *Φίλῳ ἀνδρί.*

Cap. 4 *ἔδοξέ μοι ἐλθόντα παρὰ τοὺς Φιλοσόφους ἐγχειρίσαι τε ἐμαυτὸν καὶ δεηθῆναι αὐτῶν χρῆσθαί μοι ὅτι βούλοιντο καί τινα ὁδὸν ἁπλῆν καὶ βέβαιον ὑποδεῖξαι τοῦ βίου.* Quanto aptius haec ita transponentur: *ἐγχειρίσαι τε ἐμαυτὸν χρῆτθαι* [*μοι*] *ὅτι βούλοιντο καὶ δεηθῆναι αὐτῶν ὑποδεῖξαι κ. τ. λ.*

Cap. 4. *ὁ δέ τις ἔμπαλιν ἀγαθὸν εἶναι καὶ τὸν πλοῦτον αὐτὸν ἀπεφαίνετο.* Immo *ἀπέφαινε*, non *praedicabat*, sed *probare studebat.* Cf. Icaromen. c. 9 *οἱ δὲ ἔμπαλιν πολλούς τε αὐτοὺς ἀπέφαινον.* In fine: *ἔπασχον τοῖς νυστάζουσι τούτοις ὅμοιον.* Necessarium est *ἔπασχόν τι.*

Cap. 6. *ἔτι μᾶλλον ἐδυσχέραινον ἠρέμα παραμυθούμενος ἐμαυ-*

Digitized by Google

τόν. Haec frontibus adversis secum pugnant. Suspicor inter ἐδυσχέραινον et ἠρέμα καίτοι scribarum incuria periisse.

Cap. 9. Lege: ὅσα πρὸς τὴν τελετὴν (ἦν) χρήσιμα.

Cap. 12. ὁ δέ..... εὐδαίμονας ᾤετο καὶ μακαρίους ἀποφαίνειν. Emenda ἀποφανεῖν.

Cap. 16. τὸν δὲ Μαιάνδριον τέως ἐν τοῖς οἰκέταις πομπεύοντα τὴν τοῦ Πολυκράτους τυραννίδα μετενέδυσε. Vehementer displicet haec *tyrannidis* mentio, qua venustissima illa *pompae* imago subito abrumpitur et ex scaena derepente ad vitam revocamur. Non invenio quod magis huic loco conveniat, quam τὴν τοῦ Πολυκράτους πορφυρίδα. Rem tantum non extra dubium ponunt quae continuo sequuntur καὶ μέχρι μέν τινος εἴασε χρῆσθαι τῷ σχήματι.

Charon.

Cap. 3. συγκαμεῖν δέ τι καὶ ὑπουργῆσαι καὶ σὲ δεῖ. Expectabam δεήσει.

Cap. 4. τὸν Ἄτλαντα δηλαδὴ εἰδότι, ὃς τὸν πόλον εἷς ὢν φέρει. Sententiae melius convenit ὅτι. *Miror haec tibi portentosa videri cum praesertim scias* Atlantem totum coelum humeris sustinere.

Cap. 7. ὥςτε σὺ τὸ ἐπὶ τούτῳ προσδίδασκέ με. Sed nihil adhuc eum docuerat. Repone προδίδασκε.

Cap. 8. ὅτι τὸν ταῦρον ἀράμενος. Malim fere τὸν ταῦρον τουτονί. Cf. 13 τὴν ἐπὶ τοῦ ἵππου τούτου.

Cap. 10. Χάρ. Φησὶν οὗτος κ. τ. λ. Aut haec, expunctis verbis Φησὶν οὗτος, in quibus mirifice variant codices, Soloni sunt continuanda, aut, si quid video, *Mercurio* potius tribuenda. Unde enim hanc notitiam τῶν ὑπὲρ γῆς ad Charontem pervenisse putemus? Adde quod *Mercurius* per totum hunc dialogum magistrum et interpretem agit, non Charon.

Digitized by Google

Cap. 11. ὃς καταγελᾷ τοῦ Κροίσου καὶ τῆς μεγαλαυχίας τοῦ βαρβάρου. Hoc est: qui *Croesum* deridet et *iactantiam Croesi*; nam nihil aliud est ὁ βάρβαρος. Quis umquam sic loquitur? Verum arbitror τῆς βαρβάρου. Cf. de Domo c. 5 κατὰ Περσικὴν ἀλαζονείαν ἢ βασιλικὴν μεγαλαυχίαν.

Cap. 12. τὸν δὲ χρυσὸν αὖθις ὀπίσω ἀνακαλεῖν. Mire hoc dictum est: *aurum* revocare pro *iis*, *qui aurum portant*. An fuit fortasse ἀναλαβεῖν? Mox glossatorem sapiunt [κτῆμα καὶ] ἔρμαιον.

Cap. 13. ὅταν αὐτὸν δέῃ ἁλόντα ἐπὶ τὴν πυρὰν ὑπὸ τοῦ Κύρου ἀναχθῆναι. Expectabam ἁλόντα ὑπὸ τοῦ Κύρου. Sed potius videtur inutilis magistelli adnotatiuncula; cuiusnam iussu futurum esset ut rogo imponeretur, satis apparet ex sequentibus: Κροῖσον μὲν ἁλῶναι ὑπὸ Κύρου.

Cap. 16. οὗτος δέ..... ἦν καὶ πέσῃ ἀψοφητὶ κείσεται, μόλις καὶ τοῖς γείτοσιν ἐξακουσθέντος τοῦ πτώματος. Satis evidens error pro πεσεῖται.

Cap. 17. ἔζων τε ἂν σωφρονέστερον καὶ ἧττον ἡνιῶντο ἀποθανόντες. Contra mentem scriptoris sic legitur; nam et praegressa et sequentia luculenter ostendunt non de dolore *post mortem* hic agi, sed de iis qui inviti et reluctantes ex vita discedant. Nihil aliud huic loco convenit quam ἀποθνήσκοντες.

Cap. 18. Putidissimum emblema deturpat pulcherrimum locum de miseriis regum. Regibus, ait, πλείω τῶν ἡδέων τὰ ἀνιαρὰ εὑρήσεις προσόντα, φόβους καὶ ταραχὰς καὶ μίσῃ καὶ ἐπιβουλὰς καὶ ὀργὰς καὶ κολακείας· ἐῶ πένθη καὶ νόσους καὶ πάθη ἐξ ἰσοτιμίας δηλαδὴ ἄρχοντα αὐτῶν. Ad ἐξ ἰσοτιμίας adscripserat nescio quis: τούτοις γὰρ ἅπαντες ξύνεισιν, quod nunc ridicule post κολακείας interpositum Charontis orationem discerpit.

Cap. 19. Recte B importunum αὖται ante ὑπερφυσώμεναι omittit.

Digitized by Google

Cap. 20. καὶ τοιοῦτοι ὄντες. Malim καίτοι τοιοῦτοι ὄντες. *Attamen, etiamsi eiusmodi sint.*

Ibid. ἀλλ' ἀνάγκη τὸν μὲν γυμνὸν οἴχεσθαι, τὴν οἰκίαν δέ. *Dominus ipse* opponitur aedibus et ceteris bonis; itaque legendum αὐτὸν μέν.

Cap. 21. Lege οἷόν τί περ pro οἷόν περ. Post pauca ὅπερ γὰρ παρ' ὑμῖν ἡ Λήθη δύναται, τοῦτ' ἐνταῦθα ἡ ἄγνοια ἐργάζεται. Quanto elegantius δύναται abesset!

Cap. 29. E. Reitziana revoca ἐστι pro εἰσι et πεπιστεύκασι δ' οὖν pro γοῦν.

Cap. 23. An καταλέλειπται?

Cap. 24. τὸν ἐπιγράφοντα. Expunge τόν, rectissime omissum in A.

De Sacrificiis.

Cap. 1. οὕτως ἄρα βαθέως καθίκετο αὐτῆς ἡ τῶν Ἱερείων διαμαρτία. Sententiae et voci ἄρα magis convenit καθῖκτο.

Cap. 2. Supplendum εἶγε (ἔτι) ἀπομνημονεύει.

Cap. 5. ἐς τὰ ἀφροδίσια κεχυμένος. L. ἐκκεχυμένος.

Ibid. Post Πρωτέως excidit necessarium ὤν.

Ibid. κἄτα ἐξέτεμε τῆς ὠδῖνος ἐνστάσης. Ridiculus error pro ἐξέτεκε. De hac ipsa re D. D. IX. 2 καὶ νῦν τρίτῳ ἤδη μηνὶ ἐξέτεκεν αὐτό.

Cap. 6. τὸν ἀετὸν τὸ ἧπαρ κολάψοντα. Immo ἐκκολάψοντα. Cf. Prom. 9 τὸ ἧπαρ ἐκκολάπτειν.

Cap. 7. πρὸς τὸν Ἐνδυμίωνα κατιούσῃ. Usitatius est παρά. Cf. D. D. XI. 1.

Cap. 8. καὶ ὅτι μὲν χαλκοῦς ἐστι τὰ ἔξω, καὶ πρὸ ἡμῶν

Digitized by Google

τοῦ Ὁμήρου λέγοντος ἠκούσαμεν. Sensu cassum hoc est. Scribe τὰ ἔξω καὶ πρὸς ἡμῶν: *pars exterior et terram spectans.*

Cap. 9. Lege καὶ τὸ αἷμα πίνοντες (τὸ) τοῖς βωμοῖς περιχεόμενον.

Cap. 11. καὶ τὸν Ἑρμῆν ὑπηνήτην. Hic quoque ut apud Platonem in initio Protagorae restituendum videtur πρῶτον ὑπηνήτην.

Cap. 12. L. ἵνα μὴ.

Cap. 13. καὶ τὸν Πᾶνα ὅλον τράγον καὶ Ἶβίν τινα καὶ κροκόδειλον ἕτερον καὶ πίθηκον, Intercidit vocabulum ad sententiam prorsus necessarium. Lege καὶ Ἶβίν τινα θεόν.

K. G. P. SCHWARTZ.

(*Continuabitur*).

AD DIODORUM SICULUM.

Lib. XXII. 16. (Vol. II. p. 437 ed. Didot).

Ἐντεῦθεν καταπλεύσας τὸν πορθμὸν καὶ διάρας Σικελίαν κατῆρεν εἰς τὴν Τχυρομένιον.

Transpone: διάρας τὸν πορθμὸν καὶ καταπλεύσας (εἰς) Σικελίαν. Simili transpositione restitutus est locus lib. XXXI. 24. (Vol. II p. 500 ed. Didot): Καὶ ποτὲ μὲν ἀποτιθέμενος τὸ ποτήριον, ποτὲ δὲ ῥίπτων τὸν ψωμόν, ἀνεπήδα καὶ μετανίστατο. Antea legebatur: κ. π. μ. ἀπ. τὸν ψωμόν, π. δ. ῥ. τὸ ποτήριον.

Lib. XXIX. 14. (Vol. II p. 479 ed. Didot).

Οἷς πᾶσιν ἡ σύγκλητος ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑπογράφουσα ἔφησε δέκα πρεσβευτὰς ἀποστέλλειν εἰς τὴν Ἀσίαν τοὺς μετὰ τῶν στρατηγῶν ἅπαντα ἔξοντας. Immo: ..... ἀποστελεῖν ..... πράξοντας.

H. W. v. D. M.

Digitized by Google

AD DIONYSII HALICARNASSENSIS

ANTIQUITATUM ROMANARUM LIBRUM PRIMUM.

Pag. 3. εἴτε περιουσίαν ἀποδείξασθαι τῆς περὶ λόγους δυνάμεως βουλόμενοι. Corrige ἐπιδείξασθαι, ostentare.

Pag. 14. καὶ οἵ γε κακοηθέστεροι κατηγορεῖν εἰώθασι τῆς τύχης κατὰ τὸ φανερὸν ὡς βαρβάρων τοῖς πονηροτάτοις τὰ τῶν Ἑλλήνων ποριζομένης ἀγαθά. Quis umquam vidit πορίζεσθαι hoc sensu usurpatum? Repone χαριζομένης. Et in iis quae continuo sequuntur: καὶ τί δεῖ περὶ τῶν πολλῶν λέγειν; quibus in proximis opponuntur τῶν συγγραφέων τινές. Cf. etiam quae praecedunt p. 13 τοὺς πολλοὺς ἐξηπατήκασι. Editur: περὶ τῶν ἄλλων. Nihil hac confusione frequentius.

Pag. 14. ταύτας τὰς πεπλανημένας ὑπολήψεις ἐξελέσθαι τῆς διανοίας τῶν πολλῶν προαιρούμενος καὶ ἀντικατασκευάσαι τὰς ἀληθεῖς. Necessarium videtur ἀντεγκατασκευάσαι.

Pag. 18. ἕκαστος ὀλίγα καὶ οὐδὲ αὐτὰ διεσπουδασμένως. Non aliter dicitur quam οὐδὲ ταῦτα.

Pag. 27. τοὺς Ἀβοριγῖνας οἱ μὲν αὐτόχθονας Ἰταλίας [γένος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γενόμενον] ἀποφαίνουσιν. Pueris talia sunt relinquenda.

Pag. 32. ἀναχαθήρας τὸ βάρβαρον ἐκ μέρους τινὸς αὐτῆς. Mirum ni scripserit ἀναχαθηράμενος. Obversabatur ei Platonicum illud in Menexeno p. 241 D: ἀναχαθηράμενοι καὶ

Digitized by Google

ἐξελάσαντες πᾶν τὸ βάρβαρον ἐκ τῆς θαλάττης, ubi si quis ieiune interpretamentum καὶ ἐξελάσαντες de medio sustulerit, bene de philosophi oratione erit meritus.

Pag. 49. καὶ τὸ μὲν ἐν τῷ Σπινῆτι καταλειφθὲν γένος τῶν Πελασγῶν οὕτως ἐφθάρη. Error manifestus pro μέρος.

Pag. 52. ἐξηγούμενοι τὸ λόγιον. Vitium e tralaticiis pro διηγούμενοι.

Pag. 53. τοῦτο δ' ἦν ὥσπερ γάμμα διτταῖς ἐπὶ μίαν ὀρθὴν ἐπιζευγνύμενον ταῖς (dele cum Dawesio) πλαγίαις. Quis hic locus est *praesenti* aut *imperfecto*? Scribe ἐπεζευγμένον.

Pag. 55. In paucis manifestum est emblema, quo hic locus est deturpatus. Enumerat Dionysius monumenta et reliqua indicia, quibus Pelasgos quondam partem Italiae habitasse arguitur. Deinde pergit: πάντων δὲ περιφανέστατον μνημεῖον τῆς ἐν Ἄργει ποτὲ οἰκήσεως τῶν ἀνθρώπων ὁ τῆς Ἥρας νεὼς (ὁ adde) ἐν Φαλερίῳ ἐσκευασμένος. Ad ἀνθρώπων nescio quis adscripsit: ἐκείνων οἳ τοὺς Σικελοὺς ἐξήλασαν, sumptum ex fine pag. 53: ἕως ἐξήλασαν αὐτοὺς ἐκ τῆς σφετέρας; quod nunc ridicule in ipsius Dionysii oratione circumfertur.

Pag. 59. πόλεις τε πολλὰς μὲν παραλαβόντες, ἄλλας δ' αὐτοὶ κατασκευάσαντες. Ita haec constituit Kiesslingius. Sed debebat πόλεις τε πολλὰς τὰς μὲν παραλαβόντες, ἄλλας δ' ἀ. κ.

Pag. 65. ἥ τε ἀνάγκη ἱκανὴ οὖσα τοῖς ἀπορουμένοις βίου τόλμαν παρασχεῖν. Suspicor fere interpretamentum genuinam lectionem exturbasse et scriptoris manum hanc fuisse: ἥ τε ἀνάγκη δεινὴ οὖσα τοῖς ἀπορουμένοις βίου τόλμαν παρασχεῖν. Nempe δεινόν per ἱκανόν explicare solent magistelli, ut in loco nostro haud dissimili pag. 1562: δεινὴ γὰρ ἡ ἀνάγκη καὶ ὁ περὶ τῶν ἐσχάτων κίνδυνος [ἱκανὸς] θάρσος ἐνθεῖναί τινι καὶ μὴ προϋπάρχον φύσει, ubi optime Cobetus 'molestum et ineptum ἱκανός' eiecit (vid. Obss. ad D. 4. p. 159).

Pag. 84. Πάλλαντι δὲ οὐδὲν οἶδα τούτων γιγνομένων. Requiro εἶδον. Cf. in praegressis: καὶ βωμοὺς ἐθεασάμην ἱδρυμένους.

Digitized by Google

Pag. 108. καὶ τῆς λείας ὅσῃ ἐπέτυχεν ἀφυλάκτῳ περιβαλλόμενος ἀπήλασεν. Pervulgato errore pro περιβαλόμενος.

Pag. 109. στρατηγικὸν γὰρ δὴ καὶ τοῦτο τῶν Ἡρακλέους ἔργων καὶ οὐδενὸς ἧττον θαυμάζεσθαι ἐπιτήδειον. Transpone καὶ τῶν Ἡρακλέους ἔργων [καί dele] οὐδενὸς ἧττον θαυμάζεσθαι ἐπιτήδειον.

Pag. 118. δεξάμενος δὲ ταῦτα Αἰνείας [καὶ] νομίσας ἐκ τῶν ἐνόντων κράτιστα εἶναι. Non poterat καί infelicius interponi.

Pag. 142. ἔνθα ὑπὸ καμάτου [μοχθήσασα] καθίζεται. Multa de hoc genere iam explosit Cobetus, quem cf. Obss. pag. 18.

Pag. 147. Aeneas ad Latinum cum Troianis expostulantem quod agros suos vastavissent: ἐποριζόμεθα δὲ ἐκ τῆς χώρας ὧν δεῖ (l. ἔδει) δυστυχέστερον μᾶλλον ἢ εὐπρεπέστερον. Ad veniam captandam haec dicuntur; sed nulla his inest peccati excusatio. Immo plane contrarium dicere debebat: δυστυχέστερον μᾶλλον ἢ ἀπρεπέστερον; *magis infortunio coacti quam licenter agentes.* Post pauca insere necessarium μέν: τὴν (μὲν) ὑμετέραν γῆν .... τὴν δὲ τῶν πολεμίων.

Pag. 170. Τίμαιος ὁ συγγραφεὺς ὧδε ἀποφαίνεται. Mendose pro ἀποφαίνει, *auctor est*, *tradit*, *refert*; quo nihil apud Dionysium est tritius.

Pag. 225. εἰρημένον γὰρ ἦν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ μητροπάτορος, ὅτῳ ἂν πρότερῳ κρείττους ὄρνιθες ἐπισημήνωσι, τοῦτον ἄρχειν τῆς ἀποικίας. γένους δὲ ὀρνίθων ἑνὸς ἀμφοῖν ὀφθέντος ὁ μὲν τῷ πρότερος, ὁ δὲ τῷ πλείους ἰδεῖν ἐκρατύνετο. Quae in hunc modum refinge: εἰρημένον γὰρ αὐτοῖς [ἦν dele] ..... τοῦτον ἄρξειν τῆς ἀποικίας, γένους δὲ ὀρνίθων ἑνὸς κ. τ. λ.

K. G. P. SCHWARTZ.

Digitized by Google

Bibliotheca Philologica Batava quater in anno prodibit Calendis Ianuariis, Aprilibus, Iuliis, Octobribus.

Pretium annuum erit floren. 5.25.

Singuli fasciculi separatim non venibunt.

Digitized by Google

Sumptibus E. J. BRILL, prodierunt:

M. T. Cicero. Commentarii rerum suarum sive de vita sua; accesserunt Annales Ciceroniani in quibus ad suum quaeque annum referuntur quae in his commentariis memorantur; utrumque librum scripsit W. H. D. Suringar. 1854. 2 part. 1 vol. 8°. . . . . *f* 8.50

C. G. Cobet, Variae lectiones, quibus continentur observationes criticae in scriptores Graecos. Editio secunda auctior. 1873. 8°. *f* 7.—.

—— Miscellanea Critica quibus continentur observationes criticae in scriptores Graecos praesertim Homerum et Demosthenem. 1876. *f* 7.—.

—— Collectanea critica quibus continentur observationes criticae in scriptores Graecos. 1877. 8°. . . . . *f* 7.—.

—— Hyperidis Orationes duae Ὁ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΛΟΓΟΣ et ΥΠΕΡ ΕΥΞΕΝΙΠΠΟΥ. Editio altera auctior et emendatior. 8°. 1877. *f* 1.50.

—— Observationes criticae et palaeographicae ad Dionysii Halicarnassensis antiquitates Romanas. 1877. 8°. . . . . *f* 3.50.

—— De Philostrati libello ΠΕΡΙ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ. 1859. 8°. . - 1.25.

—— Cornelii Nepotis vitae excellentium imperatorum. In usum scholarum. 1881. kl. 8°. . . . . *f* 0.60.

J. J. Cornelissen, Oratio inauguralis. 1879. 8°. . . . . - 0.45.

—— Coniectanea Latina. 8°. . . . . - 0.60.

—— Cornelii Taciti de vita et moribus Iulii Agricolae. 1881. 8°. - 0.75.

—— Hetzelfde werk. In usum scholarum. 1881. kl. 8°. . - 0.30.

—— Minucii Felicis Octavius. 1882. kl. 8°. . . . . - 0.90.

H. van Herwerden, Lectiones Rheno-Traiectinae . . . . *f* 1.50.

Dr. H. T. Karsten, De inkomsten en uitgaven van den Romeinschen Staat. Antiquarische schets. 1e stuk: De Republiek. 1880. 8°. *f* 0.80.

—— Spicilegium criticum. 1881. 8°. . . . . - 0.80.

Lysiae Orationes et fragmenta. Graece. Emend. C. G. Cobet. Edit. sec. emend. 1882. 8°. . . . . *f* 1.20.

H. W. van der Mey, Studia Theognidea, accessit collatio codicis Mutinensis tantum non omnis. 1860. 8°. . . . . *f* 0.75.

E. Mehler, Luciani dialogi quattuor. Graece. (Timon, Philopseudes, Verae historiae, Gallus). In usum scholarum . . . . *f* 1.90.

Mnemosyne. — Bibliotheca philologica Batava. Edid. C. G. Cobet, T. J. Halbertsma, H. G. Hamaker, E. J. Kiehl, etc. 1852—62. 11 vol. et Appendix ad vol. 2—7. 8°. (*f* 56.50) . . . . . *f* 30.—.

—— Nova series scripsit C. G. Cobet, C. M. Francken, H. van Herwerden, S. A. Naber, W. G. Pluygers, aliique, colleg. C. G. Cobet, H. W. van der Mey. 1873—84. Vol. I—XII. 8°. per volumen. *f* 5.25.

Dr. J. S. Speijer, Latijnsche spraakkunst:
1ste stuk. Flexie en etymologie . . . . . *f* 1.90.
2de stuk. Syntaxis . . . . . - 1.90.

Xenophontis Expeditio Cyri. Graece. Emend. C. G. Cobet. Editio tertia emendatior. 1881. 8°. . . . . *f* 1.20.

—— Historia Graeca in usum scholarum. Graece. Emendavit C. G. Cobet. Editio secunda emendatior. 1880. 8°. . . . . *f* 1.20.

Lugd. Bat. ex typographeo E. J. Brill.

Digitized by Google

MAY 4 1885

MNEMOSYNE.

HARVARD COLLEGE LIBRARY

BIBLIOTHECA PHILOLOGICA BATAVA

SCRIPSERUNT

C. G. COBET, C. M. FRANCKEN, H. VAN HERWERDEN,
S. A. NABER, J. J. CORNELISSEN, ALII.

COLLEGERUNT

C. G. COBET, H. W. VAN DER MEY.

NOVA SERIES.
VOLUMEN TERTIUM DECIMUM. PARS II.

LUGDUNI-BATAVORUM
E. J. BRILL.

LIPSIAE,
O. HARRASSOWITZ.
1885.

Digitized by Google

INDEX.

Pag.

Ad Frontonem, scripsit J. J. CORNELISSEN. . . . . 115—134.

Herodotea, scripsit H. VAN HERWERDEN. (*Continuantur ex Tom.* XIII *pag.* 42). . . . . 135—175.

Ad Tibullum, scripsit C. M. FRANCKEN . . . . . 176—187.

Ad Taciti Annal. XII. 38. J. J. C.. . . . . 187.

Disquisitiones de Pronominum Personalium formis Homericis, scripsit J. VAN LEEUWEN Jr.. . . . . 188—221.

De Apulei Apologia, scripsit J. VAN DER VLIET. . . . . 222—227.

Ad Sophoclis Antigonam, scripsit J. J. HARTMAN . . . 227—228.

Digitized by Google

MAY 4 1385

AD FRONTONEM.

M. Cornelii Frontonis et M. Aurelii Imperatoris Epistulae. Post Angelum Maium cum codicibus Ambrosiano et Vaticano iterum contulit G. N. du Rieu, recensuit Samuel Adrianus Naber. Lipsiae, in aedibus B. G. Teubneri, MDCCCLXVII.

EPIST. AD M. CAES. ET INVIC. I. 3, P. 6 *ne cotidianis quidem istis officiis circa te praeter ceteros fungitur .... nam neque domum vestram diluculo ventitat, neque cotidie salutat, neque ubique comitatur, nec semper spectat.*

Pro *spectat* Heindorfius dedit *expectat* sc. dum prodeat in publicum patronus, quem comitetur. Potius legerim *neque semper sectatur*. Sectari et prosequi coniuncta leguntur Dial. de Orat. 34.

EPIST. 4, P. 9 *non enim ille* [i. e. Ulixes] *profecto εἰκοστῷ demum ἔτει venisset εἰς πατρίδα γαῖαν, neque in isto lacu tam diu oberrasset, neque alia omnia, quae Ὀδυσσείαν faciunt, perpessus esset, nisi γλυκὺς ὕπνος ἐπήλυθε κεκμηῶτα.*

Ad VV. *in isto lacu* Buttmannus annotavit: „nimirum sinu inter Italiam et Siciliam", qua interpretatione vix quidquam vidi ineptius. Coniicio *infestis locis... oberrasset*. Cf. auct. belli Alexandr. 61: in regionibus alienis et sibi infestis. — Curtius VI. 5. 17: ignotis locis plerique oberrabant.

EPIST. 8, P. 23 *qua aetate ego vixdum quicquam veterum lectionum attigeram, deorum et tua virtute profectum tantum in eloquentia adsecutus es, quantum senioribus ad gloriam sufficiat.*

Digitized by Google

Pro *lectionum* Naberus recte commendat *lectione*. Post *deorum* autem excidisse vocabulum satis, opinor, manifestum est. Legerim *deorum <ope> et tua virtute.*

Liber II. Epist. 1, p. 25 *Hadrianum autem, quod bona venia pietatis tuae dictum sit, ut Martem Gradivom, ut Ditem Patrem propitium et placatum magis volui, quam amavi.*

Malim *magis colui, quam amavi.* Hadrianum vivum ut Martem Gradivom, mortuum ut Ditem Patrem veneratus est, non vero tamquam immitem et iratum, qualis vulgo cogitari solebat, sed propitium potius et placatum. — Cf. proxime seqq.: *quem tantopere venerabar, non sum ausus diligere.*

Epist. 3, p. 28 *o me hominem beatum huic magistro traditum! o ἐπιχειρήματα! o τάξις! o elegantia! o lepos! o venustas! o verba! o nitor! o argutiae! o charites! o ἄσκησις! o omnia!*

Inter nomina, quae sermonis virtutes et ornamenta significant, vix ferendum videtur frigidum et insulsum illud *o verba.* De vera lectione dubito. Coniici possit *o verba o nitor* depravatione natum esse ex antiqua et genuina scriptura *o urbanitas.*

Epist. 5, p. 30 *omnia ad usum magis quam ad voluptatem, quaeque magis laudare oporteat, amare non libeat.*

Immo potius *quamvis laudare oporteat.*

Epist. 6, p. 31 *encomiographos istos audimus, graecos scilicet, sed miros mortales, ut ego, qui a graeca litteratura tantum absum, quantum a terra Graecia mons Caelius meus abest, tamen me sperem illis comparatum etiam Theopompum aequiperare posse.*

Scripsit nimirum M. Aurelius encomiographos illos, etsi graecos, de quibus magna sperare aequum esset, tamen minime divinos homines esse arteque excellentes, sed *„miseros mortales"*, δειλοὺς βροτούς, nihil vulgo praestantes. Ad iocum convertit verba ex Vergilio nota. Cf. Aen. II. 268; XI. 182.

Epist. 12. p. 35 *deinde ibi in via sic oves multae conglobatae adstabant, ut locus solitarius, et canes quattuor, et duo pastores, sed nihil praeterea.*

Malim *ut <fit> locis solitariis.*

Digitized by Google

LIBER III. EPIST. 2. P. 41 *utrumque enim vestrum pro suis quemque meritis diligo: et scio illum quidem in avi mei P. Calvisii domo e r u d i t u m, me autem apud te eruditum.*

Pro priore *eruditum* Naberus commendat *educatum*; praetulerim *nutritum*. Cf. Hor. Ep. II. 2. 41 Romae nutriri mihi contigit atque doceri; Suet. Nero. 6 paene inops atque egens apud amitam Lepidam nutritus est, sub duobus paedagogis.

EPIST. 3. P. 42 *quin nihil extra causam dicere debeam, quod Heroden laedat, non dubito; sed ea quae in causa sunt; autem sunt atrocissima; quemadmodum tractem, id ipsum est quod addubito.*

Abiecto altero *sunt* haec ita scribenda censeo *sed ea quae in causa — sunt autem atrocissima — quemadmodum tractem* seqq.

EPIST. 7. P. 45 *quom tu quiescis et quod commodum valetudini sit facis, tum me recreas. Et libenter et otiose age. Sentio ergo recte fecisti, quod brachio curando operam dedisti.*

Nihil hic intelligo. Intelligerem, si scriptum esset *tum me recreas et libenter et otiose age<re me> sentio. Ergo recte fecisti* cett.

EPIST. 8. P. 45 *imaginem, quam tu quaerere ais, meque tibi socium ad quaerendum et optionem sumis, num moleste feres, si in tuo atque in tui patris sinu i d f u t u r u m quaeram?*

Extrema omni sensu carent. Coniicio *si in tuo atque in tui patris sinu e f f u t i r e quaeram?*

EPIST. 9. P. 48 *postremo omnis omnium populorum praesides deos, atque ipsum l u c u m, qui Capitolium m o n t e m s t r e p i t, quaeso tribuat hoc nobis, ut istum diem, quo mihi natus es, tecum, f i r m o t e laetoque, concelebrem.*

Omnia hic obscura. De luco illo in Capitolii vicinitate nihil quidquam, opinor, memoriae traditum est. Quid sit *lucus montem strepens* ignorare me fateor. Mira praeterea res est lucum precari ut aliquem sospitem et incolumem servet. — Bonum factum est quod melioris lectionis vestigia ipse palimpsestus offert, in quo non *lucum* legitur, sed *locum*. Scribendum igitur

Digitized by Google

erit *omnis .... deos, atque ipsum Iovem.* In sequentibus haereo. Post *Capitolium* ineptissime legi *montem* nihil sane demonstrare opus est. Incidit mihi *atque ipsum Iovem, qui Capitolium nostrum servat*, i. e. habitat et custodit. Videant acutiores. — Pro *tecum firmo te et laeto* dederim *tecum firmato et laeto.*

EPIST. 13, P. 50 *nec est, Domine, quod mihi tristior sis, cur omnino veritus sim ne tibi litterae meae crebriores oneris essent.* Immo, opinor, *qui .... veritus sim ne tibi litterae .... oneri essent.*

EPIST. 15, P. 52 *haec sunt profecto quae tu putas obliqua et insincera et anxia et verae amicitiae minime accommodata.* Quomodo *anxia* rite explicari possit non video. Corruptela satis certa est, incerta corrigendi ratio. Nil succurrit, quod magis placeat quam *astuta.* Cf. Cic. de Off. III. 13. 57.

EPIST. 18, P. 56 *vale, mi magister suavissime, amice amicissime, quoi sum debiturus quidquid litterarum sciero.* Praestat fortasse *anime amicissime* coll. Ep. II. 13, p. 36: semper mi vale, animus meus.

EPIST. 19, P. 56 *qualem mihi animum esse existimas, quom cogito quam diu te non vidi et quam ob rem non vidi! et fortassis pauculis te adhuc diebus, cum te necessario confirmas, non videbo.* Emendandum erit *cum te necessario contineas.* Apud argenteae aetatis scriptores se continere significat domi manere. Exempla lexica dabunt. Cf. Epist. 20 init.: lectulo me teneo. — Coniunctivum h. l. desiderari satis manifestum est.

LIBER IV. EPIST. 3, P. 63 *insperatum autem atque inopinatum vero appello, quod praeter spem atque opinionem audientium aut legentium promitur.* Pro *vero* omnino scribendum *verbum.*

IBID. i. f. *namque multo satius est volgaribus et usitatis quam remotis et requisitis uti, si parum significet.*

Digitized by Google

Immo, credo, *si paria significent.* Cf. Ep. 12. p. 73 tametsi paria sint, graviora tamen videntur.

EPIST. 4, P. 66 *postquam vehiculum inscendi, postquam te salutavi, iter non adeo incommodum nos fecimus, sed paululum pluviae aspersi sumus.*

Tolle ineptum soloecismum scribendo *paululum pluviae experti sumus.*

EPIST. 4, P. 67 *praeterea istas uvas multo commodius passas quam puberes manducare: nam profecto malim eas pedibus calcare quam dentibus comesse.*

Pro *puberes* requiro *nuperas* i. e. recentes, virides.

EPIST. 5, P. 68 *clivom tamen satis arduum successimus: inde post meridiem domum recepimus.*

In Codice prima manu scriptum est *posteridie.* Vera lectio et genuina videtur *inde nos meridie domum recepimus.*

IBID. *sed ego orationibus his perlectis, paululum misere scripsi, quod lymphis aut volcano dicarem: ἀληθῶς ἀτυχῶς σήμερον γέγραπταί μοι, venatoris plane aut vindemiatoris studiolum, qui iubilis suis cubiculum meum perstrepunt, causidicali prosum odio et taedio.* Extrema spissis nebulis involuta sunt. Nescio an aliqua lux affulgeat, si primum illud *studiolum* eieceris, ut in margine olim adscriptum, ad *cubiculum* illustrandum (cf. Murat. inscr. 937, 13; du Cange Gloss. in v.: STUDIOLUM: cellula, museum, conclave, ubi studetur), deinde reliqua ita fere correxeris: *venatores plane ac vindemiatores, qui iubilis suis cubiculum meum perstrepunt, causidicali prosecutus odio et taedio.* Scripsit autem hanc epistolam Caesar in secessu rustico.

EPIST. 5, P. 69 *certe homo alioqui pituitosus, hodie tamen multo muculentior mihi esse videor.*

Pro *certe* malim *etsi.*

IBID. *itaque oleum in caput infundam et incipiam dormire; nam*

Digitized by Google

in lucernam hodie nullam stillam inicere cogito: ita me equitatio et sternutatio defetigavit.

Pro *et incipiam* legerim *ut incipiam.* — Praeterea non leviter offendit v. *equitatio.* In superioribus enim, ubi diei peracti accurate rationes reddit M. Aurelius, equitationem ne verbo quidem commemoravit. Coniicio *emunctio et sternutatio.*

EPIST. 12, P. 74 *scis ut in omnibus argentariis mensulis, perguleis, taberneis, protecteis, vestibulis, fenestris, usquequaque, ubique imagines vestrae sint volgo propositae.*

Satis apparet *ubique* inducendum esse.

EPIST. 12, P. 75 *sed heus tu videbis, ne delator existas, neve indicio pareas apud filiam, quasi vero ego te quam illam magis diligam.*

Corrigas, quaeso, *neve indicia facias.*

EPIST. 13, P. 75 *C. Aufidius animos tollit, arbitratum suum in caelum fert.... iudicem se quam oratorem volt laudari: cum rideo despicit: facile esse ait oscitantem iudici assidere, ceterum quidem iudicare praeclarum opus. Haec in me. Sed tamen negotium belle se dedit.*

Frontoni pro *sededit* reddendum est *expediit*, i. e. confecit. Cf. Cic. Ep. ad Fam. XIII. 26. 2.

EPIST. 23 (38), P. 82 *quando id factum? et an Romae? Num illud dicis in Albano factum sub Domitiano? Praeterea in hac materia diutius laborandum est, ut factum credatur, quam ut irascatur.*

Pro inepto *irascatur* Schopenus dedit *augeatur.* Nescio an propius ad Codicis vestigia accedat *coarguatur.*

IBID. *ἀπίθανος ὑπόθεσις videtur mihi, quod plane baluceis, alem petieram.*

Annotat Naberus: „ita evidenter Codex. Sed quid hoc monstri est?.... Latet, ut videtur, vocabulum Graecum". Mihi in mentem venit *nisi quod plane talis est, qualem petieram.*

Digitized by Google

EPIST. 27 (42), P. 83 *ego commodius me habeo; tamen ulcusculum adhuc altius est.*

An potius *altum est*, vel *alitur?* Cf. Lucr. III. 63: haec vulnera vitae Non minimam partem mortis formidine aluntur; Verg. Aen. IV. 2; Nep. Att. 21. 6: alere morbum.

EPIST. 35 (49), P. 86 *Saenius Pompeianus in plurimis causis a me defensus, postquam publicum Africae redemit, plurimis causis rem familiarem nostram adiuvat.*

Frontonem scripsisse crediderim *plurimis modis adiuvat*, librarium vero, cuius oculi ad praecedentia aberrarint, addidisse *plurimis causis.*

EPIST. 42 (57), P. 88 *plurimos natales dies liberum tuorum prosperis tuis rebus ut celebres, parentibus probatus, populo acceptus, amicis probatus, fortuna et genere et loco tuo dignus, omni vita mea redemisse cupiam.*

Annotat Maius „vix dubito quin hic vel supra librarius peccaverit bis inculcando *probatus* pro alio vocabulo". Forsitan *amicis pergratus* haud inepte legeris.

Deinde ita pergit Fronto *non hac modo exigua vita, quae mihi superest, sed illa etiam quam vixi, si quo modo integrum redigi, ac pro te tuisque ac liberum tuorum commodis insolutum dependi potest.*

Adscribit Maius „ita evidenter Codex. Ceteroqui malim *in solidum*". Vera lectio est *in solutum dependi potest.* Pendere, dare in solutum s. pro soluto significat transferre aliquid in creditorem, in liberationem debiti. Cf. Forcellinus in. v. qui testes citat Senec. Benef. II. 26; Ulp. Dig. 46. 3. 45.

EPIST. 49 (64), P. 90 *id ut quam primum eveniat et dolor plantae quiescant, di iuvent.*

Juvare-ut dubito num usquam praeter h. l. legatur. Legendum existimo *di duint*, quod a Frontone, veterum scriptorum sedulo imitatore certe haud absonum est.

EPIST. 57 (72), p. 92 *desisse febriculam colligo ex litteris tuis,*

Digitized by Google

Nunc, mi magister, quod ad fauces adtinet, brevi temperantia appelletur, et mihi at plenior nuntius veniet.

Haereo in *appelletur*, quod sine dubio corruptum. Nomen aliquod excidisse videtur, ita ut fere legendum sit *brevi temperantia <morbus> depelletur*; cf. Cic. Fam. VII. 26. 2 i. f. vel *avelletur* coll. Cic. Tusc. IV. 24: inhaeret in visceribus illud malum exsistitque morbus et aegrotatio, quae avelli inveterata non possunt. — Sequentia emendavit Schopenus scribendo *et mihi a te lenior nuntius veniet*, quod probo, nisi quod pro *lenior* malim *laetior*. Sic *laetiora* quoque scribendum videtur Epist. 10 (25), p. 80: *Gratia leviora omnia nuntiat.*

Epist. 59 (74), p. 93 *sed re vera illa res maxime mihi animum a studiis depulit, quod, dum nimium litteras amo, tibi incommodus apud Porcium fui, ut res ostendit.*

Adscripsit Maius: „Codex: *portum*, sed videtur emendatum *Porcium*". Veram lectionem *portum* iudico. Per portum enim Aurelius Centumcellas intelligit. Ad villam ab Hadriano ibi aedificatam, quam tunc habitabat, Frontonem suum invitarat, qui ex tepido cubiculo ad mare progressus, haud leviter perfrixerat. Cf. quae supra leguntur: quis enim tibi alius dolorem genus, quem scribis nocte proxuma auctum, quis alius eum suscitavit, nisi Centumcellae, ne me dicam?

Epist. ad Antonin. Imp. et invic. I, 1, p. 94 *vale et perennem multis annis bonam valetudinem, mi magister optime, laetissimus incolumitate filiae, nepotum, generi.*

Totam sententiam claudicare vides. Coniicio *et perpetem multis annis bonam <serva> valetudinem.* Adiect. *perpes* sermoni Frontonis, hominis docti et antiquarii, accommodatissimum est.

Ibid. *Peto a te — sed impetratum sit — ne te ob diem natalem Cornificiae Lorium vexes. Dis volentibus Romae paucis diebus nos videbis.*

Priora non intelligo. Intelligerem *ne ob diem natalem Cornificiae Lorium vecteris.* Rogat Antoninus Frontonem ut valetudini consulat, neve iter difficile (cf. p. 101) ad villam suam in Etruria faciat, ut filiae diem natalem sibi gratuletur. —

Digitized by Google

Fortasse quum in veteri exemplari scriptum esset *vecteris*, *te* suo loco migravit et *vecris* in *vexes* abiit. — De verbo cf. Ep. 40 (55), p. 88: cras vehiculo vectari destino.

EPIST. 2, P. 95 *nam ubi primum coepisti rursum velle, nihil officit interdum noluisse.*

Immo, puto, *prorsum velle.*

EPIST. 2, P. 96 *ille meus Rusticus romanus, qui vitam suam pro unguiculo tuo libenter dederit atque devoverit, de ingenio tamen invitus et tristis aegre concedebat.*

Nisi fallor, *tristis* in marginem ablegandum erit.

EPIST. 2, P. 97 *nimirum quisquam superiorum imperatorum; superioribus enim te comparare malo, ne viventibus compararem; quisquam illorum his figurationibus uteretur, quae Graeci schemata vocant?*

Corrige sodes *num quisquam s. i.; superioribus .... ne viventibus comparem; <num> quisquam illorum .. uteretur, quae .. vocant?*

EPIST. 2, P. 99 *sed haec certo loco ac tempore pluribus vel scribemus ad te vel coram colloquemur.*

Praetulerim *sed haec apto loco a. t.*

EPIST. 3, P. 101 *nam etiam voculas quoque eorum* [i. e. filiolorum gemellorum tuorum] *audivi tam dulcis, tam venustas, ut orationis tuae lepidum illum et liquidum sonum .... in utriusque pipulo adgnoscerem.* Priora vix sana sunt. Suspicor in *nam etiam* latere *nativas.*

EPIST. 5, P. 102 *dein senatus dies intercessit, et in senatu labor eo gravior perceptus, quod cum gaudio simul altius penetraverat, ita ut cum sole ventus.*

Immo, opinor, *cum gaudio simul luctus.*

IBID. et P. 103 *egone qui indolem ingenii tui in germine etiam tum et in herba et in flore dilexerim, nunc frugem ipsam maturae*

Digitized by Google

virtutis nonne multo multoque amplius diligam? Tum ego stolidissimus habear agrestium omnium omniumque aratorum, si mihi cariora sint sata messibus.... Assae nutricis est infantem magis diligere quam adultum; *suscensere etiam pubertati stulta nutrix solet, puerum de gremio sibi abductum et campo aut foro traditum. Litteratores etiam isti discipulos suos, quoad puerilia discunt et mercedem pendunt, magis diligunt.*

Elegantissimus hic locus turpi dedecoratur emblemate. Fronto ut stolidos aratores, ita stultas nutriculas reprehendit. Ludi magister autem nescio quis ut doctrinam suam ostentaret in vocc. *assa nutrix*, adscripsit illa *assae.... adultum*, frigida et supervacanea. In seqq. pro *campo aut foro* legerim *campo ac foro;* pro *isti insciti;* litteratores enim insciti stolidis agricolis stultisque nutricibus recte respondent.

IBID. *lucebat in pueritia tua virtus insita, lucebat etiam magis in adulescentia: sed ita ut cum serenus dies inluculascit lumine incohato. Nunc iam virtus integra orbe splendido exorta est et radiis disseminata est.*

Corruptelae suspicionem movet *disseminata*, quod sparsa s. divulgata significat itaque ab hoc loco alienum est. Magis placeret *discriminata*, pro eo, quod usitatius est, *distincta.* Corona radiis distincta legitur apud Florum, IV. 2. 91. Praecedentia ita mutanda sunt, ut legatur *virtus integro orbe splendide exorta et radiis discriminata est.* In margine Codicis legitur *ego te ad meridiem* [provoco], *ubi ille integro orbe calor altus est.*

LIBER II. EP. 1, P. 104 *parvolae nostrae nunc apud Matidiam in oppido hospitantur: igitur vespera ad me ventitare non possunt.*

Ad *in* Naberus annotat: „duo verba evanida. Multum dubito an Maius recte legerit". — Me offendit *hospitantur*, quo verbo argenteae aetatis scriptores translata tantum significatione usi videntur. Olim scriptum esse suspicor *apud Matidiam hospitio utuntur* vel *in hospitio deversantur.*

Proba et genuina forma nominis proprii, quod legitur pp.

Digitized by Google

111 et 137, *Demostratus* est, non *Demonstratus*. Littera n prave insertum saepius talia monstra verborum peperisse exempla docent, quae affert Corssen, Ausspr. u. Vokal. I. p. 255: Onensimus, Atlans, Dymans, praenstantissimus cett. — Ipse Fronto habet p. 235: manlui; pp. 17, 30, 88 et 132 desiderantissimus passive; p. 212 epigrammantis.

EPIST. AD VERUM IMP. AUREL. CAES. LIB. I. EP. 1, P. 114 *historiam quoque scripsere Sallustius structe, Pictor incondite, Claudius lepide, Antias invenuste, Sisenna longinque.*

Quid sit *longinque scribere* non capio. Vera lectio videtur *concinne*. Cum hoc Frontonis, antiquarii et vetustiorum verborum sectatoris, de Sisennae scribendi generis iudicio minime pugnant quae leguntur apud Ciceronem in Bruto (74, 259), ubi in eodem reprehenditur quod „quasi emendator sermonis antiqui quum esse vellet, non deterreri potuit quominus inusitatis verbis uteretur".

EPIST. 3, P. 116 *equidem multum fratrem meum obiurgavi, cur me non revocavit: neque culpam abnuere ausus est. Quantum, oro te, fuit ante mihi significare, te ad fratrem meum venturum esse, velle me quoque visere?*

Malim *quant<ul>um o. t. fuit.* Cf. ad amicos II, 7, p. 197.

LIBER II. EPIST. 1, P. 120 *recepi recepi habeoque teneoque omnem abs te cumulatam parem gratiam.*

Quia, quae cumulata gratia dicitur, eadem par dici nullo modo potest, pro *parem* scribendum est *plane*.

EPIST. 1, P. 121 *in ea tu parte litterarum tuarum, ut fratrem amantem decuit, sententiis magis crebris et dulcibus usus es.*

Difficile dictu est, quomodo crebrarum sententiarum usu pro fraterni amoris documento haberi possit. Corrige igitur *lenibus* i. e. mitibus et placidis.

EPIST. 1, P. 122 *quid agerem tum inter duos ambos meos? petitoremne an unde peteretur, magis laudarem? Antoninus erat cum imperio obsequens; tu autem, Luci, cum obsequio eras prae*

Digitized by Google

amore imperiosus. Eas ego orationes ambas cum dextra laevaque manu mea gestarem, amplior cett.

Pro *ambos* scribendum *amicos*. Illa *prae amore*, quae congruentiam et aequalitatem in contrariis mire turbant, suo loco restituenda sunt. Legerim igitur *eas ego orationes ambas cum pari amore dextra laevaque manu mea gestarem.*

EPIST. 1, P. 124 *quasi phrenitis morbus quibus implicitus est, aliena eloquentes imperitabant.*

Recte dicitur implicor morbo, s. in morbum, non morbus mihi implicatur. Corrige *quasi phrenesi quivis implicitus esset.* Codex: pr. m. *phretis:* sec. m. *phrenetis.* Phrenesis et phrenitis perinde dicitur. Ineptum additamentum *morbus* ludi magistro debetur.

EPIST. 1, P. 126 *litterae.... breves nec ullam rerum gestarum expeditionem continentes.*

Immo vero *expositionem.* Cf. auct. ad Herenn. I, 3 narratio et rerum gestarum expositio.

EPIST. 1, P. 128 *his te consiliis, Imperator, a prima pueritia tua non circus profecto nec lorica, sed libri et litterarum disciplina inbuebant.*

Malim *non clipeus p. nec lorica.*

IBID. *milites Antiochiae adsidue plaudere histrionibus consueti, saepius in nemore vicinae ganeae quam sub signis habiti.*

Pro inepto *nemore* corrige *nidore.* Cf. Cic. in Pis. 6 paulisper stetimus in illo ganearum tuarum nidore.

IBID. *huiuscemodi milites quibus imperiis contineres et ad frugem atque industriam converteres, nonne te Hannibalis duritia, Africani disciplina, Metelli exempla historiis perscripta docuerunt.*

Vix dubito quin *exempla* corruptum sit. Quae vera sit lectio affirmare non ausim. Extrema in milites severitas et saevitia Q. Metelli Macedonici saepius ab historicis commemorata est; cf. Val. Max. II. 7. 10; Frontinus Strategem. IV. 1. 23. Perperam Maius existimavit Q. Metellum Numidicum h. l. Frontonem cogitasse.

Digitized by Google

EPIST. 4, P. 132 *quamquam me diu cum ista valetudine vivere iampridem pigeat taedeatque, tamen* cett.

Legerim *diu amissa valetudine.* Cf. Cic. Ep. Fam. IX. 18. 3 valetudinem intermissis exercitationibus amiseram.

EPIST. 6, P. 133 *acceptis litteris tuis .... bona spes mihi ostentata est, quod .... post abstinentiam tridui et sanguinem satis strenue et prompte demissum, liberatum .... te periculo .... nuntiabas.*

Legendum est *prompte missum. Mittere sanguinem* dixisse Romanos, non *demittere*, neque *emittere* ad h. l. indicavit Ecksteinius, qui praeter Celsum (II, 10), Ciceronem testem citare potuerat: ad Att. I. 16. 11.

IBID. *et nunc expecto cognoscere ex tuis litteris, quantum medici isti dies promoverint ad vires reficiendas.*

Pro inepto *expecto* legas *expeto.* Saepius haec verba a librariis confusa sunt; cf. Symmachi Epist. I. 34 (28) i. f.

EPIST. 7, P. 134 *ubi meis ego uti manibus per valetudinem non possem, manu sua cibos ad os meum adferret.*

Malim *prae valetudine.*

EPIST. 8, P. 136 *probasti me laudastique consilium, neque tamen triduo amplius vel quatriduo id a te obtinere potuisti, ut mihi verbo salutem responderes.*

Sana erit sententia, si pro inepto *salutem* substitueris *saltem.*

IBID. *quotiens tu me manibus tuis sustinuisti, adlevasti aegre adsurgentem...? quam hilari voltu semper placato tu nos adfatus es?*

Annotat Naberus: „Maius: *placatissimo nos;* Codex: *pla.....* Excidere decem litterae. Hinc coniecit amicus quod dedi in textu". Equidem potius suppleverim *placidoque ore adfatus es?* Quam saepe vultus et os coniuncta legantur multis exemplis docet Doederlinus, Synon. IV. p. 321.

AD M. ANTONINUM DE ELOQUENTIA. EP. 1, P. 139 *ne frustra*

Digitized by Google

neve temere verborum strues acerventur, sed ut certo ac sollerti termino uniantur.

Immo potius *finiantur.*

EPIST. 1, P. 140 *in primis oratori cavendum, ne quod novum verbum ut aes adulterinum percutiat, ut unum et id verbum vetustate noscatur et novitate delectet.*

Maius pro *id* coniecit *idem;* Ecksteinius: *ut una id verbum et vet. nosc.* Vitium altius sedere videtur. Legerim interpungendi signo post *percutiat* posito *ut nummus ita et verbum* seqq.

EPIST. 1, P. 141 *considera igitur, an in hac secunda ratione officiorum contineatur eloquentiae studium.*

Contextus postulat ut legatur *in hac sequenda ratione.*

EPIST. 4, P. 154 *in eos quoque meus magister Dionysius tenuior et compositam fabulam protulit de disceptatione vitis et arboris ilicis.*

Suspicor in *tenuioret* latere *ingeniose.* Insulsum *arboris* ludi magistro reddendum erit.

AD M. ANTONINUM DE ORATIONIBUS, P. 155 *rursus faxo magistrum me experiare. Neque ignoras omnem hanc magistrorum vanam propemodum et stolidam esse.*

Adscribit Naberus „excidit substantivum. Maius supplet *turbam.* Heindorfius: *ordinem hunc magistrorum vanum — et stolidum esse.* Orellius: *nationem vanam*". — Equidem nescio an ante *vanam* excidisse *manum* probabilius sit.

IBID. *confusam eam ego eloquentiam, catachannae ritu, partim igneis* (*iligneis* O. Jahn) *nucibus Catonis, partim Senecae mollibus et febriculosis prunulis insitam, subvertendam censeo radicitus, immo vero Plautino trato verbo, exradicitus.*

Scribas quaeso *Plautino <mu>tuato verbo.* Non intelligo porro *febriculosis,* numquam enim audivi prunulas comesas febrim excitare. Fortasse legendum est *vermiculosis.* Cf. Pallad. XII. 7. 14: poma vermiculosa.

Digitized by Google

IBID. P. 156 *sententias eius tolutares video nusquam quadripedo concito cursu tenere, nusquam pugnare.*

Deleto *concito*, in quo ludi magistri manus facile agnoscitur, scribe *quadripedo cursu <con>tendere.*

IBID. P. 157 *ut histriones, quom palleolatim saltant, caudam cycni, capillum Veneris, Furiae flagellum eodem pallio demonstrant: ita isti unam eandemque sententiam multimodis faciunt, ventilant, commutant, convertunt.*

Pro *cycni* legendum esse *Glauci*, antea monui coll. Velleio, II. 33. Nec poenitet. Sed errasse me video quum ex *multimodisfaciunt* elicerem *multimodis dispandunt.* Neque tamen placet quod pro inepto *faciunt* dedit Orellius: *iaciunt.* Vera lectio est *quatiunt.* Cf. Plaut. Epid. III. 3. 51.

IBID. *omnis ibi Fortunas antiatis, praenestinas, respicientis, balnearum etiam* [Fortunas omnis] *cum pennis, cum rotis, cum gubernaculis reperias.*

Verba, quae uncis inclusi, expungenda sunt. Pro *balnearum* lege *balnearem.* Cf. Tit. ap. Henzen-Orell. n. 5796, 5797 et Anthol. Lat. n. 899: Fausta novum domini condens Fortuna lavacrum Invitat fessos huc properare viros.

IBID. P. 158 *addas licet „et carmina nota tubarum". Sed et loricas et conos et enses et balteos et omnem armorum supellectilem sequere.*

Pro *sequere* Niebuhrius dedit *exequere.* Inepte, opinor. Praestat nimirum *suggere.* Cf. Aen. X. 333 suggere tela mihi.

IBID. P. 161 *scabies, porrigo ex eiusmodi libris concipitur.* Lege *scabies <et> porrigo.*

Fortasse Frontoni obversatus est locus Lucilianus (apud Nonium, p. 160. 20): tristem et corruptum scabie et porrigini' plenum.

EPIST. AD ANTONINUM PIUM, 2, P. 163 *pro trita et assidua tibi materia* legatur *trita et assueta t. m.*

Digitized by Google

EPIST. 2, P. 164 *neque enim hoc committam, ut te iustissima laude fraudem, dum metuo, ne insolenter laudes meas laudem.*

Recte dicitur laudibus aliquem laudare, sed laudes alicuius laudare vereor ut ferri possit. Scribendum videtur *ne i. laudes meas cantem.* Pro *laude fraudem* malim *laude defraudem* vel potius *defrudem.*

EPIST. 3, P. 165 *tuae clementiae est, Imp., unicam hominis verborum culpam cum ceteris eius recte factis ponderare.*

Immo potius *crebris*, ut *unicam* suum habeat antithetum.

IBID. P. 165 *haud sciam an qui dicat debuisse me amicitiam cum eo desinere, postquam cognoveram gratiam eius apud animum tuum imminutam.*

Pro *desinere*, inusitate scripto, malim *dirimere* i. e. divellere, dirumpere, discindere.

Pro *proximo superiore anno*, quod legitur EPIST. 9, p. 170, malim *proxime superiore anno.*

EPIST. AD AMICOS. I. 4, P. 176 *perspicies pro tua prudentia intelligentiaque summa maiorem fama, luculentissimum verborum apparatu, maxima frequentia sententiarum.*

Illa *summa maiorem fama* Heindorfii coniecturae debentur, qua infelicior vix quaequam excogitari possit. Manifesto autem verba desiderantur, quae ad oratoriam Aquilini facultatem significandam pertinent. Codex habet *summa minorem fama.* Quid in *fama* lateat non exputo. Maxime arridet *facilitatem.* Scripserim igitur *summam in ore facilitatem* coll. Quint. X. 7. 26: oris facilitas et I, 1, 37: os facile. Sequentia ita corrigenda sunt ut legatur *luculentissimum v. apparatum, maximam frequentiam s.* — Codex habet *frequentiam.*

EPIST. 6, P. 178 *numquam cessavit... fabulas nectere itinerum tuorum et disciplinae ad priscum morem institutae ac retentae..., prorsus ut nullus miles Plautinus de suis quam hic de tuis virtutibus gloriose praedicaret: nisi quod Plautus de suo milite cum lepore, hic de te cum amore et cum summa fide.*

Digitized by Google

Corrigendum puto *ut minus miles <ille> Plautinus .... gloriose praedicaret.* Solum nimirum Pyrgopolinicem cogitavit.

EPIST. 12, P. 182 de Victorini sui filiolo haec scribit: *uvarum avidissimus est; primum denique hunc cibum degluttivit, nec cessavit per totos paene dies aut lingua lambere uvam aut labris saviari ac gingivis lacessere ac ludificari.*

Risum movet *degluttivit*, quod, quum de fera bestia avide praedam devorante recte dicatur, ab infantulo uvam lambente et saviante prorsus alienum puto. Scribas quaeso *degustavit.*

EPIST. 14, P. 183 *in oratione Bithyna .... multa sunt nova addita, ut arbitror, non inornate.*

V. *inornate* Maio debetur. Codex habet C. ONUT. Haud scio an praestet *non incondite.* Cf. Cic. de Or. III. 44. 175 et ipse Fronto, p. 114.

EPIST. 15, P. 184 *dixeram .... satis me diligenter in ista oratione coniecturam, quae in crimine mandatae caedis verteretur, divisisse argumentis ac refutasse.*

Pro *divisisse* sententia flagitat *diluisse.* Cf. Gell. II, 7. 14: refutari ac dilui; Id. XVIII. 13. 6: diluere ac refellere.

EPIST. 24, P. 188 *neque enim cum alio ullo tanta mihi familiaritas est aut tantus usus studiorum bonarumque artium communicandi.*

Immo, si quid video, *communicatio.*

LIBER II, EPIST. 4, P 191: *fecisti ... pro tua perpetua consuetudine et benignitate, quod Fabianum ... tutatus es.*

Contextus postulat *mansuetudine et benignitate.*

EPIST. 7, P. 192 *sicut eos qui dicta factaque tua ... maximis laudibus ferunt, laetus ac libens audio, ita si quis quid remurmurat aut deprecatur, multo scrupulosius ausculto.*

Pro *deprecatur*, quod ab hoc loco prorsus alienum, *detrectat* legerim. Laudibus ferre et detrectare enim recte inter se opponuntur.

Digitized by Google

EPIST. 7, P. 193 *fueruntne omnes et sunt ad hoc locorum, quibus unquam scriptus publicus Concordiae latus est, decuriones?*

Immo, opinor, *datus*. Munera publica et honores alicui non feruntur, sed dantur.

EPIST. 7, P. 195 *leges pleraeque poenam sanciverunt, ne quis arborem felicem succidisset.*

Pro *ne* scribendum *si*. Cf. Cic. ad Att. X. 1. 2 Solon capite sanxit, si quis in seditione non alterius utrius partis fuisset.

EPIST. 7, P. 197 *seni septuaginta annos egresso insignem maculam infligis, quando, oro te, abolendam? Quantulum enim vitae reliquum est ad exuendam infamiam et pristinam dignitatem sperandam. Hoc quod vocas interim, quanti sperabit? .... Etiam soli.. centi verbum est interim occi.. confestim.*

Videtur Fronto scripsisse *aptum soli <nas>centi verbum est* '*interim*', *occi<duo>* '*confestim*'. Qua imagine usus est, ut ostenderet iuvenes, qui spem longae vitae sibi propositam existiment, fiduciae plenos futura prospicere, retardationesque et moras aequiore animo tolerare, a senum vero natura, qui vergentibus annis δυσέλπιδες esse soleant, dilationem et procrastinationem aliena esse.

EPIST. 7, P. 198 *Proculus homo ingenio ad cetera remisso et delicato, sed in sententiis dicundis ad puniendum paulo vehementior et infestior.*

Annotat Naberus „Cod. ut amico quidem videbatur: *dicundis ad. uniendum paulo ut..... inor et infest...* Maius scribit [*paulo duri*]*or*, quod non sufficit ad spatium explendum". Lacunas supplere tentavi scribendo *ad puniendum paulo inclinatior et intentior.*

EPIST. 8, P. 199 *eo fit, ut ad me decurrant plurimi qui tuam gratiam cupiunt.*

Praetulerim *qui tuam gratiam captant.*

PRINCIPIA HISTORIAE, P. 202 *ut magnis rebus gestis historia*

Digitized by Google

non indiligenter scripta nonnihil studii et rumoris auctura sit.
Immo potius *additura.*

IBID. P. 203 *Cato... primam latini nominis subolem et Italicarum originum pueritias inlustravit.*
Corrigas velim *primitias.* Cf. Stat. Theb. VI. 145; Sil. Ital. III. 111.

LAUDES FUMI ET PULVERIS, P. 212 *ut novissimos in epigrammatis versus habere oportet aliquid luminis, sententia clavi aliqua vel fibula terminanda est.*
Praetulerim *acuminis.* Cf. Cic. de Or. II. 244. Acumen, non lumen, opinor, cum clavi vel fibula recte comparatur.

IBID. P. 213 *iocularia austere, fortia hilariter dicenda.*
Pro *fortia* legendum erit *seria,* ut contentio restituatur.

DE BELLO PARTHICO, P. 217 (Mars) *semper et ubique aerumnas adoris terroresque nostros triumphis commutavit.*
Corrige *aerumnas, sudores, terroresque nostros.*

IBID. P. 219 *tum Polycrates litteras ordine de casu et postliminio anuli perscriptas ad regem Amasim mittit.*
Pro *casu* legerim *iactu.*

IBID. P. 220 *quamvis...* IEACTCI . RUGES *tauri subigi iungendo domarique potuere.*
Coniicio *quamvis feri facieque truces tauri.*

IBID. P. 221 *in ea pugna Scipio quantum hominum Poenorum Afrorumque cepit, aut occidit, aut in deditionem accepit, si eorum linguas resecari imperasset, navem onustam linguis hostium Romam inegisset.*
Pro *inegisset* scribendum *direxisset.* Cf. Nep. Chab. 4.

DE FERIIS ALSIENSIBUS, P. 225 *oculi coniugio.. durant, qui uno obnixi obtutu interissent.*
Naberus recte monet absurda esse, quae h. l. leguntur. Veram lectionem existimo *oculi convivendo durant.*

Digitized by Google

IBID. *Hortus, qui crebro pangitur, ope stercoris indiget, herbas et holuscula nihili procreat.*

Legas *ope stercoris <si> indiget.*

IBID. P. 226 *Iam vero pater vester* [i. e. Antoninus Pius] *divinus ille vir .... omnes omnium principum virtutes supergressus, tamen et palaestram ingressus est et hamum instruxit et scurras risit.*

Coniicio *et theatrum introiit et scurras visit.* Cf. Plaut. Capt. V. 1. 2: commode eximus ludos visere. — *Theatrum* legitur in margine.

IBID. P. 227 *ne cum animo tuo reputes cotidiano te mendacio adstringi, cum te diem cognitioni dare ais et nocte cognoscis.*

Immo, opinor, *tecum animo tuo reputes.*

IBID. P. 228 *noctes diesque negotiis exercebant, horam otio nullam impertibant.*

Corrige *negotiis <se> exercebant.*

IBID. P. 229 *non enim te solis et talari ornatu ad pupulas hominum et palpebras incurrere oportet* (aut) *curruli strepitu et cum fremitu equestri, sed placide et clementer pinnis teneris in modum hirundinum advolare, non ut columbae alis plaudere.*

Pro *solis* potius scribendum *soleis.* Cf. T. Castricius apud Gell. XIII. 22 (21), 1: soleatos .. vos, populi Romani senatores, per urbis vias ingredi nequaquam decorum est. — Pro inepto *teneris*, Orellius dedit *tentis*; equidem malim *exertis.*

DE NEPOTE AMISSO, P. 235 *potius duxi neglegi quam blandiri, tacere quam fingere, infrequens amicus esse quam frequens adsentator. Pauca petii, non pauca merui.*

Ultimum verbum cum loci sententia, qui summam animi modestiam et demissionem spirat, male congruit. Scribendum puto *non pauca renui.*

Scr. m. Oct. a. MDCCCLXXXIV.

J. J. CORNELISSEN.

Digitized by Google

HERODOTEA.

SCRIPSIT

H. VAN HERWERDEN.

(*Continuantur ex Tom.* XIII. *pag.* 42.)

Pauca notanda mihi restant in libris V et VI, quae digito monstrare suffecerit. Nimirum V, 30 tria me adverterunt interpretamenta: *τῶν τὴν πόλιν ἐχόντων* [Ναξίων], tum *τῶν δ' ἐπιθαλασσίων* [*τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ*] *ἄρχει πάντων*, deinde *τῶν γὰρ νήσων* [*τούτων τῶν Κυκλάδων*] *οὐδεμία κω ἦν ὑπὸ Δαρείῳ*, quae verba interpolata videntur e cap. 31, ubi legimus *Πάρον καὶ Ἄνδρον καὶ ἄλλας τὰς Κυκλάδας καλεομένας.*

V 31 dubito an potius requiratur *καί τοι ταῦτα ποιήσοντι τοῦτο μέν ἐσι ἑτοῖμα παρ' ἐμοὶ χρήματα μεγάλα κτέ. Tibi haec facturo* = *εἰ ταῦτα ποιήσεις*, pro *ποιήσαντι*.

V 34 forsan praestat *τοῦ πλεῦνος τ' ἐνεδέετο <ἔτι> ἡ πολιορκίη.*

V 44 extr. *χρηστὰ* iam ante me Kruegerum expunxisse video, sed insuper requiro *θυομένῳ ἐπὶ Κρότωνι* pro *Κρότωνα*, ut IX 33 recte legitur *θυομένῳ οἱ ἐπὶ τῷ Πέρσῃ*, et dicitur quoque *ἐπιθύεσθαι τοῖς πολεμίοις.* Xenophonti quoque Anab. VII 8, 21

Digitized by Google

reddatur, si forte nondum redditum est, ἐπ' αὐτῷ (pro αὐτὸν) τεθυμένος.

V 53 εἰ δὲ — ὁ παρασάγγης δύναται τριήκοντα στάδια, ὥσπερ οὗτος γε δύναται ταῦτα, κτέ. Nisi forte ταῦτα vitio prognatum est ex praegresso TAI, sine damno enim abesse potest, τοσαῦτα scribendum puto.

V 56 extr. ἀπειπάμενος τὴν ὄψιν ἔπεμπε τὴν πομπήν. Collato Euripidis notissimo loco in Hecuba conieci ἀποπεμψάμενος, sed est quo librorum lectionem tuearis.

V 68 iam ante me Kruegerum κατήραξαν pro κατέρξαν reperisse sero vidi.

V 72 spuria esse suspicor verba otiosa μέλλων δὴ αὐτὴν κατασχήσειν.

V 98 σωτηρίην - ὑποθησόμενον temere tentabam.

V 106 τὸν δὲ ἡγεμόνα γενέσθαι [τῆς συλλογῆς] ὥστε ταῦτα συνυφανθῆναι.

V 110 ἀντιτάσσοντες adscripsisse aliena manus videtur propter sequens ἀντέτασσον.

V 112 extr. ὁ στρατηγὸς τῶν Περσέων interpolatori deberi arbitror.

Librorum scripturae patrocinium suscipiam contra Naberum, cui multa scite observata sunt in Herodoto Mn. vol. XIII, p. 71 sq. contendenti V 92 η) Herodotum scripsisse τῶν γάρ οἱ συγκατέθαψε εἱμάτων ὄφελος εἶναι οὐδὲν συγκατακαυθέντων pro οὐ κατακαυθέντων et deinde κατεκλήιε pro κατέκαιε.

Lenissimae sane mutationes, sed ut mihi quidem persuasum est, non tantum non necessariae sed plane perversae. „Inaudita querela est (inquit) quam tum demum intelligere possemus, si Melissa omni veste detracta in rogum imposita fuisset". Sed

Digitized by Google

enim ex ipso usu verbi *συγκαταθάπτειν* iam apparet *non crematas* fuisse Melissae vestes, itaque falsam esse coniecturam *συγκατακαυθέντων* et veram codicum scripturam *οὐ κατακαυθέντων*. Si igitur vestes combustae non fuerunt, probabile est pervetusto more, de quo consulatur W. Helbig in praeclaro opere *„das Homerische epos aus den Denkmälern erläutert"* p. 89 sqq., ne Melissae quidem corpus concrematum fuisse sed integro cadavere humatum. Sic facile intelligitur queri Melissae umbram, quae statim defunctae corpus reliquisset, nullum sibi usum esse vestimentorum, quippe quae cum corpore suo humi condita in sepulcro manerent, nec combusta animam suam in inferos descendentem comitari non potuissent. Fieri potest ut vetusta fabella ostendat nobis argumentationem eorum qui antiquissimum illum et rariorem sepeliendi morem improbarent. Utut est, combustis deinde iussu Periandri matronarum Corinthiarum quas ei detraxerat vestibus non nuda mansit, ut Nabero videtur, Melissae umbra, sed etiam calidior facta est et ornatior quam se fore speraverat, meliusque sic eius ira placari potuit quam *condendis aureis ornamentis in fossa*, ut Naberus adscita sua coniectura *κατεκλήιε* sequentia interpretatur. Praeterea *κόσμον τὸν κάλλιστον* non *aurea ornamenta* sed *pulcherrimas vestes* significare manifesto docet praegressum verbum *ἀπέδυσε*, ut taceam eo sensu quo Naberus voluit aptius esse *κατέκρυπτε* quam *κατεκλήιε*, nam in fossa aliquid *κατακρύπτομεν*, in arca *κατακλήομεν*. Tandem argutari mihi videtur vir ingeniosus scribens, vestes in fossam collatas ne cremari quidem posse, dum fumus omnia obtineat et aer intercludatur. Quod ita verum foret, si ante crematione fossa superne clausa fuisset, sed in patenti fossa satis larga et non nimis profunda, praesertim addita materie vim flammae alenti, contra esse apparet. — Disputatio de cremando facit ut meminerim loci I 164 ubi in comm. Crit. p. 21 demonstravi corruptum esse verbum *κατιρῶσαι*, sub quo nunc Naberus Mn. XIII p. 61 dicit solum latere posse *καταπρῆσαι*. De eodem verbo et ego cogitaveram sed statim abieci intellegens, si in urbe aliqua *unum* aedificium solo aequandum sit, stultum esse ea uti diruendi ratione, qua periculum nascatur ceteris aedibus ne simul pereant. Cogita velim Herodoti narrationem de Sardium incendio. Aliud igitur latere certum est. —

Digitized by Google

Loco III 28 non intellego vim perfecti εἵηται (Ionum est ἕηται), quod Naberus proposuit pag. 64. Nec tanto molimine opus est. Corrigo: ἥντινα οὐκέτι δσίη γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον βάλλεσθαι γόνον. Cf. v. c. II 45. 171. Cum ex OCIH factum esset ΘΙΗ, necessario ἥντινα mutarunt in ἥτις.

VI 21 ποιήσαντο et καὶ recte omittere videtur Longinus.

VI 32 interpreti tribuerim verba ἐξέταμνον καὶ.

VI 35 lege ἐσθῆτα οὐκ ἐπιχωρίην (pro ἐγχωρίην) ἔχοντας cll. I 195. VII 72. 74. 79. 91.

VI 44 verba τῆς περὶ τὸν Ἄθων abesse malim.

VI 94 suspecta habeo verba μεμνῆσθαι τῶν Ἀθηναίων.

VI 97 καταγνόντες [κατ']ἐμεῦ?

VI 108 bis dele οἱ Πλαταιέες.

VI 115 lege συνθεμένους τοῖσι Πέρσῃσι ἀναδέξειν (pro ἀναδέξαι) ἀσπίδα. Cf. IX 7.

VI 136 Μιλτιάδην ἐδίωκε τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης εἵνεκεν. Notum est in iure Attico crimen τῆς ἀπάτης τοῦ δήμου. Nescio autem an male abundet vox εἵνεκεν.

Dicam cur mihi quidem non persuadeat lenis Naberi coniectura (p. 72) ἑλλοῖσιν pro depravato πολλοῖσιν in Apollinis oraculo VI 19. Nempe clades illa navalis communis erat Milesiis cum reliquis Ionibus omnibus; sed laudato ab Herodoto oraculo haud dubie respicitur priva Mileti calamitas, excisa urbs et ἀνδραποδισθεῖσα a Persis. Cap. 18 Miletum αἱρέουσι κατ' ἄκρης ἕκτῳ ἔτεϊ — καὶ ἠνδραποδίσαντο τὴν πόλιν ὥς ε συμπεσεῖν τὸ πάθος τῷ χρηστηρίῳ τῷ ἐς Μίλητον γενομένῳ, ad quae verba non satis attendit Naberus.

Teneo igitur quod in *comm. Crit.* suasi ὄρνισιν, cui non praefero οἰωνοῖς cum quia a tradita scriptura longius distat, tum

Digitized by Google

quod in vetusta poesi forma dativi in OIC pro OICI suspecta est. Facio enim cum Nauckio aliisque qui contraria apud Homerum exempla depravata esse statuant.

His disputatis transeo ad librum VII.

VII 1 med. πολλῷ πλέω (στρατιὴν) ἐπιτάσσων ἑκάστοισι ἢ πρότερον παρεῖχον. E constanti in talibus usu corrigatur παρείχοντο. Plurima exempla reperies cap. 60—99. In capite 60 similiter scribendum: Ὅσον μέν νυν ἕκαστοι παρείχοντο πλήθεος ἀριθμόν κτἑ. Quid intersit inter utramque verbi formam optime declarat locus VIII, 1: Ἀθηναῖοι μὲν νέας παρεχόμενοι ἑπτὰ — ἑκατόν — καὶ Χαλκιδέες ἐπλήρουν εἴκοσι, Ἀθηναίων παρεχόντων.

VII 6 εἰ μέν τι ἐνέοι (sc. τοῖς χρησμοῖς) σφάλμα φέρον τῷ βαρβάρῳ. Oraculis nihil inesse poterat, quod cladem afferret barbaris, sed inesse poterat quod spectaret cladem aliquam futuram. Itaque corrigatur ἐνέοι <ἐς> σφάλμα φέρον. Cf. I 120. VIII 137. IX 33: οὐκ ἐς γυμνικοὺς ἀλλ' ἐς ἀρηίους ἀγῶνας φέρον τὸ μαντήιον. VI 19. al. Contrario errore cum parte librorum I 10 et III 123 ἐς αἰσχύνην φέρει (φέροντα) legi iudicavit Valckenaer.

VII 8 α extr. Φροντίζων δὲ εὑρίσκω ἅμα μὲν κῦδος ὑμῖν προσγινόμενον χώρην τε τῆς νῦν ἐκτήμεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ Φλαυροτέρην, παμΦορωτέρην δέ, ἅμα δὲ τιμωρίην τε καὶ τίσιν γινομένην. Quid in tali sententia intersit inter τιμωρίην et τίσιν me quidem latet. Sed omnes habet veritatis numeros spreta ab omnibus lectio codicis Vaticani: ἅμα δὲ καὶ τιμωρίην τισὶ (i. e. Graecis) γινομένην. Quam autem recte ὁ ἀδικῶν graece dicitur τυγχάνειν δίκης et τιμωρίας, tam recte, opinor, dicitur τιμωρία αὐτῷ γίγνεσθαι. Noto vero usu τὶς et τινὲς dicuntur adversarii qui non nominati cum odio significantur. Eleganter Persis Xerxes dicit ex hoc bello praeter gloriam dicionis incrementum, Graecis contra poenas redundaturas esse. Mox sub γ) legitur: πυνθάνομαι ὧδε ἔχειν, οὔτε τινὰ πόλιν ἀνδρῶν οὐδεμίαν οὔτε ἔθνος οὐδὲν ἀνθρώπων ὑπολείπεσθαι manifesto aut τινὰ aut οὐδεμίαν expungendum est. Hoc nescio an praestet quia loco IV 32 Ὑπερβορέων δὲ πέρι ἀνθρώπων οὔτε τι Σκύθαι λέγουσι

Digitized by Google

οὐδὲν οὔτε τινὲς ἄλλοι κτἑ. antiquissimi codices ABC omittunt οὐδέν. Similiter igitur corrigendi videntur loci IV 119 ἡμεῖς δὲ οὔτε τι τότε ἠδικήσαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους [οὐδὲν] οὔτε νῦν πρότεροι πειρησόμεθα ἀδικέειν. IV 197 καὶ τούτων οἱ πολλοὶ βασιλέος τοῦ Μήδων οὔτε τι νῦν οὔτε τότε ἐφρόντιζον [οὐδέν]. Eadem est ratio loci VIII 20 οὔτε τι ἐξεκομίσαντο οὐδὲν οὔτε προσεσάξαντο, ubi tamen ambigas utrum οὐδὲν eliminandum sit an vocula τι, quam codex Vaticanus omittit. Amat vero Herodotus post negationem servare positivam notionem, quam Athenienses in negativam commutare assolent, neque igitur mirandum ludimagistros in opere frequentissime ut videtur in scholis lectitato eam discrepantiam sedulo notasse.

VII 10 init. Ἀρτάβανος – πάτρως ἐὼν Ξέρξῃ, τῷ δὴ καὶ πίσυνος ἐὼν ἔλεγε τάδε. Merus librarii error videtur ἐών repetentis e praegressis pro ἦν, nec structuram tuetur ullus locus ex iis quos laudavit Steinius. — Sequitur Ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν γνωμέων ἀντίων ἀλλήλῃσι οὐκ ἔχει τὴν ἀμείνω αἱρεόμενον ἐλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρᾶσθαι. Permire dictum αἱρεόμενον ἐλέσθαι. Suspicor: αἱρεόμενον ἐπέπεσθαι, ut infra legitur sub γ) καὶ τότε γε εἰ Ἰσιαῖος ὁ Μιλήτου τύραννος ἐπέσπετο τῶν ἄλλων τυράννων τῇ γνώμῃ κτἑ. Ibidem sub η) extr. ὁ μὲν γὰρ διαβάλλων ἀδικέει οὐ παρεόντος κατηγορέων, ὁ δὲ [ἀδικέει] ἀναπειθόμενος. Deleatur verbum sine vi repetitum.

VII 11 ἀλλὰ ποιέειν ἢ παθεῖν προκέεται ἀγών κτἑ. Concinnius est πάσχειν. — In fine capitis requiritur κατεστρέψατο οὕτω ὥς ε (pro ὡς) — ἐπώνυμοι τοῦ κατασρεψαμένου καλέονται.

VII 15 init. ἐγὼ τὸ παραυτίκα μὲν οὐκ ἐφρόνεον <εὖ> εἶπας ἐς σὲ μάταια ἔπη. Sic legendum addita vocula necessaria, quae non desideratur cap. 16 init.: Ἴσον – κέκριται, φρονέειν τε εὖ καὶ – πείθεσθαι.

VII 15 νῦν δὲ καὶ διαπειλῆσαν οἴχεται. Veteres et probati scriptores usurpant ἀπειλεῖν et διαπειλεῖσθαι, non διαπειλεῖν. Optime codex Vat. καὶ δὴ ἀπειλῆσαν, eidemque codici II 121 γ, extr. debetur vera scriptura ἀπειλέειν pro διαπειλέειν.

Digitized by Google

VII 17 ἐνδὺς δὲ τὴν Ξέρξεω ἐσθῆτα καὶ ἱζόμενος ἐς τὸν θρόνον ὡς - κοῖτον ἐποιέετο. Rectius fortasse Aoristum ἑζόμενος habet codex Romanus.

VII 22 med. Ὁ γὰρ Ἄθως ἐστὶ οὖρος - οἰκημένον [ὑπ' ἀνθρώπων] Dele fatuum emblema; quasi vero ab aliis quam ab hominibus incoli potuerit. Cf. infra 115.

VII 23 οἱ μὲν κατώτατα ἑρεῶτες. Lege κατωτάτω, ut recte subsequitur ἀνωτάτω. Turpi errore quem non dudum correctum esse miror mox scribitur τὸ μὲν ἄνω ϛόμα τῆς διώρυχος ποιεῦντες διπλήσιον ἢ ὅσON ἔδεε αὐτὴν τὴν διώρυχα γενέσθαι pro ὅσHN. Praeterea autem expectabam τὸ μὲν [ἄνω] ϛόμα et in praegressis ἅτε γὰρ τοῦ τε ἄνω [ϛόματος] καὶ τοῦ κάτω τὰ αὐτὰ μέτρα ποιευμένων. Nam orificium fossae aut στόμα dici potuit aut τὸ ἄνω τοῦ ὀρύγματος, sed quid sit ἄνω ϛόμα aut κάτω ϛόμα haud satis assequor.

VII 25 [ἐκ] τῆς Ἀσίης παντα χόθεν. Genetivus pendet ex adverbio.

VII 26 ἵνα πηγαὶ ἀναδιδοῦσι Μαιάνδρου ποταμοῦ καὶ ἑτέρου οὐκ ἐλάσσονος [ἢ Μαιάνδρου], τῷ οὔνομα τυγχάνει ἐὸν Καταρρήκτης. Dele emblema.

VII 27 χρήματά τε ἐπηγγέλλετο [βουλόμενος] ἐς τὸν πόλεμον [παρέχειν]. Seclusa non addidisse H. persuasum mihi est, tantummodo dubito utrum ἐς τὸν πόλεμον addiderit necne. Similiter interpolatus videtur locus VI 139 καὶ δίκας ἐπηγγέλλοντο [βουλόμενοι διδόναι] παντὸς τοῦ ἀδικήματος.

VII 28 supple οὔτε σκήψομαι τὸ μὴ <οὐκ> εἰδέναι τὴν ἐμεωυτοῦ οὐσίην.

VII 29 σὺ δὲ καὶ ἐξείνισας μεγάλως ϛρατὸν τὸν ἐμὸν κτέ. An μεγαλωστί, ut est V 67 ὑπεδέξατο αὐτὸν μεγαλωστί, et II 161 μεγαλωστὶ κάρτα τιμᾶν? Mox παρ' ἐμεωυτοῦ δοὺς τὰς ἑπτὰ χιλιάδας, ἵνα μή τοι ἐπιδέες ἔωσι αἱ τετρακόσιαι

Digitized by Google

μυριάδες [ἑπτὰ χιλιάδων], ἀλλ' ἥ τοι ἀπαρτιλογίη ὑπ' ἐμέο πεπληρωμένη. Melius me iudice aberunt verba separata.

VII 32 βουλόμενος ὧν αὐτὸ τοῦτο ἐκμαθεῖν ἀκριβῶς ἔπεμπε. Fortasse non casui tribuendum quod omnes codices praeter R, qui vocem plane omisit, habent ἀκριβῶς, non ἀκριβέως. Nempe Herodotus qui numquam eo vocabulo utitur more suo scripserat ἀτρεκέως, quae Ionica vox cessit glossemati Attico ἀκριβῶς. Hesychium inspiciens leges: ἀτρεκέως· ἀληθῶς, ἀκριβῶς. Ne forte cum Cobeto contendas nullum pati verbum ἐκμαθεῖν additamentum, satisfaciet Herodotus VII 10 η extr. scribens: πρὶν ἢ ἀτρεκέως ἐκμάθῃ. Cf. etiam c. 39 εὖ νυν τόδ' ἐξεπίσασο.

VII 30 init. Ἄναυα δὲ καλεομένην Φρυγῶν πόλιν παραμειβόμενος — ἀπίκετο. Immo παραμειψάμενος. Optime contra habet participium praesentis infra 42 ἐπορεύετο — παραμειβόμενος.

VII 36 ἐξεύγνυσαν δὲ ὧδε (naves)· πεντηκοντέρους καὶ τριήρεας συνθέντες, ὑπὸ μὲν τὴν πρὸς τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἐξήκοντα [τε del.] καὶ τριηκοσίας, ὑπὸ δὲ τὴν ἑτέρην τεσσερεσκαίδεκα καὶ τριηκοσίας, τοῦ μὲν Πόντου ἐπικαρσίας τοῦ δὲ Ἑλλησπόντου κατὰ ῥόον, ἵνα ἀνοκωχεύῃ τὸν τόνον τῶν ὅπλων, συνθέντες δὲ ἀγκύρας κατῆκαν περιμήκεας, τὰς μὲν πρὸς τοῦ Πόντου τῆς ἑτέρης τῶν ἀνέμων εἵνεκεν τῶν ἔσωθεν ἐκπνεόντων τῆς δὲ ἑτέρης τῆς πρὸς ἑσπέρης τε καὶ τοῦ Αἰγαίου εὔρου τε καὶ νότου εἵνεκεν. Misere laborat loci compositio et valde durum imo absonum est cum Steinio τῆς ἑτέρης aliter accipere quam praegressum τὴν ἑτέρην et intelligere χειρός. Recte haberet τὰς μὲν πρὸς τοῦ Πόντου τῶν ἀνέμων εἵνεκεν τῶν ἔσωθεν ἐκπνεόντων, τὰς δὲ πρὸς ἑσπέρης τε κτἑ., recte etiam fortasse: τὰς μὲν τῆς ἑτέρης τῆς πρὸς τοῦ Πόντου — ἐκπνεόντων, τὰς δὲ τῆς πρὸς ἑσπέρης κτἑ. Cf. VII 56.

VII 37 ὁ στρατὸς ἐκ τῶν Σαρδίων ὁρμᾶτο ἐλῶν ἐς Ἄβυδον· ὁρμημένῳ δὲ οἱ ὁ ἥλιος ἐκλιπὼν — ἀφανὴς ἦν κτἑ. Requiro ὥρμητο, nam praesens et imperfectum huius verbi apud H. significare solent *proficisci*, perfectum et plusquamperfectum *in-*

Digitized by Google

stituere, *aggredi*, *parare*, quod est huius loci, et male inter se respondent ὁρμᾶτο ot ὁρμημένῳ. Ceterum structurae cum Participio futuri pro Infinitivo alterum exemplum ignoro.

VII 37 καὶ εἴρετο τοὺς μάγους τὸ θέλει προφαίνειν. Praeferenda videtur librorum ABC scriptura θέλοι, quia post verba rogandi noster paucis locis exceptis, de quorum sanitate dubito, usurpavit optativum in quaestione indirecta, sive pronomine interrogativo utitur sive articulus eius vice fungitur.

VII 39 εὖ νῦν τόδ' ἐξεπίσασο, ὡς ἐν τοῖσι ὡσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός, ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσαC τέρψιος ἐμπιπλέει τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τούτοισι ἀκούσας ἀνοιδέει. Ecce vera lectio: ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσαCI τέρψιος ἐμπιμπλᾷ (ut ἱστᾷ) τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τούτοισι ἀνοιδέει. Emblema igitur vetusto mendo ἀκούσας pro ἀκούσασι posterius est. Non vereor ne quis mihi occinat illud νόος ὁρᾷ καὶ νόος ἀκούει κτἑ., in quo huiuscemodi loco nullum esse praesidium unusquisque intelleget.

VII 44 extr. ἐπεὶ δ' — ἐνίκων [Φοίνικες] Σιδώνιοι, ἥσθη τε τῇ ἀμίλλῃ καὶ τῇ ϛρατιῇ. Deleto glossemate transpone ἥσθη τῇ τε ἀμίλλῃ καὶ τῇ ϛρατιῇ.

VII 52 med. οἱ δὲ δικαιοσύνην καὶ πίϛότητα ἐνέδωκαν. Nihil proficitur comparanda diversissima locutione μαλακὸν ἐνδιδόναι μηδέν. Conieci ἐνεδέξαντο.

VII 50 init. Εἰ γὰρ δὴ βούλοιο ἐπὶ τῷ αἰεὶ ἐπεCΦερομένῳ πρήγματι τὸ πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεσθαι. Immo vero ἐπιΦερομένῳ, *imminenti*, ut recte legitur I 209 καί μοι πάντα προδεικνῦσι τὰ ἐπιφερόμενα, scil. dii. Verae lectionis fortasse vestigium servat cod. R scriptura ἐπεισΦερόμενα, nata ex ἐπισΦερόμενα, quod est calami lapsus pro ἐπιΦερόμενα, cum vix dignoscantur ductus litterarum Φ et σΦ.

VII 53 Ἀρτάβανον ἀποϛείλας ἐς Σοῦσα. Male quibusdam placuit Vaticani scriptura ἀπολύσας, quo verbo H. non utitur, ubi sermo est de missione a militia aut ab imperio, sed παραλύειν.

Digitized by Google

VII 54 τῇ δὲ ὑσεραίῃ ἀνέμενον τὸν ἥλιον [ἐθέλοντες] ἰδέσθαι ἀνίσχοντα. Quicumque de suo adscripsit ἐθέλοντες non intellexerat veterem structuram verborum expectandi ab Homero inde usitatam. Supra V 35, 2 ἀνέμεινε ἀναφῦναι τὰς τρίχας. VIII 15, 1 οὐκ ἀνέμειναν ἔτι τοὺς Ἕλληνας μάχης ἄρξαι. VIII 56 οὐδὲ κυρωθῆναι ἔμενον τὸ προκείμενον πρῆγμα. Thuc. IV 134 οὐκ ἀνέμεινεν ἡμέραν γενέσθαι. Xenoph. Anab. III 1, 14. 24 al. Prorsus ut hoc loco Aesch. Eum. 680 μένω δ' ἀκοῦσαι κῶς ἀγὼν κριθήσεται. Thuc. III 26, 3 ἐπιμένοντες — πεύσεσθαι, ubi sequitur futurum, quia ibi ἐπιμένειν significat προσδοκᾶν. Sed fortasse eadem litura loco nostro delendum est ἰδέσθαι.

Post pauca sequitur: ἢ (συντυχίη) μιν παύσει καταστρέψασθαι τὴν Εὐρώπην πρότερον ἢ ἐπὶ τέρμασι τοῖσι ἐκείνης γένηται. Non praegressa negatione, requiro πρότερον ἢ — γενέσθαι. Tum malim τήν <τε> Φιάλην — καὶ χρύσεον κρητῆρα κτέ.

VII 55 extr. ἐς τὴν ἀπεναντίον. Herodoti est ἀπαντίον, ut καταντίον et ἀντίον.

VII 64 init. Σάκαι δὲ [οἱ Σκύθαι]. Emblema quod ipso articulo arguitur sumtum est e sequentibus τούτους δὲ ἐόντας Σκύθας Ἀμυργίους Σάκας ἐκάλεον. Aliud glossema ἀξίνας in sqq. iam non fefellit Naberum.

VII 64 init. Corrige et supple: Βάκτριοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀγχοτάτω (pro ἀγχότατα) τῶν Μηδικῶν <τιήρας> ἔχοντες, quod ni feceris non habebit τῶν Μηδικῶν quo referatur. Cf. 73 Φρύγες δὲ ἀγχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς σκευὴν εἶχον. 74 Λυδοὶ δὲ ἀγχοτάτω τῶν Ἑλληνικῶν εἶχον ὅπλα. 81 ἀγχοτάτω τῶν Μηδικῶν εἶχον ἐσθῆτά τε καὶ ὅπλα. Ad τιήρας vide 61 init. et 62 init.

VII 67 σισυρνοφόροι. Aldina σισυροφόροι. Sed cf. IV 109 extr., ubi optimi libri ABR conspirant in σισύρνας. Eratosthenes apud Schol. Plat. Eryx. 400 sic distinguit ab σίσυρα, ut hoc sit σέγαστρον ἐξ αἰγείων δερμάτων τετριχωμένων, illud τὸ ἐκ τῶν κωδίων ῥαπτόμενον ἀμπεχόνιον. Cf. Schol. ad Av. 122. Poll. VII 70. Sed vanum esse discrimen docet fr. Aeschyleum

Digitized by Google

ap. Poll. X 186

κατὰ τῆς σισύρνης τῆς λεοντείας <δορᾶς>.

VII 69 πρὸς δὲ αἰχμὰς εἶχον, ἐπὶ δὲ κέρας δορκάδος ἐπῆν ὀξὺ πεποιημένον τρόπον λόγχης. Recte habent ἐπὶ δὲ αὐτέων — ἐπῆν, sed omisso pronomine requiritur ἐπὶ δὲ — δορκάδος ἦν, vel potius ἐπὶ δὲ ἦν κέρας δορκάδος per tmesin.

VII 70 προμετωπίδια δὲ ἵππων εἶχον ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι. Immo περί, quod in sqq. saepe servatum est, sed vix minus frequenter vitiatum. Cf. 72. 74. 75. 76. 79. 84. 88 ubi restituendum περί.

VII 86 ὃς δ' αὕτως Κάσπιοι καὶ Παρικάνιοι ἐσεσάχατο [ὁμοίως] καὶ ἐν τῷ πεζῷ. Iungendum ὃς δ' αὕτως καὶ ἐν πεζῷ ut paullo ante in verbis Βάκτριοι δὲ ἐσκευάδατο ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ πεζῷ. Unde apparet insitivum esse ὁμοίως, quod vitiose repetitum est e praegressis καὶ Κάσπιοι ὁμοίως.

VII 88 ἐπὶ συμφορὴν περιέπεσε ἀνεθέλητον. Absurda scriptura, sed non melior est lectio codd. PR ἐπὶ συμφορὴν ἐνέπεσε Cl. VI 16 extr. οὗτοι τοιαύτῃσι περιέπεσον τύχῃσι corrigam συμφορῇ περιέπεσε ἀνεθελήτῳ. Lenius quidem possis sed dubito num Herodoti usui convenienter ἐς συμφορὴν ἐνέπεσε ἀνεθέλητον.

VII 89 περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας εἶχον ἀγχοτάτω πεποιημένας τρόπον τὸν Ἑλληνικόν. Requiritur τρόπου τοῦ Ἑλληνικοῦ. Cf. 73. 80. 85. Nam mos Atticus adverbialiter utendi vocula ἐγγὺς in significando tempore, ἔτη ἐγγὺς τριακόσια, ἐγγὺς ἑβδομήκοντα ἔτη γεγονώς, ἐγγὺς ἐνιαυτόν huc non pertinet.

VII 96 extr. Optime R: ἐπεὶ στρατηγοί γε (pro τε) οἱ τὸ πᾶν ἔχοντες κράτος καὶ ἄρχοντες τῶν ἐθνέων ἑκάστων, ὅσοι αὐτῶν ἦσαν Πέρσαι, εἰρέαται μοι. Ex codicis C scriptura εἰρέαται μοῦνοι, non male conieceris εἰρέαται μοι· μοῦνοι. Nam μοι post Indicativum εἴρηται non magis H. solet omittere, quam addere solet Imperativo εἰρήσθω, qua de re alibi monui.

Digitized by Google

VII 100 init. ἐπεθύμησε (Xerxes) αὐτός σφεας διεξελάσας θεήσασθαι. Qui quaeso hoc fieri potuit? Audacter emenda διεξελαύνων, aut dele participium non necessarium ob sqq.: μετὰ δὲ ἐποίεε ταῦτα, καὶ διεξελαύνων ἐπ' ἅρματος παρ' ἔθνος ἓν ἕκαστον ἐπυνθάνετο κτέ.

VII 101 extr. φὰς οὐδέν οἱ ἀηδέστερον ἔσεσθαι [ἢ πρότερον ἦν]. Tollatur iners supplementum.

VII 102, 1 ἀρετὴ δὲ ἔπακτός ἐστι, ἀπό τε σοφίης κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ. Requiro ὑπό. — Ibidem § 2 αἰνέω μέν νυν πάντας τοὺς Ἕλληνας τοὺς περὶ ἐκείνους τοὺς [Δωρικοὺς] χώρους οἰκημένους, ἔρχομαι δὲ λέξων — περὶ Λακεδαιμονίων μούνων κτέ. Valde suspectum habeo vocabulum Δωρικούς cum quia Xerxes Demaratum cuius haec est oratio de omnibus Graecis Graeciam proprie sic dictam incolentibus interrogaverat, non de solis Peloponnesiis, tum quod ipse Demaratus paullo ante de tota Graecia dixerat τῇ Ἑλλάδι πενίη μὲν αἰεί κοτε σύντροφός ἐςι κτέ. Quare dubium non est quin ἐκείνους τοὺς χώρους spectet Graeciam universam et Δωρικούς sit perversum scioli interpretamentum. Alia tentat Naber supra pag. 75.

VII 103 καὶ ἴοιεν ἀναγκαζόμενοι μάστιγι ἐς πλεῦνας ἐλάσσονες ἐόντες. Verum videtur μάστιξι. Cf. VII 35. 56. Mox in verbis δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ ἀνισωθέντας πλήθεϊ χαλεπῶς ἂν Ἕλληνας Πέρσῃσι μούνοισι μάχεσθαι vide an literae sic dirimendae sint ut scribatur καὶ ἂν (κἂν) ἰσωθέντας. Graeci ἰσοῦν et ἐξισοῦν dicere solent, sed ἀνισοῦν perrarum est. Duplicatae particulae ἄν exempla dabit Schweighaüserus in lexico p. 32 B.

VII 104, 3. οἳ Ἑλλήνων ἕκαστός φησι (Cob. φασι) τριῶν ἄξιος εἶναι. Naber coniecit ἀντάξιος. Cf. II 146. VII 103. Si vere, idem vocabulum restituendum I 32 et VII 21. Cum verbis sequentibus ἔπεστι γάρ σφι δεσπότης νόμος τὸν ὑποδειμαίνουσι πολλῷ ἔτι μᾶλλον ἢ οἱ σοὶ σέ componatur Periclis dictum apud Thuc. II 37, 3 τὰ δημόσια διὰ δέος μάλιστα οὐ παρανο-

Digitized by Google

μοῦμεν τῶν τε ἀεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκροάσει καὶ τῶν νόμων. Cf. Soph. Ai. 1073.

VII 106, 1. ὃς δὲ καὶ Ἀρτοξέρξης ὁ Ξέρξεω τοῖσι Μασκαμείοισι ἐκγόνοισι. Huius patronymici usus in pedestri oratione tanta est insolentia — nihil enim huc facit quod semel Plato ludibundus (Gorg. 482) dixit ὁ Κλεινίειος — ut mero errore librarium sequentis vocabuli terminatione deceptum sic scripsisse arbitrer pro Μασκάμεω ἐκγόνοισι. — In capitis fine ubi legitur τὸν δὲ ἐν Δορίσκῳ [Μασκάμην] οὐδαμοί κω ἐδυνάσθησαν ἐξελεῖν πολλῶν πειρασαμένων absurdissime sciolus interpolavit Μασκάμην, nam totum locum perlegens facile senties τὸν ἐν Δορίσκῳ non esse solum Mascamen, sed τὸν αἰεὶ ἐν Δορίσκῳ ὕπαρχον ἐόντα, filios enim patri successisse docent verba ὃς δὲ καὶ — ἐκγόνοισι. Et sic demum intellegi poterunt verba: διὰ τοῦτο δὲ ΟΙ τὰ δῶρα πέμπεται παρὰ τοῦ βασιλεύοντος ΑΙΕΙ ἐν Πέρσῃσι. Non fuit credo Mascames immortalis. Emblema autem recte abest a verbis praegressis πλὴν τοῦ ἐν Δορίσκῳ (sc. ὑπάρχου).

VII 108, 2. Λίσσος — ὃς τότε οὐκ ἀντέσχε τὸ ὕδωρ [παρέχων] τῷ Ξέρξεω στρατῷ ἀλλ' ἐπέλιπε. Emblema abest a loco gemino 58, 3 Μέλανα ποταμὸν οὐκ ἀντισχόντα τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον ἀλλ' ἐπιλιπόντα. Ad rem cf. Claudianus de Laudibus Stiliconis (ed. Jeep.) I 170: *Denique felices aquilas quocumque moveres| arebant tantis epoti milibus amnes* et alibi: *Haud aliter Xerxem toto simul orbe secutus| narratur rapuisse vagos exercitus amnes.*

VII 109 ἐς τὴν (λίμνην) ποταμοὶ δύο ἐσιεῖσι τὸ ὕδωρ. Vulgata debetur Schweighaüsero pro librorum lectionibus ἐσεῖσι vel εἰσεῖσι. Usus tamen postulat ἐξιεῖσι, ut ἐκδιδόναι (non ἐσδιδόναι). Cf. I 6. 180. II 17. VI 20. VII 124 al. De fluvio aquam suam in alium fluvium infundenti sollemne est ἐσβάλλειν. Cf. IV 48. 49 (bis) 57 et I 179 ubi abundat τὸ ῥέεθρον ut hic τὸ ὕδωρ, sive Herodotus addidisse putandus est sive potius eius interpres.

VII 111 ἀλλὰ διατελέουσι τὸ μέχρι ἐμεῦ αἰεὶ ἐόντες ἐλεύθεροι. Abest post διατελέειν vocula abundans αἰεὶ VI 52 extr. 117, 2. VII 153, 3, alibi. Sed cf. Philemonis fr. 57 ed. Kock.

Digitized by Google

VII 116 extr. ἐδωρήσατό σφεας ἐσθῆτι Μηδικῇ, ἐπαίνεέ τε ὀρέων αὐτοὺς προθύμους ἐόντας κτέ. Requiro Aoristum ἐπαίνεσέ τε κτλ.

VII 120 Ἔνθα δὴ Μεγακρέοντος ἀνδρὸς Ἀβδηρίτεω ἔπος εὖ εἰρημένον ἐγένετο κτέ. Permire dictum. An ἐλέγετο, *commemorabatur*? — In fine capitis receptam oportuit certam Schweighaüseri emendationem κάκιστα πάντων ἀνθρώπων ἐκτριβῆναι pro διατριβῆναι, quod nihil significat.

VII 125 transpone: θωμάζω δὲ τὸ αἴτιον ὅτι κοτὲ ἦν τὸ ἀναγκάζον τῶν ἄλλων ἀπεχομένους τοὺς λέοντας τῇσι καμήλοισι ἐπιτίθεσθαι pro τῶν ἄλλων τὸ ἀναγκάζον, sed potius dele τὸ ἀνάγκαζον.

VII 126 ὅ τε δι' Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς Νέσος καὶ ὁ δι' Ἀκαρνανίης [ῥέων] Ἀχελῷος.

VII 127 οὐκ ἀντέχρησε τῇ στρατιῇ πινόμενος. Cf. infra 187. Vide ne utrobique ἀπέχρησε sit vera lectio, cui varia scriptura ἀντέσχε perniciem attulerit.

VII 129 οὔτε οὐνομάζεσθαι κατάπερ νῦν, ῥέειν τε οὐδὲν ἔσσον [ἢ νῦν]. Sententiae tam inutile quam auribus grave est additum ἢ νῦν.

VII 130 ext. deleatur nomen ὁ Ξέρξης.

VII 134 init. τοῖσι δ' ὧν Λακεδαιμονίοισι μῆνις κατέσκηψε Ταλθυβίου. Ex dativo apparet H. dedisse ἐγκατέσκηψε. Cf. Thuc. II 47. Aesch. Pers. 514. Soph. Tr. 1087 et ἐνσκήπτειν Herod. I 105. Sin minus, scripsisset ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ut cap. 137 et VIII 65. Post pauca § 3 lege ἀχθομένων δέ <τε> καὶ συμφορῇ χρεομένων Λακεδαιμονίων, ut solet noster in synonymis.

VII 135 δεδόξωσθε γὰρ πρὸς αὐτοῦ ἄνδρες εἶναι ἀγαθοί. Cf. IX 48. Quod voluit Naber δεδοξώσεσθε nec sententia requi-

Digitized by Google

ritur, neque est forma Herodotea. Utitur enim in talibus periphrasi δεδοξωμένοι ἔσεσθε. Rectissime vero idem vir doctus ἑκάτερος deinde correxit pro ἕκαστος.

VII 136 init. τῶν δορυφόρων κελευόντων — προσκυνέειν βασιλέα [προσπίπτοντας] οὐκ ἔφασαν (οὐδ' insere cum Valckenaerio) ὠθεόμενοι — ἐπὶ κεφαλὴν ποιήσειν ταῦτα οὐδαμά κτέ. Reddatur προσπίπτοντας interpreti.

VII 137, 3 δῆλαν ὧν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα [ἐκ τῆς μήνιος] Deleatur emblema. Nam ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα Herodoto significat ὅτι ἐκ τῆς μήνιος ἐγένετο, idque magistellus glossemate suo indicare voluit. Cf. capitis initium et 134.

VII 140 in oraculo vs. 10 conieci ἀκροτάτῃ κορυφῇσι pro ἀκροτάτοις ὀρόφοισι in *Comm. Crit.* pag. 12, ut vs. 9 οἵ respiciat ἀθανάτων, i. e. horum signa, non νηούς.

VII 141 post ἱκετηρίας λαβοῦσι deleatur fatuum emblema ὡς ἱκέτας. Ibidem § 2 ἀλλ' αὐτοῦ τῇδε μενέομεν, ἕς' ἄν καὶ τελευτήσωμεν. Scilicet Apollini minantur Atheniensium legati se, ni melius responsum dederit, cadaveribus suis sacram ipsius sedem contaminaturos esse. Dignus est qui comparetur locus Euripidis Iph. Taur. 970 sqq., ubi prorsus ut apud Herodotum Apollo minis (Orestis) cedit.

VII 142 init. dele οἱ θεόπροποι. Deinde haereo in verbis: οἱ μὲν δὴ κατὰ τὸν φραγμὸν συνεβάλλοντο ταῦτο τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι. Nihil enim proficitur comparanda cum Steinio formula quae huc non pertinet κατὰ τοῦτον εἶναι. Ferri posset εἶναι (significare) sine κατὰ, sed nemo praepositionem erat additurus. Quapropter suspicari malim olim fuisse αἰνίχθαι, quo verbo noster usus est V 56. Cf. Ar. Eq. 196 χρησμὸς ᾐνιγμένος. De usu praepositionis κατά cf. Schweighaüserus in lexico s. v. pag. 10 A (7).

VII 144 ἔμελλον λάξεσθαι ἀρχηδὸν [ἕκαστος] δέκα δραχμάς. Interpretamentum delere occupavit Cobetus. Quis latine ferat

Digitized by Google

viritim singuli praeterquam locis, qualis est Taciti Ann. XI 24 *ut non modo singuli viritim sed terrae, gentes* in nomen *nostrum coalescerent*, ubi subiectum abesse non potest? In codice Florentino (d) legitur pro ὀρχηδόν ἡβηδόν, cuius scripturae originem prodit Hesychii glossa ὀρχηδόν· ἡβηδόν. In fine capitis requiro: τὰ δὲ Γέλωνος πρήγματα μεγάλα ἐλέγετο εἶναι, <καὶ> οὐδαμῶν Ἑλληνικῶν ὅτεων (Cobet pro τῶν) οὐ πολλὸν μέζω. Vocula *καί* in talibus respondet vocabulo Latino *immo*, nec abesse potest.

VII 145 τοὺς κατ' ἀλλήλους ἐόντας πολέμους. Requiro πρὸς. Cf. Comm. Crit. p. 44.

VII 147 extr. Οὐκ ὦν καὶ ἡμεῖς [ἐκεῖ] πλώομεν ἔνθαπερ καὶ οὗτοι. Soloece sic editur pro ἐκεῖσε, sed nescio an melius vocula expungatur quam corrigatur.

VII 150 init. ὡς Ξέρξης ἔπεμψε κήρυκα ἐς Ἄργος πρότερον ἢπερ ὁρμᾶσθαι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. *Paro*, *instituo* (aliquid facere) Herodoto est ὄρμημαι, non ὁρμέω (ὁρμῶ), itaque legendum ὁρμᾶσθαι.

VII 151 extr. Ἀργείους δὲ — εἰρωτᾶν Ἀρτοξέρξην, εἴ σφι ἔτι ἐμμένει τὴν — φιλίην συνεκεράσαντο. Non tantum συμμένει corrigendum (quod Cobetus quoque suadet), sed praeterea εἰ σφίσι, nam cum Ἀργείους sit sententiae subiectum, manifesto requiritur pronomen reflexivum. In sequentis capitis fine πᾶν δὴ βουλόμενοί σφι εἶναι πρὸ τῆς παρεούσης λύπης e Plutarcho Herodoto reddendum βουλόμενοι σφίσι.

VII 153 init. τοῦ δὲ Γέλωνος τούτου πρόγονος οἰκήτωρ ὁ ἐν Γέλῃ κτέ. Reiske delet articulum, Schaefer corrigit ἐὼν Γέλης, ego scribam οἰκήτωρ ἐὼν ἐν Γέλῃ cl. Demosthene, Callipp. § 2. Nihili est quod Dietsch edidit Οἰκήτωρ (sic) ὁ ἐν Γέλῃ.

In extremo capite legitur: τὰ τοιαῦτα γὰρ ἔργα οὐ πρὸς τοῦ ἅπαντος ἀνδρὸς νομίζω γίνεσθαι. Articulus minime defenditur locis I 91 et III 64 allatis a Steinio, siquidem numero plurali pronominis ἅπας rectissime additur. Sed τοῦ ἅπαντος nihil aliud significare potest quam *totius*. Cum Cobeto coniciebam πρὸς

Digitized by Google

παντὸς vel πρὸς τοῦ τυχόντος (possis etiam ἐπιτυχόντος cl. II 3), sed utroque nostrum lenius Valckenaer τοῦ ἐπιόντος, cl. Soph. O. R. 401, quod si loco Herodoteo confirmari posset reciperem.

VII 154 prope fin. recipiam e R τῶν δὲ εἶπον (l. εἶπα) πολίων πασέων (pro τούτων) πλὴν Συρηκοσέων οὐδεμία πέφευγε (l. ἀπέφυγε cum Eltzio) δουλοσύνην.

VII 157 σὺ δὲ δυνάμιός τε γὰρ ἥκεις μεγάλης. Perperam Dietschius recepit infelicem Reiskii, quam recoxit Classen, coniecturam μεγάλως. Quanto melius Valckenaer <εὖ> ἥκεις deleto glossemate μεγάλης! Scribere potuerat etiam δυνάμιος τε γὰρ ἥκεις (vel ἀνήκεις) ἐς τὰ μέγιστα. cf. VIII 111, nec inepte conicias ἥκεις <ἐς>μέγα.

VII 158, 2 οὔτε ἐμεῦ εἵνεκεν ἤλθετε βωθήσοντες οὔτε τὸν Δωριέος φόνον ἐκπρηξόμενοι. Constanter Herodotus (et sic fere Attici) propter verbi compositionem ex βοή et θέω (cf. βοηθόος) non futuri sed praesentis participium iungere solet cum verbis eundi et praesentiae. V 86, 5 παρεῖναι βωθέοντας. VI 20, 1 παραγίνονται βωθέοντες. VI 23, 4 ἦκε βωθέων. VI 88 pr. fin. ἥκειν βωθέοντας. VI 108, 1 ἐπῆλθον βωθέοντες, ibidem § 7 ἦκον — βωθέοντες. VII 198 extr. τὸν βωθέοντα τῷ Ἡρακλεῖ χαιομένῳ λόγος ἐστὶ ἀναφανῆναι. Facile autem nostro loco sequens futuri participium librarios potuit inducere in errorem. Legatur igitur ἤλθετε βωθέοντες. — Post pauca ne quis in verbis ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέσχη coniciat μετέσχη (cl. I 118 τῆς τύχης εὖ μετεσχεώσης) inspiciat locos VI 105. 158 et VII 132.

VII 163 ταύτην μὲν τὴν ὁδὸν ἠμέλησε, ὁ δὲ ἄλλης εἴχετο. Barbaram huius loci structuram, in quo ne verbi quidem notio apta est, emendavi in mea Ionis Euripidei editione, pag. 34 pro glossemate substituens genuinam vocem μετῆκε, collatis glossis Hesychii μεθημοσύνη· ἀμέλεια. μεθήμων· ἀμελής. μεθῇς· ἀμελήσῃς. Emendatio mea latuisse videtur Cobetum Mn. XII p. 261.

VII 165 post med. [ὁ Τήριλλος].

Digitized by Google

VII 168, 3 *μόγις δὲ ἀναχθέντες προσέμιξαν* (Corcyraei) *τῇ Πελοποννήσῳ καὶ περὶ Πύλον καὶ Ταίναρον γῆς τῆς Λακεδαιμονίων ἀνοκώχευον τὰς νέας κτέ.* Pluribus olim in Mnemosyne ostendi Herodotum scripsisse *περὶ Τύλον* sive *περὶ Οἴτυλον*, cll. Hom. B 585 et Strab. VIII 360. Sic demum praetexere potuerunt, (cf. § 5) *ὑπ' ἐτησιέων ὑπερβαλεῖν Μαλέην οὐκ οἷοι τε γενέσθαι.*

VII 169, 1 *Πέμψαντες κοινῇ θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπειρώτεον εἰ σφι* (l. *εἰ σφίσι*) *ἄμεινον* ΓΙΝεται *τιμωρέουσι τῇ Ἑλλάδι.* Omnino requiritur futurum, sive fuit ϵCται (ut 220 med. variant libri inter falsam lectionem *γενέσθαι* et veram *ἔσεσθαι*) sive ΓΕΝΗCεται, sive, quod Herodoti usus praesertim commendat, CΤΝΟΙCεται. Cf. IV 15. V 82. 114.

VII 180 *διαδέξιον ποιεύμενοι τὸν εἶλον τῶν Ἑλλήνων πρῶτον καὶ κάλλιστον.* Vix aliud H. scribere potuit quam *οἰωνὸν* vel *ὄρνιθα δέξιον.*

VII 181 supple: *ὡς δὲ πεσὼν οὐκ ἀπέθανε ἀλλ' ἦν <ἔτι> ἔμπνοος.*

VII 190 extr. requiro *<τοῖσι> εὑρήμασι* vel *εὑρήμασι <τούτοισι> μέγα πλούσιος ἐγένετο.*

VII 193 extr. *ἐν τούτῳ ὧν ὅρμον οἱ Ξέρξεω ἐποιεῦντο.* Minus usitate pro *οἱ Ξέρξεω <στρατιῶται>* vel *οἱ στρατιῶται οἱ Ξέρξεω* (cf. VIII 17), aut *οἱ ἀμφὶ Ξέρξην* (cf. VIII 25). Nihil tamen mutandum. Cf. IX 99.

VII 194, 2 [*ὁ Σανδώκης*] *ἐπὶ χρήμασι ἄδικον δίκην ἐδίκασε.*

VII 196 *τῆς Θεσσαλίης ἵππου* mero calami lapsu scriptum est pro *Θεσσαλῆς* vel *Θεσσαλικῆς*, ut voluit iam Bekker, cum proxime praecesserit *διὰ Θεσσαλίης.*

VII 203 *ἀπὸ τῆς δόξης πεσεῖν* [*ἂν*]. Usitatior locutio est *τῆς δόξης ἐκπίπτειν.* Apud Thuc. VIII 81, 3 *καὶ ἀπὸ τῶν ὑπαρ-*

Digitized by Google

χουσῶν ἐλπίδων ἐκπίπτοιεν obsecutus sum Popponi delenti praepositionem, quae ferri possit si legatur πίπτοιεν. Cf. proverbium ἀπ' ὄνου πεσών, in quo alluditur formulae ἀπὸ νοῦ πεσών.

VII 205 καὶ διότι πρότερος ἐγεγόνεε Κλεομβρότου — καὶ δὴ καὶ εἶχε Κλεομένεος θυγατέρα. Loci ratio postulat καὶ δὴ καὶ <ὅτι> κτέ., aut transponendum διότι καὶ κτέ. In extremo capite legitur: παρεκάλεε ὧν ἐς τὸν πόλεμον ἐθέλων εἰδέναι, εἴτε συμπέμψουσι εἴτε καὶ ἀπερέουσι ἐκ τοῦ ἐμφανέος τὴν Ἑλλήνων συμμαχίην· οἱ δὲ ἀλλοφρονέοντες ἔπεμπον. Divisim scribe e codice Vaticano ἄλλα φρονέοντες, i. e. *alia monte*, *aliter sentientes*, nam ἀλλοφρονέειν est nostro *alienata esse mente*. Cf. V 85 et Hom. H. Ψ 698. Od. κ 374. Infra IX 54 ἄλλα φρονέειν καὶ ἄλλα λέγειν. *Alienato animo esse* sequioribus (velut Diodoro XVII 4) est ἀλλοτριοφρονέειν.

VII 220 in oraculo vs. 4 οὖρον pro οὖρος scribendum videri iam monui *Comm. Crit.* p. 12 sq.

VII 223 extr. suppleverim: ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπολλυμένου· ἅτε γὰρ ἐπιστάμενοι τὸν μέλλοντά σφι (l. μέλλοντα σφίσι) ἔσεσθαι θάνατον ἐκ τῶν περιιόντων τὸ οὖρος, <οἱ Λακεδαιμόνιοι> ἀπεδείκνυντο βώμης ὅσον εἶχον μέγιστον ἐς τοὺς βαρβάρους κτέ. Cf. ad h. l. Dobreum in Advers. Praeterea vide num sana sint verba τῶν περιιόντων τὸ οὖρος, quia Persae duce Ephialta non circumibant montem, sed per montem διὰ τοῦ οὔρεος. Cf. 213 κατὰ βάχιν τοῦ οὔρεος (216). Nihilominus in capite 214 bis scriptum est περιηγησάμενοι (et περιηγησάμενος) τὸ οὖρος, itaque nisi ter expungere volumus τὸ οὖρος, restat ut interpretemur *circumire* et *circumducere per montem*.

VII 226 πυθόμενον πρός τευ τῶν Τρηχινίων. Transpone πρὸς τῶν τευ Τρ.

VII 229 εἰ μέν νυν ἦν μοῦνον Ἀριστόδημον ἀλαλήσαντα ἀπονοσῆσαι ἐς Σπάρτην —, δοκέειν [ἐμοὶ] οὐκ ἄν σφι (Aristodemo et Euryto) Σπαρτιήτας μῆνιν οὐδεμίαν προσθέσθαι κτέ. Non suam sed aliorum sententiam Herodotum enarrare apparet, itaque rec-

Digitized by Google

tissime *ἐμοί* omittit cod. Vaticanus, quo deleto simul recte habet infinitivus *δοκέειν*; sed haereo in vocula *ἤν*, quod quis umquam sic usurpavit? Ni egregie fallor, corrigendum: *εἰ μέν νυν <συν>ήν<εικε>* — *ἀπονοστῆσαι*. Cf. VII 4, 10 aliosque locos bene multos.

VII 236 extr. *οὐδὲν τὸ πάρεον τρῶμα ἀνιεῦνται*. Pessime Stein probat Vallae versionem: *impendentem sibi cladem haudquaquam devitabunt*. Τὸ *παρεὸν τρῶμα* non est *impendens*, sed *praesens* (cf. v. c. VIII 20 extr.) *clades*, quam Lacedaemonios reparaturos esse negat Achaemenes. Optime Reiskius *ἀκέσονται*, sed etiam melius Cobetus *ἀκέονται*, oll. I 167. V 91.

VII 237 Eximantur turpia emblemata e verbis: *ὅτι πολιήτης μὲν πολιήτῃ εὖ πρήσσοντι φθονέει καὶ ἔστι δυσμενὴς* [*τῇ σιγῇ*], *οὐδ' ἂν συμβουλευομένου* [*τοῦ ἀστοῦ πολιήτης ἀνὴρ*] *τὰ ἄριστα οἱ δοκέοντα εἶναι ὑποθέοιτο, εἰ μὴ πρόσω ἀρετῆς ἀνήκοι*. Possumus sane *τὴν δυσμένειαν δεικνύναι τῇ σιγῇ*, sed quid sit *δυσμενῆ εἶναι τῇ σιγῇ* me quidem latet. Τῇ *Φύσι* nuper proposuit Naber.

VII 238 supple: *δῆλά μοι πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι, ἐν δὲ <δὴ> καὶ τῷδε οὐκ ἥκιστα γέγονε κτέ.*

Ad librum VIII.

VIII 3 extr. Athenienses *πρόφασιν τὴν Παυσανίεω ὕβριν προϊσχόμενοι ἀπείλοντο τὴν ἡγεμονίην τοὺς Λακεδαιμονίους*. Temere Stein „H. scheint also den Vorwurf der *ὕβρις* nicht als begründet anzuerkennen". Hoc neutiquam ex Herodoti verbis effici potest. Quid enim vetat tamquam praetextu uti re non ficta sed vera? Innuit scriptor Atheniensibus suam potentiam magis cordi fuisse quam sociorum salutem libenterque arripuisse occasionem, quam ipsis praeberet Pausaniae insolentia.

VIII 5 extr. Unus ex deterioribus libris Florentinus (d) pro *ἐκέρδηΝε* exhibet *ἐκέρδηΣεν*, quam formam omnes libri et editiones habent IV 152 *μέγιστα ἐκ Φορτίων ἐκέρδηΣαν*. Tametsi pro ea militare videtur *κερδήσεσθαι* bis sine varietate

Digitized by Google

lectum III 72 suspecta tamen est ob usum sequiorum; nam faex Graeculorum ea usa est et multo quidem frequentius quam ex exemplis quae Lobeckius ad Phryn. Parerg. c. 5 p. 740 collegit suspiceris. Persaepe ut hoc utar apparet in Ioannis Chrysostomi scriptis. Recte igitur *ἐκέρδηνε* receptum videtur ab editoribus et nescio an sine libris restituendum sit IV 152. Atticis autem relinquendum quod VIII 5 codex Romanus obtulit *ἐκέρδΑΝεν*.

VIII 8 init. *Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ* [*ἐν ᾧ οὗτοι ἀριθμὸν ἐποιεῦντο τῶν νεῶν*]. Qui *ἐν τῷ* corrigunt non H. emendant sed magistellum, qui haec adscripsit e capitis 7 fine.

VIII 10 Mutata interpunctione et transposita vocula *τὲ* scribatur: *ὅσοι μέν νυν τῶν Ἰώνων ἦσαι εὔνοοι τοῖσι Ἕλλησι ἀέκοντές τε ἐστρατεύοντο, συμφορήν* [*τε*] *ἐποιεῦντο μεγάλην ὀρέοντές* <*τε*> *περιεχομένους αὐτοὺς καὶ ἐπισάμενοι ὡς οὐδὲὶς αὐτῶν ἀπονοσήσει.* Vulgo inciditur post *Ἕλλησι* et post *μεγάλην*.

VIII 13 init. supple <*ὁ*> *χειμὼν τε καὶ τὸ ὕδωρ.*

VIII 20 In Bacidis oraculo vs. 2

Εὐβοίης ἀπέχειν πολυμηκάδας αἶγας

male spernitur libri Cantabrigiensis lectio *πολὺ μηκάδας*. Nihil erat cur Bacis constans caprarum epitheton mutaret. Sequitur: *τούτοισι δὲ οὐδὲν τοῖσι ἔπεσι χρησαμένοισι ἐν τοῖσι τότε παρεοῦσί τε καὶ προσδοκίμοισι παρῆν σφι* (Euboeensibus) *συμφορῇ χρᾶσθαι πρὸς τὰ μέγιστα.* Corrigatur *ἐς τὰ μέγιστα*, ut est infra 144 *τιμωρέειν ἐς τὰ μέγιστα.*

VIII 21 *εἰ παλήσειε ὁ ναυτικὸς στρατός.* Ingeniose Valckenaer *εἴ τι πταίσειε.* Veruntamen satius est non tangere. Hesychius: *παλήσειε· διαφθαρείη· ἐπάλλησεν* (l. *ἐπάλησεν*)· *διεφθάρη· πεπάλημέναι· βεβλαμμέναι*, unde apparet antiquitus verbum *παλέειν* cuius origo nos latet, pluribus locis lectum fuisse.

VIII 27 *τὸν ἂν μὴ λευκανθίζοντα ἴδωνται.* Verbum *λευκανθίζειν* praeterquam h. l. apud solos sequiores legitur. Anti-

Digitized by Google

quum sane est λευκανθής, quo Pindarus et Sophocles usi sunt, sed si veteres inde verbum λευκανθίζειν formarint, expectes id notionem habere transitivam, ut εὐτρεπίζειν. Num forte λευκανθέντα dederat Herodotus?

VIII 32 ἐς Ἄμφισσαν πόλιν τὴν ὑπὲρ τοῦ Κρισαίου πεδίου οἰκΘΟμένην. Herodoti usus postulat οἰκΗμένην, ut recte scriptum v. c. VII 153 ἐς Μαντώριον πόλιν τὴν ὑπὲρ Γέλης οἰκημένην.

VIII 34 Παραποταμίους δὲ παραμειΒΟμενοι οἱ βάρβαροι ἀπίκοντο ἐς Πανοπέας. Sic quidem id facere non potuerunt, sed παραμειΨΑμενοι.

VIII 41 in. τὰ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας. Cobetus vult τά τε τέκνα κτἑ. Persaepe tamen sic Herodotus, velut VI 19 ὁ νηός τε καὶ. VI 19 τὴν ἀρχήν τε καὶ. VI 128 τὰς πάτρας τε καὶ. Ad huius loci exemplum VIII 4 malim: ἔστ' ἂν αὐτοὶ <τὰ> τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας ὑπεκθέωνται.

VIII 43 Ἐστρατεύοντο δὲ οἵδε· ἐκ μὲν Πελοποννήσου Λακεδαιμόνιοι ἐκκαίδεκα νέας παρεχόμενοι, Κορίνθιοι δὲ τὸ αὐτὸ πλήρωμα [παρεχόμενοι] τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Σικυώνιοι δὲ πεντεκαίδεκα [παρείχοντο] νέας, Ἐπιδαύριοι δὲ δέκα κτἑ. Nihil opus est misellis fulcris orationis, quae magistellorum interpolavit cacozelia.

VIII 49. Ὡς δὲ ἐς τὴν Σαλαμῖνα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ ἀπὸ τῶν εἰρημένων πολίων. Nescio an verius sit οἱ στρατηγοὶ <οἱ> ἀπὸ τῶν — πολίων, ut 50 init. τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατηγῶν.

VIII 60 init. Τότε μὲν ἠπίως [πρὸς] τὸν Κορίνθιον ἀμείψατο. Soloecismum tolle deleta praepositione, quae debetur dittographiae praecedentium litterarum aut sequentibus πρὸς δὲ τὸν Εὐριβιάδην ἔλεγε. Recte habet cap. 58 init. οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀμειψάμενος.

VIII 72 extr. οὗτοι μὲν ἦσαν οἱ βωθήσαντες καὶ ὑπεραρρωδέοντες τῇ Ἑλλάδι. Transponatur οἱ ὑπεραρρωδέοντες καὶ βωθήσαντες τῇ Ἑλλάδι.

Digitized by Google

VIII 80 ἢν γὰρ ἐγὼ αὐτὰ λέγω, δόξω πλάσας λέγειν καὶ οὐ πείσω [ὡς οὐ ποιεύντων τῶν βαρβάρων ταῦτα]. ἀλλά σφι σήμηνον αὐτὸς παρελθὼν ὡς ἔχει. Deleatur fatuum emblema.

VIII 82 τριήρης — ἥπερ δὴ ἔΦερε τὴν ἀλήθειαν πᾶσαν. Scio interdum φέρειν et composita Graece usurpari pro ἀγγέλλειν et compositis. Sed cum nullum eius usus novi apud nostrum exemplum, tum aptius videtur ἔφαινε. Saepissime autem utrumque verbum a librariis confundi norunt omnes.

VIII 86 ἅτε γὰρ τῶν μὲν Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ ναυμαχεόντων κατὰ τάξιν. Cobetus delet κατὰ τάξιν. Sed quid fiet loco IX 59 extr. οὔτε κόσμῳ οὐδενὶ κοσμηθέντες οὔτε τάξι?

VIII 92 extr. supplendum: ταῦτα μέν νυν σὺν <τῇ> νηῒ ἐμβαλὼν ὁ Πολύκριτος ἀπέρριψε ἐς Θεμισκλέα. Ante NHI facile excidit THI.

VIII 93 extr. E constanti Herodoti consuetudine suppleatur ὡς πρότερόν <μοι> εἴρηται. Contra Imperativus εἰρήσθω pronomine carere solet, qua de re ante monui.

VIII 94 ὡς αὐτοὶ οἷοί τε εἶεν ἀγόμενοι ὅμηροι ἀποθνήσκειν. Cobetus coniecit οἷοι εἶεν, quo H. sic non utitur. Verum videtur ἑτοῖμοι εἶεν — ἀποθνήσκειν, qualia multa leguntur apud nostrum. Vid. Schweighaüseri lexicon. s. v. Possis etiam ὡς αὐτοὶ ἄρτιοι εἶεν, ut loquitur IX 27. 48 et 53.

VIII 100 init. καὶ περὶ Πέρσας μὲν ἦν ταῦτα τὸν πάντα μεταξὺ χρόνον γενόμενον, μέχρι οὗ Ξέρξης αὐτός σφεαC ἀπικόμενος ἔπαυσε. Immo vero σφεα, quod referendum ad praegressum ταῦτα, scil. Persarum luctum et eiulatus.

VIII 106 ἦν κομίσας τοὺς οἰκέτας οἰκέῃ ἐκείνῃ. Non est Herodoteae neque omnino antiquae Graecitatis pro ἐκεῖ, quod substituatur.

VIII 109 ὃς καὶ τὴν θάλασσαν ἀπεμαστίγωσε πέδας τε κατ-

Digitized by Google

ἥκε. Desiderabitur notio ἐς αὐτήν, nisi mecum una addita littera reposueris πέδας τ' ἐγκατῆκε.

VIII 115 init. ἀπικνέεται ἐς τὸν πόρον τῆς διαβάσιος. Cum πόρος iam per se ab Herodoto vocari soleat pons quo Xerxes Hellespontum iunxerat, miror cur addiderit τῆς διαβάσιος, et vereor ne aliena manus ea verba adscripserit. Cf. IV 136. cl. 140. VIII 111, cl. 115. Nec Genetivi rationem omnino intelligo.

VIII 118 med. τὸν βασιλέα εἰρέσθαι — εἴ τις ἐστὶ σφι σωτηρίη. Oratio directa foret ἔστι τις ἡμῖν σωτηρίη, itaque corrigendum εἴ τις ἐστὶ σφίσι σωτηρίη. Idem vitium saepius tollendum velut infra cap. 136. Nisi forte mavis cum codice C expungere σφι.

VIII 120 init. Φαίνεται γὰρ Ξέρξης ἐν τῇ ὀπίσω κομιδῇ ἀπικόμενος ἐς Ἄβδηρα, καὶ ξεινίην [τέ] σφι συνθέμενος καὶ δωρησάμενος αὐτοὺς ἀκινάκῃ τε χρυσέῳ καὶ τιήρῃ χρυσοπάσῳ. Manifesto non pendent participia συνθέμενος et δωρησάμενος a Φαίνεται, sed continent duplex argumentum, unde appareat Xerxem redeuntem e Graecia venisse Abderam itaque terrestri itinere usum esse. Mox requiro πρῶτον ἐλύσατο <αὐτοῦ> τὴν ζώνην scil. *Abderae*, quae notio omitti non potuit. Optime igitur subvenit liber Romanus omittendo voculam τέ. In fine capitis ex eodem codice corrigendum τὰ δὲ Ἄβδηρα ἵδρυται πρὸς τοῦ Ἑλλησπόντου μᾶλλον τοῦ Στρυμόνος καὶ τῆς Ἠιόνος. Nam sensus est ἢ ὁ Στρυμὼν καὶ ἡ Ἠιών, quod significare nequit vulgata scriptura ἢ τοῦ Στρυμόνος κτέ.

VIII 123 ὡς δὲ ἀπικόμενοι οἱ στρατηγοὶ διενέμοντο τὰς ψήφους ἐπὶ τοῦ Ποσειδέωνος τῷ βωμῷ, τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον κρίνοντες ἐκ πάντων, ἐνθαῦτα κτέ. Aperte requiritur futurum κρινέοντες. In ipsis sequentibus rectissime habet κρίνοντες.

VIII 129 αἴτιον δὲ λέγουσι Ποτειδαιῆται τῆς τε ῥηχίης [καὶ τῆς πλημυρίδος] καὶ τοῦ Περσικοῦ πάθεος γενέσθαι τόδε κτέ. Nihil aliud est πλημυρίς quam ῥηχίη, cuius vocis minus cognitae sequioribus illud est interpretamentum, itaque in marginem rele-

Digitized by Google

ganda sunt vocabula seclusa. Nunc video idem iam placuisse Valckenaerio.

VIII 130 Μαρδόνιος δὲ περὶ τὴν Θεσσαλίην ἐχείμαζε. E constanti Herodoti consuetudine corrige ἐχειμέριζε, quo verbo saepe utitur.

VIII 135 bis post τὸν Εὐρωμέα (ut recte Stein correxit Εὐρωμέα) interpolatum est Μῦν ex cap. 163. Solet autem Herodotus saepe pro nomine proprio usurpare nomen gentile cum articulo. Vide v. c. VI 52 τὰς τοῦ Μεσσηνίου ὑποθηκάς. Similem interpolationem noto IX 5 τὸν δὲ Ἑλληςπόντιον [Μουρυχίδην] et 16 τοῦ Ὀρχομενίου [Θερσάνδρου].

VIII 136 τούτων (Athenienses dicit) δὲ προσγενομένων κατήλπιζε εὐπετέως τῆς θαλάσσης κρατήσειν. Verbum κατελπίζειν pro ἐλπίζειν est sequioris Graecitatis neque ante Polybium reperitur. Herodoto reddatur τούτων δὲ προσγενομένων καὶ ἤλπιζε εὐπετέως τῆς θαλάσσης κρατήσειν.

VIII 137 ἦσαν δὲ τὸ πάλαι καὶ αἱ τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀσθενέες χρήμασι [οὐ μόνον ὁ δῆμος]. Manifesto spuria sunt verba seclusa, nec de ea re dubitare debebat Stein. Praeter formam μόνον documento est ὁ δῆμος perperam dictum pro οἱ δῆμοι. Cum eodem mox suspecta habeo verba τοῦ θητὸς Περδίκκεω, vel τ. θ. τοῦ Περδίκκεω, ut habent alii. Cf. infra 138 init. et prope finem huius capitis ὁ δὲ παῖς, in quorum verborum vicinia legitur ὁ μὲν δὴ Γαυάνης τε καὶ Ἀέροπος [οἱ πρεσβύτεροι] ἔςασαν ἐκπεπληγμένοι, a quibus melius aberunt vocabula οἱ πρεσβύτεροι. — Paullo post in verbis ἐς τὸν κάλπον τρὶς ἀρυσάμενος τοῦ ἡλίου, ἀπαλλάσσετο scire pervelim quid sit in tali re ἀρύτεσθαι. Non dubito quin Herodoto reddendum sit ἀφυσάμενος, quod verbum supra VI 119 Dindorfius egregrie nostro reddidit pro forma non Graeca ἀρύσσονται.

VIII 140 extr. μὴ βούλεσθε παρισούμενοι βασιλεῖ στέρεσθαι μὲν τῆς χώρης κτἑ. Non est στέρεσθαι, quod putabat Schweitz in lexico idem quod στερέεσθαι, sed quod ἐςερῆσθαι, *privatum*

Digitized by Google

esse. Suspectum tamen quod forma illa Atticis usitatissima nusquam alibi apud nostrum apparet, quare vereor ne scriptum reliquerit *ἐστερῆσθαι*. Perfectum et alibi saepe reperies et VI 13. 21. 86, *γ*. VII 3.

VIII 142 extr. Expectes *τύραννος γὰρ ἐὼν τυράννῳ <ἀρχὴν> συγκατεργάζεται*. Cf. I 162 *ὁ τῷ Κύρῳ τὴν βασιληίην συγκατεργασάμενος*.

AD LIBRUM IX.

IX 1 *τοῖσι δὲ Θεσσαλίης ἡγεομένοισι οὔτε τὰ πρὸ τοῦ πεπρηγμένα μετέμελε οὐδέν, πολλῷ τε μᾶλλον ἐπῆγον τὸν Πέρσην κτἑ.* Emenda *ἐνῆγον*, *incitabant*, *impellebant*, *instigabant*. Cf. IV 79. 145. V 49. 79. 90. 104.

IX 2 *κατὰ μὲν γὰρ τὸ ἰσχυρὸν Ἕλληνας ὁμοφρονέοντας — χαλεπὰ εἶναι περιγίνεσθαι καὶ ἅπασι ἀνθρώποισι*. Verbum *περιγίνεσθαι*, cum iungi nequeat cum Accusativo *Ἕλληνας ὁμοφρονέοντας*, aut depravatum est ex *παρίστασθαι*, aut ante id sumenda est lacuna. Possis *χαλεπὰ εἶναι <νικᾶν τε καὶ> περιγίνεσθαι*. Cf. infra 27 *περιεγενόμεθα καὶ* (malim *τε καὶ*) *ἐνικήσαμεν ἔθνεα ἓξ* [*τε* dele] *καὶ τεσσεράκοντα*.

IX 5 *Ἀθηναῖοι δὲ — περιςάντες Λυκίδην κατέλευσαν* [*βάλλοντες*], *τὸν δὲ Ἑλληςπόντιον* [*Μουρυχίδην*] *ἀπέπεμψαν ἀσινέα*.

Absurde additum *βάλλοντες*, quasi alio modo id fieri potuerit! Cf. fin. cap., ubi recte abest, ut IV 167. V 38. IX 120. De nomine male addito vid. ad VIII 135. Non magis pepercerunt ludimagistri ipsis sequentibus: *γενομένου δὲ θορύβου* [*ἐν τῇ Σαλαμῖνι περὶ τὸν Λυκίδην*], *πυνθάνονται τὸ γινόμενον αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων, διακελευσαμένη δὲ γυνὴ γυναικὶ καὶ παραλαβοῦσα ἐπὶ τὴν Λυκίδεω οἰκίην ἦισαν αὐτοκελέες καὶ κατὰ μὲν ἔλευσαν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα κατὰ δὲ τὰ τέκνα*. Quae seclusi ita tantum recte adderentur, si Atheniensium mulieres et liberi non ipsi quoque tum fuissent in insula Salamine, ubi haec omnia accidisse narrantur. Impediunt eiusmodi scholia clarissimi scriptoris intelligentiam, quare furcis expellenda sunt.

Digitized by Google

IX 9 in. Supple τέλος δὲ τῆς τε ὑποκρίσιος καὶ <τῆς> ἐξόδου τῶν Σπαρτιητέων ἐγένετο τρόπος τοιόσδε. Mox insigni errore Dietsch edidit δυνάμενος ἐν Λακεδαίμονι μέγιστα ξείνων, licet omnes codices exhibeant quod unice Graecum est μέγιστον. Post pauca exulat nomen proprium ὁ Χίλεος temere repetitum. Tum suppleatur: Ἀθηναίων ἡμῖν <μὲν> ἐόντων μὴ ἀρθμίων τῷ δὲ βαρβάρῳ συμμάχων κτἑ.

IX 10 extr. προσαιρέεται δὲ ἑωυτῷ Παυσανίης Εὐρυάνακτα τὸν Δωριέος, ἄνδρα οἰκίης ἐόντα τῆς αὐτῆς. Miror contra Herodoti scribendi consuetudinem additum ἄνδρα. Cf. VI 35. I 107. II 172.

IX 11 extr. ὥςε ἐν θώματι γενόμενοι (legati) ἐπορεύοντο τὴν ταχίστην διώκοντες, σὺν δέ σφι τῶν περιοίκων [Λακεδαιμονίων] λόχαδες πεντακισχίλιοι [ὁπλῖται τὠυτὸ τοῦτο ἐποίευν]. Verba extrema omissa a Valla recte in edit. exegetica seclusit Steinius. Sed praeterea post περιοίκων delendum est glossema Λακεδαιμονίων, cl. VI 58.

IX 13 init. Μαρδόνιος δὲ οὐδαμῶς ἔτι πρόθυμος ἦν μένειν ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὡς ἤκουσε ταῦτα. πρὶν μέν νυν ἢ πυθέσθαι, ἀνεκωχευε (l. ἀνοκώχευε) ἐθέλων εἰδέναι κτἑ. Expectes πρὶν μὲν γὰρ ἢ πυθέσθαι κτἑ. Pergit scriptor: ἐθέλων εἰδέναι τὸ παρ' Ἀθηναίων, ὁκοῖον τι ποιήσουσι καὶ οὔτε ἐπήμαινε οὔτε ἐσίνετο γῆν τὴν Ἀττικήν. Suspectum est ἐπήμαινε, quod nihil differt ab ἐσίνετο. An ἐπήλαυνε? Sed vide potius ne supplendum sit καὶ οὔτε ἐπήμαινε <αὐτοὺς> οὔτε ἐσίνετο γῆν τὴν Ἀττικήν.

IX 16 καί σφεων οὐ χωρὶς ἑκατέρους κλῖναι. Requiri Aoristum Passivum intellexerunt Reiske et Dindorf, ille reponens κλιθῆναι, hic κλινῆναι. In Attico scriptore sane κλινῆναι scribendum foret, sed Herodotum dedisse κλιθῆναι probabile est propter κλιθέντες I 211, 7 et κατακλιθέντας II 121, 79. Ex Ionica dialecto forma κλιθῆναι transiisse videtur εἰς τὴν κοινήν.

IX 21 med. ἔχοντες στάσιν ταύτην ἐς τὴν ἔσημεν ἀρχήν. Vix Graecum est σῆναι ἐς σάσιν. Corrigendum puto τάξιν. Paucis intermissis νῦν τε εἰ μή τινας ἄλλους πέμψετε διαδόχους [σῆς

Digitized by Google

τάξιος], ἵσε ἡμέας ἐκλείψοντας τὴν τάξιν. Leleatur emblema.

IX 22 med. ἐνεσκεύαστο γὰρ οὕτω. Attice sic dicitur, sed constanter H. eo sensu utitur verbo simplici, itaque corrigendum ἐσκεύαστο. Centena sunt exempla. — In extremo capite expectabam ὥς σφεας οὐδεὶς ἦν ὁ τάξων pro τάσσων, ut Arist. Pac. 613

οὐκέτ' ἦν οὐδεὶς ὁ παύσων, ἥδε δ' ἠφανίζετο

et ubi non?

IX 23 οὕτω δὴ οὐκέτι οἱ ἱππόται ὑπέμενον — ἀλλὰ πρὸς ἐκείνῳ ἄλλους προσαπώλεσαν [τῶν ἱππέων]. Stipes sit oportet, qui monendus sit equites amisisse ex suo numero equites, non pedites! Talia editores tolerare!

IX 33 ἀλλὰ δεῖν ἔτι καὶ τὸν ἀδελφεὸν — γίνεσθαι Σπαρτιήτην ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι λόγοισι τοῖσι καὶ αὐτὸς [γίνεται]. Magistelli supplementum vel eo deprenditur, quod sententia saltem postularet τοῖσι καὶ αὐτὸς ἂν γίνοιτο. Sed loci eadem ratio est quae infra cap. 55 extr. ἐχρήιζέ τε τῶν Ἀθηναίων — ποιέειν περὶ τῆς ἀπόδου τάπερ ἂν καὶ σφεῖς.

IX 38 ἐπιρρεόντων δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ γινομένων πλεύνων κτέ. Misere languent verba καὶ — πλεύνων, nisi additur αἰεί, quod facile elabi potuit post KAI. [Sic Naber quoque]. Sed fieri potest, ut vocula illa huc transponenda sit e sqq. λέγων ὡς ἐπιρρέουσι οἱ Ἕλληνες αἰεὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν, ubi minus est necessaria.

IX 41 τούτου μὲν (Artabazi) ἡ αὐτὴ ἐγίνετο καὶ Θηβαίων γνώμη ὡς προειδότος πλεῦν τι καὶ τούτου, Μαρδονίου δὲ ἰσχυροτέρη τε καὶ ἀγνωμονεστέρη καὶ οὐδαμῶς συγγινωσκομένη. Ipse Mardonius dici poterat οὐδαμῶς συγγινώσκεσθαι, non hercle eius sententia. Corrigatur συγγινωσκομένου. Cf. plurima exempla apud Schweighaüserum s. v., qui neglexit locum IV 126 εἰ δὲ συγγινώσκεαι εἶναι ἔσσων. Semper verbum usurpatur de personis.

In fine capitis βιάζεσθαι locum cedat formae Ionicae et Herodoteae βιᾶσθαι, nisi forte latet κατῆσθαι (otiose) *desidere*, quod sententiae aptissimum. Cf. III 134. IX 56. IV 196.

Digitized by Google

IX 45 ἦν δὲ ἄρα ὑπερβάληται τὴν συμβολὴν Μαρδόνιος [καὶ μὴ ποιέηται] λιπαρέετε μενέοντες. Verba otiosa quae inclusi genuina esse dubito.

IX 47 ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο τοιοῦτο γενόμενον ὁ Παυσανίης — ὀπίσω ἦγε τοὺς Σπαρτιήτας ἐπὶ τὸ δέξιον κέρας· ὧς δ' αὕτως καὶ ὁ Μαρδόνιος ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου. Recte codex Romanus ἐπὶ τὸ εὐώνυμον, scil. ἦγε τοὺς Πέρσας. Etiam malim: ὧς δ' αὕτως καὶ ὁ Μαρδόνιος <τοὺς Πέρσας> ἐπὶ τὸ εὐώνυμον.

IX 54 init. καὶ οὐ μὲν παρηγορέοντο Ἀμομφάρετον κτἑ. Ita Bekkerus correxit pro παρηγόρεον, cl. 55 init. ὡς γὰρ δὴ παρηγορέοντο τὸν Ἀμομφάρετον, ubi Cobetus lenius sane reponit παρηγόρεον. Pro Bekkero tamen facit usus nostri, qui verbo Activo, quod Athenienses usurpant, non utitur. Media forma praeterea usus est V 104 et VII 13, quos locos nulla premit suspicio.

IX 56 init. καὶ ὁ μὲν ἀπαλλάσσετο ἐς τοὺς Ἀθηναίους. τοὺς δὲ ἐπεὶ ἀνακρινομένους πρὸς ἑωυτοὺς ἠὼς κατελάμβανε κτἑ. Admodum suspectum habeo ἀνακρίνεσθαι usurpatum pro κρίνεσθαι, i. e. disceptare, rixari, quomodo noster cum aliis omnibus dixit III 120 κρινομένων δὲ περὶ ἀρετῆς, et Aristophanes noto loco τέως μὲν οὖν ἐκρινόμεθ', εἶτα τῷ χρόνῳ κοινῇ ξυνέβημεν. Cf. V 5 κρίσις γίνεται μεγάλη γυναικῶν περὶ τοῦδε et VII 26 ἐς κρίσιν τούτου περὶ ἐλθόντες. Quo magis dolendum est deficere nos codicis Romani testimonium, qui lacuna laborat hoc ipso verbo finita. Optime enim ille liber subvenit loco VIII 69 ἐτέρποντο τῇ ἀνακρίσι substituendo τῇ κρίσι, quod recte praetulit Schweighäuserus, quemadmodum alio loco III 53 οὐδὲ ἀνακρίσιος ἠξίωσε exhibet ἀποκρίσιος quod leviter depravatum est ex ὑποκρίσιος, proprio Ionibus vocabulo. Correxerim igitur τοὺς δὲ ἐπεὶ κρινομένους κτἑ.

IX 57 init. Ἀμομφάρετος — περιείχετο αὐτοῦ μένοντας μὴ ἐλλιπεῖν τὴν τάξιν. An περιείχετο <τοῦ> αὐτοῦ — τάξιν? Cave facias, nam περιέχεσθαι sequitur analogiam verborum cupiendi quae genetivum regentia construuntur cum Infinitivo sine articulo.

Digitized by Google

τάξιος], ἴσε ἡμέας ἐκλείψοντας

IX 22 med. ἐνεσκευάστο γ
constanter H. eo sensu utitur
dum ἐσκεύαστο. Centena sunt
expectabam ὥς σφεας οὐδεὶς ἦν ἐ
Pac. 613

οὐκέτ' ἦν οὐδεὶς ὁ πα
et ubi non?

IX 23 οὕτω δὴ οὐκέτι οἱ ἱππό
ἄλλους προσαπώλεσαν [τῶν ἱππέων
dus sit equites amisisse ex su
Talia editores tolerare!

IX 33 ἀλλὰ δεῖν ἔτι καὶ τὸν
την ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι λόγοισι τοῖσ
supplementum vel eo deprenditu
laret τοῖσι καὶ αὐτὸς ἂν γίνο
quae infra cap. 55 extr. ἐχρήιζέ
τῆς ἀπόδου τάπερ ἂν καὶ σφεῖς.

IX 38 ἐπιρρεόντων δὲ τῶν Ἑλλ
Misere languent verba καὶ — π
facile elabi potuit post KAI. [Si
ut vocula illa huc transponend
οἱ Ἕλληνες αἰεὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέ

IX 41 τούτου μὲν (Artabazi) ἡ
ὡς προειδότος πλεῦν τι καὶ τού
καὶ ἀγνωμονέ καὶ οὐδαμῶς
donius dici δαμῶς συγγ
tentia. Co γινωσκομέν
Schweigha qui neg
γινώσκεαι emper ve
In fine σθαι lo
Herodote forte
dere, um.

Index Va
lexicogr
scribendi
τάδε
Corrig
Laure
a correc
εἶχε Cob.,
VIII 86. Num
At recte Stei-
der einzelnen
Aufgabe inner-
ἡμεῖς τε [
ταμιχομένην νύκτα δι
ποιητέον ἡμῖν. Prae-
addiderunt, expun-
erperam repetita. Nam
ustet, grave tamen est
oetus corrigere videtur
ἀφειδέως. Cf. I
κατακόψαντας. Vereor
genetivi rationem non
tur οὐ γάρ σφι ἐγίνετο
caret additum χρηιά,
Cobet Mnem. 1857,
pius hoc simileve sup-

Digitized by Google

m. Nam reperitur praeterea cap. 62, ur: τοῖσι μέν νυν Ἕλλησι καλὰ ἐγίνετο - Μαρδονίῳ δὲ — οὐκ ἐπιτήδεα ἐγίνετο καὶ τούτῳ καλά, ex quibus verbis si bis εα deleveris, nihil deerit sententiae. Etiam pter vim verbi προχωρεῖν est χρηςά V 44 ὰ οὐ προσχώρεε χρηςὰ θυομένῳ ἐπὶ Κρότωνα Τοῖσι μέν νυν Ἕλλησι καλὰ ἐγίνετο τὰ ἱρὰ init. Μαρδονίῳ δὲ προθυμεομένῳ μάχης ἄρχειν ίνετο τὰ ἱρά, ἀμυνομένῳ δὲ καὶ τούτῳ καλά. inicit locus IX 45 Λέγω δὲ ὧν ὅτι Μαρδονίῳ τὰ σφάγια οὐ δύναται καταθύμια γενέσθαι, ocabulum nemo glossator additurus erat.

τι μέν νυν καὶ ῥώμῃ οὐκ ἔσσονες ἦσαν οἱ Πέρσαι, ες καὶ πρὸς ἀνεπιστήμονες [ἦσαν] καὶ οὐκ ὁμοῖοι σοφίην. Deleto ἦσαν, mente supplendum est ἔσ-

. λειπομένου Μαρδονίου ἀπὸ βασιλέος. Immo ὑπὸ. deleatur τεῖχος post Θηβαίων male repetitum.

it. καὶ δὴ οὗτοι μὲν (Artabazi copiae) ταύτῃ ἐτρά- [ἄλλων] Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλέος ἐθελοκακεόν- Ἀθηναίοισι ἐμαχέσαντο. Nulla est in libris manu- uentior varietas quam ἄλλοι Ἕλληνες pro Ἕλληνες. additur cum Artabazi milites Graeci non essent sed quasi-pleonastici usus vocabuli ἄλλος, quo fere raeterea, ullum reperiatur apud nostrum exemplum.

χίεί τε [πρὸς] τῶν πολεμίων ἄγχιστα ἐοῦσα. Geneti- ab ἄγχιστα, quare exulato praepositio.

init. Οἱ μὲν δὴ νικῶντες εἵποντο τοὺς Ξέρξεω διώκοντές νεύοντες, ἐν δὲ τούτῳ τῷ γινομένῳ Φόβῳ ἀγγέλ- ἄλλοισι Ἕλλησι κτέ. Forta- Wesseling 14 et VII 224 pro Φόβῳ Nusquam l sciam Herodotus more Ho ῳ usur-

Digitized by Google

τῇ καὶ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἱρὸν ἤστασι. Codex Vaticanus Ἵστασι. Permira forma pro ἵδρυται, quam veterum lexicographorum nemo commemoravit. Num forte merum scribendi vitium pro ἐστι?

IX 58 pr. init. Ὦ παῖδες Ἀλεύεω ἔτι τί λέξετε τάδε δρέοντες ἐρῆμα; Quis quaeso umquam ita locutus est? Corrige τί ἔτι λέξετε κτἑ. Vitii originem fortasse aperit codex Laurentianus (C) omittens voculam τί quam superscriptam a correctore alieno loco librarios reposuisse suspicor.

Post pauca legitur ὅτι οὐδένες ἄρα ἐόντες ἐν οὐδαμοῖσι ἐοῦσι Ἕλλησι ἐναπεδεικνύατο. In Comm. crit. corrigebam οὐδαμοί, sed multo probabilius Cobetus ὅτι οὐδὲν ἄρα ἐόντες κτἑ., quam emendationem recipere non dubitabo.

IX 59 extr. καὶ ἐδίωκον ὡς ποδῶν ἕκαστος εἶχον (εἶχε Cob.), οὔτε κόσμῳ οὐδενὶ κοσμηθέντες οὔτε τάξι. Cf. ad VIII 86. Num forte [οὔτε] κόσμῳ οὐδενὶ κοσμηθέντες [οὔτε τάξι]? At recte Steinius „κόσμος betrifft die Gliederung und Ordnung der einzelnen „Regimente (τέλεα), τάξις ihre Stellung und Aufgabe innerhalb des ganzen Heeres".

IX 60 προδεδόμεθα ὑπὸ τῶν συμμάχων ἡμεῖς τε [οἱ Λακεδαιμόνιοι] καὶ ὑμεῖς [οἱ Ἀθηναῖοι] ὑπὸ τὴν παροιχομένην νύκτα διαδράντων. νῦν ὦν δέδοκται τὸ ἐνθεῦτεν [τὸ] ποιητέον ἡμῖν. Praeter nomina propria quae male seduli lectores addiderunt, expungatur cum codice Romano vocula τὸ perperam repetita. Nam licet iungendo τὸ ἐνθεῦτεν grammatica constet, grave tamen est auribus repetitum τό. Praeterea recte Cobetus corrigere videtur δέδεκται.

IX 61 ἀπίεσαν τῶν τοξευμάτων πολλὰ ἀφειδέως. Cf. I 207, 33 τῶν προβάτων ἀφειδέως πολλὰ κατακόψαντας. Vereor ne utrobique πολλά sit glossatoris qui genetivi rationem non satis intellexerit. — Quod in vicinia legitur οὐ γάρ σφι ἐγίνετο τὰ σφάγια χρηστά ibi suspicione non caret additum χρηστά, quod saepe in hac formula omittitur. Cf. Cobet Mnem. 1857, 292, 409 sq. Si tamen spurium est saepius hoc simileve sup-

Digitized by Google

plementum est delendum. Nam reperitur praeterea cap. 62, et supra cap. 36 scribitur: *τοῖσι μέν νυν Ἕλλησι καλὰ ἐγίνετο τὰ ἱρὰ ἀμυνομένοισι* — *Μαρδονίῳ δὲ* — *οὐκ ἐπιτήδεα ἐγίνετο τὰ ἱρά, ἀμυνομένῳ δὲ καὶ τούτῳ καλά*, ex quibus verbis si bis *καλά* et semel *ἐπιτήδεα* deleveris, nihil deerit sententiae. Etiam magis suspectum propter vim verbi *προχωρεῖν* est *χρηςά* V 44 extr. *ἐπείτέ οἱ τὰ ἱρὰ οὐ προσχώρεε χρηςὰ θυομένῳ ἐπὶ Κρότωνα* (*Κρότωνι*?). IX 36 *Τοῖσι μέν νυν Ἕλλησι καλὰ ἐγίνετο τὰ ἱρὰ ἀμυνομένοισι.* et 37 init. *Μαρδονίῳ δὲ προθυμεομένῳ μάχης ἄρχειν οὐκ ἐπιτήδεα ἐγίνετο τὰ ἱρά, ἀμυνομένῳ δὲ καὶ τούτῳ καλά.* Scrupulum tamen inicit locus IX 45 *Λέγω δὲ ὧν ὅτι Μαρδονίῳ τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια οὐ δύναται καταθύμια γενέσθαι*, ubi rarissimum vocabulum nemo glossator additurus erat.

IX 62 *λήματι μέν νυν καὶ ῥώμῃ οὐκ ἔσσονες ἦσαν οἱ Πέρσαι, ἄνοπλοι δὲ ἐόντες καὶ πρὸς ἀνεπιστήμονες* [*ἦσαν*] *καὶ οὐκ ὁμοῖοι τοῖσι ἐναντίοισι σοφίην.* Deleto *ἦσαν*, mente supplendum est *ἔσσονες ἦσαν.*

IX 66 init. *λειπομένου Μαρδονίου ἀπὸ βασιλέος.* Immo *ὑπὸ.* In capitis fine deleatur *τεῖχος* post *Θηβαίων* male repetitum.

IX 67 init. *καὶ δὴ οὗτοι μὲν* (Artabazi copiae) *ταύτῃ ἐτράποντο τῶν δὲ* [*ἄλλων*] *Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλέος ἐθελοκακεόντων Βοιωτοὶ Ἀθηναίοισι ἐμαχέσαντο.* Nulla est in libris manuscriptis frequentior varietas quam *ἄλλοι Ἕλληνες* pro *Ἕλληνες.* Hic inepte additur cum Artabazi milites Graeci non essent sed Persae, nec quasi-pleonastici usus vocabuli *ἄλλος*, quo fere significat *praeterea*, ullum reperiatur apud nostrum exemplum.

IX 68 *αἰεί τε* [*πρὸς*] *τῶν πολεμίων ἄγχιστα ἐοῦσα.* Genetivus pendet ab *ἄγχιστα*, quare exulato praepositio.

IX 69 init. *Οἱ μὲν δὴ νικῶντες εἵποντο τοὺς Ξέρξεω διώκοντές τε καὶ φονεύοντες, ἐν δὲ τούτῳ τῷ γινομένῳ φόβῳ ἀγγέλλεται τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι κτέ.* Fortasse non temere Wesseling cll. VI 114 et VII 224 pro *φόβῳ* coniecit *πόνῳ*. Nusquam enim quod sciam Herodotus more Homerico *φόβος* de *fuga* usur-

Digitized by Google

pavit. Sed quidni probamus *Φόνῳ* quod habet Mediceus a manu secunda?

IX 70 init. Supplendum suspiceris: *Οὗτοι μὲν δὴ ἐν οὐδενὶ λόγῳ <γενόμενοι> ἀπώλοντο*, ut active dicitur *ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιεῖσθαί τινα* aut *τι*. Cf. III 50. VII 14. 57. Vide etiam IV 135 *τῶν ἦν ἐλάχιστος ἀπολλυμένων λόγος*. VII 223 *ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπολλυμένου*. VIII 102 *Μαρδονίου δέ, ἤν τι πάθῃ, λόγος οὐδεὶς γίνεται*.

IX 74 *γενομένης δὲ Φυγῆς τῶν ἐναντίων ἐδέδοκτο τὴν ἄγκυραν ἀναλαβόντα οὕτω διώκειν*. Deest necessarium pronomen. Supplendum *ἐδέδοκτό <οἱ> τὴν ἄγκυραν κτἑ*.

IX 76 extr. *ὃς ἐμοὶ ξεῖνος μάλιστα τυγχάνει ἐὼν τῶν περὶ ἐκείνους τοὺς χώρους οἰκημένων*. Cur hic non scribitur *ξεῖνος (ἐς) τὰ μάλιστα*, ut II 147. 148. IV 104. V 91. VIII 79, alibi? Quia *τὰ μάλιστα* est superlativus absolutus, *μάλιστα* relativus, nisi fallor.

IX 77 init. *μαθόντες δὲ ὅτι ὕστερον ἥκουσι τῆς συμβουλῆς, συμφορὴν ἐποιεῦντο μεγάλην ἄξιοί τε ἔφασαν εἶναι σφέας ζημιῶσαι*. Soloecam scripturam nullo negotio corrigas scribendo: *ἄξιοί τε ἔφασαν εἶναι σφέες ζημιοῦσθαι*, quibus nihil est sanius aut planius.

IX 78 extr. *Μαρδόνιον γὰρ ἀνασκολοπίσας τιμωρήσεαι ἐς πάτρων τὸν σὸν Λεωνίδην*. Male sanam scripturam esse facile persuasit mihi Cobetus de hoc loco disputans Mn. XII p. 388, sed miror virum praeclarum latuisse lacunam esse inter *τιμωρήσεαι* et *ἐς πάτρων*. Possis v. c. *Μαρδόνιον γὰρ ἀνασκολοπίσας τιμωρήσεαι <ἀντὶ τῆς λύμης τῆς πρὸς αὐτοῦ γεγενημένης> ἐς πάτρων τὸν σὸν Λεωνίδην*. Nempe *Μαρδόνιον* pendet a *τιμωρήσεαι*, verba *ἐς πάτρων κτἑ*. a verbis elapsis.

IX 85 init. *Ἀλλ' ὁ μὲν* (sc. Mardonius) *τρόπῳ τοιούτῳ ἐτάφη. κτἑ*. Monstrum alunt verba ΤΡΟΠΩΙΤΟΙΟΤΤΩΙ, nam

Digitized by Google

in praegressis non agitur de modo quo sepultus sit Mardonius, sed diserte Herodotus negat se scire a quonam sit humatus: *ὑπ' ὅτευ μὲν ἀνθρώπων τὸ ἀτρεκὲς οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πολλοὺς δέ τινας, ἤδη καὶ παντοδαποὺς ἤκουσα θάψαι Μαρδόνιον.* Non potuit igitur aliter scribere quam sic 'Αλλ' ὁ μὲν ΠΡΟΣ ΟΤΕΤΔΗΚΟΤΕ (*πρὸς ὁτευδήκοτε*) *ἐτάφη*. Supra I 86 *ἀκροθίνια καταγιεῖν θεῶν ὁτεῳδή*. III 121 init. *οἱ δὲ ἐλάσσονες λέγουσι πέμψαι 'Οροίτεα ἐς Σάμον κήρυκα ὁτευδὴ χρήματος δεησόμενον*. VI 134 *εἴτε ὁτιδήποτε* (l. *ὁτιδήκοτε*) *πρήξοντα*. Nunc video Krügerum delere haec verba cum praegressis inde ab initio cap. 83. — Prope finem deleatur *τάφοι* male repetitum post *ἐόντες*.

IX 86 init. *ἐξαιτέειν αὐτῶν τοὺς μηδίσαντας, ἐν πρώτοισι δὲ* [*αὐτῶν*] *Τιμηγενίδην καὶ 'Ατταγῖνον*. Expunge pronomen.

IX 93 vers. fin. *ὅτι ἀδίκως τὸν Φύλακον τῶν ἱρῶν προβάτων* [*Εὐήνιον*] *τῆς ὄψιος ἐςέρησαν*. Nomen et per se otiose additur et in deorum ore prorsus ineptum est. Idem nomen expungendum esse initio capitis 95 ipsa sede arguitur.

IX 94 med. Supple: *τούτων δὲ ἕφη ἐπήβολος γενόμενος τοῦ λοιποῦ <ἂν> ἀμήνιτος εἶναι κτέ*. Cur vocula exciderit vides.

IX 98 vers. fin. *ὠυτὸς δὲ οὗτος ἐὼν τυγχάνει νόος τοῦ πρήγματος* (*κηρύγματος* Stein probabiliter) *καὶ ὁ Θεμιστοκλέος ὁ ἐπ' 'Αρτεμισίῳ*. Expectabam: *ὠυτὸς δὲ τούτου ἐὼν τυγχάνει νόος τοῦ κηρύγματος καὶ τοῦ Θεμιστοκλέος ἐπ' 'Αρτεμισίῳ* (sc. *κηρύγματος*). Codices non variant nisi quod prius *ὁ* omittit Vaticanus. Krueger haec verba delet et sequentia usque ad capitis finem, fortasse recte.

IX 106 init. *τὰς νέας ἐνέπρησαν καὶ τὸ τεῖχος ἅπαν, τὴν λῃΐην προεξαγαγόντες ἐς τὸν αἰγιαλόν, καὶ θησαυρούς τινας χρημάτων εὗρον*. Male verba *καὶ — εὗρον* reliquis sic adhaerent, quasi incensa munitione thesauros illos reppererint, quos procul dubio ante incendium cum reliqua praeda avexerunt. Ambigo corrigamne *εὑρόντες*, an *καὶ <γὰρ> — εὗρον*. Ad rem cf. VII 190 *θησαυρούς τε τῶν Περσέων εὗρον, ἄλλα τε χρύσεα ἄφατα*

Digitized by Google

χρήματα περιεβάλλετο. — Insuper ex usu nostri expectes τάς <τε> νέας — καὶ τὸ τεῖχος et mox τό <τε> τεῖχος καὶ τὰς νέας. In sequentibus: ἀδύνατον γὰρ ἐφαίνετό σφι εἶναι [ἑωυτούς τε] Ἰώνων προκατῆσθαι φρουρέοντας τὸν πάντα χρόνον, καὶ ἑαυτῶν μὴ προκατημένων Ἴωνας οὐδεμίαν ἐλπίδα εἶχον χαίροντας πρὸς τῶν Περσέων ἀπαλλάξειν colorem Graecum non habent vocabula seclusa, quae quin spuria sint nullus dubito.

IX 101 ἦν δὲ ἀρρωδίη σφι (Graecis victoribus ad Mycalen) πρὶν <ἢ adde> τὴν Φήμην ἐσαπικέσθαι, οὔτι περὶ σφέων αὐτῶν οὕτω ὡς περὶ τῶν Ἑλλήνων, μὴ περὶ Μαρδονίῳ πταίσῃ ἡ Ἑλλάς. Quod saepe accidit in codicibus, ut ante Ἕλληνες excideret ἄλλοι, hic quoque factum est. Nam manifesto requiritur περὶ τῶν <ἄλλων> Ἑλλήνων. Exemplo sit locus IX 69 init. ubi reliqui codices recte obtulerunt τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι, codex Romanus vitiose τοῖσι Ἕλλησι. Perfrequens est, si recte memini, ea varietas in oratorum codicibus.

IX 102 med. οἱ δὲ δεξάμενοι καὶ χρόνον συχνὸν ἀμυνΟμενοι τέλος ἔφευγον ἐς τὸ τεῖχος. Corrigatur ἀμυνΑμενοι. Soli Parthi ἀμυνόμενοι ἔφευγον.

IX 107 ὁ δὲ ἐπεὶ πολλὰ ἤκουσε, δεινὰ ποιεύμενος σπᾶται ἐπὶ τὸν Μασίσην τὸν ἀκινάκεα [ἀποκτεῖναι ἐθέλων]. Scire velim quo alio consilio id faceret. Omnia insunt in illis σπᾶται ἐπὶ τὸν Μασίσην τὸν ἀκινάκεα et interpretem valere iubemus, reddito eidem Ἀρταΰντεω, quod nomen interpolatum post verba ὄπισθε ἑστεὼς αὐτοῦ facit, ut pronomen αὐτός contra sententiam significet non *is*, sed *ipse*. — Post pauca legitur ὁ δὲ Ξεναγόρης ταῦτα ἐργάσατο χάριτα. Eadem forma pro χάριν legitur quoque sine varietate VI 41 δοκέοντες χάριτα μεγάλην καταθήσεσθαι, sed VII 110 omnes libri habent ἔχειν σφι μεγάλην χάριν, et nescio an χάριν ubique verum sit. Cf. IX 79 extr. et 107. Nempe χάριτα ne apud Homerum quidem legitur, sed dicit θεσπεσίην et μενοεικέα χάριν. Codices Euripidei bis obtulerunt, sed utrobique correctum est. Apud Anthologiae tantum poetas certa est et, ni egregie fallor, est forma Alexandrina.

Digitized by Google

IX 108 init. *οὐδὲ βίην προσέφερε προμηθεόμενος τὸν ἀδελφεὸν Μασίσην.* Difficile est credere verbum *προμηθέεσθαι* construi posse cum Accusativo, idque eo difficilius quod II 172 recte legitur genetivus *τιμᾶν τε καὶ προμηθέεσθαι ἑωυτοῦ ἐκέλευε.* Audacius videri possit corrigere *τοῦ ἀδελφεοῦ Μασίστεω*, sed cum Masistae nomen, quod proxime praegressum est, spurium videatur, non est gravis mutatio *προμηθεόμενος τοῦ ἀδελφεοῦ* deleto nomine proprio quod loco iam corrupto adscriptum videtur. Paucis interpositis corrige: *ἐπεὶ δὲ ἐκεῖσέ τε ἀπίκετο* pro *ἐκεῖ.*

IX 109 extr. *ἀλλὰ πόλις τε ἔδιδου καὶ χρυσὸν ἄπλετον καὶ στρατόν, τοῦ ἔμελλε οὐδεὶς ἄρξειν ἀλλ' ἢ ἐκείνη· Περσικὸν δὲ κάρτα [ὁ στρατὸς] δῶρον.* Verba *Περσικὸν — δῶρον* potest esse lectoris annotatio, sed si genuina sunt, certe abiciendum est *ὁ στρατός*, in quo absonus est articulus et hoc quoque suspectum quod incertam habent ea verba in libris sedem.

IX 111 extr. *Οὔτε γὰρ ἄν τοι δοίην θυγατέρα τὴν ἐμὴν γῆμαι.* Sic libri praeter R, qui exhibet *οὔτε γὰρ ἄν τοι δοίην ἔτι θυγατέρα τὴν ἐμὴν γυναῖκα.* Utraque scriptura interpolata esse potest, nisi quod necessarium *ἔτι* accipiendum est a codice Romano. Scripserat fortasse Herodotus: *οὔτε γὰρ ἄν τοι δοίην ἔτι θυγατέρα τὴν ἐμήν, οὔτε ἐκείνῳ πλεῦνα χρόνον συνοικήσεις*, ut est supra in eodem capite *ἀλλά τοι ἀντ' αὐτῆς ἐγὼ δίδωμι θυγατέρα τὴν ἐμήν*, non addito neque *γῆμαι* neque *γυναῖκα*, quae magistellorum supplementa esse possunt; si tamen alterum genuinum est, praetulerim *γυναῖκα*, quia etiam I 107 scriptum video: *ταύτην Μήδων οὐδενὶ δίδοῖ γυναῖκα, ὁ δὲ Πέρσῃ δίδοῖ*, et verbis quae modo attuli praecedunt haec: *γυναικὶ δὲ ταύτῃ τῇ νῦν συνοικέεις μὴ συνοίκεε*, ita ut ibi audiendum sit *γυναῖκα.*

IX 116 med. *Ταῦτα λέγων εὐπετέως ἔμελλε ἀναπείσειν Ξέρξῃ [δοῦναι ἀνδρὸς οἶκον] κτέ.* Turpiter haec verba interpolata sunt e praegressis. Herodotus saltem scripsisset *δοῦναί οἱ τὸν τοῦ ἀνδρὸς οἶκον.*

IX 119 extr. *καὶ συνδήσαντές σφεας οἱ Ἕλληνες ἤγαγον*

Digitized by Google

ἐς Σηστόν, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ Ἀρταΰκτην [δεδεμένον] αὐτόν τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ. Deleto δεδεμένον prorsus idem dicitur sed haud paullo melius. Tum more nostri scribatur: καὶ τῶν τεῳ Φυλασσόντων λέγεται κτέ. pro τεῳ τῶν.

IX 120 init. νεοάλωτοι. Rectius R νεάλωτοι, formatum ut νεαλής et αἰχμάλωτος. Post pauca editur: νῦν ὦν ἄποινα οἱ τάδε ἐθέλω ἐπιθεῖναι, ἀντὶ μὲν χρημάτων τῶν ἔλαβον ἐκ τοῦ ἱροῦ, ἑκατὸν τάλαντα καταθεῖναι τῷ θεῷ, ἀντὶ δ' ἐμεωυτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς ἀποδώσω τάλαντα διήκοσια Ἀθηναίοισι περιγενόμενος. Probatur a multis lenis Pauwii correctio μοι pro οἱ, sed vel sic perdura est loci compositio. Vide ne ἐπιθεῖναι sit varia lectio verae scripturae καταθεῖναι, et H. ceteris omissis dederit: νῦν ὦν ἄποινά οἱ (Protesilao) τάδε ἐθέλω καταθεῖναι, ἀντὶ μὲν χρημάτων τῶν ἔλαβον ἐκ τοῦ ἱροῦ ἑκατὸν τάλαντα τῷ θεῷ, ἀντὶ δ' ἐμεωυτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς διηκόσια Ἀθηναίοισι περιγενόμενος.

IX 122 Ἐπεὶ Ζεὺς Πέρσῃσι ἡγεμονίην διδοῖ, ἀνδρῶν δὲ σύ, Κῦρε, κατελὼν Ἀσυάγεα, Φέρε, γῆν γὰρ ἐκτήμεθα ὀλίγην καὶ ταύτην τρηχέαν, μεταναστάντες ἐκ ταύτης ἄλλην ἔχωμεν ἀμείνω. Rectius σχῶμεν codex Romanus. Sed praeterea expectabam: Ἐπεὶ Ζεὺς <ἐθνέων μὲν> Πέρσῃσι κτέ.

Decantati Gallici poetae dicti memor, veritatem parere opinionum contentionem, finem his annotatiunculis imponam digladiando paullisper contra alias quasdam quas nondum tetigi nuperrime propositas a Nabero coniecturas, ex quibus cum aliae valde mihi placent tum quae scripsit de locis I 29, I 155 et I 207, quos in editione mea a me iam emendatos reperire potuerat. Sed ea de quibus inter nos convenit commemorare nihil attinet: utilius erit significare ubi ab amico dissentiam.

I 24 extr. ἐπὶ δελφῖνος ἐπεὼν ἄνθρωπος. Naber coniciens Ἰππεύων exclamat „Quis ita loquitur?" Respondeo: cum alii, tum, ne desit exemplum quod huc imprimis pertineat, Pausanias II 3, 4: καὶ ἐπὶ δελφῖνός ἐστιν ὁ Παλαίμων. Cf. VI 12, 1. IX 30, 2.

Digitized by Google

I 25 ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κολλητόν. Naber coniecit σιδηροκόλλητον. Sed cf. Pausan. X 16, 1 sq.

I 30 εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδε ὀλβιώτατον. Naber coni. ὄλβιον οὕτω. Sed ne sic quidem me iudice recte quadrat Solonis responsum Τέλλον Ἀθηναῖον, quia docet narratio Solonem Tellum non habere *aeque felicem* atque Croesum, sed illum πάντων ὀλβιώτατον, hunc ne ὄλβιον quidem. Manifesto rescribendum: τίνα δὴ πάντων κτέ. ut edendum curavi.

I 43 τήν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παιδὸς μόρον ἐσήμηνέ οἱ. Temere Naber corrigere mihi videtur πλάνην, quod ne satis quidem intellego. In editione mea contuli cap. 39 extr. ἐπείτε ὦν οὐ πρὸς ἄνδρας ἡμῖν γίνεται Η ΜΑΧΗ μέτες με, ubi cogitando supplemus ἀλλὰ πρὸς θηρίον.

I 65 μετέςησε τὰ νόμιμα πάντα καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν. Naber coniecit ἔταξε. Sed verbum simplex numquam sic utitur Herodotus, et melius coniecisset ἐπέταξε. Collato loco VI 21 extr. possis: καὶ ἐπέταξε ταῦτα μηδένα παραβαίνειν. Sed fieri potest ut ἐφύλαξε retinendum sit interpretandumque *lege cavit*.

I 103 οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλκιμώτερος τῶν προγόνων. Non scripsit H. πάντων τῶν προγόνων, sed intellegi voluit quos modo nominavit Cyaxaris patrem et avum Phraorten et Deiocen, itaque nihil opus est Naberi coniectura προγενομένων, quod praeterea non addito βασιλέων nimis fuisset obscurum.

I 141 δοκέοντά σφεας (τοὺς ἰχθῦς) ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν. Naber coniecit ἐξαλέεσθαι, quod ἐξέρχομαι de piscibus dici nequeat. Non advertisse videtur virum subinde nimis suspicacem, paucis post versibus de iisdem dici ἐκβαίνειν.

I 162 ὅκως τειχήρεας ποιήσειε, τὸ ἐνθεῦτεν χῶμα χῶν πρὸς τὰ τείχεα ἐπόρθεε. Necessarium Nabero videtur reponere ἐπολιόρκεε. Quidni vertere licet *vastare aggrediebatur*?

II 56 ἔπειτεν δουλεύουσα αὐτόθι ἱδρύσασθαι ὑπὸ Φηγῷ πε-

Digitized by Google

φυκυίῃ Διὸς ἱρόν, κτέ. Naber vult ὑποφῆτις πεφυκυῖα, sed (quod ipse sensisse videtur adscribens „vel si id mavis γεγονυῖα") πεφυκυῖα pessime dictum foret. Ne γεγονυῖα quidem recte haberet, quoniam post templum conditum demum mulier facta est Iovis ὑποφῆτις. Si difficultas aliqua est in ὑπὸ φηγῷ, cuius arboris mentio paene necessaria videtur, nullo negotio conicias ἐπὶ φηγῷ, sed quid sit cur quercum illam peraltam et antiquissimam aedem satis humilem fuisse negemus equidem prorsus non video. Meam transpositionem πεφυκυίῃ αὐτόθι, in qua πεφυκυίῃ abundare nego, si non admittis, cum Valckenaerio scribere possis εὖ πεφυκυίῃ, et nescio an haec coniectura praestet, quia sic arborem proceram fuisse ipse scriptor significaverit. Ceterum cf. Pausan. II 28, 3.

II 161. Iure Naber vituperat Steinium quod multas ipsius coniecturas certas aut probabiles silentio praetermiserit, dubito tamen num hic iniuria spreverit, ut Nabero videtur, coniecturam δαημονέσατος pro εὐδαιμονέσατος, quam et ipse in editione mea sciens non commemoravi. Nempe de industria scriptor pristinam Apriei felicitatem, qui per XXV annos regnavit, opponit sequenti viri infortunio.

Ἦν Οἰδίπους τὸ πρῶτον εὐδαίμων ἀνήρ,
εἶτ' ἐγένετ' αὖθις ἀθλιώτατος βροτῶν.

Sermonem hic non esse de εὐδαιμονία, qualem Solon in colloquio cum Croeso volebat, non est quod moneam. Scire autem velim unde appareat Apriem fuisse δαήμονα et quidem τῶν πρότερον βασιλέων δαημονέσατον.

Non intellexisse mihi videtur amicus scurrilis sane et plus Aegyptiaci quam Attici salis habentis ioci rationem, qualem lascivorum puerorum more permisit sibi Amasis, qui Patarbemi, quem Apries iusserat ζώοντα ἀγαγεῖν παρ' ἑωυτόν, secum ire iubenti ἀπεμπατάϊσε, καὶ τοῦτο μιν ἐκέλευε Ἀπρίῃ ἀπάγειν. Nempe Patarbemi dicenti ἐκέλευσέ με βασιλεὺς παρ' ἑαυτὸν ἀγαγεῖν σε Amasis ἀποπαρδών respondit: ἀντ' ἐμοῦ ἄγαγε τοῦτο. Nam corrigendum videtur aut ἀγαγεῖν pro ἀπάγειν, aut utrobique ἄγειν, ut priore loco exhibet recentior sed eadem melior codicum familia. Contra rescripto cum Nabero ἀπαγγέλλειν perit omnis dicterii aculeus.

Digitized by Google

III 28 ὁ δὲ Ἄπις γίνεται μόσχος ἐκ βοὸς ἥτις οὐκέτι οἵη τε γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον βαλέσθαι γόνον. Locum depravatum esse concedo Nabero, sed minus feliciter coniecisse mihi quidem videtur ἥτις οὐκέτι εἴηται (ἕηται?)ἐς γάστερα κτέ. Manifesto enim Perfectum aptum non est, et si legimus ἑᾶται, etiam magis evanescit coniecturae evidentia. Equidem nescio an OIH leviter depravatum sit ex OCIH et Herodotus scripserit: ἥντινα οὐκέτι ὁσίη γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον βαλέσθαι γόνον, cl. cap. 45 κτήνεα θύειν οὔκ ἐστιν ὁσίη.

III 69 e praegressis supple: ἦν δὲ μὴ ἔχων (ὥστα φαίνηται), σὺ δὲ (νόμιζε σεαυτὴν συνοικέειν) τῷ Μάγῳ. Nihil opus Naberi coniectura συνεύδειν.

III 71 ἢν ὑπερπέσῃ ἡ νῦν ἡμέρη = ἢν ὑπερβληθῇ ἡ νῦν ἡμέρη ex noto usu verbi πίπτειν et compositorum. Nihil igitur indigemus Naberi coniectura ὑπέσπερος, cuius vocabuli praeterea nulla exstat auctoritas.

Haec igitur et pauca quaedam alia, de quibus ubi opus erit in editione mea monebo, non mihi persuasit amicus. Sat multa tamen restant quae verissime corrigere mihi videtur. Nunc, licet hunc scribendi mihi terminum supra statuerim, breviter significabo paucas meas quas nondum cum lectore communicavi coniecturas. Legerim igitur:

I 33, 1 Ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ οὔκωϛ οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε *** λόγου μιν ποιησάμενος οὐδενὸς ἀποπέμπεται. Lacuna hausit verba ἔπειθέ μιν· ὁ δὲ aut aliquid simile. Iusto violentius Dindorf, deleto priore οὔτε, alterum mutavit in ὁ δέ.

I 46, 14 ἐς τὰ ἀπέπεμψε μαντευσομένους Κροῖσος. Nam μαντευσόμενος pugnat cum constanti nostri more scribendi.

I 88, 2 ἀγχοῦ pro ἐγγύς, quod non est Herodoteum.

I 111, 6 ὁ μὲν <περὶ> τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς ἀρρωδέων, aut sine praepositione τὸν τόκον.

Digitized by Google

I 123, 2. Κύρῳ δὲ ἀνδρωμένῳ pro ἀνδρευμένῳ.

I 187, 13 καὶ χρημάτων <ἐπι>κειμένων, sc. τῇσι πύλῃσι, et paullo post τῇσι δὲ πύλῃσι ταύτῃσι <οὐδεὶς> οὐδὲν ἐχρᾶτο.

I 189, 3 οὔρεσι <εἰσί>, ῥέει.

II 18, 10 καὶ οὐκ ὁμογλωσσέειν αὐτοῖσι pro ὁμολογέειν.

II 29, 5 ταύτῃ ὧν δεῖ τὸ πλοῖον διαδήσαντας ἀμφοτέρωθεν κατάπερ βοῦν <παρέλκοντας ἐκ γῆς> πορεύεσθαι. Cf. II 96, 13 sq.

II 46, 9 γράφουσί <τε καὶ γλύφουσι>. Cf. vs. 5.

II 142, 16 ἔξω (pro ἐξ) ἠθέων τὸν ἥλιον ἀναστῆναι.

VI 129 ἡ κυρίη ἐγένετο τῶν ἡμερέων τῆς κρισιος τοῦ γάμου pro κατακλίσιος.

VII 47 extr. δείματός εἰμι ὑπέρπλεος οὐδ' ἐντὸς ἐμεωυτοῦ. pro ὑπόπλεος.

VII 115 extr. τὴν δὲ ὁδὸν ταύτην — οὔτε συγχοῦσι a συγχοῦν pro συγχέουσι. Cf. I 68, 13.

VII 119 extr. λείποντες οὐδὲν ἀλλὰ πάντα φερόμενοι, huc transposito πάντα, quod in praegresso vs. legitur post τὰ ἔπιπλα.

VII 125 ἐκλιπόντες pro καὶ λιπόντες.

VII 126 extr. ποταμῶν <μούνῃ> vel ἐν <μούνῃ> τῇ μεταξύ.

VII 140 extr. κακοῖς δ' ὑποπίτνατε θυμόν pro ἐπικίδνατε.

VII 142 τὰ δύο <ἔπεα> τὰ τελευταῖα.

VII 147 παραδώσειν [σφέας] τὴν ἰδίην ἐλευθερίην et malim προδώσειν, quod requirit Naber simillimo loco IX 41. Contra

Digitized by Google

II 131, 6 scriptum malo *ἀμφιπόλων τῶν παραδουσέων τὴν θυγατέρα τῷ πατρὶ.*

VII 153 *κτησαμένου <τοῦτο τὸ γέρας> τρόπῳ τοιῷδε.*

VII 161 *ὄχως* (pro *ὡς*) *δὲ στρατηγήσεις αὐτῆς γλίχεαι.*

VII 213 non satis est delere *τῶν Ἀμφικτυόνων*, sed verba *τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων*, prave dicta pro *τ. Ἀ. τῶν — συλλελεγμένων*, sunt explicatio etymologica nominis *Πυλαγόρων* et quantocius delenda, ut iam Reiskium intellexisse nunc video.

VIII 2 init. spuria sunt verba otiosa *εἴρηται δέ μοι καὶ ὡς* (corrigunt *ὅσον* vel *ὅσοι*) *τὸ πλῆθος ἕκαστοι τῶν νεῶν παρείχοντο.*

Haec et alia plurima in editione notabo, primo semper auctori redditurus, si quid ab alio ante me repertum esse animadvertero.

Scripsi maiore ex parte
m. Octobri a. 1884.

Digitized by Google

AD TIBULLUM.

Qui post longam intercapedinem ad Tibullum animum convertit, etiamsi non ad suos amores, certe tamen ad amores redit; id, quod gratum esse subinde, ne seni quidem fateri turpe. Me nunc invitat ad Tibulli lectionem EDUARDUS HILLER, recenti editione (apud B. Tauchnitz, 1885), quae cum nitatur copiis Baehrensianis, minime tamen eam aequiparat nec vero comparem se ei promittit, sed tutum se ducem praebet si quis purum a recentiorum coniecturis et figmentis cognoscere poetam cupiat. Prudenti iudicio ductus in editione, quae annotationem in margine non admittebat, ordinem versuum in codicibus traditum intactum servavit editor; nam nec Ribbeckii in una, nec Baehrensii in pluribus elegiis permutationes, ut taceam iam de iis, quae Lachmanno aetate antecesserant, tanto assensu exceptae sunt, ut de iis apud doctos fere constet; immo sine novis meliorибusque subsidiis non licet sperare fore ut editores ad consensum perveniant. Veri ordinis restituendi conatus multis obstructus est impedimentis: magna simplicitate ac dictionis flumine se commendant singula, universi carminis nexus est saepe obscurus, ut Tibullus festinanti lectori planus esse videatur, intellegenti et docto intricatus sit, et, qualem quidem accepimus, vix sibi constans. Sic elegia octava libri primi plura continet pugnantia secum et contraria. Puellam compellat T. vetulam v. 9—16:

9 quid tibi *nunc* mollis prodest coluisse capillos? —
12 frustra *iam* vestes, frustra mutantur amictus —

Digitized by Google

14 illa [1]) placet, quamvis inculto venerit ore,

sed paulo post florentem, 47, sqq.:

at tu, dum primi floret tibi temporis aetas,
utere, non tardo labitur illa pede.

Initio alloquitur aliquam, quae dissimulat amorem, 1—8:

desine dissimulare: deus crudelius urit
quos videt invitos succubuisse sibi,

et statim eadem placendi artes exercet, 9—16:

9 quid tibi nunc mollis *prodest* coluisse capillos?

itaque lucrum aliquod sive commodum sectatur. Modo ad se ipsum conversus miserum amore, 17—26:

17 num te carminibus, num te pallentibus herbis
devovit tacito tempore noctis anus?

haec enim necessario dicuntur de eo, qui manifesta indicia concepti furoris ostendit eoque displicet, quod non cadit in puellam, quam paulo ante significaverat, sed in ipsum poetam; sed sive se, sive alium amatorem vult, *miserum amore* dicit:

25 sed corpus tetigisse *nocet*, sed longa dedisse
oscula, sed femori conseruisse femur.

Modo, et statim quidem, exsecratur formosam, quae *non* amet et a nuptiis (Plautinis volo) sit aliena,

39 non lapis hanc gemmaeque iuvant, quae frigore sola
dormiat et nulli sit cupienda viro.

In alio carmine (veluti I. 4) ad iustum sententiarum progressum aliqua desunt, in alio volens sciensque sibi ipse infelix amator obloquitur, castitatis se Deliae custodem pollicitus, simul maritum eius monens, ut caveat a se amatore (I. 6).

Fieri vix posse videtur, ut traditum ubique ordinem hodie aliquis defendat. Quamquam novimus Dissenius quid explicarit et implicarit, quid legerit in Tibullo suo, quid legere se crediderit. Velut in carmine illo octavo bellum est hoc p. 171 ad vs. 25, sq.: „cum Pholoe nequitias leviores [?] permitteret „Maratho [a Maratho sine dubio D. accepit], hic impudenter „tactu puellae propiore et diuturniore ingentem cupiditatem sibi „accenderat, cuius temeritatis nunc poenas dat. Poetam puta „hoc non sine irrisione significare". Irrisionis tamen non est ea

1) *illa* non habet quo referatur; fortasse *bella*.

Digitized by Google

vox. Sequuntur exempla quaedam ad illustranda verba *femori conseruisse femur*: „Et *cubare ad latus* Ovidius Heroid. II. 58 „dicit *lateri conseruisse latus*, quamquam ibi de lecto coniugali „sermo. Tamen etiam illic abest concubitus significatio. Atque „haec hactenus". Opinor haec satis superque. Et tamen D. recte sentiebat cohaerentiam partium esse quaerendam; nam cuiuscunque operis argumentum esse debere „simplex duntaxat et unum". Scilicet Dissenio iudice iam ab initio Marathum alloquitur poeta, puerum, qui amorem Pholoes (69) dissimulaverit; puduisse eum amorem coram Tibullo fateri, quoniam Tibullum ipse cupidum sui olim aspernatus esset; inde nimirum irrisionem natam esse: „quid tibi nunc prodest coluisse capillos?" Ergo Marathus olim aspernatus nunc spernitur et irridetur. Sic divinat Dissenius. Tamen Tibullus idem satis generosus est, nam cum Marathus *παὶς ὣς πεδὰ ματέρα* in eius sinum confugisset, conciliat ei olim spretus amator non se, sed Pholoen, 67, sqq.:

desistas lacrimare puer:.....
oderunt, Pholoe, moneo fastidia divi.

Apage ineptias audio aliquem exclamantem. Sed non haec excito ut irrideam, tantum ut ostendam, quo perveniendum sit si hoc carmen integrum esse existimes. Ut partium cohaerentiam efficeret iustasque et plenas sibi et lectoribus rationes daret rerum affectuumque, unde haec octava elegia nata sit, Dissenius vim fecit verbis poetae, et facere coactus est. Non vidit puellam (v. 13) opponi non puero, sed puellae alicui, quam alloquatur poeta. Comtus qui describitur est muliebris, non pueri: mutatur saepe comae dispositio (10), mutantur vestis et amictus (13). Porro tanquam fatali aliquo malo correptus describitur Marathus v. 17, sqq., cum potius amor, quo Marathus nunc arderet, poetae, olim spreto amatori, causa exultantis gaudii esse deberet. Omnino tale artificium nihil proficit.

Non puto editorem quod in his similibusve quidquam ei cum Dissenio commune esset, omne iudicium turbati ordinis et lacunae omisisse, sed quod probe sciret, quam incertum esset remedium; diligenter autem in annotatione critica praemissa non tantum lectiones codicum et emendationes post Lachmannum factas consignavit, sed etiam varios conatus restituendi genuinum versuum ordinem. Ut tamen ex his conaminibus aliqui

Digitized by Google

fructus ad lectores redundaret, potuisset iudicium defectus adhiberi. Ex offensione multorum interpretum efficitur satis certo ubi aliquid laxati sit: convenit plerumque de locis, ubi filum abrumpitur: hoc certe poterat notari. Plura sunt saepe remedia proposita, ex quibus, quoniam palaeographicam probabilitatem habere non possunt, non oportet unum aliquod eligere, quod in manu poetae scilicet repraesentanda sequare; sed aliquid est διάγνωσιν facere, etiamsi θεραπείαν adhibere non possis. Si statua composita est ex fragminibus male consutis, nihil antiquius erit, quam caput et manum male agglutinata separare, etiamsi perfectam statuam non possis redintegrare. Carmen, quale est illud, de quo modo dicebam, poterat, ut hoc utar, in partes dividi, ne frustra lectores laborarent, ut invenirent vinculum, quod reapse nullum est.

In altera parte elegiae, quam dixi, vs. 40—78 sententiarum tenor non abrumpitur. Id retentis numeris vulgaribus poterat a reliquo carmine separari. Similiter distinxerim interstitio et maiuscula littera (v. 18) versus 1—17 a sequentibus. Reliqua v. 18—39 non sunt ita expedita. Hoc dicit poeta: Qua feror amentia? amor me constrinxit et perdidit, dum pulcram amplector. Nec tamen tu, quam amavi, quoniam amori multa subsunt mala, propterea amare desinas, neve credideris te perdituram puerum aetate ad amorem natum: Venus odit fastum et duritiam puellarum; sis puero facilis et ama sine pretio: satis est esse felicem; Venus ipsa puerum amplexa est; ei quae non ardet amore [1]) nec amabilis est, nihil prosunt dona pretiosa.

Ita quidem omnes illi versus (18—40) unum fragmentum efficiunt, modo v. 34 *ac* legamus pro *at*, mihi utique id necessarium videtur. Quod autem primum carmina magica inouset poeta, deinde statim reiiciat sententiam propositam (23); quod amorem tanquam fatum aliquod deprecetur (17), statim autem puellae suadeat, ut tamen dilectum sibi puerum amore foveat (27, sqq.) nemo, qui probe Tibullum noverit, alienum esse existimabit ab ea animi mutabilitate, quae alibi quoque deprehenditur: potest aliquis uno in carmine dicere ea, quae homo omni

1) *Quae frigore sola dormiat; frigus* ea sententia h. l. dictum, qua apud Horatium Sat. II 1. 62: „maiorum ne quis amicus frigore te feriat", ubi cff. intpp.

Digitized by Google

affectu vacuus et sedatus contenderet non convenire inter se, nec tamen desinit esse poeta; modo vota, sententiae, exclamationes, omnino quidquid dicitur ex uno eodemque animi affectu proficiscantur. Nec hoc prohibet, quominus una tamen sententia in toto carmine dominetur. Dubium me iudice non est, quin 17—34 cohaereant. Siquis v. 35 *at* pertinacius defenderit, huic auctor sum, ut v. 35—40 tamquam fragmentum separatim a 34 et 41 exprimendum curet, sed habebit sic particulam temere alicunde abscissam, quae huc forte fortuna aberraverit. Illa de Venere quae dicuntur pertinent ad Adonidem, aut alium quendam puerum, qui metu plenus in sinum Veneris fugerat et ab hac fovetur. Itaque defendo *timet* et *conserit* v. 35 (Venus invenit puero concumbere)

dum timet et teneros conserit usque sinus,

alii *tumet*, *conserere*, alii maiora etiam moliuntur; contra v. 39 perplexa sententia est, melior haec esset conformatio verborum: non lapis, non gemma Venerem iuvant „*nec* frigore sola dormiat et nulli sit cupienda viro", in quibus *nec ulli* non est necessarium: „sola dormit et nulli est cupienda viro" fit per negationem: „non illa sola dormiat et nulli sit c." *Et — viro* explicant proxime superiora, non adaequatum superiori continent membrum. A *nec*, *neque* transitur facile omissione litterarum ad *que quae*. Sed de hoc quidquid videbitur, illud nemo negabit iniuriam nullam fieri poetae et emolumentum parari legenti, si editor, ubi defectum cohaerentiae animadvertat, eius defectus indicium aliquod det. Similiter el. 4 post v. 14 lacunam notarem, si mihi Tibullus esset edendus. Complectitur subinde una elegia in codicibus duo aut tria carmina aut fragmenta, quae ad eandem rem pertinent et propterea iuxta posita iniuria in unum conflata sunt, ut factum videtur II 3. Apud Propertium saepe alienum a loco fragmentum in mediam quandam elegiam aberravit aut ab initio positum est, aut duo carmina continuantur, quae separanda erant; in eo poeta haec notantur, et distinguuntur spatiis male cohaerentia, quod quantum prosit ad intellectum noverunt qui Baehrensii editionem pervolvunt. Et fortasse saepius etiam conflata est apud Propertium elegia quam notatur; certe II 18 quatuor versus primi separandi videntur a reliquis, quibuscum nunc cohaerent:

Digitized by Google

Assiduae multis odium peperere querellae:
frangitur in tacito femina saepe viro.
Si quid vidisti, semper vidisse negato:
aut si quid doluit forte, dolere nega.

Haec sunt absoluta; breve praeceptum sed perfectum quasi epigramma aliquod. Sequitur iam v. 5—22 excusatio aetatis proposito exemplo Aurorae, quae senem Tithonum amet, et imprecatio in fastidiosam puellam quae, ipsa anus paene, iuvenem poetam spernat, praeciso sane initio:

Quid? si iam canis aetas candesceret et mi
iam faceret scissas languida ruga genas?

nec tamen propterea cum superioribus iungendo; nihil enim argumento convenit. Quod ad materiam posterius carmen integrum est. Ceterum subinde in hoc genere poesis cavendum est, ne pro fragmento habeamus id, quod poeta ipse imperfectum reliquit; coniicit in chartas id quod animum angit aut acute dictum aut monitum breve, ex quibus qui edunt „veneriam vient corollam", dum posteri facile obliviscuntur, quomodo ille quasi στέφανος compositus sit, et perfectum artificium desiderant. In recentioribus quidem poetis similia non desunt.

De emendationibus recipiendis suum cuique iudicium sit; neque enim „voto vivitur uno", aliud postulat is, qui se ad emendandum librum parat, *quemadmodum ex antiquitate ad nos pervenit*, aliud, qui cupit cognoscere, quomodo adhuc emendatus sit et legere potius poetam, quam aenigmata ipse solvere. *Prioribus* satisfactum voluit Hillerus; tamen quibusdam locis, quos in confesso est esse corruptos, vel in hac editione me iudice poterat hic illic probabilis emendatio recipi, etsi sponte concedo minus in ea libertatis dari, quam in Weidmannianis iis, quae continent in margine lectionem codicum, si ea in verbis scriptoris sit relicta; talis editio potest in plerisque auctoribus omnium usibus satisfacere.

Subiungo annotationem unam et alteram ad singulos locos. El. I 1 male vincta sunt 1—50 et 51—78, cf. Reisig R. M. 1878 p. 47.

Ib. 74 frangit aliquis portam et *inserit* rixas. In portam? Tam ridicula ambiguitas vitanda est: dudum correctum *conseruisse*.

Digitized by Google

I 2. 19 puella (tanquam mus) *derepit* lecto; num nos philologi, ut auctoritati Frisingensium excerptorum satisfiat, omnem elegantiam abiecimus? Non ita. Hoc est illud, quod dicebam de genere editionis: emendatio non certa videbatur editori; dedisset fortasse *decedere* si in margine animadvertere potuisset Fris. habere *derepere*. —

Ad I. 2. 71 Ommerenus in margine mei exemplaris adscripsit: „lectio libri Itatiani debet admitti *contectus*. Schrader, Emend. lib. p. 112 in fine." Res non dubia videtur, sed editur adhuc *contextus* (ergo: „dux contextus auro").

I. 2. 71 haec nobis offertur sententiae conformatio: si modo tecum possim iungere boves et pascere, et dum te liceat retinere lacertis, somnus etiam (et) inculta humo sit mollis mihi. Sed duae sententiae sunt bipertitae: si cum Delia *sim* (ea me comitetur), possum arare et pascere; si Deliam possim amplecti, vel humi molliter cubare possim. Ut quam proxime ad libros accedam corrigo:

ipse boves mea, *sim* tecum modo, Delia *possum*
iungere,

placeret magis hic ordo; „i. b. modo sim t. mea". Cum Baehrensio „in inculta — humo" scribo. — Ib. 88 „non *in me* saeviet usque deus" probo.

I. 4. 28. Non defendo hoc loco quae olim proposui; non enim necesse, quoniam non impugnantur, sed Rigleri emendationem facilem et elegantem a me olim commendatam vellem receptam: „non *segni* stat remeatque dies" pro *segnis*; ex duabus s una omissa; „si tu segnis eris, non tibi morabitur dies". „Parallelismus" hoc paene postulat: „si tardueris (tardus eris) transibit aetas, segni dies non stat".

Ib. 45. Non paruerim cum Hillero auctoritati cod. V. m. 2, quamvis Ritschelio probatae „(quamvis) venturam *admittat* nubifer eurus aquam". *Admittere* falsam rei quasi imaginem ob oculos ponit: custodis, qui aliquamdiu retinet, deinde repagula removet. Non eurus *admittit* imbres, *ciere* potest, ut Scaligero visum (*cieat*).

Digitized by Google

Ib. 54. Amatus puer pugnabit, „sed tamen *apta* (oscula) dabit". Ridicule. Baehrens: „sed tibi rapta dabit". — „Rapta, tamen dederit" conieci usu noto coniunctionis *tamen*, relatae ad unum vocabulum („quamvis rapta, tamen"). Plaut. Capt. 390 (Brix), 401, Rud. 1124, Poen. 1084; Cic. pro Tull. 43, fin. quodammodo comparari potest. Peerlkamp ad Hor. Carm.[2] I. 15 p. 60. Emendatio sane incerta. Ceterum non ad Hilleri potissimum editionem haec pertinent (qui nil aliud pro instituto suo dare potuit quam *apta*), non magis quaedam in infra scriptis.

I. 5. 11 „*ipseque* te circum", coniiciens simul „*ipseque* ter lectum", dedit Hillerus secundum lectionem *ter*, incerti auctoris. *Que* post *ĕ* habet Tibullus I. 3. 34 (reddereque antiquo), I. 6. 48 (sanguineque effuso) et I. 8. 10 (saepeque); duobus locis ex tribus *que* eliditur, ut vides; tertio I. 8. 10 ex G et Par. Baehr. recepit *saepe et*, ut iam durum illud *ipseque* dubium evadat et fortasse sit legendum *ipse ego*. Lex Harantiana de *que* (licet enim sic dicere) exstat in Revue de Philologie 1880 p. 25—29. In Ciceronis de Rep. II. 4 invenitur *laboreque* et fortasse plura, nam de Ciceronis philosophicis, ibi quidem, non exposuit Harantius. — Ib. 27 *fructibus* a G, quem Hiller minoris facit quam Baehrens, oblatum praefero prae *vitibus*; illud latiori significationi verbi *agricolae* melius convenit. — 30 Num „*me* iuvet in tota, me nihil esse domo" pro *ac*, *at*, *et*? — 34 „gerere epulas" restituit editor pro *ferre*; non est sermo de cura epularum, sed de afferendis; *gerere* iure credo improbatum est Burmanno. — 49. In coniunctivo scribitur *edat*; ingens numerus est locorum ubi boni codd. habent *edim*, *edis*, *edit* in coniunctivo, quod eo maiorem vim habet, quod confusio cum coniunctivo verbi *edam edo edidi* tam facilis erat, ut mirum sit veram illam formam *edim* toties salvam evasisse; Tibulli quidem codicum novitiorum auctoritas in hac quaestione non magnum habet momentum; ubique puto *edim*, *edis*, *edit* vera esse. Locos affert Neue[2] II. 441 — V. 57 *evenient* scripserim collatis V. 47 et II. 1. 25: „eventura precor". — 64 nondum satis explicatum „subicietque manus", Dissenius certe non satisfacit.

Digitized by Google

I. 6. 3 contra recto sensu ductus idem „quid mihi tecum?" „quid tibi rei mecum?" „quid tibi mecum commercii est?" defendit, improbat „quid saevitiae tibi mecum est?" Hoc non est latinum pro „cur saevus es in me?" *Saevitia* est affectio eius qui iniuria praestare se reliquis et in eos multa sibi licere opinatur, Franco-Gallorum *fierté*, ut apparet ex sequentibus: „an gloria magna est", rell. Itali: „quid tibi saeve puer mecumst?" Fortasse non *saevitiae* sed *mecum* corruptum: „quid tibi saevitiae puer est?" i. e. quae tua saevitia est? — V. 35 et 36 loco alieni sunt.

I. 8. 61. Quid prosunt artes si spernit — vel cum promittit, sed fallit „est mihi nox multis evigilanda malis". Horrida constructio. Num „*et* mihi nox multis *est* vigilanda malis"?

II. 5. 15 Te duce Romanos numquam frustrata Sibylla,
abdita quae senis fata canit pedibus.

Vix, opinor, ante relativam sententiam *est* omittitur; leg. *Sibyllast.*

Ib. 79. Rationem non habet plusquamperf. „haec *fuerant* olim"; concessivus contra *fuerint* de incredibilibus illis monstris aptus est. Non assequor cur hac sententia soloecum *erit* pro *eat* rursus restitutum sit.

II. 4. 2. Scaliger: „*quae tulit hesterna.* Longe melius liber noster: *quae tulit extrema*" et sic re vera adscribitur in eius exemplari: „v extrema". Est is liber v non antiquissimus Cuiacii sed tamen Scaliger eo „meliorem exstare non putabat" (Vid. Castigg. p. 125), nimirum praeter fragmentum Cuiacii III. 4. 65 et porro. Allatis quibusdam locis, ut appareat quarta vigilia oblata somnia veriora esse, provocat ad v. 21, sq. ut *extrema* defendat. Iure opinor, nec credo *hesterna nocte* de postrema s. proxima dici posse.

IV. 1. 44. Libra, si altera utra lanx gravior est, h. l. dicitur *natare*; saepius animus, oculi, homines *natare* dicuntur, de quo cf. Heindorf. ad Hor. Sat. II. 7. 6, sed de bilance nescio cur

Digitized by Google

proprium vocabulum usurpare noluerit poeta, quamvis versificator. Neque enim de perpetuo motu staterae modo huc modo illuc motae antequam ad aequilibrium perveniat sermo est, sed de lance una nimio pondere depressa et vergenti; fortasse:

alterno instabilis *nutat* depressior orbe.

IV. 1. 93. De Messallae arte equitandi: (quis possit)

inque vicem modo derecto *contendere passu*
seu libeat, curvo brevius convertere gyro.

Contendit quis *passu* suis cruribus, non equi; fortasse *contendere prosum*. Pro *convertere* proximo versu libri *contendere* rursus; Broekhusius *compellere*. Obiectum *ecum* non poterat omitti. Fortasse *curuom* (nam sic, non *curuum* scribebant) truncatum una littera traxit *gyrum* scribendumque: „curvom brevius convertere gyrum".

IV. 6. In fine huius suavissimi carminis versus:

si (sis) iuveni grata, veniet cum proximus annus,
hic idem votis iam vetus esset amor

vereor ut integritati possint restitui. Pro *esset adsit* codices correcti. Sed Scaliger, qui ad hunc librum Cuiacianum veterem adhibuit, in contextu habet *adsit* cum hac nota: „liber infimae vetustatis *esset amor*. Quod retinendum est". Unde apparet veterem Cui. *adsit* habuisse. Idem in contextu *sic iuveni* sed in lemmate *sit i.* fortasse operarum vitio. Ego talem sententiam desidero: sic iuveni gratae, veniet cum proximus annus, his palam votis arbiter adsit Amor. Nam et *vetus* (cum Baehrensio) improbo et requiro dissimulationi oppositam apertae confessionis in proximum annum veniam. Sed, ut dixi, despero de emendatione certa.

IV. 7. Produnt Sulpiciae carmina subinde manum parum exercitatam; sic initium huius carminis operose compositum:

Tandem venit amor, qualem texisse pudore
quam nudasse alicui sit mihi fama magis.

Contra sententiam necessariam sic dedit H., si quid video. „Utinam potius fama contingat mihi hunc amorem texisse (pudore), quam cuiquam significasse". Haec qui dicit fatetur

Digitized by Google

amorem illum esse talem, quem fateri pudeat. De pudendo amore autem loqui Sulpicia non potest. Non sermo est de omni amore sed de certo. *Pudore* qui praefert proximo versu melius scribet, aut potius scribere debebit: „fama *minor*". Minor fama mihi sit, si hunc amorem pudore abscondam, quam si confitear. Honestam filiam dissimulare decet amorem, sed hic amor talis est, ut eo gloriari possim. Sed *minor* est Italorum; *pudori* et *magis* satisfacere videntur. Pudori sit (εἴη ἄν) mihi magis prior fama (quod abscondiderim amorem) quam altera (quod prodiderim). Scaliger *fama* commatibus includens pro vocativo videtur habuisse. Ceterum haec poematia IV. 7 festinanter scripta et in chartam quasi coniecta non prohibent quominus longiora illa (3, 5) manifesto maiore cum cura elaborata eidem auctori adscribamus, nimirum iuveni; subinde tirones, qui stilum nondum destinaverunt, admodum sui dissimiles sunt, praesertim in iis, quae non ad publicam notitiam componuntur. Multa praeterea in parvis illis epistoliis sine dubio depravata sunt.

IV. 8. v. 5, 6:

Iam nimium Messalla mei studiose quiescas
Nec tempestivae saepe propinque viae.

Non invenit sine dubio Scaliger, dum explicat: intempestivae. Hillerus recepit Baehrensii coniecturam „neu t. perge monere viae"; Riglerus: „non t., quae procul urbe, viae"; Ungerus: „saeve propinque". Non valde diversa sunt *sepe* et *pce*; a lectione *non* proficiscens lego:

„non tempestivae parce, propinque, viae".

Messalla propinquus erat Sulpiciae, ut notum.

v. 8 „arbitrio quamvis non sinis esse meo". *Quamvis* verum esse non potest; fac enim dici posse „sinere aliquid alicuius arbitrio" pro *relinquere*, quod Scaliger in annotatione festinantius scripta commendavit, tamen oppositio nulla est hoc loco. Illud *uis* igitur manifesto ad locum mutilum explendum insertum est. Duae viae emendandi adsunt, prout *quam* ex *quantum* aut ex *quom̄*, i. e. *quoniam* exstitisse putabis: arbitrii quam tu (inde *quantum*, *quam*) non sinis esse sui" in quo forma genetivi insolita (*arbitrii*), aut „arbitrium quoniam non sinis esse meum". Hoc verum videtur. „Arbitrio meo res est" videntur editores

Digitized by Google

probandum putasse, mihi secus videtur; latinum est „vivere, facere aliquid arbitrio meo" sed res est „arbitrii mei". — Carmen 9 (‚Scis iter') est poetae, sive Tibulli sive alius, ad Cerinthum de die natali Sulpiciae; si haec Sulpiciae ipsi adscribas, intolerabilis arrogantiae sunt extremi versus:

omnibus ille dies nobis natalis agatur,
qui necopinanti nunc tibi forte venit.

Itaque v. 2 scribendum *suo* (puellae licet suo natali Romae esse).

M. Decembri 1884. C. M. Francken.

AD TACITI ANNAL. XII. 38.

Mnemos. N. S. XII. p. 225, locum corruptum *ac ni cito nuntiis ex castellis proximis subventum foret copiarum obsidioni, occubuissent* emendare tentavi inserendo *missis* inter *proximis* et *subventum*. Monuit me nuper v. d. Bruzekamp, Gymnasii Snecani conrector, per epistolam humanissime scriptam, nomen in — *is* exiens, quater repetitum, quia aures non leviter offendat, Tacito minime obtrudendum esse. Vera esse quae obiecit vir doctissimus facile agnosco. Quod tamen, dubitanter sane, coniecit *nuntiis*, tamquam dittographiam praecedentium vv. *ni cito*, expungendum esse non magis mihi placet quam quod ipse protuli. Probabilius existimo Tacitum scripsisse *ac ni ocius ex castellis proximis s. f.* — Vv. *ni cito*, tamquam glossema, magistello erunt reddenda. Ex *n̄ ocius* facili negotio *nōciis*, *nunciis*, *nuntiis* oriri potuit.

J. J. C.

Digitized by Google

DISQUISITIONES

DE PRONOMINUM PERSONALIUM FORMIS HOMERICIS.

SCRIPSIT

J. VAN LEEUWEN Jr.

I. DE PRONOMINUM PERSONALIUM NUMERO SINGULARI.

§ 1. *De pronominum* με, σε, τε, μοι, σοι, τοι, ϝοι *elisione.*

In carminibus Homericis certissima reperiuntur testimonia, dativi vocalem *iota*, quae apud posteros non eliditur, frequenter olim elisionem passam fuisse.

Quis enim, ut hoc utar, dubitet quin τῷ ὄρνιθ' (K 277) pro ὄρνιθι stet, vel ἥματ' ὀπωρινῷ (Π 385) pro ἥματι. Addantur alia quaedam exempla: ἀσπίδ' ἐνὶ κρατερῇ (Γ 349, P 45), ἀστέρ' ὀπωρινῷ (E 5), κήρυκ' Ἠπυτίδῃ (P 324), θίν' ἐνὶ Φυκιέντι (Ψ 693), θυγατέρ' Ἰφθίμῃ (κ 106 = ο 364), οὐδὲ Ποσειδάων' οὐδὲ γλαυκώπιδι κούρῃ (Ω 26), ἅμ' Ἕκτορ' ἴσαν καὶ ἀμύμονι Πουλυδάμαντι (M 88), χρυσείῃ κερκίδ' ὕφαινε (ε 62), χείρ' ἐπιμασσάμενος Φάρυγος λάβε δεξιτερῇφι (τ 480), ὣς Ὀδυσῆ' ἀσπαστὸν ἐτείσατο γαῖα καὶ ὕλη (ε 398, item ν 35). Etiam λίπ' ἐλαίῳ (K 577 etc.) et ἴθμαθ' ὁμοῖαι (E 778) certa duxerim exempla dativi elisi [1]).

1) Etiam apud posteriores interdum haec elisio occurrit, rarissime tamen; e. g. in Sophoclis epigrammate apud Athenaeum XIII, 604 *f*: σοὶ δὲ φιλοῦνθ' ἑτέραν pro φιλοῦντι; apud Moschum IV, 85 ἐμῇ ὑπὸ ἥπατ' ἴχοισα.

Digitized by Google

Facile tamen intelligitur, posteros hanc elisionem, quae durior ipsis videretur et a vitae quotidianae usu abhorreret, nonnisi invitos in antiqua poësi perpessos fuisse, et sicubi eam evitare possent evitasse; sive aliter verba collocando, sive voculam aliquam inserendo, sive contrahendo quae elidenda erant [1]), sive ad violentius etiam remedium confugiendo, quale est illud quod proponitur in schol. ad P 324:

κήρυκ' Ἡπυτίδῃ] διὰ μέτρον συσταλτέον τὸ ῡ, ut *κήρῡκι* scilicet recitaretur potius quam *κήρῡκ'* [2]).

---

1) Sic locis gemellis modo indicatis ε 398 et ν 85 nonnulla manuscripta non Ὀδυσῇ' exhibent sed Ὀδυσεΐ', etsi nominum in *-εύς* nunquam contrahi ultimas syllabas apud Homerum, nemo nescit.

Porro huc pertinent creberrimi loci ubi nominum in *-ος* vel *-ας* dativus in *-ι* vel *-ᾳ* exire videtur; constanter enim subiicitur syllaba a litera vocali incipiens. Ut uno exemplo defungar, vocabuli usitatissimi ἔγχος dativus apud Homerum est ἐγχεΐ; sed ἔγχει (trochaice enunciandum) his locis legitur: H 289 ἔγχει Ἀχαιῶν, K 848 ἔγχει ἐπαΐσσων, Ξ 38 ἔγχει ἐρειδόμενοι, Ξ 403 ἔγχει ἐπεὶ, Ξ 488 ἔγχει ἐμῷ, P 465 ἔγχει ἐφορμᾶσθαι, T 49 ἔγχει ἐρειδομένῳ, T 218 ἔγχει ἐγὼ, κ 170 ἔγχει ἐρειδόμενος, ξ 220 ἔγχει ὕλασκον. Satis apparet igitur, non ἔγχει sed ἔγχ' olim fuisse pronunciatum, neque dubitaverim ita scribere.

Dudum hoc notum esse putarem, nisi novissimum certe Iliadis editorem Christium id latere, ex eius Prolegomenis (pag. 178) intelligerem. Quapropter indicatae sunto in hac adnotatione paucae exceptiones quas observavi:

οἴδει Ω 527, E 734, Θ 385, T 92, Ψ 719; ex quibus quinque locis duo tamen, E 734 et Θ 385, verborum transpositione facile sanari possunt:

πέπλον μὲν κατέχευεν ἑανὸν πατρὸς ἐπ' οἴδει,

corrige *πέπλον μὲν ῥεανὸν κατέχευεν ἐπ' οἴδεϊ πατρός*, ut simul alpha in vocabulo ῥεανὸν corripi possit. Caeterum uterque versus Alexandrinis spurius videbatur.

Porro legitur *πελάγει γ* 91 (forte *πόντῳ*), *φάει* P 647, *τείχει* X 299 (forte *πύργῳ*; vide var. lect. ad M 333).

Pro *οὔ τι τάχει γε* Ψ 515 non dubito quin, deleto *τι*, legendum sit *οὐ τάχ' εἰγε*, et Z 126 pro *σῷ θάρσει* longe praestat *θάρσεϊ σῷ*.

Denique Θ 563 et φ 246 pro *σέλᾳ πυρὸς* corrigatur *πυρὸς σέλα*.

Alia exempla quantum scio non reperiuntur in carminibus Homericis. Digna sunt quae conferantur scholia ad A 385 et T 259; quae tamen in fine huius praelongae adnotationis non exscribenda et tractanda videntur.

2) Larochius tamen illud *κήρῡκι* probat; cuius verba haec sunt „nach den von Herodian *περὶ διχρόνων* angeführten mannichfachen Ausnahmen .... entfällt jeder Grund die Ueberlieferung anzutasten" (Append. editionis in usum Scholarum). Quae verba sunt sine sensu, nam traditio in his nulla est omnino neque esse potest, cum elisio olim non indicaretur scripto. In titulo quodam ex Imbro insula (Corp. Inscr. Graec. 2156) legitur:

ΚΗΡΥΚΙΑΘΑΝΑΤΩΝΕΡΜΗΙΣΤΗΣΑΜΜΕΑΓΟΡΑΙΩΙ,

Digitized by Google

Magis etiam ingrata iis erat diphthongus *-οι* elisa; quem morem cum tollere non possent, arctissimis certe finibus circumscribere conati sunt; quin maluerunt interdum veteribus poetis vocabula obtrudere inaudita, quam admitterent elisiones quales posterior aetas evitabat.

Supersunt tamen hodie quoque complusculi versus Homerici, ubi *μ'*, *σ'*, *τ'* pro *μοι*, *σοι*, *τοι* legitur; ex. gr.:

Z 165: *ὅς μ' ἔθελεν Φιλότητι μιγήμεναι οὐκ ἐθελούσῃ*,

I 673: *εἰπ' ἄγε μ', ὦ πολύαιν' Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν.*

Plures indicavit Cobetus in Mnemosyne anni 1875 pag. 362, cuius verba liceat adiicere: „non est quidem haec *συναλοιφὴ* frequentissima, sed decem tamen testimoniis certis firmiter sta-

---

id est:

κήρυκ' ἀθανάτων Ἑρμῆ στῆσαν μ' ἀγοραίῳ:

an hic quoque *κήρυκι* recitaturi sumus?

Participium *ἀρθείς* pro *ἀερθείς* ε 393 eandem nisi magnopere fallor habet originem. In codicibus legitur

μεγάλου ὑπὸ κύματος ἀρθείς,

sed Rhianus et Aristophanes habebant *ἐπί* in suis editionibus, quae praepositio melius quam *ὑπό* sensui est accommodata. A poeta igitur profectum esse arbitror:

μεγάλῳ ἐπὶ κύματ' ἀερθείς.

Neque mera est suspicio olim dativum hoc loco lectum fuisse, sed effici id potest ex oraculo quodam de Homeri natalibus apud Pausaniam X, 24, 3, quod totum ex versiculis Homericis est consutum; ibi autem legitur:

Κύπρον δὲ προλιπὼν, διεροῖς θ' ὑπὸ κύμασιν ἀρθείς.

Caeterum hic quoque *ἐπὶ* legendum esse pro *ὑπὸ*, sententia clamat.

Quo uno versu praeterea legitur *ἀρθείς* N 63 (nam *ἄρθεν* Π 211 ad *ἀραρίσκω* est referendum neque igitur huc pertinet), simile vitium subesse suspicor; probabilem tamen emendationem non invenio.

Etiam *β* 50 hic commemorandus est:

μητέρι μοι μνηστῆρες ἐπέχραον οὐκ ἐθελούσῃ.

Admodum enim insolite dativus pronominis personalis pro dativo possessivi est adhibitus; quanto simplicius dicere poterat poeta *μητέρ' ἐμῇ*: quidni igitur dixerit?

Consimilis est error Σ 458: *υἱεῖ ἐμῷ ὠκυμόρῳ*, ubi scholia ex Aristarchi, si credere fas est, praecepto per crasin proferri iubent *ἐμῶκυμόρῳ*, quod nihil est; Bentleius dedit *υἷί μοι ὠκυμόρῳ*, sed ne hac quidem correctione indigemus, si modo per elisionem proferamus *υἱ' ἐμῷ ὠκυμόρῳ*.

Denique H 272 indicatus esto, ubi vetus poeta non dederat quod vulgata praebet *ἀσπίδι ἐγχριμφθείς*, sed *ἀσπίδ' ἐνιχριμφθείς*, ut verissime monebat Aristarchus teste schol.; scimus innumeris fere locis praepositionem *ἐνί* in *ἐν* esse decurtatam, sed vix uno alteroque versu Homerico breviorem illam formam tolerandam esse.

Digitized by Google

bilita". Decem quos vir magnus dicit versus, leguntur A 170 [1]), Z 165, I 673, K 544, N 481, P 100, Ψ 579, α 60, δ 367, ψ 21. Fortasse addi potest Φ 585:

νηπύτι', ἥ τ' ἔτι πολλὰ τετεύξεται ἄλγε' ἐπ' αὐτῇ.

Etiam T 213, ubi vulgo editur

τό μοι οὔ τι μετὰ Φρεσὶ ταῦτα μέμηλε,

veram scripturam suspicor servatam esse in Cant. et Vat., qui *τῷ* exhibent; nam haud raro quidem in Homericis *τὸ* reperitur sensu *quapropter*, e. g. Γ 176 *τὸ καὶ κλαίουσα τέτηκα* (vid. praeterea Ψ 547, θ 332 etc.), sed talibus locis non additur alterum pronomen, ut hic *ταῦτα*. Itaque scribamus:

τῷ μ' οὔ τι μετὰ Φρεσὶ ταῦτα μέμηλε.

Quod autem Attice passim dicitur *τουτί μ' ἀρέσκει, οὔ μ' ἀρέσκει* et similia, hanc quoque formulam ex elisione dativi *μοι* esse explicandam, efficio ex locis Aristophaneis quibus verbum *ἀρέσκειν placere* occurrit. En cunctos:

Acharn. 189: *οὐκ ἀρέσκουσίν μ'*
Equit. 359: *τὰ μὲν ἄλλα μ' ἤρεσας λέγων*
Vesp. 776: *τουτί μ' ἀρέσκει*
„ 1339: *τάδε μ' ἀρέσκει*
Thesm. 406: *τὸ χρῶμα τοῦτό μ' οὐκ ἀρέσκει*
Plut. 353: *καί μ' οὐκ ἀρέσκει.*
Item Soph. Ai. 584: *οὐ γάρ μ' ἀρέσκει.*
Eur. Hipp. 106: *οὐδείς μ' ἀρέσκει.*
Contra Equit. 1311: *ἦν δ' ἀρέσκει ταῦτ' Ἀθηναίοις*
Vesp. 818: *τὰ δ' ἄλλ' ἀρέσκει μοι*
Pac. 1143: *ἐμπιεῖν ἔμοιγ' ἀρέσκει*
Eccles. 710: *ταῦτ' ἀρέσκει σφῶν;*

Videmus aut *μ'* legi aut dativum, non vero accusativum plene perscriptum. (Item Av. 86 *μ' οἴχεται*, cf. praeterea Eur. Med. 57, Iph. Aul. 491.) Cui regulae cum unus obstet locus Ran. 103, vitii suspectus est:

σὲ δὲ ταῦτ' ἀρέσκει,

1) Hic versus quod incolumis evasit, felici debetur errori. Putaverunt enim grammatici literas ΟΤΔΕΣΟΙΟΙΩ, in vetustis exemplaribus inventas, pronunciandas esse *οὐδέ σοι δίω*, cum *οὐδέ σ' ἴδω* verum esset. Istud vero *σοι δίω* in hodiernam editionem reducere velle imperitiae est, quo magis miror Thierschio, quin adeo novissimo editori Christio, haud aspernandam visam esse illam lectionem. Conferantur quae infra pag. 202 ad K 105 sunt observata de forma *δίω, δίομαι*.

Digitized by Google

ita ut coniicias, σοὶ ταῦτ' aut ταῦτ' οὖν σ' esse legendum, cum praesertim sequens quoque versus corruptus ad nos pervenerit; vitium tamen est antiquum, nam σὲ δὲ citatur in schol. Soph. El. 147. De Lysistratae versu corrupto 509 tacere praestat.

Tertiae vero personae dativus ϝοι ubi per elisionem pronunciandus erat, evanescente litera aeolica prorsus obliterabatur. Uno tamen et altero loco exitium effugit. Sic ο 105 cum apud omnes fere, metro invito, legatur ἔνθ' ἔσαν (ϝ)οι πέπλοι, in codice Marciano verus verborum ordo servatus est ἔνθα οἱ ἔσαν πέπλοι, id est ἔνθα ϝ' ἔσαν πέπλοι.

Nec non ι 360, ubi vulgo editur:

ὣς φάτ', ἀτάρ ϝοι αὖτις ἐγὼ πόρον αἴθοπα οἴνου,

vera scriptura servata esse videtur in Marciano (aliisque codd. apud Larochium enumeratis):

ὣς ἔφατ', αὐτάρ οἱ αὖτις ἐγὼ πόρον αἴθοπα οἴνου,

id est αὐτάρ ϝ' αὖτις.

Neque Ε 310:

ἀμφὶ δὲ ὄσσε κελαινὴ νὺξ ἐκάλυψε,

ad immanem hiatum, quem codices exhibent, explendum coniectura opus est; Eustathius enim hanc suppeditat lectionem: ἀμφὶ δέ οἱ ὄσσε, id est ἀμφὶ δέ ϝ' ὄσσε. Idem de loco parallelo (fortasse spurio) dictum esto, Λ 356.

Fortasse etiam Ε 4 non legendum est

δαΐδ' ϝοι ἐκ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος ἀκάματον πῦρ,

sed id ipsum quod Ambr. et Eustath. praebent:

δαΐδε δέ οἱ ἐκ κόρυθος,

quod illi putabant pronunciandum esse δαΐδε δ' οἱ, cum tamen veteres poetae recitassent δαΐδε δέ ϝ'.

Porro huc in censum venit Θ 408:

αἰεὶ γάρ μοι ἔωθεν ἐνικλᾶν ὅττι κε ϝείπω,

cui respondet versus 422:

αἰεὶ γάρ ϝοι ἔωθεν ἐνικλᾶν ὅττι κε ϝείπῃ.

Nihil enim est ἔωθεν pro εἴωθεν, nec usquam alibi nisi his locis gemellis reperitur. Omnino restituenda est verbi forma sincera, quam error τῶν μεταχαρακτηρισάντων offuscavit; satis enim antiquum esse mendum ex Etymol. M. pag. 306, 50 apparet. Scribatur:

Digitized by Google

αἰεὶ γάρ μ' εἴωθεν
et *αἰεὶ γάρ ῥ' εἴωθεν.*
Iure igitur nostro hos duo versus inter certa exempla elisionis pronominum *τοι* et *μοι* recensebimus. Quibus consimilis est Hymn. Vener. 9:

οὐ γάρ οἱ εὔαδεν ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης,
corrige: *οὐ γάρ ῥ' ἔϝαδε ϝέργα.*

Nec non huc pertinent *μοι ἔποντο* (ι 159 etc.), *τοι ἔποντο* (Λ 228 etc.) simm., ubi illi, qui mecum augmentum minime supervacaneum ducunt in formis Homericis, praeferent fortasse *μ' εἵποντο, ῥ' εἵποντο.* Sed hoc alius est disputationis; nunc solus adhuc commemoratus esto versus Ω 757:

νῦν δέ μοι ἐρσήεις καὶ πρόσφατος ἐν μεγάροισι | κεῖσαι.
Vix credibile videtur, hoc loco vocis *ἐρσήεις* neglectam fuisse literam primam, cum in eodem libro vs. 419 legatur *οἷον ἐτερσήεις κεῖται*, et plenior ea forma hic quoque facillime possit revocari:

νῦν δέ μ' ἐτερσήεις καὶ πρόσφατος ἐν μεγάροισι
κεῖσαι [1]).

Levia sunt menda quae modo indicavimus, et nullo negotio possunt sanari. Sed etiam graviores corruptelae complures ex eodem fonte manarunt; quod ante omnia conabor ostendere.

Initium fiat a voce cui caput est abscisum, ut pronominis *μοι* elisio posset vitari. Versum specto Κ 285, ubi sic balbo ore Diomedes Minervae auxilium implorasse fertur:

σπεῖό μοι, ὡς ὅτε πατρὶ ἄμ' ἕσπεο Τυδεῖ δίῳ.
At non hoc dixit, neque ita *πλατειάσδοντι* dea aurem praebuisset; sed dederat poeta:

ἕσπεό μ', ὡς etc.
Apud Homerum enim aoristus *ἐσπόμην*, natus ex *σεσεπόμην*, reduplicationem suam servat per omnes modos; legitimae igitur apud eum sunt formae *ἐσπέσθαι, ἕσπεο, ἑσπόμενος*, nec dubium est quin Aristarchus, cui merito editores Larochius et Christius

1) Non *τέρση, τερσήεις* Homerica sunt, sed *ἐτέρση, ἐτερσήεις*. Forma trisyllaba *ἐτέρσα* etiam Pindaro in usu est: Nem. 8, 135; 7, 116; 8, 68. Item Theocr. II 107.

Pro *λῦτόν θ' ἑρσήεντα* Ξ 348 lege *λῦτον ἐτερσήεντα*, deleta particula *τε* quae prorsus est supervacanea et mero scribarum errori deberi videtur (ΘΕΡ - ΕΕΡ).

Digitized by Google

obsequuntur, vere iudicaverit (Schol. K 246): *ἀνάγκη πᾶσα... δασύνειν καὶ τὴν μετοχὴν καὶ ἀπὸ τοῦ ε ἄρχεσθαι*, quod si verum est de participio, non potest falsum esse de infinitivo dictum vel de imperativo. Lege igitur cum Alexandrinis *τούτου γ' ἑσπομένοιο* K 246; participium *ἑσπόμενος* etiam N 570 occurrit, infinitivus *ἑσπέσθαι* Δ 38 etc.; ipsa MSS. fere constanter praefixum habent *ἑ-*, ut accurate exposuit Larochius ad E 423 in Appendice editionis in usum scholarum [1]). Tribus tantummodo locis Homericis formas sine *ἑ-* traditas accepimus, nempe E 423 *ἅμα σπέσθαι* ubi corrige *ἅμ' ἑσπέσθαι*, χ 324 *φίλην σπέσθαι καὶ τέκνα τεκέσθαι*, forte *φίλην ἑσπέσθ' ἰδὲ*, et versu quo de agimus K 285, ubi monstruosum illud *σπεῖο* invenitur, cui nihil per totum Homerum simile occurrit [2]).

Iam exhibebo vocabulum quod medium est intercisum. Antiqua est vox *ἐπιτάρροθος*, quae in deorum lingua idem significat quod posterioris aevi mortales vocabulo *βοηθός* indicare solent. En locos ubi occurrit: M 180 *θεοὶ... ἐπιτάρροθοι*, Λ 366 et Υ 453 *τις... θεῶν ἐπιτάρροθος*, E 808 et 828 *Ἀθήνη ἐπιτάρροθος*, P 339 *Ζῆνα... ἐπιτάρροθον*, Φ 289 *Ποσειδάων καὶ Ἀθήνη ἐπιταρρόθω* [3]). In originem vero Olympici huius vocabuli inquirere mihi quidem nefas videtur; nesciverunt veteres grammatici, nescire video hodiernos, et in perpetuum opinor nescient. Illi tamen malebant de etymo nugari quam ignorantiam profiteri. Quid igitur designaverint videre est in Etymologico Magno: *ἐπιτάρροθος*] *βοηθὸς ἰσχυρός, σύμμαχος. παρὰ τὸ ῥόθος (ῥοθῶ*

1) Ex aliis poetis adnotata sunto: *Pind.* Olymp. 8, 15 *ἵσπηται*, Olymp. 9, 123 et Pyth. 10, 26 *ἵσποιτο*, Isthm. 5, 25 *ἑσπέσθαι*. *Orphei* Lithic. 100 *ἑσπέσθαι*, 143 *ἑσπομένω*. *Apollon. Rh.* I 103 *ἑσπόμενον*, 470 *ἑσπομένοιο*, III, 85 *ἑσπόμην*, 615 *ἑσπομένης*, IV, 434 *ἑσπομένην*. *Callimach.* h. Apoll. 55 *ἑσπόμενοι*, *Moschi* II, 148 *ἑσπομένη*.

2) Una quae quadamtenus conferri potest forma *ἴρσιο* (vel *ἐρσῖο*) Λ 611 mihi quidem suspectissima est; fortasse in infinitivum *ἐρέσθαι* est mutanda. Ridicule autem Apollonius Rhodius III, 1035, binis formis pseudo-Homericis *σπεῖο* et *ἴρσιο* pellectus ut videtur, in hexametri exitu scripsit *μειλίσσειο* pro *μειλίσσεο*. Quod isti homini perplacuisse non est quod miremur; sed indignor quod Schaeferus adscripsit: „sincera est forma....; imperativus est ionicus *μειλίσσεο*: INSERTO OB METRUM *ι*, *μειλίσσειο*"; et deinde, ceu exempla ex magna copia selecta, affert K 285 et Λ 611: nullum tamen praeter duos hos versiculos afferre poterat, quod sciam.

3) Legitur etiam in notissimo oraculo apud Herod. I 67.

Digitized by Google

τὸ παρορμῶ) γίγνεται ἐπίρροθος· καὶ πλεοναστικῶς τῆς ταρ συλλαβῆς ἐπιτάρροθος, ὁ ἐν τῷ βοηθεῖν πρόθυμος καὶ παρορμῶν.

Idem legimus in Schol. Λ 366: πλεονάζει ἡ ταρ, ὡς ἐν τῷ ἀταρτηρός. Idem in Schol. M 180; idem apud Apollonium in voce ἐπιτάρροθοι] οἱ τοῖς κυσὶν ἐπιρροθοῦντες.

A voce igitur ῥόθος derivaverunt, et literas ταρ abundare scilicet censebant [1]). Quae vero abundant, sine detrimento possunt abici: — abiciantur ergo sicubi metrum hac medela sublevari possit! Abiecerunt homines, quos inane veriloquii studium a sana ratione deduxerat, et dum versuum numeros restituere sibi videntur, vocem antiquam misere mutilaverunt. Poeta enim cum Δ 390 dixisset:

τοίη ῥ' ἐπιτάρροθος ἦεν Ἀθήνη,

et Ψ 770:

κλῦθι θεά, ἀγαθή μ' ἐπιτάρροθος ἐλθὲ ποδοῖιν,

illi, ut elisio vitaretur, delicatis ipsorum auriculis parum grata, scripserunt οἱ ἐπίρροθος et μοι ἐπίρροθος, et usque ad nostra tempora illud monstrum propagatum est [2]).

Si quis hanc explicationem audaciorem ratus credere mihi recuset, auctor ei sum ut cum versu supra citato Δ 390 con-

1) Talia deliramenta apud grammaticos minime rara esse quis nescit. Sic Apollonius Dyscolus, ut unum saltem exemplum afferamus, in primo introitu operis de Syntaxi haec praecipit: τὸ ὕδωρ τῷ δ πλεονάζει, τοῦ ὕειν ἐγκειμένου, καὶ τὸ ᾱ ἐν τῷ ἀλαλητός, et paucis interiectis ex θέλω syllabae detractione λῶ fieri docet; quin maius quiddam molitus, mox (pag. 13) statuit ὡς ἕνεκα τῆς εὑρέσεως τῶν στοιχείων πάντα τὰ στοιχεῖα παρὰ τὸ ἀλφεῖν ἐδύνατο μιᾷ ὀνομασίᾳ χρήσασθαι τῷ τοῦ ᾱ.

2) Nusquam alibi ἐπίρροθος invenitur apud veteres epicos, excepto uno versu Hesiodeo Oper. 560:

μακραὶ γὰρ ἐπίρροθοι εὐφρόναι εἰσί

longae noctes sublevant cibi inopiam. Ubi tamen vocabulum εὐφρόνη, ab epico sermone alienum, argumento est, admodum recentem esse hunc hexametrum.

Contra Apollonio Rhodio in deliciis fuit vocabulum ἐπίρροθος sensu βοηθός. Inter legendum adnotavi hos versus:

II 225: ἴσχω δ' οὔ τινα μῆτιν ἐπίρροθον.
II 1051: μῆτιν πορσύνωμεν ἐπίρροθον.
II 1069: πάντεσσι δ' ἐπίρροθος ἡνδανε μῆτις.
II 1193: ἐπίρροθοι ἄμμι πέλεσθε.
III 184: μῆτις ἐπίρροθος ἔσται.
III 559: δὴ Κύπριν καλέουσιν ἐπίρροθον ἄμμι πέλεσθαι.
IV 1045: οὐ νηούς, οὐ πύργον ἐπίρροθον.

Digitized by Google

ferat locum parallelum E 808 [1]), et ipsi Sapientiae deae credet, iisdem ibi verbis sed paulo aliter dispositis idem narranti:

τοίη τοι ἐγὼν ἐπιτάρροθος ἦα [2]).

Nihilo melioris notae duxerim dativum μάστι pro μάστιγι, quem Ψ 500 legimus:

μάστι δ' ἀϊὲν ἔλαυνε.

---

1) Versum E 808 spurium et ex Δ 390 fictum esse, Aristarchus censebat, ut Aristonici ad Δ 390 adnotatio ostendit: ὁ ἀστερίσκος, ὅτι ἐνταῦθα ὑγιῶς τέτακται, ἐν δὲ τῷ τῆς Ἀθηνᾶς πρὸς τὸν Διομήδη λόγῳ οὐκέτι. Unde efficio non Aristarcheam esse lectionem ἐπίρροθος, sed utrobique eum ἐπιτάρροθος dedisse et in veteribus libris invenisse.

2) Caeterum minime nego, extitisse adiectivum ἐπίρροθος, extitit enim procul dubio in *tragicorum* lingua, sed sensu a locis Homericis plane alieno. Est vocabulum ῥόθος (Aesch. Pers. 406, 462), et inde derivatum adiectivum ῥόθιος (ε 412), quae proprie de *aestu fluctuum* adhibentur; etiam de *ventorum susurru* poetice dicitur ῥόθιον (e. g. in Phaëthontis Euripidei fragmento 775 lin. 34), et hinc ad *multitudinem fremientem* transfertur (Eur. Androm. 1096); κώπη ῥοθιάς *remigium stridulum* legimus in Aeschyli Persis 396.

Hinc derivata sunt: κῦμα παλιρρόθιον *refluus aestus* ε 430, ι 485.

πόρος, ἄκτη ἀλίρροθος *fretorum angustiae* Aesch. Pers. 867, Soph. Ai. 413, Eur. Hipp. 1205.

φροίμια πολύρροθα *late resonantia proocmia*, de populi moesti et irati clamoribus, Aesch. Sept. 7.

λόγοι ταχύρροθοι *festinantis multitudinis strepitus* Aesch. Sept. 285.

Ab eadem stirpe etiam verba formantur ῥοθεῖν *fremere, indignabundum vel minacem clamitare* Soph. Antig. 259, 290; ῥοθιάζειν *strepere* Aristoph. Ach. 807, fragm. 60; διαρροθεῖν *divulgare* Aesch. Sept. 192, ὁμορροθεῖν *assentiri* (=συμφωνεῖν) Soph. Antig. 536, Eur. Or. 530, Arist. Av. 851, κακορροθεῖν *convicüis insectari* Eur. Alc. 707, Hippol. 340, fragm. 713, Arist. Acharn. 577, Thesmoph. 896. Denique ἐπιρροθεῖν invenitur Aesch. Choëph. 427, 458 (*circumsonare*), Soph. Trachin. 264 (*probra iactare*), Eur. Or. 901, Hec. 553, Phoen. 1238 (*fremitu assentiri*).

Adiectivum autem ἐπίρροθος tribus locis legi. Aesch. Sept. 368: *urbis captae mulieribus novorum dominorum amplexus* (νύκτερον τέλος) *sunt patiendi*,

παγκλαύτων ἀλγέων ἐπίρροθον,

id est *in luctus derisionem*.

Soph. Antig. 413: ἐγειρεῖ κινεῖν ἄνδρ' ἀνὴρ ἐπιρρόθοις | κακοῖσιν *alter alterum minacibus verbis excitantes*.

Soph. fragm. 517: *nos feminae foras e domo paterna protrudimur*,

αἱ δ' εἰς ἀφίξεις δώματ', αἱ δ' ἐπίρροθα,

aliae in domus ignotas, aliae in probrosas.

Itaque, ut loci allati aperte ostendunt, adiectivum (non substantivum) ἐπίρροθος veteribus — nam Apollonium Rhodium tali in re quis curat — significabat idem quod ἐπίψογος, *contumeliosus*, et, id quod modo dicebam, a locis gemellis Homericis Δ 390 et Ψ 770 prorsus est alienum.

Digitized by Google

Mirifica hac forma melius opinor carebimus, cum praesertim et alibi apud Homerum et in vicinia (vs. 642) constanter *μάστιγι* occurrat. Levissima igitur vel potius nulla mutatione restituamus:

μάστιγ' αἰὲν ἔλαυνε,

nihil enim copula δὲ hoc loco opus est. Sanam scripturam servat qui *μάστιγι* (quod *μάστῐγι* pronunciandum censebant, ut *κήρῠκι* P 324) exhibet codex Townleianus. Sine dubio monstruosum illud *μάστι* iterum legeretur versu 642, nisi illo loco augmentum potuissent delere veteres grammatici; antiquus tamen poeta ibi quoque ni fallor voluerat per elisionem pronunciari *μάστιγ' ἐκέλευε*, item Ω 326 [1]).

Eiusdem farinae est aoristus ἦξε Ψ 392:

ἵππειον δέ τοι ἦξε θεὰ ζυγόν,

immo *ἵππειον δέ ῥ' ἔραξε θεὰ ζυγόν.*

(Altero loco ubi portentosum illud ἦξε comparet, τ 539, a Cobeto dudum correctum est *πᾶσι κατ' αὐχέν' ἔραξε* pro *αὐχένας ἦξε.*)

Haec igitur vocabula detruncata sunt. Iam proferatur vox a veteribus Procrustis ultra legitimam mensuram protracta. Bene notum adverbium in lingua Homerica est ἄγχι, quod cum comparativo ἄσσον et superlativo ἄγχιστα et composito *ἀγχίμολον* eodem sensu adhibetur quo posteriores ἐγγύς dicebant. Persona subiungi solet in dativo. Exempli gratia:

Z 405: *Ἀνδρομάχη δέ τοι ἄγχι παρίστατο δάκρυ χέουσα.*

T 283: *ταρβήσας ὅ τοι ἄγχι πάγη βέλος.*

T 449: *ἦ τέ τοι ἄγχι | ἦλθε κακόν.*

Ψ 447: *μᾶλλον ἐπεδραμέτην, τάχα δέ σφισιν ἄγχι γένοντο.*

Eadem constructio est voci σχεδόν; e. g.:

Φ 64: *ὃ δέ τοι σχεδὸν ἦλθε τεθηπώς.*

Ecce vero altera forma in Homericis apparet *ἀγχοῦ*, et hic illic *ἀγχόθι*. Adverbia vero in *-οῦ* pro *-όθι* desinentia serioris aetatis esse videntur. Quod tamen Nauckius, verissima hac observatione motus, *ἀγχόθι* scripsit sicubi textus *ἀγχοῦ* exhi-

1) Accusativus *μάστιν* legitur o 182:

ἦ, καὶ ἐφ' ἵππουν μάστιν βάλεν· ὦκὺ δὲ μάλ' ἔπτα.

Levissima tamen correctione potest *μάστιγα* restitui:

μάστιγ' ἴβαλ'· ὦκὺ δὲ μάλ' ἔπτα.

Digitized by Google

bet, fefellit eum ratio; non magis enim Homericum est ἀγχόθι quam ἀγχοῦ.

Quid igitur est rei? Illud ἀγχοῦ nusquam reperitur nisi in versus introitu, et semper fere in locutione:

ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος vel ἱσταμένη.

Cum vero sic desit indicatio personae cui quis prope adstet, certum duco, olim recitatum fuisse:

ἄγχι δέ ῥ' ἱστάμενος vel ἱσταμένη.

Evanescente litera aeolica, hiatus oriebatur non tolerandus, et ἄγχι δ' ἱστάμενος pronunciare coeperunt; tum vero vetustae formae ἄγχι, quae metrum violare videbatur, substituta est longior et recentior ἀγχοῦ [1]).

Correctione indicata egent versus B 172, 790, Γ 129, Δ 92, 203, E 123, Λ 199, N 462, 768, Ξ 356, O 173, 243, Π 537, P 684, Σ 169, X 215, 228, Ω 87, δ 25, ε 159, ο 9, ρ 349, 552, χ 100, Hymn. Cerer. 347. Miror autem Duentzerum, cum moneret ἀγχοῦ ἱστάμενος dici in Homericis et ἄγχι στάς, id est, cum praesentis participio iungi ἀγχοῦ, cum aoristi ἄγχι, (ut ex Ebelingi Lexico Homerico didici), non suspicatum fuisse mero errori deberi ridiculam illam discrepantiam.

Tres adhuc restant in Iliade versus, in quibus ἀγχοῦ vel ἀγχόθι occurrit:

Ω 709: ἀγχοῦ δὲ ξύμβληντο πυλάων νεκρὸν ἄγοντι. Lege ἄγχι δέ ῥοι.

Ψ 762: πηνίον ἐξέλκουσα παρὲκ μίτον, ἀγχόθι δ' ἴσχει. Lege ἄγχι δέ ῥ' ἴσχει. Videantur duo versus praecedentes.

Ξ 412: στῆθος βεβλήκειν ὑπὲρ ἄντυγος, ἀγχόθι δειρῆς. Hoc vero loco suspicor legendum esse ἐγγύθι, cui adverbio genitivus loci passim adiunctus invenitur apud Homerum, cum ἄγχι in Iliade constanter personae dativum adsciscat, ut vidimus.

In Odyssea denique quatuor locis ἀγχόθι invenitur:

ζ 5: ἀγχόθι Κυκλώπων, ἀνδρῶν ὑπερηνορεόντων (Libri ἀγχοῦ).

ρ 526 / τ 271: ἀγχόθι Θεσπρωτῶν ἀνδρῶν ἐνὶ πίονι δήμῳ (Libri ἀγχοῦ).

1) Magnopere favet meae opinioni Schol. κ 377:

ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη] ἔνιοι δὲ »ἄγχι παρισταμένη", unde apparet varia fulcra metro ruenti a posterioribus fuisse admota.

Digitized by Google

ν 103: ἀγχόθι δ' αὐτῆς ἄντρον ἐπήρατον ἠερόειδές.

Qui versus non tentandi esse videntur; frequenter enim in Odyssea ἄγχι cum genitivo iungitur, e. g. θ 95 ἥμενος ἄγχ' αὐτοῦ. Fortasse tamen his quoque quatuor locis, ut Ξ 412, ἐγγύθι est legendum; quod si probari posset [1]), prorsus ex Homericis eliminatae forent formae ἀγχόθι et ἄγχου.

Ecce altera vox cui cauda succrevit ex pronominis suppressione. Notissimum est vocabulum πτολίπορθος, et ex linguae Graecae legibus rite formatum; atqui binis locis vicinis comparet πτολιπόρθιος, „in caesura bucolica metri causa per paraschematismum positum", ut legitur in Ebelingi Lexico Homerico. Si quis tamen non patitur sesquipedalibus verbis sibi imponi, sed ipsa poetae verba evolvit, facile intelligit utrumque versum levem requirere correctionem, ut sententiae simulque legibus etymologicis satisfiat.

Priore loco Ulyxes Cyclopem occaecatum ita irridet (ι 502):

Κύκλωψ, αἴ κέν τίς σε καταθνητῶν ἀνθρώπων
ὀφθαλμοῦ εἴρηται ἀτειρεκελίην ἀλαωτύν,
φάσθαι Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον ἐξαλαῶσαι,
υἱὸν Λαέρτεω, Ἰθάκῃ ἐνὶ ναιετάοντα.

quae verba oraculo fallaci sunt simillima, nam significant potius Ulyxem a Polyphemo occaecatum esse quam ab Ulyxe Polyphemum. Quem vero Ulyxes occaecaverit nisi dicat Polyphemus, non intellecturi sunt opinor caeteri Cyclopes, homines ut scimus minime sagaces; dicat igitur:

φάσθαι Ὀδυσσῆα πτολίπορθόν σ' ἐξαλαῶσαι.

Alter vero versus vix corruptus dici potest:

ι 530: δὸς μὴ Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον οἶκαδ' ἱκέσθαι,

immo πτολίπορθον ποικαδ' ἱκέσθαι. In compluribus Codd. h. l. πτολίπορθον legitur. Satis mirari nequeo quod Nauckius huic levissimae correctioni praetulit audacissimam mutationem πτολιπόρθιον ἀπονέεσθαι.

Hisce exemplis praemissis, quae sufficere spero ad demonstrandum, non exilem errorum fontem esse in pronominum

1) In Etymol. M. p. 115, 1 pro ἀγχόθι ν 103 revera ἐγγύθι affertur.

Digitized by Google

monosyllaborum elisione, locos quibus haec observatio prodesse videtur ex ordine recensebo.

Primo illos versus proferam, quos quidem observaverim, ubi ACCUSATIVUS inserendus esse videtur. Non dubito quin multi me fugerint; complures autem, de quibus anceps videbatur esse iudicium, sciens praetermisi; denique probe mihi conscius sum, haud pauca me prolaturum esse quae dudum observata fuerint, sed in huiusmodi disputatione vitari id neque potest neque debet. Plerosque autem locos nonnisi breviter indicabo, ne haec disputationis pars ultra iustum modum excrescat.

A 24 sq.: ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι τάνδανε θυμῷ,
ἀλλὰ κακῶς <τ'> ἀΦίει. — Item vs. 379.

A 113: καὶ γάρ τε Κλυταιμνήστρης προβέβουλα (Libri γάρ ῥα).

A 195: πρὸ γὰρ ἦκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη. Legendum videtur πρὸ δέ ῥ' ἦκε, ut paucis versibus interpositis (vs. 208) πρὸ δέ μ' ἦκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη.

A 299: ἐπεί μ' ἀΦέλεσθέ γε δόντες. Pro insulso γε sententia τε requirit.

A 406: τὸν καὶ ὑπέδρεισαν μάκαρες θεοὶ οὐδέ τ' ἔδησαν. Ne verba sine sensu poeta loquatur, scribendum est οὐδέ ῥ' ἔδησαν: *hunc* (Briareum) *dii timuerunt, neque igitur eum* (Iovem) *in vincula coniecerunt.*

A 501: δεξιτερῇ δ' ἄρ' ὑπ' ἀνθερεῶνος ἐλοῦσα. Illud ἄρ' melius aberit, et defuit olim teste Eustathio; nonne δέ ῥ' est scribendum?

Γ 385: χειρὶ δὲ νεκταρέου τεανοῦ <ῥ'> ἐτίναξε λαβοῦσα.

Simillimus est versus Π 9, et simillimam corruptelam perpessus est:

τειανοῦ ἀπτομένη, καί τ' ἐσσυμένην κατερύκει. Scribamus: ἀπτομένη τεάνοῦ, καί <ῥ'> ἐσσυμένην κατερύκει.

Δ 12: καὶ νῦν <ῥ'> ἐξεσάωσεν ἰόμενον θανέεσθαι.

Δ 315: ἀλλά σε γῆρας τείρει ὀλοίιον· ὡς ὄΦελέν τις
ἀνδρῶν ἄλλος ἔχειν, σὺ δὲ κουροτέροισι μετεῖναι.

Deest obiectum. Fortasse igitur ὡς ὄΦελεν τὸ vera est lectio; lenior tamen medela ad manum est: ὥς <ῥ'> ὄΦελέν τις. Accusativum enim τε etiam ad vocabula neutri generis referri posse, inde tute effeceris quod μιν satis frequenter eo sensu positum

Digitized by Google

reperitur; e. g. Δ 143 μιν refertur ad παρήιον, Τ 287 ad χερμάδιον, Χ 286 ad ἔγχος, Φ 125, 338 ad τόξον [1]).

Quinque mihi praeter hunc observati sunt versus Homerici, quibus ῥ' sensu αὐτό videtur inserendum esse:

Λ 437: πάντα δ' ἀπὸ πλευρῶν χρόα τέργαθεν, οὐδέ <ῥ'> ἔασε
Παλλὰς Ἀθηναίη μιχθήμεναι ἔγκασι φωτός.

Ad ἔγχος referendum est ῥ', pro quo libri τ' exhibent.

Ρ 58: βόθρου <ῥ'> ἐξέστρεψε καὶ ἐξετάνυσσ' ἐπὶ γαίῃ.

Ad ἔρνος pertinet ῥ', vulg. τ'.

Τ 346: λεύσσω τῷ <ῥ'> ἐΦέηκα κατακτάμεναι μενεαίνων.

Ad ἔγχος spectat τε.

ε 349: ἂψ ἀπολυσάμενος βαλέειν <ῥ'> ἐς τοίνοπα πόντον.

ε 461: αἶψα δέ <ῥ'> Ἰνὼ | δέξατο χερσὶ Φίλῃσιν.

Vulg. δ' ἄρ'. Hoc loco et praecedenti ad κρήδεμνον referendum est τε [2]).

Δ 524: ὃ δ' ἐπέδραμεν ὅς <ῥ'> ἔβαλέν περ. Codd. ὅς β'.

Ε 139: ἔπειτα δέ <ῥ'> οὐ προσαμύνει. Codd. δέ τ'.

Ε 334: ἀλλ' ὅτε δή <ῥ'> ἐκίχανε. Codd. δή β'.

Ε 514 sq. (= Η 307 sq.) τοὶ δ' ἐχάρησαν
ὥς <ῥ'> ἔτιδον ζωόν τε καὶ ἀρτεμέα προσιόντα.

Ε 621 sq. οὐδ' ἄρ' ἔτ' ἄλλα δυνήσατο τεύχεα καλὰ
ὤμοιιν <ῥ'> ἀΦελέσθαι. — Item Ν 511, Π 560.

Ε 871: καί β' ὀλοΦυρόμενος τέπεα πτερόεντα προσηύδα.

Omnino legendum est καί <ῥ'> ὀλοΦυρόμενος, ut in prima persona saepius καί μ' ὀλοΦυρόμενος vel -μενοι vel -μένη legitur (κ 265, 324, 418, λ 154, 616). Eadem correctione indigent Λ 815, Σ 72, β 362, π 22, ρ 40, Hymn. Cerer. 248. Nascentem corruptelam videre est λ 472, qui versus cum in Marciano optimo sic scriptus sit:

καί μ' ὀλοΦυρομένη τέπεα πτερόεντα προσηύδα,

in plerisque codicibus deterior lectio reperitur καί β', quam miror in editiones receptam esse.

---

1) Item νιν = αὐτό Eur. Iph. Taur. 1200 sq.

2) Etiam Φ 41 pro φόρει δέ μιν ἧς ἐπὶ γαίης verissime correctum est δέ τε τῆς. Ad τόξον ibi μιν vel τε est referendum. Profecto igitur temere illi qui totam narrationem de Ulyxis arcu Φ 15—41 Homero abiudicant (Kirchhoff Odyss. p. 528) spuriam esse vel inde effici posse contendunt, quod hoc versu digamma sit neglectum. Quibus ut crediturі simus, certiora oportet proferantur argumenta.

Digitized by Google

E 899: ὣς φάτο, καὶ Παιήον' ἀνώγεεν ἰήσασθαι. Verba sine sensu ni restitueris ἀνώγεέ <ϝ'> ἰήσασθαι.

Z 145: Τυδεΐδη μεγάθυμε, τίη γενεὴν ἐρεείνεις. Hic quoque desideratur obiectum: τίη γενεήν <μ'> ἐρεείνεις. Conf. α 220:

ἐπεὶ σύ με τοῦτ' ἐρεείνεις.

Z 158: ὅς <ϝ'> ἐκ δήμου ἔλασσεν. Codd. ὅς ῥ'.

Z 167: κτεῖναι μέν <ϝ'> ἀλέεινε. Codd. μέν ῥ'.

Z 176: καὶ τότε μιν ἐρέεινε. Ne metrum ruat videtur scribendum esse καὶ τότε δή ϝ' ἐρέεινε [1]).

Z 179: πρῶτον μέν ῥα Χίμαιραν ἀμαιμακέτην <ϝ'> ἐκέλευσε πεφνέμεν.

Θ 373: ἔσται μὴν ὅτ' ἂν αὖτε φίλην γλαυκώπιδα εἴπῃ. Longe malim ὅτε μ' αὖτε.

I 120 (et T 138): ἄψ ἐθέλω <ϝ'> ἀρέσαι δόμεναί τ' ἀπερείσι' ἄποινα.

K 55: ἐγὼ δ' ἐπὶ Νέστορα δῖον
εἶμι καὶ ὀτρυνέω <ϝ'> ἀνστήμεναι.

K 105: Verbum οἶμαι apud Homerum constanter pronunciari ὄΐω vel ὀΐομαι, notissimum est. Nonnullis tamen versibus οἴω legitur, semper fere in exitu hexametri, et ita ut levi correctione antiqua forma possit restitui. Hoc quidem loco pro ἀλλά μιν οἴω quivis reponat ἀλλά ϝ' ὄΐω. Eadem correctione sanari possunt P 709 et Ω 727 [2]).

---

1) Contrarium vitium reperitur Δ 351, ibi enim δή non periit sed in locum pronominis intempestive se insinuavit:

πῶς δὴ φὴς πτολέμοιο μεθιέμεν;

nullo pacto ἐμέ potest deesse; itaque legendum arbitror:

πῶς ἐμὲ φὴς πτολέμοιο μεθιέμεν;

2) Transponenda ni fallor sunt verba Φ 533 (et Ψ 310?):

νῦν οἴω λοίγι' ἑσσεσθαι, immo νῦν λοίγι' ἑσσεσθαι ὄΐω.

Item I 315: Ἀγαμέμνονα πεισέμεν οἴω, lege πείσειν Ἀγαμέμνον' ὄΐω. Caeteri loci hi sunt:

E 252: οὐδὲ σὲ πεισέμεν οἴω, ubi alii με exhibent; videtur corrigendum esse οὐ πείσεσθαι ὄΐω.

O 298: τὸν δ' οἴω καὶ μεμαῶτα, fortasse ὄΐω δέ τε καὶ μεμαῶτα.

T 71: ἀλλά τιν' οἴω, lege ἤ τιν' ὄΐω.

T 362: οὐδέ τιν' ὄΐω, immo οὔ τιν' ὄΐω.

Pro οὐκ οἴομαι εἶναι κ 193 procul dubio restituendum et dudum restitutum est οὐκ ἔμμεν' ὄΐω.

Digitized by Google

Λ 246: δὴ τότε <ϝ'> Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων ἐξενάριξε. Vulgo τότε γ'.

Λ 434: ὣς ϝειπὼν οὔτησε κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην.

Potestne excogitari causa cur pronomen poeta suppresserit? Nulla potest, opinor; restituatur ergo. Praeterea aoristum οὔτησε, qui iuxta cum οὔτασε et οὔτα hic illic occurrit, natum esse puto ex eodem errore quo ἠτίμησα, μαχήσομαι et similia. Scribendum igitur videtur:

ὣς ϝειπὼν ϝ' οὔτασσε κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην.

Item locis parallelis P 43, Φ 400. Ad correctionem tuendam multum valere arbitror versum simillimum, sed ita conformatum ut pronomen non potuerit excidere, τ 452:

τὸν δ' Ὀδυσεὺς οὔτησε τυχὼν κατὰ δεξιὸν ὦμον.

Cognatus est versus N 651:

καί <ϝ'> ἔβαλε γλουτὸν κατὰ δεξιόν. Vulgo καί β'.

Λ 690: ἐλθὼν γάρ <ϝ'> ἐκάκωσε. Vulgo γάρ β'. — Item P 600:

ὃ γάρ <ϝ'> ἔβαλε σχεδὸν ἐλθών. Vulgo γάρ β'.

N 182: Τεῦκρος δ' ὡρμήθη μεμαώς <ϝ'> ἀπὸ τεύχεα δῦσαι.

N 619: τεύχεά <ϝ'> ἐξενάριξε. Conf. supra Λ 246. Vulgo τεύχεά τ'. Eandem correctionem requirunt P 537 et Φ 183.

Ξ 223: μειδήσασα δ' ἔπειτα ἑῷ <ϝ'> ἐνικάτθετο κόλπῳ.

Ξ 240: τεύξει <ϝ'> ἀσκήσας.

O 290: ἀλλά τις αὖτε θεῶν ἐρρύσατο καί <ϝ'> ἐσάωσε.

O 458 sqq.: Τεῦκρος δ' ἄλλον ὀϊστὸν ἐΦ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ
αἶνυτο, καί κεν ἔπαυσε μάχην ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν,
εἴ μιν ἀριστεύοντα βαλὼν ἐξείλετο θυμόν·
ἀλλ' οὐ λῆθε Διὸς πυκινὸν νόον etc.

Mire languere versum tertium, dudum observatum est. Unde vero est natus? Zenodotus legebat μάχης, et hanc veram esse lectionem perquam verisimile duco. Scribamus igitur:

καί κέ <ϝ'> ἔπαυσε μάχης ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν,
ἀλλ' οὐ λῆθε Διὸς πυκινὸν νόον.

Exciderat pronomen ϝε, deinde μάχης in μάχην corruptum est, haec autem corruptela in lucem protulit versum spurium 460.

Π 178: ὅς <ϝ'> ἀναΦανδὸν ὄπυιε πορὼν ἀπερείσι' ἔεδνα. Vulg. ὅς β'.

Digitized by Google

Π 409: ὥς <ϝ'> εἵλκ' ἐκ δίφροιο κεχηνότα δουρὶ φαεινῷ.

Π 545: μή <ϝ'> ἀπὸ τεύχε' ἕλωνται (Cobetus in Mnemosyne 1874 p. 203).

Ρ 478: νῦν <ϝ'> αὖ θάνατος καὶ μοῖρα κιχάνει.

Σ 388: ὥς ἄρα Φωνήσασα πρόσω <ϝ'> ἄγε δῖα θεάων.

Τ 340: ὥς ϝειπὼν λίπεν αὐτόθ', ἐπεὶ διεπέφραδε πάντα. Lege ὥς ϝειπών <ϝ'> ἔλιπ' αὖθι.

Τ 377: ἀλλὰ κατὰ πληθύν<ϝε> καὶ ἐκ Φλοίσβοιο δέδεξο. Vulgo πληθύν τε.

Φ 179: ἀλλὰ πρίν <ϝ'> Ἀχιλεὺς σχεδὸν ἄορι θυμὸν ἀπέρρα.

Φ 299: αὐτὰρ ὃ βῆ, μέγα γάρ <ϝε> θεῶν ὤτρυνεν ἐφετμή. Vulgo γάρ ῥα.

Φ 576: εἴ περ γὰρ Φθάμενός μιν ἢ οὐτάσῃ ἠὲ βάλῃσι. Notum est, vocem ἤ non corripi apud Homerum ante vocalem, nec causa latet, plenior enim huius particulae forma est ἠέ, ita ut rectius fortasse, addito elisionis signo, scriberetur ἤ'. Itaque nostro loco e metro vitiato colligimus, hanc veram esse scripturam:

εἴ περ γὰρ Φθάμενός ϝ' ἢ οὐτάσῃ ἠὲ βάλῃσι.

Φ 591: καί <ϝ'> ἔβαλε κνήμην. Vulgo καί ῥ'.

Φ 596: οὐδέ <ϝ'> ἔασεν Ἀπόλλων κῦδος ἀρέσθαι. Vulgo οὐδέ τ'.

Φ 604: δόλῳ δέ <ϝ'> ἔθελγεν Ἀπόλλων. Vulgo δ' ἄρ'.

Χ 481: ὡς μή <μ'> ὄφειλε τεκέσθαι. In vetustis libris erat ΗΟΣΜΕΜΕΟΦΕΛΕ; alterum ΜΕ quam facile excidere potuerit, patet.

Ψ 695: χερσὶ λαβών <ϝ'> ὄρθωσε.

Ψ 725: ὥς ϝειπών <ϝ'> ἀνάειρε.

Ψ 730: κίνησεν δ' ἄρα τυτθὸν ἀπὸ χθονός, οὐδέ <ϝ'> ἄειρε. Vulgo οὐδέ τ'.

Ψ 743: ἐπεὶ Σιδόνες πολυδαίδαλοι εὖ <ϝ'> ἤσκησαν.

Ψ 762: ἄγχι δέ <ϝ'> ἵσχει. Vulgo ἀγχόθι δ' ἵσχει. Videantur quae pag. 197 de formis ἄγχι, ἀγχόθι, ἀγχοῦ observata sunt.

Ω 83: εὗρε δ' ἐνὶ σπέεϊ γλαφυρῷ Θέτιν, ἀμφὶ δέ <ϝ'> ἄλλαι ἧαθ' ὁμηγερέες ἅλιαι θεαί. Vulgo δέ τ' vel δ' ἄρ'.

Ω 102: καί <ϝ'> εὖφρηνε ϝέπεσσι. Vulgo καί ῥ'.

Ω 154: ὅς <ϝ'> ἄξει ἥός κεν ἄγων Ἀχιλῆι πελάσσῃ. Conferatur versus 183, et videatur de hoc loco perquam notabili Cobetus in Mnemosyne anni 1874 p. 203.

Ω 337: ὡς μή τίς τε ϝίδῃ (Bentleius, item Cobetus ll. p. 204).

Digitized by Google

α 167: εἴ πέρ τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων | φῇσί <ϝ'> ἐλεύσεσθαι.

α 204: οὐδ' εἴ πέρ τε σιδήρεα δέσματ' ἔχῃσι (Cobetus ll. p. 204, vulgo εἴ πέρ τε).

δ 419 et 459: ὑμεῖς / ἡμεῖς δ' ἀστεμφέως ἐχέμεν. / ἔχομεν.

Adverbium ἀστεμφέως nonnisi his gemellis locis legitur, qui unius instar sunt. Rara esse apud Homerum adverbia in -ως formata, et constanter fere adverbii loco adhiberi adiectivi formam neutrius generis, quis est qui nesciat? Itaque hoc loco expectaveris ἀστεμφές, ut Γ 219 legitur ἀλλ' ἀστεμφὲς ἔχεσκεν. Quae legitima forma facile potest restitui, addito quo aegre caremus pronomine τε: ὑμεῖς δ' ἀστεμφές τ' ἐχέμεν, et: ἡμεῖς δ' ἀστεμφές τ' ἔχομεν.

δ 732: εἰ γὰρ ἐγὼ πυθόμην ταύτην <ϝ'> ὁδὸν ὁρμαίνοντα.

ε 146: οὕτω νύν <ϝ'> ἀπόπεμπε.

ε 321: τείματα γάρ <ϝ'> ἐβάρυνε. Vulgo γάρ ῥ'.

η 17: κερτομέοι τε τέπεσσι καὶ ἐξερέοιθ' ὅ τις εἴη. Vulgo τ' ἐπέεσσι.

η 256: ἐνδυκέως ἐΦίλει τε καὶ ἔτρεΦεν ἠδέ <μ'> ἔΦασκε | θησέμεν ἀθάνατον. Item ψ 335: καὶ ἔτρεΦεν ἠδέ <ϝ'> ἔΦασκε | θησέμεν ἀθάνατον.

θ 340: δεσμοὶ μὲν τρὶς τόσσοι ἀπείρονες ἀμΦὶς ἔχοιεν. Longe praefero ἀμΦί μ' ἔχοιεν, nam ἀμΦίς apud Homerum non *circa-circum* significat sed *separatim*, *diverse*.

ι 380: καὶ τότ' ἐγώ <ϝ'> ἄσσον Φέρον ἐκ πυρός.

ι 414: ὥς <ϝ'> ὄνομ' ἐξαπάτησεν ἐμὸν καὶ μῆτις ἀμύμων (Naberus in Quaest. Hom. p. 136).

ι 520: αὐτὸς δ' αἴ κε θέλῃ <μ'> ἰήσεται. Vulgo αἴ κ' ἐθέλῃσ'. — Ex vetusta literae sigma forma, literae M consimili, qualis in antiquissimis cernitur inscriptionibus, huius versus corruptela, itemque versus modo tractati θ 340, explicanda esse videtur.

κ 76: ὥς τειπών <μ'> ἀπέπεμπε δόμων βαρέα στενάχοντα.

λ 101: οὐ γὰρ δίω | λήσειν ἐννοσίγαιον. Deest σ', itaque Naberus Quaest. Hom. 136 λήσειν σ' scripsit. Longe tamen praefero formam trisyllabam, quam Nauckius in textum recepit, λησέμεν, itaque οὐδέ σ' δίω suspicor esse legendum; si tamen necessaria sit correctio, quam nescio an dissuadeat versus 128.

λ 339: τῷ μὴ ἐπειγόμενοί <ϝ'> ἀποπέμπετε.

μ 44: ἀλλά <τε> Σειρῆνες λιγυρῇ θέλγουσιν ἀοιδῇ. Vulgo ἀλλά τε.

Digitized by Google

ξ 49: εἶσε δέ <ϝ'> εἰσαγαγών. Vulgo εἶσεν δ' εἰσαγαγών, parum modulate, quoniam litera paragogica ν non solet inservire syllabis in thesi producendis.

ο 16: ἤδη γάρ <ϝε> πατήρ τε κασίγνητοί τε κέλονται
Εὐρυμάχῳ γήμασθαι. — Pro ϝε cod. alii βα, alii τε.

π 22—24: καί <ϝ'> ὀλοφυρόμενος τέπεα πτερόεντα προσηύδα·
ἦλθες Τηλέμαχε, γλυκερὸν φάος. οὐκέτ' ἐγώ γε
ὄψεσθαί <σ'> ἐφάμην.

Codices pro ϝ' exhibent ῥ' (de qua correctione videantur quae pag. 201 ad E 871 sunt observata), et versu secundo οὔ σ' ἔτ' ἐγώ γε. Caeterum φάος (τέκος?) quoque suspectum est. — Eadem valent de loco parallelo ρ 40—42.

ρ 35: καὶ κύνεόν <ϝ'> ἀγαπαζόμεναι.

Item χ 499; et φ 224 καὶ κύνεόν <ϝ'> ἀγαπαζόμενοι.

ρ 576: οὐ σύ <ϝ'> ἄγεις Εὔμαιε; Vulgo σύ γ'. Hic locus ex iis est de quibus vix quisquam admonitus dubitare possit.

φ 128: καί νύ κε δή <ϝ'> ἐτάνυσσε. Vulgo δή ῥ'.

χ 91: ἀλλ' ἄρα μιν φθῇ. Durus versus exitus. Longe malim ἀλλ' ἄρα ϝ' ἔφθη.

Iam afferantur versus ubi DATIVUS pronominis, μοι, σοι vel ϝοι, per elisionem pronunciandus, excidit sed facile potest inseri.

A 446: ὣς ϝειπών <ϝ'> ἐνὶ χερσὶ τίθει. — Item Ψ 624, 797, γ 51, θ 406, ο 120.

B 10: πάντα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορευέμεν ὥς <σ'> ἐπιτέλλω.

Simillimi sunt quatuor loci qui sequuntur:

E 319: οὐδ' υἱὸς Καπανῆος ἐλήθετο συνθεσιάων
τάων ἅς <ϝ'> ἐπέτελλε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης.

K 72: ὣς ϝειπὼν ἀπέπεμπεν ἀδελφεόν, εὖ <ϝ'> ἐπιτείλας.

Λ 768: πάντα μάλ' ἐν μεγάροισιν ἀκούομεν ὥς <σ'> ἐπέτελλε.

Λ 840: ὃν Νέστωρ <μ'> ἐπέτελλε γερήνιος.

E 309: ἔστη γνὺξ ἐριπὼν καὶ ἐρείσατο χειρὶ παχείῃ
γαίης· ἀμφὶ δέ <ϝ'> ὄσσε κελαινὴ νὺξ ἐκάλυψε.

Veram lectionem praebet Eustathius, ut indicavit Herwerdenus Quaest. Epic. p. 6. Eadem correctione indiget locus parallelus Λ 356 (conf. supra pag. 192). Sed grave mendum, quod utrum-

Digitized by Google

que adhuc locum inquinat, nisi simul tollere conarer, culpandus essem; quid enim sit legendum repperisse mihi videor. Nihil est ἐρείσατο γαίης, et Nauckius adnotat „γαίης vix recte dictum". Non tamen in hoc vocabulo corruptela latet sed in ἐρείσατο, quod corrigendum est in ἐδράξατο. Dudum hoc suspicatus fueram, sed coniecturam proponere nolebam, donec incidi in locum Theocriteum XXV, 145, qui tam manifestam dictionis homericae continet imitationem, ut sufficere videatur ad emendationem meam tuendam:

τοῦ μὲν ἄναξ προσιόντος ἐδράξατο χειρὶ παχείῃ
σκαιοῦ ἄφαρ κέρεος.

Homerus nostris igitur locis idem dixit quod alibi ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ. Haud alienum autem esse ab eius lingua verbum δράσσεσθαι, documento est participium δεδραγμένος, quod legitur N 393 et Π 486, in locutione: κόνιος δεδραγμένος αἱματοέσσης.

Sed redeamus ad disputationis nostrae argumentum. Similis locis E 310 et Λ 356 est Λ 417:

ἀμφὶ δέ <ϝ'> ἀΐσσονται. Vulgo δέ τ'.

Z 25: ποιμαίνων <ϝ'> ἐπ' ὄεσσι μίγη Φιλότητι καὶ εὐνῇ.

Θ 147: ἀλλὰ τόδ' αἶνον ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἱκάνει. Homericum arbitror ἀλλὰ τό <μ'> αἶνον ἄχος etc., ut Δ 169 legimus:

ἀλλά μοι αἶνον ἄχος στέθεν ἔσσεται.

Idem quod de Θ 147, valet de locis parallelis O 208, Π 52, σ 274, quorum ultimus prae caeteris aptus videtur ad commendandam quam proposui correctionem.

I 459: ἀλλά τις ἀθανάτων παῦσεν χόλον, ὅς <μ'> ἐνὶ θυμῷ
δήμου ἔθηκε Φάτιν καὶ ὀνείδεα πόλλ' ἀνθρώπων.

Plutarchus, qui solus hunc versum nobis asservavit, altero loco ὅς β' affert, altero ὅς γ'. Eodem vitio laborant α 200 et ο 172:

αὐτὰρ νῦν τοι ἐγὼ μαντεύσομαι ὥς <μ'> ἐνὶ θυμῷ
ἀθάνατοι βάλλουσι καὶ ὡς τελέεσθαι ὄΐω.

N 325: ποσὶ δ' οὔ πώς <ϝ'> ἔστιν ἐρίζειν.

Ξ 237: αὐτίκ' ἐπεί κέ <ϝ'> ἐγὼ παραλέξομαι ἐν Φιλότητι.

Π 58: τὴν ἂψ ἐκ χειρῶν <μ'> ἕλετο κρείων Ἀγαμέμνων.

Item loco parallelo Σ 445: τὴν ἂψ ἐκ χειρῶν <ϝ'> ἕλετο κρείων Ἀγαμέμνων.

Digitized by Google

Π 509: *ὠρίνθη δέ ϝοι ἦτορ ὅ <ϝ'> οὐ δύνατο προσαμῦναι.* Vulgo *ὅ τ'*. Conferatur B 238.

Τ 466: *νήπιος, οὐδὲ τὸ ϝείδε' ὅ <ϝ'> οὐ πείσεσθαι ἔμελλε.* Item loco parallelo *γ* 146.

Φ 490: *δεξιτερῇ δέ <ϝ'> ἀπ' ὤμων αἶνυτο τόξα.* Vulgo *δ' ἄρ'*.

ο 470: *αὐτὰρ ἐγώ <ϝ'> ἐπόμην ἀεσιφροσύνῃσι.*

ρ 568: *οὔτε τι Τηλέμαχος τό <μ'> ἐπήρκεσεν οὔτε τις ἄλλος.* Vulgo *τό γ'* vel *τόδ'*. Verbum *ἐπαρκεῖν* nonnisi hoc versu et B 873 legitur; altero quoque illo loco additur dativus personae.

ω 200 paene iis versibus potest annumerari in quibus certum extat testimonium dativi *ϝοι* elisi. Contextus afferatur (196—202):

τῷ ϝοι κλέος οὔ ποτ' ὀλεῖται
ϝῆς ἀρετῆς, τεύξουσι δ' ἐπιχθονίοισιν ἀοιδὴν
ἀθάνατοι χαρίεσσαν ἐχέφρονι Πηνελοπείῃ,
οὐχ ὡς Τυνδαρέω κούρη κακὰ μήσατο ϝέργα,
κουρίδιον κτείνασα πόσιν, στυγερὴ δέ <ϝ'> ἀοιδὴ
ἔσσετ' ἐπ' ἀνθρώπους, χαλεπὴν δέ τε φῆμιν ὄπασσε
θηλυτέρῃσι γυναιξί, καὶ ἥ κ' ἐϋεργὸς ἔῃσι.

Videmus sibi opposites esse dativos *Πηνελοπείῃ* et *ϝ'* (*οι*): deme alterum et perit loci concinnitas. Codices *δέ τ'* exhibent, Eustathius vero *τ'* omittit. In vicinia iterum *ϝοι* elisum occurrit, vs. 208: *ἔνθα ϝ' ἔεν ϝοῖκος*, de quo loco infra (pag. 212) dicetur.

ω 520: *ὣς φάτο, καί <ϝ'> ἔμπνευσε μένος μέγα Παλλὰς Ἀθήνη.* Libri *ῥ'*.

Tertius catalogus instituendus est locorum quibus dativus pronominis *μοι*, *σοι*, *ϝοι*, per elisionem pronunciandus, corruptelae extitit causa. Haec enim elisio ut evitaretur, haud raro eiectae sunt voces aut decurtatae, ut supra conatus sum ostendere; sed saepius etiam poetae verba alio ordine disposita sunt. Verborum autem literarumve ordinem hic illic perturbatum esse in hoc scriptore, ut in alio quolibet, satis constat neque mirandum est; et multi versus a viris doctis sanati sunt vocabulorum traiectione, quae inprimis literae aeolicae solet esse salutifera. Hoc quoque loco liceat tria exempla proferre, nondum quod sciam indicata.

Satis festivum est quod eruisse mihi videor X 322. Meras tenebras illo loco textus receptus legentibus offert. Achilles dum

Digitized by Google

Hectorem obtruncaturus hastam dextra librat, oculis petit locum in adversarii corpore quem non protegant arma:

τοῦ δὲ καὶ ἄλλο τόσον μὲν ἔχε χρόα χάλκεα τεύχη
καλά, τὰ Πατρόκλοιο βίην ἐνάριξε κατακτάς·
φαίνετο δ', ᾗ κληῖδες ἀπ' ὤμων αὐχέν' ἔχουσι etc.

Quid sit καὶ ἄλλο τόσον, haud facile quisquam explicaverit; „verba vitiosa" vere monet Nauckius. Et tamen nihil abundat nec deest quicquam, sed literae aliquot loco motae sunt. Poeta enim dederat:

τοῦ δ' ἔκτοσθ' ἄλλον μὲν ἔχε χρόα χάλκεα τεύχη,

plane ut K 334 legimus:

ῥέσσατο δ' ἔκτοσθεν ῥινόν.

Apparet igitur, literas ΔΕΚΤΟCΘΕΑΛΛΟΝ casu ita turbatas fuisse, ut inde ΔΕΚΕΑΛΛΟΤΟCΘΝ fieret,
quod corruptum est in ΔΕΚΑΙΑΛΛΟΤΟCΟΝ.

Duae literae vicinae locum inter se permutaverunt H 447. Neptunus hominibus propter nimiam sollertiam succensens apud Iovem fratrem conqueritur:

Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥά τίς ἐστι βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν
ὅς τις ἔτ' ἀθανάτοισι νόον καὶ μῆτιν ἐνίψει;

Haec nullum sensum praebent idoneum; futurum enim ἐνίψειν, a verbo ἐνίπτω sive ἐνίσσω *vituperare*, in hanc sententiam non quadrat. Requiritur verbum dicendi: *ecquis mortalium posthac consilia sua cum diis est communicaturus*? id est, eos consulturus est de eventu eorumque opem est imploraturus? Quod sensit scholiasta cum adnotaret: ἐνίψει] κυρίως μὲν ἐπιπλήξει διὰ λόγων, νῦν δὲ ἀντὶ τοῦ ἐρεῖ καὶ λέξει. Hanc vero significationem ut vocabulum male mulcatum recuperet, restituendum est ἐνίσπῃ. Subiunctivum ab Homero hoc loco adhiberi, nemo mirabitur; notissimus autem est verbi ἐννέπω aoristus ἐνίσπον, cuius subiunctivus etiam Λ 839 legitur:

ἔρχομαι, ὄφρ' Ἀχιλῆι δαΐφρονι μῦθον ἐνίσπω,

et ibi quoque, quod sufficere puto ad stabiliendam correctionem quam proposui, in lectionis varietate ἐνίψω occurrit. Confidenter igitur scribo:

ὅς τις ἔτ' ἀθανάτοισι νόον καὶ μῆτιν ἐνίσπῃ.

In Odyssea quoque quatuor locis legitur ἐνίσπῃ: γ 327, θ 101, 251, ρ 529, et prima persona ἐνίσπω ι 37, cum varia lect. ἐνίψω. Quam vero correctionem versui H 447 afferendam esse

Digitized by Google

modo vidimus, illa indigent etiam Telemachi verba β 137:

ὥς οὐ τοῦτον ἐγώ ποτε μῦθον ἐνίψω,

immo ἐνίσπω. Nam optime in Scholiis ad hunc versum ἐνίψω explicatur per ἐπιπλήξω, λοιδορήσω, sed ex ipsa hac interpretatione apparet, verbum illud hinc alienum esse; Telemachus enim nihil dicit potestve dicere nisi: *tale igitur verbum nunquam sum prolocuturus.* Subiunctivo autem, quem deliberantis dicunt, haud infrequenter in Homericis invenitur praefixa negatio οὐ; exemplo sint duo versus notissimi:

A 262: οὐ γάρ πω τοίους ϝίδον ἀνέρας οὐδὲ ϝίδωμαι.

π 437: οὐκ ἔσθ' οὗτος ἀνὴρ οὐδ' ἔσσεται οὐδὲ γένηται.

De versu vero λ 148, quo uno restat ἐνίψω sensu *dicendi*, quid statuam anceps haereo [1]).

Tertium quod dicebam exemplum legitur H 64. Ibi vocabulorum permutatio monstrum peperit alibi nusquam visum:

μελάνει δέ τε πόντος ὑπ' αὐτῆς.

Verbum μελάνειν nullum est nec esse potuit; μελαίνω notissimum est et nostro quoque poetae usitatum:

E 354: μελαίνετο δὲ χρόα καλόν,

Σ 548: ἣ δὲ μελαίνετ' ὄπισθεν [2]).

Quidni igitur nostro quoque loco:

πόντος δὲ μελαίνεθ' ὑπ' αὐτῆς [3]).

---

1) Vetustam esse verborum ἐνίπτειν et ἐννέπειν confusionem, apparet ex Apollonio Rhodio, hic enim futuro ἐνίψω sensu *loquendi* plus semel utitur (I 1257, III 475, 780, IV 810); putavit igitur vere Homericam hanc esse formam.

2) μελάνθησάν γε μὲν αἵδε Hes. Scut. 300.

3) Neque Aristarchum credo scripsisse μελάνει. Vide schol. A[t] et Victor. et inprimis Aristonici verba: ἡ διπλῆ, ὅτι ἐὰν μὲν γράφηται πόντος ὑπ' αὐτοῦ, ἔσται μελαίνεται ὁ πόντος ὑπὸ τοῦ Ζεφύρου, ἐὰν δὲ πόντον ὑπ' αὐτῆ, ἔσται μελαίνει δὲ πόντον ὁ Ζέφυρος ὑπὸ τῆ φρίκη. Itaque Aristarchus si quid video haesitavit inter πόντον δὲ μελαίνει et πόντος δὲ μελαίνεθ', in Veneto B vero et in Lipsiensi scholion hoc ad vitiosam lectionem est interpolatum.

Errorem satis tamen antiquum esse, apparet ex Apollonii Rhodii versu IV 1574; indefessus enim formarum obscurarum et obsoletarum indagator hanc quoque non praetermisit, sed elegantissimam ratus opinor, in opus suum musivum transtulit:

βένθος ἀκίνητον μελάνει vel μελανεῖ, ut a μελανέω.

In Callimachi epigrammate 56 similis legitur forma, ex eodem ut equidem arbitror fonte nata turbido; cuius epigrammatis haec sunt prima verba:

τὸν τὸ καλὸν μελανεῦντα Θεόκριτον etc.

Digitized by Google

Ad quam correctionem tuendam magni pretii est scholion mutilatum ad λ 221, de quo conferatur Cobetus in Mnemosyne 1873 pag. 13. Ex hoc enim scholio discimus, loco laudato pro vera lectione δάμνατ' ἐπεὶ ab aliis δάμναται ὡς lectum fuisse, ab aliis δαμνᾷ ἐπεί. Nec sine utilitate conferri potest Z 149:

ὥς ἀνδρῶν γενεὴ ἣ μὲν φύει, ἣ δ' ἀπολήγει,

nam hoc quoque loco activa forma substituta est formae mediali, per elisionem pronunciandae; SUCCRESCIT *altera aetas, altera evanescit*: omnino igitur scribendum est φύε θ', nisi quis scholiastis credat, eodem redire φύειν et φύεσθαι. (Non minus mirabilia legi possunt in Heynii editione V pag. 213)[1]).

Plura exempla colligere supersedeo. Quae attuli spero sufficere ad id quod volebam vincendum. Talia enim si etiamnunc supersunt in textu qui ad nos pervenit monstra informia, horribilia visu, non audaciae est profecto, verborum traiectiones tentare sicubi spes sit metro aut sententiae hac via posse subveniri.

Initium igitur faciamus ab A 294:

εἰ δὴ σοὶ πᾶν ἔργον ὑπείξομαι ὅττι κε εἴπῃς.

Verbum εἴκειν nullo loco Homerico caret digammate nisi hoc uno; veram igitur scripturam esse ὑποεείξομαι apparet, quam restituere licet si verbis aliter dispositis scribimus:

εἰ δὴ πᾶν ἔργον σ' ὑποεείξομαι, ὅττι κε εἴπῃς[2]).

Simillimo ni fallor vitio laborat A 443:

παῖδά τε σοὶ ἀγέμεν, Φοίβῳ θ' ἱερὴν ἑκατόμβην
βέξαι ὑπὲρ Δαναῶν.

Non uno nomine displicet hiulcum illud σοὶ ἀγέμεν, pro quo aoristum potius expectaveris. Ex versu Ψ 50 medela videtur petenda esse:

---

1) Notatu dignum, apud Mimnermum fr. 2 eundem occurrere errorem:

ἡμεῖς δ' οἷά τε φύλλα φύει πολυανθέος ὥρῃ
ἔαρος, ὅτ' αἶψ' αὐγῇσ' αὔξεται ἠελίου,
τοῖσ' ἴκελοι etc.

Corrupta tamen haec esse constat inter omnes; ὥρῃ cum Schneidewino legendum esse videtur.

2) Nauckius correxit εἰ σοὶ πᾶν ἔργον ὑποείξομαι, eamque coniecturam a Christio video in textum esse receptam, in qua tamen minus placet syllaba -ον producta, cum non desinat in ea oratio.

Digitized by Google

ὕλην τ' ἀξέμεναι παρά τε σχέμεν ὅσσ' ἐπιτεικές.

Eandem igitur aoristi quem *mixtum* dicunt formam hoc loco restituendam esse suspicor:

παῖδά τέ σ' ἀξέμεναι, Φοίβῳ θ' ἱερὴν ἑκατόμβην
ῥέξαι ὑπὲρ Δαναῶν.

Z 101: μαίνεται οὐδέ τίς οἱ δύναται μένος ἀντιφερίζειν.

Qui non credit, pronominis primam literam a poeta interdum abiici, fortasse verba magis laudet ita collocata:

μαίνεται, οὐδὲ μένος δύναταί τίς ῥ' ἀντιφερίζειν [1]).

Z 289: ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι.

Quod de proxime praecedenti loco, de hoc quoque valet. Scribendum est ἔνθα ῥ' ἔσαν πέπλοι, quae non est mea, neque doctissimi van Gendt, qui idem olim proposuit, coniectura, sed lectio in Codice Marciano reperta loco parallelo *o* 105; quo magis miror, ab editoribus sperni manifestam hanc correctionem. Eadem verborum collocatio est *o* 556:

ἔνθα τοι ἦσαν ὗες μάλα μυρίαι.

Haec medicina proderit etiam ni fallor versui ω 208:

ἔνθα τοι οἶκος ἔεν, περὶ δὲ κλίσιον θέε πάντῃ,

immo ἔνθα ῥ' ἔεν τοῖκος.

I 305: οὔ τινά φησιν ὁμοῖον
τοῖ ἔμεναι Δαναῶν, οὓς ἐνθάδε νῆες ἔνεικαν.

Mire collocatum τοι in versus introitu, nec facile adducor ut credam hoc a poeta profectum esse, cum praesertim molestissimus sequatur hiatus; quae cuncta vitabimus scribendo:

ἐκ Δαναῶν ῥ' ἔμεναι.

Λ 33: ἦν πέρι μὲν κύκλοι δέκα χάλκεοι ἦσαν,
ἐν δέ τοι ὀμφαλοὶ ἦσαν ἐπείκοσι κασσιτέροιο
λευκοί, ἐν δὲ μέσοισιν ἦεν μέλανος κυάνοιο.

Haec absurda esse, dixeris inter omnes constare; umbo enim clypei unus est, nec plures esse possunt; si vero clypeum nobis

1) Bentleius οὔ τίς τοι δύναται μένος ἀντιφερίζειν, in qua tamen lectione copulam desidero.

Digitized by Google

fingimus *bullis* exornatum, at ab eiusmodi bullis alienissimum est nomen *umbilicorum*, cuius nominis potestas non nisi in tales res transferri potest quae in orbis alicuius centro sint positae quemadmodum in medio ventre umbilicus cernitur. Sic Ogygia ὀμφαλὸς θαλάσσης (α 50) appellatur et Pytho saepe ὀμφαλὸς γῆς audit; *iugum* quoque Ω 269 ὀμφαλόεν dicitur quia medium habet umbonem; item *volumen* suum habet ὀμφαλόν, *umbilicum*, aptissime sic vocatum quia cernitur in medio latere cylindri quem liber involutus efficit; quicquid vero non in medio circulo collocatum nec unicum est, non magis umbilici nomen usurpare potest quam ventri plures possunt esse umbilici:

οὐκ ἀγαθὸν πολυομφαλίη, εἷς ὀμφαλὸς ἔστω!

Vix igitur dubium videtur quin graviter hic locus sit corruptus; quam suspicionem auget verbum ἓεν subiecto destitutum. Barnesius pro ἓεν substituebat ἕεις; sic lucramur sane subiectum, sed umbilici isti pergunt foedare quem ornare scilicet dicuntur clypeum [1]).

Turbata esse vocabula efficio ex scholiastae verbis: λευκοί] ὀξυτονητέον, ἵνα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν (lege ὀμφαλῶν) κέηται. εἰσὶ δὲ οἳ περισπῶσιν, ἵνα γενικὴ γένηται, ἐπίθετον τοῦ κασσιτέρου. Licet autem restituere veterem scripturam λευκοῖο, quam dum impugnat scholiasta, olim extitisse testatur; licet ἓεν, quod textus praebet, servare, si sic disponimus verba:

πέρι μὲν κύκλοι δέκα χάλκεοι ἦσαν,
ἐν δέ ῥ' ἓσαν λευκοῖο ἐείκοσι κασσιτέροιο,
ὀμφαλὸς ἐν μέσσοισιν ἓεν μέλανος κυάνοιο.

Clypei oram obibant decem circuli ex aere, et intra hos viginti ex candido stanno, in medio erat umbo ex nigro cyano. Clypeus igitur simili ornatu splendet atque thorax, quem paucis versibus ante poeta descripsit (vs. 24 sqq.):

---

1) Nuper W. Helbig in egregio libro *das Homerische Epos aus den Denkmälern erläutert* (pag. 226) contendit, clypeum quendam, Agamemnoneo simillimum, in Scandinavia esse repertum, „cuius centrum maior umbilicus protegat, cinctus nonnullis minoribus". Unum tamen addere neglexit, unde effecerit, bullas illas vel laminas, quae circum umbonem cernuntur, ipsas quoque *umbilicorum* nomine fuisse designatas; nam hoc ipsum nego credibile esse, lubens caeteroquin vel sine testimoniis concedens, diversis ornamentis potuisse variegari et olim variegata fuisse heroum arma.

Digitized by Google

τοῦ δ' ἦτοι δέκα οἶμοι ἔσαν μέλανος κυάνοιο,
δώδεκα δὲ χρυσοῦ καὶ ἑπείκοσι κασσιτέροιο,

thorax vero rectis striis iuxta ductis variegatus est [1]), clypeus orbibus quorum alter alterum complectitur.

N 643: ἔνθα τοι υἱὸς ἔπαλτο Πυλαιμένεος βασιλῆος.
Verbum ἄλλομαι a litera consona in lingua Homerica incipere, ex multis locis constat; corrige igitur:

ἔνθ' υἱός ῥ' ἐπίαλτο.

Simillimo vitio eiusdem libri versus 531 laborat:

Μηριόνης δ' ἐξαῦτις ἐπάλμενος,

ubi olim ni fallor lectum fuit:

Μηριόνης δ' αὖτίς ῥ' ἐπιάλμενος,

itemque 529 τύψ' ἐπιάλμενος (vulgo τύψεν ἐπάλμενος).

Ψ 107: καί μοι ἕκαστ' ἐπέτελλε. Ne prima litera vocis ἕκαστος delitescat, transponamus verba:

καί μ' ἐπέτελλε ἕκαστα.

Ψ 865: μέγηρε γάρ οἱ τό γ' Ἀπόλλων.
Immo: τὸ γάρ ῥ' ἐμέγηρεν Ἀπόλλων [2]).

Ω 53: μὴ ἀγαθῷ περ ἐόντι νεμεσσηθέωμέν οἱ ἡμεῖς.
Optime Hermannus νεμεσσηθείομεν (-θήομεν) restituit; pronomen vero οἱ non delendum erat, sed si quid video in versus initium traiiciendum, ut ostendit hiatus post μή. Scribamus igitur:

μή ῥ' ἀγαθῷ περ ἐόντι νεμεσσηθήομεν ἡμεῖς.

β 379: αὐτίκ' ἔπειτά τοι οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἄφυσσε.
Nonne τοῖνόν ῥ' αὐτίκ' ἔπειτα ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἄφυσσε?

ζ 60: καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ ἔοικε. Immo καί σ' αὐτῷ δὲ ἔοικε.

Denique addatur ν 389, etsi non verbis transponendis sed alio

---

1) Conf. Helbig ll. pag. 282.

2) Parum recte Heyne μέγηρε δέ τοι τό γ' Ἀπόλλων, quem tamen Christius secutus est Non δέ sed γάρ requiri, docet contextus.

Digitized by Google

remedio, quod acute excogitavit amicus meus Hartmannus, est sanandus:

αἴ κέ μοι ὣς μεμαυῖα παρασταίης, γλαυκῶπι.

Cum non protasis haec sit sed sententia per se absoluta, manifestum est vitium latere. In precibus autem non αἴ κε sed αἲ γὰρ requiritur, itaque non dubito quin cum illo viro docto legendum sit:

αἲ γάρ μ' ὣς μεμαυῖα παρασταίης, γλαυκῶπι.

§ 2. *De genitivi singularis formis.*

De formis ἐμεῖο σεῖο ϝεῖο nihil est dubium; etsi ultima non nisi uno loco (Δ 400) occurrit.

Breviores quoque formae ἐμέο σέο ϝέο nihil habent notabile; prima superest K 124 nec usquam alibi.

Neque de ἐμέθεν σέθεν ϝέθεν habeo quod observem.

Sed dubitationem legitimam movent formae contractae ἐμεῦ, μευ, σεῦ, ϝευ. A contractionibus enim adeo abhorret lingua homerica, ut vix ullae, quae quidem vitari poterant, in ea sint ferendae. Operae igitur pretium est advertisse, *contractas has formas semper fere reperiri ante vocalem*, ita ut ultro se offerat suspicio, non veram hanc esse contractionem, sed olim pronomina illis locis *per elisionem* fuisse pronunciata.

Colligamus locos cunctos, si modo Seberus sit dux cui confidi possit; nam sine eius auxilio vix pedem in talibus quaestiunculis licet promovere.

Initium fiat ab ἐμεῦ.

Quod in ἐμεῖ' potest corrigi A 541, I 426, T 62, 273, ϒ 349, Φ 398, ρ 43, σ 268. Ex ipsa librorum MSS. auctoritate ἐμεῖ' scribere licet duobus locis, Ψ 789 et θ 462, et notabile exemplum rationis perversae, qua haud raro de quaestionibus homericis iudicatur, praebent Thierschius et Larochius, qui verae huic scripturae, ubique restituendae, de suo substituant ἐμεῦ.

In ἐμέ' mutari potest ἐμεῦ I 494, X 236, α 313, ϑ 370, ρ 165 = τ 311 (sed his locis gemellis pro ἐξ ἐμεῦ, ὡς ἄν τίς σε συναντόμενος μακαρίζοι praestat ἐξ ἐμέθεν, ὥς τίς σε etc., nam ἄν abundat), τ 93.

Digitized by Google

Est tamen ubi nonnisi leviter immutato contextu pro *ἐμεῦ* possit restitui forma legitima. Quorum locorum qui primus in censum venit manifesto corruptus est:

A 88: *οὔ τις ἐμεῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο*
σοὶ κοίλῃς παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει.

Nam Homericum non est *ζῆν* sed *ζώειν*, nec usquam nisi hoc uno versu, qui duplici igitur de causa suspectus est, legitur; praeterea in versu sequenti dativi pluralis formam noviciam *κοίλῃς* pro *κοίλῃσι* adhibitam videmus. Ad inveniendam medelam mihi videtur adeundus esse *π* 438 sq.:

ὅς κεν Τηλεμάχῳ σῷ υἱεῖ χεῖρας ἐποίσῃ
ζώοντός γ' ἐμέθεν καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο,

manifesta enim in his est imitatio loci ex Iliade modo allati, quem igitur olim sic recitatum fuisse suspicor:

οὔ τίς σοι παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει
ζώοντός γ' ἐμέθεν καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο.

Sin quis audaciorem hanc censeat coniecturam parumque probabilem, hoc tamen mihi concedat necesse est, non servatam esse in vulgata dictionem vere homericam, neque pro forma *ἐμεῦ* igitur hunc locum posse militare.

Longe facilior correctio in promptu est A 453:

ἐμεῦ πάρος ἔκλυες, immo *ἐμεῖο πάρος κλύες*,

et *τ* 325: *ἐμεῦ σὺ ξεῖνε*, immo *ἐμεῖο, ξεῖνε*, ipsis libris MSS. viam indicantibus, quorum complures *σύ* omittunt.

X 454 non difficilior est sanatu:

αἰ γὰρ ἀπ' οὔατος εἴη ἐμεῦ γέπος. Lege *ἐμοῦ*.

Et simili modo corrigi potest E 896:

ἐκ γὰρ ἐμεῦ γένος ἐσσί. Lege *ἦ γὰρ ἐμὸν γένος ἐσσί.*

Binis autem locis *ἐμέθεν* pro *ἐμεῦ* restituendum esse videtur:

I 335: *κεῖται ἐμεῦ*. Lege *κεῖτ' ἐμέθεν*.

Ω 429: *δέξαι ἐμεῦ πάρα*. Lege *δέξ' ἐμέθεν πάρα* (*δέξ'* = *δέξο*, ut T 10).

Uno denique loco verborum requiritur traiectio:

δ 746: *ἐμεῦ δ' ἕλετο μέγαν ὅρκον*. Lege *μέγαν δ' ἕλεθ' ὅρκον ἐμεῖο*.

Iam videamus an idem quod de *ἐμεῦ*, valeat de forma enclitica *μευ*, nempe *μεο* vel *με'* ubique pro ea restitui posse.

Digitized by Google

Pro μευ legi potest με' A 37, 451, Z 334, H 235, I 262, 355, P 29, Ψ 648, ζ 325, κ 511, 400, 455, 481, ο 172, 318, π 259, σ 129, χ 357, ω 265.

Pro μευ substituere licet μεο I 345, N 626, ε 170, μ 379, ρ 397, ψ 230; quod autem μεο nusquam comparet in textu Homerico, ita ut haec forma ex sola analogia sit formanda, id profecto mero casui est tribuendum, cum τεο et ῥεο passim reperiantur.

Quae vero frequenter occurrit dictio κέκλυτέ μευ, ita adhibita ut neque plena genitivi forma substitui possit neque elisa, a via quam institimus nos depellere non debet. Omnino enim puto, dativum μοι esse scribendum iis locis, ut hic illic in ipsis Codd. legitur, e. g. E 115, K 278; neque credibile est, ex usu recentiorum poetarum in textum Homericum illatum esse illud μοι, quod contendit Larochius; videmus enim metrum μοι admittere, respuere μευ.

Loci autem, ubi vitiosum illud κέκλυτέ μευ legitur, hi sunt: Γ 86, 304, 456, H 67, 348, 368, Θ 5, 497, T 101, β 25, 161, 229, κ 189, μ 340, ρ 370, 468, σ 43, 351, υ 292, φ 68, 275, ω 443, 454.

Paucissimi qui supersunt versus nostrae regulae repugnantes facilem habent emendationem:

A 273: καὶ μέν μευ βουλέων ξύνιεν πείθοντό τε μύθῳ. Lege καὶ μὲν βουλάων deleto otioso μευ, ita ut simul antiquior et longe frequentior forma genitivi pluralis in -ᾱων restituatur.

T 137: ἀλλ' ἐπεὶ ἀασάμην καί μευ Φρένας ἐξέλετο Ζεύς. Lege καί μ.ε Φρένας ἐξέλετο Ζεύς (quod Laurentianus D exhibet).

Ψ 70: οὐ μέν μευ ζώοντος ἀκήδεες, ἀλλὰ θανόντος. Lege οὐ μὲν ζώοντός με' ἀκήδεες ἀλλὰ θανόντος, qua verborum collocatione suum sibi locum recuperat participium ζώοντος, cum vi pronunciandum.

ε 311: τῷ κ' ἔλαχον κτερέων καί μευ κλέος ἤγον Ἀχαιοί. Lege καὶ ἐμὸν κλέος. Item ι 20: ἀνθρώποισι μέλω καί μευ κλέος οὐρανὸν ἵκει. Lege καὶ ἐμὸν κλέος.

κ 485: οἵ μευ Φθινύθουσι Φίλον κῆρ. Lege οἵ ἐμὸν Φθ.

ο 467: οἵ μευ πατέρ' ἀμΦεπένοντο. Lege οἵ ἐμὸν π.

Ultimis tamen duobus locis etiam μοι legi potest, utrumque

Digitized by Google

enim recte dicitur, quo magis miror id unum quod non recte dicitur in utrumque locum irrepsisse.

Sine dubio vero dativus est restituendus π 92:

ἦ μάλα μευ καταδάπτετ' ἀκούοντος φίλον ἦτορ,

immo μοι ... ἀκούοντι producto dativi iota finali, ut frequenter apud Homerum.

Subducantur rationes:

Legitur in textu Homerico	ἐμεῖο	locis	49
	ἐμέο	„	1
	ἐμεῖ'	„	2
praeterea pro ἐμεῦ scribi potest	ἐμεῖ'	„	8
	ἐμέ'	„	7
et pro μευ corrigere licet	με'	„	19
	μεο	„	6
			92

His autem centum fere locis oppositi sunt octo ubi ἐμεῦ, octo ubi μευ invenitur, sed vidimus omnes facillimam habere emendationem, denique in locutione κέκλυτέ μευ nostrum esse statuere utrum μευ an μοι sit praeferendum, cum textus Homericus utrumque exhibeat, et posterius igitur esse elegendum.

Itaque cum neque ἐμεῦ neque μευ usquam ita positum reperiatur ut necessario ferendum sit, has solas formas Homero vindicandas esse iam constat ut spero:

ἐμεῖο, ἐμέο, et enclitice μεο, quae elisione decurtari possunt in ἐμεῖ', ἐμέ', με'.

Transeamus ad secundae personae formas σεῖο, σέο, σεῦ, quarum duae primae 54 locis inveniuntur, tertia autem, si vera sunt quae de ἐμεῦ et μευ disputavimus, sana esse non potest. Neque ad eam corrigendam codicum ope destituti sumus, nam hi binis locis Z 454 et hymn. 34, 19 σεῖ' exhibent pro σεῦ (conf. etiam Schol. Λ 841); quod tamen indicium spernunt Thierschius et Larochius, et potius utrobique Homero obtrudunt σεῦ, quam secundum duos illos versus, forte fortuna intactos, corrigant alios qui vitiosi ad nos pervenerunt.

Potest autem σεῦ in σεῖ' mutari Γ 206, Z 409, 411, Σ 77, X 432, Ω 371, ο 19.

In σέ' mutari potest B 27, 64, E 811, H 111, Θ 482, Ξ 95,

Digitized by Google

309, 327, Π 31, 621, Ρ 173, Σ 333, Τ 334, Ω 174, 767, ι 278, ξ 493, τ 489.

Plene σέο scribere licet pro σεῦ Φ 475 et ι 405 (ubi tamen τεὰ malim).

Sex vero loci repugnant:

Τ 185: χαίρω σεῦ Λαερτιάδη τὸν μῦθον ἀκούσας.

Ω 750: οἳ δ' ἄρα σεῦ κήδοντο καὶ ἐν θανάτοιό περ αἴσῃ (σεῖο δ' ἄρ' οἵ?)

754: σεῦ δ' ἑπεὶ ἐξέλετο ψυχὴν ταναήκεϊ χαλκῷ (σὴν?)

ν 231: καὶ σεῦ φίλα γούναθ' ἱκάνω.

τ 108: σεῦ κλέος (Lege σὸν. Etiam sequens versus corruptus est).

τ 215: σεῦ ξεῖνε (σὲ? exhibetur hoc in nonnullis MSS.).

Quibus locis etsi non omnibus ita subvenire possum ut et mihi satisfaciam et sperare ausim alios quoque mea inventa probaturos esse, id tamen certum duco formam σεῦ Homero prorsus esse abiudicandam, nihil enim valent loci duo vel tres ad infringendam regulam ex octoginta aliis locis constitutam, ut ostendet qui sequitur computus:

	extat	σείο	locis 31
		σέο	„ 23
		σεῖ'	„ 2
pro σεῦ	legi potest	σεῖ'	„ 7
		σε'	„ 18
		σέο	„ 2
			83

Itaque Homerica nobis sunto sola σείο et σέο vel enclitice σεο, quae elisione decrescere possunt in σεῖ' et σέ' vel σε'.

Quod autem uno loco, eoque dubio, occurrit τεοῖο Θ 37 (= *468) videtur cum Dronkio in τεείο esse corrigendum, cuius formae, etsi alibi non obviae, melius tamen quam formae τεοῖο explicari potest origo.

Tertiae personae genitivus ῥείο non nisi uno loco legitur Δ 400; aliquanto frequentius est ῥέο, id quoque tamen satis rarum, locis enim duodecim invenitur; quibus decimus tertius accedat Ο 165, ubi nunc sine ulla necessitate ῥευ exhibetur. Altero loco quo contracta forma ῥευ occurrit, Ξ 427, in ῥε' mutari potest et omnino est mutanda; etiam Τ 384, ubi libri

Digitized by Google

plerique exhibent δ' ἕο αὐτοῦ, vera lectio est δὲ τέ' αὐτοῦ [1]).

Corollarii instar huic nostrae disputationis particulae subiungo quae de genitivo pronominis interrogativi et indefiniti τίς observari possunt; de hac enim vocula, ut quae eodem modo sit conformata, prorsus eadem regula valere debet et valet.

Legitur τέο B 225, Ω 128, δ 463, et semel τεο π 305.

Potest restitui τέο pro τεῦ ο 509 et ω 257, et encliticum τεο pro τευ Σ 192, δ 264, Ψ 331, itemque οὔ τεο pro ὅττευ ρ 121.

In τέ' posset corrigi τεῦ Σ 192, nisi corruptus esset locus: τοῖδα τεῦ ἂν κλυτὰ τεύχεα δύω. Legendum videtur τοῖδ' ὅτεο κλυτὰ τεύχεα δύω, nam τεῦ (τέ') ἂν tolerari non potest.

In τε' mutetur τευ B 390, E 897, N 559, T 262, γ 348, ζ 68, 192, ι 497, ξ 510, ρ 115, Φ 210, 306.

N 252 pro ἠέ τευ ἀγγελίης μετ' ἔμ' ἦλυθες omnino duce Nauckio, cui viam praeiverat Bentleius, est corrigendum ἠέ τιν' ἀγγελίην μετ' ἔμ' ἦλυθες, nam nomen ἀγγελίης pro ἄγγελος nunquam nisi in grammaticorum cerebro extitit. Denique τ 109 pro τευ ἦ quid sit legendum incertum est, vitiosa esse verba, certissimum. Neuter tamen locus nostrae regulae repugnaret si sanus esset.

Legitur igitur forma bisyllaba locis	4
restitui potest locis	6
et per elisionem proferri potest locis	15
	25

Qui vero obstant loci tres sunt numero; nempe B 388 ἰδρώσει μέν τευ τελαμὼν ἀμφὶ στήθεσφιν (lege τεο μὲν?), ω 257 τεῦ δμῳὸς ἔσσ' ἀνδρῶν versus initio, denique ρ 421 = τ 77 τοίῳ ὁποῖος ἔοι καὶ ὅτευ κεχρημένος ἔλθοι quae verba nemini opinor sana videbuntur; fortasse spuria sunt.

1) Assentientem me habiturum esse Christium, sperare licet ex iis quae in doctis suae editionis prolegomenis pag. 138 de σευ et ρευ observat; quamquam mirifice errat cum dicit „contracta forma SECUNDAE ET tertiae personae PERRARO occurrit, et TRIBUS quibus occurrit locis (Ξ 427, T 384, Γ 206) contracta forma elisae cedere potest, quarto autem loco O 165 lectio deteriorum codicum ἕο praeferenda esse videtur". Apertum enim est eum plus *triginta* locos negligere, quos supra indicavi; ita ut suspiceris casu permixta esse quae vir doctus de σευ et quae de ρευ in schedis adnotavisset.

Digitized by Google

§ 3. *De dativi singularis formis.*

Quae de formarum μοι, σοι vel τοι, ροι elisione observanda erant, cuncta in § 1 sunt occupata; illuc igitur lector benevolus ablegatus esto.

Superest rogandum qui fiat ut secundae personae dativus in Homericis, si addatur accentus, sit σοί, sin enclitice proferatur a litera τ incipiat: τοι. Quod prorsus sane mirabile est et explicari posse nego, neque credere possum veteres poetas revera ita locutos fuisse. Vix tamen sanae mentis mihi videretur si quis hodie alterum utrum mutare vellet, neque equidem scio utram formam, si daretur optio, in Homero praeferendam ducerem. Praestat igitur, hanc quaestionem intactam relinquere.

Tertia forma dativi in secunda persona semel et iterum occurrit, nempe τεῖν, Λ 201, δ 619, 829, λ 560, ο 119, item in oraculis apud Herodotum V 60 sq., nec usquam alibi. Suspicari tamen licet hic illic vetustam hanc vocem locum cessisse recentiori formae σοι. Exempli gratia β 126 aliquanto modulatior fieret versus si pro αὐτὰρ σοὶ legeretur ἀλλὰ τεῖν; item λ 252 pro ἐγώ τοί εἰμι Nauckius suspicatur ἐγὼ τεῖν εἰμι esse legendum; nec non λ 371 οἵ τοι ἅμ' αὐτῷ | Ϝίλιον εἰς ἅμ' ἕποντο, in quibus ridicule iteratur ἅμα, suspicor τεῖν esse restituendum: οἱ τεῖν αὐτῷ Ϝίλιον εἰς ἅμ' ἕποντο. Sed etiam alia possunt conici, itaque hanc quoque quaestionem utpote incertiorem missam faciamus. Apud Pindarum brevior (contracta?) forma τιν reperitur aliquoties, e. g. Olymp. XI 114, XII 4, etc.

(*Continuabitur.*)

Digitized by Google

L. APULEI APOLOGIA.

edidit G. Krueger. Berolini apud Weidmannos 1864.

c. I. *Nam, ut meministi, dies abhinc quintus an sextus est, cum me causam pro uxore mea Pudentilla adversus Granios agere aggressum de composito nec opinantem patroni eius incessere maledictis et insimulare magicorum maleficiorum ac denique necis Pontiani privigni mei coepere.* Quaeritur: cuius patroni? „Scilicet Graniorum" Casaubonus respondet et legit: *patroni eorum.* In proximis vero orator narrat, se ultro *„eos"* ad accusandum provocasse, *„ibi vero" Aemilianum* terga dedisse et suae temeritati latebras quaesisse. Igitur et Aemilianus eorum fuit, qui illa maledicta et crimina iactabant, i. e. fuit unus ex iis, qui causam Graniorum adversus Pudentillam agebant. In optimo libro manu scripto F (codex Laurentianus 68. 2.) legitur *patroni .....eque* Suspicor eosdem, qui in causa Apuleiana Aemiliano adsunt, una cum ipso etiam causam Graniorum egisse et Aemiliani nomen e loco nostro excidisse, ut fuerit: *cum me — nec opinantem* AEMILIANUS *patroniQUE eius incessere maledictis et insimulare — coepere.* Ita demum optime mox sequetur: *Ibi vero Aemilianus — quaerere occepit ex diffidentia latibulum aliquod temeritati.* „Patroni Aemiliani" memorantur c. V.

c. II. *quod tu cum sollertissime animadvertisses et idcirco eum denuo iussisses proprio nomine accusationem delatam sustinere, pollicitus ita facturum, ne sic quidem quitus est, ut cominus ageret percelli, sed iam et adversus te contumaciter eminus calumniis velitatur.* Lego: *et adversus te contumax.*

Digitized by Google

c. XVI. *Videturne vobis debere philosophi haec omnia vestigare et inquirere .et cuncta specula vel uda vel suda soli videre?* Immo *soli* NON *videre?*

c. XVII. *De patria mea vero, quod eam sitam Numidiae et Gaetuliae in ipso confinio meis scriptis ostendi dicis, quibus memet professus sum — Seminumidam et Semigaetulam: non video, quid mihi sit in ea re pudendum, haud minus quam Cyro maiori, quod genere mixto fuit Semimedus et Semipersa.* Repone: *haud* MAGIS *quam Cyro maiori.*

c. XXXIII. *Sed profiteor me quaerere et cetera, non piscatoribus modo, verum etiam amicis meis negotio dato, quicunque minus cogniti generis piscis inciderit, ut eius mihi aut formam commemorent aut ipsum vivum, si id nequierint, vel mortuum ostendant.* Veri est simile Apuleium naturae piscium noscendae studiosum, maluisse ipsa piscium vel viva vel mortua corpora inspicere, quam formas ab amicis *„commemoratas"* cognoscere. Verba sunt autem transponenda: *amicis meis negotio dato, ut mihi aut ipsum vivum vel mortuum ostendant, aut, si id nequierint, eius mihi formam commemorent.*

c. XXXXI. Similis error turbat ultimam partem capitis 41. Accusatur Apuleius magicis artibus, veneno piscibus extracto, mulierem delenivisse *eo in tempore, quo me non negabunt in Gaetuliae mediterraneis montibus fuisse, ubi pisces per Deucalionis diluvia reperiantur: quod ego gratulor nescire istos, legisse me Theophrasti quoque περὶ δακετῶν καὶ βλητικῶν et Nicandri θηριακά. ceterum me etiam veneficii postularent, ut qui hoc negotium ex lectione et aemulatione Aristoteli nactus sim.* Aptius et luculentius locus sic legetur: *eo in tempore, quo me non negabunt in Gaetuliae mediterraneis montibus fuisse, ubi pisces* POST *Deucalionis diluvia* NON *reperiantur. Ceterum* SI SCIRENT, *quod ego gratulor nescire istos, legisse me Theophrasti quoque περὶ δακετῶν καὶ βλητικῶν et Nicandri θηριακά, me etiam veneficii reum postularent, ut qui hoc negotium ex lectione et aemulatione Aristoteli nactus sim.* I. e. qui me magiae postulant, quod Aristotelem imitatus piscium naturam curiosius scrutari

Digitized by Google

soleo, si scirent me Theophrasti et Nicandri quoque legisse libros, meum ut venefici quoque nomen deferrent.

Eiusdem capitis initio verba ab editore aliquanto neclegentius sunt divisa. Vitio datur Apuleio quod piscem proscidit: *'piscem', inquit, 'proscidisti'. hoc quis ferat philosopho crimen esse, quod lanio vel coquo non fuisset. 'piscem proscidisti: quod crudum': id accusas? si cocto ventrem rusparer — eam rem non putares accusandam.* Distingue: *'piscem, proscidisti': quod crudum, id accusas?*

c. XXXXIII. *Verum enimvero ut* (lege cum Colvio *utut*) *ista sese habent, si qua fides hisce rebus impertienda est, debet ille nescio qui puer providus, quantum ego audio, et corpore decorus atque integer deligi et animo sollers et ore facundus, ut in eo aut divina potestas quasi bonis aedibus digne diversetur, si tamen ea pueri corpore includitur,* NEC *ipse animus expergitus cito ad divinationem suam redigatur, quae ei prompte insita et nulla oblivione saucia et hebes facile resumatur.* Pro NEC nunc editur AN.

c. LXXIII. Narrat Apuleius Pontianum filium Pudentillae ipsum se maritum matri conciliasse, sibique aperuisse: *consilium sibi esse, si ego non nolim, matrem suam, cui plurimi inhient, mecum coniungere, mihi quoniam soli ait omnium rerum confidere sese et credere, ni id onus recipiam, quoniam non formosa pupilla sed mediocri facie mater liberorum mihi offeratur. sin haec reputans formae et divitiarum gratia me ad aliam condicionem reservarem, neque pro amico, neque pro philosopho facturum.* Locus manifeste mendosus, cui aliter alii, plerumque satis violenter mederi conati sunt. Editor: „*quoniam* seclusi; cf. Plaut. Asin. II. 4. 53; verba: *mihi soli ait - credere* traicienda sunt post interpretatur". Non assentior; nil videtur mutandum, distinctio tantum sententiarum tollenda et locus in hunc modum scribendus: *aperitque consilium sibi esse, si ego non nolim, matrem suam, cui plurimi inhient, mecum coniungere, mihi quoniam soli ait rerum omnium confidere sese et credere, ni id onus recipiam, quoniam non formosa pupilla sed mediocri facie mater liberorum mihi offeratur* — SI (*sin* erat editoris) *haec reputans formae et divitiarum gratia me ad aliam condicionem reservEM* (pro *reser-*

Digitized by Google

varem propter praesentia, quae praecedunt *nolim*, *inhient*, *recipiam*), *neque pro amico*, *neque pro philosopho facturum.*

c. LXXIIII. *Confiteor enim — eum* (Pontianum) *postquam uxorem duxerit a compecti fide descivisse ac derepente animi mutatum*, *quod antea nimio studio festinarat*, *pari pertinacia prohibitum isse*, *denique ne matrimonium nostrum coalesceret*, *quidvis pati*, *quidvis facere paratum fuisse*, *quamquam omnis illa tum foeda animi mutatio et suscepta contra matrem simultas non ipsi vitio vortenda sit*, *sed socero eius e. q. s. Illa tum — mutatio* interpretantur: *pristina*, *quae prius fuerat;* nulla vero temporis indicatio requiritur, cui pronomen *ille* sufficit. Scribe: *omnis illa tam foeda animi mutatio.*

c. LXXVIIII. *Quodsi etiam animo ita putavit*, *idcircone magus habear*, *quia hoc scripsit Pudentilla?* Acidalius pro *animo* scribit *omnino;* levius emendabis, si scripseris EX *animo.*

c. LXXX. Absurde facit et ipse sibi obloquitur, qui dicit se tacere *„ita vel magis hoc repugnat: 'ego insanio' quod verum non est*, *nisi insciens dixerit: porro sanus est*, *qui scit quid sit insania*, *quippe insania scire se non potest*, *non magis quam caecitas se videre.* Editor: *insciens* scripsi, *sciens F Q V.* Melius libris obtemperabimus. Syllogismus est:

Si quis quid dicit, verum non erit, nisi sciet, quid dicat,

Si quis dicit 'ego insanio', verum non erit, nisi sciet, quid sit insania,

Atqui qui scit quid sit insania, sanus est,

Si quis ergo vere dicit 'ego insanio' sanus est.

Conclusio est absurda, sibi repugnat, quod hoc loco requiritur.

c. LXXXV. *tune*, *ultime*, *parentis tuae animum in istis (?) scrutaris*, *oculos observas*, *suspiritus numeras*, *adfectiones exploras*, *tabulas intercipis*, *amorem revincis? tune*, *quid in cubiculo agat*, *perquiris*, [*ne*] *mater tua? ** non dico amatrix*, *sed nec* (codices: *ne*) *omnino femina est.* Ita locus hodie legitur. Kruegerus adnotat: *n e seclusi: n a e Scriverius || post t u a aliquot verba intercidisse putat Iahnius | n o n d i c o secludi vult Casaubonus | n e c*

Digitized by Google

Iahnius: *ne FQV: enim Bosscha.* Omnes istae virorum doctorum coniecturae parum lucis loco afferunt. Equidem nil fere mutaverim, duo tandum vocabula addiderim: *Tune, quid in cubiculo agat, perquiris, tune* POSTULAS *ne mater tua, non dico amatrix, sed ne omnino femina sit?* Verba sequentia, quae hodie ita leguntur: *ne tu in ea cogites, nisi unam parentis religionem*, paullulum immutanda suspicor, ut haec sint: NAE *tu in ea* NIHIL *cogitas, nisi unam parentis religionem!*

c. LXXXXIII. Praedicat orator innocentiam et abstinentiam suam. Quum uxorem duxisset Pudentillam, omnia fecit, ut matri filiorum amorem conciliaret. „*Age vero, si avaritiae causa mulierem concupissem, quid mihi utilius ad possidendam domum eius fuit, quam simultatem inter matrem et filios serere, alienare ab eius animo liberorum caritatem, quo liberius et artius desolatam mulierem solus possiderem? fuitne hoc praedonis quod vos fingitis? ego vero quietis et concordiae et pietatis auctor, conciliator, favisor non modo nova odia non serui* (malim cum Elmenhorstio: *sevi*, propter id quod sequitur: *extirpavi*) *sed vetera quoque funditus extirpavi.* Quaestio: *fuitne hoc praedonis quod vos fingitis?* prorsus est absurda: ‚hoc quod fingunt accusatores' i. e. avarum et pecuniae Pudentillae cupidum fuisse Apuleium, procul dubio praedonis est. Lego: *fuit* (ἂν ἦν) *hoc praedonis* QUEM *vos fingitis!*

c. LXXXXVI. *Puta me acta apud Avitum, non ipsius litteras legisse quid? possesne vel quisquilias in isto negotio accusare?* Libri: *quid posses vel quas quis in isto negotio accusare?* Colvius: *quisquis.* Verum videtur: *Quid posses vel* TU, VEL QUISQUIS *in isto negotio accusare?*

c. LXXXXVII. *Pontianus enim filiam Rufini* (sc. uxorem suam) *mali compertam non modo heredem non reliquit, sed ne honesto quidem legato impertivit, quippe qui ei ad ignominiam lintea adscribi ducentorum fere denariorum iusserit, ut intelligeretur iratus potius exterminasse eam, quam oblitus praeterisse. Exterminasse* est coniectura Colvii, libri: *estimasse extimasse* vel *extemasse.* Mihi quidem nil aptius videtur quam: *exheredasse.*

Digitized by Google

c. LXXXXVIII. Obicit Apuleius Aemiliano et Rufino, quod filium iuniorem Pudentillae corrumpant et ad vitam flagitiosam adliciant. *„In ludo quoque gladiatorio frequens visitur, nomina gladiatorum et pugnas et vulnera plane quidem ut honestus puer ab ipso lanista docetur.* Ultima sensu vacua, conicio: *plane quidem ut* TIRO *honestus puer ab ipso lanista docetur.* Quanquam puer honesto loco ortus tamen tamquam infimae condicionis homo, tiro gladiatorius, ab ipso lanista instituitur.

c. CI. *ipse iam, ut libet, matrem suam de cetero exoret: mihi, ut ultra pro eo deprecer, locum non reliquit. ipse iam ut sui potens ac vir* (sumserat autem togam virilem) *acerbissimas literas matri dictet et iram eius deleniat: qui potuit perorare, poterit exorare.* Mirum, hercle, modum irae cuiusvis deleniendae dictando litteras acerbissimas! Hildebrandius: „Locus obscurior est. Bosscha emendabat *acceptissimas*, ego *amantissimas;* at ulcus altius mihi sedere videtur, quum etiam *dictet* displiceat". Neque mihi placet, atqui restituendum censeo: *acerbissimas litteras matri dictatas* EXCUS*et et iram eius deleniat.*

Haarlemi. J. VAN DER VLIET.

AD SOPHOCLIS ANTIGONAM.

395 sq.

μισῶ γε μέντοι χὥταν ἐν κακοῖσι τις
ἁλούς, ἔπειτα τοῦτο καλλύνειν θέλει.

Non uno nomine haec displicent. Locutus est Creon de iis, qui vultu et ore conscientiam suam produnt; quibus nunc opponit eos, qui deprehensi malefactum suum falsa specie exornare non verentur. Dicere autem se *illos quoque* odisse nimis languidum est. Deinde non satis ita fit perspicuum Creontem se ab Ismene absenti ad praesentem Antigonam convertere. Sed omnium minime hoc ferendum, quod desideratur id, ad quod referri possit

Digitized by Google

Antigonae dictum *θέλεις τι μεῖζον ἢ κατακτεῖναί μ' ἑλών*; quae verba nullum sensum praebent nisi in Creontis quoque ultimis verbis aliquis comparativus insit. Hisce de causis non dubito quin poëta sic fere scripserit:

μισῶ γε μέντοι μᾶλλον εἴ τις ἐν κακοῖς
ἁλούς, ἔπειτα τοῦτο καλλύνειν θέλει.

790

καί σ' οὔτ' ἀθανάτων Φύξιμος οὐδεὶς
οὐθ' ἀμερίων ἐπ' ἀνθρώπων· ὁ δ' ἔχων μέμηνεν.

Corruptum esse *ἀμερίων ἐπ' ἀνθρώπων* nemo negat. Clavum clavo expellit Nauckius legendo *σέ γ' ἀνθρώπων*, nam verbo *ἀθανάτων* nihil recte opponitur quam simplex genitivus, ab *οὐδείς* pendens. Causam morbi nondum perspexisse videntur viri docti; quam equidem latere censeo in antistrophico versu. Quid enim facilius fieri poterat, quam ut *ἄμαχος γὰρ ἐμπαίζει* nasceretur ex *ἄμαχος δ' ἐμπαίζει*? Quam saepe particulae *γάρ* et *δὲ* confunduntur. Lege ergo:

οὔθ' ἀμερίων ἀνθρώπων, ὁ δ' ἔχων μέμηνεν,

et in antistropha

θεσμῶν· ἄμαχος δ' ἐμπαίζει θεὸς Ἀφροδίτα.

Accedit quod ita versus evadit multo modulatior.

1192 sq.

ἐγὼ φίλη δέσποινα καὶ παρὼν ἐρῶ,
κοὐδὲν παρήσω τῆς ἀληθείας ἔπος.

Schneidewin: Der Bote *kann* genau berichten, weil er dabei war als Augenzeuge, und er will es *thun* u. s. w. Hunc sensum requiri non nego, sed quis eum ex hac lectione eliciat! Veram lectionem reppererit, qui meminerit nullum in poëtis frequentius esse vitium, quam in fine versuum falsa vocabula substituta pro iis quae, charta detrita, vel tota vel partim evanuerant. Pro *ἔπος* enim legendum est *ἑλών*.

J. J. HARTMAN.

Digitized by Google

Bibliotheca Philologica Batava quater in anno prodibit Calendis Ianuariis, Aprilibus, Iuliis, Octobribus.

Pretium annuum erit floren. 5.25.

Singuli fasciculi separatim non venibunt.

Digitized by Google

Sumptibus E. J. BRILL, prodierunt:

M. T. Cicero. Commentarii rerum suarum sive de vita sua; accesserunt Annales Ciceroniani in quibus ad suum quaeque annum referuntur quae in his commentariis memorantur; utrumque librum scripsit W. H. D. Suringar. 1854. 2 part. 1 vol. 8°. . . . . *f* 8.50

C. G. Cobet, Variae lectiones, quibus continentur observationes criticae in scriptores Graecos. Editio secunda auctior. 1873. 8°. *f* 7.—.

—— Miscellanea Critica quibus continentur observationes criticae in scriptores Graecos praesertim Homerum et Demosthenem. 1876. *f* 7.—.

—— Collectanea critica quibus continentur observationes criticae in scriptores Graecos. 1877. 8°. . . . . *f* 7.—.

—— Hyperidis Orationes duae Ὁ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΛΟΓΟΣ et ΥΠΕΡ ΕΥΞΕΝΙΠΠΟΥ. Editio altera auctior et emendatior. 8°. 1877. *f* 1.50.

—— Observationes criticae et palaeographicae ad Dionysii Halicarnassensis antiquitates Romanas. 1877. 8°. . . . . *f* 3.50.

—— De Philostrati libello ΠΕΡΙ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ. 1859. 8°. . - 1.25.

—— Cornelii Nepotis vitae excellentium imperatorum. In usum scholarum. 1881. kl. 8°. . . . . *f* 0.60.

J. J. Cornelissen, Oratio inauguralis. 1879. 8°. . . . . - 0.45.

—— Coniectanea Latina. 8°. . . . . - 0.60.

—— Cornelii Taciti de vita et moribus Iulii Agricolae. 1881. 8°. - 0.75.

—— Hetzelfde werk. In usum scholarum. 1881. kl. 8°. . - 0.30.

—— Minucii Felicis Octavius. 1882. kl. 8°. . . . . - 0.90.

H. van Herwerden, Lectiones Rheno-Traiectinae . . . . *f* 1.50.

Dr. H. T. Karsten, De inkomsten en uitgaven van den Romeinschen Staat. Antiquarische schets. 1e stuk: De Republiek. 1880. 8°. *f* 0.80.

—— Spicilegium criticum. 1881. 8°. . . . . - 0.80.

Lysiae Orationes et fragmenta. Graece. Emend. C. G. Cobet. Edit. sec. emend. 1882. 8°. . . . . *f* 1.20.

H. W. van der Mey, Studia Theognidea, accessit collatio codicis Mutinensis tantum non omnis. 1860. 8°. . . . . *f* 0.75.

E. Mehler, Luciani dialogi quattuor. Graece. (Timon, Philopseudes, Verae historiae, Gallus). In usum scholarum . . . . *f* 1.90.

Mnemosyne. — Bibliotheca philologica Batava. Edid. C. G. Cobet, T. J. Halbertsma, H. G. Hamaker, E. J. Kiehl, etc. 1852—62. 11 vol. et Appendix ad vol. 2—7. 8°. (*f* 56.50) . . . . . *f* 30.—.

—— Nova series scripsit C. G. Cobet, C. M. Francken, H. van Herwerden, S. A. Naber, W. G. Pluygers, aliique, colleg. C. G. Cobet, H. W. van der Mey. 1873—84. Vol. I—XII. 8°. per volumen. *f* 5.25.

Dr. J. S. Speijer, Latijnsche spraakkunst:
1ste stuk. Flexie en etymologie . . . . . *f* 1.90.
2de stuk. Syntaxis . . . . . - 1.90.

Xenophontis Expeditio Cyri. Graece. Emend. C. G. Cobet. Editio tertia emendatior. 1881. 8°. . . . . *f* 1.20.

—— Historia Graeca in usum scholarum. Graece. Emendavit C. G. Cobet. Editio secunda emendatior. 1880. 8°. . . . . *f* 1.20.

Lugd. Bat. ex typographeo E. J. Brill.

Digitized by Google

MNEMOSYNE.

BIBLIOTHECA PHILOLOGICA BATAVA

SCRIPSERUNT

C. G. COBET, C. M. FRANCKEN, H. VAN HERWERDEN,
S. A. NABER, J. J. CORNELISSEN, ALII.

COLLEGERUNT

C. G. COBET, H. W. VAN DER MEY.

NOVA SERIES.
VOLUMEN TERTIUM DECIMUM. PARS III.

LUGDUNI-BATAVORUM
E. J. BRILL.

LIPSIAE,
O. HARRASSOWITZ.
1885.

Digitized by Google

INDEX.

Pag.

Ad Galenum, scripsit C. G. COBET (*Continuantur ex Tom.* XIII *pag.* 14) . . . . . 229—257.

Ad Dialogum de Oratoribus, scripsit J. J. CORNELISSEN . . . 258—262.

Observationes Criticae in Flavium Josephum, scripsit S. A. NABER . . . . . 263—284.

Epigraphica, scripsit H. VAN HERWERDEN . . . . . 285—287.

Ad Ciceronis Palimpsestos, scripsit C. M. FRANCKEN (*Continuantur ex Tom.* XIII *pag.* 54) . . . . . 283—313.

De Cassii Dionis libris manu scriptis, scripsit U. PH. BOISSEVAIN . . . . . 311—345.

Digitized by Google

AD GALENUM.

29-422

(*Continuantur ex Tom.* XIII. *pag.* 14).

Tom. XV. pag. 22: *Artemidorus Capito*, inquit, *lectionem veterem audacter mutavit.* ἐπειδὴ οὔτε βιβλίον ἠὔρισκεν ἀνδρὸς παλαιοῦ τὴν γῆν μόνην εἰπόντος εἶναι στοιχεῖον, οὔτε παρὰ τοῖς μάλιστα τὴν τοιαύτην ἱστορίαν ἀναλεξαμένοις ἀνδράσι τοῖς περιπατητικοῖς ἱστορούμενον τῆς δόξης ταύτης προΘΕΙναί τινα, τὴν λέξιν ὑπήλλαξε τολμηρῶς. In his προθεῖναι manifesto mendosum est et reponendum: τῆς δόξης ταύτης προCΤΗναι.

Memorabilis locus est apud Galenum Tom. XV. pag. 24 de interitu librorum veterum et imprimis notandum quod scribit: τί θαυμαστὸν ἀπολέσθαι (τὰ add.) τῶν ἀλλοκότους δόξας γραψάντων ὅπου γε καὶ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις εὑρίσκονταί τινες εὐδοκίμως ἠγωνισμένοι κωμικοί τε καὶ τραγικοὶ ποιηταὶ δράμασιν οὐκέτι διασωζομένοις. Unde est illud in Didascaliis non infrequens: οὐ σώζεται.

Tom. XV. pag. 25: εἰ τὰς τῶν παλαιῶν ἰατρῶν δόξας ἐθέλοις ἱστορῆσαι πάρεσί σοι τὰς τῆς ἰατρικῆς συναγωγῆς ἀναγνῶναι βίβλους ἐπιγεγραμμένας μὲν ἈριστοτέλΘΙ, ὁμολογουμένας δὲ ὑπὸ τοῦ Μένωνος — γεγράΦθαι. Consuetudo Graecorum postulat: ἐπιγεγραμμένας μὲν ἈριστοτέλΟΥC. Scribebatur ἀριστοῖ, unde error natus est.

Spurium esse quidquid sub Pythagorae nomine ferebatur diserte testatur Galenus Tom. XV. pag. 67: ὅπου γὰρ καὶ συγ-

Digitized by Google

γράμματα πλεῖσα παλαιῶν ἀνδρῶν οὐκέτι σώζεται, πολὺ δὴ μᾶλλον οὐδὲ τὰς ἀγράφους δόξας εἰκός ἐστιν αὐτῶν διασώζεσθαι καὶ μάλισθ' ὅτι μηδ' ἔγραψαν ἔνιοι σύγγραμμα μηδέν, ὥσπερ Σωκράτης καὶ Πυθαγόρας καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνδόξων ἰατρῶν Κόϊντος.

Tom. XV. pag. 167: ὅμοιόν τι μοι δοκοῦσι πεπονθέναι οἱ πολλοὶ τῶν ἐξηγητῶν — τῷ νοσοῦντι μὲν ὑδερικῶς ἀνθρώπῳ, παρωνυχίαν δὲ αὐτοῦ θεραπεῦσαι Φιλότιμον τὸν ἰατρὸν ἀξιοῦντι.

Iam antea ostendi latere in his nomen nobilissimi medici et scribendum esse Φιλότιμον τὸν ἰατρόν.

Tom. XV. pag. 171 vitiosa interpunctio obscurat hunc locum: τῶν πλείσων ἐξηγητῶν ἔτι καὶ τοῦτ' ἄν τις θαυμάσειεν ὅτι τὰ προγεγραμμένα πάντα ἐπαινοῦντες ἀεὶ θαυμασίως εἰρῆσθαι, τὸ δέ τι τἀνδρὶ καὶ δαιμονίως, τὸ δέ τι καὶ θείως, τὸ δέ τι νῦν ἐξαίφνης ἐκείνων ἁπάντων ἐπελάθοντο. Haec ita distinguenda sunt: θαυμασίως εἰρῆσθαι τόδε τι τἀνδρί, καὶ δαιμονίως τόδε τι, καὶ θείως τόδε τι, νῦν ἐξαίφνης ἐκείνων ἁπάντων ἐπελάθοντο.

Galenus narrat Tom. XV. pag. 185, Germanos non esse flavos, ut vulgo dicebatur sed rufos. χρώμενοι δὲ ἐνίοτε τοῖς ὀνόμασιν οὐκ ἀκριβῶς ἔνιοι τῶν βιβλία γραφόντων τὴν τῶν πραγμάτων διδασκαλίαν παράσσουσιν. οὕτω γοῦν τινὲς ὀνομάζουσι τοὺς Γερμανοὺς ξανθοὺς καίτοι γε οὐκ ὄντας ξανθούς, ἐὰν ἀκριβῶς τις ἐθέλῃ καλεῖν, ἀλλὰ πυρρούς.

Tom. XV. pag. 215: — ὡς ἐπὶ πολλῶν ἄλλων, ἐν οἷς οὐδὲν τοιοῦτον προσΤΘέντος τοῦ συγγραΦέως ἀποΦαίνονται τολμηρότατΟΙ τὸ ἐπελθὸν αὐτοῖς οἱ ἐξηγηταί. Apparet scribendum esse: προσΘέντος τοῦ συγγραΦέως et ἀποΦαίνονται τολμηρότατΑ.

Non intellexit Galenus Homeri locum Tom. XV. pag. 883. scribens: οἱ μνησῆρες τοὺς σιάλους ἤσθιον, τοὺς γὰρ ὑπὲρ τοὺς τελείους οὕτως ὠνόμαζον. et post pauca: οἱ μνησῆρες — ἀναισθητότατοι πάντων ἦσαν εἰς διάγνωσιν εὐπέπτων τε ἅμα καὶ ἡδέων ἐδεσμάτων, ὥσπερ κἂν τῷ τὰς γαστέρας τῶν αἰγῶν ἐσθίειν τὰς ἐμπλησθείσας αἵματος καὶ λίπους, οὗ δυσπεπτότερον τί ἂν εὕροις ἔδεσμα.

Digitized by Google

ἔσθιε νῦν, ὦ ξεῖνε, τὰ δὴ δμώεσσι πάρεσι
χοίρε', ἀτὰρ σιάλους γε σύας μνησῆρες ἔδουσιν

sed illa petulans et proterva iuventus

non tantum Veneris quantum studiosa culinae

optimas et dulcissimas carnes sibi reservaverat nec Galenus τοὺς σιάλους recte interpretatur. Conf. Tom. XII. pag. 259: τροφῇ χρῶνται — τῷ τῶν αἰγῶν αἵματι οἱ κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἐμπιμπλάντες αὐτῶν τὰς γαστέρας ἅμα τῇ πιμέλῃ καθάπερ Ὅμηρος ἔφη τοὺς μνησῆρας.

Indoctos et futiles grammaticos redarguit Galenus Tom. XV. pag. 455: τοὺς οἰομένους μηδέπω χόνδρον εἶναι κατὰ τοὺς Ἱπποκράτους χρόνους ἀγνοοῦντας ἐλέγξεις ἐκ τοῦ τῶν παλαιῶν κωμικῶν ἑνίους ἐμνημονευκέναι χόνδρου καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Ἱπποκράτην κατὰ το Περὶ διαίτης ὑγιεινῆς, namque, inquit, *etsi ille liber non est Hippocratis tamen veterem aliquem medicum habet auctorem aut antiquiorem Hippocrate aut aequalem.* Χόνδρος et apud antiquos Comicos et apud recentiores non est infrequens. Apud ipsum Galenum Tom. VI. pag. 541 exemplum est ex Aristophane: τὴν τελευταίαν συλλαβὴν τοῦ τῶν ἀράκων ὀνόματος διὰ τοῦ Κ γεγραμμένην εὑρίσκομεν ἐν ταῖς Ἀριστοφάνους Ὀλκάσιν ἔνθα φησίν·

ἀράκους πυροὺς πτισάνην χόνδρον ζειὰς ἅλας σεμίδαλιν.

Tom. XVI. pag. 95: παρὰ καιρὸν οὐ δύνανται τὰς σφοδρὰς καὶ νεανίας ποιεῖν. Admirabilis est emendatio nescio cuius, qui videt in ΚΑΙΝΘΑΝΙΑC latere κενεαγγίας, *exinanitiones.* Probam formam esse κενεαγγίη, non κενεαγγείη, recte monet Dindorf. ad ST. TH. et vetus hoc mendum declarat.

Antiqua scriptura ΚΘΝΘΑΓΓΙΑC in καινεαγγίας conversa est. Deinde criticus τοῦ πονηροῦ κόμματος substituit duo vocabula Graeca καὶ νεανίας.

Tom. XVI. pag. 327. Legebatur in Hippocratis libro περὶ χυμῶν (pag. 316 Galeni): ἐκ τῶν ἠθέων Φιλοπονίη ψυχῆς ἢ ζητέων ἢ μελετέων ἢ ὀρέων ἢ λέγων ἤ τι ἄλλο οἷον λῦπαι, δυσοργησίαι, ἐπιθυμίαι, quamquam haec omnia sunt ἀδιανόητα et sensu cassa tamen sedulo ea Galenus interpretatur scilicet et reprehendit pag. 327 τοὺς ἐξηγητὰς πολυειδῶς μεταγράψαντας

Digitized by Google

τὴν ῥῆσιν ἄλλον ἄλλως. Namque, inquit, εἴπερ ὅλως ἀποχωρεῖν τις τολμᾷ παλαιᾶς γραφῆς κατά τι πιθανὸν χρὴ τοῦτο πράττειν. Egregium sane hoc praeceptum est sed prorsus inutile. Subirascitur autem Galenus antiquo interpreti Glauciae, qui de suo negationem inseruerat: — φιλοπονίᾳ ψυχῆς ΜΗ ζητέων ἢ μελετέων. Exclamat autem: εἰ δὲ ἔξεσι προστιθέναι τοῖς καταφατικῶς εἰρημένοις τὰς ἀποφάσεις, ἅπαν οὖν (leg. ἂν) οὕτω τις διαφθείρῃ (leg. διαφθείροι) δόγμα καὶ μηδεμίαν γνώμην τῶν παλαιῶν βεβαίαν φυλάττῃ (leg. φυλάττοι). Quasi non sint complures loci et apud alios et apud ipsum Galenum, ubi negatio (οὐ — μή) vel inepte abundet vel stulte omissa sit.

Notus Aristophanis versiculus in Pluto de Apolline:

ὃς θεσπιῳδεῖ τρίποδος ἐκ χρυσηλάτου

obversabatur Galeno quum scriberet Tom. XVI. pag. 457: ἐκεῖνος (L. Martius gravi morbo Galeni arte liberatus) τὴν ἐμὴν φωνὴν ἐκ τρίποδος χρυσηλάτου εἶναι καὶ νῦν φησίν.

Tom. XVI. pag. 481: ἐγὼ δ' οὐ βούλομαι νῦν διατρίβειν ἐν φλυαρίαις — μᾶλλον δὲ ἀπάδειν πρὸς τὸ τέλος προθυμοῦμαι. Turpe mendum pro σπεύδειν πρὸς τὸ τέλος.

Quam vetusta vitia etiam in optimis libris olim inoleverint declarat locus Galeni Tom. XVI. pag. 636, ubi Rufus Ephesius increpat Zeuxidem antiquissimum Hippocratis interpretem, cui scripturae vitium imposuerat: Ζεῦξις, inquit, κατὰ πολὺ διαφεύγων τὸ ἀσύνετον ἐνταῦθα διαπέφηνεν· ἐπιπεσὼν (lege περιπεσὼν) γὰρ ἁμαρτήματι ἐφύλαξεν αὐτό. Retinuerat enim mendosam lectionem ΟΤΡΑ ΔΕ ΠΕΠΟΝΑ (οὖρα δὲ πέπονα) pro ΟΤΡΑ Δ ΕΠΙΠΟΝΑ (οὖρα δ' ἐπίπονα).

Tom. XVI. pag. 819: ἐν ἅπασι τοῖς ἄλλοις ἀντιγράφοις εὗρον ΕΚCΤΡΟΦΩΔΕΩΝ — ὅτι μὴ τοῖς Διοσκορίδου καὶ Καπίτωνος. οὗτοι γὰρ ἔγραψαν ΕΚCΤΡΟΦΩΔΕΩΝ. — αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Διοσκορίδης τὰ CτροΦώδεα οὖρα λέγεσθαί φησι τὰ ἔχοντά τινα ἐν αὐτοῖς ἐμΦερόμενα πεπηγότα παρὰ τὸ ΔΙΑCτρέΦεσθαι, ὅ ἐστι πήγνυσθαι, γεγονότος τοῦ ὀνόματος. ἴσμεν γὰρ ὅτι καὶ ὁ ποιητὴς εἶπε τὸ δὲ τὸ καὶ περισρέΦεται κυκλωδῶς, δηλοῦν τὸ περιπήγνυται.

Digitized by Google

Foedissime haec corrupta sunt sed Homeri versiculus tamquam filum Ariadnes ex hoc labyrintho nos educet. Pro τὸ καί verum est ϜΩΚΑ, pro περιCτρέφεται περιΤρέφεται et κυκΟΩΝΤΙ pro κυκλωδῶς, Iliad. Ε 902:

ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν ἐπειγόμενος συνέπηξεν
ὑγρὸν ἐόν, μάλα δ' ὦκα περιτρέΦεται κυκόωντι.

Iam reliqua omnia certa correctione restitui possunt: ὁ Διοσκορίδης τὰ ΤροΦώδεα οὖρα — παρὰ τὸ ΤρέΦεσθαι, ὅ ἐστι πήγνυσθαι κτἑ. Notissima sunt ex Homero θρέψας pro πήξας, περιτρέΦεται pro περιπήγνυται, et περιτρέΦετο pro περιεπήγνυτο. Odyss. Ι 246:

ἥμισυ μὲν θρέψας λευκοῖο γάλακτος

et Ξ 477:

καὶ σακέεσσι περιτρέΦετο κρύσαλλος

et Ψ 237:

πολλὴ δὲ περὶ χροῖ τέτροΦεν ἅλμη.

Dioscorides igitur suspicatus est τά οὖρα τὰ ἔχοντά τινα ἐν αὐτοῖς ἐμΦερόμενα ΠΕΠΗΓΟΤΑ ab Hippocrate τροΦώδεα appellata fuisse idque audacter, ut solet, recepit in textum. Nihil enim est in his satis certum et exploratum. Triplex enim circumfertur scriptura ἐκ τροΦιωδέων apud Erotianum, ἐκ τεΦρωδέων: ἐκ τεΦροειδῶν apud Hesychium, et ἐκ ϛροΦωδέων in optimis Hippocratis Codicibus. Cf. Klein ad Erotianum v. ΤροΦιωδέων: σποδοειδῶν. Quae sit ex his vera lectio et an omnino ulla sit in his vera quis dicat?

Latet adhuc apud Hippocratem alicubi glossa ab Erotiano servata:

Τεθραμμένον: πεπηγότα. θρέψαι γὰρ Ἀττικοὶ τὸ πῆξαι ἔλεγον καὶ τροφαλίδα τὸν πεπηγότα τυρόν.

Tom. XVII. 1. pag. 2 ubi dixit qui morbi σποραδικοὶ appellentur ita pergit: πολλάκις γὰρ οἱ Ἕλληνες τὸ σπείρειν ἀντὶ τοῦ διασπείρειν καὶ ἀπ' ἀλλήλων διαχωρίζειν ἔλαβον καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον Θουκυδίδης περὶ τῶν νεανίσκων· ἤρος δὲ ἄλλοι ἐν τῷ ἄλλῳ τῆς πόλεως μέρει σποραδικοὶ ἀπολώλασιν.

Quam monstrose haec corrupta sint declarat locus Thucydidis II. 4. ἄλλοι δὲ ἄλλῃ τῆς πόλεως σποράδην ἀπώλλυντο.

Digitized by Google

Tom. XVII. 1. pag. 9: *ἅπτεται ἡ νόσος — καὶ τῶν θωρησσομένων καὶ τῶν ὑδροποτεόντων καὶ τῶν μᾶζαν ἐσθιόντων καὶ τῶν ἄρτον σιτεόντων.* Barbarum est *σιτεῖν* pro *σιτεῖσθαι*. Vera lectio est *ἀρτOCιτεόντων*.

Tom. XVII. 1. pag. 9: *ὑπὸ τούτων τῶν νοσημάτων [οἱ] πλείους ἀπόλλυνται ἢ ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν συμπάντων.*

Dele articulum; sententia loci requirit *plures*, non *plerique*.

Saepe Galenus queritur de mendosis Hippocratis Codicibus, veluti Tom. XVII. 1. pag. 196: *ἐγχωρεῖ δὲ κατ' ἀρχὴν εὐθὺς ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου τὴν λέξιν ἁμαρτηθεῖσαν φυλαχθῆναι καθάπερ καὶ ἄλλαι πολλαὶ τοῦτο πεπόνθασι παρά τε τῷ Ἱπποκράτει καὶ ἄλλοις οὐκ ὀλίγοις.* et pag. 524: *οὐκ οἶδ' ὅπως ἐδυςύχησε καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν Ἱπποκράτους τὰ μὲν ἄλλως διεσκευασμένα, τὰ δὲ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένοις παρακείμενόν τι ἔχοντα* et pag. 909: *γέγραπται μὲν οὖν τοῦτο κατὰ πολλὰ τῶν ἀντιγράφων, ὀρθῶς δὲ ἐν τοῖς κατὰ Διοσκορίδην οὐ γέγραπται. φαίνεται μὲν γὰρ ὡς (ἐπ' add.) ἐξηγήσει προσγραφὲν ὑπό τινος, αὖθις δὲ εἰς τοὔδαφος ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου μετατεθεῖσθαι.*

Quae sint autem *διεσκευασμένα* in scriptis Hippocratis luculenter demonstrat Tom. XVII. 1. pag. 109. Duo breves libelli sub Hippocratis nomine ferebantur, quo tempore reges Pergami et Aegypti librorum veterum emendorum studio inter se certabant. Itaque nescio quis ut esset liber vendibilior utrumque libellum additis quibusdam alienis in unum coniunxit. Tom. XVII. 1. pag. 9: *τούτου τοῦ βιβλίου τὸ μέρος τὸ πρῶτον εἰς διακοσίους καὶ τεσσαράκοντα στίχους ἐξήκει.* et pag. 10: *ἐπὶ τέλει πρόσκειται διὰ στίχων ὡς δέκα περὶ τῶν ἐγκεφάλου νόσων*, et post pauca: *τὸ ὅλον βιβλίον ἐκ πολλῶν διεσκεύασαι καὶ σύγκειται σχεδὸν εἰς ἑξακοσίους στίχους — ἐκτεταμένον.* Luculentus imprimis locus est de mendis librorum veterum Tom. XVIII. 2. pag. 778: *τὰ μὲν αὐτοῦ τοῦ γράψαντος αὐτὸ (τὸ βιβλίον) παρὰ γράμματος ἑνὸς ἢ δυοῖν ἀφαίρεσιν ἢ πρόσθεσιν ἢ ὑπάλλαξιν ἁμαρτόντος οἷα πολλὰ συγγράφουσιν, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου βιβλιογράφου διὰ τὸ τινὰ μὲν ἀσαφέσι γράμμασι γεγραφότος* (lege *γράμμασι γεγράφΘΑΙ ὑπ'*) *αὐτοῦ τοῦ συνθέτου, — τινὰ δὲ τοῦ χάρτου κο-*

Digitized by Google

πέντος ἢ κατά τινα ἄλλην περίσασιν ἀπολομένου του γράμματος ἢ συγχυθέντος· ἴσως δέ τινων καὶ κατὰ τὸν ὀνομασθέντα μεταγραμματισμὸν ἁμαρτηθέντων ἔκ τινων μεταβαλλόντων ἐκ τῆς παλαιᾶς γραφῆς εἰς τὴν ὑσέραν (ὕσερον) γεγραμμένην (lege τὰ γεγραμμένα) πρὸς τοῦ παλαιοῦ ΠΛΗΘΟΣ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ἐκ τούτων ἁπάντων ἐν πολλοῖς τῶν ἀντιγράφων ἠθροίσθη. In his imprimis memorabile est quod scribit περὶ μεταγραμματισμοῦ καὶ τῶν τὰ γεγραμμένα πρὸς τοῦ παλαιοῦ μεταβαλλόντων ἐκ τῆς παλαιᾶς γραφῆς εἰς τὴν ὕσερον. Ergo Hippocratis libri olim Ἀττικοῖς γράμμασι scripti fuerunt et postea ut Homeri carmina μετεχαρακτηρίσθησαν, id est Ἰωνικοῖς γράμμασιν ἀντὶ τῶν Ἀττικῶν exarati sunt. Cf. quae scripsimus in *Miscell. Crit.* pag. 289 sqq. Memorabilis imprimis in hanc rem locus est Tom. XVII. 2. pag. 110 ubi apud Hippocratem legitur: σκῆψις μὲν ἐφ' οἷσι γινόμενα ῥύεται τούτων προγενόμενα κωλύει, quae verba omni sensu cassa neque intellexit umquam quisquam neque intellecturus est. Ridicule interpres: „*decubitus quidem, in quibus facta tollit, haec ante facta prohibet*" μανθάνεις; non opinor. Itaque Galenus infelix corrector ad emendandum se accingit et pro σκΗψις reponit σκΘψις et ita pergit dicere: γραφόντων γὰρ τῶν παλαιῶν τόν τε τοῦ Η φθόγγον καὶ τὸν τοῦ Θ δι' ἑνὸς χαρακτῆρος, ὃς νῦν μόνος σημαίνει τὸν ἕτερον φθόγγον τὸν Η (lege Θ) πολλὰ γέγονεν ἁμαρτήματα τῶν ἐγγραφομένων (lege ἐκγρ.) οὐ κατὰ τὴν γνώμην τῶν γραψάντων τὴν μετάθεσιν τῶν γραμμάτων ποιησαμένων. Διὸ καὶ προσέχειν ἀκριβῶς χρὴ ταῖς τοιαύταις γραφαῖς ἐν αἷς δυνατόν ἐσι τὸν τοῦ Η φθόγγον εἰς τὸν τοῦ Θ μεταθέντας ἢ τοὔμπαλιν γράψαντας ἐπανορθώσασθαι τὴν γραφήν· ὁμοίως δὲ κἀπὶ τοῦ Ο καὶ Ω ποιητέον ἐπειδὴ καὶ τούτων ἀμφοτέρων οἱ φθόγγοι δι' ἑνὸς χαρακτῆρος ἐγράφοντο.

Tom. XVII. 1. pag. 197: παρὰ τὸ θέατρον. γράφουσί τινες οὐ θέατρον ἀλλὰ θέρεθρον, ἵν' ἔχωσιν ἐξηγεῖσθαι χωρίον τι εἶναι παρὰ τὸ θέρεσθαι κεκλημένον οὕτως. Hinc sumtum quod legitur in Galeni glossis: Θέρετρον: τόπος ἐνδιατρίβειν θέρους ἐπιτήδειος. ἔνιοι δὲ θέντρον γράφουσιν.

Absurda vocabula sunt et Θέρετρον et Θέντρον.

Θέρετρον est vetus scribarum error, qui Galenum decepit in talibus plumbeum. ΘέΝτρον est scribae dormitantis pro ΘέΗτρον.

Digitized by Google

Solebant Romae superstitiosi homines de aegrotantium salute non medicos, sed vates consulere, *καίτοι τοὺς μάντεις οὐδέποτ' ἀληθῶς ὁρῶντες ἐπ' ἀρρώστου προειπόντας ἐν Ῥώμῃ*, ut scribit Galenus Tom. XVII. 1. pag. 250, qui satis *εὐήθως* addidit: *τῶν γὰρ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν οὐ πεπείραμαι.*

Quam inepti homines vivo Galeno Alexandriae medicinam docerent et docerentur ostendit Galenus Tom. XVII. 1. pag. 499: *ἔνιοι τῶν ἐξηγουμένων τὰ βιβλία κατεγνώκασιν εἰς τοσοῦτον τῶν ἀκροατῶν ὡς ἐγώ ποτε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τοιαύτης ἐξηγήσεως ἤκουσα περί τινος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἐπιδημίων ἀρρώστου γεγραμμένου κατὰ τὴν ῥῆσιν, ἧς ἡ ἀρχή· „Σεληνὸς ὃς ᾧκει ἐπὶ τοῦ Πλαταμῶνος" ἐν γὰρ τῷ διηγεῖσθαι τὰ συμβάντα τούτῳ καὶ τοιαύτην τινὰ ῥῆσιν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης· „νυκτὸς οὐδὲν ἐκοιμήθη, λόγοι πολλοί" τούτοις οὖν ἐπεφώνησεν ὁ ἐξηγούμενος τὸ σύγγραμμα· Σεληνὸς γὰρ ἦν. οἱ μαθηταὶ δὲ ἀναπηδήσαντες ἐκεκράγεσαν ὑπερθαυμάζοντες.* digni profecto tali professore discipuli!

Tom. XVII. 1. pag. 575. *Σάτυρος δὲ καὶ Φιλιανὸς ἐπὶ πλεῖον αὐτῷ* (Quinto) *συνδιατρίψαντες οὐδεμίαν τοιαύτην ἐξήγησιν εἰς Κόϊντον ἀνέφερον.* [*οὐκ*] *ἀκριβῶς γὰρ ἐπίσαμαι τοῦτ' ἐγὼ ἀμφοτέροις διδασκάλοις χρησάμενος.* Manifestum est *οὐκ* expungi oportere. Quis enim sine risu legat quod bonus interpres dedit: *Non enim id ego accurate scio quamquam utroque praeceptore sum usus.*

Discimus a Galeno in magna bibliotheca Alexandrina libros viris eruditis ut otiose eos domi suae legere possent commodari solere. Tom. XVII. 1. pag. 606: *ἔνιοι μὲν γάρ φασιν αὐτὸν λαβόντα τὸν τρίτον τῶν Ἐπιδημίων ἐκ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μεγάλης βιβλιοθήκης ὡς ἀναγνωσόμενον ἀποδοῦναι παρεγγράψαντα ἐν αὑτῷ καὶ μέλανι καὶ γράμμασι παραπλησίοις τοὺς χαρακτῆρας τούτους.*

Non uno loco Galenus narrat in libris antiquis notas numerorum scribi solere, in recentioribus vocabula et nomina literarum plene perscribi. Tom. XVII. 1. pag. 633: *ἐνίοις δὲ καὶ τὸ Α πρόσκειται, κατά τινα δὲ ἀντ' αὐτοῦ γέγραπται πρῶτος,*

Digitized by Google

ἐν ἄλλοις δὲ πρώτῃ. et pag. 730: ἔνια μὲν τῶν ἀντιγράφων (ἔχει add.) προσγεγραμμένον τὸ τετάρτῃ, τινὰ δὲ τὸ τεταρταῖοι, τὰ δὲ τούτων ἔτι παλαιότερα τὸ Δ γράμμα. Itaque nostri est arbitrii in singulis locis constituere utrum εἷς an πρῶτος scribendum sit, et τέτταρα an τέταρτοι an τεταρταῖοι similiterque in caeteris.

Tom. XVII. 1. pag. 648: διηγήσεως ἄρχεται τῶν ἰσορισμάτων αὐτό. Barbarum est ἰτόρισμα et ἰσόρημα non est huius loci. Legendum: τῶν ἰσορημένων αὐτῷ.

Tom. XVII. 1. pag. 680: σπανίως πάνυ παρὰ τοῖς παλαιοῖς εὑρίσκεται τὰ τοιαῦτα ῥήματά τε καὶ ὀνόματα, λέγω δὲ τὸ ἰλλαίνειν καὶ τὸ ἰλλός, ἀφ' οὗ καὶ ὁ Σώφρων δοκεῖ πεποιηκέναι τὸ συγκριτικὸν ὀνομαζόμενον παρὰ τῶν γραμματικῶν·

ἰλλότερον τἀνκύονα.

Aristophanes *Thesmoph.* vs. 846

ἰλλὸς γεγένημαι προσδοκῶν· ὁ δ' οὐδέπω.

ubi Scholiasta: ἰλλός: τυφλός, διεσραμμένος τὴν ὄψιν. Σώφρων· ἰλλοτέρα τᾶν κορωνᾶν.

Tom. XVII. 1. pag. 793: ὥςε ἠναγκάσθην ἐγὼ διὰ τοῦτο THN τε παλαιότητα τῶν ἀντιγράφων ἐπιζητῆσαι τά τε ὑπομνήματα τῶν πρώτων ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον. Galenus scripserat TA τε παλαιόTATA τῶν ἀντιγράφων. Notum est παλαιότητα et παλαιότατα eodem compendio scribi: παλαιδ.

Tom. XVII. 1. pag. 795: πάντων δὲ τῶν ὑπαλλαξάντων τὰς παλαιὰς γραφὰς τολμηροτάτOTC τοὺς περὶ Καπίτωνα καὶ Διοσκορίδην εὑρίσκω πράξαντας τοῦτο. Lege τολμηρότατA τούς. Cf. Tom. XV. pag. 215 ἀποφαίνονται τολμηρότατα τὸ ἐπελθὸν (*quod in buccam venit*) οἱ ἐξηγηταί. et Tom. XV. pag. 22 τὴν λέξιν ὑπήλλαξε τολμηρῶς.

Notabilis est scribae error Tom. XVII. 1. pag. 812 in loco Hippocratis: ῥαγέντος ἑνὸς (ὑμένος) οἱ λοιποὶ ἀκιNΔTνοτέρην δύναμιν ἔχουσι καὶ ῥήγνυται πρῶτος μὲν ὁ ἐκείνου ἐχόμενος ἔπειτα ὁ ὕςατος. Hippocrates usus erat perantiquo vocabulo Homerico

Digitized by Google

ἀκιΔΝοτέρην, id est ἀσθενεςέραν, quod quum scribam fugeret substituit „*vocabulum bene Graecum*" ἀκινδυνοτέρην, sed cum sententia pugnans. Turpi errore apud Hesychium legitur:

'Ακιάνωτερον: ἀσθενέςερον.

ex Homerico:

οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο.

Galenus animadvertit Tom. XVII. 1. pag. 826: φαίνεται νήπια λέγων τὰ ἕως ἥβης καὶ οὐχὶ τὰ νεογνὰ μέχρι τῶν πέντε ἢ ἓξ ἐτῶν, et simili sensu dixisse Herophilum: τοῖς νηπίοις οὐ γίγνεται σπέρματα μεγάλα, καταμήνια, κύημα, φαλακρότης, quod cum nonnulli non intellexissent bonum medicum derisui habuerunt serio narrantem puerulis et puellulis quinque aut sex annorum οὐ γενέσθαι σπέρματα μεγάλα vel καταμήνια. Mireris in his derisoribus Callimachum fuisse, sed disertum est Galeni testimonium: οὐ γὰρ τοῖς μέχρι τῆς προειρημένης ἡλικίας (quinque vel sex annorum) παραγιγνομένοις λέγει μὴ γίγνεσθαι ταῦτα — ὅπερ τινὲς δεχόμενοι καταγελῶσιν αὐτοῦ ὡς τὰ πᾶσι γιγνωσκόμενα διδάσκοντος, ὧν ἐςὶ καὶ ὁ Καλλίμαχος.

Tom. XVII. 1. pag. 909: ἀλλὰ ταῦτα μὲν εὐκαταΦρόνητα καὶ σμικρὰ καθάπερ καὶ πάνθ' ὅσα περὶ τῆς λέξεως ἐξήγηται τῆς τῶν πραγμάτων ἀληθείας Φυλαττομένης. Pro ἐξήγηται restituendum ἐΖήΤηται, *omnia quae de lectione* quaesita *sunt*. Omnes enim de vera scriptura quaestiones dummodo de loci sententia constet Galenus vult contemnere videri, quod quam sit lubricum et periculosum non melius quam ex gravissimis erroribus, in quos Galenus ipse se passim induit, declarari potest. Si quis alius, Galenus in arte interpretandi plumbeus est et omnino in rebus grammaticis, quas locis sexcentis adunco naso suspendit. Praeclare Ermerins in Praefatione ad Hippocratem Tom. I. pag. V: „*Galenum paene delectatum esse dixerim scribendo amplos commentarios in libros, quos neque ipse, neque quisquam umquam intellexit aut intelliget*". Primus omnium ausus est vir egregius immatura morte litteris ereptus ea redarguere et convellere quae alii aut inepte probabant aut stulte mirabantur, de qua re alius dabitur dicendi locus.

Digitized by Google

Tom. XVII. 1. pag. 989: *Φαίνονταί τινες ποιεῖν ὅπερ ὁ Τίμων εἶπεν·*

εἰκάζων τί θέλεις, ὀλίγον κρέας, ὀσέα πολλά.

ubi fortasse scribendum: *εἰκάζΩ τί θέλεις.*

Tom. XVII. 2. pag. 19: *προσέγραψεν „ἦν τὸ πρῶτον ἐθεράπευσα" διὰ τὸ μεμνῆσθαι τὸ ὄνομα τῆς γυναικός.* Nonne sentis negationem excidisse *διὰ τὸ* MH *μεμνῆσθαι*? Oblitus erat mulieris nomen et propterea dixit: *ἦν τὸ πρῶτον ἐθεράπευσα.*

Tom. XVII. 2. pag. 32: *Διοσκορίδης δὲ οὕτως ἔγραψε τὴν ῥῆσιν· „Ἀρκεσιλάῳ δὲ κακὸν Ὦιδει τὸ Φυσῶδες" ἀντὶ τοῦ κακὸν ὄζεΤΟ τὸ Φυσῶδες.* Scribendum: *κακὸν ΘΔώδει* et *κακὸν ὄζε τὸ Φυσῶδες. Ὀδωδέναι* et *ὄζειν* idem est, sed hoc Athenienses utebantur, illo Iones et poëtae.

Tom. XVII. 2. pag. 67: Hippocrates: BPAXEA *ὑφέντα παχῦναι σκληρά.* ad haec Galenus: *αὕτη μὲν ἡ παλαιὰ γραφή. οἱ δὲ περὶ τὸν Σαβῖνον οὐ* BPAXEA *γράφουσιν ἀλλὰ* BPAXIONA — *οὐ μόνον ἰδίαν ἐξηγούμενοι γραφὴν ἀλλὰ καὶ Πιθανῶς ἀξιοῦντες ἡμᾶς ἀκούειν τὸν βραχίονα ὑφέντα λελέχθαι περὶ τῆς ἀπ' ἀγκῶνος Φλεβοτομίας.* Galenus, qui iure hanc futilem correctionem reiicit, non *πιθανῶς* scripserat sed *Ἀπιθάνως.*

Tom. XVII. 2. pag. 104: *Καπίτων δὲ οὐδὲ τῶν δευτέρων ἠξίωσε τὴν ἐν ἅπασί τε τοῖς ἀντιγράφοις εὑρισκομένOIC γραφήν, ἅπασί τε τοῖς ἐξηγηταῖς ὁμολογουμένην.*

Emenda: *εὑρισκομένHN* et *οὐδὲ τῶν δευτερEIων ἠξίωσεν.*

Tom. XVII. 2. pag. 131: *οὕτω διακειμένοις συμφέρει — ἀπέχεσθαι — βοῆς, ὡς οὐ μόνον τὰ προερρωγότα τῶν ἀγγείων ἐπιρPIΠTειν δυναμένης ἀλλὰ καὶ τὰ μήπω πρότερον πεπονθότα.* Sensu vacuum est *ἐπιρρίπτειν*, sed lenissima correctione restituendum *ἐπιρPHTTEIN* (*ἐπιρρήττειν*) ut tum dicebant pro *ἐπιρρηγνύναι.* Ita inter se opponuntur *τὰ προερρωγότα* et *ἐπιρρήττειν*, ut *τὰ προειρημένα* et *ἐπιλέγειν.*

Tom. XVII. 2. pag. 136: *οὓς γὰρ ἂν ἡδέως ὁρῶσι τούτοις*

Digitized by Google

μᾶλλον πείθονται, — οὓς δ' ἂν ἀήθως ὁρῶσιν οἱ ἄνθρωποι κἂν τὰ συμβουλεύωσιν οὐ πείθΩσιν.

Supple et emenda: *κἂν τὰ ΤAPICTA συμβουλεύωσιν οὐ πείθΟΤσιν.*

Tom. XVII. 2. pag. 144 sqq. ad verba Hippocratis: *εἴσοδοι, λόγοι, σχῆμα, ἐσῄης τῷ νοσοῦντι, κουρή, ὄνυχες, ὀσμαί*, multa annotavit Galenus, unde medicorum ipsi aequalium mores et praesertim vitia cognoscuntur. Hippocrates, (aut quicumque has lacinias collegit) manifesto ostendit quae essent medici erga aegrotantes officia. Primum ponit *τὰς εἰσόδους*, quo pacto medicum ad aegrotos introire oporteat. Ad haec Galenus: *ἰατροὶ δέ τινές εἰσιν οἳ μέχρι τοσούτου μωραίνουσιν ὡς καὶ τοῖς κοιμωμένοις ἐπεισιέναι μετὰ ψόφου ποδῶν, φωνῆς μείζονος, ὑφ' ὧν ἐνίοτε διεγερθέντες οἱ νοσοῦντες ἀγανακτοῦσί τε πρὸς αὐτοὺς καὶ βεβλάφθαι τὰ μέγιστά φασιν.* Incredibilis fere est haec arrogantium homuncionum importunitas, in quorum numero erant, Romae praesertim, medicinae plane imperiti, quibus impudentia erat pro arte. De methodicis quibusdam scribit Galenus Tom. XIII. 117: *οὐδένα γὰρ εἶδον ἐγὼ σωθέντα τῶν εἰς τοιοῦτον ἰατρὸν ἐμπεσόντων.* et talis erat tota *ἡ τῶν Θεσσαλείων ὄνων ἀγέλη* iudice Galeno Tom. XVIII. 1. pag. 274.

Secundo loco ponuntur *λόγοι*, de quibus memorabile est quod Galenus dicit oportere pag. 148: *εἰ πεπαιδευμένῳ διαλέγοιτό τις ἀνδρὶ μετὰ τοῦ μὴ σολοικίζειν τε καὶ βαρβαρίζειν καὶ γὰρ ἐκ τῶν τοιούτων εὐκαταφρόνητοι τοῖς κάμνουσιν οἱ ἰατροὶ φαίνονται.* Non satis cogitant philologi quidam quam male et vitiose Galeni aequales Graece loquerentur, quorum sordida oratio soloecismis et barbarismis scatebat. Galenus ipse, qui sibi in ea re satis placet *ἐν τοῖς τῶν παλαιῶν συγγράμμασι διαταραχείς*, in multis admodum negligenter depravatam aequalium *συνήθειαν* sequitur et subinde iactat *dummodo intelligatur quod dicat id esse sibi satis.* Quam vitiosa sit Galeni oratio et exemplis compluscullis iam ostendimus et alias de industria multis exemplis ostendemus.

Deinde ponit Hippocrates *σχῆμα* docetque quid sit medico *εὔσχημον*, quid *ἄσχημον*. Graphice describit aequalium medicorum in ea re vitia, quorum *ἔνιοι μὲν ἀνατεταμένοι καὶ πλατεῖς εἰσίασί τε καὶ καθέζονται, ἔνιοι δὲ διατεθρυμμένοι, τινὲς δ' ἐγκεκυφότες καὶ ταπεινοί.*

Digitized by Google

Deinde *περὶ κουρᾶς* disserit, in quo loco memorabile est quod scribit de M. Aurelio et Lucio Vero: *ϛοχάζεσθαι τοίνυν σε χρὴ καὶ τούτου πρὸς τὸν ἰατρευόμενον ἀποβλέποντα, καθάπερ ἐπ' Ἀντωνίνου τοῦ Κομμόδου πατρὸς ἐποίουν οἱ συνόντες ἅπαντες ἐν χρῷ κειρόμενοι, Λούκιος δὲ μιμολόγους αὐτοὺς ἀπεκάλει. καὶ διὰ τοῦτο πάλιν ἐκόμων οἱ μετ' ἐκείνου.* Sic igitur etiam in minimis dissidebant bonus philosophus et homo nequam, qui illius philosophiam et philosophos derisui habebat.

Tom. XVII. 2. pag. 145: *νοσοῦντός τινος εἶτ' εἰπόντος τῷ Καλλιάνακτι τεθνήϹομαι, φασὶν αὐτὸν ἐπιφωνῆσαι τόδε τὸ ἔπος·*

εἰ μή σε Λητὼ καλλίπαις ἐγείνατο.

ἑτέρῳ δὲ ταὐτὸ τοῦτ' εἰπόντι φάναι·

κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.

Scribendum: *τεθνήΞομαι.* Athenienses ex *τέθνηκα* formabant *τεθνήξω*, ut ex *ἔϛηκα ἐϛήξω*, Graeculi *ἐϛήξομαι* dicebant et *τεθνήξομαι*, sed *τεθνήσομαι* barbarum est.

Tom. XVII. 2. pag. 146: *ἐκδιδάσκοντος δὲ (τοῦ ἰατροῦ) τὸν κάμνοντα πείθεσθαι τοῖς* ΠΡΑ*ττομένοις ὑΦ' ἑαυτοῦ.* Tralaticio errore sic scribitur pro ΠΡΟϹΤ*αττομένοις.*

Galenus Tom. XVII. 2. pag. 151 enumerans quae sint medici erga aegrotantes officia ostendit multis exemplis quanta fuerit nonnullorum rusticitas et importunitas et in his: *ἐπὶ δὲ Κοΐντου τοῦ κατὰ τοὺς πατέρας ἡμῶν ἰατρεύοντος ἐν Ῥώμῃ τοιοῦτό τι συνέβη. μετ' ἄριϛον ἐπεϛκέπτετό τινα τῶν πλουσίων τε καὶ πολὺ δυναμένων ἀνδρῶν ὄζων οἴνου ϛΦοδρῶϛ. πυρέττων οὖν ἱκανῶϛ ὁ κάμνων — ἡξίου προσωτέρω χωρήϛΘΙΝ τὸν Κοΐντον, ἀνιᾶν αὐτὸν ἐξόζοντα ϛΦοδρῶϛ οἴνου. ταῦτα μὲν οὖν ὁ κάμνων ἐΦαίνετο μετρίως λέγειν· ὁ Κοΐντος δ' ἀβελτέρως αὐτῷ προσενεχθεὶς ἐκέλευεν ἀνέχεσθαι τῆϛ ὀσμῆϛ. καὶ γὰρ ἑαυτὸν ἔΦη τοῦ κάμνοντος ἀνέχεσθαι πυρετοῦ ὄζοντος, εἶναι δ' οὐκ ἴσον ἢ πυρετὸν ἢ οἶνον ὀσμᾶσθαι.* In his corrige: *ἡξίου προσωτέρω χωρῆϛΑΙ*, et: *ἀνιᾶν* (ΓΑΡ) *αὐτὸν Ὄζοντα ϛΦοδρῶϛ οἴνου.*

Praeterea expunge *ἢ* post *οὐκ ἴσον*. Ipsius Galeni negligentiae imputanda videtur vitiosa compositio: *καὶ γὰρ ἑαυτὸν ἔΦη ἀνέχεσθαι* pro *καὶ γὰρ* ΑΤΤΟϹ.

Digitized by Google

Continuo addit Tom. XVII. 1. pag. 151: ἕτερον δ' ἰατρὸν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας Ἀσίας οἶδα δυσώδεις ἔχοντα τὰς μάΛΑC ὡς διὰ τοῦτο μὴ φέρειν αὐτοῦ τὴν εἴσοδον ἄνθρωπον νοσοῦντα μηδένα καθάρΙον. In his inest dicendi vitium ab ipso Galeno profectum τὰς μάλας pro τὰς μασχάλας. Photius ex Aelio Dionysio v. Ὑπὸ μάλης annotat: ὅταν δὲ πληθυντικῶς λέγωσιν οὐ μάλας λέγουσιν ἀλλὰ μασχάλας. Λυσίας· καὶ τὴν μὲν κόμην (lege κεφαλὴν) ψιλὴν ἔχεις, τὰς δὲ μασχάλας δασείας. Latius autem hic usus patet quam ὁ ἀττικιστὴς scribit, namque in utroque numero ἡ μασχάλη et αἱ μασχάλαι dicebant constanter praeterquam in antiqua locutione ὑπὸ μάλης clam, clanculum, furtim. Itaque dicebant εἰς μασχάλην, αἶρε μασχάλην et δυσώδεις ἔχων τὰς μασχάλας, ἔχεις τὰς μασχάλας δασείας.

Contra scribarum error est in ἄνθρωπον καθάριον, pro καθάρϵΙον. Καθαρός et καθάρειος proba sunt sed non eodem sensu. Καθάριος vitiosum est et ubique in καθάρειος convertendum. Emendate legitur apud Galenum Tom. XV. pag. 192: οὐδεὶς δὲ τῶν καθαρείων ἀνθρώπων ἀνέχεται ῥυπαρῶν ἱματίων.

Καθαρῶς et καθαρίως (scrib. καθαρείως) in Hippocratis codicibus confundi annotavit Galenus Tom. XVII. 2. pag. 138.

Tom. XVII. 2. pag. 151: ἐπὶ δὲ Κοΐντου τοῦ κατὰ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ἡμῶν ἰατρεύοντος ἐν Ῥώμῃ καὶ τοιοῦτόν τι συνέβη. Adversis frontibus inter se pugnant κατὰ τὴν πατρίδα ἡμῶν, id est Pergami, et ἐν Ῥώμῃ. Callide interpres „*Quinto* civi nostro *Romae medicinam exercenti id contigit*". Sed non inest hoc in verbis Graecis. Galenum scripsisse arbitror κατὰ ΤΟΤC ΠΑΤΘΡΑC ἡμῶν *patrum nostrorum memoria*. Quintus enim discipulos habuit Satyrum et Phicianum, quos Galenus habuit praeceptores cf. Tom. II. pag. 224: ἐγὼ δὲ ἐν τῇ πατρίδι κατ' ἐκεῖνον ἔτι διέτριβον τὸν χρόνον ὑπὸ Σατύρῳ παιδευόμενος — ἐτεθνήκει δ' οὐ πρὸ πολλοῦ Κόϊντος ὁ διδάσκαλος τοῦ Σατύρου. cf. Tom. XVII. 1. pag. 575 et Tom. XVI. pag. 524: τοῦτο Σάτυρος ὁ Κοΐντου μαθητής, ὃν ἐγὼ πρότερον εἶχον διδάσκαλον Πέλοπος, οὕτως ἐξηγεῖτο.

Tom. XVII. 2. pag. 166: ἀλλ' ἐπεὶ τυΦλώττει τὸ Φιλοῦν περὶ τὸ Φιλούμενον διὰ τοῦτο ἡ Φιλαυτία πολλάκις ἐργάζεται τυΦλοὺς ἡμᾶς ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις μόνοις, εἰ καὶ τὰ ἀλλότρια βλέ-

Digitized by Google

τομεν ἀκριβέςατα. Compara quod scripsimus in *Mnemosyne* 1880 pag. 234.

Tom. XVII. 2. pag. 177: *χρὴ δὲ μὴ ΠΘΡΙβιάζεσθαι τὴν Φύσιν ἀκαίρως ἀλλ'* [*ὡς*] *ὑπηρετεῖν εὐκαίρως.* Egregium sane praeceptum sed corrigendum est ΠΑΡΑβιάζεσθαι et *ὡς* expungendum.

Tom. XVII. 2. pag. 186:

ἠέρα δ' Ἥρη
Πότνια πρόσθε βαθεῖαν ἐρυκέμεν.

Non intellexit scriba quid esset ΠΙΤΝΑ et *πότνια* substituit pro

π ί τ ν α πρόσθε βαθεῖαν

Iliad. Φ vs. 7.

Grammatici Graeci *textum* quod vocamus appellant *τὸ ὕφος* aut *τὸ ἔδαφος*, et *margines τὰ μέτωπα* aut *τὰ μετώπια*, et quod *in tergo* scriptum est *τὸ κατὰ νώτου γεγραμμένον.* Tom. XVII. 2. pag. 194: *Διοσκορίδης ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ βιβλίου προσέγραψεν ἐν δύο μόνοις ἀντιγράφοις εὑρηκὼς ὧδί πως ἔχουσαν τὴν γραφήν.* Tom. XVII. 1. pag. 80: *ἐνίοτε γὰρ ὑπὲρ ἑνὸς πράγματος διττῶς ἡμῶν γραψάντων εἶτα τῆς μὲν ἑτέρας γραφῆς κατὰ τὸ ὕφος οὔσης, τῆς δ' ἑτέρας ἐπὶ θάτερα* (leg. *θατέρου*) *τῶν μετώπων ὅπως κρίνωμεν αὐτῶν τὴν ἑτέραν.* Tom. XVII. 1. pag. 634: *παραγέγραπται τοῦτο πρός τινος οὐχ ὑΦ' Ἱπποκράτους αὐτοῦ γέγραπται. τάχα δέ τις καὶ προσέγραψεν ἕνεκεν ἑαυτοῦ καθάπερ εἰώθαμεν ὑπόμνησιν ἐν τοῖς μετωπίοις τὰ τοιαῦτα προσγράΦειν. εἶτά τις τῶν μεταγραΦόντων* (*τὸ* add.) *βιβλίον ὡς αὐτοῦ τοῦ συγγραΦέως ὂν εἰς τὸ ὕφος αὐτὸ μετέθηκεν.* Tom. XV. pag. 624: *ἡ γὰρ ἀταξία τῶν λόγων οὐκ ἄλλως ἔοικεν ἢ οὕτως γεγονέναι προσγραΦομένων μὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ἐν τῷ βιβλίῳ — ἐνίων μὲν ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐνίων δὲ κατὰ τοῦ νώτου μὴ δυνηθέντος δὲ τοῦ ἐγγραΦομένου* (leg. ἙΚγρ.) *τὴν οἰκείαν ἑκάςῳ τάξιν ἀποδοῦναι.* Tom. XVIII. 2. pag. 863: *συμβαίνει δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις βιβλίοις — ἄλλως καὶ ἄλλως ἐνίοτε τὸν γραΦέα τὰ αὐτὰ πράγματα γράΦειν* (*πρὸς* add.) *ἑαυτὸν σκοπούμενον ᾧτινι λέξει χρήσεται μᾶλλον εἰθ' εὑρόντα τὸν βιβλιογράΦον ἐνίας μὲν αὐτῶν ἐν τοῖς μετώποις γεγραμμένας, ἐνίας δὲ κατὰ τοῦ μετώπου* (leg. ΝΩΤΟΥ) *πάσας ἐγγράψαι τῷ ἐδάΦει τοῦ συγγράμματος.* Sic annotationes gram-

Digitized by Google

maticorum in marginibus adscriptae appellantur *τὰ παραχείμενα ἐν τοῖς μετώποις (μετωπίοις) σχόλια* apud Dindorf. ad ST. TH. v. *Μέτωπον*.

Cf. Tom. XVII. 1. pag. 909: *γέγραπται μὲν οὖν τοῦτο κατὰ πολλὰ τῶν ἀντιγράφων, ὀρθῶς δὲ ἐν τοῖς κατὰ Διοσκορίδην οὐ γέγραπται. φαίνεται γὰρ ὡς (ἐπ' add.) ἐξηγήσει προσγραφὲν ὑπό τινος αὖθις δὲ εἰς τοῦδαφος ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου μετατεθεῖσθαι.* Praeterea Tom. XVI. pag. 468: *ἄλλοι δὲ ἐν τοῖς πάνυ παλαιοῖς ἐδάΦΟΙC γεγράφθαι οὕτω φασίν*, emenda *ἐδάΦΘCI in antiquissimis textis.*

Tom. XVII. 2. pag. 224: *μακρόλογΟΝ περιττὴν εἰδὼς γιγνομένην εἰ περὶ τῶν αὐτῶν λέγει τις τὰ αὐτά.* Galenus dederat *μακρολογΙΑΝ*, quod scribebatur *μακρολῦ*, ut ad Iamblichi *vitam Pythagorae* ostendimus.

Tom. XVII. 2. pag. 236: *τῇ Φύσει δ' ὑπάρχει πεπαιδευμένα τὰ μέγιστα εἶναι χωρὶς τοῦ μαθεῖν, ὥσπερ ὁ Θουκυδίδης ἐπὶ τοῦ Θεμιστοκλέους εἶπεν· οἰκεία γὰρ Συνέσει καὶ οὔτε προμαθὼν εἰς αὐτΟΤC οὐδὲν οὔτ' ἐπιμαθὼν τῶν δὲ παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς ΚΑΛΛιστος γνώμων καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής.* Emendate scriptum est in libris nostris *Ξυνέσει* et *ἐς αὐτΗΝ οὐδέν* et *τῶν ΤΘ παραχρῆμα* et *ΚΡΑΤιστος γνώμων.*

ΔΙΦΘΘΡΑΙC — ΔΙΑΦΟΡΟΙC. Galenus XVII. 2. pag. 249: *διὰ τοῦτ' οὖν οὐδὲ γνήσιον νομίζω τὴν προκειμένην ῥῆσιν εἶναι, παρεγγεγράφθαι δ' ὑπό τινος ὥσπερ καὶ ἄλλας οὐκ ὀλίγας· ἴσως δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θέσσαλον,* ("ΟΝ add.) *ἀθροῖσαί Φασι τὰς ὑπογραφὰς τοῦ πατρός, εὑρόντα γεγραμμένας ἐν χάρταις τε καὶ ΔΙΦΘΘΡΑΙC καὶ δέλτοις καὶ τοιαύτας τινὰς παρεντεθεικέναι ῥήσεις.* Tom. XVII. 1. pag. 922: *τὰ γὰρ ἐν ΔΙΑΦΟΡΟΙC* (lege *διφθέραις*) *ἢ χάρταις ἢ δέλτοις ὑΦ' Ἱπποκράτους γεγραμμένα τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεσσαλὸν ἀθροίσαντά Φασι ταυτὶ τὰ δύο βιβλία συνθεῖναι.* Tom. XVIII. 2. pag. 630: *τινὲς μὲν γὰρ καὶ πάνυ παλαιῶν βιβλίων ἀνευρεῖν ἐσπούδασαν πρὸ τριακοσίων ἐτῶν γεγραμμένα τὰ μὲν ἔχοντες ἐν τοῖς βιβλίοις, τὰ δὲ ἐν τοῖς χάρταις, τὰ δὲ ἐν ΔΙΑΦΟΡΟΙC [φιλύραις], ὥσπερ τὰ παρ' ἡμῖν ἐν Περ-*

Digitized by Google

γάμῳ, emenda διΦθέραις et Φιλύραις expunge. Tom. XVI. pag. 4: ὡμολόγηται γὰρ οὖν ἤδη καὶ ταῦτα συνθεῖναι Θεσσαλὸν τὸν Ἱπποκράτους υἱὸν τὰ μὲν αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ἐν ΔΙΦΘΕΡΑΙC τισὶν ἢ δέλτοις εὑρόντα ὑπομνήματα, προσθεῖναι δὲ καὶ αὐτὸν οὐκ ὀλίγα quae iisdem plane verbis leguntur Tom. VII. pag. 890.

Tom. XVIII. 1. pag. 168: τὸ χασμᾶσθαι καθάπερ καὶ ΣΚΘΤΟδινᾶσθαι. Nihili verbum est σκοτοδινᾶσθαι et videtur librario σκοτοδινιᾶν obversatum fuisse. Vera lectio est ΣΚΟΡδινᾶσθαι. Photius v. Σκορδινᾶσθαι: τὸ παρὰ Φύσιν ἀποτείνειν τὰ μέλη μετὰ τοῦ χασμᾶσθαι διακλώμενον. Ἀριστοφάνης Ἀχαρνεῦσι (vs. 30):

σένω, κέχηνα, σκορδινῶμαι, πέρδομαι.

Tom. XVIII. 1. pag. 197: ὅτῳ δ' οὐκ ἔστι τῶν στοιχείων ἐπισήμη, σχολῇ γ' ἂν οὗτος [οὐ] τὰς συλλαβὰς εἰδείη. Ineptissime οὐ additum est. Iterum negatio stulte est interposita pag. 254: δέομαι οὖν συγχωρῆσαί μοι κολάσαι τὴν ἀπαιδευσίαν αὐτοῦ λόγοις τραχυτέροις ὧν [οὐκ] εἴθισμαι χρῆσθαι, verbis asperioribus quam quibus uti soleo.

Galenus Tom. XVIII. 1. pag. 253: κυριώτατον γὰρ ἄν τις εἴποι τοῦτο δὴ τὸ συνήθως λεγόμενον ὡς οὐδὲν ἔστιν ἀπεραντολογώτερον τἀνθρώπου.

Θερσίτης δέ τιC μοῦνος ἀμετροεπὴς ’ΘΛΛΘΙ.

vitiosissime pro δ' ἔτI μοῦνος ἀμετροεπὴς ’ΘΚΟΛΩΙΑ. Manifestum tenemus glossema in ’ΘΚΟΛΩΙΑ.
ἰλάλει

Galenus Tom. XVIII. 1. pag. 254: οὐκ ἐμοῦ σωΦρονίζοντος ἀλλ' Ὀδυσσέως τινὸς ἔδεῖτο τοῦ τῷ σκήπτρῳ καθΘΖομένου. Vera lectio est τῷ σκήπτρῳ καθIΞομένου. Noto usu καθικνεῖσθαι est *ferire, percutere* ῥάβδῳ, βακτηρίᾳ, σκήπτρῳ, ξίΦει et sim. Lucianus in *Symposio* cap. 16: τάχα δ' ἄν τινος καθίκετο τῇ βακτηρίᾳ.

Galenus Tom. XVIII. 1. pag. 254: ἐπεὶ τοίνυν ἄκων ἠναγκάσθην γράΦειν, ταῦτα Δ' ΘICI μοι προοιμίου τινὸς ὅπως μὴ καταγνωσθῇ ὑπὸ τῶν ἀναγνωσομένων αὐτά. Emenda: ἠναγκάσθην γράΦειν ταῦτα, ΔΘI μοι προοιμίου τινός.

Digitized by Google

Galenus Tom. XVIII. 1. pag. 254: δέομαι οὖν συγχωρῆσαί μοι κολάσαι τὴν ἀπαιδευσίαν αὐτοῦ λόγοις τραχυτέροις ὧν [οὐκ] εἴθισμαι χρῆσθαι. δεινὸν γὰρ εἰ τοῦτΟΝ ἐξέσαι λοιδορεῖσθαι τῶν παλαιῶν τοῖς ἁρίσοις, ἡμῖν Δ' οὐκ ἐξέσαι δι' ἀποδείξεων ἐναργῶν ἐξελέγχειν αὐτοῦ τὴν ἀπαιδευσίαν. Manifestum est primum οὐκ esse delendum: *verbis asperioribus quam quibus soleo uti*, deinde scribendum: εἰ τουτΩΙ ΜΘΝ ἐξέσαι.

Tom. XVIII. 1. pag. 291: Ἰουλιανὸς δὲ ὁμοιότατός ἐσι τῷ κατὰ τὸν Αἰσώπου λόγον ὄνῳ, ὃς θεασάμενος ἓν τῶν Μελιταίων κυνίδιον Ἀρισοσίτῳ δεσπότῃ συγκατακείμενον ἀλλόμενόν τε περὶ αὐτὸν καὶ σκιρτῶν καὶ σεῖον τὴν οὐρὰν κτέ. Absurdum est fabularum personis nomina imponere; at tu emenda: ἀρισΩΝΤΙ ΤΩΙ δεσπότῃ συγκατακείμενον, id est *prandenti domino*, ut additum συγκατακείμενον satis declarat.

Galenus Tom. XVIII. 1. pag. 301: καίτοι τινὲς εἰς τοσοῦτον ἦκουσι σοφίας ὥσε τοῦ Ξενοφῶντος οἰκονομικΩΝ μνημονεύειν οἰόμενοι μαρτυρεῖν αὐτοῖς ἔθος εἶναι τοῖς παλαιοῖς ἐν ἀρχῇ λόγου χρῆσθαι τῷ ΔΘ συνδέσμῳ, διὰ τοῦτό φασιν ἄρχεσθαι τὸν Ξενοφῶντα τοῦ συγγράμματος οὕτως· ἤκουσα ΔΘ ποτε αὐτοῦ, φησί, καὶ περὶ οἰκονομίας τοιάδε μοι διαλεγομένου, μὴ γιγνώσκοντες ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο τῶν Σωκρατικῶν Ἀπομνημονευμάτων ἐσὶ τὸ ἔσχατον. Legendum τοῦ Ξενοφῶντος οἰκονομικΟΤ.

Galenus Tom. XVIII. 1. pag. 307 ex Hippocrate adscribit: οὐ μέντοι διισχυριΘΙω γε εἰ ὀλισθαίνοι ἂν ἢ οὔ. Admodum imperite Galenus putabat διισχυριείω esse verbum desiderativum pro διισχυρισικῶς ἔχω, ut ὀψείω pro ὀπτικῶς ἔχω apud Homerum:

τῷ ῥ' οἵγ' ὀψείοντες ἀϋτῆς καὶ πολέμοιο.

Non vidit enim διισχυριΘΩ futurum Ionicum esse reponendum. Solent sequiores Graeculi pro verbis desiderativis talia substituere, ut γελασικῶς ἔχω pro γελασείω, συμβατικῶς ἔχω pro συμβασείω, ἀπαλλακτικῶς ἔχω pro ἀπαλλαξείω, et sic in caeteris omnibus. Cf. Pierson ad Moeridem v. Ἀπαλλαξείοντες.

In fine loci Hippocratis mendose legitur: οὐκ ἠδυνάμην αὐτοὺς ἀναγνῶΝαι εἰ μὴ μόλις ὅτι τόδε ἐσὶ τοιόνδε, pro ἀναγνῶΣαι, quod Ionicum est pro ἀναπεῖσαι.

Digitized by Google

Praeterea scribendum *ὀλισθάνοι* pro *ὀλισθαίνοι*, quae decrepitae Graecitatis forma est.

Tom. XVIII. 1. pag. 336: *μετρίως αὐτὴν λέγει κατὰ Φύσιν εἶναι· τοῦτο γὰρ σημεῖον ἢ τὸ ἐπιεικέως, ὥσπερ καὶ ὁ ἐπιεικὴς ἄνθρωπος ὁ μέτριος δηλοῦται πρὸς τῶν Ἑλλήνων.* Lege *τοῦτο γὰρ σημΑΙΝΘΙ τὸ ἐπιεικέως.* Inter *εὖ* et *κακῶς* medium locum obtinet *ἐπιεικῶς*, ut inter *εὖ γεγονώς nobili loco natus* et *κακῶς γεγονώς obscuro loco natus* medium est *γεγονὼς ἐπιεικῶς honesto loco natus.* Sic inter *avarum* et *prodigum* medius est *μέτριος ἀνήρ*, ut in *Pluto* vs. 245.

μετρίου γὰρ ἀνδρὸς οὐκ ἐπέτυχες πώποτε.

Tom. XVIII. 1. pag. 340: *καί τις τῶν κωμικῶν* 'ΘΠεῖπεν *ἐπισκώπτων τινὰ δὴ τῶν λοπάδων τοὺς ἄμβωνας περιλείξαι.* Corrige: *εἶπεν ἐπισκώπτων.* Versiculus est Eupolidis apud Erotianum:

πῶς ὦ πολλῶν ἤδη λοπάδων τοὺς ἄμβωνας περιλείξας;

unde lacuna apud Galenum expleri potest sic: *εἶπεν ἐπισκώπτων τινὰ (πῶς ὦ πολλῶν ἤ)δη λοπάδων κτέ.*

Complura Galenus in verborum veterum interpretatione ab Erotiano non nominato sumsit.

Tom. XVIII. 1. pag. 346: *ὁσάκις δέ, οἶμαι, καὶ συνέβη τινὶ γενέσθαι πάθημα τοιοῦτον ἐν τῇ πόλει διὰ τὸ πάντας ἰατροὺς* 'ΘΟΙΚέναι *ἐμοὶ τὰ παράδοξα δεικνύναι συμβολῆς ἕνεκα.* Pro *ἐοικέναι* perspicuum est *εἰωθέναι* reponi oportere. Praeterea deest aliquid ad sententiae integritatem: *quoties*, inquit, *huiusce modi quid accidisset*... supplendum est: (id ego statim sciebam) *quoniam medici omnes haec mihi ostendere solebant.*

Tom. XVIII. 1. pag. 363: *μελεδόνας οἱ ποιηταὶ τὰς λύπας καλοῦσιν ἐν ἴσῳ τὰ μέλη ἐδούσας καὶ κατεσθιούσας.* Scrib. *μελεδώνας.* Haec sola proba forma est *μελεδῶναι* (non *μελεδῶνες*). Galenus qui saepius etymologiarum amatores deridet nunc ipse captus est. Quis enim sanus credat in *μελεδῶναι* verbum *ἔδω* (*ἐσθίω*) inesse? Itaque addidit Hesiodus in noto versiculo:

καὶ πόθον ἀργαλέον καὶ γυιοβόρους μελεδώνας.

(*Oper. et D.* vs. 66). Optime *curae edaces* appellantur *μελε-*

Digitized by Google

δῶναι γυιοBOPοι, ut δημοβόρος βασιλεύς, sed feruntur in libris stultae scripturae γυιοκόρους, γυιοκόνους quae non sunt unius assis.

Μελεδῶναι *curae animum angentes* semper in plurali numero ponuntur, in singulari significat apud Hippocratem idem quod ἐπιμέλεια et θεραπεία, ut δέεται πολλῆς μελεδώνης, πλείονος μελεδώνης δεήσεται, ἀλλὰ χρεία πολλῆς μελεδώνης apud Foesium.

Tom. XVIII. 1. pag. 411 notabilis est scribae error in loco Simonidis: δῆλον δὲ τοῦτο κἀξ ὧν Σιμωνίδης εἶπεν ὧδέ πως ἐχόντων·

οὔπω τις οὕτω δασκίοις ἐν οὔρεσιν
ἀνὴρ λέγονTAI ΔIC ϴN οὐδὲ πάρδαλιν
μόνος ϛενυγρῷ συντυχὼν ἐν ἀτραπῷ

pro ἀνὴρ λέONT' ϔΕΔΘICΘN οὐδὲ πάρδαλιν. Sine mendo idem locus legitur Tom. XVII. 1. pag. 897.

Ad verba Hippocratis Tom. XVIII. 1. pag. 518: πρὸς ἀέτωμα οἴκου annotavit Galenus: οὕτω γὰρ (ἀέτωμα) ἐοίκασιν εἰκάσαντες οἱ παλαιοὶ καλέσαι τοῦτο τῆς οἰκίας τὸ μέρος· ἀετὸν δὲ καὶ οἶδε, καθάπερ καὶ ὁ Πίνδαρός φησιν ἐν ταῖς πλειάσιν·

χρύσεα δ' ὀξύπτερα αἰετοῦ ἄειδον κληδόνες.

καὶ Εὐριπίδης ἐν Ὑψιπύλῃ φησίν·

ἰδοὺ πρὸς αἰθέρ' ἐξαμιλλῆσαι κόραι
γραπτοὺς οἷσι πρόσβλεπον τύπους.

Vera lectio est: χρύσϴIAI δ' 'ΤΠΕΡ αἰετοῦ ἄειδον κΗληδόνες. et apud Euripidem: ἐξαμίλλησαι κόρAIC γραπτοὺς 'ϴN 'ΑϴΤοῖσι προσβλέπϴIN τύπους.

Tom. XVIII. 1. pag. 530 ad verba Hippocratis καὶ ὅπῃ κραίνουσι Galenus annotat: ὠνόμασε δὲ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης τὸ τελευτῶσιν ὁμοίως τῷ ποιητῇ 'ΑριϛοΦάνει·

εἴπερ δὴ κρανέω γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἔϛαι

stolido errore 'ΑριϛοΦάνει scriptum est pro κραίνουσι. Codice maculato aut perroso scriba dedit quod in buccam venit, sed loci sententia tam aperta est ut nulla superesse possit dubitatio. *Pro* τελευτῶσιν, inquit, *Homeri exemplo Hippocrates dixit* κραίνουσι.

Digitized by Google

Tom. XVIII. 1. pag. 537 ex Archilocho affert:

ἀλλὰ μικρός τις εἴη καὶ περὶ κνήμας ἰδεῖν
ῥοικὸς ἀσφαλέως βεβηκυίας ποσὶ καρδίης πλέως

et pag. 605: Ἀρχίλοχος εἶπεν·

οὐ φιλέω μέγαν στρατηγὸν οὐδὲ διαπεπηγμένον

ἀλλ' ὅς μοι, φησί, μακρὸς εἴη καὶ περὶ κνήμας ἰδεῖν ῥοικοὺς ἀσφαλέως βεβηκὼς ποσὶ καρδίας πλέως.

Vera lectio est: οὐδὲ διαπεπλιγμένον et ἀλλὰ MOI MIκρός τις εἴη et ῥοικOC ἀσφαλέως βεβηκΩC ΠOCCI καρδίHC πλέως.

Tom. XVIII. 1. pag. 599 Hippocrates: χρῆσις γὰρ μετεξετέρη ῥύεται τῆς ἄγαν ἐκθηλύνσιος. Galenus: ἔνεσι μὲν παρ' Ἡρόδοτον (ἩροδότOT) μάλιστα μαθεῖν οὐδὲν πλέον σημαῖνον παρὰ τοῖς Ἴωσι τὸ μετεξετέρην τοῦ παρ' ἡμῖν ἑτέρην. Eundem errorem erravit Βακχεῖος apud Erotianum v. Μετεξέτεροι: Βακχεῖος ἐν τρίτῃ φησὶν ἕτεροι, quem bene refutat Erotianus sic: ἔσι δὲ μᾶλλον ἔνιοι, ὡς καὶ Ἡρόδοτος ἐν Β φησί· τὰς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσι.

Nihil aliud est quam τινές sive ἔνιοι et χρῆσις μετεξετέρη est *aliquis usus*.

Tom. XVIII. 1. pag. 681 de calceamenti quodam genere ambigit Galenus utrum πηλοβατίδες an πηλοπατίδες sit scribendum, sed analogia et certa Graecitatis ratio πηλοβατίδες postulat et πηλοπατίδες respuit. Permulta sunt nomina in -βάτης exeuntia ex βαίνω nata, et Πηλοβάτης nomen ranae in *Batrachomyomachia* formatum est ut ἀεροβατεῖν. Nihil huiuscemodi apud Veteres ex πάτος nasci potuit.

Tom. XVIII. 1. pag. 685: μόνος γὰρ φαίνεται Πρόδικος ἐζηλωκέναι ΑΤτὴν (lege τὴν) ἐν τοῖς ὀνόμασι μικρολογίαν, ὡς εἰώθασι προσαγορεύειν οἱ τὰ Προδίκου ζηλώσαντες. In promtu est suspicari ΑΚΡΙΒΟλογίαν esse verum, sed nil mutandum. Tom. VIII. pag. 643: μεῖζον ἁμάρτημα τῆς ἐν τοῖς ὀνόμασι μικρολογίας ἁμαρτάνουσι σχεδὸν ἅπαντες. Tom. VIII. pag. 589: ἄχρηστον εἶναι λέγοντες τὴν ἐν τοῖς ὀνόμασι μικρολογίαν. Tom. XVIII. 1. pag. 267: ὅπερ ἀεὶ λέγω φαίνεται καὶ ὁ Ἱπποκράτης ποιῶν οὐ μικρολογούμενος ἐν ὀνόμασιν, ὡς δ' ἂν ἐπέλθοι (leg. ἐπέλθῃ) καλῶν.

Digitized by Google

Tom. XVIII. 2. pag. 3 ex Hippocrate: *Προγιγνώσκων γὰρ καὶ* ΠΡΟλέγων *παρὰ τοῖσι νοσέουσι τά τε παρεόντα καὶ τὰ προγεγονότα καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι.* Absurdum est ΠΡΟλέγων *τά τε παρεόντα καὶ τὰ προγεγονότα*, sed Hippocratem scripsisse *λέγων*, non *προλέγων*, manifestum est ex Erotiano v. *Λέγων*: — *καταριθμούμενος*, quam glossam ex hoc ipso loco sumtam esse demonstravit Heringa. Cf. Hippocrates apud Galenum Tom. XVII. 1. pag. 147: *λέγειν τὰ προγενόμενα, γιγνώσκειν τὰ παρεόντα, προλέγειν τὰ ἐσόμενα.*

Tom. XVIII. 2. pag. 5 ex Hippocrate: *οἱ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσι οἱ μὲν πρὶν ἢ καλέσαι τὸν ἰητρὸν ὑπὸ ἰσχύος τῆς νούσου* [*κατεχόμενοι*]. Sero natus Graeculus inepte de suo *κατεχόμενοι* addidit. Nullus enim participio locus est in verbis *ἀποθνήσκουσι ὑπὸ ἴσχυος τῆς νούσου*, et si quam maxime esset ei locus, non poterat ineptius participium interponi quam *κατεχόμενοι*.

Tom. XVIII. 2. pag. 15: *τὰς ἐν τοῖς σημαινομένοις περιεργίας ἀποτρέπεσθαί τε καὶ φεύγειν, ἃς* Πρόδικος *ὁ τηλικοῦτος σοφιστὴς ἀσπαζόμενος ἐπαχθΘΙC τοῖς πεπαιδευμένοις ἐγίγνετο.* imo vero *ἐπαχθΗC*. Haec est illa Prodici *μικρολογία*, quam saepe Galenus exagitat, veluti Tom. XVIII. 1. pag. 685: *μόνος γὰρ φαίνεται* Πρόδικος *ἐζηλωκέναι αὐτὴν* (lege *τὴν*) *ἐν τοῖς ὀνόμασι μικρολογίαν, ὡς εἰώθασι προσαγορεύειν οἱ τὰ* Προδίκου *ζηλώσαντες.* Ceterum omnes hae Prodici reprehensiones manarunt ex uno Platonis loco in *Protagora* pag. 337 *a*. ubi facetissime Plato hanc Prodici *μικρολογίαν κωμῳδεῖ.*

Tom. XVIII. 2. pag. 28: *διὰ τὴν ἔνδειαν τοῦ πνεύματος — εὐφορωτάτη ἡ διάθεσις γίγνεται.* Aperte mendosum est *εὐφορωτάτη*. Quidquid *facile deprehenditur* *εὐφώρατον* dicitur, itaque *εὐφωρατοτάτη* reponendum.

Quam saepe *εὐφώρατος* in libris corrumpatur ostenderunt Hemsterhusius et Dindorfius ad ST. TH.

E verbo *περιεῖναι*, quod dicitur de iis qui ex gravi morbo convaluerunt, natum est adiectivum *περιεκτικός* pro *σωτήριος* et *σημεῖα περιεκτικά* sunt *signa ad salutem.* Sed scribae ignotum

Digitized by Google

sibi vocabulum multis modis vitiare solent, ut apud Galenum Tom. XVIII. 2. pag. 192: *ἁπλῶς θανατώδη καὶ πάλιν ἁπλῶς περιεσηκότα*, et: *παραβλητικῶς* (in comparativo) *εἶπεν ἤτοι θανατωδέστερα ἢ περιεσηκότερα*, et post pauca pag. 193: *μιχθέντων δ' ἀλλήλοις ὀλεθρίων τε καὶ περισηκότων.*

Manifestum est reponi oportere: *περιεσικά — περιεσικώτερα — περιεσικῶν.*

Tom. XVIII. 2. pag. 237 ex Platone *de Rep.* III. pag. 400 *d*: *εὐλογία ἄρα καὶ εὐαρμοσία καὶ εὐσχημοσύνη καὶ εὐρυθμία καὶ εὐήθεια ἀκολουθεῖ. οὐχὶ ἄνοιαν οὖσαν ὑποκοριζόμενος τὴν καλουμένην εὐήθειαν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς εὖ τε καὶ καλῶς τὸ ἦθος κατεσκευασμένην διάνοιαν.* Emenda ex Platone: *εὐρυθμία εὐηθείᾳ ἀκολουθεῖ, οὐχ* ΗΝ *ἄνοιαν οὖσαν ὑποκοριζόμενοι καλοῦμεν.* Quod autem apud Platonem editur *καλοῦμεν· ΩC εὐήθειαν* vitiose dictum est et corrigendum *καλοῦμεν* NTN *εὐήθειαν*, quod latet in Galeni *καλουμέNHN εὐήθειαν.*

Tom. XVIII. 2. pag. 258: *ἐφ' ὑψηλοῦ θρόνου καθήμενοι σεμνῶς πάνυ καταντλοῦσι λόγοις οἱ πολλοὶ τοὺς μαθητάς· ὁποῖον δέ τι γενήσεται τῷ κάμνοντι μᾶλλον αὐτοὺς λέληθεν ἢ τῆς θαλάττης χοαί.* Flosculum decerpsit ex Platonis *Theaeteto* pag. 173 *d*: *εὖ δὲ ἢ κακῶς τις γέγονεν — μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν ἢ οἱ τῆς θαλάττης λεγόμενοι χόες.* Etiam *καταντλεῖν* a Platone sumsit, sed Plato et omnes boni scriptores dicebant *καταντλεῖν τί τινος, λόγους καταντλεῖν τῶν μαθητῶν*, Galeno et medicis usitatum est dicere *καταντλεῖν τινά τινι.*

Tom. XVIII. 2. pag. 319: *τῶν ἀκουόντων τοῦ λόγου* (auditorum in Scholis medicorum) *διαφοραὶ πάμπολλαι τυγχάνουσιν οὖσαι κατά τε τὸ προπαιδεύεσθαι καὶ γεγυμνάσθαι περὶ λόγους.* Corrigendum: *τὸ προΠЄπαιδεῦCθαι.* Saepius vidi apud Galenum vitiose scribi *ἐπαιδεύετο* pro *ἐΠεπαίδευτο.*

Tom. XVIII. 2. pag. 321: *ἐάν τινα λέξιν ὧν ἐξηγησάμην ἀσαφές τι ἔχειν νομίσῃς ἐπίσκεψαι μὲν πρῶτον εἰ* MЄN *τὸ βιβλίον ἡμάρτηταί σοι παραβάλλων τε καὶ ἀντεξετάζων τοῖς ἀξιοπίστοις ἀντιγράφοις· εἶτ' ἂν ὀρθῶς ἔχЄIN φαίνηται δεύτερόν τε*

Digitized by Google

καὶ τρίτον ἀνάγνωθι τὴν αὐτὴν λέξιν προσέχων ἀκριβῶς αὐτῷ τὸν νοῦν. Emenda: εἰ ΜΗ τὸ βιβλίον ἡμάρτηται et ἂν ὀρθῶς ἔχΟΝ φαίνηται.

Comparandus est locus Tom. XVIII. 2. pag. 363: σκέψαι δὴ μὴ τὸ ἀντίγραφον ἡμάρτηται.

Post pauca lege: τὸ δὲ ἀνιᾷ (pro ἀνιᾶται) χρονίζοντας ἐν τοῖς σαφέσιν.

Tom. XVIII. 2. pag. 338: ἄχρηστά τε γὰρ ἅμα καὶ Δυνατὰ τοὐπίπαν ἐστὶν εὑρίσκεσθαι τὰ κατὰ τὰς ἀμφιβόλους λέξεις εἰρημένα. Imo vero: καὶ Ἀδύνατα — εὑρίσκεσθαι.

Hippocrates apud Galenum Tom. XVIII. 2. pag. 339: τὸ γὰρ ξενοπρεπὲς οὔπω ξυνιέντες εἰ χρηστὸν μᾶλλον ἐπαινέουσι ἢ τὸ ξύνηθες [ὃ ἤδη οἴδασιν ὅτι χρηστόν] καὶ τὸ ἀλλόκοτον ἢ τὸ εὔδηλον. Ineptissimum emblema furcillis expellendum.

Quam futiles et inepti homines Hippocratis scripta emendare conarentur ostendit Galenus Tom. XVIII. 2. pag. 342. Hippocrates scripserat: τὴν μὲν οὖν χεῖρα, περὶ ΟΤ ὁ λόγος, ἔδωκέ τις καταδῆσαι καταπρηνέα ποιήσας. Exortus est homuncio qui emendaret scilicet περὶ ΤΗC ὁ λόγος, multum indignante Galeno, qui scribit: τῶν δοξοσόφων δέ τις ἰατρῶν ἐπανορθούμενος, ὡς ᾤετο, τὴν προκειμένην λέξιν ὡς οὐκ ὀρθῶς ἔχουσαν ἔγραψεν ὧδί· τὴν οὖν χεῖρα, περὶ ΤΗC ὁ λόγος, ἐνδεικνύμενος ἡμῖν δηλονότι τὴν ἑαυτοῦ παιδείαν, ἣν ἐπαιδεύετο (lege ἐπεπαίδευτο) παρὰ γραμματικοῖς τε καὶ ῥήτορσιν ὡς ἀγνοεῖν τὸ συνηθέστατον εἶδος τῆς ἑρμηνείας, nempe ut sit περὶ οὗ ὁ λόγος QUO *de agitur*, QUA DE RE *agitur*. Saepius apud Hippocratem legitur περὶ οὗ ὁ λόγος aut περὶ οὗ οὖν ὁ λόγος. Merito quidem Galenus stultum errorem exagitat quamquam tam stulta silentio damnare satius est: τὰ γὰρ ἐσχάτως ἠλίθια, ut ipse scribit pag. 345, καταφρονεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἐλέγχεσθαι προσήκει, sed Galenus ipse in simili re non minus turpiter erravit Tom. XVIII. 1. pag. 307: Hippocrates dixerat: ἄνω δὲ οὐδέποτε εἶδον οὐδὲ ἐς τὸ ἔξω (ἄρθρον ὀλισθάνον), οὐ μέντοι διισχυριέω γε εἰ ὀλισθάνοι ἂν ἢ οὔ, καίπερ ἔχων περὶ αὐτΟΤ ὅ, τι λέγω. Haeret Galenus in περὶ αὐτοῦ, *quia* δύο τρόπους ὀλισθήματος εἴρηκεν, inquit, *sed quod addidit*

Digitized by Google

ἔχων περὶ αὐτΟΤ ὅ, τι λέγω, δοκεῖ φανερῶς ἐπὶ θατέρου τῶν προειρημένων εἰρῆσθαι. Perspicuum est Hippocratem dicere: *quamquam* DE RA RE *habeo quod dicam.* Id ipsum Galeno in mentem venerat: — ὡς εἰ καὶ οὕτως ἐγεγράφει· καίτοι ἔχων περὶ τούτου τοῦ πράγματος ὅ, τι λέγω, sed abiicit hoc et locum corruptum esse opinatur: ἔνιοι δὲ ἐγχωρεῖν. Φασὶν ἡμαρτῆσθαι τὴν λέξιν οὐκ ὀρθῶς γράψαντος τοῦ πρώτου βιβλιογράφου κἄπειτα μηδενὸς αὐτὴν ἐπανορθῶσαι τολμήσαντος ἄχρι δεῦρο διαφυλαχθῆναι τὴν ἁμαρτίαν. Itaque libros inspicit: ἐγὼ δὲ καθ' ἓν τι τῶν ἀντιγράφων εὗρον οὕτω γεγραμμένον „καίτοι ἔχων περὶ αὐτΩΝ ὅ, τι λέγω". Qualem in his criticum videmus Galenum esse neque acutum neque ingeniosum neque perspicacem, talem in omnibus reliquis de genere hoc eum semper esse videbis. Sexcenties arte critica uti conatus numquam quidquam excogitavit quod esset certum et evidens. Ne unam quidem felicem emendationem in tot amplissimis Commentariis reperies. Saepius artis criticae exercendae praecepta tradit aut leges quasdam constituit. Praeclara haec quidem sunt sed nullum omnino habent usum, ἐάν τις μὴ ἔχῃ βῖνα κριτικήν. Galenus his praeceptis et legibus ipse non obtemperat et in locis obscuris et impeditis infelicissimas suspiciones expromit, quae nec coelum, ut aiunt, nec terram tangunt. Bona lex est quam Tom. XVII. 1. pag. 794 sequi se dicit: πολὺ βέλτιον ἔδοξέ μοι Φυλάττοντι τὴν ἀρχαίαν γραφὴν ἀεὶ μὲν σπουδάζειν ἐκείνην ἐξηγεῖσθαι, μὴ δυνηθέντι δέ ποτε τοῦτο πρᾶξαι πιθανὴν τὴν ἐπανόρθωσιν αὐτῆς ποιεῖσθαι et Tom. XVII. 2. pag. 72: πολλάκις δ' εἶπον ὡς ἐν ταῖς αἰνιγματώδεσι λέξεσι τὸ μὲν πιθανῶς μεταγράφειν ἔξεστιν εἰπόντα δὲ πρότερον αὐτὸ τοῦτο τηνικαῦτα προσήκει μεταλλάττειν τὴν γραφήν et Tom. VII. pag. 893: τοῦτο μὲν δὴ χρήσιμόν ἐστι μεμνῆσθαι πρὸς πολλὰς τῶν ἀσαφῶν ῥήσεων, ἐν αἷς ἤτοι παραλελεῖφθαί τι πιθανόν ἐστιν ἢ παραγεγράφθαι (*mendose scriptum* esse). οὐδὲν γὰρ κωλύει κατ' ἐκείνας ἤτοι τὸ λεῖπον προστιθέντας ἢ τὸ ἡμαρτημένον ἐπανορθοῦντας ἀπεργάζεσθαι τέλεόν τε καὶ ἀληθῆ τὸν λόγον. ὥσπερ γὰρ τὸ μεταγράφειν τὰς παλαιὰς ῥήσεις προπετές, οὕτω καὶ Φυλάττοντας ὡς γέγραπται βραχείαις τέ τισιν ἢ προσθέσεσιν (add. ἢ ἀφαιρέσεσιν) ἢ ὑπαλλάξεσιν διαλύεσθαι τὰς ἀπορίας ἀγαθῶν ἐξηγητῶν ἐστιν ἔργον. Quid verius? Quid dictu facilius? τὸ δ' ἔργον χαλεπόν.

Digitized by Google

Galenus ipse pollicetur sese id re ipsa esse monstraturum: *περὶ τούτων οἶμαι δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἐπιδείξειν ὀλίγον ὕστερον ἅπερ χρὴ δρᾶν*, sed quod pollicetur non praestitit et non minus in his quam in caeteris est infelix corrector.

Quam cauti et circumspecti fuerint in ea re Veteres scribit memorabili loco Tom. VII. pag. 892: *ἀλλά τις τῶν παλαιῶν βιβλιογράφων ἥμαρτεν ἔπειθ' οὕτως ἔχον ἔφθασεν ἐκδοθῆναι τὸ βιβλίον, ἐφυλάχθη τε εἰκότως μέχρι δεῦρο τοῦτ' αὐτὸ σφάλμα τινῶν μὲν ὀλιγώρως ὁμιλούντων τοῖς τῶν παλαιῶν βιβλίοις ὡς μήτε εἰ λείπει τι μήτε εἰ δι' ἑτέρου γράμματος εἴρηται γνωρίζειν. οὐ γὰρ δὴ ὁμοίως τοῖς νῦν οἱ πρόσθεν εὐχερεῖς ἦσαν οὐδ' ἕτοιμοι παραγράφειν* (lege ΜΕΤΑγράφειν) *παλαιὰν λέξιν ὡσαύτως γεγραμμένην ἐν ἅπασι τοῖς ἀντιγράφοις, ἀλλ' ἐπισημήνασθαι μόνον αὐτοῖς ἱκανὸν ἦν ὡς ἐνταῦθα μὲν ἐλλιπῶς, ἐν τῷ ἔκτῳ δὲ τῶν Ἐπιδημίων τελέως ἡ διαίρεσις γέγραπται.* Quam cauti Veteres fuerant tam temerarii fuerunt recentiores, qui qua licentia grassati sint in scriptis antiquorum Galenus passim docet. Unum exemplum vide Tom. XVII. 1. pag. 1005: *πολλάκις εἶπον ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ μυρίας εἶναι γραφὰς διὰ τὴν ἀσάφειαν ἄλλων ἄλλως αὐτὰς ῥυθμιζόντων ὡς ἂν ἑκάστῳ δόξῃ τὸ τῆς ἐζηγήσεως ἔσεσθαι πιθανόν.* Vetus erat lectio haec: *Συνεκρίθη συνέσῃ ὀξύτερον ἐμαλύνθη καὶ βραδύτερον αὔξεται καὶ ἐπὶ πλείω χρόνον.* Vide nunc Critici quid designaverint:

ἐξεῖλον οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων τὸ ΘΜΟΛΤΝΘΗ.

τινὲς δὲ καὶ τῷ ΚΙΝΗΘΘΝ *προσέθηκαν τὸ* ΒΡΑΔΤΤΘΡΟΝ.

τινὲς δὲ τὸ ΚΑΙ ΔΙΑ ΤΟΤΤΟ *προὔταξαν τῆς λέξεως.*

Estne hoc criticam artem exercere an (ut Cicero alicubi dixit) *intemperanter abuti otio et litteris?* Videtur tamen Galenus hanc licentiam iis permittere ubi scribit Tom. XVIII. 1. pag. 186: *ἔξεσιν ἐν τοῖς ἀσαφέσιν ὡς ἂν ἐθέλῃ τις γράφειν μηδενὸς ἐπὶ τοῖς μεταγράφουσι νόμου κειμένου*, et post pauca: *ἀναγκάζονται προσγράφειν τοῖς ἐξ ἀρχῆς εὐρεθεῖσιν ἢ ἀφαιρεῖν ἢ μεταγράφειν.*

Sibi quoque hanc licentiam sumit: ut uno exemplo defungar Tom. XV. pag. 195 ubi in libris est *μηδ' ὅλως θερμόν* reponit de suo *μὴ λίαν ψυχρόν* his verbis: *μή τι οὖν ἑτέρως μὲν ἦν γεγραμμένον, ἥμαρτε δὲ ὁ μεταγραψάμενος αὐτό. πολλὰ γὰρ ὁρᾶται τοιαῦτα καὶ νῦν γιγνόμενα καὶ δέον ἀντὶ τοῦ* ΜΗΘ' ΟΛΩC

Digitized by Google

ΘΘΡΜΟΝ *αὐτὸν γράψαι* ΜΗ ΛΙΑΝ ΨΤΧΡΟΝ. Hoc demum est emendare! Cur antiquas lectiones caeteris omnibus anteponat scribit Tom. XVII. 1. pag. 1005: *ἐγὼ τὰς παλαιὰς γραφὰς προαιροῦμαι κἂν ἀπίθανοι δοκῶσιν εἶναι καὶ μείζονα τὴν ἀπορίαν ἔχοιεν* (leg. *ἔχειν*). *δι' αὐτὸ* (*τοῦτο* add.) *γὰρ πιστεύοι ἄν τις αὐτὰς οὕτως εἰρῆσθαι διότι καίτοι γ' ἀπορίας οὔσης περὶ τὴν ἐξήγησιν ὅμως οἱ παλαιότατοι τῶν ἐξηγητῶν ἐν ταύταις ὁμολογοῦσιν. εἰ δέ γ' ἐτόλμων αὐτὰς μεταγράφειν εἰς εὐπορωτέραν ἂν ὑπήλλαττον λέξιν ὥστε πιθανὴν γενέσθαι τὴν ἐξήγησιν.* Haec ita disputantur quasi *antiquae* scripturae *verae* essent, sed nihil aliud sunt quam antiquissima vitia, in quibus vetus vera lectio delitescit, donec eam ingeniosior aliquis perita manu eliciat foras, id quod Galenus facere non poterat. Etiam propterea magis id in Galeno mirum est quia sciebat, vel certe firmiter credebat, in ipsis archetypis iam menda et errores inesse. Saepius enim scribit *τὸν πρῶτον βιβλιογράφον ἡμαρτηκέναι*, ut Tom. XVIII. 1. pag. 307: *οὐκ ὀρθῶς γράψαντος τοῦ* ΠΡΩΤΟΥ *βιβλιογράφου — ἄχρι δεῦρο διαφυλαχθῆναι τὴν ἁμαρτίαν.* Verissimum est *etiam antiquissimos Codices et scriptoribus prope aequales erroribus etiam turpioribus non carere*, de qua re alias argumenta et exempla complura proferam.

Tom. XVIII. 2. pag. 345 de imperito medico scribit: *ὅταν δὲ τὰ τοιαῦτα φλυαρῶν πείσῃ τοὺς ἀκούοντας ἑαυτῷ τὴν θεραπείαν ἐπιΓΡΑψαι τοῦ κάμνοντος.* Scribendum: *τὴν θεραπείαν ἐπιτρέψαι.*

Tom. XVIII. 2. pag. 409: — *ἵνα τὴν ἐπιμέλειαν αὐτὴν ὅταν κατά τι πλημμεληθῇ φαίνεται μεμφομένη ὡς ἱκανὴν διαφθεῖραι τὰ περὶ τὸ πεπονθὸς μέρος ὀρθῶς κεΧΡισμένα.* Vera lectio est *μεμφόμενος* et *κεΧΘΙρισμένα.*

Vetusta scripturae menda saepe intus veram lectionem tuto conservant. Coniunctivus *κέηται*, *κέωνται* apud Galenum non comparet sed latet Tom. XVIII. 2. pag. 457 in verbis: *τοιαύτη δὲ θέσις ἐστὶν ὅταν ἐπὶ σκληροῦ τε κΑΙηται καὶ μὴ συνεχῶς ἐπαίρηται*, imo vero *κΘηται.*

Quidquid formatur ex *πλίσσομαι πλίγμα, πλιχάς, πλίξ, ἀμ-*

Digitized by Google

φιπλίξ, ἐκπεπλίχθαι, διαπεπλίχθαι, καταπλιγήσει fere semper omnia et ubique in libris vitiose scripta reperiuntur, ἐπλήσσοντο, πλῆγμα, πληχάς et πληγάς, πλήξ, ἀμφιπλήξ, ἐκπεπλῆχθαι, ἐκπεπλέχθαι, ἐκπεπλῆσθαι, caeteraque ad eundem modum Graeculi ignota sibi vitiant. Hinc corrige Galenum Tom. XVIII. 2. pag. 522: ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἐκπεπλῆσθαι καὶ διαπεπλῆσθαι παρ' αὐτῷ (Hippocrati) γέγραπται καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ τοὶ δ' ἐπλήσσοντο πόδεσσι et pag. 597: τὸ δ' ἐκπεπληγμένον ἀπὸ τῶν πολὺ διεςώτων σκελῶν· ἡ γὰρ ἐκείνων διάςασις ὀνομάζεται πλῆκτα, imo vero ἐκπεπλΙγμένον et πλΙΓΜΑ. Apud Hesychium v. Πλίγμα reponendum est ἀπὸ τῶν κυλιομένων — ὅταν περιβάντες τοῖς σκέλεσι κατΘΧωσιν pro κατατρέχωσιν, difficile est enim si quis adversarium humi prostratum *cruribus constringit* eum κατατρέχειν.

Pontifex Maximus (ὁ ἀρχιερεύς) Pergami bis quotannis gladiatores populo dabat. Galenus XVIII. 2. pag. 567: ἐν θέρει καθ' ὃν καιρὸν ἀεὶ παρ' ἡμῖν ἐν Περγάμῳ τῶν ἀρχιερέων τὰς καλουμένας μονομαχίας ἐπιτελούντων τοὺς κάκιςα τρωθέντας ἐθεράπευσα. et Tom. XIII. pag. 599: δόξαν δ' οὐκ οἶδ' ὅπως τῷ κατὰ τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχιερεῖ τὴν θεραπείαν ἐγχειρίσαι ἐμοὶ μόνῳ τῶν μονομάχων καίτοι νέῳ τὴν ἡλικίαν ὄντι· τοῦ γὰρ ἐνάτου καὶ εἰκοςοῦ ἔτους ἤρχόμην. et pag. 600: ὁ μετὰ τὸν ἐγχειρίσαντά μοι τότε τὴν θεραπείαν δεύτερος ἀρχιερεὺς ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἐπίςευσε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν μονομάχων μετὰ μῆνας ἑπτὰ μέσους. ὁ μὲν γὰρ πρῶτος περὶ τὴν Φθινοπωρίνην ἰσημερίαν, ὁ δὲ δεύτερος ἀκμάζοντος τοῦ ἦρος ἠρχιερεύσατο. Simul hinc colligimus duos quotannis Pontifices Maximos Pergami hoc sacerdotium procurasse.

Tom. XVIII. 2. pag. 611: εἰ γὰρ ἠλίθιος εὐήθης ὁμοίως λέγεται τῇ τε γλυκείᾳ καὶ τῷ καλλίᾳ. γλυκεῖαν μὲν τὴν σῦν ὀνομαζόντων τῶν ἀνθρώπων ὅταν εὐήθη τοῖς θεοῖς εὐφημίας ἕνεκα, καλλίαν δὲ τὸν πίθηκον. Emenda: Ὁ γὰρ ἠλίθιος et ὅταν ΤΤΘΗΙ (τυθῇ) τοῖς θεοῖς.

Tom. XVIII. 2. pag. 849 Galenus ut ostendat μᾶλλον nonnumquam omitti scribit: καθάπερ Ὅμηρος ἔφη

βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι

Digitized by Google

Θουκυδίδης δέ·

κρύσαλλός τε γὰρ ἐπερέου.

Respicit locum Thucydidis III. 23: κρύσαλλός τε γὰρ ἐπεπήγει οὐ βέβαιος — ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου ἢ βορέου ὑδατώδης. Scriba videtur unum et alterum versum omisisse inter ΘΕΠΘ(πήγει — ἀπηλιώτου ἢ βο)ΡΘΟΥ, unde nata est absurda scriptura ἐπερέου.

Tom. XVIII. 2. pag. 875: τὸ βιβλίον τοῦτο — ἐξεδόθη μετὰ τὸν τοῦ γράψαντος θάνατον· εἰώθασι γὰρ οἱ τὰ τοιαῦτα ἐκγράφοντες τὰ διττῶς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως γραφέντα ἢ ἔξωθεν ἕνεκα τοῦ διασκέψασθαι ποτέροις ἀμείνοσιν αὐτοῖς ἑρμηνεῦσαι ταῦτα ΘΕΠΙγράφειν αὐτῷ τῷ συγγράμματι. Lege: πότεροις ἄμεινΟΝ et ταῦτα ΘΕΓγράφειν.

C. G. COBET.

Digitized by Google

AD DIALOGUM DE ORATORIBUS.

1. *Saepe ex me requiris, Iuste Fabi, cur, cum priora saecula tot eminentium oratorum ingeniis gloriaque floruerint, nostra potissimum aetas deserta et laude eloquentiae orbata vix nomen ipsum oratoris retineat.*

Non leviter offendit *aetas deserta*; quis enim unquam sic dixit scripsitve *aetas, tempus deseritur* s. *desertum est?* Erit fortasse, qui *deserta* fere idem esse contendat, quod *destituta, nudata.* At, rogo, qua re igitur aetas destituta putanda est? Si *ingeniis gloriaque*, verbo saltem, veluti *iisdem*, id indicari oportuit. Melioris, ni fallor, lectionis vestigia Codex Perizonianus servat, in quo priore manu scriptum est *eloquentia.* Verborum igitur ordine leviter mutato ablativus revocetur absolutus et scribatur *nostra potissimum aetas deserta eloquentia et laude orbata vix nomen ipsum oratoris retineat.* — *Eloquentia deserta* recte dicitur pro *neglecta.* Cf. Quint. II. 1. 9: quam turpiter deserat eam partem rhetorices institutio; XII. 2. 3: deserta ab his studia sapientiae; Prooem. 17: deserta pars oratoriae artis.

6. *Nam in ingenio quoque, sicut in agro, quamquam alia diu serantur atque elaborentur, gratiora tamen quae sua sponte nascuntur.*

Permulti docti, quum intelligerent, neque *alia* ferri posse, nec coniunctivos *serantur* et *elaborentur*, at absurdum prorsus esse quod legatur *diu serantur*, varias protulerunt emendandi rationes. Sic Ernesti dedit *utilia* vel *utiliora quae seruntur*, Peerlkamp: *solidiora serantur diuque elaborentur*, Andresen: *solidiora quae seruntur atque elaborantur.* Quae coniecturae, etsi mentem scrip-

Digitized by Google

toris optime exprimunt, tamen a tradita lectione nimium discedere videntur. Simplicior, opinor, emendandi ratio haec erit, si scribatur *quamquam valida diu curantur atque elaborantur.* Cf. Sen. de ira, II. 15. 1.

10. *Tecum mihi, Materne, res est, quod, cum natura te tua in arcem eloquentiae ferat, errare mavis et summa adepturus in levioribus subsistis.*

Tropologia postulat ut pro *inlevioribus* scribatur *in inferioribus.* — Apte cum hoc loco comparari possunt quae leguntur apud Quintilianum in Prooem. 20: nam est certe aliquid consummata eloquentia, neque ad eam pervenire natura humani ingenii prohibet. Quod si non contingat, altius tamen ibunt qui ad summa nitentur, quam qui praesumpta desperatione quo velint evadendi, protinus circa ima substiterint.

16. *Nam si .... is est magnus et verus annus quo eadem positio caeli siderumque, quae cum maxime est, rursum existet, isque annus horum, quos nos vocamus, annorum duodecim milia nongentos quinquaginta quattuor complectitur, incipit Demosthenes vester, quem vos veterem et antiquum fingitis non solum eodem anno quo nos, sed etiam eodem mense exstitisse. sed transeo* cett.

Conicio *princeps ille Demosthenes vester .... exstitit.* Cf. Quint. X. 1. 76: oratorum longe princeps Demosthenes; Id. XII. 2. 22: Demosthenes princeps omnium Graeciae oratorum; Dial. 25: inter Atticos oratores primae Demostheni tribuuntur.

Ex *exstitit sed* facile *exstitisse* oriri potuit.

17. *Adiice Tiberii tres et viginti, et prope quadriennium Gai, ac bis quaternos denos Claudii et Neronis annos, atque illum Galbae et Othonis et Vitellii longum et unum annum.*

Potius scripserim *longum et durum annum* i. e. calamitosum. Cf. Cic. pro dom. 93; pro Balbo 34; Liv. XXXIV. 5.

20. *Quid enim, si infirmiora horum temporum templa credas, quia non rudi caemento et informibus tegulis extruuntur, sed marmore nitent et auro radiantur?*

Quia tegulae minime valent ad aedificium exstruendum, corrigendum puto *rudi caemento et informibus tignis.*

Digitized by Google

22. *Quaedam vero procul arceantur ut iam oblitterata et olentia; nullum sit verbum velut rubigine infectum.*

Acidalius scribendum putavit *exoleta*: Andresen <*antiquitatem*> *olentia*. Mihi magis placet <*ins*>*olentia* i. e. insolita, desueta. Cf. Cic. Orat. 8. 26: nullum verbum insolens, nullum odiosum ponere audebat; Ibid. 29: nihil insolens atque ineptum; Gell. XI. 7: verbis uti aut nimis obsoletis, exculcatisque aut insolentibus.

23. *Nam et haec invitus rettuli et plura omisi, quae tamen sola mirantur atque exprimunt ii qui se antiquos oratores vocant.*

Malim *imitantur atque exprimunt*; amat enim Dialogi auctor synonyma coniungere, quod multis exemplis demonstravit Walther ad cc. 7 et 9. — Comp. Cic. Orat. 5. 19: quem si imitari atque exprimere non possumus, at qualis esse debeat poterimus fortasse dicere; de Orat. II. 22. 90: accedat exercitatio, qua illum quem delegerit, imitando effingat atque exprimat.

23. *Et vos, Materne ac Secunde, ita gravitati sensuum nitorem et cultum verborum miscetis, ea electio inventionis, is ordo rerum, ea, quoties causa poscit, ubertas, ea, quoties permittit, brevitas, is compositionis decor, ea sententiarum planitas est...., ut, etiamsi nostra iudicia malignitas et invidia tardaverit, verum de vobis dicturi sint posteri nostri.*

In voce *planitas* explicanda, quae ἅπαξ εἰρημένοις annumeranda est, frustra desudarunt interpretes. Nec placet, quod coniecit Schulting, *gravitas*, quia in proxime praecedentibus memoratur *gravitas sensuum*. Corrigendum puto *sententiarum claritas*, i. e. perspicuitas. Cf. Quint. II. 16. 10; VIII. 3. 70. — *Sententiam* h. l. ambitum verborum significare Andresen ostendit in annot. ad c. 20.

26. *Primus enim contempto ordine rerum, omissa modestia ac pudore verborum, ipsis etiam quibus utitur armis incompositus et studio feriendi plerumque deiectus, non pugnat sed rixatur.*

Deiectus, ita Duebnerus contendit, est metaphora a gladiatoribus petita, qui nimio feriendi studio de gradu demoventur: sic orator nimio ardore atque impetu in adversarium invectus

Digitized by Google

se ipse de statu suo deicit et firmitatem amittit. At vero ut is demum gladiator deici recte dicitur, qui externa quadam vi, ut puta ab adversario illata, de gradu demovetur, ita in oratorem, qui proprio studio et cupiditate abripitur, *deiectus* minime convenit. — Scribendum puto *devinctus*. Studio devinctus legitur apud Lucretium, IV. 962 et Frontonem, de feriis Alsiens. p. 226 Nab.; studiis devinctus apud Ciceronem, Epist. ad fam. III. 13. 2. — Cod. Neapolitanus habet *devectus*.

28. *Nam pridem suus cuique filius, ex casta parente natus, non in cella emptae nutricis, sed in gremio ac sinu matris educabatur.*

Minus apte inter se opponuntur *cella* et *gremium ac sinus*. Corrigatur quaeso non *in ulna emptae nutricis*. — Codices MS. omnes habent *cellam*.

32. *Quod adeo negligitur ab horum temporum disertis, ut in actionibus eorum vis quoque quotidiani sermonis foeda ac pudenda vitia deprehendantur.*

Annotat Andresen: „horum verborum certa adhuc deest emendatio, quamvis probabiles prolatae sint coniecturae. Hoc constat ἀσύνδετον ferri non posse, quod ei defendunt, qui in locum vocabuli *vis* substituunt aliud substantivum. Ne hoc quidem verisimile est, duo hoc loco recentiorum oratorum vitia commemorata fuisse; immo quoniam genetivus *quotidiani sermonis* cum eis, quae secuntur, coniungendus est, in locum verborum *vis quoque* substituendum erit vel pronomen vel adverbium aliquod, ita ut ea quae secuntur quasi una comprehensione teneantur". Haec, si quid video, recte disputata sunt, nisi quod non pronomen vel adverbium desiderari existimo ad corruptelam sanandam, sed potius adiectivum. Medecina autem petenda videtur ex Quintiliano, qui, XI. 1. 6, haec monet: *neque humile atque quotidianum sermonis genus et compositione ipsa dissolutum epilogis dabimus*. Restituatur igitur *humilis quoque <et> quotidiani sermonis*. (*-umvis: humilis*).

33. *Cetera exspecto, ut, quemadmodum ex te didici, quid aut illi scierint aut nos nesciamus, ita hoc quoque cognoscam, quibus*

Digitized by Google

exercitationibus iuvenes iam et forum ingressuri confirmare et alere ingenia sua soliti sint.

Quia secundum naturae ordinem *alere* prius est quam *confirmare*, apud scriptores eodem ordine servato priorem locum *alere* obtinet, cui subiungi solet *confirmare*. Comp. Cicero, de Orat. II. 28: si, cum ego hunc oratorem crearo, aluero, confirmaro, tradam eum Crasso ad vestiendum et ornandum; Ibid. II. 78: sed haec ars tota dicendi habet hanc vim, non ut totum aliquid pariat ac procreet, verum ut ea, quae sunt orta iam in nobis et procreata, educet atque confirmet; Auct. ad Heren. IV. 43: aluit haec me, produxit ad hanc aetatem, muniit bonis legibus; Quint. Prooem. 23: alere facundiam, vires augere eloquentiae. — Attulit haec exempla Peerlkamp ad Horatii Epist. ad Pisones vs. 307, quibus addi potest quod legitur apud Quint. I. 1. 36: memoria praecipue alitur et firmatur ambitu. Quae quum ita sint, in Dialogo quoque scribendum videtur *alere et confirmare ingenia.*

38. *Transeo ad formam et consuetudinem veterum iudiciorum, quae etsi nunc aptior est veritati, eloquentiam tamen illud forum magis exercebat.*

Consuetudo veterum iudiciorum stulte dicitur *nunc* veritati aptior esse. Suo loco *veterum* restituendum erit ita, ut scribatur *eloquentiam tamen veterum illud forum magis exercebat.*

41. *Credite, optimi et in quantum opus est disertissimi viri, si aut vos prioribus saeculis, aut illi quos miramur, his nati essent.... nec vobis summa illa laus et gloria in eloquentia, neque illis modus et temperamentum defuisset.*

Vix intelligo quomodo fieri potuerit non tantum ut editores ineptam et absurdam lectionem *in quantum opus est* aequo animo reciperent, sed ut existerent quoque qui multis verbis illam tamquam rectam et sanam defenderent. Nempe turbatus verborum ordo, qui tam multos Dialogi locos corrupit, et hic erroris causa est. Dubium non est, quin olim scriptum fuerit *optimi et quantum in vobis est disertissimi viri.* — Cf. Dial. c. 23: *vos vero, viri disertissimi, ut potestis.*

Scr. m. Martio, a. MDCCCLXXXV. J. J. CORNELISSEN.

Digitized by Google

OBSERVATIONES CRITICAE

IN

FLAVIUM JOSEPHUM.

SCRIPSIT

S. A. NABER.

Flavius Josephus, si quid testimoniis credimus, quae Havercampius morem saeculi secutus, diligenter descripsit inde ab Justino Martyre usque ad renatas literas, celeberrimorum scriptorum laudes si non superavit, certe aequavit. Bonus fuit ac plane egregius; eloquentissimus ac Graecus Livius. Summa fides est, summa integritas. Nec mediocres ipsi sunt, qui tam immoderate laudant. Veluti ipse Scaliger audacter affirmat, non solum in rebus Judaicis, sed etiam in externis, tutius illi credi quam omnibus Graecis et Latinis. Secundum Hugonem Grotium Josepho magna fides haberi debet in rebus Herodis Magni et deinceps; item ubi externos auctores, non ubi Judaeos multa in historia contra verum somniantes sequitur. Qui Josephum, inquit, tam diligentem rerum Judaicarum inquisitorem et cui Romana quoque Archiva patuerunt, deceptum putant, eos ipsos valde decipi arbitror. Idem ille Josephus, quo altius in coelum evectus fuit, eo majore ruina postea concidit. Mendax factus est et adulator et aniliter loquax et negligens: ut verbo dicam, juxta cum infimis sordet et contem-

Digitized by Google

nitur nec sane multos in nostra patria esse arbitror, qui Josephum uno tenore semel iterumque perlegerunt. Mihi autem antequam ad rem veniam et experiar num corruptos locos nonnullos emendare possim, non alienum videtur exponere, quid de criminibus sentiam, quibus Josephus hodie oneratur, non ut excusem, sed ut viam mihi sternam ad reliqua.

Primum quod crimen longe gravissimum est, Josephum patriae proditorem fuisse contendo ad eamque rem ostendendam neque utar neque uti potero nisi testimoniis, quae ipse imprudens dixit in se ipsum. Victo Cestio Gallo Syriae legato, ut legimus Bell. Jud. 2. 20. 3, Judaei στρατηγοὺς ἀπέδειξαν τοῦ πολέμου πλείονας. Urbis praefecti erant Josephus Gorionis filius et Ananus Anani, qui paucis annis ante per tres menses pontifex maximus fuerat: hi alios alio miserunt et Flavium Josephum, qui Galilaeae praeesset. Adhuc ibi quietae res erant, sed sollicitandi erant incolae ut ab Romanis desciscerent. Josephus eam rem ubique studet colorare, sed quid revera egerit, satis pellucet. Hierosolymis, sic enim scribit in Vita § 7, principes viri πυθόμενοι τὴν Γαλιλαίαν οὔπω πᾶσαν Ῥωμαίων ἀφεσάναι, μέρος δ' αὐτῆς ἠρεμεῖν ἔτι, πέμπουσιν ἐμὲ καὶ δύο ἄλλους τῶν ἑτέρων, καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας, Ἰωάζαρον καὶ Ἰούδαν, πείσοντας τοὺς πονηροὺς καταθέσθαι τὰ ὅπλα καὶ διδάξοντας, ὡς ἔξιν ἄμεινον τοῖς κρατίστοις τοῦ ἔθνους αὐτὰ τηρεῖσθαι. Ἔγνωσο δὲ τούτοις ἀεὶ μὲν ἔχειν τὰ ὅπλα πρὸς τὸ μέλλον ἕτοιμα, περιμένειν δὲ τί πράξουσιν Ῥωμαῖοι. Speciosa verba sunt, sed facile agnoscimus hominem defectionem suam apud Romanos utcumque excusantem. Ipse tunc erat de eorum numero qui bellum inferre Romanis parabant, sed ne quid offendat dominorum animos, modo scribit se populi libertatem tueri voluisse adversus procuratoris insolentiam, modo se Galilaeae urbes Romanis servaturum fuisse, si per infestos populares licuisset. Post reportatam de Cestio victoriam, multi futurorum malorum praesagi urbe cesserant: πολλοὶ τῶν ἐπιφανῶν Ἰουδαίων ὥσπερ ἐκ βαπτιζομένης νεώς, ἀπενήχοντο τῆς πόλεως, ut est Bell. Jud. 2. 20. 1, seseque contulerant sive in castra Romanorum sive ad regem Agrippam, qui urbe pulsus regnum repetierat, 2. 17. 1. Qui remanserant Hierosolymis, sese cum Romanorum hostibus conjunxerant: οἱ διώξαντες τὸν Κέστιον ὡς ὑπέστρεψαν εἰς Ἱεροσόλυμα, τοὺς

Digitized by Google

μὲν βίᾳ τῶν ἔτι Ῥωμαϊζόντων, τοὺς δὲ πειθοῖ προσήγοντο καὶ συναθροισθέντες εἰς τὸ ἱερόν, στρατηγοὺς ἀπέδειξαν τοῦ πολέμου πλείονας, de quorum numero Josephum fuisse vidimus. Jam apparebat omnia bellum spectare, nec verum est quod scribit etiam tum quietam Galilaeam fuisse; quin et fuissent imperatorem suum interfecturi, nisi demonstravisset se patriam Romanis prodere nolle, Vit. § 30. Nempe callide dissimulat scriptor, ipsum se invasisse Agrippae dicionem, ut Galilaeae urbes sollicitaret et si paucos exceperis, quos immoderatus libertatis amor instigaret, dixeris Galilaeos, quantum per Josephi mendacia appareat, non contentos quidem fuisse regio imperio, sed magis etiam abhorruisse ab Hierosolymitanorum temeritate ac furore, adeo ut numquam arma sumturi fuissent, si Romani oppidanis eam libertatem tribuere voluissent, quam foederatis civitatibus concedere solerent. Ceterum omnem fidem superat, quam sint ridicula quae Josephus narrat de ratione qua bellum gesserit. Multi legunt et connivent, quia pleraque tam perplexe contexta sunt, sensus vix ut appareat. Unam narratiunculam γεύματος χάριν adscribam, quae nobis non semel propinatur sed bis, Bell. Jud. 2. 21. 10 et Vit. § 34. Fuerat seditiosus quidam homo Clitus nomine, quem quum interficere nollet, procedere militem jubet et misero homini utramque manum praecidere. Stabat interim in navicula Josephus, quae ad littus appulerat et in conspectu aderat Clitus, quem ingens hominum multitudo circumdabat. Miles e navicula non audet in terram egredi. Tumultuatur Josephus et simulat se ipsum tuta statione relicta hominem prehendere velle. Tum ille ἱκέτευεν ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τὴν ἑτέραν τῶν χειρῶν καταλιπεῖν. Concedit rem summi imperatoris clementia, modo Clitus ipse sibi sua manu manum amputet. Tum ille quasi ad incitas redactus neque implorata circumstantium fide σπασάμενος τῇ δεξιᾷ τὸ ξίφος ἀπέκοψε τὴν λαιάν. Quodsi forte credis, rem documento esse quam fuerit Josepho multitudo obnoxia, provoco ad ipsum imperatorem, qui saepe Galilaeorum tumultus ita depingit ut appareat multitudini magis obnoxium fuisse Josephum quam Josepho multitudinem. Interim ipse jam sciebat sibi apud Romanos veniam paratam fore, cf. Bell. Jud. 3. 7. 2: αὐτὸς δὲ καίπερ συγγνωσθήσεσθαι παρὰ Ῥωμαίοις προσδοκῶν, ὅμως τεθνάναι μᾶλλον εἵλετο

Digitized by Google

πολλάκις ἢ καταπροδοὺς τὴν πα:ρίδα καὶ τὴν ἐμπιςευθεῖσαν αὐτῷ ςρατηγίαν ὑβρίσας, εὐτυχεῖν παρ' οἷς πολεμήσων ἐπέμφθη. Undenam cognorat Josephus Romanos sibi veniam esse daturos? Hoc scire, opinor, proditoris est. Sed fidebat fortasse mansuetudine et clementia Romanorum, qui superbos debellare solebant et parcere devictis. Fieri potest et reliqua videbimus, illud tamen eventus docuit, magnifica verba ad nihilum fuisse redacta; nam si quid constat, hoc certe constat eum pro patria mortem oppetere noluisse. Ipse tradit quomodo Vespasianus vivum ceperit τὸν συνετώτατον εἶναι δοκοῦντα τῶν πολεμίων, Bell. Jud. 3. 7. 3.

In Iotapatae obsidione primum frustra fugere conatus fuerat: Bell. Jud. 3. 7. 15: καὶ τότε Ἰώσηπος μὲν τὴν πόλιν οὐκ εἰς μακρὰν ἀνθέξειν ὁρῶν, ἐν ἀπόρῳ δὲ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν εἰ μένοι, δρασμὸν ἅμα τοῖς δυνατοῖς ἐβουλεύετο. Sed consilio deprehenso retractus fuerat ab oppidanis iratis et de sua salute desperantibus. Deinde operae pretium est audire, quid postea fortiter fecerit. Capta urbe per medios hostes δαιμονίῳ τινὶ συνεργίᾳ χρησάμενος clam omnibus dux desilit in puteum, quocum cohaerebat spelunca: εἷς τινα βαθὺν λάκκον, ᾧ πλατὺ σπήλαιον διέζευκτο. Offendit ibi quadraginta nobiles viros, τῶν ἐπισήμων, et comportatum fuerat, quod ad victum per compluscules dies sufficere poterat. Biduo post inclusi homines nescio cujus indicio deprehenduntur et Romanus imperator mittit duos tribunos, qui fide data Josephum prodire jubeant. Negat Josephus metuens hostium perfidiam, donec Vespasianus tandem tertium tribunum mittit Nicanorem, γνώριμον τῷ Ἰωσήπῳ καὶ συνήθη πάλαι. Jam in eo est ut se Romanis tradat et ἀνάμνησις αὐτῷ τῶν διὰ νυκτὸς ὀνείρων εἰσέρχεται, δι' ὧν ὁ θεὸς τάς τε μελλούσας συμφορὰς αὐτῷ προεσήμαινεν Ἰουδαίων καὶ τὰ περὶ τοὺς Ῥωμαίων βασιλέας ἐσόμενα· ἦν δὲ καὶ περὶ κρίσεις ὀνείρων ἱκανὸς συμβάλλειν τὰ ἀμφιβόλως ὑπὸ τοῦ θεοῦ λεγόμενα. Sed inopportune intercedunt commilitones: φιλοζωεῖς Ἰώσηπε καὶ φῶς ὑπομενεῖς ὁρᾶν δοῦλος; ὡς ταχέως ἐπελάθου σαυτοῦ. Deinde post multas ambages, nam haec omnia quae breviter narravi, apud ipsum Josephum per plures paginas flebiliter decantantur, initur consilium versutiae minime vulgaris. Auctore Josepho, omnes qui in antro inclusi jacebant alter alterum, quem sors designaverat,

Digitized by Google

occidere debebat, donec pernicies pervenisset ad omnes. Φέρε κλήρῳ, dux inquit, τὰς ἀλλήλων σφαγὰς ἐπιτρέψωμεν· ὁ λαχὼν δὲ ὑπὸ τοῦ μετ' αὐτὸν πιπτέτω. Tandem, nam anilium fabularum finis aliquando quaerendus est, omnibus trucidatis, Josephus solus cum uno sodali superest: Καταλείπεται δὲ Ἰώσηπος, εἴτε ὑπὸ τύχης χρὴ λέγειν, εἴτε ὑπὸ θεοῦ προνοίας σὺν ἑτέρῳ καὶ σπουδάζων μήτε ὑπὸ τοῦ κλήρου καταδικασθῆναι, μήτε εἰ τελευταῖος λείποιτο, μιᾶναι τὴν δεξιὰν ὁμοφύλῳ φόνῳ, πείθει καὶ ἐκεῖνον ἐπὶ πίστει ζῆν. Deinde omnibus notum est, quomodo sese in Vespasiani gratiam insinuaverit. Quam vellem scire quomodo Justus Pisti filius, adversarius Josephi, rem tam indignam tractaverit, sed bene factum quod Josephi malitiam satis ipsam per se spectare et arguere possumus. Postquam Romano duci vaticinatus fuerat imperium, amicus quidam Bell. Jud. 3. 8. 9, θαυμάζειν ἔφη πῶς οὔτε τοῖς ἐπὶ τῶν Ἰωταπάτων περὶ ἁλώσεως οὔτε αὐτῷ προεμαντεύσατο περὶ αἰχμαλωσίας, εἰ μὴ ταῦτα λῆρος εἴη διακρουομένου τὰς ἐπ' αὐτὸν ὀργάς. Ἰώσηπος δὲ καὶ τοῖς Ἰωταπατηνοῖς ὅτι μετὰ τεσσαρακοστὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἁλώσονται προειπεῖν ἔφη, καὶ ὅτι πρὸς Ῥωμαίων αὐτὸς ζωγρηθήσεται. Scilicet proditori talia vaticinia non magno constant.

Negligentia Josephi nusquam facilius argui potest quam in numerorum quos perscribit exaggeratione. Bellum ipse viderat neque umbraticam vitam egerat et tamen numerum militum pugnantium vel caesorum saepe incredibilem in modum amplificat. Idem metuit ne oratio nimis humile sonet, nisi tertia quaque pagina aliquot talentorum millia vel collecta crepet vel impensa vel absumta. Veluti molestus ei nolo esse, cum scribit Antiq. 8. 11. 3 in pugna quadam, quam Judae rex commisit adversus regem decem tribuum cecidisse Israelitarum quingenta millia, πεντήκοντα μυριάδας, h. e 500000, nam potest se tueri auctoritate Sacri Codicis, ubi eundem numerum quantumvis absurdum invenerat tamen 2 Chron. 13. 17. Sed quis concoquere poterit quod legitur Antiq. 7. 13. 1? Ἦν δὲ τῶν ἄλλων Ἰσραηλιτῶν ἀριθμὸς ἐνεννήκοντα μυριάδες, (900000), ὅπλα βαστάζειν καὶ στρατεύεσθαι δυναμένων, ἡ δὲ Ἰούδα φυλὴ καθ' ἑαυτὴν τεσσαράκοντα μυριάδες ἦσαν (400000!). Praeterea vide pretiosam supellectilem in templo Salomonis, Antiq. 8. 3. 8, οἰνοχόας μυριάδας ὀκτὼ (80000) καὶ φιαλῶν χρυσῶν δέκα (100000), ἀρ-

Digitized by Google

γυρᾶς δὲ διπλασίονας (200000), πινάκων χρυσῶν μυριάδας ὀκτώ, (80000), τούτων δὲ ἀργυροῦς διπλασίονας (160000), κρατῆρας δὲ χρυσοῦς μὲν ἑξακισμυρίους (60000), ἀργυροῦς δὲ δὶς τοσούτους (120000), σαλπίγγων μυριάδας εἴκοσι (200000), alia plurima, quae omitto. Alibi, locus est Antiq. 12. 2. 3, legimus regem Aegyptiorum suadente Aristea redemisse quotquot in regno Israelitae servitutem servirent. Erant universi ὀλίγου πλείονες τῶν δέκα μυριάδων et redemtionis pretium erat drachmarum 120 in singulos. Itaque dixeris opus fuisse talentorum duobus millibus. Mathematici tamen purpurati in aula regia, computando inveniunt opus fore talentis fere 400, quae, uti vides, vix sufficere poterant ad quintam hominum partem redimendam. Atque putare noli librarios forte circa numeros proclivi errore declinavisse a vera ratione, nam ut est Josephus loquax et δὶς καὶ τρὶς ταὐτὰ λέγων, iidem numeri post aliquot versuum intervallum sine lectionis varietate recurrunt. Docebit autem Aristeas, si cui idoneus auctor est, persolutas fuisse pro singulis servis drachmas *vicenas*; sic ratio recte apparet: Josephus autem, cui nihil umquam satis est, numerum drachmarum *sextuplicem* fecit, sed oblitus est calculos subducere. Sed leve hoc esse dicis: itaque paulo majora canamus. Aliquot proeliis commissis Judas Maccabaeus, Antiq. 12. 8. 5, rem divinam peragit: οὐδεὶς γὰρ ἐν τούτοις τοῖς πολέμοις τῶν Ἰουδαίων ἀπέθανεν. Credis illa aetate incruenta bella fuisse? Inspice Antiq. 12. 10. 5: ἐκ τῆς μάχης ταύτης οὐδεὶς διέφυγεν ὄντων αὐτῶν ἐννακισχιλίων. Nunc usu venit illud: οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας καὶ ἐπὶ τὰ ἕτοιμα μᾶλλον τρέπονται. Abrahamus Patriarcha olim Aegyptios arithmeticam docuit, Antiq. 1. 8. 2, sed apud posteros eius ars periisse videtur. Pugnatur adversus Amalecitas, Antiq. 3. 2. 5: ἀπέθανε δὲ Ἑβραίων μὲν οὐδείς, τῶν δὲ πολεμίων ὅσους οὐδ' ἀριθμῷ γνῶναι δυνατὸν ἦν. Sed Josephi hoc commentum est; nil tale certe invenio Exod. 17. 13.

Exaggerationum apud Josephum nec modus nec finis est, quod non est admodum mirandum in homine mendace, qui praeterea numquam didicerat, quid esset τὸ πρέπον. Veluti rex Ptolemaeus, dum Sacrum Codicem, cuius ne unam quidem literam legere poterat, manibus tenebat, Antiq. 12. 2. 11, δι'

Digitized by Google

ὑπερβολὴν ἡδονῆς εἰς δάκρυα προέπεσε, Φύσει τῆς μεγάλης χαρᾶς πασχούσης καὶ τὰ τῶν λυπηρῶν σύμβολα. Sed vetusta haec sunt et ante Josephum item alii boni hoc modo mentiti sunt itaque venio ad eas res quas vidit ipse.

Saepe scribit Josephus quam carus in Galilaea hominibus fuerit quantique suam fecerint in omnibus rebus virtutem. Josepho salvo, se quoque salvos fore perhibent. Veluti legimus Bell. Jud. 3. 7. 16, prohibitum eum fuisse, quominus obsessa urbe exiret, fugam enim capessere voluerat, sed universa circumfusa multitudo eum oravit ut maneret et secum ultima experiretur: οὐδὲν γὰρ ἠξίουν πείσεσθαι δεινὸν Ἰωσήπου μένοντος. Visne scire quomodo Galilaeis rem restituerit incomparabilis ille imperator? Inspice Bell. Jud. 2. 21. 3. Fuerant forte in Josephum ira accensi qui eam regionem tenebant; tenuis causa erat, sed omnes ducem suum proditionis insimulabant. Itaque summo mane Tarichaeas ad eum ex vicinis urbibus confluunt *centum millia* hominum, δέκα μυριάδες. Sunt omnes quasi furore correpti: hoc agitur ut proditor patriae vivus comburatur. Surgit de lecto Josephus et sentit se ab omnibus fuisse relictum: ἔφυγον πλὴν τεσσάρων πάντες. Prodit in concionem περιρρηξάμενος μὲν τὴν ἐσθῆτα, καταμησάμενος δὲ τῆς κεφαλῆς κόνιν, ἀποστρέψας δ' ὀπίσω τὰς χεῖρας καὶ τὸ ἴδιον ξίφος ἐπιδήσας τῷ τένοντι. Deinde callida oratione efficit, ut homines inter sese dissentire incipiant jamque erant Tarichaeatarum *quadraginta millia*, qui duci suo bene cupiebant. Remanent tandem *duo millia*, qui invadere conantur domum, quo ferox et acer dictator sese proripuerat. Alloquitur seditiosos milites de tecto et rogat ut delecti viri ad se veniant, quibuscum de communibus postulatis deliberet. Ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ γνώριμοι σὺν τοῖς ἄρχουσιν εἰσῆσαν. Ὁ δὲ σύρας αὐτοὺς εἰς τὸ μυχαίτατον τῆς οἰκίας καὶ τὴν αὐλειον ἐπικλείσας ἐμασίγωσεν μέχρι πάντων τὰ σπλάγχνα γυμνῶσαι. Περιεισήκει δὲ τέως τὸ πλῆθος, δικαιολογεῖσθαι μακρότερα τοὺς εἰσελθόντας οἰόμενον. Ὁ δὲ τὰς θύρας ἐξαπίνης ἀνοίξας ἠμαγμένους ἐξαφῆκε τοὺς ἄνδρας καὶ τοσαύτην τοῖς ἀπειλοῦσιν ἐνειργάσατο κατάπληξιν, ὥστε ῥίψαντας τὰ ὅπλα φεύγειν. Ipsi auctori nimia saevitia postea visa est itaque de severitate judicii in vita § 30 aliquantum remisit. Quorum duo millia fuerant, facti sunt sexcenti et unus legatus intro mittitur, quem

Digitized by Google

αἰκισάμενος τὴν ἑτέραν τε τῶν χειρῶν ἀποκόψαι κελεύσας καὶ κρεμάσας ἐκ τοῦ τραχήλου, τοιοῦτον ἐξέβαλεν πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας. Fides tamen violata et in re satis levi poena plus quam aequum erat acerba; sed ita est Josephus: sanguinem spirat et statim recurrit ad ultima remedia. Habebat adversarium quem pessime oderat, Johannem Gisgalensem. Διὰ κηρύκων ἀπειλήσας, τῶν ἐντὸς ἡμέρας πέμπτης μὴ καταλιπόντων τὸν Ἰωάννην, τάς τε οὐσίας διαρπάσειν καὶ τὰς οἰκίας ἅμα ταῖς γενεαῖς καταφλέξειν, τρισχιλίους μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν εὐθέως, ceteraque ad eundem modum.

Sed frontem exhilarat interdum. Audi oculatum testem Bell. Jud. 3. 7. 23: πληγείς τις ὑπὸ τοῦ μηχανήματος τῶν περὶ τὸν Ἰώσηπον ἐσώτων ἀνὰ τὸ τεῖχος, ἀπαράσσεται τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τῆς πέτρας καὶ τὸ κρανίον ἀπὸ (lege ἐπὶ) τριῶν ἐσφενδονήθη σταδίων· γυναικός τε μεθ' ἡμέραν (quid hoc est?) ἐγκύμονος πληγείσης τὴν γαστέρα, προῆκε δὲ νέον ἐξ οἰκίας, ἐξέσεισεν ἐφ' ἡμισάδιον τὸ βρέφος· τοσαύτη ἦν τοῦ λιθοβόλου βία. Quo animo ridiculas nugas legisse putabimus Imperatorem Titum vel Agrippam regem? Taedet de hoc genere plura describere, sed solum addam, quia lepidum est, Josephum dum Bellum Judaicum scriberet, non satis meminisse quando duxisset uxorem. Oratio ejus est ad Hierosolymitanos, qua iis persuadere conatur ut urbem Romanis tradant, Bell. Jud. 5. 9. 4. De ea oratione quae supra quam credi potest puerilis est, nihil dicam; sed in exitu haec quoque verba posuit: οἶδα ὅτι μοι συγκινδυνεύει μήτηρ καὶ ΓΥΝΗ καὶ γένος οὐκ ἄσημον. Nunc certe dormitat bonus Josephus, nam non erat uxor Hierosolymis obsessa, cf. Vit. § 75. Praeterea patris obliviscitur, quem Zelotae in carcerem conjecerant, cf. Bell. Jud. 5. 13. 1, uti et matrem, cf. Bell. Jud. 5. 13. 3.

Praeter eas res quibus interfuit ipse, Josephus optimos fontes adiit eosque haud indiligenter usurpavit. Quod sedulo legit Sacrum Codicem, id minus curamus; nam ad eundem hodie quoque aditus est et viri docti affirmant Josephum Hebraici sermonis non fuisse peritissimum; sed legit multos libros hodie deperditos, Polybium, Strabonis Historias, Nicolaum Damascenum, Vespasiani commentarios, alios, de quibus non tam liquido constat. Sed ex fontium diversitate repetendum arbitror, quod saepe Josephi tam sunt fluxa iudicia, ut nescias utrum laudet

Digitized by Google

an oderit, quorum hominum ingenia depinxit. Exemplo mihi erit rex Aristobulus, qui anno 105 patre Hyrcano mortuo rerum potitus est tenuitque imperium per unum annum. Cognosce nunc mirificam historiam, Antiq. 13. 11. Hic primus in Judaea post multorum saeculorum intervallum diademate sumto regium nomen adscivit. Habebat quatuor fratres: horum unum, Antigonus ei nomen erat, diligebat eumque adeo sibi collegam fecit, τῶν ὁμοίων ἠξίου, reliquos autem tres conjecit in carcerem. Etiam matrem, cui imperium moriens Hyrcanus commiserat, vinctam inedia et longa tabe peremit. Brevi post etiam fratrem illum Antigonum, quem amabat, interfici jussit, sed hujus facinoris sero eum poenituit inciditque in morbum et multa incusans se ipsum et clamitans pati se quod tot sceleribus dignum esset, periit βασιλεύσας ἐνιαυτόν. Haec postquam pluribus Josephus exsecutus est, videtur alium librum evolvisse indeque excerpsisse: ταῦτ' εἰπὼν ἐπαποθνήσκει τοῖς λόγοις βασιλεύσας ἐνιαυτόν, χρηματισθεὶς μὲν Φιλέλλην, πολλὰ δὲ εὐεργετήσας τὴν πατρίδα, πολεμήσας Ἰτουραίαν καὶ πολλὴν αὐτῶν τῆς χώρας τῇ Ἰουδαίᾳ προσκτησάμενος ἀναγκάσας τε τοὺς ἐνοικοῦντας, εἰ βούλονται μένειν ἐν τῇ χώρᾳ, περιτέμνεσθαι καὶ κατὰ τοὺς Ἰουδαίων νόμους ζῆν. De his omnibus supra nihil dictum fuerat nec tamen quae nunc adduntur, aperte pugnant cum iis quae supra legimus de Aristobuli in privata vita flagitiis. Etiam matricida et fratricida potest esse bonus rex et circumcidere homines et subigere Ituraeam, quamquam fatendum est breve esse spatium duodecim mensium. Verum continuo sequitur quod nimis ridiculum est: Φύσει δ' ἐπιεικεῖ κέχρητο καὶ σφόδρα ἦν αἰδοῦς ἥττων idque confirmatur Strabonis testimonio. Quid in hisce verum sit, non dispicio et conferre jubeo Graetzium in Historia Judaeorum III. 104; sed apparet, opinor, nullam inesse judicandi facultatem in eo, qui et haec et illa vera esse credat. Nec multo saniora sunt, quae traduntur de Aristobuli fratre Alexandro Jannaeo; poterit hoc unusquisque pro se ipso existimare. Nusquam autem turpius mendacium est, quam Antiq. 19. 7. 3, ubi praefertur Agrippa rex avo suo Herodi Magno: licebat hoc neque aegre feram, sed nescio quo nomine appellem qui negare audet Herodem Hierosolymitanis templum exstruxisse totamque urbem magnificentissimis aedificiis condecoravisse:

Digitized by Google

audi modo: Herodes Ἰουδαίων οὐδεμίαν πόλιν οὐδὲ ὀλίγης ἐπισκευῆς ἠξίωσεν οὐδὲ δόσεως ἀξίας μνημονευθῆναι. Hoc si ipse excogitavit Josephus, adulator est nec curat quid verum sit; si invenit apud alium adulatorem, quae est ista inconsiderantia et oblivio! Nunc videmus quid Palaestina mendax aliquando in historia ausa sit.

Ubique Josephus gloriatur de eximio veritatis studio, quod ipsum ad scribendum impulit. Equidem illud studium non agnosco et postquam scriptor tempora attigit, quae vidit ipse, tam negligenter et confuse scribit, ut incredibile sit dictu. Longa est descriptio templi, quod Herodes exstruxit; sed omnia tam perplexe exponuntur, ut viri docti aedis formam nondum satis probabiliter instaurare potuerint. De partibus quibus obsessa urbs distrahebatur, omnia fluxa et incerta; tamquam in somnio oblatae imagines volitant nec quidquam est quod prehendere et memoria firmiter retinere possis. Si quaeris quod tandem genus hominum Zelotae fuerint, lectis septem libris de Bello Judaico haud multo doctior discedes quam antea fueris. Etiam chronologiam parum curat neque umquam quaesivisse videtur quo anno Herodes Magnus natus sit, nec corrigam quod invenitur Antiq. 14. 9. 2, anno 47 ante partum virginis Herodem natum fuisse annos 15, nam non est is librariorum error, sed ipsius Josephi negligentia vel Nicolai mendacium, ut regi adularetur, quem novimus aetatem suam dissimulare voluisse.

Suspicionem addere lubet, de qua fortasse aliquando operae pretium erit accuratius quaerere quid censendum sit. Nimirum ubi Josephus res Romanorum principum persequitur, eundem scriptorem eum sequi dixerim, quem Tacitus in ea parte operis secutus est. Nobili Taciti loco, quem describere supervacaneum est, collato cum Josephi verbis Antiq. 20. 8. 3: πολλοὶ μὲν τὴν περὶ Νέρωνα συντετάχασιν ἱστορίαν, ὧν οἱ μὲν διὰ χάριν εὖ πεπονθότες ὑπ' αὐτοῦ τῆς ἀληθείας ἠμέλησαν, οἱ δὲ διὰ μῖσος καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπέχθειαν οὕτως ἀναιδῶς ἐνεπαρώνησαν τοῖς ψεύσμασιν, ὡς ἀξίους αὐτοὺς εἶναι καταγνώσεως, propemodum necessario ad eam suspicionem delabor. Si historia Caligulae apud Tacitum superesset, fidentius fortasse aliquid de ea conjectura pronunciare possem; nunc aliis rem relinquo ulterius investigandam.

Digitized by Google

Testimonium est Josephi de Jesu Christo, quod omnes nisi fallor hodie intellexerunt esse spurium, cum ea pericope interpolata sit, locus est Antiq. 18. 3. 3, iis temporibus quae fuerunt inter Origenem et Eusebium; sed aliquid addi posse videtur quo tota quaestio melius illustretur, nam id ipsum admirabile est, quomodo Josephus de Christo tacere potuerit, cum scribat Antiq. 20. 9. 1 de pontifice Anano, qui circa annum 61 ante Albini adventum de consilii sententia *τὸν ἀδελφὸν* ΙΗΣΟΥ *τοῦ λεγομένου* ΧΡΙΣΤΟΥ, *Ἰάκωβος ὄνομα αὐτῷ, καί τινας ἑτέρους ὡς παρανομησάντων κατηγορίαν ποιησάμενος, παρέδωκε λευσθησομένους.* Hunc certe locum haud facile quis expunget videmusque jam Origenem ceterosque post eum bene multos eadem legisse, quae hodie in nostris libris sunt, nam cum scribunt captam urbem brevi post fuisse, cum Deus Jacobi necem ulcisci vellet, leviter errant et Josephum memoriter laudantes Dei iram repetunt a caede Jacobi, cum Antiq. 20. 8. 5 repetatur a caede pontificis Jonathis, quem Felix interfecit. Cupio audire quibus machinis Jacobi mentio ex Josephi exemplaribus eliminari possit; deinde si id fieri nullo negotio potest, sicuti persuasum habeo, quaero quomodo Josephus scribere potuerit verba, quae supra attuli, nisi de Jesu Christo quantumvis pauca ante retulerit. Ne hoc quidem satis explicatum vidi, *cur* Josephus de Christo omnino tacuisset. Messias ei est Imperator Vespasianus, Bell. Jud. 6. 5. 4: estne hoc satis causae, cur de Jesu taceat? Si credidisset propediem Messiam esse venturum, intelligerem cur Romanorum auribus pepercisset nec quidquam de vetere vaticinio hiscere ausus fuisset; sed secundum Josephum jam descendit de coelo in Palaestinam Messias estque is quem omnes colunt Romanus Imperator. Cur magis metuisset de Jesu dicere quam de Juda Gaulonita vel quovis Zelotarum? Dixerim nihil ei periculosius debuisse videri quam silentium plenum suspicionis. Accedit ea Jacobi caedes et frustra erimus, si *Χριστοῦ* nomen ibi expungere velimus: quid enim hoc est simpliciter dicere caesum fuisse Jacobum Jesu fratrem, cum utrumque nomen apud Judaeos tam esset vulgare quam Titii vel Maevii?

Inspiciamus Photii Bibliothecam. Hic ter de Josepho retulit et semel de ejus adversario Justo. Recitatus fuit, Patriarcha inquit, Codex 76, quo continebantur viginti libri Antiquitatum;

Digitized by Google

deinde quaedam excerpuntur ex Josephi Vita, paucis quibusdam praemissis de serie Pontificum Maximorum apud Judaeos, quasi ea res imprimis attentione lectorum digna esset, quum altum silentium sit de Jesu Christo, etiamsi illa pericope quantumvis spuria Photii tamen tempore jam per multa saecula in omnibus libris circumferretur. Sed stultum est credere Patriarcham tot tantisque negotiis districtum omnes Codices legisse vel etiam majorem partem legisse eorum librorum, quos recenset. Excerpta aliis debuit et congessit in unum, sicuti etiam Lexicon suum undecumque compilavit, de suo autem vix quidquam addidit. Contendo non fuisse Christianum qui hoc excerptum confecerit itaque fuisse Judaeum natione vel certe προσήλυτον· hunc video unice fuisse sollicitum de serie pontificum. Homo Christianus non illud imprimis memorabile duxisset, Herodem Magnum τοῖς τυχοῦσι νεῖμαι τὴν ἀρχιερωσύνην, sed saevitiae exempla attulisset, quo facilius apud omnes fidem inveniret caedes Bethlehemitica, nec omisisset domesticas calamitates; descripsisset etiam quae Josephus habet de morte regis Agrippae Majoris, alia ejusdemmodi. Sed ne verbum quidem unum fit, de iis rebus, quae scire Christianorum plurimum intererat.

Οἷος τὴν Φράσιν ἐστίν, ἔμπροσθεν εἴρηται. Itaque eidem homini debetur quod legitur de codice 47, quo bellum Judaicum continebatur. Tribus verbis septem librorum argumentum indicatur; tum judicium fertur de Josephi stylo et scribendi ratione, quae impense placuit; praeterea recensentur sex prodigia, quae urbis interitum portenderunt; deinde declaratur quam insatiabili furore tempore obsidionis intra muros saevitum sit; denique τῷ λιμῷ ὁ λοιμὸς συνεπιλαμβανόμενος ἐδείκνυ πᾶσιν ἐμφανῶς θεομηνίας ἔργον καὶ τῆς δεσποτικῆς προρρήσεως καὶ ἀπειλῆς τὴν τῆς πόλεως ὑπάρξαι πανωλεθρίαν καὶ ἅλωσιν. Expunctis molestis verbis quae diductis literis notavimus, cum ne commode quidem addi possint et ab Christiano homine adjecta videantur, in reliquis prorsus nihil inest, quod non possit Judaeum auctorem habere. Nec Christianus homo recensuisset ridicula illa sex prodigia; si quid ea de re scripsisset, scripsisset cecidisse urbem κατὰ τὴν δεσποτικὴν πρόρρησιν καὶ ἀπειλήν quam legerat in Evangelio S. Matthaei et nugis omissis, dixisset de Zacharia Barachiae filio, cuius caedem Josephus narravit Antiq. 4. 5. 4 quam-

Digitized by Google

que Jesus poterat nominatim praedixisse videri Matth. 23. 35.

Verum etiam in Antiquitatum excerptis ubique odoror Judaicum foetorem. Codex est 238, quamquam ecquis serio credet Patriarcham viginti libros bis legisse et excerpsisse? Sed primum quaedam delibantur de novi templi quod Herodes exstruxit, incredibili magnificentia. Deinde additur: *Οὗτος Ἡρώδης ἐστὶν ὁ Ἀντιπάτρου τοῦ Ἰδουμαίου καὶ τῆς Ἀραβίσσης (Κύπρος δ' ὄνομα αὐτῇ) παῖς, ἐφ' οὗ καὶ Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ἡμετέρου γένους παρθενικῆς ἀποτίκτεται μήτρας, καθ' οὗ καὶ μανεὶς Ἡρώδης τοῦ μὲν δεσπότου διήμαρτε, φονεὺς δὲ πολλῶν νηπίων γίνεται.* Non sane haec e Josepho petita sunt et facile est agnoscere male sedulam manum ejus, qui Bibliothecam consarcinavit. Deinde exsequitur grammaticus, quibus facinoribus Herodes regnum et paraverit et usque ad extremum vitae diem conservaverit, *εἰς ὠμότητα δὲ καὶ μιαιφονίαν πάντας ὅσοι τύραννοι ὑπερβαλέσθαι ἰσόρηται*, cet. Unde vides olim in iis quae praecedunt non factam mentionem fuisse de caede Innocentium.

Multa interponuntur de patre Antipatro et de maligna fortuna, quacum Herodes in adulescentia conflictatus est; deinde transitur ad Archelaum et Herodem Antipam, quorum res breviter enarrantur. Adduntur tamen quae jam vides unde sint: *οὗτος ἐστὶν ὁ τὸν μέγαν ἀνελὼν Ἰωάννην τὸν πρόδρομον δεδιώς, Ἰώσηπός φησι, μὴ τὸ ἔθνος αὐτοῦ διασήσῃ· πάντας γὰρ δι' ὑπερβολὴν ἀρετῆς Ἰωάννου λόγοις εἵποντο. Κατὰ τοῦτον καὶ τὸ σωτήριον ἐγεγόνει πάθος.*

Sequitur vita Agrippae Magni et omnia cum Josepho concinunt, sed male sedula manus addidit: *οὗτος ἐκείνοις, ὡς ἔοικε, χαριζόμενος καὶ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρᾳ ἀνεῖλε καὶ τὸν κορυφαῖον τῶν μαθητῶν Πέτρον ἐπεχείρησεν, εἰ καὶ διήμαρτεν, ἀνελεῖν.* In reliquis prorsus nihil inest, quod ab Christiano homine possis suspicari profectum esse; veluti moritur rex non *σκωληκόβρωτος*, sicuti est in Actis Apostolorum 12. 18, sed *ἀλγήματος αὐτῷ κατὰ γαστέρα σφοδροῦ γεγονότος* post quinque dies exspiravit, cf. Antiq. 19. 8. 2.

De Agrippa Minore pauca excerpta sunt neque ipse Josephus multa de eo habet. Quod in extrema paragrapho legitur: *Οὗτος ἐστὶν Ἀγρίππας, ἐφ' οὗ ὁ θεῖος Παῦλος, Φήστου συνεδριάζοντος, ἐδημηγόρησεν*, satis prodit recentiorem originem.

Digitized by Google

Reliqua sunt fere de Pontificibus Maximis et maximam partem excerpta sunt ex Antiq. 20. 10; nihil opus est hisce immorari et ostendisse mihi videor eum qui haec excerpta primus conscripserit, quicumque is fuerit, ex Novo Testamento nihil addidisse, nec fuisse Christianum. Ipsa diligentia, qua semper recurritur ad pontificum seriem et ad templi Hierosolymitani historiam, facit ut scriptorem quaerere malimus inter *τοὺς περιτετμημένους*. Ceterum homo minime acutus fuit et ridiculum est in paucis quod tradit de Agrippae filiabus. Mortuo rege *Καισαρεῖς καὶ Σεβαςηνοὶ τοὺς ἀνδριάντας τῶν τοῦ βασιλέως θυγατέρων ἁρπάσαντες ὁμοθυμαδὸν ἐκόμισαν εἰς τὰ πορνεῖα*. Leve hoc flagitium visum fuit excerptori: regias virgines audi quae tulerint: *Οἱ Σεβαςηνοὶ κατ' οὐδεμίαν ἄλλην πρόφασιν πλὴν τοῦ μανῆναι ἁρπάσαντες ἀθρόον καὶ πορνείοις ἐγκατας ήσαντες πᾶσαν αὐταῖς ὕβριν ῥητὴν καὶ ἄρρητον ἐπεδείξαντο*. Nimirum crescit fama eundo.

Venio ad Photii codicem 33, nam propter hunc codicem potissimum superiora pertractavimus. Chronicum erat Justi illius, quem Josephus in Vita tam acriter perstringit. Audiamus Patriarcham. Scripsit historiam Justus ab Mose usque ad mortem Agrippae: *τελευτᾷ δὲ ὁ βασιλεὺς ἔτει τρίτῳ Τραϊανοῦ, οὗ καὶ ἡ ἱςορία κατέληξεν. Ἔςι δὲ τὴν φράσιν συντομώτατός τε καὶ τὰ πλεῖςα τῶν ἀναγκαιοτάτων παραδραμών· ὡς δὲ τὰ Ἰουδαίων νοσῶν* (lege *ἀσκῶν*) *Ἰουδαῖός τε καὶ αὐτὸς ὑπάρχων τὸ γένος, τῆς Χριςοῦ παρουσίας καὶ τῶν περὶ αὐτὸν τελεσθέντων καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τερατουργηθέντων οὐδενὸς ὅλως μνήμην ἐποιήσατο*. Agnoscimus eundem Judaeum, qui superiora ex Josepho excerpsit; deinde Christianus quidam addidit quae diductis literis notavimus. Quid autem? Justus admodum brevitati studet: non est igitur mirandum eum nihil dicere de Jesu, si quidem apud Josephum, quem tam loquacem et prolixum esse novimus, tam pauca hodie de eo legantur, ut ne dimidiam quidem paginam impleant. Aut fallor aut verba ea conscripta et inserta sunt diu ante Photium, quin et ante Eusebium, quo tempore revera de Jesu apud Josephum multo plura legerentur quam hodie supersunt. Itaque examinanda suspicio erit, num forte genuinus de Jesu locus eliminatus sit et postea alia eaque breviora supposita sint. Nec mirum

Digitized by Google

si in Josepho factum est, quod in Eunapio factum esse novimus.

Habiturusne sim malevolos lectores nescio: promo suspiciones meas, quae si falsae esse reperientur, cito oblivioni tradentur; sin verae sunt, uberius exponentur et doctius ornabuntur ab iis, qui ibi perpetuo habitant, ubi ego μέτοικος sum. Primum quaero, non quibus hominibus Josephus scripserit, nam hoc quidem constat adeo ut ne quaerendum quidem esse videatur, sed quos lectores olim potissimum habuerit. Legerit per me licet Bellum Judaicum Imperator Vespasianus, legerit Titus filius, legerit Agrippa rex; quamquam ego certe urgere nolim quae Josephus ἀλαζονευόμενος scripsit contra Apionem I. 9; legerit denique de munitissimae urbis obsidione Plinius vel unus alterve Romanus miles, qui fuerat in Titi castris et nunc domi per otium delectabatur recordatione miseriarum, quas olim perpessus fuerat; ut plurimum largiar, legerint homines docti et curiosi, alienae superstitionis cognoscendae cupidi viginti Antiquitatum libros: multi certe non fuerunt Graeci vel Romani, qui Josephum triverunt. Veluti aequalis erat Tacitus: quantum video ad Historias componendas non usurpavit recens editos septem libros de bello Judaico. Qui igitur lectores spissa volumina expetebant? Nam nisi expetita fuissent, ne fuissent quidem propagata. Judaeos credis? Non poterant non odisse patriae proditorem, qui miseros cives adegerat ad defectionem, ut eos in extremo discrimine desereret, qui Romanis victoribus adulabatur, qui, quod dicere turpe erat, affirmabat veteres prophetas decepisse populum, quum portenderent Messiam, cui nunc omnes parebant quamquam ἀπεριτμήτῳ, qui accumbebat ad mensas gentilium et truncando Sacrum Codicem fecerat probabilem fortasse aliis, sed sibi inutilem, quum pro mascula simplicitate introduxisset orationis fucum et pro Messia, quem Prophetae fuerant polliciti, inseruisset Romanum victorem et pro aeterno quod somniarant imperio aeternam obedientiam. Legitne illos libros imperita et seditiosa plebs Alexandrina? Legeruntne fortasse docti in Museo? Legeruntne Pharisaei Pharisaeum scriptorem, qui suae ipsius sectae perpetuo maledicit? Legeruntne qui ex Zelotis erant reliqui, quorum facinora tam vividis coloribus depinguntur? Legeruntne Sadducaei quos Josephus oderat? Legeruntne Esseni, qui, si paucos exceperis, humanas

Digitized by Google

res utpote longe infra se sitas despiciebant? Nemo horum, opinor. Inter Judaeos non novi praeter Herodianos, cf. Matth. 22. 16, et Agrippae subditos, quibus Josephus placere potuit; sed hoc genus hominum cito interiit et dispersum fuit.

Restant Christiani, quos dixeris Josephum multum lectitavisse. Hominem Judaeum esse videbant et dolebant, quamquam eum propter patriae proditionem tamen odisse non poterant; sed tenebant Judaeum, qui, quum Christum rejiceret, tamen testimonio suo confirmabat, quam vere ille omnia vaticinatus fuisset de excidio Hierosolymorum. Dum inter legendum per flammam et sanguinem incedebant, agnoscebant divinitus immissum furorem et olim commeritum supplicium. Crescebat autem in dies Christianorum numerus, extra Palaestinam praesertim. Horum nemo, uti arbitror, Hebraice sciebat nec quisquam delectari poterat barbaro sermone Septuagintavirum itaque, quum origines Israelitarum cognoscere vellent, quamquam circumcisi non essent neque Judaeos cognatione attingerent, recurrebatur ad Josephi Antiquitates, qui praeterea rerum historiam pertexuerat, quarum in sacris libris non fit mentio. Verbo dicam: primo saeculo postquam opera sua Josephus edidit, non habuit fortasse multos lectores; sed quos habuit, erant fere Christiani. Jam colligendum est quid ex ea suspicione sequatur.

Tres potissimum sunt apud Judaeos philosophorum sectae, de quibus Josephus satis confuse et perplexe retulit. Eas omnes perdidicerat, ut scribit in vita: *οὕτως γὰρ ᾠόμην αἱρήσεσθαι τὴν ἀρίστην, εἰ πάσας καταμάθοιμι.* Sedecim annos natus triplici disciplina absoluta, nondum tamen expleverat discendi ardorem, sed *πυθόμενός τινα Βανοῦν ὄνομα κατὰ τὴν ἐρημίαν διατρίβειν, ἐσθῆτι μὲν ἀπὸ δένδρων χρώμενον, τροφὴν δὲ τὴν αὐτομάτως φυομένην προσφερόμενον, ψυχρῷ δὲ ὕδατι τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα πολλάκις λουόμενον πρὸς ἁγνείαν, ζηλωτὴς ἐγενόμην αὐτοῦ.* Cum hoc homine, quem videmus Essenum fuisse, sed de severioribus, nam erant apud eos alii aliis abstinentiores et plures statuerant gradus initiationis, Josephus una fuit per triennium, deinde reversus in urbem *ἤρξατο πολιτεύεσθαι τῇ Φαρισαίων αἱρέσει κατακολουθῶν.* Scilicet magis probabat et amabat Essenos, qui *ἄφυκτον δέλεαρ τοῖς ἅπαξ γευσαμένοις τῆς σοφίας αὐτῶν ἐγκαθιᾶσι* Bell. Jud. 2. 8. 11, sed videbat meliora, sequebatur

Digitized by Google

autem deteriora, credo ambitione ductus, nam omnes, ut est Antiq. 18. 1. 4, *ὁπότε ἐπ' ἀρχὰς παρέλθοιεν, ἀκουσίως μὲν καὶ κατ' ἀνάγκην, προσχωροῦσι δ' οὖν οἷς ὁ Φαρισαῖος λέγει διὰ τὸ μὴ ἄλλως ἀνεκτοὺς γενέσθαι τοῖς πλήθεσιν.* Indidem repetendum est quod tam copiose dicit de Essenis, Bell. Jud. 2. 8, tam concise autem de Sadducaeis quos oderat.

Redeo ad quaestionem, cur tandem Josephus de Jesu Christo dicere noluerit. Absurdum est credere, hominem tam doctum quique praeterea ad rempublicam accessisset, Christianos ignorasse; si omisit de iis dicere, certam habuit causam cur taceret. Multi, uti dixi, credunt eum de Messia scribere noluisse, ne quid forte Romanorum aures offenderet; sed primum ipsi Josepho Jesus non erat sane *ὁ Χριστός* et credebat, certe contendebat, Vespasianum esse quem fata portendissent. Deinde, si adeo dum scriberet timuisset corpusculo suo, professus certe fuisset, se rediisse ad Essenorum opiniones, quos semper adamasset nec haberi voluisset, falso praesertim, de Pharisaeorum numero, qui prae ceteris Prophetarum vaticiniis ductabantur. Accedit locus quem supra exhibuimus de caede Jacobi, unde comperimus aliquid in superioribus de Jesu fuisse traditum.

Nihil equidem miror, pericopen de Christo ab librariis fuisse sublatam, cum aliquid inesset, quod aut indignationem moveret aut Evangelistarum fidem evertere videretur. Sic Luciani Opusculum de Morte Peregrini itidem delere conati sunt, sed frustra fuerunt. Quid autem si scripsit Josephus se a patre, nam sacerdotali genere natus erat, aliquid accepisse de rumore, quem sparsum fuisse legimus Matth. 28. 13, quomodo discipuli Jesu cadaver olim abstulissent. Non mirandum talem pericopen erasam fuisse, cum Josephi volumina Christianorum manibus, uti conjecimus, tererentur. Incertum hoc esse fateor: ecce aliud quod fortasse paulo majorem speciem videbitur habere. Scribit Josephus Antiq. 13. 10. 6 de Pharisaeis, eos *ἄλλως τε καὶ φύσει πρὸς τὰς κολάσεις ἐπιεικῶς ἔχειν* idque haud semel inculcat. Audio hoc vere affirmari de Hillelitis, nam inter Pharisaeos multo erant severiores qui Schammaitae appellabantur. Consequitur ea quae Josephus tradidit de Jesu condemnatione toto coelo differre debuisse ab Evangeliis, in quibus *plerumque* inter utramque sectam non distinguitur, nec certe

Digitized by Google

distinguitur, postquam Jesu causa in judicium venit. Facile videmus inter Pharisaeos Josephum amplexum fuisse Hillelitarum doctrinam, ad quos ingenio ferretur; deinde ambitione ductum, ut Galilaea sibi committeretur, sese applicuisse ad Schammaitas. Itaque omissis Sadducaeis, quorum auctoritas jamdudum intermortua erat quosque in ipsis Evangeliis semel tantum cum Jesu disputantes deprehendimus, scribere potuit Josephus, Jesum plurimum profecisse ex Hillelitarum disciplina, id quod etiam hodie in Evangeliis attentos lectores fugere non potest. Hinc fuerunt de horum numero quos amicos habuit Josephum Arimathaeanum, Nicodemum, alios et cf. praeterea Luc. 11. 45; sed semper ei res est cum Schammaitis; Hillelitae multo rarius perstringuntur veluti Matth. 23. 15, nam Schammaitae προσηλύτους non faciunt. Quid igitur, si Josephus scripsit fuisse inter ipsos Pharisaeos qui Jesu faverent, sicuti legimus Jacobi caedem Pharisaeos fuisse, qui ulciscerentur. Quidsi scripsit, condemnatum fuisse Jesum postquam causa dicta esset non in *majore* synedrio, sed in *minore*, in quo non septuaginta judices sedebant, sed viginti tres? Quid si majorem partem atrocis criminis ab Judaeis removit, ut conferret in caput procuratoris, per quem, ut ait Tacitus, Christus supplicio affectus est? Cogita praeterea immaculatam conceptionem Josepho rem ridiculam debuisse videri et resurrectionem fabulam prorsus incredibilem. Mirabimurne talem pericopen, in qua nihil non offensioni esset piis lectorum auribus, sublatam fuisse ex voluminibus, quorum lectio *ceteroquin* utilis esse videretur. Quidquid autem scripsit Josephus, id negavit quod caput erat, Jesum fuisse quem praedixissent prophetae. Quin et videmus Origenem legisse locum quem hodie desideramus; satis diserta verba sunt adversus Celsum I. 35: καίτοιγε ἀπιστῶν τῷ Ἰησοῦ ὡς Χριστῷ. Si dubitas an ea pericope ex omnibus exemplaribus evanescere potuerit, respondeo spurium tamen testimonium postea insertum fuisse idque hodie omnibus libris manuscriptis circumferri. Alterum si factum fuisse deprehendimus, nihil est cur alterum fieri potuisse negemus. Ne hoc quidem negligendum est, testimonium de Jesu Christo inveniri *ante* locum de Johanne Baptista; apparet igitur interpolatorem in codice vidisse lacunam. Hoc argumentum mihi videtur ἀναμφίλεκτον.

Digitized by Google

Ulterius progredi poterimus. Docuit Johannes, Antiq. 18. 5. 2, *τὴν βάπτισιν ἀποδεκτὴν τῷ θεῷ φανεῖσθαι, μὴ ἐπί τινων ἁμαρτάδων παραιτήσει χρωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἁγνείᾳ τοῦ σώματος, ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκκαθαρμένης.* Johannis doctrina Josepho placere debuit, nam Banus ille, quocum per triennium una fuit, itidem *ψυχρῷ ὕδατι τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα πολλάκις ἐλούσατο πρὸς ἁγνείαν.* Secundum Josephum corporis ablutiones, quas Johannes commendabat, pertinebant ad *ἁγνείαν τοῦ* ΣΩΜΑΤΟΣ, non ad *ἁμαρτάδων παραίτησιν.* Qui de uno ait, de altero negat, et contra. Fuitne umquam quisquam, qui corpus ablui juberet *ἐφ' ἁμαρτάδων παραιτήσει*? Non est arduum respondere. Equidem non omnes legi, qui egerunt de argumento, quod tractare suscepi; sed multorum tamen disputationes cognovi, quorum nomina non adscribam, nam Theologi norunt qui potissimum scriptores adeundi sint et plerique philologi non curant scire quod nihil ad se suamque disciplinam pertineat. Est autem unus quem nominatim laudandum esse video. Inter Theologos Venerabilis Hoekstra Collega meus aestumatissimus in Annalibus Theologicis de Johanne Baptista ita egit, ut multa eorum quae supra disputavi illinc illustrentur. Veluti suscepit probare *Leviticam* fuisse corporis puritatem, quam Essenos secutus Johannes commendaret, nec dubitat, pagina est 37, quin de Johanne Josephus veriora tradat quam Evangelistae, apud quos *κηρύσσει βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.* Christianorum hoc sacramentum est *ἐφ' ἁμαρτάδων παραιτήσει* et Jesus adeo non commendabat *Leviticam* illam corporis puritatem ut contemneret potius. Contra non intellexisset Johannes quod in Actis Apostolorum est 22. 16: *βάπτισαι καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου.* Illud certe apparet ratione propemodum mathematica, periisse locum Josephi de baptismo, quem Jesus instituisset. Neque hic negligendum est testimonium Johannis Evangelistae 3. 26.

Qui probabunt ea, quae supra suspicati sumus, etiam aliam suspicionem examinare poterunt. Statim post spurium de Jesu Christo testimonium, sequitur apud Josephum lepida narratio, quomodo eques Romanus Decius Mundus nomine sub specie Anubidis latitans nobilem matronam in aede Isidis constupraverit. Multa habet de Romanorum rebus Josephus, praesertim

Digitized by Google

de Caligula et de Claudio, sed semper aliquid de Judaeis admixtum est, neque tam copiose de Caligulae nece scripsisset Josephus, nisi narratio tota pertineret ad ostendendum quanta gratia et auctoritate apud Romanos valeret rex Agrippa. Fuit etiam postea Judaeorum feriatus dies, quo die Imperator Caligula cecidit. Sed fraudulentus amor Decii Mundi alienus est ab Judaeorum historia, qui hominem ne natum quidem esse sciebant. Resecta de Jesu Christo narratione locum insertum fuisse dixerim, ne lacuna esset in medio libro, nam Josephus numerarat τοὺς στίχους, vide modo ad calcem operis. Illud nunc etiam apparet, quot fere versibus Jesu historiam persecutus esset, nam qui interpolavit Decii Mundi et Paulinae amores, selegit locum, qui erasorum στίχων numerum fere aequabat. Est autem historiola descripta ex eodem libro, unde ipse Josephus de Romanorum rebus pleraque mutuatus erat; apparet ex insolito participii usu, de quo statim dicam.

Nunc examinare lubet, quod invenio c. Apionem I. 9. Primum ibi legimus Josephum in castris Romanorum fuisse interpretem: τὰ παρὰ τῶν αὐτομόλων ἀγγελλόμενα μόνος συνίην. Itaque videmus quantam fidem proditori Titus habuerit; id tantum me male habet, liberam ei postea potestatem fuisse quidlibet fingendi. Deinde addit se Romae primum scripsisse Bellum Judaicum patrio sermone, postea autem convertisse in Graecam linguam χρησάμενόν τισι πρὸς τὴν Ἑλληνίδα Φωνὴν συνεργοῖς. Otio abundabat itaque videmus Josephum haud mediocre studium posuisse in iis cognoscendis, quae Alexandrini grammatici de Homero disputassent; sed perpetuo Graeca vocabula male *pronunciavit* et laboravit circa τὴν περὶ τὴν προφορὰν ἀκρίβειαν, Antiq. 20. 12. 1. Viribis autem corroboratis et τὴν γραμματικὴν ἐμπειρίαν ἀναλαβών, ipse solus et natans sine cortice viginti Antiquitatum libros conscripsit idque tanti non fuit, quanti hodie fortasse videtur, nam suos scriptores presse sequitur multaque excerpsit vel descripsit, de suo autem quod addidit, parum est. Indicium est quod me quoque adverterat, sed diu ante me idem jam observarat inter nostrates Venerabilis Holwerda in Emendationibus Flavianis p. 101 et 128. Tota, inquit, de Caligulae morte narratio, quae maxima libri 19 parte continetur, orationis genere perplexo ac tortuoso con-

Digitized by Google

scripta est. Quod idem in libri 15 parte postrema, tum in libris 16, 17 et 18 animadvertere licet. Quantum isti a prioribus libris differant, dici vix potest. Liber 20 orationem habet facilem ac perspicuam, sed rursus tum ab his, tum ab illis magnopere diversus est". Nec video quomodo hoc explices, nam res incurrit in oculos, nisi sumas Josephum totum pendere ex fontibus, quibus usus est. Veluti abusus quidam est in ea operis parte participii, futuri praesertim, de quo Holwerda ll. diligenter egit. Adscribam unum exemplum, nam hoc satis est ut ea res cognoscatur, quod invenitur eo loco qui est de Decii Mundi et Paulinae amoribus: *κελεύουσα παντοίως ἐπὶ τῷ λη-ψομένῳ τὴν ἄνθρωπον σπουδάσαι.*

Vendebat Josephus libros suos et, quia negotium bene ei cesserat, scriptis septem libris de Bello Judaico post addidit viginti alios de Antiquitatibus suae gentis. Audi modo, quamquam locus est paulo longior: *Τοσοῦτον δέ μοι περιῆν θάρσος τῆς ἀληθείας, ὥστε πρώτους πάντων τοὺς αὐτοκράτορας τοῦ πολέμου γενομένους Οὐεσπασιανὸν καὶ Τίτον ἠξίωσα λαβεῖν μάρτυρας. Πρώτοις γὰρ δέδωκα τὰ βιβλία καὶ μετ' ἐκείνους πολλοῖς μὲν Ῥωμαίων τοῖς συμπεπολεμηκόσι, πολλοῖς δὲ τῶν ἡμετέρων ἐπίπρασκον, ἀνδράσι καὶ τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας μετεσχηκόσιν, ὧν ἐστὶν Ἰούλιος Ἀρχέλαος, Ἡρώδης ὁ σεμνότατος καὶ αὐτὸς ὁ θαυμασιώτατος βασιλεὺς Ἀγρίππας.* Testimonium denunciatur Imperatori Vespasiano et regi Agrippae; equidem scire mallem, quod judicium tulerit Johannes Gisgalensis vel Justus Pisti filius. Quod ad ipsum sermonem attinet, nunc minus fortasse est mirandum, *συνεργοὺς* illos circa verborum formas satis fuisse accuratos et L. Dindorfius, dum scribit Josephum multo puriore oratione fuisse usum, quam plerique opinantur, quod ostendere conatus est in Fleckeisenii Annalibus IC p. 821, in qua commentatione illud etiam ostendit, vitare Josephum vocalium concursum, L. Dindorfius igitur cogitabat de Graecorum vocabulorum declinationibus et conjugationibus. Sed ut ab hac parte laudabilis sit illorum *συνεργῶν* opera, ipsam orationis formam admirari non possum idque egisse videtur Josephus, quo libri carius venirent, ut viginti libris expleret numerum quinquaginta millium versuum, qua de re Birtius conferendus de Libris Veterum p. 207. Prolixitatem ipse quodammodo excusat Antiq. 12. 2. 7

Digitized by Google

et lepidum est quod Holwerda narrat p. 34 de libro quodam Vaticano, in quo dici vix potest quam multa sine ullo sententiae detrimento praetermissa sint. Non gravabor locum describere. Editur Antiq. 1. 1. 4: *Ὁμολογούντων δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῶν ζῴων ἁπάντων, ὁ ὄφις συνδιαιτώμενος τῷ τε Ἀδάμῳ καὶ τῇ γυναικί, φθονερῶς μὲν εἶχεν ἐφ' οἷς αὐτοὺς εὐδαιμονήσειν ᾤετο· πεπεισμένους τοῖς τοῦ θεοῦ παραγγέλμασιν, οἰόμενος δὲ συμφορᾷ περιπεσεῖσθαι παρακούσαντας, ἀναπείθει κακοήθως τὴν γυναῖκα γεύσασθαι τοῦ φυτοῦ τῆς φρονήσεως, ἐν αὐτῷ λέγων εἶναι τήν τε τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ διάγνωσιν, ἧς γενομένης αὐτοῖς μακάριον καὶ μηδὲν ἀπολείποντα τοῦ θείου διάξειν βίον. Καὶ παρακρούεται μὲν οὕτω τὴν γυναῖκα τῆς ἐντολῆς τοῦ θεοῦ καταφρονῆσαι, γευσαμένη δὲ τοῦ φυτοῦ καὶ ἡσθεῖσα τῷ ἐδέσματι καὶ τὸν Ἄδαμον ἀνέπεισεν αὐτῷ χρήσασθαι.* Habet autem codex Vaticanus: *Ὁμοφρονούντων δὲ τότε τῶν ζῴων ἁπάντων, ὁ ὄφις φθονερῶς ἔχων ἐφ' οἷς αὐτοὺς εὐδαιμονήσειν ᾤετο, ἀναπείθει τὴν γυναῖκα γεύσασθαι τοῦ φυτοῦ τῆς φρονήσεως. Γευσαμένη δὴ τοῦ φυτοῦ καὶ ἡσθεῖσα καὶ τὸν Ἄδαμον ἀνέπεισεν αὐτῷ χρήσασθαι.* Quid igitur interest inter Josephum et scribas qui hodie pro numero *ϛίχων* mercedulam accipiunt?

(*Continuabuntur.*)

Amstelodami,
d. 15 m. Dec. 1884.

Digitized by Google

EPIGRAPHICA.

In libro *Bulletin de Corr. Hell.*, Dec. 1884, p. 496 sqq. vir doctus Georgius Cousin publici iuris fecit infimae aetatis inscriptionem longissimam et valde memorabilem, quae reperta nuper in oppidulo Tefeng (in Phrygia) continet responsa XXIII *astragalomantica* sermone scripta semibarbaro pessimisque conceptа versiculis hexametris.

Apographum lapidis quod praemisit editor, quamquam multis locis hiulcum et *fortasse* describentis errore hic illic pravum, est tamen eiusmodi ut eius ope rectius quaedam constitui potuissent quam factum esse video.

Pauca tangam. Cousin responsum II ita constituit:

δα]ααα η' Μοιρῶν.
τέσσα[ρα δ' εἷς π]είπτων καὶ μοῦνοι τέσσαρε[ς ὄντες.
π]ρᾶξιν ἣν [π]ράσσεις μὴ πράσ[σῃς, οὐδ']ἄρα μεῖνον·
ἀμφὶ δὲ κάμνο[υσιν χαλεπὸν διὰ μηχανὸν(?) ἐστ[..
πο[.]ημον ἰδέσθαι (?) χρόνῳ οὐθ[εν κα]κὸν ἔσται.

At dubium non esse arbitror quin pro absurdis illis verbis ne Graecis quidem οὐδ'] ἄρα μεῖνον oraculi auctor scripserit et in lapide exaratum sit οὐ γ]ὰρ ἄμεινον, quae notissima est clausula. Rectius autem totum versum sic redintegrabimus:

πρᾶξιν ἣν [π]ράσσεις (malim [δ]ράσσεις, i. e. δράσεις) μὴ
πρᾶσ[σέ πω· οὐ γ]ὰρ ἄμεινον.

Poetastrum enim communi Graecorum more μή iungere aut cum imperativo praesentis aut cum aoristi coniunctivo haece exempla demonstrant: III. 5 μηθὲν δὲ φοβηθῇς, V. 3 μὴ δράξῃς (i. e. δράσῃς), VIII. 5 μὴ — ἀλέου, IX. 3 μὴ σσπεῦδε (i. e. σπεῦδε), XVIII. 3 μηδὲ φοβοῦ. Perperam igitur editor etiam XIV. 2 sic explevit

[μὴ πράσσῃς πρ]ᾶξιν ταύτην, [οὔπω γὰρ] ὁ καιρός.

ubi debebat μὴ πράξῃς κτέ.

In versu sequenti oraculi II is qui lapidem descripsit lectu difficillimum (ut ait Cousin) Δ pro A legisse videtur et ante

Digitized by Google

hanc litteram neglexisse K. Vix enim aliud scriptum esse potuit quam hoc:

ἀμφὶ δὲ κάμνουσιν χαλεπὸν [κ]αὶ ἀμήχανον ἐστ[ιν.

Versum ultimum emendare nequeo neque magis III. 3, ubi Cousin absurde supplet:

ἀετὸς ὑψιπέτη[ς π]είσας διὰ χειρὸς ὀδείτης.

Verum paene incredibile est eundem non vidisse IV. 5 sic scribendum esse

Δημήτηρ γάρ σοι καὶ Ζεὺς [σ]ωτῆρες ἔσονται

pro quibus, si Dis Musisque placet, dedit [σ]ωτὴρ ἐσέσονται (sic).

V. 4 sq.

...]τ' ἐν νούσῳ ἐόντα θεοὶ κατέχο[υσί γε]ταῦτον
τόν τε πόνον λύσου[σί σ]οι καὶ οὐθὲν κακὸν ἔσται.

Constat, opinor, nec ταῦτον Graecum vocabulum esse pro τοῦτον, neque si esset, ferri posse ταῦτον (τοῦτον) τόν τε πόνον pro ταῦτόν (τοῦτόν) τε τὸν πόνον, itaque certum est expletum oportuisse κατέχουσιν ἔτ' αὐτόν. Fortasse supplendum:

[τόν] τ' ἐν νούσῳ ἐόντα θεοὶ κατέχο[υσιν ἔ]τ' αὐτόν·
τόν τε πόνον λύσουσ[ιν σ]οὶ καὶ οὐθὲν κακὸν ἔσται.

sed haec incertiora esse facile largior.

VII. 5

νῦ]ν καρποῖς ὕπαγε καὶ ἀπημον [....]θιρη

Nihil horum intellego, et sic revera legi in lapide est quod dubites. Pro ΘIPH certe lapicidam dedisse OIPH suspicor et partim redintegrandum esse ἀπήμον[ι ⏑ ⏑ μ]οίρῃ. Quid lateat sub absurda lectione KAPΠOIC, pro quo χαίρων expectes, videant alii.

VIII. 3 sq.

ἣν ἐπιβάλλῃ πρᾶξιν θαρρῶν ἴθι δρᾶσε·
ἐν χειρεὶ καλὰ μαντεῖα θ[ε]οὶ τάδ' ἔφηναν.

Sic imperitissime Cousin dedit pro ἐνχείρει (i. e. ἐγχείρει), eundemque commisit errorem XIX. 2 edens:

θαρσῶν ἐν χειρεὶ κτἑ.

Cf. KAIBELI Epigr. 1041, 5

ἐνχείρι (= ρει), ξένε, θαρσήσας· παντὸς δ' ἐπιτεύξῃ.

Δρᾶσε significare δρᾶσαι vix est quod moneam.

Digitized by Google

IX. 3

ἣν Φρεσ[ῖ]ν ὁρμαίνεις [πρᾶξιν τα]ύτην ἴθι θαρρῶν
πανδ[εες? .... υδώσει πρ[άξ]εις δοσαβ? ....

Non erat cur Cousin post litteras δοσαβ poneret signum interrogandi, nam procul dubio legendum et explendum est:

πρ[άξ]εις δ' ὅσα β[ούλῃ].

Sic apud Kaibelium l.l. vs. 4 legitur ὅσσα θέλεις πράξεις. Reliqua restitutio incertior. Venit in mentem:

πᾶν δέχου ὅσσα θεὸς δώσει, πράξεις δ' ὅσα βούλῃ.

XI. 4

κα[....η]ε νούσῳ δέ τ' ἐοντα θεοὶ σώζο[υσιν ἑ]τοίμως.

Hoc tantum video lapidarium littera N simplici pro duplici usum esse et restitui oportere ἐν νούσῳ δέ τ' ἐόντα, ut supra V. 4 recte scriptum exstat ἐν νούσῳ ἐόντα.

XII. 3

οὔπω και[ρὸς, κα]θεύδεις δὲ σὺ μὴ κ[ε]νὰ [πράξῃς.

Perabsurde editor dedit καθεύδεις, et procul dubio verum est σπεύδεις, quo verbo poetaster usus est XI. 3 et XVII. 3. Possis:

οὔπω και[ρός· τί σπ]εύδεις δὲ σύ; μὴ κενὰ πράξῃς, κτἑ.

Poetastro idque pessimae notae haec responsa deberi si nondum credis, persuadebunt, opinor, tales hexametri:

XIII. 3

πρᾶξιν ἐφ' ἣν μέλλεις ἰέναι μὴ σπεῦδ', οὔπω γὰρ ὁ καιρός.

XVIII. 2

εὔοδά σοι πάντ' ἐστι καὶ ἀσφαλῆ περὶ ὧν μ' ἐπερωτᾷς.

XV. 4

οὔτε γὰρ ἐν ἄλλῳ δήμῳ ἰέναι σύμφορόν ἐστιν,

ubi praeterea pessime ἐν ἄλλῳ δήμῳ dictum est pro ἐς ἄλλον (s. ἄλλων) δῆμον.

Omnino Graecitas ea est, qualem e multis Kaibelii epigrammatis cognoscimus.

H. v. H.

Digitized by Google

AD CICERONIS PALIMPSESTOS.

(*Continuantur ex Tom.* XIII. *pag.* 54).

Codex Vaticanus palimpsestus librorum de Re publica nuper ex parte denuo collatus est a viro doctissimo A. Mau, partem in usus Halmii iam ante exploraverat eruditissimus Plinii editor D. Detlefsen. Solus du Rieu (aut si nomen ori Latino accommodandum est Rievius) omnes schedas contulit, Mavius I. § 1—19, 41—46, II. § 11—31, Detlefsenus II. § 11—44. Mavii opera suscepta erat ut una vel duae manus emendatrices in locis correctis a librarii principalis ductibus distinguerentur, quam rem cum pulvisculo profligavit Carolus Pfaff, cuius rogatu codex denuo excussus erat; ita tamen ut eventus, me quidem iudice, parum spei susceptae responderit [1]). Distinguit emendatores sic, ut prior (c), quem eundem esse cum librario codicis (C) „pro certo affirmari nequit", ad huius tamen similitudinem atramenti colore et litterarum ductibus proxime accedat, alter (c^1) paulo sit recentior. Verum huius c^1 tot sunt emendationes, ut alter in collatione vix appareat. Sic pag. 15 (Pfaff) amplius sexaginta emendationes littera c^1 notantur, duae notam *C vel c* (i. e. ipsius codicis librarius vel primus corrector) additam habeant: § 11 ARBITRARE^{R}, § 16 DICIS^{i}. In eadem pagina § 10 ad *consul fui* (prius, nam bis scribitur) adscriptum invenimus *c aut* c^1 et ad § 11 QUODIDI$^{D\ NEC}$ | CERUNT^{i} haec verba: „num

1) „De diversis manibus, quibus Ciceronis de republica libri in codice Vaticano correcti sunt disputavit Carolus Pfaff. Accedit tabula heliotypa" (e Zangemeisteri et Wattenbachii exemplis codicum). Progr. des Heidelberger Gymnasiums 1882.

Digitized by Google

primum DI deletum et a quo tertium DI et littera I adiecta sit M. non potuit discernere". Has igitur manus distinguere insignis est peritiae palaeographicae, exigui usus. Si enim maiorem sibi auctoritatem vindicare posset *C vel c* quam c^1 multum interesset ad constituendam lectionem singulis locis scire, utrum illius esset correctio an alterius c^1; sed hoc contendi non potest. Alteram manum bonum habuisse quem sequeretur codicem supra demonstratum est Vol. XII. p. 283 sq. Plurimae alterius manus lectiones aut aequiparandae sunt aut praeferendae etiam primo librario. Quod si quis alia documenta desideret, quibus appareat ex bono fonte hausisse alteram, inspiciat infra scripta:

II. 28. „Verene, inquit Manilius, hoc memoriae proditum est, Africane, regem istum Numam Pythagorae[ne] *ipsius discipulum an certe Pythagoreum fuisse*". Litterae cursivae indicant 2^{ae} manus additamentum (c^1) testibus Rievio, Detlefseno, Mavio.

II. 45. „Nam rex ille — integra mente non erat et, cum metueret *ipse poenam sceleris sui summam*, *metui* se volebat".

II. 48. „cum res ipsa admonuerit, ut in eos dicamus, qui etiam *liberata iam* civitate dominationes adpetiverunt".

II. 52. iis enim regiis — annis — praeteritis *expulsoque* Tarquinio tantum odium populum Romanum regalis nominis tenuit —" In Vat. est:

PRATERITISEXPOPULOQUE.

Has tres posteriores correctiones optimae notae cui adscribant Detlefsenus et Mavius non apparet; nam solus Rievius haec contulit; sed primi loci correctionem, quemadmodum paene omnes, quibus supra l. l. pro documento usus sum, Mavius quoque recentiori correctori c^1 adscribit: secunda illa manus c^1 correxit, ut ex forma litterarum et atramenti colore constat, omnes locos ibi laudatos praeter § 1 *tatum* in *datum* et § 3 *doctoribusque* in *doctoris*, *ratio* in *oratio* ubi *C vel c* cognoscitur, pusilla, si cum reliquis, numero quoque multo pluribus, conferantur.

Digitized by Google

Non magnam igitur vim indicium: *C vel c* habere potest, si quaeritur, ecquam auctoritatem habeat altera manus. Sive c exemplari, unde libri de re publica descripti sunt, sua debet, sive alii libro, unus et alter locus ubi c (*C vel c*) agnoscitur, non convellere potest iudicium de c^1 factum. De quo cum Pfaffius pronuntiat p. 13: „sescenties singulas voces totaque enuntiata a librario perperam scripta nec a c correcta a c^1 emendata esse apparet", me habet assentientem; quod autem addit: „complura graviora menda a c^1 in codicem Vaticanum illata esse" hoc vix cum superioribus conciliari potest et certe non demonstratur exemplis in eadem pagina allatis Unum tantum est in iis, quod ex ingenio librarii profectum videri debeat (I. 22) [1]). Emendationes ex bono codice factae multae sunt et dubio maiores, paucae contra quae notam temerariae mutationis in fronte gerant; singulis locis videndum est, ad utrum genus correctiones sint referendae, sic tamen ut reliquis paribus maior sit manus 2^{ae} auctoritas.

Orthographia hodie recepta fere collatione Mavii confirmatur. Orthographiae rationem Moserus, ut ipse ait, immutaverat et accommodaverat ad eam normam, quae in optimis editionibus tum obtinebat. Moserum in primis Orellius secutus est (vid. Orell. ed prima p. 413). Scribendi, inquit, rationem vulgarem praetuli ei, quam codex palimpsestus exhibet. Molestum ergo negotium reliquit Rievio, qui cum in conferendo, ut par erat, Orellianam primam anno 1858 adhiberet, in rebus orthographicis notandis tertiam fere laboris partem collocare coactus est, cum singulis locis, ubi tacite Moserus et Orellius lectionem Vaticani mutaverant, eam diserte habuerit memorandam. Rievium recentiores secuti sunt, Halmius in Orelliana secunda, alii. Itaque non certam quandam normam secuti sunt sed repraesentarunt lectiones codicis. Sic *compulisset* I. 1, *commemorare* 1, *communis* 1 et 27, *colligunt* 4, *compluris* 13 — et *conlocavit* 17, *conlocuti* 18, *conmutantur* 69; *appellaverunt* 41, *appellari* 48, *attulit* 65 — et *adpetentia* 2, *adtinere* 15; *aspexit* 17 et rursus

1) De quo loco non assentior Strelitzio p. 92, qui fere ita ratiocinatur: correctio est inepta, itaque non debet librarius credi eam ex ingenio fecisse. Ne parum librarios novit qui quidquam nimis stultum putet, ut credantur committere potuisse; nec alibi contendisset S.

Digitized by Google

adsecutus 24 *adsidere* 17, parum constanter, sed secundum Rievii collationem. Postrema collatio, dum vix quidquam de orthographia refert, Rievianam confirmat. Dolendum sane est, Mavium non retulisse, quam editionem in conferendo adhibuerit, sed probabile est ex recentioribus unam, Halmii, Kayseri aut Mulleri fuisse, quae cum omnes nitantur Rievii fide et diligentia, novissimus collator, dum paene nihil de orthographia notat, tacitus illam confirmat. Dissentit tantum I. 1. R: „QUUM sic habet codex hoc loco et . . ." M.: CUM COGERET C; 3. R: IMPERIOSAIST M: INPERIOSAIST; 6 R: „MARI, fugerat altera I Maii oculorum aciem . . . .", M. MARI C; 8 R: „CONSILIO d. altera o", M. „CONSILIO (I littera vix cerni potest)?"; 11 **iidem* Orellianae primae tacitus confirmat R., dubitat Halmius; IIDEM nunc diserte testatur exstare M. Contra ingens numerus est locorum pro modico collationis ambitu, ubi M. tacitus R. confirmat. Facile in minutiis illis aliquid omitti potest [1]), nec mirum esset si quaedam animum aut aciem fugissent, sed dubia de collatione Rievii non sunt firmata. Nam quod Pfaffius Schedarum Vaticanarum paginam 17 affert (p. 2), quasi aliquam neglegentiae confessionem contineat, non recte Rievii verba intellexit, qui non dicit, se res orthographicas omisisse sed se eas „in tabulas referre" nolle, cuius rei sit unicuique (nempe post ipsius collationem) opportunitas: rationem inire potest nunc unus quisque.

His praemissis pergo ad librum secundum et sequentes tres, quorum exiguae tantum particulae in Vaticano supersunt.

5. Iustus ordo verborum hic est: „quod essent urbes maritimae non solum multis oppositae periculis, sed etiam caecis" non qui traditus est: „multis periculis oppositae".

7. „Multa etiam ad luxuriam invitamenta perniciosa civitatibus subpeditantur mari, quae vel *capiuntur* vel importantur".

Sermo est de civitatibus mercatoriis. Hae non vi auferunt,

1) Huiusmodi sunt haec, quae sola post supra scripta inveni: § 12 civitat*is*, 18 adsiescentulo, 18 sum*p*tis (M. sumtis), assedit de quibus tacet R. cuius diligentiam vides confirmatam; solum hoc est alicuius momenti quod M. § 18 *discendi* correctum esse refert.

Digitized by Google

non praedas agunt, sed advehunt ipsae aliunde aut importata accipiunt. *Capere* pro eo quod est *accipere* dici non potest; quod si vel maxime posset, non recta esset oppositio; nam etiam importata accipiuntur. Nec *rapiuntur* commodam praebet sententiam; raptare non cadit in illas civitates. — *Importare* vocabulum proprium est de mercibus a peregrinis suo marte et periculo advectis, ut emtorem inveniant. Alia ab ipsis civibus in suos usus navibus afferuntur aut suo sumtu *arcessuntur*. Legendum puto una littera mutata *acciuntur*. Verbum *accire* pro *arcessendo* aliquoties posuit Cicero. Vulgo utrumque cum accusativo personae iungitur (regem, auxilia, socios, simm.; Cicero: accivero pueros, si (me) accierit), at id in *arcessendi* quidem verbo, quod ab *acciendo* non plus forma distat quam *facessere lacessere* a *facio* et *lacio*, non est perpetuum. Cicero Verr. V. 45 „nec poteris arcessere res transmarinas ex eis locis" plane sic ut *accire* h. l. Translate „rivulus arcessitus [et ductus] ab ipso capite accusationis", Cael. 19. Quod ad firmandum *accire aliquid* ad Tacitum (Ann. III. 27 „accitis quae usquam egregia") et Velleium (II. 38. 6: mortem) descendendum est, casu fieri potuit in verbo rariore. Certe ad significandum id quod h. l. requiritur, *μεταπέμψασθαι*, non aliud quantum novi exstat verbum, quoniam *arcessere* nimis ductibus distat. Olim metaphorica sententia *accire* legebatur Fin V. 93 „nisi ea (virtus) voluptatem acciret" propter figuratum usum minus quam codicum lectionem suspectum; *faceret* Klotz et alii, *crearet* Halm., sed a lectione codd. *voluptate maceret*, corr. *voluptate* MARCERET proprius distat *voluptatem* ARCESSERET. Virtus pro persona est. — Paulo ante scribendum est „corruptela ac *commutatio* morum" pro *ac demutatio* cf. § 9 „quae causa perspicua est malorum commutationumque Graeciae". Altera manus (c aut c^1, non enim constat, cf. Mau) expunxit litteras DE; quod restat *ac mutatio* natum videtur ex eo quod est *acomutatio* (vitio scriptum pro *ac̄o m̄utatio*).

11. Haereo in ordine verborum: „cuius (urbis) is est tractus ductusque muri — ex omni parte arduis praeruptisque montibus *ut* unus aditus qui esset — fossa cingeretur vastissima, atque *ut ita munita arx* circumiecto arduo et quasi circum-

Digitized by Google

cisq saxo niteretur, ut — incolumis atque intacta permanserit".

„Ut *ita* munita arx" non recte se habet; quomodo enim arx munita fuerit, ex superioribus non consequitur. Sensit recte Christ et *ut* collocavit post *arx*. Sed praeterea non bene conveniunt inter se *niti* et *circum*iectis, nititur aliquid subiectis; itaque *niti* translate usurpatum esset, et delectus verbi illius parum elegantiae prodesset, propria significatione plane neglecta. Accedit quod arx in ipso vertice septentrionali Capitolini sita non circumdata saxis sed imposita est. Vaticanus habet (ut est in Or. 1) *circumiectu* (M. *u* puncto notat, sed signum interrogandi addit), quare suspicor omisso *niteretur* legendum esse: „atque ita munita arx circumiectu arduo et quasi circumciso saxo, ut" —. Nempe saxa erant quasi pro amictu. Cum semel *ut* interpositum et *circumiecto* scriptum esset requirebatur verbum aliquod. — Prius *ut* de coniectura insertum ab Orellio est, sed, opinor, alieno loco; nam „ex omni parte arduis praeruptisque montibus" explicant cur „unus aditus" fuerit; concinnius igitur videtur *ut* ante „ex omni" collocare. *Ut* omissum in margine positum duobus locis interpositum est sed neutro recte. Eandem originem corruptelae vide I. 47.

Vocabulum *potentatus* cum olim cum aliis Ciceroni adscriberem, fugiebat me a manu tantum priore esse traditum § 14: „cum ad eum (Romulum) *potentatus* omnis reccidisset". Sic scriptum erat; altera manus mutavit in *dominatus* et pessimo vocabulo nos liberat, quod fortasse exstitit confusa glossa *potentia* cum vera lectione *dominatus*. Non enim existimari potest librarius offensus esse vocabulo *potentatus*, quod ipsius tempore in usu erat et a Caesare et Livio singulis locis creditur usurpatum (de bello G. I. 31, L. XXVII. 38). Simile est II. 55: „itaque Publicola lege illa de provocatione *sublataperta* statim securis", rell. Manifesto legendum *perlata*. Secunda manus („c¹ ut vid." Mau) expunxit litteras *taper*. Restat sic *sublata*, vitiosa lectio. Scilicet vera lectio quomodo restituenda esset adscripto *per-ta* significabatur, scriptum erat: PER TA SUBLATAM inde iuxta collocatis *per-ta* factum SUBLATAPERTA.

18. „Nam centum et octo annis postquam Lycurgus leges scribere instituit, prima posita est Olympias".

Digitized by Google

Ponere in rebus chronologicis dicitur de iis, de quibus non constat, sed quae computatione quadam constitui possunt. De initio Olympiadum, aerae vulgaris, constabat inter omnes, et ex eo Lycurgi veteris aetas computabatur potius quam ex incerto Lycurgi regno certaminis Olympici origo. *Ponere* autem Olympiada pro instituere certamen Olympicum non est latinum. Sensit Maius, male tamen morem antiquiorum interpretum quorundam secutus, qui ut male latine scripta defendant ad peiora Graeca provocant. Nam *τιθέναι ἀγῶνα* nisi *πρῶτον* addas, aliud est; id fiebat quavis Olympiade. Optime caremus plane illo vocabulo *posita*; „centum et octo annis post Lycurgum *est* prima Olympias" recte dicitur; cf. vel in vicinia huius loci: „ceteri minus eruditis saeculis fuerunt"; „Romuli aetatem his sescentis annis fuisse scimus". Origo lectionis haec esse videtur: ad POSTQUAM adscriptum POSTEA, ut corrigeretur *posteaquam*, alieno loco insertum in POSITA mutatum est. Ceterum haec annorum computatio recte tradita est, et convenit quod de Romuli morte dicit § 17 cum loco de Ennii eclipsi quae fuit a° 400, Iun. 21, Romanis Iun. 5. De qua Cicero I. 25: „atque hac in re tanta inest ratio atque sollertia, ut ex hoc die — superiores solis defectiones reputatae sint usque ad illam, quae Nonis Quinctilibus fuit regnante Romulo, quibus quidem Romulum tenebris — virtus — in caelum dicitur sustulisse". Qui sic retro computaverunt quominus Romam conditam esse statuerent anno 753, nihil prohibet. Quod si fit, mors Romuli incidit in Non. Quinct. (Iul. 7) a. 716 a. C. Intervallum inter 716, 7. Iulium et 400, 5. Iunium est = anni 315, menses 11. Repetuntur solis defectiones post menses 223. Anni 315 + 11 menses efficiunt menses 3791 i. e. 17×223. Decies septies igitur post mortem Romuli solis fuit eclipsis secundum computum veterum. Post periodos enim 223 mensum cum repeteretur eclipsis, fiebat id post annos 18 et menses 7. Fiebant igitur defectiones solis post mortem Romuli his annis mensibusque:

a. 38 U. C.,	716 a. C.	n. Iulio	= 18 anni, 7 menses,
57	697	Febr.	et sic porro.
75	679	Sept.	
94	660	Apr.	
112	642	Nov.	

Digitized by Google

a. 131	U. C.,	623	a. C. n. Iun.
150		604	Ian.
168		586	Aug.
187		567	Mart.
205		549	Oct.
224		530	Mai.
242		512	Dec.
261		493	Iul.
280		474	Febr.
298		456	Sept.
317		437	Apr.
335		419	Nov.
354		400	Jun.

Intervalla vides annorum 18 mensum 7. Romulus mortuus est post expletos regni annos 37, itaque a. u. 38, cum annus 37 effluxisset mense Aprili, Iulio proximo. De reditu defectuum Plinius II. 13 (56): „defectus CCXXIII mensibus redire in suos orbis certum est". Non quaeritur nunc, num hoc verum sit — quamquam a vero non multum recedere videtur —, sed quid veteres statuerint. Porro tenendum est, non Ciceronem ipsum retro numerando computum fecisse, — quod si factum esset, proficiscendum esset ab anno urbis conditae Ol. VII. 2 (a. C. 75 $^1/_9$), quem Cicero in his libris statuit — sed a nescio quibus rem factam esse dicit; hi potuerunt annum Urbis conditae cum Varrone et Attico ad Ol. VI. 3 (75 $^1/_3$) referre. Ut hoc utar, Atticus ipse potuit sic ludere. Cicero in his libris Polybium sequitur, Ol. VII. 2 (posteriore parte anni Olympiaci, nam Roma condita Palilibus) i. e. 750 urbem conditam referens (cf. II. 27), idemque annus videtur cum Annalibus Maximis convenisse („in Annalibus maximis consignatum videmus" supra I. 25), nam annus „350 fere", in Annalibus significatus, convenit cum 400 a. C.; sed inde non necessario sequitur illum, qui retro computando Romuli annum fatalem constituerit aut confirmarit iam constitutum computatione sua, eundem esse qui Annales suppleverit et ediderit. Is, quem Cicero rationem illam inisse dicit, potuit, ut dictum, Atticus esse aut facere cum Attico, quem Cicero post eius annalem librum in lucem emissum ipse postea secutus est, annum urbis natalem

Digitized by Google

statuentem Ol. VI. 3 = 753. De Ciceronis chronologia cf. Matzat, Röm. Chronol. I. 147 [1]).

22. Ut saepe in his libris intricata et obscura est oratio. Plato, inquit, arbitratu suo finxit civitatem a vita abhorrentem, reliqui nullum exemplum civitatis proposuerunt, disserentes tantum de generibus civitatium. „Tu mihi videris utrumque facturus (es enim ita ingressus), ut quae ipse reperias tribuere aliis malis quam, ut facit apud Platonem Socrates, ipse fingere" — fingit Socrates civitatem a primo civium congressu eius ortum persequens, non ad veras (existentes) civitates respiciendo, sed suam phantasiam secutus; tu maioribus nostris adscribis quae tua sunt, in civitate Romana statuens ea, quae maiores fortasse ipsi non viderunt; tu mavis etiam tua aliis adscribere, Socrates fingere tanquam sua; (ut) „et illa de urbis situ revoces ad rationem, quae a Romulo casu aut necessitate facta sunt". „Revocare ad rationem" est h. l. ratione facta esse docere. Poterat omnino omittere „illa de urbis situ", quae continent explicationem non necessariam. Parum haec omnia cum superioribus cohaerent; exspectari debebat: tu utrumque es facturus, ut et ratiocinere et exemplum proponas. Pro hoc (exemplum proponas) substituit: „tribuere aliis", (*aliunde sumtum dicens, nihil tibi arrogans*), pro illo (ratiocinere), plura quoque complexus: „revoces ad rationem" (ratione utare *etiam ubi alius non eam agnosceret, ut in Romuli consilio exponendo*). Ita dum dilatat sententiam, obscurat primaria. Non dubito, quin haec a Cicerone ita relicta sint (distinctionem correxi), sed studium liberius struendae orationis, ut in sermone fit, eum longius, me iudice, avexit. Fortasse si plus operae impendisset, correcturus fuit; nam illum non ubique limam operi adhibuisse dixerim collatis aliis quoque locis, veluti I. 56, II. 11, ubi partim liberius vagatur, partim periodos dilatando obscurat.

26. „(Numa) sacris e principum numero pontifices quinque praefecit et animos propositis legibus *his*, quas in monumentis

1) Scripta haec sunt ante coniecturam a doctissimo W. Soltau propositam Gött. Gel. Anz. 1885 p. 252, cuius mihi nec necessitatem nec probabilitatem videre contigit.

Digitized by Google

habemus, ardentis consuetudine et cupiditate bellandi religionum caerimoniis mitigavit".

His Halmius inclusit, in codice teste Detlefseno „extra versum adiectum". Si recte intellego collationem in Schedis Vaticanis, *legibus* est postremum versus vocabulum; *his* autem non est totum extra versum scriptum sed sic additum ut *h* supra postremam litteram vocabuli *legibus* sit collocatum, qua ratione librarius in mediis quoque versibus uti solet. Mihi *his* vix abesse posse videtur (= quae etiam nunc exstant; quas novimus cf. II. 14 „P. Africanus hic"), nam *legibus, quas-habemus* significaret fere non alias leges in monumentis exstare; sed pars harum legum significatur; nam leges regiae non solum ad rem sacram pertinent. Schweglerus I. p. 26 significari putat et hoc loco et V. 3 („qui legum etiam scriptor fuisset, quas scitis extare....") libros pontificios. Cf. infra 45. Sed aliquot vetustae leges in lapide aut aere exstare potuerunt, quas vulgo (iniuria) regibus tribuerent. — Quod Cicero a Numa praeter se quinque pontifices creatos dicit (non praeter regem quatuor) nomine ipso sacerdotum illorum confirmatur, si vera sit sententia mea *pontifex* non a *potis* (*potens*), nec a *pons*, nec a radice Sanscr. *pú-* (unde *punâmi* cf. Marquardt, Sacralw. p. 229, sq.) nec a *pinda* (panis farreus), esse ducendum, sed a *pompe*, i. e. quinque, πέμπε (= πέντε, cf. πεμπώβολον). *Pontifices* sunt quinqueviri sacris faciundis. Demonstravit O. Keller Rhein. Mus. 1879 p. 337 illam „Sabellicam" vocabuli *quinque* formam in *Pompilius* = *Quintilius*, *Pomponius*, *Pompeius*.

30. Agitur de artibus importatis: „hoc ipso sapientiam maiorum statues esse laudandam, quod multa intelleges etiam aliunde sumpta meliora apud nos multo esse facta, quam ibi fuissent", rell. Scribendum: „quod multa intelleges aliunde sumpta etiam meliora", rell. Sic *etiam* cum *meliora* iungitur. Nunc sic collocatur, ac si de aliis etiam agatur quam aliunde advectis.

31 „(Tullus Hostilius) constituit ius quo bella indicerentur, quod per se iustissime inventum sanxit fetiali religione".

Ius belli per se iam erat iustum; sanctius etiam factum est religione fetiali. Scribendum: *iustissimum*. Inventum per se iam

Digitized by Google

iustissimum erat. *Inventum* saepe a Cicerone substantive positum adiectivum apud illum non adsciscit, sed potest id facere ad normam vocabuli *dictum* et aliorum, de quibus cf. Naegelsbach, Stilistik § 28. Cic. Or. II. 219 „illud facetum dictum emissum haeret". Fam. I. 9. 21: „nullum meum minimum dictum". — „Aliquid iuste invenire" plane insolens est. De *iure* quodam et *iusto* discretis ac diversis subinde cf. III. 50, Halm.

§ 33 „temporum illorum tantum fere regum illustrata sunt nomina" perplexa collocatione verborum dicitur. *Tantum* post *regum* collocetur, i. e. reges temporum illorum fere soli inclaruerunt. Saepius offendimus illud vitium in hoc codice; cf. § 30 et quae supra ad § 2 attuli. *Tantum* (= *tantummodo*) cum pertinet ad verbum praeponitur (*t. dico, moneo*, alia), ad nomen relatum utrubique collocatur, sed hoc quidem loco *temporum illorum* nimis a substantivo, unde pendet, dirimitur.

36. „Deinde equitatum ad hunc morem constituit, qui usque adhuc est retentus; nec potuit Titiensium et Rhamnensium et Lucerum mutare, cum cuperet, nomina, quod auctor ei summa augur gloria Attus Navius non erat. [Atque etiam Corinthios video publicis equis adsignandis et alendis orborum et viduarum tributis fuisse quondam diligentis.] Sed tamen prioribus equitum partibus secundis additis MDCCC fecit equites numerumque duplicavit".

Nemo videtur vocabula inducta in suspitionem vocare, sed vere iam Franckius apud Moserum libro a° 1824 Slesvici edito perturbatum locum vidit, verum tamen ordinem cum aliqua probabilitate restituere non ei successit, nec opinor aliis continget, nam mutationes non exiguae nec paucae necessariae sunt. Contra apparet verbis istis remotis optime reliqua sine ulla mutatione cohaerere: „non potuit mutare nomina, sed prioribus Titiensibus posteriores addidit". Nunc *sed tamen* plane aliena sunt: aluerunt equites, sed tamen auxit numerum equitum. In margine ista adscripta sunt a nescio quo. Rem traditam non est quod in dubium vocemus. Verba quoque ipsa non libera sunt offensione; mirum enim est: „diligentem esse alicui rei" pro „sufficere" „parem esse", ne iam dicam parum elegantes

Digitized by Google

esse casus illos similiter cadentes *publicis equis* et *tributis*, quorum prior dativus esse videtur alter ablativus (nisi scriptor voluit „*in* assignando" significare).

In sequentibus recte nunc legitur MDCCC pro *Mac*CC; Cicero enim se morem equitatus referre dicit „qui usque adhuc est retentus"; numerum autem equitum constat libera republica fuisse 18 centurias, quae 1800 equites continuerint, non 1200. Quomodo ad illum numerum secundum auctorem perventum sit, dicere non possumus. Verbis „numerumque duplicavit" explicantur superiora: „equites fecit mille et octingentos, *itaque* numerum duplicavit". Sequitur igitur, Ciceronem ante Priscum iam equites fuisse 900 credidisse, et *priores* equitum esse tres centurias vetustas, quae singulae iam ad trecenos equites excrevissent, *secundos* sive *posteriores* nongentos esse a Tarquinio his additos; porro nomina tribuum mansisse ad omnes equitum „partes" designandas: „non enim potuit (Priscus) nomina mutare". In re tam controversa sufficit nihil absurdi in relatione Ciceronis per se spectata inesse eumque secum congruere, id quod res est. Quanquam si Livii relationem I. 36 „(Tarquinius equitum) numero alterum tantum adiecit, ut mille et octingenti equites in tribus centuriis essent" separes, ut par est, ab iis, quae secundum I. 43 Servius novavit, Livius quoque vel quisquis ei auctor fuit, invenietur eundem numerum ante Tarquinium statuisse. Nomen *sex suffragiorum* apparet existere demum potuisse sub Servio, quo tempore census ratio haberi coepta est. Fieri autem non potest, ut duodecim centurias novas a Servio Tullio additas Cicero crediderit. Ex verbis imperfectis initio sectionis 39 („..duodeviginti censu maximo; deinde equitum magno numero ex omni populi summa separato"), ubi de institutis Servii agit, nihil efficias nisi 18 centurias (equitum probabiliter) censu maximo a reliquis separatas fuisse, in quo nihil est praecipui, cum 18 centurias fuisse constanter ab omnibus tradatur. — Tantum inde efficere licet equitum centurias maiore censu fuisse quam reliquas. Ceterum quod legitur post verba supra descripta: „postquam bello subegit Aequorum magnam gentem" non debet in unam sententiam iungi cum superioribus „numerumque duplicavit", ut ab his posterioribus nova periodus incipiat, quemadmodum Osanno (soli fere) placuit; pro-

Digitized by Google

hibet enim levior illa iunctura *que* (*numerumque* pro „postea autem numerum"), quae contra aptissima est, si hoc exiguum membrum adhaeret superioribus, deinde *quam* cum plerisque editionibus omittitur. — Unum addo, legendum videri *Ramnium*, non *Rhamnensium*; diserte enim du Rieu testatur alteram manum correxisse *Rhamnum* (sic), Detlefsenus quid invenerit non diserte refert Halmius, Maius alteram manum correxisse *Rhamnium* dicit. Brevior forma est apud Varronem aliquotiens, item, quod maius momentum habet, apud poetas, qui vocabulo usi sunt (Prop. IV. 1. 31, Hor. AP. 342, Ov. F. III. 131). Varro (L. L. V. 55, 89, 91) genetivum habet in *ium* et sine adspiratione R. H videtur a librariis graecissantibus addita. Tam *Tities* quam *Titienses* poetarum locis tutum.

43. „(Regia forma civitatis) unius vitio praecipitata in perniciosissimam *partem* facillime decidit".

Legendum: „in perniciosissimam *pestem*". Utor annotatione Muelleri ad 44 (*prospera*): „E pro A scriptum in cod. I. 16 *hermoniam*, I. 24 *deiecerEt*, I. 67 *evadEnt*, I. 68 *repiunt*, III. 14 *nominent*, A pro E saepius etiam". Paulo ante non puto sanum; „quamvis — sit aliquod etiam populi ius, ut fuit *apud nostros reges*, tamen illud excellit regium nomen". Non enim dicendum erat iudicio et concessu regum (*apud*) aliquid populum potuisse, sed regum omnino aetas significatur; emendatio incerta („apud nostros *maiores*" aut *patres*). Nec recte dicta sunt: „nam ipsum regale genus civitatis non modo non est reprehendendum, sed haud scio an reliquis simplicibus longe anteponendum, *si ullum probarem simplex rei publicae genus*". Aut enim dicendum: „haud scio an *anteponerem*, si ullum probarem" aut „anteponendem si ullum *probandum*". Nec tamen habeo, quod plane satisfaciat.

42. „Sed quod proprium *sit* in nostra republica, quo nihil possit esse praeclarius, id persequar, si potero, subtilius".

EST aliquoties post vocales truncatum in ST invenitur in libro secundo et sequentibus II. 37, 50, 53, 54, 59 bis, 60, 61, 63, 66, III. 12, 17, 41, V. 7, cf. du Rieu ad II. 54, p. 47. Primo libro plene EST scribitur praeterquam 53, ubi altera

Digitized by Google

manus E addidit. Prima igitur manus videtur in libro secundo et deinceps, minus diligenter archetypum secuta, suam orthographiam substituisse, quam passim ibi quoque correxit altera, addita E (II. 18, 29, III. 18, 27). Post M et S (*factumst*, *factust*, simm.) ST non inveni. Nec SIT sic imminuitur. Non similitudine compendiorum sed correctione locus corruptus, indicativo *est* perperam accommodato proximo coniunctivo, ut satis constat; sed dubito an legendum sit praeterea: *et quo n. p. e. p.* Eadem fere ratione, „quod proprium *est* et quo nihil *possit* esse praeclarius" iunguntur, quo post adiectivum attributivum membrum relativum, alterius attributi locum explens, in coniunctivo ponitur. Eo pars locorum referenda videtur in quibus propter nescio quam vim ἠθικὴν coniunctivum positum Ellendtius statuebat ad Cic. de Or. I. 3. Melius et plenius nunc Kuhnerus in egregia sua grammatica § 194. 7. Brevitatis studiosi possimus coniunctivum hunc *qualitativum* dicere, ut qui non definiat et ab aliis distinguat, sed qualitatem tanquam indicium ad describendum et notandum personae inhaerentem afferat. *Et* additum est Cic. Or. I. 25: „adolescentes Drusi — familiares et in quibus magnam tunc spem maiores natu — collocarent". Ib. II. 58 „(Xenophon) leniore quodam sono est usus et qui illum impetum oratoris non habeat" et reliquis locis apud Kuhnerum. Omissae et additae coniunctionis exemplum habet locus Brut. 35: „Tum fuit Lysias ipse — subtilis scriptor atque elegans, *quem* iam prope audeas *oratorem perfectum* dicere" (hunc ipsum perfectum quaerebat Cicero, membrum relativum summam rei, non additamentum secundarium continet) „nam plane quidem perfectum *et cui* nihil admodum desit Demosthenem facile dixeris". *Et* in iis sic additur ut Cluent. 76 „homines sapientes et ex vetere illa disciplina iudiciorum". *Et* omittitur Verr. IV. 39 „homo frugi ac diligens, qui sua servare vellet". Rosc. Am. 26 „homines antiqui, qui ex sua natura ceteros fingerent". Caecin. 18 „homo timidus imperitusque, qui neque animi neque consilii satis haberet". Cluent. 77 „homo popularis, qui omnes rumorum et contionum ventos colligere consuesset". Sed causa in promptu est cur his locis ἀσύνδετον sit. Noster usu coniunctivi in altero membro convenit cum loco Bruti laudato (post. parte). Qualitativi alia exempla afferre nihil

Digitized by Google

attinet; sequitur enim eadem vi coniunctivus qua post *is qui*.

51. Pro monstro PERIPEATETO in his verbis, „sibi ipse Socrates peripeateto illo in sermone depinxerit" substitutum est *Peripatetico* aut *tripertito* (Bernays). His coniecturis mea accedat: PE errore bis scriptum puto; restat PERIATETO in quo agnosco PIRAEEO. Initium politiae Platonicae est *κατέβην χθὲς εἰς Πειραιᾶ*, et in Piraeo sermo ille totus habetur. Nomen Piraei Cicero ad graecam normam flexit (*Piraeea* in acc.) quod ipse refert et excusat ad Att. VII. 3. 10; hinc ad rationem adiectivorum *Thesēus*, *Orphēus*, aliorum fingendum erat quasi a *Piraeeus*: *Piraeĕus*, idque Ciceronem fecisse probabile est, etsi Propertius et Ovidius poetica libertate usi (*Piraei littora portus* et *Piraea littora*) adiectivum homonymum substantivo formaverunt. Cf. Neue, I. 331. Bernaysii coniectura *tripertito* ferri non potest quia Πολιτεία, Τιμαῖος, Κριτίας non sunt unus sermo, nec Socrates in altera et tertia parte trilogiae illius primas partes agit. *Peripateticus* autem sermo dici non potest; sive enim ad argumentum sive ad formam dialogi attendas, multum interest inter Aristotelium morem et Platonicum. Nihilo deterius Peripateticum et Aristotelium dialogum *Socraticum* diceres, quod sane nemo probabit.

In proximis propter structuram periodi aliquid mutandum. Dicit auctor fere: prima sit haec forma et origo tyranni, ut quemadmodum Tarquinius regnum everterit, sit oppositus alter probus et rector civitatis". Prima sententiae parte (— *depinxerit*) absolvit disputationem de tyrannidis Tarquinii genere, cui cum valedixit, repetens argumentum superius (*quemadmodum*, sqq.) simul novum proponit genus, *αἰσυμνήτην* quendam aut rectorem significans. Malim: „ . . . depinxerit. *Et* quem ad modum — — sit huic oppositus alter". Vulgo *ut*, fortasse ex correctione; cf. § 43 ubi ex mala correctione *ut et sit* et *et ut sit* positum pro simplici *et sit*: „quamvis in ea sit *et* senatus, ut tum fuit — *et* sit aliquod etiam populi ius"; *sit* repetitur post *fuit*, ne sequentia continuare videantur proxime superiora *ut tum fuit*. *Et* post *ut* interpositum § 50 „ut et iam Romulum — fecisse diximus" pro *ut iam*. *Et quod* § 54 emendatum est pro *ut quod*.

Digitized by Google

52. „Ego autem, si [quo] modo consequi potuero, rationibus eisdem, quas ille vidit, non in umbra et imagine civitatis, sed in amplissima re publica enitar, ut cuiusque et boni publici et mali causam tamquam virgula videar attingere".

Nolo premere suspitionem corrupta esse *quas ille vidit*; parum aptum est: *videre* rationes; Plato *invenit* eam rationem, ut vitia civitatis perspiceret in homine ipso, ea *usus est*, eam *adhibuit* ad cognoscendas rerum publicarum conversiones; sed *vidit* eam rationem insolens est. Porro quid hoc: „enitar *in imagine* quadam civitatis, ut videar attingere"? *ostendere*, opinor, in imagine et umbra civitatis, aut *perspicere* in ea aliquid conabatur. Desidero: „rationibus eisdem *eadem*, quae ille, videre — in amplissima re publica enitar", rell. *Enitor* cum infinitivo Terentius (Andr. III. 4. 17), Sallustius, alii dixerunt; in Cicerone exemplum non exstare videtur, nec tamen affirmaverim eum dicere non potuisse. Sed non pertinacius pugnabo, quoniam ipse emendationem incertam fateor. Nec tamen propterea locum corruptum pro sano venditabo, ut in proximis factum videtur: iis enim *regiis* quadraginta annis et ducentis *paulo cum interregnis fere* amplius praeteritis", in quo recentiores editores acquiescunt. *Fere* ibi cum vaga temporis significatione minus recte iungitur; *paulo* ab *amplius* male divellitur; facile dubites utrum *paulo-amplius* additamentum sint male seduli lectoris, an ita fere scribas: iis enim regiis quadraginta annis et ducentis paulo amplius, cum interregnis fere * * praeteritis" ut numerus interregnorum interciderit. Alterum probabilius videtur. *Amplius* omissum alieno loco suppletum est, cf. I. 63.

54. „provocari licere indicant XII tabulae conpluribus legibus, et quod proditum memoriae est decemviros, qui leges scripserint sine provocatione creatos, satis ostenderit reliquos sine provocatione magistratus".

Haeret Mullerus in coniunctivo *ostenderit* (C. *ostenderint*), pro quo coniicit *ostendere videtur*. Mihi quoque lectio suspecta erat, adscripseram in margine *ostendit id* (*it*) non inutile ratus fulcrum illud *id*, quo certius *quod proditum memoriae est* — cum hac periodo (non cum superioribus) iungatur. Post *leges* requiritur fere *illas*.

Digitized by Google

59. „Fuerat fortasse aliqua ratio maioribus nostris in illo aere alieno medendi, quae neque Solonem — fugerat, neque post aliquanto nostrum senatum".

Non facit auctor coniecturam de eo, quod maiores re vera moverit, sed monet, quid facere fortasse melius potuissent; rationem quandam fuisse dicit Soloni (σεισάχθειαν) et post Senatui, qua usi maiores tum non sint; sed hoc „tum consilio praetermisso" (cf. paulo post) tribunos creaverunt. Desidero id quod Off. III. 94 additur: „quanto *melius* fuerat in hoc promissum patris non esse servatum!" Fortasse: „fuerat fortasse aliqua ratio maioribus nostris *melior aeri* alieno medendi". INILLO et MELIOR non magnopere litterarum ductibus diversa sunt, praesertim si haec ex „capitali" codice descripta sunt, in quo non N tantum (ut in Vaticano) sed etiam M ungulata est, in quo genere IN et M, I et L facile confunduntur, INILLO et MILIO paene sunt inter se similia.

67. „Tum Scipio: atque utinam ex omni senatu pro rata parte esset (bella prudentes eligendi copia). Sed tamen ut est ille prudens, qui, ut saepe in Africa vidimus, immani et vastae insidens beluae coercet et regit quocunque volt, — levi admonitu, non ictu inflectit illam feram — *Lael.* Novi et, tibi cum essem legatus, saepe vidi. *Scip.* Ergo ille Indus aut Poenus unam coercet beluam", rell.

Sic fere locum, male in codice traditum, legendum putaverim. Addidi *ut* post *sed tamen*, quod excidit ante *est* (similia supra tetigi); post *coercet et regit* cum Osanno *beluam* omisi; post *volt* et *feram* abruptae orationis signum posui; haec enim parenthesin continent interpositam a Scipione dubitante, num res satis auditoribus nota sit; pro *ictu* codex *actu*; Muellerus coniicit *ac nutu* (pro *non actu*). — Dicturus erat Scipio: ut rector illius beluae prudens est, sic prudens, qui suam cupiditatem simul et aliorum iras coercet civitatis gubernator. — Interpolatum esse, ut statui, *beluam* probabilius est quam omnia haec: *coercet et regit beluam* (Steinacker). Similem interpolationem habes I. 31: „triumviris seditiosissimis aliquid cotidie novi molientibus, bonis viris [locupletibus] perturbatis". cf. etiam supra 52 „si [quo] modo" et III. 14 (Aegyptii). — Ad *ut* saepius repetitum cf. Orat. 14.

Digitized by Google

III. 4. De philosophis et viris politicis agit; illis laudem suam non invidet, modo concedant esse peculiarem aliquam disciplinam politicam. „Quare sint nobis isti, qui de ratione vivendi disserunt, magni homines, ut sunt, sint eruditi, sint veritatis et virtutis magistri, dum modo sit haec quaedam sive a viris in rerum publicarum varietate versatis inventa, sive etiam in istorum otio ac litteris tractata res sicut est minime quidem contemnenda ratio civilis et disciplina populorum".

Baiterus sentiens, periodum non recte conformatam esse, verba „res, sicut est, minime quidem contemnenda" a reliquis uncinis separavit, in quo *sicut est* ab usu Ciceronis recedit. Mullero ea distinctio non placet. Scripsitne Cicero: „tractata res est, sicut est"? „Sit haec quaedam, sive a viris in rerum publicarum varietate versatis inventa, sive etiam in istorum otio ac litteris tractata res est, sicut est, minime quidem contemnenda ratio civilis et disciplina populorum" (rerum publicarum?).— Paragrapho 6 sequor codicis lectionem „sin *altera sit utra* via prudentiae deligenda" vulgo *alterast utra* edunt (cod. ALITERSITUTRA); § 7 cum Mullero lego *quot*, pro *quod* mutatione reapse nulla cum promiscue scribatur.

15. Hoc nimis ineptum, ut dicantur Athenienses *iurare publice solitos esse*, omnem suam terram esse, quae oleam ferret. Suspicor locum sic scriptum olim fuisse:

furari m̄ publice solebant

Lacedaemonii suos omnis agros esse dictitarint, quos spiculo possent attingere, Athenienses omnem suam esse terram, quae oleam frugesve ferret.

Nempe *furari* solebant in publico Lacedaemonii. Hinc factum, vocabulis illis corruptis et in contextum receptis: „Athenienses *iurare* etiam publice solebant omnem suam esse terram".

26. „Ad haec illa dici solent primum ab iis, qui minime sunt in disserendo mali, qui in *hac* (sic C. corr. cf. Halm. p. 926) causa eo plus auctoritatis habent, quia, cum de viro bono quaeritur, quem apertum et simplicem volumus esse, non

Digitized by Google

sunt in disputando vafri, non veteratores, non malitiosi", rell.

Cum de viro bono quaeritur, homines boni non sunt in disputando vafri? An numquam sunt? Praeterea homines in disserendo non mali, non fallaces, dicuntur in hac quaestione eo plus auctoritatis habere, quia non sunt vafri, i. e. fere, quia non sunt fallaces. Apparet haec apta sententia carere. Requiritur fere: quia ubi de viro probo quaeritur, probus potissimum est in consilium adhibendus. Post *malitiosi* excidisse videtur *audiendi*.

Quid sit res publica definivit hoc libro Cicero. Res publica est res populi. Populus autem coetus est multitudinis communi iure et utilitate sociatus. In qua definitione quod dicit *ius*, non intellegere se dicit leges hominum lubidine constitutas, sed ipsius iustitiae praescripta, cavens ne confundatur ius constitutum sive leges cum eo, quod per se iustum est. Sine iustitia igitur nullus populus, sine populo nulla res publica, proinde sine iustitia nulla res publica. Haec sunt quae secundum Augustinum, diligentius quam solebat, demonstrabat Cicero; cf. Aug. XIX. 21. 1: „rem publicam (Scipio apud Cic.) definit esse rem populi. — Populum esse — coetum multitudinis *iuris consensu* et utilitatis communione sociatum. Quid autem dicat *iuris consensum* disputando explicat — ostendens geri *sine iustitia* non posse rem publicam (aliquid hic deest in demonstratione); ubi ergo iustitia vera non est, nec ius potest esse. Quod enim iure fit, profecto iuste fit; quod autem fit iniuste nec iure fieri potest. Non enim iura dicenda sunt vel putanda iniqua hominum constituta, cum illud etiam ipsi ius esse dicant (i. e. ipsi fateantur) quod de iustitiae fonte manaverit, falsumque esse (est?), quod a quibusdam non recte sentientibus dici solet, id esse ius, quod ei, qui plus potest, utile est. Quocirca ubi non est vera iustitia, iuris consensu sociatus coetus hominum non potest esse, et ideo nec populus (volebat: „id autem est populus") iuxta illam Scipionis vel Ciceronis definitionem". Denique recte colligit dicta: „si res publica res est populi, et populus non est, qui consensu non sociatus est iuris, non est autem ius, ubi nulla iustitia est: procul dubio colligitur ubi iustitia non sit, non esse rem publicam".

Haec disputatio non ad finem libri reiicienda est, sed perti-

Digitized by Google

net ad caput 31, quae enim ibi leguntur apte continuant argumentum quod in supra descriptis, suis partim verbis, Augustinus explicat. Interpositis quibusdam de Phalaride Agrigentino haec sequebantur § 43: „. . reportare. Ergo illam (civitatem Agrigentinam) rem populi, id est rem publicam, quis diceret tum, cum crudelitate unius oppressi essent universi, neque esset unum vinculum iuris nec consensus ac societas coetus, *quod est populus*". Postrema tum demum recte collocata erunt, si in superioribus ipsa populi definitio restituta erit. Populus est, ut vidimus, „coetus multitudinis, iuris consensu et utilitatis communione sociatus". Ad haec illa corrigenda puto: „neque esset *ullum* vinculum iuris, nec consensu ac *iure sociatus* coetus, quod est populus". *Iure* omissum est post *iuris* supra lectum, tum reliqua sponte secuta. *Societas coetus* autem non intellego, et requireretur, si sententiae vel maxime satisfaceret: *qui* vel *quae*. *Quod* ferri potest, si subiectum (relativum) et praedicatum per definitionem exaequantur, ut hoc loco post „consensu ac iure (hendiadys) sociatus coetus", aeque recte *quod* sequitur ac diceretur „*id* autem est populus".

45. Quaerit Scipio, num populi imperium sit res publica. „Tum Laelius, ac nullam quidem citius negaverim *esse* rem publicam, quam istam quae to | ta . . . . . p. | pu . . . . . | ni . s . . . . . | mo . . . . . obis | non placu . . . | Syracusis fuisse rem publicam".

Sic locum dedit Halmius ex collatione Detlefseni, qui praeterea post TO | TA agnovit O, post NI . S interposita una littera vidit LS. Supplet H.: „quae to | ta *mutabili* po | pu*li libidi* | ni *sit subiecta*, | mo*do ut* nobis | non placu*it*", rell. Postrema paulo fortasse melius legi possunt: „*si* mo*do recte* nobis non placuit". Incerta priora sunt; scripserim: quae to | ta *oboediul* po | pu*li lubidi* | ni . . . . . *si* | mo*do recte*, rell. Post *lubidini* spatio respondet *insanae*, sed non magis hoc quam Halmii supplementum convenit cum vestigiis a Detlefseno inventis.

Libri IV, cuius in codice unum tantum folium superest, § 4 „iuventutis vero exercitatio quam absurda in gymnasiis! quam levis epheborum illa militia! quam contrectationes et amores soluti et liberi! mitto *apud* Eleos et Thebanos, apud quos in

Digitized by Google

amore ingenuorum libido etiam permissam habet et solutam licentiam; Lacedaemonii ipsi", rell. delendum videtur prius *apud* quod diligens loquendi ratio non fert, praesertim cum saepius errore bis idem vocabulum etiam in his libris positum sit et proxime *apud* sequatur. Cf. supra ad I. 47. Infra V. 3: „*qui* essent regii *qui* colerenturque sine regum opera" vitium idem est.

Libro V p. 247 sq. paragrapho 3 de regibus priscis agitur: „ob easque causas (ut iuri dicundo vacare possent) agri arvi et arbusti et pascui lati atque uberes definiebantur, qui essent regii". Nihil in ipsa vocabulorum forma prohibet, quominus *arbustus* aeque atque *arvus* (= *aruus*) et *pascuus* adiectiva esse putemus; fuerunt ab origine sine dubio adiectiva. Cum *arbustus* cf. *onustus*, *angustus*, *robustus*, simm., cum *aruus* (ab arando): *caeduus*, *dividuus*, alia, cum *pascuus*: *compascuus*, quod non minus quam loci a lexicographis laudati (Plaut. Truc. 149 „non aruos hic sed pascuos ager est", Lucr. V. 1248 ambiguum) indicio est, adiectivum in usu fuisse; sed hinc non sequitur Ciceronem quoque istis adiectivis usum esse, quod mihi negandum videtur. Postrema vocabula „pascui lati atque uberes" metri habent vestigia; respexit opinor ad poetae alicuius antiqui versum talem:

„agri árui, arbusti, páscui lati atque úberes".

Enumerantur tria, quae divitias agrorum efficiunt, quae ioculariter in Mamurrae saltu extollit etiam Catullus carmine 115. 5: „prata, arva, ingentis silvas" et, si vere coniecit Riesius in nuper emissa editione initio: „Mentula habet *silvas*, triginta iugera prati, quadraginta arvi". — Sub finem coniunctivus *fuisset* in his: „qui legum etiam scriptor fuisset, quas scitis extare, quod quidem huius civis proprium, de quo agimus...." (desunt reliqua), quidquid secutum est, recte se habere non potest; significari eo non posse, quid fama dubia de eo ferret (= fuisse creditur, zou geweest zijn) nemo latine doctus negabit; nec Cicero dubitabat, quin Numa auctor illarum legum esset cf. I. 26. Conicio excidisse post *qui: qum*; periodus terminari potuit hac fere sententia: „ipse legibus paruit". Verba „quod — agimus" praeparant apodosin hanc. In hoc codice probabilius est omissum esse unum vocabulum, quam *fuit* in *fuisset* casu aut consilio mutatum. Supra vol. XII. 290 significa-

Digitized by Google

tum est librarium coepisse libro III scribere *qum* pro *quom*, *cum*; facilius etiam id excidit post *qui* quam vulgaris forma. QVM et QVI confunduntur Scaur. 35, ubi illud Taurinensis, hoc paulo recentior Ambr. (*Fuit* Halm., *fuisse dicitur* Kayser).

Nullum ex Tullianis operibus magis Socratici dialogi formam retulisse videtur quam de Re Publica. Disputabatur in 5° libro de optimo civitatis rectore, et in ea disquisitione ut appareret ipsum civitatis principem non debere doctrinae studio se dare, ne a gubernanda civitate impediretur, inter artes theoreticas et practicas distinguitur, ex quibus illae sint in contemplatione totae, hae aliquid efficere debeant, quod exstet; quod discrimen illustratur Platonis ratione comparatione instituta inter praesidem civitatis et vilicum vel dispensatorem. Ex hac demonstratione sumta sunt ea quae V. 5, sq. leguntur, quae in simili argumento versantur cum Xenophontis Oeconomico 15 et 16. 2: *Φασὶ γὰρ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς γεωργήσειν τὴν Φύσιν χρῆναι πρῶτον τῆς γῆς εἰδέναι* et 5 *Φύσιν μὲν δὴ γῆς οὕτω καὶ οἱ μὴ πάνυ ἔμπειροι γεωργίας ὅμως δύνανται διαγιγνώσκειν*. Est in ratione demonstrandi et in delectu rerum color quidem dialogi Socratici similis; ut Plato in Politico describendo oeconomiam aliasque artes adhibet (cf. Politico 25, 9), sic vilicum Cicero. Sententia plane diversa est Platonis, conveniens cum Platonicae civitatis natura, perfecta illa et non exstante; in scientia ille omnia ponit, politicus perfectus nulla parte inferior esse debet doctis, ipse sapiens; Cicero expetit id tantum, quod ab homine postulari potest, remittitque regi suo studium et indagationem veri, modo cognitionem ad usum civitatis adhibeat, sed ipsa quaestio num gubernator civitatis doctrinam perspexisse et colere debeat Ciceroni sine dubio suggesta est e lectione Platonis. Quaestio de iustitia et iniustitia non tam latùm occuparet locum (lib. III) nisi praeiisset Plato, cuius disputatio ab homine iusto profecta in iustitia omnino versatur, ad quam cognoscendam civitas adhibetur, Cicero autem contra a civitatis iure profectus sine necessitate imaginem hominis iusti sed infelicis a Platone sumsit (III. 27) et in iusti natura describenda hominem potissimum cogitat 16. 26. Multo maius momentum haec habebant apud Platonem. Sed ut omittam iam ea quae sunt ad verbum de Academiae conditore latine versa (I. 65 sqq.) et quae

Digitized by Google

alia ad argumentum pertinent (II. 51 et alia velut IV. 5, VI passim) aliquid inductionis simile Socraticae perspicitur I. 59 et eo loco, unde digressus sum. Quaerebatur num rector civitatis iurisconsultus et sapiens esse deberet, quo modo Plato praeceperat ut philosophus rei publicae praeesset. Tum Scipio Manilium (qui doctrinae videtur partes suscepisse) sic fere interrogabat: Si procuratore tibi opus esset in agro, quem eligeres? litterarum rudem an peritum? M. Peritum. S. Quid vero si is in litteris se absconderet totum, num probares? M. Non sane, ne neglegeret rationes accipere et reddere. S. Est igitur proprium eius studium, cui ante alia omnia vacare debet. Quid vero vilicus? Si cupiet usum „*ra*dicum seminumque cognoscere, num te offendet? M. Nihil, si modo opus extabit. S. Num id studium censes esse vilici? M. Minime: quippe cum agri culturam saepissime opera deficiat". *Culturam* coniecit Steinackerus; Maius legerat *cultura*; Detlefsenus *culturā* (in fine versus probabiliter). Steinackerus, quem reliqui sequuntur, explicat: „agricultura ita operosa est, ut opera atque industria humana eam deficiat saepissime". Primum moleste hoc dictum: „opera deficit (quasi destituit) agri culturam", pro: saepe non satis manuum, (ut nunc loquimur) suppetit ad agrum colendum; tum non quam iacturam omnino patiatur ager dicendum erat, sed quam patiatur *huius hominis* desidia. Propono: „quippe cum agri cultura saepissime *eius* opera deficiat" i. e. desinat, intermittatur (stilstaan), usu satis noto; eius culpa (*operā*) quiesceret ager. In vulgata hoc quoque insolens est quod *deficere* iungitur cum obiecto rei; me, te, aliquem, solem (si pro persona est) aliquid deficit, non: urbem salubritas, arborem umbra, nisi quis urbi et arbori humanos affectus tribuit. Multis nominibus simile est ἐπιλείπειν. Ceterum elegantius est: „Quippe: agri cultura", rell.

C. M. FRANCKEN.

Digitized by Google

DE CASSII DIONIS LIBRIS MANU SCRIPTIS

SCRIPSIT

U. PH. BOISSEVAIN.

Constat inter viros doctos Cassium Dionem Cocceianum, historiarum scriptorum imperatoria aetate qui nobis servati sunt, Tacito et Appiano exceptis, facile principem, ad hunc usque diem, etiam post egregias Reimari et Reiskii et Bekkeri curas novissimamque Dindorfii editionem, nondum ita esse editum ut desiderandum nihil supersit. Nec tamen novo studio et labore is indignus videtur, qui res Romanas ab Aeneae in Italiam adventu usque ad suam aetatem (a. p. C. 222) ex ordine annorum accurate et plerumque optima fide perscripsit, sermone ieiuno quidem et exili, at satis puro tamen et ad optimorum scriptorum Atticorum praesertim Thucydidis elocutionem formato, et, si orationes aliquot excipias in quibus paullo vehementius inflare soleat, a vana et inepta verborum pompa fere remoto. Cuius operis cum magna pars perierit, felici tamen casu ei libri nobis servati sunt, quibus historia liberae rei publicae exeuntis et, quod maximum est, ineuntis aetatis imperatoriae enarrata est, id est ea rerum Romanarum pars quae et maximi momenti est neque apud ceteros qui supersunt scriptores tractatur. Eo magis id nobis acceptum esse debet, quod quibus legibus et institutis Augustus novum principatum firmare et stabilire studuerit summa diligentia rettulit et harum rerum unicus nobis fons quantivis pretii superest.

Quod ad fidem et auctoritatem Dionis attinet, scio quidem

Digitized by Google

exstitisse multos, qui magnopere eum vituperarent, ut qui falsa veris misceret, homines et tempora non satis distingueret, in nugis denique et fabellis anilibus enarrandis plus aequo sibi indulgeret, sed iam longa dies meliora docuit et intellectum est in multis vituperatores errasse, non Dionem, aut ubi errasset socios errorum habuisse multos, superstitiosam autem credulitatem, qua minime caret, hominum magis et temporum illorum vitium esse quam Dionis. Nec desunt apud eum iudicii sobrii et prudentis exempla. Praeclarum est quod scribit 46, 34 sq. *ἐς τοῦτο μὲν δὴ τότε τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα προήχθη, λέξω δὲ καὶ καθ' ἕκαστον τῶν γενομένων· καὶ γὰρ καὶ παίδευσις ἐν τούτῳ τὰ μάλιστα εἶναί μοι δοκεῖ ὅταν τις τὰ ἔργα τοῖς λογισμοῖς ὑπολέγων τήν τε ἐκείνων φύσιν ἐκ τούτων ἐλέγχῃ καὶ τούτους ἐκ τῆς ἐκείνων ὁμολογίας τεκμηριοῖ.* Lectu quoque dignissimum est totum caput 19 libri 53. Aetatem imperatoriam iam enarraturus lectores monet ne credant, omnium quae de his rebus ab aliis atque adeo a se ipso tradantur, fidem certam esse et exploratam: nec causas celat cur his fides saepe deroganda videatur. Libera enim re publica si quis aut ira aut studio historiam condidisset, eum ex aliis scriptoribus et ex actis diurnis fraudis convinci posse. At postquam omnis in re publica potestas uni cessit *τὰ μὲν πλείω κρύφα καὶ δι' ἀπορρήτων γίγνεσθαι ἤρξατο, εἰ δέ πού τινα καὶ δημοσιευθείη, ἀλλ' ἀνεξέλεγκτά γε ὄντα ἀπιστεῖται· καὶ γὰρ λέγεσθαι καὶ πράττεσθαι πάντα πρὸς τὰ τῶν ἀεὶ κρατούντων τῶν τε παραδυναστευόντων σφίσι βουλήματα ὑποπτεύεται. καὶ κατὰ τοῦτο πολλὰ μὲν οὐ γιγνόμενα θρυλεῖται, πολλὰ δὲ καὶ πάνυ συμβαίνοντα ἀγνοεῖται, πάντα δὲ ὡς εἰπεῖν ἄλλως πως ἢ ὡς πράττεται διαθροεῖται.* Imperii quoque vastitatem et rerum gestarum multitudinem impedimento esse, quominus bene cognoscantur ea *περὶ ὧν τὸ μὲν σαφὲς οὐδεὶς ῥᾳδίως ἔξω τῶν πραττόντων αὐτὰ γιγνώσκει.* Hinc et se ipsum necessitate coactum esse *πάντα τὰ ἐξῆς, ὅσα γε καὶ ἀναγκαῖον ἔσται εἰπεῖν*, ita scribere *ὥς που καὶ δεδήμωται*[1]),

---

1) *Δεδήμωται* recte Venetus A et Vaticanus A; quod in *δεδήλωται* mutandum non esse (cum librario Medicei B, cui obtemperavit Dindorfius) Suidas docet s. v. *ἐδημώθη* (inter fragm. Dionis 57, 80): *ἐν τῷ δήμῳ διεδόθη, δῆλος πᾶσιν ἐγένετο, οὕτω Δίων ἐν Ῥωμαικῶν ιζ' „καί τις λόγος περὶ αὐτῶν τοιόσδε ἐδημώθη".* *In publicum edere, evulgare* ceteroquin apud Dionem est *δημοσιεύειν*, quod sexcenties invenitur. *Δεδήλωται* nostro loco aptum sensum non praebet.

Digitized by Google

εἴτ' ὄντως οὕτως εἴτε καὶ ἑτέρως πως ἔχει. προσέσται μέντοι τι αὐτοῖς καὶ τῆς ἐμῆς δοξασίας, ἐς ὅσον ἐνδέχεται, ἐν οἷς ἄλλο τι μᾶλλον ἢ τὸ θρυλούμενον ἠδυνήθην ἐκ πολλῶν ὧν ἀνέγνων ἢ καὶ ἤκουσα ἢ καὶ εἶδον τεκμήρασθαι. Et rursus 54, 15 οὐ γὰρ ἔστιν ἀκριβῶς τὰ τοιαῦτα τοῖς ἔξω αὐτῶν οὖσιν εἰδέναι· — καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ γνώμην ἔχω περὶ πάντων τῶν τοιουτοτρόπων αὐτὰ τὰ λεγόμενα συγγράψαι, μηδὲν ὑπὲρ τὰ δεδημοσιευμένα, πλὴν τῶν πάνυ φανερῶν, μήτε πολυπραγμονῶν μήθ' ὑπολέγων, μήτ' εἰ δικαίως μήτ' εἰ ἀδίκως τι γέγονε, μήτ' εἰ ψευδῶς μήτ' εἰ ἀληθῶς εἴρηται. καὶ τοῦτο μέν μοι καὶ κατὰ τῶν μετὰ ταῦτα γραφησομένων εἰρήσθω. Saepius talia repetit, et ibi quoque caute et circumspecte iudicat, ubi id minime exspectaveris. Libri 55 initio Druso, Tiberii fratri in Germaniam invadenti, feminam humana specie grandiorem obviam venisse narrat, quae mortem instantem vaticinata ulterius progredi vetaret, (idem vide apud Suetonium v. Claud. 1). Tum pergit: θαυμαστὸν μὲν οὖν τό τινα φωνὴν παρὰ τοῦ δαιμονίου τοιαύτην τῷ γενέσθαι, οὐ μέντοι καὶ ἀπιστεῖν ἔχω. At nobis, credo, maior admiratio subit animos vel punctum temporis de hac re eum dubitasse, qui se ipsum in somno voce divina ad historiam conscribendam impulsum esse saepe praedicet, ep. 72, 23 (cf. 78, 10). Nisi forte τῷ δαιμονίῳ difficilius est homini vigilanti quam dormienti aliquid praecipere! In suis autem temporibus enarrandis omnia, minuta quoque, accurate persequi se velle profitetur [1]), atque etiam ea, quae historiae gravitate parum digna cuipiam videri possint ὥςπερ τι ἄλλο τῶν μεγίστων καὶ ἀναγκαιοτάτων τῇ μνήμῃ τῶν ἐσέπειτα ἐσομένων παραδοῦναι (ep. 72, 18). Neque iniuria in hac ultima parte nugatoriae levitatis accusatur (cf. e. g. ep. 76, 8). Nollem tamen Reimarum (p. 1541) questum esse, eum in aetate imperatoria enarranda „multas res gravissimas quae vel ad universi iuris vel certe imperii Romani constitutionem pertinerent" neglexisse aut vix obiter attigisse. Xiphilinum potius accusatum oportuit, nam ubique videmus Byzantinum hominem levem et futilem huiusmodi narratiunculas sedulo conquirentem cum res gravioris momenti in breve contrahat aut omnino omittat.

1) πάντα τὰ ἐπ' ἐμοῦ πραχθέντα καὶ λειτουργήσω καὶ λειτολογήσω μᾶλλον ἢ τὰ πρότερα.

Digitized by Google

Neque tamen quisquam sanus negabit Dionem quoque saepe humani aliquid passum esse, et hoc aget, qui artis criticae ignarus non est, ut Dionis verba cum testimoniis aliorum et scriptorum et monumentorum sedulo componat, et, ubi discrepent, ex testium auctoritate et rerum cognitione verum dignoscat.

Hoc vero cavendum est, ne quis Dioni vitio vertat quod librariorum vel correctorum, editorum denique culpa peccatum est. Ut libro 54, 9 Armeniorum rex, qui a popularibus apud Augustum accusatus et postea interfectus est, etiamnunc in novissima editione Dindorfiana Ἀρταβάζης vocatur, cum tamen Venetus A Ἀρτάζου secundo casu exhibeat, ex quo nullo negotio verum nomen Ἀρτάξης restitui potest (nam Ξ et Ζ saepe in codicibus locum mutasse notum est), ut vocatur a Dione ipso quater (49, 39. 40. 44; 51, 16) et ab Augusto (Mon. Anc. 5, 24). Idem Artaxias audit apud Tacitum (Ann. 2, 3) et Flavium Josephum 15, 4, 3.

L. 58, 19, 1 ad annum 32 in omnibus editionibus legitur: *τότε δὲ ἐφείσατο μὲν* (Tiberius) *καὶ ἄλλων τινῶν καίτοι τῷ Σηιανῷ ᾠκειωμένων, ἐφείσατο δὲ καὶ Λουκίου Σηιανοῦ στρατηγοῦ Μάρκου τε Τερεντίου ἱππέως, ἐκείνου μὲν ὑπερφρονήσας — πάντα διὰ φαλακρῶν ἐν τοῖς Φλωραλίοις — ἐπὶ τῇ τοῦ Τιβερίου χλευασίᾳ, ὅτι τοιοῦτος ἦν, ποιήσαντος —· τοσοῦτον γὰρ ἐδέησε δι' ὀργῆς αὐτῷ γενέσθαι ὥστ' οὐδὲ προσεποιήσατο ἀρχὴν ὅτι περὶ αὐτῶν ἠκηκόει, καίπερ καὶ Σηιανῶν ἐξ ἐκείνου πάντων τῶν φαλακρῶν ὀνομασθέντων· τοῦ δὲ δὴ Τερεντίου κ. τ. λ.* Credisne anno 32 p. Chr. n. Lucium quendam Seianum virum ordinis senatorii fuisse atque adeo praetorem, eumque vel urbanum vel peregrinum? [1]). At Venetus sic: *ἐφείσατο δὲ καὶ λουκίου καὶ σιανοῦ* [2]). Induxerunt editores alterum *καὶ*, quod cum sequenti *σιανοῦ* coniungendum esse non viderant. Quod ubi feceris verum praetoris nomen L. Caesianum habebis. Ne quis de hac re dubitet, Xiphilini verba apponam, p. 152, 26. Dind. *ὡς δ' οὖν ἐν τηλικαύτῃ*

1) Floralium enim cura *τοῖς στρατηγοῖς τοῖς πάνυ* obvenit, teste Dione ipso ep. 78, 22, 1 *τὸ διαδίδοσθαί τινα ἐν ταῖς τῶν στρατηγῶν τῶν πάνυ θέαις, πλὴν τῶν τῇ Φλώρᾳ τελουμένων κ. τ. λ.*, quo loco praetorem qui ius dicit inter peregrinos et praetorem urbanum intellegendos esse, verisimile videtur. cf. Momms. *Staatsr.* II³ p. 189 A. 5.

2) Sic semper pro *Σηιανοῦ*.

Digitized by Google

ὠμότητι ἔδοξέ τι καὶ φιλανθρωπεύσασθαι, ὅτι Κασιανοῦ ἐφείσατο Λουκίου τε Σιανοῦ στρατηγοῦ καὶ Μάρκου Τερεντίου Ἱππέως· ὁ μὲν γὰρ Σιανὸς ἔν τινι θέᾳ κ. τ. λ. Vides quid factum sit. Legebatur in codice, quo Xiphilinus usus est, ἐφείσατο δὲ καὶ λουκίου καὶ σιανοῦ: ultima verba correxerat nescio quis in margine καισιανοῦ. Iam et hoc et illud in textum recepit Xiphilinus: Κασιανοῦ ἐφείσατο Λουκίου τε Σιανοῦ. Scribendum igitur etiam in fine καίπερ Καισιανῶν ἐξ ἐκείνου ὀνομασθέντων. Hunc autem L. Caesianum pleno nomine L. Apronium Caesianum appellatum fuisse suspicor, eundem qui anno p. Chr. 20, annos circiter 18 natus (cf. Eph. Epigr. II, 268), sub patre L. Apronio in Africa stipendia meruerit (Tac. Ann. 3, 21). Gaio imperatori collega fuit in consulatu anno 39 [1]). Eum anno 32 p. Chr. n., i. e. anno aetatis quo primum licuit, tricesimo, praetura functum esse, non est quod miremur in filio Apronii illius, quem et gloria militari insignem et Tiberii Seianique amicitia florentem ex Tacito novimus (cf. Ann. 1, 72; 4, 23. 73).

Nec minus vitiosum est, quod Reimarus, quem Bekkerus et Dindorfius secuti sunt, 54, 32 καὶ τότε μὲν — ἐς τὴν Ῥώμην ἐλθὼν ἀστυνόμος ἐπί τε Κυίντου Αἰλίου καὶ ἐπὶ Παύλου Φαβίου ὑπάτων καίπερ τὰς στρατηγικὰς τιμὰς ἔχων ἀπεδείχθη (Drusus) pro ἀστυνόμος reposuit ἀγορανόμος. Narrat Dio Drusum, quanquam habebat ornamenta praetoria, tamen praetorem urbanum creatum fuisse, eodem modo quo et frater Tiberius a. 738 praetura functus est, ornamentis praetoriis iam tribus annis ante ornatus, c. 19, 6: ἐστρατήγησε γὰρ καίπερ τὰς στρατηγικὰς τιμὰς ἔχων (cf. c. 104). Iam quod c. 33, 5 apud Dionem sequitur: τάς τε ἐπινικίους τιμὰς — τῇ τε τοῦ ἀνθυπάτου ἐξουσίᾳ ἐπειδὰν διαστρατηγήσῃ χρήσασθαι ἔλαβε Reimarum erroris arguit.

Inique quoque interdum reprehenditur Dio in iis, quae apud Xiphilinum vel in Excerptis Constantinianis servata sunt. Epitomatores enim in excerpendo haud raro tam neglegenter versatos esse, ut, verbis aliquot vel periodis omissis, sententiam obscurent vel plane pervertant, ex ea parte, qua Dio ipse integer nobis superest, facile intellegitur.

1) Cf. Klein, Fasti Consulares p. 30. In indice libri 59 Dionis nomen Caesiani depravatum est in κελιανὸς ἢ κεστιανός.

Digitized by Google

Sed nescio quomodo paullo longius a proposito digressus, vereor ne cui Dionis defendendi munus suscepisse videar. Revertor ad id quod dixi, editiones quibus adhuc optimis utimur, non ita esse comparatas, ut nihil amplius agendum supersit. Valet hoc imprimis de libris deperditis, quorum, praeter Xiphilini epitomen, lacera tantum fragmenta supersunt in Excerptis Constantini Porphyrogenneti Peirescianis sive Valesianis *de virtutibus et vitiis*, et Vaticanis (ex codice palimpsesto 73) *de sententiis*, et Ursinianis *de legationibus*, et in Florilegio Vaticano, quod repperit Maius [1]), passim denique apud grammaticos, lexicographos, id genus scriptores, quae etiam nunc multum abest, quin ita sint ordinata et inter se coniuncta, ut suo quaeque loco legantur. Verum de his excerptis spero fore ut mihi alius dicendi locus detur: nunc agam de codicibus quibus libri Dionis integri continentur. Quorum ubi cognatio satis explorata erit, et quo quisque loco ac pretio sit habendus accurate definitum, tum

---

1) De sylloge Planudea, quae Xiphilini et Ioannis Antiocheni excerpta continet, quibus pauca quaedam ex Constantino Manasse et Paeanii Metaphrasi Eutropii addita sunt, post Mommsen. (*Herm.* VI, 82 sqq.) et H. Haupt. (ibid. XIV, 86 sqq., 291 sqq.) egi nuper in Progr. litt. Gymn. Erasm. 1884—85 p. 13 sqq.

Florilegium autem Vaticanum exstat in codice Vaticano Graeco 739. Sylloge est sententiarum ex scriptoribus sacris et profanis a Maximo Confessore collectarum. Invenitur quoque in codicibus Vaticanis 740 et 741, sed in hoc plane singularis est codex 739, quod solus servavit haec Δίωνος τοῦ Ῥωμαίου excerpta, quae in ceteris Maximi Confessoris codicibus, etiam in Mediceis et Marcianis et Parisinis omittuntur. Verum inter excerpta, hoc lemmate Δίωνος τοῦ Ῥωμαίου insignita, haud pauca eius nomen mentiuntur, quorum nonnulla iam Dindorfius abiecit (I. p. 110 a. et praef. vol. V. p. XIII). Sed recepit fr. 57, 13 et 110, 10, quae ex Pseudo-Demadis oratione περὶ δωδεκαετίας desumpta esse indicavit Hauptius (*Herm.* XIV, 484; fr. 57, 11 et 12, de quibus dubitavit idem vir doctus, procul dubio Dionis sunt). Praeterea fragmento 110, 15, quod ex Arsenio desumpsit Maius, in codice Vat. 741 lemma adscriptum est Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου, apud quem in Orat. III, p. 41, 28 Dind. invenitur. Eodem modo, praeter fr. 110, 12 et 19 iam a Dindorfio indicata, etiam fr. 110, 13 ex Dione Chrysostomo fluxit (or. III. p. 58, 9 D.). De ceteris autem fragmentis, ex Maximo Confessore et Arsenio et Antonii melissa petitis, atque de ipso Florilegii codice 739 postea, ut dixi, prolixe disputaturum me spero. Nunc finem faciam in loco quodam Florilegii indicando qui lacunam Dionis explet. L. 52, 34, 1: πάνθ' ὅσα τοὺς ἀρχομένους καὶ φρονεῖν καὶ πράττειν βούλει (verba sunt Maecenatis ad Augustum) καὶ λέγε καὶ ποίει· οὕτω γὰρ ἂν μᾶλλον παιδεύσειας αὐτοὺς ἢ ταῖς ἐκ τῶν νόμων ..... δειματώσειας. Orationi hianti librarius Medicei B, inserto ἀνάγκαις post νόμων, suo more i. e. pessime subvenit; Dindorfius ζημίαις coniecit (praef. p. XI), recte quod ad sensum, sed Dionem ipsum τιμωρίαις scripsisse ex Florilegio discimus.

Digitized by Google

demum utili apparatu critico Dionem ornare poterimus, qui nunc totus omittitur in ultima et optima editione Dindorfiana, in Sturziana vero et praesertim in Parisina editione Grosii [1]) ineptis et absurdis lectionibus ex codicibus nullius pretii corrasis foedissime inquinatus est.

Quid autem de Dionis codicibus iudicandum sit recensione facta apparebit. Duodecim sunt, qui hoc ordine optime enumerabuntur:

1. Vaticanus n. 1288 (L. 79, 2—80, 8).
2. Mediceus A (70, 8) (L. 36, 1. 2; 36, 20—50, 6).
3. Vaticanus A (n. 144) (L. 36—54).
4. Parisinus A (n. 1690) (L. 36—54).
5. Venetus A (n. 395) (L. 44, 35—60).
6. Mediceus B (70, 10) (L. 42—60).
7. Parisinus B (n. 1689) (L. 36—60).
8. Turinensis (n. 76) (L. 37—60).
9. Venetus B (n. 396) (L. 36—60).
10. Vaticanus B (n. 993) (L. 36—60).
11. Escorialensis (L. 36—60) cf. Miller, *Catalogue* p. 261 sq.
12. Vesontinus (Z. n. 68, 80) (L. 36—60).

Codex Vaticanus 1288.

Honoris causa primo loco nominetur vetustissimus codex (nisi codicis fragmentum dicere mavis), olim Fulvii Ursini, nunc Vaticanus 1288, membranaceus, formae quadratae, foliorum 12, (cui tertium decimum, ab aversa parte paene vacuum, a correctore additum est, ad lacunam in codice ipso 78, 34, 1 inter verba προσέμιξεν et ὁ γὰρ explendam (cf. Sauppius l. infra l.), litteris uncialibus eleganter perscriptus. Singulae paginae ternos laterculos continent, unum quemque 42 versuum. Singuli autem versus sunt 17—20, plerumque 18 litterarum. A dextra ita codex cultro abscisus est, ut in unoquoque folio recto laterculus tertius, in verso primus ex dimidia parte perierit. In folio

1) *Histoire Romaine de Dion Cassius traduite en français, avec des notes critiques, historiques, etc., et le texte en regard, collationné sur les meilleures éditions et sur les manuscrits de Rome, Florence, Venise, Turin, Munich, Heidelberg, Paris, Tours, Besançon, par E. Gros, Inspecteur de l'Académie de Paris.* X vol. *Paris, Firmin Didot.* Libros 5—10, Grosio mortuo, edidit *V. Boissée.*

Digitized by Google

autem secundo uterque laterculus prorsus interiit. Membranae sunt levissimae et tenuissimae, quo factum est ut saepe atramentum pergamenam ita perederit et corroserit, ut interdum forma tantum litterarum tamquam ex membrana exsecta cognoscatur, interdum, ab aversa quoque parte peresa pergamena, ne haec quidem satis bene distingui possit. Praeterea haud raro evanuit atramentum, calami ductus tantum conspiciuntur. Lineae stilo membranae impressae infimas litteras stringunt; sed hasta litterarum ΡΤΦΨ et infima cauda litterae ξ infra lineam protractae sunt. Interpunctionis vel elisionis signa accentusve nusquam addidit prima manus; virgula addita corrector interdum vocalem elisam indicavit. Scribendi compendiis non nisi in extremis versibus usus est librarius, ibi vero saepissime. Lineola ultimae vocali superscripta ν exprimitur, cauda consonanti addita αι. Ceteroquin litteras coniunxisse contentus fuit: αι et αυ, τω, ρω, ωι atque adeo νης uno ductu scribuntur. Praeterea interdum litteram aliquam minimo modulo exaratam alteri superposuit, sed valet hoc de vocalibus tantum et de littera σ.

De codicis aetate non constat. Sunt qui eum saeculo quinto exaratum putent (Wattenbachius, Sauppius l. infra l.), quod mihi quidem non probatur, alii sexto saeculo adscribunt. Mihi, ut in re incerta, medio fere saeculo septimo scriptum videtur.

Est igitur codex in paucis vetustissimus, venerandae antiquitatis ut aiunt, at idem, quod pace omnium dictum sit qui veterrimos codices admirari solent, in paucis quoque mendosissimus. Felici tamen casu supervenit quidam, qui quae prima manus peccaverat, litteris item uncialibus, ex alio codice vel fortasse ex eo ipso, qui descriptus erat, corrigeret. Vel sic tamen scatet vitiosis scripturis et mendis omne genus. Codicem nostrum neglegentius olim ab Ursino et Nicolao Falconio versatum Bekkerus, cum editionem Dionis pararet, accuratius explorari iussit. Errores, quos commisit is cui Bekkerus hoc negotium mandaverat non multos, iam plerique a Sauppio sublati sunt, qui codicis descriptionem et variarum lectionum specimen edidit in diurnis Academiae Gottingensis [1]). Mihi parvum tantum spici-

1) *Nachrichten v. d. Königl. Gesellschaft der Wissenschaften und der G. A. Universität zu Göttingen* 1869 p. 183 sqq.

Digitized by Google

legium colligendum supererat. Indicabo locos quosdam insigniores, qui in codice emendatius scripti sunt quam in nostris editionibus leguntur, sive neglecta fuit codicis lectio sive spreta.

L. 78, 6, 5. Τοιούτῳ μὲν τέλει ἐχρήσατο βιούς τε ἔτη ἐννέα καὶ εἴκοσι καὶ ἡμέρας τέσσαρας, τῇ γὰρ τετάρτῃ τοῦ Ἀπριλίου ἐγεγέννητο κ. τ. λ. Codicis lectionem τῇ γὰρ τετράδι τοῦ Ἀπριλίου mutaverunt editores omnes in τετάρτῃ, iniuria ut mihi quidem videtur. Notum est quantopere Atticorum loquendi consuetudinem imitatus sit Dio, quam diligenter et enuntiatis et verbis rarioris et exquisitioris usus Thucydidem praesertim expresserit. Attici autem quartum diem τετράδα vocabant ut apud Aristophanem est noto versiculo, Plut. 1126

οἶμοι πλακοῦντος τοῦ 'ν τετράδι πεπεμμένου

et Nub. 1131

πέμπτη, τετράς, τρίτη, μετὰ ταύτην δευτέρα

et apud Thucydidem ipsum 5, 54 τετράδι Φθίνοντος. Hunc igitur dicendi usum secutus Dio scripsisse videtur τῇ γὰρ τετράδι τοῦ Ἀπριλίου ἐγεγέννητο.

C. 12, 2: πολλὰ καὶ ἀγαθὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὑπετείνατο (ὁ Μακρῖνος), τούς τε ἐπ' ἀσεβείᾳ τινί — τιμωρίαν τινὰ ἔμβιον ὠφληκότας ἀπαλλάξας τῆς καταδίκης, — καὶ τὸν Αὐρηλίανον ἐξαιτηθέντα ὑπ' αὐτῶν (τῶν στρατιωτῶν)..... τατον σφίσιν ἐν πολλαῖς στρατείαις ταῖς πρόσθεν γεγονότα παραιτησάμενος ὡς οὐχ ὅσιον ὂν βουλευτήν τινα ἀποκτεῖναι. Codex clare:..... τατον σφίσιν, unde quae syllabae ante τατον perierunt facile suppleri possunt. Scripsit Dio ἄτ' ἀπεχθέστατον, quod Bekkero quoque, quanquam lectionis -τατον ignaro, in mentem venisse video.

Cap. 22 nomen proconsulis provinciae Asiae perperam editur Festus. In codice § 2 scribitur Φῆστος ὁ Ἀνίκιος, at § 4 idem Φαῦστος audit. Rectius hoc: est enim Q. Anicius Faustus, vel ex titulis Africanis (cf. e. g. Renier, 57 et 63 = Wilmans, 1475 et 1480; cf. C. I. L. III 1685, 1686) satis notus.

C. 23, 1: ἡ δὲ Ἰουλία ἡ τοῦ Ταραύτου μήτηρ ἔτυχε μὲν ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ οὖσα, καὶ οὕτω παραχρῆμα ἅμα τῇ πύστει τοῦ θανάτου αὐτοῦ διετέθη ὥστε καὶ πλήξασθαι ἰσχυρῶς καὶ ἀποκαρτερῆσαι ἐπι-

Digitized by Google

χειρῆσαι. Haec, in codice mutila, e Xiphilino suppleta sunt. Sequitur in codice:

ΧΘΙΡΗCΑΙC . . . . . .
ΚΑΙΘΜΙCΘ . . . . . .
ΤΟΝΤΟΤΘ . . . . . .
ΤΑΘΠΟΘΘ . . . . . .
ΝΟΝΖΗΝ . . . . . .
ΤΙΑΤΤΗΙΔ . . . . . .
ΧΘΘΤΟ κ. τ. λ. . . . . .

Quae adiuvante eodem Xiphilino a Bekkero paullo vehementius immutata et expleta sunt: ὃν γὰρ ζῶντα ΚΑΙ ΘΜΙCΘι τελευτήσαντα ΤΟΤΘ ἐπένθει οὐχ ὅτι ΘΠΟΘΘι αὐτὴ ἡ ἐκεῖΝΟΝ ΖΗΝ ἤθελεν ἀλλ' ὅΤΙ ΑΤΤΗ ΙΔιωτεύουσα ἦΧΘΘΤΟ. Rectius sic scribemus: ὃν γὰρ ζῶντα ΚΑΙ ΘΜΙCΘι τὸν αὐτὸν τοῦΤΟΝ ΤΟΤΕ τετελευτηκόΤΑ ΘΠΟΘΘι οὐχ ὅτι ἐκεῖΝΟΝ ΖΗΝ ἤθελεν ἀλλ' ὅΤΙ ΑΤΤΗ ΙΔιωτεύουσα ἦΧΘΘΤΟ. Vide Xiphilinum.

C. 30, 2: ἡ Μαῖσα ἡ τῆς Ἰουλίας τῆς Αὐγούστης ἀδελφὴ δύο τε θυγατέρας Σοαιμίδα καὶ Μαμαίαν ἐξ Ἰουλίου τοῦ ἀνδρὸς ὑπατευκότος — ἔχουσα. Perspexit Sauppius Julii huius cognomen desiderari. Itaque inter τοῦ et ἀνδρὸς inseruit Ἀουίτου. Sed articulo hic locus non est. του est ultima syllaba nominis Ἀουίτου, et vides iam quo modo vitium natum sit: ΙΟΤΑΙΟΤ ΑΟΤΙΤΟΤ abiit in ΙΟΤΑΙΟΤΑΙΟΤΤΟΤ. Deinde ΑΙΟΤ post ΑΙΟΤ omissum est.

L. 79, 3, 1: Avitus περιμείνας τινὰς ἡμέρας ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ μέχρις οὗ τὴν ἀρχὴν παντόθεν ἐβεβαιώσατο κ. τ. λ. Codex recte παντΑΧΟΘΘΝ ex more Dioneo.

In huius libri argumento consulum anni 220 nomina hodie sic eduntur: Ψευδαντωνῖνος τὸ γ' καὶ Εὐτυχιανὸς Κωμάζων. At codex: ΚΑΙ ΛΟΛΛΟΤΑΛΙΚΩΜΑΖΩ. Sunt haec sane corrupta, sed medicina parata est. Primum ΛΟ ex dittographia natum videtur. Litteris quae sequuntur ΛΛΟΤΑΛΙ Comazontis praenomen et nomen gentile, Marcus Valerius continentur: Μ. ΟΤΑΛ. Marcus vocatur in titulo urbano C. I. L. VI, 866, et Valerii nomen confirmatur lapide Gabiis reperto, qui ei perperam, ut videtur, Publii praenomen tribuit (Or. 3741).

Digitized by Google

Sequenti autem versu in codice non legitur ΒΤΣΓΡΑΤΟC, sed id ipsum quod requiritur Γ ΒϬΤΤ ΓΡΑΤΟC (vel fortasse levi vitio ΤΡΑΤΟC) i. e. C. Vettius Gratus.

Codex Mediceus nº. 8 plutei 70 (A).

Secundum inter Dionis codices locum obtinet Mediceus 70, 8, membranaceus, formae quadratae, foliorum 244, saeculi fere undecimi, litteris minusculis clare et perspicue perscriptus. Huius quoque codicis librarius compendiis scripturae raro usus est. Initium et finis perierunt; hodie incipit a verbis *φείδεται. δυναστείας τε ἐρῶν* 36, 1, 1, desinit 50, 6, 2 in medio vocabulo *ἤ τε οὖν ἡλικία παρ' ἀμφο.* Sed de exordio paullo accuratius disseram.

Fol. 1 haec continet: *φείδεται. δυναστείας τε ἐρῶν — προαφείλετο αὐτούς* c. 2, 3.

fol. 1′: *ὡς καὶ ἑαυτῷ κατὰ τὴν ὁμολογίαν ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ | προσχωρήσαντας· λέξω δὲ ἤδη καὶ τὸ κατὰ τοῦτον | κ. τ. λ.* Statim igitur ne novo quidem versu distincta, ultimum vocabulum in cap. 2 *προσχωρήσαντας* sequuntur verba cap. 20 *λέξω δὲ ἤδη κ. τ. λ.* Capitibus 3—19 (= 35, 1—17 in editionibus vetustioribus) caret.

Quae tamen olim codici non defuisse demonstratur littera *γ*, qua notatus est qui nunc primus est quaternio. Duobus igitur quaternionibus auctior fuit aliquando. Sed praeterea quoque damnum foliorum aliquot et quaternionum passus est. Abscissum est ex hoc primo (olim tertio) quaternione folium inter f. 6 et 7 (lacuna est inter c. 36 et 37); quod ei coniunctum fuit fol. 2, tertio foliorum pari 3 + 6 conglutinatum est:

1 + 8 (hodie 7)
2 + 7 (periit)
3 + 6
4 + 5

Quaternioni tertio (*ε′*) duo folia desunt, primum et ultimum, illud inter folia codicis, ut hodie numerata sunt, 15′ et 16, (L. 37 inter c. 7 *καίτοι παιδὸς αὐτῆς παρὰ* et c. 8 *τοῦτο μόνον κ. τ. λ.* (errore Dindorfius praepositionem *παρὰ* verbis *τοῦτο μόνον* coniunxit), hoc inter f. 21′ et 22, (ibidem, c. 29 inter § 3

Digitized by Google

τὸν Κατιλίναν et § 4 καὶ οὐκ ἐτόλμησε κ. τ. λ.). Quae postquam perierunt quaternio factus est ternio:

1 + 8 perierunt
2 + 7
3 + 6
4 + 5

Quaternioni 29 (λα′) primum folium abscissum est inter f. 222′ et 223. Continebat ea quae L. 48, c. 41, 7—44, 3 a verbis ἐγένετο μὲν καὶ usque ad μετὰ τοῦ Καίσαρος leguntur in Veneto. Ultimo denique quaternioni (λγ′) quintum folium deest inter f. 241′ et 242. Desideratur igitur ἢ ἵνα τοὺς Ἀρμενίους usque ad φιλοτιμούμενοι καὶ 49, 39, 5—42, 3.

Quanto auctior olim fuerit in fine Mediceus codex statim videbimus in descriptione codicis Vaticani A.

Singulis libris hic titulus praefixus est: τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ λζ (λη sqq.) τῶν Δίωνος ῥωμαικῶν, qui in solo libro 47 (ut in Veneto A quoque) in hunc modum mutatus est: τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ Δίωνος ῥωμαικῶν μζ. Subscriptionem quinquies variavit librarius:

Δίωνος ῥωμαικῆς ἱστορίας λη, λθ, μ, μα, με, μζ, μθ
Δίωνος ῥωμαικῆς μη
Δίωνος ῥωμαικῶν ἱστορίας βιβλίον μβ
Δίωνος ῥωμαικῶν ἱστορίας μγ, μδ
Δίωνος ῥωμαικῶν λς, λζ, μς.

Codex Vaticanus 144 (A).

Sequitur iam, quem recensebimus, codex inter Graecos bibliothecae Vaticanae numero 144 insignitus. Chartaceus est, formae quadratae, foliorum 282, anno 1439 perscriptus ut ex subscriptione patet: ἐτελειώθη ἐν ἔτει ϛ͵ϡ λ͵ϡ μζ͵ϡ ἰνδικτιῶνος δευτέρας ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ ..... i. e. anno aerae Constantinopolitanae 6947, indictione secunda, die ..... mensis Julii. Integer servatus est, ut ex quaternionum numeris efficitur. Haec gerit in fronte, manu recentiore addita:

πίναξ
Δίωνος ῥωμαικῶν ἱστοριῶν βιβλία ἑννεακαίδεκα ἀπὸ τοῦ λς͵ϡ μέχρι

Digitized by Google

τοῦ ν̄δ̄ ὧν ὁ λς′ καὶ ὁ λζ′ καὶ ὁ νδ′ ἐν μέσῳ ἐλλειπείς (sic)
βιβλίον λς^{ον} ἄναρχον
βιβλίον λζ^{ον} ἡ ἀρ. τῷ δ' ἐπιγιγνομένῳ ἔτει κ. τ. λ.

Libros igitur Dionis continet 36—54. Incipit ita:

f. 1 vs. 1—f. 4 vs. 11: καὶ ὅτι ἰσχυρᾷ τῇ τύχῃ — ὀλίγου διεφθάρη, L. 36, 3—19 (= 35, 1—17 in editionibus vetustioribus). Sequitur f. 4 vs. 12 (novo versu) δυναστείας τε ἐρῶν et reliqua prorsus eodem modo quo in Mediceo A leguntur, L. 36, 1. 2; 20 sqq.

Atque statim hic dicam quod mox probaturus sum, codicem Vaticanum A a Mediceo A esse descriptum. Si qui enim codex, quae *folio abscisso* perierunt in Med. A, eadem illa omittit, vel spatio vacuo relicto additaque nota λείπει, vel ne indicata quidem lacuna, hunc codicem ex Mediceo derivatum esse apparet. Id autem ipsum in Vaticano nostro usu venit. Primam lacunam et secundam et tertiam (36, 36/37; 37, 7/8; 37, 29, 3/4) binis fere foliis puris relictis librarius indicavit; non vidit etiam 48, 41, 7 et 49, 39, 5 singula folia Mediceo defuisse. Quo factum est ut priore loco verbis in folio Medicei 222′ ultimis ὑπ' αὐτοῦ πολιορκηθέντες (48, 41, 7) prima in folio 223 χωρὶς δὲ τὸν Νέρωνα (48, 44, 3) coniunxerit, altero autem eodem modo uno tenore scripserit: σκηπτόμενος δι' οὐδὲν ἄλλο αὐτὸν συνειληφέναι ὑπέστελλον καὶ ἐμετρίαζον κ. τ. λ. 49, 39, 5 et 42, 3.

Adde his Medicei versus integros a librario codicis Vaticani omissos, ut 38, 48, 2 τῶν Ῥωμαίων προκαλουμένων σφᾶς συνεμιξεν ἀλλά et 49, 37, 4 ὀλίγον ἄπωθεν παραρρέοντος διάκενόν τι κατε-; adde absurda quaedam vitia, nata e lectione Medicei aut depravata aut male intellecta, veluti 39, 42, 2 pro ὁμοίως medio versu ὁμοί legitur, quod in Mediceo in versus fine facilem habet explicationem, versu enim sequenti librarius aliud agens ως addere oblitus est; et 46, 23, 5 in Caleni ad Ciceronem verbis καίτοι πόσῳ κρεῖττον ἦν τότε αὐτὸν ἀντειπεῖν εἴπερ τι αὐτῶν μὴδε ὄντως ἐγίγνετο invenitur pro μὴ δεόντως quod librarius Medicei, qui saepissime unius vocabuli syllabas disiungit, coniungit diversorum, suo more scripserat μηδε όντως; adde lemmata Mediceo in margine tempore multo recentiore adscripta, a Vaticani scriba fideliter translata (ut ad 36, 25 δημηγορία

Digitized by Google

πομπηίου ἐσχηματισμένη κ. τ. λ.), glossasque et varias lectiones ex margine in textum receptas (veluti 39, 1, 4 Mediceus habet τούς τε *ψιλοὺς et in margine *φίλους, Vaticanus τούς τε φίλους ψιλούς), subscriptionem denique singulorum librorum semper eandem in utroque codice — et iam, ni fallor, mihi dabis Vaticanum librum Medicei esse apographum. Unde sequitur ea parte, qua Vaticanus Mediceo auctior est (libri 36 capita 3—19 dico et libros 50, 6—54) nondum caruisse Mediceum anno 1439 et in his libris Vaticanum nobis Medicei loco esse. Quare de hac parte, praesertim de Vaticani codicis initio diligentius videbimus.

Notum est his capitibus, quibus Luculli expeditio in Armeniam narratur, tamquam libri 35 fragmento, ab editoribus prioribus, ante verba ..... φείδεται· δυναστείας τε ἐρῶν, quae librum 36 exordiebantur, locum datum fuisse, Penzelium primum coniecisse haec inter verba προσχωρήσαντας (c. 1 ex.) et λέξω δὲ ἤδη (c. 20 in.) esse interponenda. Quam opinionem, a Xiphilino ut videbatur confirmatam, secutus, Bekkerus totum locum in hunc modum disposuit:

1. Xiphilini prima verba (p. 1, 6—20 Dind.) = libri 35 finis.
2. .....φείδεται. δυναστείας τε ἐρῶν — προσχωρήσαντας Lib. 36, 1. 2.
3. Xiphil. 1, 20—2, 15.
4. .... καὶ ὅτι ἰσχυρᾷ τῇ τύχῃ — διεφθάρη 36, 3—19.
5. λέξω δὲ ἤδη sqq. c. 20 sqq.

Hanc tamen dispositionem, quanquam a Dindorfio receptam, genuinam non esse meo quidem iudicio a codice Vaticano clare demonstratur.

Primum enim in Mediceo codice, qui incipit hodie a verbis φείδεται δυναστείας τε ἐρῶν, post verbum προσχωρήσαντας statim eodem versu sequitur λέξω κ. τ. λ., quae cum aptissime inter se cohaereant causa nulla est cur disiungantur. Tum capita 3—19 ($9^1/_2$ pag. ed. Dind. quae efficiunt quattuor folia codicis Medicei) ante verba φείδεται κ. τ. λ. in Mediceo ipso scripta fuisse ex Vaticano apparet. Cuius librarius cum post verbum διεφθάρη novum versum inceperit, hoc loco Medicei lacunam indicasse iudicandus est. Unde sequitur anno 1439 hunc statum Medicei fuisse:

Digitized by Google

Initium deerat
c. 3—19
lacuna
c. 1. 2. 20 sqq.

Itaque in posterum hoc modo legamus necesse erit:

1. Xiph. 1, 6—12: Initium belli Cretici a Metello gesti.

2. Xiph. 1, 20—2, 15, Dio c. 3—19: Luculli expeditio in Armeniam.

3. Dio 1, 2 (Ex capitis 2 paragraphis 2 et 3 pauca quaedam apud Xiphilinum inveniuntur, 1, 12—20): Finis belli Cretici.

4. Dio c. 20 sqq.: Bellum piraticum.

Ex quaternione igitur secundo (ut videtur), qui nunc cum primo periit totus, quattuor folia eo tempore supererant, quae, cum in c. 3—19 nulla lacuna sit, media fuisse verisimile est:

$$\left.\begin{matrix}1+8\\2+7\end{matrix}\right\}\text{perierant}$$
$$\left.\begin{matrix}3+6\\4+5\end{matrix}\right\}\text{supererant}$$

In qua dispositione hoc solum offendit, quod statuendum erit Xiphilinum bellum Creticum, a Dione duobus locis enarratum, uno tenore absolvisse. Quod quanquam raro fecit, at fecit tamen etiam alibi. Cf. e. g. p. 67, 2 (Dind.) ubi, lib. 49 c. 11 et 12 excerpens, Sex. Pompei necem ex c. 17 interposuit.

Libro autem 51 verba *ἐπιδιώκων τήν τε Σεγετικὴν — μετεπέμψατο καὶ ὃς* (c. 23, 5—26, 1) sine ullo lacunae indicio omissa sunt. Folium scilicet deerat in Mediceo. Sed eodem libro inter c. 26, 5 *πρὸς γὰρ τῷ ὕδατι ἐπεπο* et 27, 1 *καὶ νεωτερισμὸν ἐμποιοῦντας* quaedam desiderari spatio versuum 12 vacuo indicatur, unde patet Mediceum quoque haec, lacuna indicata, omisisse (ut 48, 4, 3 aliam lacunam significavit) aut habuisse quidem, sed madore vel quavis alia causa ita corrosa vel oblitterata, ut legi amplius non possent. Iterum folium in Mediceo periit lib. 52 inter c. 13 et 14, quod Vaticani librarius non vidit (cf. infra). Libro deinde 54 ubi in Vaticano desiderantur c. 7, 6—19, 4 *γενόμενος — τὸν τοῦ Κυρι....*, quinque folia pura lacunam ostendunt. Verum paullo post librarius aliud agens, cum in Mediceo unum folium periisse non animadverteret cum verbis *πάντα τἄλλα ἐκπώματα* c. 23, 3 con-

Digitized by Google

iunxit ἔτ' ἐπέστελλον, quae c. 24, 7 leguntur. Litteris denique in ultima pagina, ut fit, evanidis vel parte folii abscissa in libri 54 fine nihil dispicere potuit nisi haec:

τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν Χάττων πρὸς γὰρ τοὺς
μετέστησαν καὶ τῆς τε χώρας αὐτῶν
τῶν Ῥωμαίων· εἰλήφεσαν ἔξα
ἐκάκωσε τὰ δὲ ἐχειρώ
τὴν Ῥώμην σὺν τῷ
ἐν γὰρ τῇ Λουγδω
Κελτοῖς ἐφεδρ
καις ἐψήφιστο ἡ
ἐπετέλεσαν
νίου καὶ ἐπὶ Φαβίου.

Codex Parisinus 1690 (A) [1]).

De hoc codice, olim Mediceo, pauca adnotare satis erit. Charta-ceus est, continetque libros 36—54, fine libri 54 non addito, ut ait Gros., i. e., opinor, omissis versibus illis decem, quos modo mutilatos ex codice Vaticano exhibui. Cum enim Vaticano libro sit simillimus, habeatque omnes eius lacunas [2]), verborum omissiones [3]) et lectiones depravatas [4]) omnes, et in hoc tantum discrepet quod ultro corrupit non pauca, omittit permulta [5]), procul dubio ex eo est descriptus.

Codex Venetus s. Marcianus 395 (A).

Codex est membranaceus, formae maximae, foliorum 251,

1) Hunc codicem ipse non inspexi; Grosii descriptione (in praef. ed. supra laudatae) usus sum.

2) E. g. 38, 48, 2 τῶν Ῥωμαίων — ἀλλὰ.

3) E. g. 40, 2, 2 καὶ κατέδεισαν καὶ κατελύσαντο.
40, 46, 1 ἀποδειχθῆναι.

4) E. g. 38, 49, 4 ὄντα pro ἔχοντα.
50, 2 ἐκεῖθεν pro ἔγγυθεν.
39, 33, 1 μηδενῶς σφῶν pro μηδενός σφων προσδεῖσθαι.

5) In solo libro 39: c. 19, 2 μήτε τὴν ἡσυχίαν — § 3 πρὶν γὰρ ἐκεῖνον.
c. 40, 2 ἀλλήλοις — παρακινήσωσι.
c. 47, 3—48, 1 ἐπὶ τούτῳ — καταγνόντες.
c. 54, 2 δι' ὀλίγου — ὥστε καί.
c. 59, 2 καὶ γνώμας — αὐτοῦ.

Digitized by Google

saeculi fere undecimi. Singula folia versus tricenos quaternos continent. Litteris minusculis magnis et pulcherrimis perscriptus est ab una manu, quae siglis fere non usa est, nisi quod pro καὶ saepe scripsit sive κ_{ξ} sive ϗ et in versuum fine litteram ν haud raro lineola ultimae litterae superscripta expressit. Praeterea -ος et -ως nonnunquam ita exarata inveniuntur ut praecedens σ litteram ο tanquam involvat (ο (ω, sed id quoque in ultimis tantum versibus; iota, quod dicitur subscriptum, non neglexit, sed ut par est, vocali adscripsit. Lineae stilo membranae impressae summas litteras attingunt. Orationes et colloquia appicto ante singulos versus signo > distinguuntur; ubi duo colloquuntur vel duorum adversariorum conciones se invicem excipiunt posterioris verbis duplex signum >> additur. Tenuioribus litteris uncialibus corrector antiquus et in marginibus et inter lineas multa vitiosa correxit, quae male abundarent induxit, explevit quae deessent, plerumque recte [1]). Ex eo autem quod saepe lectioni depravatae alteram substituat vitiosam quidem, sed ex qua genuina scriptoris verba erui possint, addatque vocabula quae de suo supplere non potuerit, apparet eum vel alium codicem vel fortasse eum ipsum qui descriptus erat in corrigendo adhibuisse. Quod ut probem pauca quaedam exempla afferre mihi liceat. L. 45, 6, 4 τὴν πανήγυριν τὴν ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀφροδισίου ἐκποιήσει καταδειχθεῖσαν — αὐτὸς (Octavianus) ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ ὡς καὶ προσήκου διὰ τὸ γένος τοῖς οἰκείοις τέλεσι διέθηκε, προσήκου quod manifesto falsum est recte in προσήκουσαν mutavit. Lib. 49, 31, 1 cum in codice scriptum invenisset Ἀντώνιος δὲ ὑπὸ μὲν τῶν πολεμίων οὐκέτ' οὐδὲν δεινὸν ἔπαθεν, ὑπὸ δὲ δὴ τοῦ ψύχους δεινῶς ἐταλαιπώρησε, voce δεινῶς, quod ex praecedenti δεινὸν natum est, inducta in margine ἰσχυρῶς adscripsit, quod et cum Dionis loquendi consuetudine convenit et a Mediceo A probatur. Eidem debetur 55, 10a, 9 ὁλκάδι pro ὁλκάσι, c. 18, 6 ὠτακουστοῦντας pro ὠτακουστάς, 56, 17, 1 ἀψῖδες pro ἀσπίδες, alia. L. 49, 8, 4 inseruit τι, quod post πρὶν νεοχμωθῆναι male aberat et 54, 1,

1) Multo post alius nescio quis eodem correctoris munere functus est, sed huic res male successit: quae tentavit aut parvi momenti sunt aut ulterius corrupta. Sic ad 55, 1, 3 τοῖ δῆτα ἐπείγει, Δροῦσε ἀκόρεστε, in margine adnotavit: γρ. βαδίζεις!

Digitized by Google

2 τοῦτο in verbis δοκῶ δ' ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἔξω χωρίοις τὸ αὐτὸ τοῦτο συνενέχθη. Lib. 55, 7, 1 codex: τῆς τε γὰρ ὀργῆς αὐτὸν (Augustum) παρέλυε καὶ ἐς τὸ ἠπιώτερον μεθίστη (Maecenas); corrector inseruit ἀεὶ quod post αὐτὸν requiritur, et ibidem c. 21, 2 ἂν particulam quae vitiosa aberat in verbis μέγα γὰρ ἦν ἂν ἀγαθόν. Recte quoque in eodem libro c. 24, 2 ὅ τε γὰρ Νέρων τὸ πρῶτον..... καὶ ὁ Γάλβας τό τε πρῶτον τὸ ἐπικουρικὸν τὸ ἐν Παννονίᾳ τῇ κάτω καὶ τὸ ἕβδομον τὸ ἐν Ἰβηρίᾳ συνέταξαν (de legionibus sermo est), post τὸ ἕβδομον supplevit τὸ δίδυμον, quod iniuria spreverunt editores, nam legionem septimam, ab imperatore Galba in Hispania conscriptam, geminam cognominatam fuisse notum est. Quod autem dixi viam ad veram lectionem investigandam, adscripta lectione vetustiore, correctorem interdum monstrasse, hoc quoque uno alterove exemplo ostendere iuvat. L. 52, 34, 2 Liviae verba ad Augustum: καθάπερ γὰρ ἔν τινι τῆς ὅλης οἰκουμένης θεάτρῳ ζήσῃ in Veneto traduntur καθάπερ γὰρ ἐνί τινι κ. τ. λ. Addidit ille inter lineas ἐν, καθάπερ γὰρ ἐν ἐνί τινι, quod in margine sui exemplaris invenerat, nec tamen non inserendum sed in locum vocabuli ἐνί substituendum esse intellexerat. Eundem in modum L. 56, 17, 3 τῷ Δρούσῳ — ἐπειδὰν ταμιεύσῃ γνώμην παρὰ τῶν ἐστρατηγηκότων ποιεῖσθαι ἐψηφίσθη, pro παρὰ in margine πρὸς scripsit cum πρὸ scribere debuisset.

Vel ad minutissimas res in hoc praestantissimo codice, ut in Mediceo A quoque, animum advertendum esse paucis demonstrabo. L. 45, 28, 3 verba quibus Cicero in Antonium invehitur: τί δ' ὅτι τὴν τοῦ Πομπηίου οὐσίαν μόνος ἀνθρώπων ἀγοράσαι ἐτόλμησε, μήτε τὸ ἑαυτοῦ ἀξίωμα μήτε τὴν ἐκείνου μνήμην αἰδεσθείς, ἀλλ' ἐφ' οἷς πάντες ἔτι καὶ τότε ἐθρηνοῦμεν ταῦτα μεθ' ἡδονῆς ἁρπάσας; vitium alere nemo praeter Reiskium vidit, qui probabiliter ἐφ' οἷς πάντες ἔτι καὶ νῦν ὡς καὶ τότε coniecit. Reiskio nemo obtemperavit, sed ipse codex lacunam indicat addito in margine signo Cη.

L. 47, 6, 3 in utroque codice legitur ἀμέλει τῷ τε Ἀντωνίῳ καὶ ὁ θεῖος Λούκιος Ἀντώνιος Καῖσαρ καὶ τῷ Λεπίδῳ καὶ ὁ ἀδελφὸς Λούκιος Παῦλος ἐπεπολέμωντο, quod, expuncto emblemate Ἀντώνιος e praecedenti Ἀντωνίῳ nato, iam dudum viri docti sanarunt; locum laborare uterque codex eodem illo signo ostendi

Digitized by Google

1. L. 56, 27, 2 etiam nunc sine offensione editur: (ὁ Αὔγουστος) ἀπηγόρευσε μηδένα πυρὸς καὶ ὕδατος εἰρχθέντα μήτε ἐν ἠπείρῳ διατρίβειν μήτε ἐν νήσῳ τῶν ὅσαι ἔλαττον τετρακοσίων ἀπὸ τῆς ἠπείρου σταδίων ἀπέχουσι, πλὴν Κῶ τε καὶ Ῥόδου Σαρδοῦς τε καὶ Λέσβου· ταύτας γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως μόνας ὑπεξείλετο. Sed haec quoque vitiosa esse nota *ση* in margine adscripta indicatum est et re ipsa probatur, nam Sardiniam insulam, plus 400 stadia a continenti distantem, excludi opus non erat. Quattuor nobilissimas Asiae insulas excepisse Augustum crediderim et Σάμου legendum esse. Eodem modo in verbis Ciceronis 45, 18, 2 οὔτε γὰρ ἐν δυναστείᾳ καὶ τυραννίδι ζῆν ὑπομείναιμ' ἂν ἐν ᾗ μήτε πολιτεύσασθαι μήτε παρρησιάσασθαι ἀσφαλῶς μήτε τελευτῆσαι χρησίμως ὑμῖν δύναμαι lacunam indicat Mediceus. Senserat iam Bekkerus adverbium post πολιτεύσασθαι desiderari. Quod vero ille inserendum coniecit ὀρθῶς mihi minus probatur. Ἐλευθέρως vel simile quid excidisse puto.

Haec iam sufficiant ad Veneti codicis praestantiam indicandam. Quo magis dolendum est tantam eius partem interiisse. Nam mutilus est et a capite et in fine. Incipit in medio libro 44, 34 inde a verbis ἀνοητότατα κομίσας, desinit 60, 28 in medio vocabulo ὁπότε γε λόγος τις ἐν τῷ δή... Sed haec quoque pars, quaternionibus aut foliis hic illic deficientibus, admodum lacunosa est. Quas lacunas bene nosse cum multum valeat ad ceterorum codicum stirpem investigandam haec res paullo accuratius tractari et debet et potest. Nam cum librarius primum folium singulorum quaternionum in summo margine tribus asteriscis et numero notasset in hunc modum:

* * * κη′

interierunt quidem numeri omnes uno excepto sed asterisci aut integri aut ex parte certe remanserunt, unde quaternionum singulorum initium certo cognoscitur. Cum praeterea, ut dixi, uni numero (est κη′) felici casu bibliopegi culter pepercerit, nullo negotio unicuique quaternioni suus numerus restitui potest, quo facto iam patebit quot initio perierint. Ecce iam elenchus:

fol.	quat.
1—8	= θ
9—16	= ι
17—24	= ια

Digitized by Google

25—32 = ιβ

deest ιγ | 46, 23, 2 εἴπερ τινὰ ἀλήθειαν — c. 43, 2 οὐχ ὅτι καὶ ἐβούλοντο. Servata haec in Mediceo A paginis 18 editionis Dindorfianae continentur. Singuli autem quaterniones cod. Ven. id ipsum spatium ($17^3/_4$ vel 18 paginarum) occupant. Operae pretium est adnotare hoc damnum a manu recentiore indicatum esse, quae f. 32′ infra εἴπέρ τινα ἀλη' (sic) et in summo f. 33 οὐχ ὅτι καὶ ἐβούλοντο αὐτῆς τυχεῖν adscripsit.

33—40 = ιδ

41—48 = ιε

49—56 = ις

57—64 = ιζ

65—72 = ιη

73—80 = ιθ

81—88 = κ

89—96 = κα

97—104 = κβ

105—112 = κγ

113—120 = κδ | Huius numeri pauca quaedam vestigia supersunt.

121—128 = κε

deest κς | 52, 5, 2 αὐτοὺς μόνον — c. 20, 4 ματι γενόμενοι = $15^1/_4$ pag. ed. Dind. Numerum $17^3/_4$ vel 18 paginarum huius editionis non expleri lacuna, qua haec pars laborat, explicatur. Periit enim post c. 13, 7 finis orationis Agrippae et Maecenatis responsionis exordium folio in Med. A abscisso, id quod indicavit librarius Med. B, quem haec e Mediceo A hausisse post demonstrabo (cf. p. 337), vacuis relictis fol. 203 medio et 203′, non vidit librarius Vaticani A cf.p. 325. Folium autem Med. A = $2^1/_2$ pag. ed. Dind. Hoc quoque dammum indicatur ab eodem homine, quem supra in fol. 33 deprehendimus. Scripsit enim f. 129 supra ζήτει τὸ τέλος τῆς τοῦ καίσαρος (sic,

Digitized by Google

errore pro ἀγρίππου) δημηγορίας καὶ (?) τὴν ἀρχὴν τῆς τοῦ μαικήνου.

129—136 = κζ | Huius quoque numeri leve indicium remansit.

137—144 = κη | *Hic numerus totus superest.*

145—152 = κθ

153—159 = λ | Tricesimi quaternionis duo folia media inter f. 155 et 157 perierant (54, 1, 5—6, 2 δικτάτωρας ἔχων — Σιλανὸς ἐσπουδαρ = 4½ pag. ed. Dind.). Haec a manu recentiore, eadem quam passim correxisse textum supra dixi, litteris parvis ex alio codice, quem Med. A fuisse conicio [1]), suppleta sunt in folio chartaceo, qui hoc loco insertus numero 156 notatur.

160—167 = λα

168—175 = λβ | Litterae λ vestigia supersunt.

176, 177 λγ | Tricesimi tertii quaternionis haec duo folia (quae cohaerent) remanserunt. Leguntur in ed. Dind. lib. 55, 10, 2—10, 15 ρει ἑαυτὸν δὲ καὶ τοὺς ἐγγόνους — Ἴουλος ὁ Ἀντώνιος ὡς καὶ (fol. 176) et ibid. c. 10a, 1—11, 2 ἑτέρους ἐκ τῆς Αἰγύπτου — καὶ τὴν μέλλησιν τῆς ἐπιβουλῆς. Sex folia exciderunt, quae ubi exciderint quaerendum. Folium autem primum et ei coniunctum octavum, itidem quartum quin-

---

1) Lectio optima ἱππῆς c. 2, 5, quae forma Attica Nom. Plur. substantivorum in -εύς in solis Mediceo A et Veneto A ubique servata est, in ceteris vero omnibus, ne Vaticano A quidem excepto, constanter in ἱππεῖς depravatur, suadet ut haec duo folia e Mediceo suppleta esse credamus. Praeterea in hisce tantum differt Venetus a Vaticano, qui hic nobis pro Mediceo est (litteris diductis scribitur lectio genuina):

	Vat. A.	Venet. A.
1, 5	αὐτὸν	αὐτῶν
2, 2	ἴσχατοι δὴ	δὴ om.
2, 5	ἐπεὶ δὴ δὲ	ἐπειδήπερ
3, 6	εὐθυνόμενον	εὐθυνούμενον
3, 8	καὶ θυσίας ὡς	om. (de hoc loco non recte iudicavit Dind. in praef. p. VIII.
4, 4	ὀνείραξιν	ὀνείρωξιν
5, 4	ἐν τῇ ὁδῷ	om.
6, 2	ἐκείνου δὲ δὴ	δὴ om.

Medicei igitur lectio duobus locis a Vaticani librario, ceteris vero omnibus neglegentia eius, qui hoc folium in Venetum inseruit, corrupta videtur.

Digitized by Google

tumque periisse apparet. Incertum tantum est, supersitne secundum et septimum an tertium sextumque. Foliorum ordinem addam quo clarius res appareat:

1—8 periit	1—8 periit
2—7 = f. 176, 177	aut 2—7 periit
3—6 periit	3—6 = f. 176, 177
4—5 periit	4—5 periit

Posteriorem ordinem verum esse, itaque inter fol. 175 et 176, itidemque inter fol. 176 et 177, denique inter fol. 177 et 178 bina folia excidisse (nec vero inter f. 175 et 176 et 177 et 178 singula, inter 176 et 177 quattuor) eo demonstratur quod ea parte, quae inter fol. 175 et 176 periit, res narrantur per annos quattuor (a. 748—752) gestae, quae certe spatio unius folii absolvi non potuerunt, cum praesertim quae fragmenta huius partis a Xiphilino (p. 100 vs. 19—101, 1 Dind.) et in excerptis Valesianis p. 662, et apud Zonaram (ed. Dind. II, 447, 6—16) nobis servata sunt, iam spatium dimidii folii excedant, neque tamen in his fragmentis quidquam inveniatur de fori Augusti inauguratione, quam hic narrasse Dionem ex indice huius libri cognovimus.

178—185 = λδ

186—189 = λε | Perierunt quattuor folia media inter f. 187′ et 188. L. 55 inter c. 33 et34.

190—197 = λς

198—201 = λζ | Interiit primum folium eique coniunctum octavum et tertium sextumque. Desunt igitur singula folia Lib. 56, 22, 2 inter καὶ τά τε et τὸ μὲν πρῶτον, c. 24, 5 inter καὶ ὅτι καὶ et μετὰ τὴν, c. 28, 6 inter ἰδιωτῶν καὶ et τό τε συνέδριον, c. 32, 1 denique inter καίτοι τὰς et χόντων.

202—209 = λη

210—217 = λθ

Digitized by Google

Hic lacuna est quaternionum minimum duorum (quae enim ex hac parte excerpserunt Xiphilinus et Eclogarii constantiniani Zonarasque iam quaternione uno comprehendi nequeunt). Desinit codex in verbis *καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἐπετήδευσε ἀπε* 57, 17, 8, rursus incipit 58, 7, 2 *ἄλλα καὶ ἑαυτῷ ἔθυε. Periit igitur et titulus et index libri* 58. Sequuntur tres quaterniones integri qui continent folia:

218—225
226—233
234—241

Iterum inter folia 241 et 242 unus duove quaterniones deficiunt, nam plures excidisse probabile non est. Ultima verba fol. 241′ sunt 59, 25, 1 *ἀπέκτεινε καὶ*, prima fol. 242 *ἀλλὰ ἀεὶ καὶ ἐν παιδείᾳ* 60, 2, 1. *Itaque intercidit* (id quod in libro quoque 58 accidisse vidimus) *libri* 60 *et titulus et index.* Ex foliis 242—251

242—249 integro quaternione continentur et

250, 251 duo folia sequentis quaternionis sunt quae non cohaerent. Inter fol. 249 et 250 unum tantum folium periit, primum huius quaternionis. Quae continebat integra supersunt in codicibus alterius classis quos post recensebimus (L. 60, 17, 7—20, 4 *ἑκάτερον — ὡς δ' ἐπὶ ποταμῷ*). Inter f. 250 et 257 duo folia exciderunt, quibus legebantur c. 22, 3—26, 2 *ἐκείνους μὲν δὴ — εἶτ' οὖν ἐφεξῆς*, itidem nobis in illis codicibus servata. Fuit igitur f. 250 secundum, f. 251 quintum huius quaternionis.

Itaque apparet ex numero *θ* quo notatus erat qui nunc primus est quaternio, codicem Venetum olim octo quaternionibus in initio auctiorem fuisse. Quo quaternionum numero cum contineantur paginae editionis Dindorfianae non plus 144 neque tamen multo minus (quaterniones 18—25 cod. Veneti, ut hoc utar, comprehendunt pag. ed. Dind. 143) codicem nostrum incepisse fere in c. 10—12 libri 41 statuendum est, unde consequi mihi

Digitized by Google

videtur archetypum codicis Veneti, olim quidem exorsum ab ipso libro 41, quo tempore descriptus est, iam damnum aliquot foliorum passum esse. De codicis nostri fine certi nihil affirmaverim, nec tamen reticeam veri mihi simillimum videri ultra librum 60 eum non esse progressum, et Veneti archetypum duas decades comprehendisse, quocum conferenda sunt Suidae verba: διαιροῦνται δὲ (libri Dionis) κατὰ δεκάδας.

Nec varios Veneti casus ulterius persequi inutile erit, ut in Vesontini codicis descriptione apparebit. Lacerato enim iam et mutilo ei contigit ut iterum illigaretur, sed bibliopegum, cui hoc negotium mandatum erat, pessime munere functum fuisse discimus ex numeris arabicis, qui vocantur, quibus prima cuiuscunque quaternionis pagina notatur [1]). Fuit autem hic quaternionum ordo:

fol.	num. quat.	fol.	n. quat.	fol.	n. quat.	fol.	n. quat.
1—8	deest	65—72	10	129—136	18	190—197	26
9—16	3	*81—88*	11	137—144	19	*210—217*	27
17—24	4	*73—80*	deest	145—152	20	*202—209*	28
25—32	5	89—96	13	153—159	21	*218—225*	29
33—40	6	97—104	14	160—167	22	226—233	30
41—48	7	105—112	15	168—177	23	234—241	31
49—56	8	113—120	16	178—185	24	*198—201*	32
57—64	9	121—128	17	186—189	25	242—249	deest
						250 et 251	

Quos numeros si quis perlustraverit primum intelleget codicem eo tempore nondum octo, sed septem tantum quaternionibus a fronte caruisse, nam primus etsi numero caret, qui nunc secundum locum occupat tunc tertius fuit. Tum bibliopegum ter quaterniones perperam coniunxisse videbit. Nam 11 et 12 (cui numerus deest) et 27 et 28 inter se permutavit; atque adeo quaternionem qui folia 198—201 continebat post f. 234 collocavit, quod notis in margine duabus confirmatur. Legitur enim in imo folio 197′: μέχρι τῆδε γράφε (sic) et in summo f. 202 ζήτει ὁ ἀναγινώσκων τὸ παρὸν τετράδιον ἐν ἄλλῳ τόπῳ ὀφεῖλον τεθῆναι ὁ γὰρ τὰς βεμβράνας συντιθεὶς ἠστόχησεν. Cognoscet denique, primo illo quaternione excepto Venetum iam eo tempore ita mutilatum fuisse ut hodie est.

1) Hodie rectus ordo restitutus est.

Digitized by Google

Singuli libri ita incipiunt

τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ με, μς κ. τ. λ. τῶν δίωνος ῥωμαικῶν

solo libro 47 excepto qui, ut in Mediceo A, inscribitur: τάδε ἔνεστιν ἐν τῇ δίωνος ῥωμαικῶν μζ. Subscribuntur autem

septies: δίωνος ῥωμαικῆς ἱστορίας μδ, με, μζ, μη, μθ, ν, νη

sexties: δίωνος ῥωμαικῶν μς, να, νβ, νγ, νε, νς

semel: δίωνος κοκκιανοῦ ῥωμαικῶν βιβλίον νδ.

Disserendum iam de ceteris codicibus sex (nam de libro Vesontino suo loco dicendum erit), qui, omnes post renatas litteras scripti, ita inter se conveniunt, ut eiusdem stirpis eos esse quivis facile agnoscat. Hoc habent omnes, (solo Mediceo B excepto qui libros 42—60 continet), ut incipiant a libro 36, finem faciant in libro 60, i. e. ut eos libros complectantur qui ex parte in Mediceo A, ex parte in Veneto A, ex parte denique in utroque inveniuntur. Nec minus in hoc consentiunt quod in prima parte lacunas Medicei A, Veneti A in tertia exhibent, in media vero habent nullas. Ex quo statim sua sponte appareret hos codices ex ipsis illis vetustissimis esse descriptos. Quod ante Ludovicum Dindorfium neminem, ac ne illum quidem plane perspexisse sane mirandum est. Is enim in praefatione editionis Lipsiensis p. I sq. ita scribit: „scripti ambo (Mediceus A et Venetus A) antequam exsisteret qui partim lacunas illorum utcunque explere partim vitia pro captu suo emendare studeret". Et paullo post: „nam adeo sui similis est per omnes viginti quinque qui codicibus Mediceo et Veneto conservati sunt libros ut unum eundemque fuisse putem hominem qui codicem Laurentiano Marcianoque nactus *similem* eum ut posset corrigeret eiusque minores lacunas ex ingenio maiores e Xiphilino sarciret". Imo vero ipsum Mediceum codicem et Venetum descripsit homo ille doctus, lacunasque alterius alterius ope sarsit donec deficiente iam Mediceo Xiphilini auxilium invocavit.

Sequitur ut huius secundae classis archetypum, ut homines philologi loquuntur, investigemus. Neque id arduum opus est. Secundum enim certam legem et perpetuam, ex qua hac de re diiudicari potest, quae de codicum propagine idem valere docet quod noto loco (Od. III, 6, 46) de genere humano in peius semper delabente cecinit Horatius — secundum hanc igitur

Digitized by Google

legem cum diligenter codices examinarem Mediceum B ceterorum archetypum esse cognovi. At, dicat aliquis, ex codice a libro 42 exorso, derivatos esse eos quibus liber 36 initium est, vix credibile. At nihilominus rem ita sese habere et ex his unum libros 36—41 ex alio codice supplevisse et ab eo demum ceteros esse descriptos certissimo demonstratur argumento, quod in codice Mediceo B describendo mox prolaturus sum.

Codex Mediceus B (70, 10).

Membranaceus est, formae quadratae, foliorum 361, saeculi XV, litteris minusculis nitidissime perscriptus. F. 1 sic incipit:

δίωνος κοκκιανοῦ ῥωμαικῶν βιβλίον μβ΄
ἡ μὲν οὖν μαχὴ κ. τ. λ.

Initio mutilatus non est ut quaternionum numeri probant. Data opera igitur qui hunc codicem scripsit vel describi sibi iussit inde a pugna Pharsalica, qua iam Caesar summa rerum potitus est, initium facere instituit. Verba ultima *τοὺς γὰρ μύκητας θεῶν βρῶμα ἔλεγεν εἶναι, ὅτι καὶ ἐκεῖνος διὰ τοῦ μύκητος θεὸς ἐγεγόνει* (L. 60 ex.) inveniuntur f. 359′. Sequitur autem folio ultimo fragmentum e Ciceronis cum Philisco colloquio, quod a Dione in libro 38 narratur, inde a verbis *οὐκ αἰσχύνῃ, ἔφη, ὦ Κικέρων* (c. 18, 1) usque ad c. 21, 2 *κακῶς αὐτῆς ἐχούσης μὴ οὐ*, inscriptum *ἐκ τοῦ λῃ τῆς δίωνος ῥωμαικῆς ἱστορίας*. Haec, quae addita videntur ne pergamenae pars pura remaneret [1]), id certe nobis demonstrant librarium codice usum esse qui priores quoque libros 36—41 exhiberet. Hunc autem librum Mediceum A fuisse vel ex tribus lacunis Medicei B intellegitur, quibus quae *uno versu* in Mediceo A continentur omissa sunt: 43, 51, 3 *καὶ ἐς μὲν τὸ πρῶτον ἔτος <ταμίαι τεσσαράκοντα προεχειρίσθησαν ὥσπερ καὶ> πρότερον* 44, 20, 1 *πάντες ὡς καὶ κινδυνεύοντες ἐταράσσοντο <καὶ αὐτοί τε ἐς φυγὴν ὥρμησαν ᾗ ἕκαστος ἐδύνατο> καὶ τοὺς προστυγχάνοντάς σφισιν ἐξέπλησσον* 44, 31, 3 *οὔτε πολλοί πω συνεστήκασιν οἵ τε κεκινημένοι <οὔτε πεπλεονεκτήκασιν ἀπ' ἀλλήλων οὔτ' ἠλάττωνται>*

1) Librarius, per totum codicem semper quaternionibus usus, cum ad operis finem paene pervenisset nec plus duo vel tria folia ei describenda superessent, binionem postremo sibi sumpsit.

Digitized by Google

ὥστ' ἢ ἐλπίδι τοῦ κρείττονος ἢ ὀργῇ τοῦ καταδεεστέρου — κινδυνεῦσαι προαχθῆναι. Locos paullo fusius excripsi ut videres τῷ ὁμοιοτελεύτῳ has lacunas natas non esse, nam tales nihil moror, licet in iis quoque fere animadvertas librarii oculos tum aberrasse cum τὰ ὁμοιοτέλευτα eundem paene locum in versu utroque occupent.

Statim vero ubi incipit codex Venetus, hunc secutus est. L. 44, 38, 4 legitur in Med. A πᾶς γὰρ λόγος ἐν (corr. D. ἐπὶ) τῷ τοιῷδε λεγόμενος, κἂν τὸ βραχὺ τὸ ψεῦδος προσλάβῃ οὐχ ὅσον οὐκ ἔπαινον αὐτῷ φέρει, ἀλλὰ καὶ ἔλεγχον αὐτοῦ ἔχει et eodem modo habuit Venet. A, ex quo rectissime veram lectionem eruit Bekkerus τὸ βραχύτατον ψεύδους, sed supervenit aliquis qui in Veneto corrigeret scilicet τὸ βραχὺ τοῦ ψεῦδος (sic). Hinc Medicei B librarius suum τὸ βραχὺ τοῦ ψεύδους procudit. Sic eodem libro c. 43, 1 μετὰ τῶν ἄλλων νήσων τῶν περικειμένων αὐτῇ (Britanniae) Med. B exhibet cum Veneto, cum in Med. A προκειμένων legatur, et 44, 2 καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ cum eodem, altero καὶ in Med. A omisso. Ultimo autem capite § 5 in verbis τήν τε κληρονομίαν ὡς χαλεπὴν καὶ δυσμεταχείριστον οὖσαν cum Veneto ante χαλεπὴν molestum καὶ intrudit, quod a Mediceo recte abest.

Adhibuit tamen eundem Mediceum, quem integrum habuit, ad lacunas Veneti codicis, quas supra enumeravimus, sarciendas. Ex eo igitur in Mediceo B sunt Lib. 46, 23, 2—43, 2 [1]), et 52, 5, 2—20, 4. Posteriore autem loco non statim, ut in priore, lacuna expleta est in Med. B, sed postea. Substitit enim librarius in medio folio 199 in verbis πλείους σφῶν τό τε καθ' ἑαυτοὺς quae Veneti ante lacunam ultima sunt. Rursus incepit in summo fol. 207 καὶ χρόνον τινὰ ἰδιωτεύσαντες omissis tantum vocabulis ματι γενόμενοι quae Venetus praemittit. Folia autem intermedia *ab eadem manu* sed alio tempore, quod atramenti color ostendit, ita scripta sunt:

f. 199 m — 203 m: μόνον σπεύδουσι καὶ πάντας τοὺς ἄλλους μισοῦσι — ὥστε μηδὲ τοὺς χρηστοὺς ἄνδρας... c. 5, 2—13, 7.

1) In ea quoque parte integer vs. Medicei A omittitur c. 29, 2 τῇ δ' οὖν ὑστεραίᾳ <καὶ τῇ τρίτῃ πολλῶν καὶ ἄλλων ἐφ' ἑκάτερα λεχθέντων> ἐκράτησαν οἱ τὰ τοῦ Καίσαρος πράττοντες.

Digitized by Google

f. 203 m et 203′: vacua relicta, deerat enim in Mediceo A unum folium. cf. p. 325.

f. 204—206′ m: *οὔτε πεῖσαί τι ῥᾳδίως — ἐν τῷ τῶνδνομά των φρονήματι γενόμενοι.* c. 14, 1—20, 4.

f. 206′ m: usque ad finem *vacuum relictum est.*

Praeterea quaternione *κε* comprehenduntur folia 193—200 quaternione *κς* folia 207—214; sex autem folia media inter utrumque 201—206, ternione coniuncta, numero carent. Haec qui consideraverit non dubitabit quin res ita sese habeat: cum in describendo codice Veneto ad lacunam librarius venisset reliqua quaternionis *κε* parte $3^1/_2$ paginarnm vacua relicta, quae post lacunam sequebantur in novo quaternione describere coepit. Postea autem ex Mediceo A lacunam explere voluit; cui sarciendae cum 3 paginae et dimidia non sufficerent alia sex folia inseruit. Denique cum in ultima pagina media (fol. 206′) damno iam toto reparato nihil describendum superesset, alteram huius paginae partem puram relinquere coactus est. *Haec autem pagina ex dimidia parte vacua, quae lacunam indicare videtur, cum revera nihil amplius desideretur in ceteris codicibus omnibus fideliter repetita est, quod certum argumentum est et indubitatum ex Mediceo nostro* B *eos derivatos esse omnes.*

At Mediceo codice deficiente iam ad Veneti lacunas explendas alio remedio opus erat. Quod Dionis epitomator Xiphilinus subministravit. Ubicunque enim post librum 54 in Veneto aut folia quaedam aut quaterniones desunt, ex epitomatore damnum refectum est.

Hodie duo folia quaternionis *λγ* nobis servata sunt, quae cum olim casu quodam in alium locum translata essent (codex enim Vesontinus, quem ex Veneto descriptum esse post videbimus, his caret) etiam librarium Medicei B defecerunt. Itaque omnem lacunam ex Xiphilino supplevit. Ultima verba Veneti f. 178′ haec sunt (L. 55, 9, 3): *ἐπειδή τε καὶ ὡς ἐνέκειντό οἱ* (Augusto), *τότε ἔφη χρῆναί τινα τὴν ἀρχὴν ταύτην λαμβάνειν, ὅταν μήτε τι αὐτὸς ἁμαρτάνειν καὶ ταῖς τοῦ δήμου σπουδαῖς ἀνθίσθασθαι δύνηται. καὶ μετὰ τοῦθ' ἱερωσύνην μέν τινα αὐτῷ* (C. Caesari Augusti filio adoptivo) *καὶ τὴν ἐς τὸ συνέδριον συμφοίτησιν τό τε συνθεᾶσθαι καὶ τὸ συνεστιᾶσθαι τῇ βουλῇ ἔδωκε βουληθεὶς δὲ δὴ τρόπον....* Eadem mediis tantum omissis apud Xiphili-

Digitized by Google

num leguntur, sed ultima *βουληθεὶς δὲ δὴ τρόπον τινα μᾶλλον αὐτοὺς σωφρονίσαι* suo more in brevius contraxit *βουληθεὶς δὲ δὴ μᾶλλον αὐτοὺς σωφρονίσαι*. Et haec ipsa librarius Medicei, qui quid illud *τρόπον* in Veneto sibi vellet non intellegeret, ex Xiphilino transtulit eumque in sequentibus ad verbum exscripsit donec ea invenit quae in Veneto rursus exstarent. Transtulit igitur p. 100 vs. 15—103, 28 *βουληθεὶς δὲ μᾶλλον ὕστερον δὲ ἐξεβιάσατο ὥστε ἐς γοῦν τὴν ἤπειρον αὐτὴν ἐκ τῆς νήσου κομισθῆναι*. Pergit Xiphilinus *τῷ δὲ Καίσαρι ἐπεβούλευσαν ἄλλοι τε καὶ Γναῖος Κορνήλιος κ. τ. λ.* quae etiam in Veneto inveniuntur (Lib. 56 c. 14). Ibi vero hisce alia praecedunt c. 13, 2 sqq.: .... *Τιβέριον καὶ ἐποιήσατο καὶ ἐπὶ τοὺς Κελτὰς* (exciderunt quaedam) *τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ τὴν δημαρχικὴν ἐς δέκα ἔτη δοὺς κ. τ. λ.*, quae cum omnia noster omittere nollet, insulso vinculo *δέ γε* ad ultima Xiphilini verba *ἐκ τῆς νήσου κομισθῆναι* adnexuit: *τὸν δέ γε Τιβέριον καὶ ἐποιήσατο κ. τ. λ.*

Eodem modo in secunda lacuna L. 55, c. 33 et 34 versatus est. Res anno 8 p. C. n. contra Pannonios Dalmatasque gestas narrante Dione in media sententia oratio abrumpitur: *οἱ Δελμάται καὶ οἱ Παννόνιοι — καὶ ὡς ἀντεῖχον. καὶ Σκενόβαρδός τέ τις προσποιησάμενος μεταστήσεσθαι, καὶ πέμψας κατ' αὐτὸ τοῦτο πρὸς Μάνιον Ἔννιον φρούραρχον Σισκίας ὡς ἕτοιμος μὲν ὢν αὐτομολῆσαι, δεδιὼς δὲ μὴ προπάθῃ...* Haec Scenobardi simulata traditio cum in Xiphilino non exstaret Dionis verba ex eo continuare non potuit. At invenit apud eundem p. 114 sq. Splauni (sive Sploni) oppidi expugnationem et Batonis ducis Dalmatici deditionem. Quae hoc loco a Dione narrata fuisse opinatus, abiecta iam omni Scenobardi mentione, statim adamato suo *δέ γε* adiunxit verbis ultimis, quae in Veneto integram sententiam efficerent: *οἱ Δελμάται καὶ οἱ Παννόνιοι — καὶ ὡς ἀντεῖχον. τοῦ δέ γε Γερμανικοῦ τοῦ υἱέος Δρούσου, ὡς εἴρηται, κατ' αὐτῶν ἐστρατευμένου κ. τ. λ.* At fugit hominem haec neque facta esse hoc anno et, a Dione suo loco 56, 11, 1. 2 et 16, 1, 2 memoriae prodita, exstare etiam in codice Veneto. Vides hominis imprudentiam, impudentiam quoque cognosce. Nam cum in Veneto describendo ad eum ipsum quem dixi locum venisset (56, 11, 1. 2), errore suo animadverso hunc tacite totum omisit, verbis quae apud Dionem § 3 sequuntur: *ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ*

Digitized by Google

Ῥαίτινον ἐλθόντες οἱ Ῥωμαῖοι οὐχ ὁμοίως ἀπήλλαξαν, ne oratio hiaret, in hunc modum commutatis: οἱ δέ γε μετὰ Γερμανικοῦ Ῥωμαῖοι ἐπὶ Ῥαίτινον τῆς Δαλματίας πόλιν ἐλθόντες οὐ καλῶς ἀπήλλαξαν. Sed Batonis quoque deditionem et liberam ad Tiberium vocem (56, 16, 2) in Veneto reperiri non animadvertit. Haec itaque bis in codice Mediceo B inveniuntur. Ceterum ut in mediis verbis ante Veneti lacunam substitit oratio, ita f. 188 in mediis exorditur, quibus neglectis noster inde a nova sententia codicem denuo exscribere coepit: τότε δὲ <καὶ ὁ Αὔγουστος> τῇ μὲν γερουσίᾳ κ. τ. λ. § 2.

Plane eandem medicinam in ceteris lacunis resarciendis adhibuit, ubi nihil in Xiphilino inveniret eo contentus verba ante et post lacunam truncata tota omisisse. Quod quos errores pepererit uno alterove exemplo monstrare iuvat. Lib. 56, 22, 2 ubi Venetus haec habet (de clade Variana sermo est): ἐκόπτετό τε οὖν ἀδεῶς πᾶς καὶ ἀνὴρ καὶ ἵππος καὶ τά τε... deest folium... τὸ μὲν πρῶτον — τὸ ψῦχος ἀνακαλούντων. κἂν πάντες ἀπώλοντο ἢ καὶ ἑάλωσαν κ. τ. λ., ille nos docet *equos* paene interiisse: ἐκόπτετο τε οὖν ἀδεῶς πᾶς καὶ ἀνὴρ καὶ ἵππος· κἂν πάντες ἀπώλοντο κ. τ. λ. Quae in Veneto perierunt ex parte servavit Zonaras X, 37 (ed. Dind. p. 452 vs. 12—20). L. 56, 24, 5 ultima verba f. 198′ τούτων τε οὖν ἕνεκα καὶ ὅτι καὶ... omisit; pro eis quae in summo folio 199 leguntur:.... μετὰ τὴν στρατηγίαν ἔχων. τῷ δὲ δευτέρῳ τά τε ἄλλα τὰ προειρημένα ἐγένετο καὶ τὸ Ὁμονόειον ὑπὸ τοῦ Τιβερίου καθιερώθη haec substituit: καὶ ταῦτα μὲν οὕτω τότε (i. e. anno 10) συνέβη. τῷ δὲ ἑξῆς ἔτει (anno igitur 11) τό τε Ὁμονόειον ὑπὸ τοῦ Τιβερίου καθιερώθη. At Concordiae Augustae templum a. d. XVII Kal. Febr. anni 10 dedicatum est ut docent Fasti Praenestini ad hunc diem C. I. L. I p. 312, et ipse Dio, qui post pauca demum res anno 11 gestas narrare incipit: Μάρκου δὲ Αἰμιλίου μετὰ Στατιλίου Ταύρου ὑπατεύσαντος κ. τ. λ.

Sed in re manifesta exempla cumulare quid attinet? Hoc tantum moneo damnum folii unius post καίτοι τὰς (56, 32, 1) a Xiphilino maximam quidem partem neque tamen totum reparatum esse. Quae desiderantur apud Zonaram 10, 38 (p. 454, 27—455, 3 D) exstant, quod iam vidit Reimarus. Neque hoc praetermittendum, cum argumenta et tituli librorum 58 et 60

Digitized by Google

damno foliorum aliquot in Veneto inter 57, 7, 2 et 58, 7, 2 et 59, 25, 1 et 60, 2, 1 intercepta essent, inde factum esse ut in Mediceo B liber 57 cum 58, itidemque 59 cum 60 coniungatur, ultimusque liber sexagesimus 58 factus sit.

Superest ut dicam de capitibus 17—28 libri 60, ex quibus nunc quidem in Veneto (foliis 250 et 251) supersunt tantum c. 20, 2—22, 2 et 26, 2—28, 3. Certum tamen est Mediceum B quae habet c. 17, 8—20, 2 et 22, 2—26, 2 ex Xiphilino non hausisse qui p. 177, 30—178, 18 et p. 178, 24—179, 8 in brevius haec contraxerit. Imo cum quae his capitibus contineantur ad amussim priora folio uno, posteriora duobus codicis Veneti respondeant neque quicquam in iis inveniatur quod non prorsus Dioneum sit, his tribus foliis Venetum quo tempore Mediceus B ex eo descriptus est nondum caruisse manifestum est.

Talem igitur cum se Medicei B librarius in lacunis ex Xiphilino explendis praestiterit, in vitiis corrigendis eum pari audacia et levitate usum esse non mirabimur. Quarum infelicissimarum lectionum Dindorfius in praefatione tantam copiam congessit ut alias insuper addere vix opus sit, nec tamen hoc monere omittam eiusdem hominis futilitati et corrigendi prurigini ea deberi quae sine ulla causa, interdum etiam cum gravi sententiae detrimento in Mediceo mutata inveniuntur. Cuius rei statim libri 42 initio conspicua sunt exempla. Capite 1, 2 *τότε δὲ πολλῷ τοῦ Καίσαρος περισχήσειν ἐλπίσας* (*ὁ Πομπήιος*) *οὐδὲν προείδετο*, *ἐλπίσας* mutavit in *δοκῶν*; post pauca § 3 pro *τρῖψαί τε δυνηθεὶς ἂν τὰ πράγματα* absurdum *πέψαι* substituit (quod in reliquis codicibus porro in *πέμψαι* corruptum est). Non placuit ultimum vocabulum c. 2, 1 *διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ ὁ Πομπήιος — καὶ γυμνὸς καὶ ἄφρακτος εὑρέθη*, reposuit *ἐγένετο*, et eodem modo c. 10, 2 *παραχρῆμα* pro *παραυτίκα* quod prorsus idem significat. L. 44, 4, 3 verba *ἐπὶ κέλητα* (leviter depravatum ex *ἐπὶ κέλητος*) quae non intellegebat, correxit scilicet in *ἐπίκλησιν* vocabulum bene Graecum sed ab hoc loco alienum. Ultimo mihi exemplo sint verba 42, 30, 1 *ὃ μηπώποτε πρὸς ἱππάρχου ἐγεγόνει* (narrat Dio Antonium magistrum equitum L. Caesarem urbi praefecisse), corrupta in *ὃ μηπώποτε τῷ ἱππάρχῳ ἐξουσία ποιεῖν ἦν*.

Haec qui perpenderit, quibus sexcenta alia addi possunt, ei

Digitized by Google

mirum iam non accidet verba Dionis interdum a librario ita esse mutata ut aut idem, quod antea, sed minus eleganter, aut, quod haud raro factum est, plane aliud quid enuntient. Quod uno alterove exemplo probare iuvat. Cum de Caelio, noto Ciceronis amico Dio 42, 22, 1 dixisset: ὁ δὲ δὴ Καίλιος ὁ Μάρκος καὶ ἀπώλετο τολμήσας τὰ περὶ τῶν δανεισμάτων ὑπό τοῦ Καίσαρος ὁρισθέντα — λῦσαι καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν Ῥώμην καὶ τὴν Καμπανίαν ἐκταράξας, et addidisset οὗτος γὰρ ἔπραξε μὲν ἀνὰ πρώτους τὰ τοῦ Καίσαρος διὸ καὶ στρατηγὸς ἀπεδείχθη, pro his, quae ei aperte cum superioribus pugnare viderentur, substituit οὗτος γὰρ ἀντέπραξε πρῶτος τοῖς τοῦ Καίσαρος, oblitus hanc suam bellam emendationem sequentibus statim redargui. De honoribus imperatori Claudio ex Britannica expeditione reduci a senatu decretis Dio ita refert 60, 22, 1: πανήγυριν τε ἐτησίαν καὶ ἀψῖδας τροπαιοφόρους τὴν μὲν ἐν τῇ πόλει τὴν δὲ ἐν τῇ Γαλατίᾳ — γενέσθαι ἐψηφίσαντο, quod elegantius ille in hunc modum exprimere sibi visus est: καὶ ἀψῖδα τροπαιοφόρον ἐν τῇ πόλει καὶ ἑτέραν ἐν τῇ Γαλατίᾳ — γενέσθαι ἐψηφίσαντο. L. 50, 35 legimus Octaviani milites castra Antonii flammis ardentia intrasse ignemque exstinguere conatos esse ut praedam sibi servarent κἀκ τούτου συχνοὶ καὶ ἐκείνων καὶ ὑπὸ τῆς φλογὸς καὶ ὑπὸ ἁρπαγῶν ἀπώλοντο. Quid hoc homine facias qui pro his excogitet: καὶ ὑπὸ τῶν ἁρμάτων αὐταῖς τελέως ναυσὶ συναπώλοντο.

Sed iam satis exemplorum, quibus incredibilis eius audacia demonstratur. Interdum autem aut casu aut fortasse etiam ex ingenio (nam graeci sermonis eum non ignarum fuisse apparet) verum eum vidisse et inveniri in Mediceo B lectiones aliquot bonas, quae in Mediceo A et Veneto desiderantur, non est quod miremur. Sunt enim fere ita comparatae ut a quovis reperiri possent, neve hoc argumento usus quisquam contendat eum praeterea alium codicem nescio quem adhibuisse.

Unde sequitur Mediceum B, excepta illa tantula parte, quam in archetypo pessumdatam ille nobis servavit (60, 17, 8—20, 2 et 22, 2—26, 2) plane esse abiciendum nisi quod etiam 52, 5—20, quae deficiente Veneto ex Mediceo A hausit, ad corrigendas vitiosas lectiones in altero Medicei A apographo, Vati-

Digitized by Google

cano A, (nam Mediceus ipse hodie ultra librum 50, 8 non progreditur) non sine fructu adhibitus est [1]).

Haec autem omnia tam temere mutata tamque stolide corrupta et interpolata in ceteris codicibus secundae classis recurrant necesse est, si quidem recte supra contendi eos ex Mediceo B esse derivatos (cf. p. 336 et 338). Nec minus necessario libri 36—41 quibus hi codices auctiores sunt correctoris manum nusquam ostendent. Quod utrumque obtinet. Ut enim in parte posteriore ubique, ita nusquam in priore correctoris insulsa additamenta et leves futilesque mutationes deprehendas. Praeterea, ut fit, quae in Mediceo B sana sunt, ulterius corrumpunt, omittunt haud pauca praesertim versus integros. Nunquam contra in his quidquam invenies quod non habeat Mediceus B. Parisinum autem B (nam a Parisino B derivatos esse Turinensem, Venetum B, Vaticanum B, Escorialensem qui hoc aget facile agnoscet) hanc priorem partem ex Mediceo A descriptam habere, lacunis demonstratur, quae *folio abscisso* in Mediceo ortae, in Parisino B repetuntur [2]).

Adhiberi igitur potest Parisinus B ad Vaticani A fidem exigendam in capitibus 3—19 libri 36 (olim 35, 1—17) quibus Mediceus A hodie caret, servavitque hic illic lectiones meliores quae tamen iam dudum in omnibus editionibus receptae sunt. Ex hoc enim codice Robertus Stephanus Dionem primus edidit.

Superest ut

de codice Vesontino (Z. n. 68, 80)

paucis disputem; huius enim libri, Vesontione in bibliotheca publica servata, singularis est conditio. Chartaceus est, formae maximae, foliorum 352. Hunc Grosius, cuius descriptione

1)	Med. B	Vat. A		Med. B	Vat. A
7, 8	δόξεις	δόξης	12, 8	αὐτὸ χάριν	αὐτῷ χάριν
8, 7	ἀγεννής	ἀγεννής	15, 1	οἰηθῇς	οἰηθεὶς
	πειθαρχήσειεν	πειθάρχησεν	17, 8	ποιῆσαι ἐθελήσας	ποιήσας
9, 2	ἐκεῖνως	ἐκεῖνος	18, 6	ἁπαρτᾶν	ἁπαντᾶν

2) Parisini B priorem partem ex Mediceo A fluxisse (nec vero ex Vaticano A vel Parisino A, quod cuipiam in mentem venire possit) ex eo apparet quod lacunas lectionesque, quas soli habent Vaticanus et Parisinus A in Parisino B non exstant.

Digitized by Google

utor (in praef. ed. supra laudatae) cum ipse codicem non viderim, saeculo decimo sexto exeunte scriptum esse ex litterarum formis coniecit. Verum aliquanto plus equidem tribuerim testimonio bibliothecarii cuiusdam Vesontini Coste qui „*en date de 28 Pluviose an 8 de la République Française*" folio tertio haec adnotavit: „*le manuscrit provient originairement de la bibliothèque de Matthias Corvinus, roi de Hongrie et de Bohème*", quod Costium de suo excogitasse vix crediderim. Itaque saeculo decimo quinto scriptus videtur. Quaternionum prior longeque maior pars (38) litteris graecis, posterior arabicis numeris signati sunt. Praeterea pro quaternionibus, adnotante Grosio, interdum terniones inveniuntur.

Hic quoque codex ex duobus contaminatus est. Media autem pars a Veneto A est descripta, quo tempore bibliopegi incuria perperam illigatus erat. Vidimus enim (cf. supra p. 334) tunc folia 81—88 (quibus continentur 49, 2, 2—22, 1) inter fol. 72 et 73 (f. 73 incipit a verbis πενθοῦντι συνελυπεῖτο 48, 3ⁿ, 8) interiecta fuisse. Ea autem ipsa capita in Vesontino in mediam paragraphum 8 libri 48, 37 translata esse Gros. indicat. Praeterea toti quaterniones ιγ′ (= 46, 23, 2—43, 2) et κϛ′ (= 52, 5, 2—20, 4) atque ex quaternione λγ′ folia sex, quattuor ex λϛ′ eo tempore iam interierant: haec omnia desunt in Vesontino. Nec tamen totum Venetum A eum descripsisse ex eo manifestum est quod in postremis libris neque eam quaternionum perturbationem, quam post f. 197 in Veneto A deprehendimus, exhibeat et ceteris codicibus secundae classis, Xiphilini ope expletis, similis est. At §§ 1, 2, 3ª libri 56, 11, a Medicei B librario in textum non receptae (cf. p. 340), suo loco in Vesontino leguntur. Crediderim itaque, qui codicem Venetum A describi iussisset, cum post f. 197 in eo omnia perturbata esse animadvertisset, eum librarium ulterius progredi vetuisse, et inde explicari notam in imo folio 197 a me observatam: μέχρι τᾶδε γράφε cf. p. 335. Hos vero libros postremos item-

1) Idque sine ulla lacunae suspicione. L. 52, 5, 2 ut hoc utar, novum nobis verbum et inauditum procudit καθ' ἑμαυτι, coniunctis scilicet litteris καθ' ε quae in ultimo quaternionis ιβ′ folio de vocabulis καθ' ἑαυτούς supererant cum verbi φρονήματι parte posteriore, quae inchoat quat. ιδ′.

Digitized by Google

que primos ante l. 44 [1]) ex codice quodam secundae classis fluxisse manifestum est. Eum Venetum B (vel Parisinum B) fuisse veri simile est nec tamen altius in hanc rem inquirere operae pretium duxi.

Ad finem iam hac disputatione perducta hoc solum restat ut codicum stemma proponam, quo facilius cuiusque codicis auctoritas uno aspectu cognoscatur. Est autem hocce:

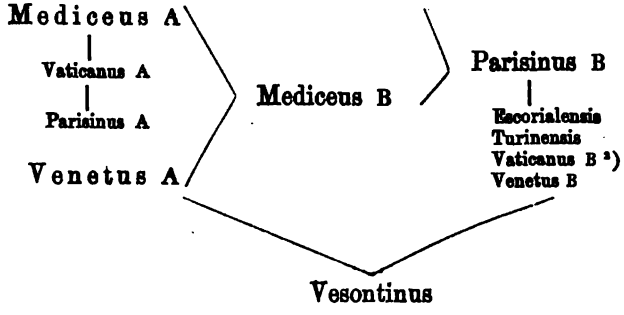

Quo stemmate demonstratur ad textum, quem vocant, Dionis constituendum adhibendos esse solos Mediceum A (cuius partes agunt Vaticanus A et Parisinus B libro 36, 3—19 (p, 343), Vaticanus A unus in libris 50—54) et Venetum A (qui libro 60, 17; 7—20, 4 et 22, 3—26, 2 a Mediceo B (cf. p. 341), et fortasse etiam libro 44, 13—34 a Vesontino suppletur), reliquos codices omnes prorsus nihil valere.

Quae si omnia viris doctis, penes quos hac de re iudicium est, probavero, horum studiorum, cum taedio fastidioque saepe coniunctorum, quae vereor ne cui numerorum computatori quam philologo homini digniora videantur, non me paenitebit.

1) Liber Venetus A hodie incipit a capite 35 libri 44; sed quo tempore Vesontinus descriptus est, initio uno quaternione auctior erat (cf. p. 334). Lectiones igitur Vesontini codicis exordio libri 44, inde a cap. fere 13, fortasse neglegendae non sunt. Qui Vesontinum codicem oculis aliquando perlustraverit, ubinam in eo Venetus A describi coeptus sit data opera facile agnoscet.

2) Vaticanum B ex Veneto B descriptum esse, cum utrumque librum versaverim ipse, facile agnovi. De ceteris vero codicibus, cum uter ex utro fluxerit nihil referat, ulterius non inquisivi; iam enim taedebat in talibus bonum tempus perdere.

Roterodami, mense Ianuario 1885.

Digitized by Google

CORRIGENDUM.

In ultimo vocabulo paginae 228 typotheta errorem commisit; dedit enim ἑλών pro ἑκών.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTHECA PHILOLOGICA BATAVA quater in anno prodibit Calendis Ianuariis, Aprilibus, Iuliis, Octobribus.

Pretium annuum erit floren. 5.25.

Singuli fasciculi separatim non venibunt.

Digitized by Google

Sumptibus E. J. BRILL, prodierunt:

M. T. Cicero. Commentarii rerum suarum sive de vita sua; accesserunt Annales Ciceroniani in quibus ad suum quaeque annum referuntur quae in his commentariis memorantur; utrumque librum scripsit W. H. D. Suringar. 1854. 2 part. 1 vol. 8°. . . . . *f* 8.50

C. G. Cobet, Variae lectiones, quibus continentur observationes criticae in scriptores Graecos. Editio secunda auctior. 1873. 8°. *f* 7.—.

—— Miscellanea Critica quibus continentur observationes criticae in scriptores Graecos praesertim Homerum et Demosthenem. 1876. *f* 7.—.

—— Collectanea critica quibus continentur observationes criticae in scriptores Graecos. 1877. 8°. . . . . *f* 7.—.

—— Hyperidis Orationes duae ὁ ἐπιτάφιος λόγος et ὑπὲρ εὐξενίππου. Editio altera auctior et emendatior. 8°. 1877. *f* 1.50.

—— Observationes criticae et palaeographicae ad Dionysii Halicarnassensis antiquitates Romanas. 1877. 8°. . . . . *f* 3.50.

—— De Philostrati libello περὶ γυμναστικῆς. 1859. 8°. . - 1.25.

—— Cornelii Nepotis vitae excellentium imperatorum. In usum scholarum. 1881. kl. 8°. . . . . *f* 0.60.

J. J. Cornelissen, Oratio inauguralis. 1879. 8°. . . . . - 0.45.

—— Coniectanea Latina. 8°. . . . . - 0.60.

—— Cornelii Taciti de vita et moribus Iulii Agricolae. 1881. 8°. - 0.75.

—— Hetzelfde werk. In usum scholarum. 1881. kl. 8°. . - 0.30.

—— Minucii Felicis Octavius. 1882. kl. 8°. . . . . - 0.90.

H. van Herwerden, Lectiones Rheno-Traiectinae . . . . *f* 1.50.

Dr. H. T. Karsten, De inkomsten en uitgaven van den Romeinschen Staat. Antiquarische schets. 1e stuk: De Republiek. 1880. 8°. *f* 0.80.

—— Spicilegium criticum. 1881. 8°. . . . . - 0.80.

Lysiae Orationes et fragmenta. Graece. Emend. C. G. Cobet. Edit. sec. emend. 1882. 8°. . . . . *f* 1.20.

H. W. van der Mey, Studia Theognidea, accessit collatio codicis Mutinensis tantum non omnis. 1860. 8°. . . . . *f* 0.75.

E. Mehler, Luciani dialogi quattuor. Graece. (Timon, Philopseudes, Verae historiae, Gallus). In usum scholarum . . . . *f* 1.90.

Mnemosyne. — Bibliotheca philologica Batava. Edid. C. G. Cobet, T. J. Halbertsma, H. G. Hamaker, E. J. Kiehl, etc. 1852—62. 11 vol. et Appendix ad vol. 2—7. 8°. (*f* 56.50) . . . . . *f* 30.—.

—— Nova series scripsit C. G. Cobet, C. M. Francken, H. van Herwerden, S. A. Naber, W. G. Pluygers, aliique, colleg. C. G. Cobet, H. W. van der Mey. 1873—84. Vol. I—XII. 8°. per volumen. *f* 5.25.

Dr. J. S. Speijer, Latijnsche spraakkunst:
1ste stuk. Flexie en etymologie . . . . . *f* 1.90.
2de stuk. Syntaxis . . . . . - 1.90.

Xenophontis Expeditio Cyri. Graece. Emend. C. G. Cobet. Editio tertia emendatior. 1881. 8°. . . . . *f* 1.20.

—— Historia Graeca in usum scholarum. Graece. Emendavit C. G. Cobet. Editio secunda emendatior. 1880. 8°. . . . . *f* 1.20.

Lugd. Bat. ex typographeo E. J. Brill.

Digitized by Google

MNEMOSYNE.

COLLEGE

BIBLIOTHECA PHILOLOGICA BATAVA

SCRIPSERUNT

C. G. COBET, C. M. FRANCKEN, H. VAN HERWERDEN,
S. A. NABER, J. J. CORNELISSEN, ALII.

COLLEGERUNT

C. G. COBET, H. W. VAN DER MEY.

NOVA SERIES.
VOLUMEN TERTIUM DECIMUM. PARS IV.

LUGDUNI-BATAVORUM
E. J. BRILL.

LIPSIAE,
O. HARRASSOWITZ.
1885.

Digitized by Google

INDEX.

Pag.

Ad Galenum, scripsit C. G. COBET (*Continuantur ex Tom.* XIII *pag.* 257) . . . . . 347—351.

Observationes Criticae in Flavium Josephum, scripsit S. A. NABER (*Continuantur ex Tom.* XIII *pag.* 284) . . . . . 352—399.

Disquisitiones de Pronominum Personalium formis Homericis, scripsit J. VAN LEEUWEN Jz. (*Continuantur ex Tom.* XIII *pag.* 221) . . . . . 400—428.

Ad Lucianum, scripsit K. G. P. SCHWARTZ (*Continuantur ex Tom.* XIII *pag.* 111) . . . . . 429—449.

Ad Dionysii Halicarnassensis Antiquitatum Romanarum librum primum, scripsit K. G. P. SCHWARTZ . . . . . 450—456.

Addendum ad pag. 345, scripsit U. PH. BOISSEVAIN . . . . 456—457.

Sallustiana, scripsit T. P. POSTGATE. . . . . 458.

Corrigendum: pag. 347 pro XVIII lege XIII.

Digitized by Google

IOV 2016.85

AD GALENUM.

(*Continuantur ex Tom.* XVIII. *pag.* 257.)

Tom. XIX. pag. 8: in vico Sandalario, inquit, *καθ' ὃ δὴ πλεῖσα τῶν ἐν Ῥώμῃ βιβλιοπωλείων ἐστίν*, prostabat liber inscriptus *Γαληνὸς ἰατρός*. — *ὑπὸ τοῦ ξένου τῆς ἐπιγραφῆς κινηθείς τις ἀνὴρ τῶν φιλολόγων ἐβουλήθη γνῶναι τὴν Ἐπαγγελίαν αὐτοῦ καὶ δύο τοὺς πρώτους στίχους ἀναγνοὺς ἀπέρριψε τὸ γράμμα τοῦτο μόνον ἐπιφθεγξάμενος ὡς οὐκ ἔστι λέξις αὕτη Γαληνοῦ καὶ ψευδῶς ἐπιγέγραπται τουτὶ τὸ βιβλίον*, quod quum eruditus philologus *ex oratione et stilo* collegit apparet emendandum esse: *ἐβουλήθη γνῶναι τὴν Ἀπαγγελίαν αὐτοῦ*.

Tom. XIX. pag. 9: *ἤρητο μὲν οὖν ἡ τοιαύτη ῥᾳδιουργία πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἡνίκ' ἔτι μειράκιον ἦν ἐγώ*. Perspicuum est in vetere libro pro absurdo *ἤρητο* scriptum fuisse *ἤρκτο*, sed *η* et *κ* in antiqua scriptura non facile dignoscuntur nisi in legendo quis hoc agat et sententiam cuiusque loci perspectam habeat.

Post pauca pag. 10: *πολλοὶ τῶν αὖθις κτησαμένων ἐπεγράψαντ' ἐμοῦ ὄνομα*. lege: *ἐπέγραψαν τοὐμὸν ὄνομα*. et pag. 11: *ὑποτυπώσεις γοῦν Ἔγραψαν ἔνιοι τῶν πρὸ ἐμοῦ τὰ τοιαῦτα βιβλία καθάπερ τινὲς ὑπογραφάς, ἕτεροι δ' εἰσαγωγὰς ἢ συνόψεις ἢ ὑφηγήσεις· ἐγὼ δ' ἁπλῶς δοὺς τοῖς μαθηταῖς οὐδὲν Ἐπέγραψα*, non est dubium quin reponendum sit: *ὑποτυπώσεις γοῦν Ἐπέγραψαν*.

Notabile est quod continuo addit: *διὰ τοῦθ' ὕστερον εἰς πολλοὺς ἀφικομένων ἄλλος ἄλλην ἐπιγραφὴν ἐποιήσατο*.

Digitized by Google

Quod continuo sequitur (Tom. XIX. pag. 3): *ὁ μὲν οὖν τοῦτο εἰπὼν ἐπεπαίδευτο τὴν πρώτην παιδείαν, ἣν οἱ παρ' Ἕλλησι παῖδες ἐξ ἀρχῆς ἐπαιδεύοντο παρά τε γραμματικοῖς καὶ ῥήτορσιν, οἱ πολλοὶ δὲ τῶν νῦν ἰατρικὴν ἢ Φιλοσοφίαν μετιόντων οὐδ' ἀναγνῶναι καλῶς δυνάμενοι φοιτῶσι παρὰ τοὺς διδάξοντας τά τε μέγιστα καὶ κάλλιστα τῶν ἐν ἀνθρώποις·* video apud virum doctissimum Iernstedt in *Observatt. Antiphont.* pag. 8 fuisse qui pro *τὴν* ΠΡΩΤΗΝ *παιδείαν* substitueret *τὴν* ΑΤΤ*ὴν παιδείαν*. Nollem factum: *ἡ πρώτη παιδεία* est *ἡ παρὰ γραμματικοῖς καὶ ῥήτορσι*, deinde in his satis exercitati iuvenes (*προπεπαιδευμένοι*) ad medicinae aut philosophiae studia accedebant. Audi Galenum Tom. XII. pag. 261: *ἀνδρὶ Φιλογεώργῳ μέν, πεπαιδευμένῳ δὲ τὴν* ΠΡΩΤΗΝ *παιδείαν*. Saepe queritur Galenus de iis, qui omissa aut neglecta hac *πρώτῃ παιδείᾳ* illotis manibus ad philosophiam aut medicinam accederent. Tom. VIII. pag. 624: *τὸ γὰρ τοῦ Ἀρκεσιλάου καλὸν ὡς οὐδεὶς πόκον εἰς γναφεῖον φέρει.* et Tom. VIII. pag. 656: *ἐρωτώμενοι πρὸς αὐτῶν ὁπόθεν αὐτὸ προειρήκαμεν „πόκον, εἴπομεν, εἰς γναφεῖον οὐδεὶς ἀποφέρει" δηλοῦντες αὐτοῖς ὡς πολλοῦ δέουσι τὰ τηλικαῦτα μανθάνειν μηδὲ τὰ βραχύτατα γιγνώσκοντες.* Xenocrati hoc dictum tribuit Diogenes Laërtius IV. 10: *πρὸς τὸν μήτε μουσικὴν μήτε γεωμετρίαν μήτ' ἀστρονομίαν μεμαθηκότα, βουλόμενον δὲ παρ' αὐτὸν φοιτᾶν „πορεύου, ἔφη, λαβὰς γὰρ οὐκ ἔχεις φιλοσοφίας." οἱ δὲ τοῦτό φασιν εἰπεῖν· „παρ' ἐμοὶ γὰρ πόκος οὐ κνάπτεται."*

Etiam nunc non desunt querelae de iis, qui plumbei in literis et *ἀναλφάβητοι* ad medicam artem adspirant.

Notabilis est Galeni locus Tom. XIX. pag. 14: *ἐδεήθη μού τις Φίλος — ὑπαγορεῦσαι τὰ ῥηθέντα τῷ πεμφθησομένῳ παρ' αὐτοῦ πρός με διὰ σημείων εἰς τάχος ἠσκημένῳ γράφειν.* Ὑπαγορεύειν est *verba praeire*, et deinde *dictare*. Videmus fuisse iam illo tempore qui *notis* (*διὰ σημείων*) magna celeritate quod quis dictaret calamo exciperent idque vocari *εἰς τάχος γράφειν*, cui opponitur *εἰς κάλλος γράφειν*.

Tom. XIX. pag. 17: *ἀφίκετο δ' εὐθέως ἐξ Ἀκυλίας [τὰ] παρὰ τῶν αὐτοκρατόρων γράμματα καλούντων με.* Scribe *ἐξ Ἀκυληΐας* et molestum articulum expunge.

Digitized by Google

Tom. XIX. pag. 21: *τῶν βασκάνων τινὲς ὑπὸ φθόνου τὴν πόλιν ἐπλήρωσαν εἰς μοχθηρὰς φήμας ὡς — πολλὰ τῶν οὐδ' ὅλως φαινομένων ἐν ταῖς ἀνατομαῖς γράψαιμι.*

Deleta importuna praepositione legendum: *τὴν πόλιν ἐπλήρωσαν μοχθηρᾶς φήμης.*

Tom. XIX. pag. 33: *οἱ μὴ μαθόντες παρὰ διδασκάλοις ἐοικότες δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν τοῖς ἐκ βιβλίου κυβερνήταις τοιαῦτα ζητοῦσιν.* cf. Tom. IX. pag. 797: *ἄμεινον ἡγούμενοι αὐτόπτην γενέσθαι — καὶ μὴ τοῖς ἐκ* [*τοῦ* del.] *βιβλίου κυβερνήταις ὁμοιωθῆναι.*

Similiter dicitur *στρατηγὸς ἐκ βιβλίου.*

Eadem opera exime mendum Tom. X. pag. 8: *δείξας ὅτι - μηδ' ἀνέγνω παρὰ διδασκάλΟΥ τὰ συγγράμματα τοῦ Ἱπποκράτους*, imo vero *παρὰ διδασκάλΩΙ.*

Tom. XIX. pag. 48. Galenus narrat scripsisse se libros XLVIII *τῶν παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς συγγραφεῦσιν ὀνομάτων. τῶν παρ' Εὐπόλιδι πολιτικῶν ὀνομάτων τρία. τῶν παρ' Ἀριστοφάνει πολιτικῶν ὀνομάτων πέντε. τῶν παρὰ Κρατίνῳ πολιτικῶν ὀνομάτων δύο.* cf. pag. 61: *τῶν ὀνομάτων τὴν ἐξήγησιν ἐποιησάμην ἐν ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα βιβλίοις ἀθροισάμενος ἐξ Ἀττικῶν συγγραφέων αὐτὰ καθάπερ ἐκ τῶν Κωμικῶν ἄλλα.* Miretur fortasse aliquis tantum operae in ea re Galenum posuisse qui numquam desistit male dicere iis, qui linguae Atticae rationem et usum diligenter investigent et commendent. In hoc ipso loco pag. 60 scribit: *οὐ γὰρ δὴ τοῦτο ἀξιοῦμεν ἡμεῖς ὅπερ ἔνιοι τῶν νῦν κελεύουσιν ἅπαντας ἀττικίζειν τῇ φωνῇ — τοὐναντίον γὰρ ἀπαξιῶ μηδενὶ μέμφεσθαι τῶν σολοικιζόντων τῇ φωνῇ μηδ' ἐπιτιμᾶν· ἄμεινον γάρ ἐσι τῇ φωνῇ μᾶλλον ἢ τῷ βίῳ σολοικίζειν τε καὶ βαρβαρίζειν.* Quis mortalium negabit? Sed non datur optio et optimum est utramque laudem coniungere.

Pergit Galenus: *ἐγράφη δέ μοί ποτε καὶ πραγματεία πρὸς τοὺς ἐπιτιμῶντας τοῖς σολοικίζουσι τῇ φωνῇ, τοσούτου δέω παιδείας τι μόριον ὑπολαμβάνειν τὸ ἀττικίζειν.* Huiuscemodi morosis querelis passim utitur deridens et rodens *τοὺς ἀττικίζοντας*, quos se alto supercilio contemnere permultis locis declarat. Animi causa pauculas afferam. Tom. VI. pag. 584: *οὐ τοῖς ἀττικίζειν*

Digitized by Google

(ἐν del.) τῇ Φωνῇ προῳρημένοις γράφεται ταῦτα (τάχα γὰρ οὐδὲ ἀναγνῶναί τις αὐτὰ βουλήσεται καταφρονῶν ὑγιείας σώματος ὥσπερ καὶ ψυχῆς) ἀλλ' ἰατροῖς. O nihili homines, quibus non „mens sana in corpore sano" in votis est, sed contrarium! καταφρονοῦσιν ὑγιείας σώματος ὥσπερ καὶ ψυχῆς. Tom. VI. pag. 579: ἐγὼ τοῖς ὀνόμασιν οὕτως ἐχρησάμην ὡς οἱ νῦν ἄνθρωποι χρῶνται βέλτιον ἡγούμενος εἶναι διδάξαι σαφῶς τὰ πράγματα τοῦ παλαιῶς ἀττικίζειν, et deridens pag. 585: ἐνίας δὲ τῶν ἐφεξῆς εἰρημένων ὀπωρῶν ἀγνοοῦσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὅπως ὠνόμαζον οἱ πρὸ ἑξακοσίων ἐτῶν Ἀθηναῖοι. Tom. VI. pag. 641: οὐδὲ τοῖς ἀττικίζειν τῇ Φωνῇ σπουδάζουσιν ἀλλὰ τοῖς ὑγιαίνειν ἐθέλουσι γράφεται ταῦτα, κἂν τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Πλάτωνος μήτε γράμματα μήτε νεῖν ἐπίσωνται. Tom. VIII. pag. 587: ἐν τοῖς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν βιβλίοις διετράφην. καὶ ταῦτα λέγω μηδενὶ πώποτε εἰπὼν μήθ' ὅτι βαρβαρίζεις μήθ' ὅτι σολοικίζεις μήθ' ὅτι κακῶς καὶ οὐ κυρίως ὠνόμασας, ἀλλ' ἐπιτρέπω πᾶσιν ὡς βούλονται φθέγγεσθαι κἂν ὁ κυβερνήτης εἴπῃ· „Φέρε τὸν πούς" οὐδέν μοι διαφέρει. Tom. VIII. pag. 583: εἰ καὶ βέκος ἐθέλοις τὸν ἄρτον καλεῖν ὥσπερ οἱ Φρύγες (Herod. II. 2.) οὐδὲν ἡμῖν διαφέρει. Cur igitur quum ita sentiat libros XLVIII τῶν Ἀττικῶν ὀνομάτων composuit? Respondet ipse Tom. XIX. pag. 61: γέγραπται – ἡ πραγματεία διὰ τὰ σημαινόμενα. Non de forma vocabulorum Atticorum sed de significationibus laborat. Adunco naso suspendit eos qui quaerunt sitne ἀσΦάραγος dicendum an ἀσΠάραγος, ὅα an οὖα, similiaqve sexcenta, sed quae sint diversae cuiusque vocabuli antiqui *notiones* investigavit.

Quod nihil horum aetatem tulit, ne dicam dolo, vile damnum est, ut colligo ex iis, quae passim in Commentarios inde recepit. Vulgatissima interpretatur, veluti εὐήθης quid sit aut γνώμη aut Φαῦλον aut τιμωρεῖν τινι aut alia eiusdemmodi, quae nemo ignorat. Contra si quid est revera obscurum, veluti Φωναὶ κατίλλουσαι, non tantum nihil expedit sed ferme turpiter se dare solet. Quam bonus sit grammaticus vel ex hoc uno loco iudicabis Tom. XVIII. 2. pag. 777: κατὰ τὴν τῶν Ἀττικῶν συνήθειαν – τῶν πτώσει γενικῇ τῆς μετοχῆς πληθυντικῆς χρωμένων ἀντὶ τοῦ προστακτικοῦ πληθυντικοῦ προσώπου τρίτου ὁμοίως τῷ

ἵπποι δ' ἐς δολιχὸν παριόντων.

Hoc demum est sapere!

Digitized by Google

Tom. XIX. pag. 176: *φησὶ δὲ Δημόκριτος ἄνθρωπον ἐξ ἀνθρώπου ἐξεσεῖσθαι καὶ κύνα ἐκ κυνὸς καὶ βοῦν ἐκ βοός.*

Leg. *ἐξέσCTσθαι.* Notum est Democriteum: *ξυνουσίη ἀποπληξίη σμικρή· ἐξέσσυται γὰρ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου.*

Tom. XIX. pag. 334: — *μέρη γὰρ εἶναι τοῦ κόσμου ταῦτα, ὡς Ἀναξαγόρας καὶ Εὐριπίδης·* ΙΛΤC *δὲ οὐδὲν τῶν γιγνομένων* [*Φθείρεται*] *διακρινόμενα δὲ ἄλλο πρὸς ἄλλο μορΦὰς ἑτέρας ἐπέδειξεν.* Vera lectio haec est:

ΘNHCKΘΙ *δ' οὐδὲν τῶν γιγνομένων*
διακρινόμενΟΝ δ' ἄλλο πρὸς ἄλλΟΤ
μορΦHN ἑτέρΑΝ ἐπέδειξεν.

vide Nauck. *Fragm. Trag.* pag. 498.

Quum *θνήσκει* misere esset corruptum, nescio quis sententiae opitulans *Φθείρεται* de suo addidit.

C. G. COBET.

Digitized by Google

OBSERVATIONES CRITICAE

IN

FLAVIUM JOSEPHUM.

SCRIPSIT

S. A. NABER.

(*Continuantur ex huius Tom. pag.* 284).

In *Mnem.* XXII. 1 Cobetus nuper suscepit demonstrare Hecataei Milesii scripta brevi post Herodotum periisse et quidquid sub Hecataei nomine postea ferretur, fuisse ψευδεπίγραφον et Hecataei nihil praeter nomen habuisse. Non admodum dissimilis causa est Hecataei Abderitae, qui Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ συνήκμασε καὶ Πτολεμαίῳ τῷ Λάγου συνέγενετο, uti scribit Josephus contra Apionem I. 22. Hic cum alia, tum Aegyptiaca composuit, ex quibus de Judaeis Diodorus Siculus quaedam excerpsit, nam quod Photius scribit in Bibliotheca p. 380 Bk.: περὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος ταῦτα ἱστόρηκεν, apparet Patriarcham confudisse Milesium et Abderitam ipseque Diodorus Hecataei Abderitae testimonio nominatim usus est II. 47. Supervenit postea Judaeus, qui hujus Abderitae libros correxit et interpolavit eaque nova recensione turpibus mendaciis refertissima Josephus usus est, ut Apionem confutaret. Etiam Aristeas Abderitam cognovit et ab eo causam didicit cur Sacra

Digitized by Google

Scriptura tam diu Graecis ignorata fuerit. Aristeam descripsit Josephus Antiq. 12. 2. 4: *διὸ καὶ τοὺς ποιητὰς αὐτῆς καὶ συγγραφεῖς τῶν ἱστοριῶν οὐκ ἐπιμνησθῆναί φησιν Ἑκαταῖος ὁ Ἀβδηρίτης, οὐδὲ τῶν κατ' αὐτὴν πολιτευσαμένων ἀνδρῶν, ὡς ἀγνῆς οὔσης καὶ μὴ δέον αὐτὴν βεβήλοις στόμασι διασαφεῖσθαι*, quae verba certe non tempore Alexandri Magni neque in Graecia scripta sunt. Nisi quis ipse suis oculis rem pervestigaverit, difficile est credere quousque illa aetate progressa sit mentiendi licentia. Ipse Josephus imprudens Judaeorum piam fraudem aperit in Prooem. 4, ubi Moses laudatur propter eximium veritatis amorem, *καίτοι γε, ὅσον ἐπὶ μήκει χρόνου καὶ παλαιότητι, πολλὴν ἔχων ἄδειαν ψευδῶν πλασμάτων· γέγονε γὰρ πρὸ ἐτῶν δισχιλίων κτέ.* Hecataei nomine circumferebatur peculiaris libellus de Abramo, Antiq. 1. 7. 2, quem libellum nemo facile credet Abderis exaratum fuisse. Alibi, locus est in Antiq. 2. 16. 5, Josephus fortasse genuina Abderitae verba ante oculos habuit.

Venio nunc ad Antiq. 1. 3. 9, ubi Josephus lectoribus conatur persuadere Patriarchas olim vitam per longam saeculorum seriem produxisse: *μαρτυροῦσι δέ μου τῷ λόγῳ πάντες οἱ παρ' Ἕλλησι καὶ παρὰ βαρβάροις συγγραψάμενοι τὰς ἀρχαιολογίας.* Deinde enumerat qui de barbaris scripserunt: *καὶ γὰρ καὶ Μανεθὼν ὁ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ποιησάμενος ἀναγραφὴν καὶ Βηρωσσὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγὼν καὶ Μῶχός τε καὶ Ἑσιαῖος καὶ πρὸς αὐτοῖς ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος, οἱ τὰ Φοινικικὰ συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις.* Sequuntur Graeci qui de Graecis scripserunt: *Ἡσίοδός τε καὶ Ἑκαταῖος καὶ Ἑλλάνικος καὶ Ἀκουσίλαος καὶ πρὸς τούτοις Ἔφορος καὶ Νικόλαος ἱστοροῦσι τοὺς ἀρχαίους ζήσαντας ἔτη χίλια.* Atque hic quidem Hecataeum Milesium intelligere debemus, quem tamen Josephus non magis inspexit quam Hesiodum vel Acusilaum, nam secundum saeculi morem descripta omnia sunt ex eo quem postremum laudavit, Nicolao Damasceno, quem ipsum ex Ephoro sapere dixerim. Nec negligendum est inter Graecos Nicolaum nunc referri neque Judaeum fuisse, quod aliis quibusdam argumentis usus recte instituit probare Grätzius III. p. 483.

Restat nunc quaerere quis *Hestiaeus* fuerit, quem Josephus inter eos refert qui de Phoenicia scripserunt. Hic Hestiaeus praeterea laudatur Antiq. 1. 4. 3: *περὶ δὲ τοῦ πεδίου τοῦ λεγο-*

Digitized by Google

μένου Σενναὰρ ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ χώρᾳ μνημονεύει Ἑστιαῖος λέγων οὕτως· τῶν δὲ ἱερέων τοὺς διασωθέντας τὰ τοῦ ἐνυαλίου Διὸς ἱερώματα λαβόντας εἰς Σενναὰρ τῆς Βαβυλωνίας ἐλθεῖν. Alibi Hestiaeus nusquam memoratur, nisi forte apud Stephanum Byzantium, qui in voce Βηρυτὸς testimonium denunciat *Histiaeo* cuidam, qui itidem de Phoenicia scripsit. Scio quidem apud Josephum admodum veterem scripturam esse, nam qui eius copiis olim usi sunt, itidem *Hestiaeum* appellant; verum cum videam apud ipsum Josephum nomen variis modis corruptum fuisse, scribitur enim in codice quodam apud Havercampium Ἑκταῖος, difficile est non credere, sub corruptela latere nomen *Hecataei* Abderitae. Ceterum satis accurate definiri poterit tempus, quando Judaeus huius Abderitae opera interpolaverit, si quidem vixit *post* Diodorum Siculum et *ante* Aristeam, quem Grätzius III. p. 442 floruisse contendit circa decimum annum huius aerae. Quod ad Stephanum Byz. attinet, sciendum est hunc laudare Hecataeum Abderitam in v. Ἑλίξοια et Καραμβύκαι. De Hecataeo nuper cum cura egit Ed. Schwarzius in Museo Rhenano XL. 223.

In colloquio cum Noe dicit Deus, Antiq. 1. 3. 8, se humanum genus perdere noluisse: σῶφρον γὰρ εἶναι τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς μηδὲ χαρίσασθαι τὸ ζῆν ἢ δόντα τούτους διαφθείρειν. Comparativum requiro et reponam: σοφώτερον, neque abutendum est, illud σῶφρον ut tuearis, Josephi verbis ad fratres, Antiq. 2. 6. 8: οὔτε γὰρ τοῦτον ἀπολύειν διὰ τοὺς οὐδὲν ἐξαμαρτόντας σῶφρον ἔλεγεν, οὔτε συγκολάζειν ἐκείνους τῷ τὴν κλοπὴν ἐργασαμένῳ.

In Abrami historia legimus Antiq. 1. 10. 4: γενομένη ἐγκύμων ἡ θεραπαινὶς ἐξυβρίζειν εἰς τὴν Σάρραν ἐτόλμησε βασιλίζουσα. Sed Agar tunc nihil minus erat quam βασιλίζουσα et reponendum est βασκαίνουσα, nam ut legitur Antiq. 10. 11. 5: βασκαίνουσι γὰρ οἱ μᾶλλον αὐτῶν ἑτέρους ἐν πλείονι τιμῇ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι βλέποντες.

Rebecca virgines vituperat, quae hospiti aquam negassent, Antiq. 1. 16. 2: τίνος ἄλλου κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μετέδοσαν. Lege: εἰ.

Digitized by Google

Coniunctio οὕτως excidit Antiq. 1. 19. 4: Ἰάκωβος δὲ οὐχ (οὕτως) ὑπὸ τῆς συγγενείας οὐδὲ τῆς διὰ ταύτην εὐνοίας, ἀλλ' ἔρωτι τῆς παιδὸς ἡττηθείς. Rachel autem ipsa, Antiq. 1. 19. 3, delectabatur ὑπὸ νηπιότητος τῇ παρουσίᾳ τοῦ Ἰακώβου, sed melius intelligam ὑπ' ἠπιότητος. Recte positum est κατὰ νηπιότητα Antiq. 2. 9. 7.

Itidem aliquid excidit Antiq. 1. 20. 2: Ἰάκωβος ὑπολελειμμένος (μόνος) φαντάσματι συντυχὼν διεπάλαιεν, cf. Genes. 32. 24.

Antiq. 1. 21. 1: ἀπῄει μὲν οὖν ὁ βασιλεύς, ἐλπίζων Ἰάκωβον παρέξειν τὸν γάμον. Lege: πράξειν.

Ex libris contra Apionem apparet, quantum operae Josephus in Homero cognoscendo insumserit. Veluti, quantum memini, non superest apud Graecos grammaticos observatio, Homerum legem nondum NOMON appellavisse, cf. c. Apion. 2. 15 et incredibile dictu est, quantum nobis ex Alexandrinorum studiis perierit. Sed ubique videmus ipsi Josepho Homeri carmina accurate cognita fuisse: rariora vestigia sunt in Bello Judaico, sed quod exspectari potuerat, in Antiquitatibus, quas aliquot annis post conscripsit, exempla pullulant. Sed invenio in Bello Jud. 3. 8. 4: ἦ μεγάλ' ἂν ϛενάξειαν οἱ πάτριοι νόμοι et 2. 18. 8: ἐτέλουν τὰς ἐντολάς, οὐ μὴν ἀναιμωτί, modo inserta particula legas: οὐ μὴν ἀναιμωτί γε. De Jacobo apud Labanum verbum θητεῦσαι recte usurpatur Antiq. 1. 19. 6 et cf. Antiq. 8. 6. 3. Impia vox est adulterae quae Josephum amabat, ad maritum Antiq. 2. 4. 5: τεθναίης ἄνερ ἦ πονηρὸν δοῦλον κόλασον. Ἔδνα recte et secundum Homeri usum dicta invenies Antiq. 6. 10. 2, quamquam fatendum est brevi post dici ἕδνα, quae μείλια fuissent appellanda. Itidem notabilia verba sunt Antiq. 15. 9. 6: ὡς τούς τε ὄμβρους εὐμαρῶς καὶ τὰ λύματα τῶν οἰκητόρων συνεκδίδοσθαι et Antiq. 15. 10. 3 σπήλαιον περικαλλές et Antiq. 19. 1. 14 μεσσηγὺς τοῦ τε ὤμου καὶ τοῦ τραχήλου. Nec minus ex Homero habet Antiq. 8. 8. 4: ἀρχὴ κακῶν ἐγένετο τοῦτο et Antiq. 15. 8. 3: μεγάλων ἡγούμενοι ἀρχὴν κακῶν et Antiq. 17. 3. 3: τοῦτο Ἀντιπάτρῳ κακῶν ἐγένετο ἀρχή, vide modo Iliad. λ 604.

Digitized by Google

De Rubelo legimus Antiq. 2. 3. 2: *συνεβούλευε τὸ κακὸν αὐτοὺς ἐπιεικέστερον ποιῆσαι τῷ τρόπῳ τῆς ἀναιρέσεως καὶ γὰρ ἀμυνομένοις παρήνεσε τὸ πρῶτον, πεπεῖσθαι λέγων αὐτούς.* Hic primum cum Heraldo scribam: *ἀμυνόμενος — αὐτός*, quamquam Bekkerus ne hoc quidem sensit, quam necessarium esset, saltem *αὐτός* corrigere. Similiter *αὐτὸς* pro *αὐτοῖς* scribe in Mosis verbis Antiq. 4. 3. 2: *τὰ μὲν οὖν πρεσβύτερα τῆς ἐμῆς γενέσεως αὐτὸς οἶσθα ἀκριβέστερον οὐκ ἀκοῇ μαθών, ὄψει δὲ τότ' αὐτὸς παρὼν γινομένοις.* Itidem pro *αὐτοὺς* scribam in Josuae verbis Antiq. 5. 1. 24: *τὴν γὰρ ἀσφάλειαν αὐτοῖς καὶ τὴν φυλακὴν τῶν πατρίων ἐθῶν ἐν μόνῳ τούτῳ καὶ Μωυσῆν αὐτοῖς εἶναι προεῖπεῖν, καὶ τοῦτ' αὐτὸς πεπεῖσθαι.* Deinde Antiq. 6. 11. 8 malo *οἶδεν δὲ αὐτὸς ὁ θεὸς* quam *οὗτος* et Antiq. 8. 6. 5: *αὐτὴ προτείνασα καὶ λῦσαι τὸ ἄπορον τῆς διανοίας δεηθεῖσα*, quam *αὕτη*. Plus etiam refert corrigere Bell. Jud. 5. 2. 5 de Tito: *αὐτὸς Καῖσαρ ὡς μὲν ἐρρύσατο κινδυνεῦον ὅλον τὸ τάγμα καὶ τοῦ περιβάλλεσθαι δὲ τὸ στρατόπεδον αὐτὸς ἄδειαν παρέσχε*, nam *αὐτοῖς* mire languet.

Quod in Josephi historia legitur Antiq. 2. 5. 3: *δοῦλός δέ τις ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν τεταγμένος*, corrige *ἄλλος*. Eadem conditione homines sunt pincerna et pistor. Mox sequuntur ipsius Josephi verba, *ὡς ἐβούλετ' ἂν ἀγαθῶν ἑρμηνευτὴς ὢν αὐτοῦ γεγονέναι*, sed interpres *ἑρμηνεύς* dicitur Antiq. 3. 5. 3 et 18. 6. 7, unde corrigam *ἑρμηνεύς τις*.

Antiq. 2. 6. 3: *μακρὸν πένθος ᾔρηται*, Dindorfius recte correxit *ἤρται*, sed oblitus est similiter corrigere Antiq. 6. 1. 4: *πένθος ἐπ' αὐτοὺς ἤγειραν*.

Conatur Juda persuadere patri ut secum fratrem natu minimum in Aegyptum mittat, Antiq. 2. 6. 5, *ὡς οὐ προσῆκον μὲν αὐτὸν περὶ τἀδελφοῦ δεδιέναι, οὐδὲ τὸ ἀτυχὸν δι' ὑποψίας λαμβάνειν*. Ex mediocribus libris recepit Bekkerus malesanam correctionem *τὰ δεινά*. Latet autem quod non admodum difficile inventu est, *οὐδὲ τὸν Αἰγύπτιον δι' ὑποψίας λαμβάνειν*.

Josephus ubi aliorum verba refert, saepe facit transitum ab indirecta oratione in directam. Qui hoc semel iterumque obser-

Digitized by Google

vavit, facile emendare poterit Antiq. 2. 6. 7: πυνθάνεσθαί τε νῦν, τί παρόντες εἴημεν, ὡς οὐκ εἰδότες· γνώσεσθαι μέντοι κολαζόμενοι αὐτίκα. Sine ulla controversia verum est πυνθάνεσθε et γνώσεσθε, quod etiam Epiphanius legisse videtur. Bekkerus, qui εἰδότας et κολαζομένους edidit, hoc non agnovit. Etiam Antiq. 12. 7. 3 olim eodem modo erratum fuit.

Deprehenso poculo filii Jacobi metuunt sibi et fratri, Antiq. 2. 6. 7: ἐπέτεινε δὲ τὸ δεινὸν αὐτοῖς καὶ τὸ δόξαντας ἤδη διαφυγεῖν τὰ σκυθρωπὰ διαφθονηθῆναι. Nihili hoc verbum est et convenit διαφορηθῆναι. Etenim Aegyptii παραλαβόντες τὸν Βενιαμὶν ἦγον πρὸς Ἰώσηπον.

Ridiculum commentum est Antiq. 2. 10. 2, quomodo Aegyptii duce Mose Aethiopas devicerint. Invocarant autem ibes suas contra serpentium adventum. Πολεμιώτατον δ' ἐστὶ τοῖς ὄφεσι τοῦτο τὸ ζῷον· φεύγουσί τε γὰρ ἐπερχομένας καὶ ἀφισάμενοι καθάπερ ὑπ' ἐλάφων ἁρπαζόμενοι καταπίνονται. Quid hoc monstri est ὑπ' ΕΛΑΦΩΝ? Veram lectionem indicabit Antiq. 2. 14. 5: δεδιέναι μὴ καταποθῶσιν ὑπὸ τοῦ νέφους. Itaque scribe: καθάπερ ὑπὸ νεφῶν. Veniunt Israelitae ad locum propter aquae inopiam infamem. Secundum Septuagintaviros ibi palmae erant χαμαίζηλοι δι' ὕδατος ἀπορίαν. Erant praeterea duodecim fontes, sed inutiles omnes, Antiq. 3. 1. 3. Οὔτε γὰρ ἐκ τῶν πηγῶν δώδεκα οὐσῶν τὸν ἀριθμόν, νοτερόν τι καὶ πρὸς ἄρδευσιν αὐτοῖς δι' ἐλπίδα χρήσιμον. Quid est illud δι' ἐλπίδα? Edidit Dindorfius διεπήδα. Nondum abiicio in quod olim inciderat: διὰ κάλπιδος.

Antiq. 3. 1. 4: προσδοκᾶν δὲ καὶ τῆς παρούσης ἀπαλλαγῆναι ἀμηχανίας, praestat ἀπαλλαγήν. Itidem Antiq. 6. 10. 3: οὐκ ἔχων ἀναφυγεῖν ἐκ τῶν ὑπεσχημένων, corrigam: ἀναφυγήν.

Decidit manna de coelo, multum mirante populo, Antiq. 3. 1. 6, τοῦ πλήθους ἀγνοοῦντος καὶ νομίζοντος νίφεσθαι καὶ τῆς ὥρας εἶναι τοῦ ὑετοῦ τὸ γινόμενον. Hic, opinor, uniuscuiusque est corrigere τοῦ ἔτους. Noli contradicere, nam ante Havercampium, qui in libris suis invenit ὑετοῦ, id ipsum ἔτους in edi-

Digitized by Google

tionibus legebatur. Admirabile est Bekkerum servavisse illud ὑετοῦ et tamen queri de Sosio Parisiensi, credo quod copias Havercampianas non sedulo excusserit. Non ferimus Gracchos de seditione querentes.

Quo tempore Moses aberat, Antiq. 3. 5. 7, Israelitae σφόδρα λυπούμενοι διετέλουν καὶ οὔτε ὑπονοεῖν αὐτοὺς εἶατο προσδοκᾶν τι χρηστὸν περὶ τἀνδρός, οὔτε μὴ λυπεῖσθαι καὶ κατηφεῖν ἠδύναντο. Partem veri Dindorfius vidit, qui bene correxit εἶα τὸ προσδοκᾶν. Sed quid est ὑπονοεῖν? Credo οὔτε πενθεῖν αὐτοὺς εἶα τὸ προσδοκᾶν τι χρηστόν. Hoc facile intellectu est et vides correctionis lenitatem. Infeliciter locum tractavit Holwerda in Emendd. Flav. p. 45.

Moses, ut est Antiq. 3. 11. 3, ἀπήλασε τῆς πόλεως καὶ τοὺς λέπρᾳ τὰ σώματα κακωθέντας καὶ τοὺς περὶ τὴν γονὴν ῥεομένους. Emenda: τοὺς περιττὴν γονὴν ῥεομένους. Itidem Antiq. 4. 8. 49: τὸ περιὸν αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς ἐκ τούτων λογιζόμενοι, praestat fortasse τὸ περιττόν.

Antiq. 3. 12. 5: οὐδενὶ ἄλλῳ ἢ πόλει μετανισαμένῃ καὶ καθιδρυμένῃ ἐῴκει. Lege: μεθιδρυμένῃ.

Qui missi fuerant speculatores ad Palaestinam explorandam, Antiq. 3. 14. 2, in castra redierunt ποταμοὺς διαβῆναι λέγοντες ἀδυνάτους ὑπὸ μεγέθους ἅμα καὶ βάθους. Quaero quid sit ποταμὸς ἀδύνατος· novi equidem ποταμοὺς ἀδιαβάτους.

Incipit liber quartus: Ἔβραίους δὲ ὁ κατὰ ἐρημίαν βίος, ἀηδὴς αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὤν, ἐπόνει καὶ κωλύοντος τοῦ θεοῦ τῶν Χαναναίων πεῖραν λαμβάνειν. Malo: κεκωλυκότος.

Moses Deum precatur Antiq. 4. 3. 2: καὶ δρωμένοις μηχανὴν ἐξεπόρισας. Coniicio verum esse ἀπορουμένοις vel, si id mavis, ut hiatus vitetur, κἀπορουμένοις. Te enim, inquit, οὔτε πραττόμενον οὔτε νοηθὲν λανθάνει, modo suppleas: νοηθὲν οὐθέν.

Nulla poena apud Josephum frequentior τοῦ ζῶντα κατα-

Digitized by Google

καυθῆναι. Ecce exempla. Antiq. 4. 8. 23, si qua mulier post prostitutam pudicitiam sacerdoti nupserit, καιέσθω ζῶσα. Antiq. 5. 8. 7 Sampsonis uxorem cum cognatis Palaestini ζῶντας κατέπρησαν. Miseros quosdam homines, qui auream aquilam ferre non potuerant, quam Herodes fixerat in aedis fastigio, rex κατέκαυσε ζῶντας, cf. Antiq. 17. 6. 4 et Bell. Jud. 1. 33. 4. Denique Judaeus quidam rogatu Flavii Josephi, oderat enim hominem, Romae ζῶν κατεκαύθη, πρότερον αἰκισθείς, Bell. Jud. 7. 11. 3. Nusquam invenio homines ζῶντας ἀνεσαυρῶσθαι, etiamsi apud Josephum crucis satis frequens fiat mentio. Latet aliquid, quod nondum satis explicare potui.

Mittit Josua, Antiq. 5. 1. 1, κατασκόπους εἰς Ἰεριχοῦντα, τήν τε δύναμιν αὐτῶν καὶ τίνα διάνοιαν ἔχουσιν αὐτοὶ γνωσόμενος, αὐτὸς δὲ ἐξέταξε τὸν στρατόν, ὡς κατὰ καιρὸν διαβησόμενος τὸν Ἰορδάνην. Hunc locum si quis paulo diligentius consideraverit, facile incidet in lectiones, quae haud parum praestant, γνωσομένους et ἐξήταζε· deinde comperiet veteres has esse scripturas, quas Havercampius inconsulto, ut solet, abiecit. Quid tamen Editor Lipsiensis? Nempe servavit γνωσόμενος et ἐξέταξε. Itidem Antiq. 5. 1. 7: καὶ τὴν Ῥαχάβην σὺν τοῖς οἰκείοις εἰς τὸ καταγώγιον συμφυγοῦσαν ἔσωσαν οἱ κατάσκοποι, quantillum est reponere συμφυγοῦσιν.

Legebatur olim Antiq. 5. 1. 16: ἥκειν κατὰ πίστιν τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ πολλὴν ἀνύσαντας ὁδὸν ἔφασκον, sed recte Bekkerus emendavit πύστιν. Sic editur ab omnibus Antiq. 17. 5. 3: πάντων ἡκόντων εἰς πύστιν, 18. 4. 5: Βουλόμενος γενέσθαι πύστιν Καίσαρι, 18. 5. 1: πύστεως αὐτῇ τῶν συνθηκῶν γενομένης, 18. 6. 8: πύστει τῆς ἐκείνων ἀφηγήσεως et 18. 6. 10: πύστει τῆς Τιβερίου τελευτῆς. Restat Antiq. 5. 2. 3: δείκνυται καὶ νῦν ἔτι τούτων ὀσᾶ μηδὲν τοῖς ὑπὸ πίστιν ἐρχομένοις ἐοικότα et miror non vidisse Bekkerum hic quoque πύστιν reponendum esse.

Antiq. 5. 1. 18: πολιορκίᾳ τὰς πόλεις αἱρῶν καὶ πάλιν ὅ τι λάβοι φονεύων. Repono πᾶν et eiusdem paragraphi initio stulte editur: οἳ τοὺς Γαβαωνίτας πολεμήσαντες ἐτράτευσαν pro πολεμήσοντες.

Digitized by Google

Antiq. 5. 6. 3: *τὴν ἀνθρωπίνην Φύσιν αὐτοφίλαυτον οὖσαν ἐδήλου*, non sufficit quod Bekkerus edidit *αὐτῷ φίλαυτον*· requiritur enim *ἀεὶ φίλαυτον*. Non magis mihi cum Bekkero convenit Antiq. 5. 7. 8, ubi de exercitu sermo est, quem Jephtha alebat: *στρατιάν, ἣν ἔτρεφεν αὐτὸς μισθοφορῶν*, ubi *μισθοφόρον* Bekkero placuit, mihi autem *μισθοδοτῶν*.

Primum tres locos conferam, qui monstrabunt quomodo emendandum esse existimem Antiq. 5. 2. 8. Legitur Antiq. 5. 8. 1: *δυσφορῶν ἐπὶ τῇ ἀπαιδίᾳ*, 6. 1. 1: *δυσφορήσαντες ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ* et 7. 4. 2: *ἐδυσφόρησαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ*. Nunc conferat mihi quis Antiq. 5. 2. 8, historiam Levitae cum concubina sua: *ὡς δὲ τελευτήσασαν ἔμαθεν, σωφρονῶν πρὸς τὸ μέγεθος τῶν κακῶν ἐπιθέμενος τῷ κτήνει νεκρὰν τὴν γυναῖκα κομίζει πρὸς ἑαυτόν*. Σωφρόνως ridicula propemodum est Bekkeri suspicio et commendo: *δυσφορῶν*.

Sampso, ut est Antiq. 5. 8. 6: *ἐπιτυγχάνει σμήνει μελιττῶν ἐν τῷ στήθει τοῦ λέοντος νενοσσευκότων*. Neque hoc verum est, nec *νενοσσευκυιῶν*, sed *νενοσσευκότι*. Vide Antiq. 6. 1. 1: *μυῶν πλῆθος ἀνελθὸν ἐκ τῆς γῆς*.

Nihil significat 5. 11. 3: *συνέχει γὰρ ἱκανῶς τὰ παρὰ τὴν προσδοκίαν συντυχόντα δεινά*. Ad veram scripturam inveniendam conferri poterit Antiq. 6. 7. 4: *ταῦτ' ἀκούσας ὁ Σαμούηλος συνεχύθη*, vel Antiq. 7. 1. 6: *οὕτως αὐτὸν ὁ Ἀβενήρου συνέχει θάνατος*, vel Antiq. 11. 6. 10: *τὴν διάνοιαν συνεχύθη*. Itaque rescribendum est *συγχεῖ* saepeque confunduntur *ἔχειν* et *χεῖν*, quod ad Heliodorum ostendi in Mnem. XII 344.

Supra dixi Josephum, quum plerumque satis facilis est, in posteriore parte Antiquitatum uti sermone supra quam credi possit perplexo et tortuoso, quod difficile foret ad explicandum, nisi satis appareret utique in Antiquitatum libris Josephum ab aliis multa impudenter furatum esse ac fere ad verbum descripsisse. Sed tunc ostendebam quam mire in illis libris participium futuri temporis usurpaverit. Contra verbum est *οἶμαι*, quod saepe sententiae *διὰ μέσου* interponitur. Fit hoc in Bello Judaico sexies.

Digitized by Google

In Antiquitatum libris non memini me usum eum observare ante 6. 4. 3; deinde enotavi sedecim locos, sed est certe postremus 12. 7. 7, deinde per octo libros illud οἶμαι nusquam comparet. Addam duos locos corruptos. Vociferatur Goliath Antiq. 6. 9. 1: πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι καὶ σωφρονέστερον ἑνὸς κινδύνῳ λαβεῖν ὃ βούλεσθε ἢ πάντων, sed praestat οἶμαι corrigere, nam directa oratio est neque habet infinitivus εἶναι unde pendeat. Itidem 15. 10. 5: ἀλλ' οὐ γὰρ οἶδά σε τοιοῦτον ἔσεσθαι, multum praefero οἶμαι.

Scio quidem in Josephi libris multas inesse interpolationes, sed tam enormis est Imperatoris Iotapateni loquacitas, ut plerumque difficile sit ostendere, quod otiose additum sit, non ab eo ipso fuisse additum. Sunt tamen quaedam nimis insulsa. Veluti Antiq. 6. 4. 4. populus ab Samuele increpatur, quum ignoret ὡς συμφορώτατον ὂν ὑπὸ τοῦ πάντων ἀρίστου προστατεῖσθαι. Relege totum locum et senties addi non potuisse, quod omnes ad hunc usque diem tulerunt: θεὸς δὲ πάντων ἄριστος. Non minus ridiculum est Antiq. 6. 9. 5, de Davide: ἅπαντᾷ δὲ ὁ νεανίσκος μετὰ συμμάχου μὴ βλεπομένου τῷ πολεμίῳ. Quod additum est θεὸς δ' ἦν οὗτος, puer scripsit in puerorum usum.

Improprie dicitur Antiq. 6. 6. 3: ἀποθλίψας τι κηρίον τοῦ μέλιτος ἤσθιε, nam *bibere* possumus non *comedere*, quod ἀπεθλίψαμεν. Nonne verum est ἀποβλίσας?

Miror usum verbi ἐλλαμβάνεσθαι Antiq. 6. 7. 5: ἐλλαμβάνεται τῆς διπλοΐδος et Antiq. 7. 14. 6: τῶν τοῦ θυσιαστηρίου κεράτων ἐλλαβόμενος et Antiq. 9. 7. 3: ἐλλαβόμενοι τῆς Γοθολίας. Quid requiram, ostendent duo loci sequentes, Antiq. 6. 12. 1: Φίλου γὰρ αὐτὸν ποιήσειν ἔργον παρασχόντα καὶ πρὸς τὸ προσκείμενον συλλαμβανομένου et Antiq. 11. 4. 7: ἐπεσάτουν οὖν τῶν ἱερῶν ἔργων συλλαμβανόμενοι τοῖς πρεσβυτέροις.

Nihil nimis fidenter pronunciare audeo, sed Antiq. 6. 8. 1: ἐπηρώτησε τὸν θεόν, τίνα αἱρεῖται βασιλέα, non diffiteor me malle αἱρῆται uti et ποιήσῃ Antiq. 6. 4. 1, ubi editur: δεομένῳ προειπεῖν τίνα ποιήσει βασιλέα. Vide modo Antiq. 8. 12. 5: ἐζήτουν πῶς ἀποστήσωσι τὸν λαόν.

Digitized by Google

Audio Josephum diligenter vitare hiatum, sed quia non habitare constitui in Josephi libris, inter legendum ad eam rem attendere nolui et praestat lectores ablegare ad Dindorfii disputationem, in qua docte et laboriose quaerit de sermone quo Josephus usus est. Hoc solum addam, Josephum, ut hiatum vitet, interdum praepositionem πρός usurpare, ubi rectius staret praepositio εἰς. Ecce locos. Antiq. 6. 8. 1: καὶ πρὸς τὸ οὖς ἠρέμα λαλεῖ. Antiq. 6. 13. 1: Φήμη δ' ἐπὶ πᾶν εἶς τε τὰς τῶν ἄλλων ἀκοὰς καὶ πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως διεκομίσθη. Antiq. 6. 13. 4: εἰ πονηρὸς οὗτος εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' οὐκ ἐμὲ δεῖ τοιοῦτον εἶναι πρὸς αὐτόν.

Antiq. 6. 8. 2: ποιῶν ἑαυτοῦ γενέσθαι τὸν Σάουλον et Antiq. 6. 14. 3: μόλις δὲ ἑαυτοῦ γενόμενον, supple ἐν ἑαυτοῦ.

Paulo plura describenda erunt ut appareat sine sensu edi Antiq. 6. 11. 2: τί προσέταξας ἀνελεῖν ἄνδρα — ὕβρεως καὶ χλεύης ἀπαλλάξαντα τῶν Ἑβραίων λαόν, ἣν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ὑπέμεινε μόνος τολμῶν ὑποσῆναι τὴν τοῦ πολεμίου πρόκλησιν καὶ μετὰ ταῦτα κομίσαντα, κτέ. Necessarium est corrigere: μόνον τολμῶντα. Itidem 6. 14. 4: μηδὲν ὑπολαμβάνειν ἄμεινον μηδὲ μᾶλλον τι προσήκειν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει τούτων, μηδ' ἐφ' ᾧ τὸν θεὸν εὐμενῆ καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν, necessarium est μᾶλλον ἕξομεν. Idem vocabulum fortasse excidit Antiq. 8. 8. 1.

In paucissimis memorabilia sunt Josephi verba, Antiq. 6. 14. 4, in laudem regis Sauli, qui non recusavit mortem pro patria oppetere. Satis est de multis pauca describere. Josephus λόγον ποιήσεται — πολλὴν καὶ βασιλεῦσιν ἐθνῶν καὶ ἄρχουσι πόλεων ἐπιθυμίαν καὶ σπουδὴν τῶν καλῶν ἐνθήσοντα καὶ πρός τε τοὺς κινδύνους καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν πατρίδων θάνατον προτρεψόμενον καὶ πάντων καταφρονεῖν διδάξοντα τῶν δεινῶν. Admirabilis fuit Romae quidvis scribendi licentia, qua Josephus nunc non utitur, sed propemodum abutitur. Εὔψυχοι δὲ καὶ μεγαλότολμοι καὶ τῶν δεινῶν καταφρονηταὶ μόνον δικαίως ἂν λέγοιντο οἱ Σάουλον μιμησάμενοι. Fuit quidem qui haec scripsit idem ille, qui Jotapata totamque Galilaeam Romanis prodidit; ille Josephus est, qui Vespasiano

Digitized by Google

vaticinatus est imperium et Tito ubique adulatur; sed animus iam ante praesagire videtur Simonem Bar-Cochba. Est haec pagina longe pulcherrima. Utinam Jotapatis rebus gestis verba aequasset.

Antiq. 7. 4. 2: *εἰ γὰρ ἔτι Σαούλου βασιλεύοντος ταῦτ' ἔπραξαν* et Antiq. 7. 14. 1: *τὸν δὲ ναὸν ὃν ὑπὸ σοῦ βασιλεύοντος εἵλετο αὐτῷ γενέσθαι*, scribam *ἐπί*, vide modo Antiq. 7. 14. 9: *ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο παρέξειν ἐπὶ Σολομῶνος βασιλέως.*

Antiq. 7. 5. 1: *ἔγνω δεῖν μηδὲν ἀργὸν μηδὲ ῥᾴθυμον ἐν τοῖς πράγμασιν ὁρᾶν γινόμενον.* Lege: *ἑᾶν.*

Antiq. 7. 10. 1: *ἡσθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ* et Antiq. 9. 6. 3: *οἱ δὲ τοῖς εἰρημένοις ἡσθέντες*, vera scriptura poterit apparere ex locis qui sequuntur. Antiq. 8. 11. 2: *ἀνθρώπων πονηρῶν συμβουλίᾳ πεισθεὶς* et Antiq. 9. 6. 6: *τούτοις πεισθεὶς ὁ Ἰωνάδαβος* et Antiq. 10. 1. 1: *ὁ δὲ Ἐζεκίας πεισθεὶς καὶ κενώσας τοὺς θησαυρούς* et Antiq. 11. 5. 4: *πεισθεὶς οὖν τούτοις ὁ Ἔσδρας* et Antiq. 11. 6. 2: *πεισθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ.* Contra malo *ἡσθεὶς* reponere Antiq. 9. 8. 2: *ὁ δὲ πεισθεὶς τῇ τῶν χρημάτων ὑπερβολῇ*, vide modo Antiq. 8. 8. 2: *τούτοις ἡσθεὶς ὁ βασιλεὺς καὶ δόξας προσήκειν τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι τὴν ἀπόκρισιν* et Antiq. 11. 3. 8: *ἡσθεὶς ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς* et Antiq. 11. 6. 10: *ὁ δὲ βασιλεὺς ἡσθεὶς τῇ παραινέσει.*

Cobetus in *Mnem.* XXIII. 162 nuper correxit Herodotum 6. 76 *χάσμα ἀΦανὲς* et *χάσμα ἀχανὲς* reposuit. Eadem correctione opus erit Antiq. 7. 10. 2: *εἰς χάσμα βαθὺ καὶ ἀφανὲς ῥίψαντες.* Recte autem legitur Antiq. 8. 5. 2: *οἰκήματα ὑπόγαια καὶ ἀΦανῆ* et Antiq. 11. 6. 9 Esther *ταῖς παρὰ πλευρὰν οὔσαις ἀχανὴς ἐπέπεσεν.*

Describitur quis, Antiq. 7. 12. 1, supra humanam staturam *ἔχων δὲ καὶ ξυσόν, οὗ τὴν λαβὴν συνέλκειν ϛαθμὸν τριακοσίους σίκλους.* Corrigam: *τὴν λαβὴν Φασὶν ἕλκειν.*

Non fuit Salomo Davidis *παῖς νεώτατος καὶ τοῦτο κληθησό-*

Digitized by Google

μενος τοὔνομα, sed συνετώτατος. Non est operae pretium locos afferre quibus hoc probem.

Εἰσδέξασθαι verum est Antiq. 7. 14. 1: τοῦ δὲ βασιλέως ἐκδέξασθαι κελεύοντος, sed restant eiusmodi minuta quam plurima, quae describere non vacat.

Grave vitium est Antiq. 8. 2. 8: Haec, inquit, demonstrant, ὅτι μηδὲν μᾶλλον ἔξω τῆς ἀληθείας λέγομεν, μηδὲ πιθανοῖς τισι καὶ πρὸς ἀπάτην καὶ τέρψιν ἐπαγωγοῖς τὴν ἱστορίαν διαλαμβάνοντες, κτἑ. Sentis, opinor, verum esse ἀπιθάνοις. Ἀπιθανώτατον legitur Antiq. 15. 6. 3.

Praestringebantur oculi, Antiq. 8. 3. 2: ὑπὸ τῆς αὐγῆς τοῦ χρυσοῦ πανταχόθεν Φερομένης. Lege: Φαινομένης.

Describitur Antiq. 8. 7. 3: χωρίον ἐπιτερπὲς ὁμοῦ καὶ πλούσιον. Lege: ἅμα.

Non satis intelligo Antiq. 8. 7. 8, ubi Jeroboam conatur τὸν λαὸν ἀφίσασθαι Σολομῶνος καὶ κινεῖν καὶ παρατάττειν εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν. In Codicibus est πράττειν vel παρατάττειν idque potius ducit ad περιάγειν. Etiam supra Antiq. 8. 7. 7, quam est mirum dedisse homini regem Salomonem στρατηγίαν ἐπὶ τῆς Ἰωσήπου φυλῆς. Scio quidem hoc fluxise ex 3 Regg. 11. 28, sed norat tamen Josephus cognominem suum non esse inter τοὺς ἐπωνύμους. Post Salomonis demum tempora Samaritani exititerunt, qui genus suum ab Josepho derivabant, Antiq. 9. 14. 3, 11. 8. 6.

De Roboamo legimus Antiq. 8. 8. 3, κωλυθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ θεοῦ — οὐκέτ' ἐξῆλθε, sed requiro οὐκ ἐπεξῆλθε, non persecutus est eos qui defecerant.

Quam multa in vetere historia enarranda Josephus προσεπεδαψιλεύσατο, ne dicam προσεψεύσατο! Simpliciter legitur 3 Regg. 13. 14: εὗρεν αὐτὸν καθήμενον ὑπὸ δρῦν. Nimis tenue hoc visum fuit homini, qui Graecas literas cognovisset. Scribit Antiq. 8.

Digitized by Google

9. 1: καταλαβὼν ὑπὸ δένδρῳ βαθεῖ καὶ σκιὰν ἔχοντι δρυὸς εὐμεγέθους. Nimirum hoc modo explere potuit quinquaginta millia στίχων. Scriptura tamen vitiosa est et corrigam: βαθεῖαν σκιάν.

Regina Jesabel, Antiq. 8. 13. 8, πέμπει γράμματα πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας τῶν Ἰσραηλιτῶν, sed recte Havercampius correxit τῶν Ἰεσραηλιτῶν. Sic recte legitur Antiq. 9. 6. 5: προσδιαφθείρας τοὺς παρὰ τοῖς Ἰεσραηλίταις εὑρεθέντας. Est etiam alius locus, ubi idem vocabulum videtur restituendum. Qui postea Samaritani appellati sunt, eos rex Assyriorum κατῴκισεν εἰς τὴν Σαμάρειαν καὶ τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν χώραν, Antiq. 9. 14. 1. Sed falsum hoc est, nam Samaritani Galilaeam non occuparunt et 4 Regg. 17. 24 simpliciter legimus: ἐκληρονόμησαν τὴν Σαμάρειαν. Requiro: τὴν τῶν Ἰεσραηλιτῶν χώραν et conferri poterit Antiq. 9. 14. 3.

Achab depingitur Antiq. 8. 13. 8: οὐχ ἁπτόμενος τροφῆς, ἀνθομολογούμενός τε τὰ ἡμαρτημένα καὶ τὸν θεὸν οὕτως ἐξευμενίζων. Legendum est ὡς τὸν θεόν· nonne?

Antiq. 9. 3. 2: τὴν πόλιν ὁρῶν κινδυνεύουσαν ἀναιρεθῆναι κατὰ κράτος. Αἱρεθῆναι Josephus hoc appellare solet. Sed talia levia sunt; veluti Antiq. 9. 4. 4, corrigendum est ἀφῖκτο pro ἀφίκετο et eiusmodi corruptelarum in Josephi libris nullus finis est. Taedium non devorarem, nisi interdum Iotapatenus ridiculus fieret. Veluti est de rege Ioramo narratio Antiq. 9. 6. 3: Βλασφημήσαντος δὲ πικρῶς αὐτὸν Ἰηοῦ, ὡς καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ φαρμακὸν καὶ πόρνην ἀποκαλέσαι, δείσας ὁ βασιλεὺς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καὶ μηδὲν ὑγιὲς φρονεῖν αὐτὸν ΤΠΟΝΟΗΣΑΣ, — ἔφυγε.

De Ezecia legimus Antiq. 10. 2. 1: ἀπέγνωσο μὲν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, χρησὸν δὲ περὶ αὐτῷ οὐδὲν προσδοκῶν, οὐδὲ οἱ φίλοι. Quam miror eam orationis scabritiem Bekkero probari potuisse, quum tam facile inventu sit: χρησὸν δὲ περὶ αὐτοῦ οὐδὲν προσεδόκων οὐδὲ οἱ φίλοι. Qui hiatum oderunt, poterunt praeterea expungere περὶ αὐτοῦ.

Antiq. 10. 6. 2: Haec paragraphus diligenter relegenda est.

Digitized by Google

Appropinquantibus Babyloniis oderant Judaei Jeremiam *μάντιν κακῶν* neque umquam *τὰ κρήγυα λέγοντα*, vel *προφητεύοντα εἰς ἀγαθά*, sicuti Septuagintaviri loquuntur. Sed dum de Jeremia scribit, Josephus suam sortem cogitat seque cum vetere Propheta comparat. Ipse quoque olim ab Imperatore Tito ad Hierosolymitanos missus fuerat de deditione, sed Zelotae noluerant aurem praebere. Verum cum duo faciunt idem, non est idem.

Antiq. 10. 10. 3: *εἰ δ' αὐτοῖς ἔκθοιτο τὴν ὄψιν τοῦ ἐνυπνίου*, commendo *διηγοῖτο*.

Vidimus supra ad Antiq. 6. 14. 4, prostratis Judaeorum opibus, tamen Josephum, dum Judaeorum Annales scriberet, non desperavisse de rebus futuris et animo auguratum fuisse tempus, quo Hierosolyma caput foret totius orbis. Metus tamen os praecludit, ne quid tale effutiat. Legerat apud Danielem 2. 35 in interpretatione somnii quod Nebucadnezar viderat: *ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα ἐγενήθη ὄρος μέγα καὶ ἐπλήρωσε πᾶσαν τὴν γῆν*. Sed metuit ne quid offendat terrarum dominos itaque addit Antiq. 10. 10. 4: *ἐδήλωσε δὲ καὶ περὶ τοῦ λίθου Δανιῆλος τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐκ ἔδοξε τοῦτο ἱστορεῖν, τὰ παρελθόντα καὶ τὰ γεγενημένα συγγράφειν οὐ τὰ μέλλοντα ὀφείλοντι*. Nempe commendat lectoribus ut ipsa Danielis verba legant et relegant et diligenter meditentur.

Venio ad Antiq. 11. 1. 1: *ὁ Θεὸς προεῖπεν αὐτοῖς ὡς — τῆς ἀρχαίας ἀπολαύσουσιν εὐδαιμονίας. Ταῦτ' αὐτοῖς παρέσχε*. Non fero hoc *ἀσύνδετον* et scribam: *ἃ τότ' αὐτοῖς*.

Antiq. 11. 1. 3: pro *τετρακόσιοι* reponendum est *τριακόσιοι* ex Esr. 2. 64.

Antiq. 11. 3. 10: qui Babylone redierunt non *κατῳκίσθησαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα*, sed *μετῳκίσθησαν*.

Non satis intelligo Antiq. 11. 4. 2: *συνείχετο ἡ τοῦ ναοῦ κατασκευή*. An *ἠπείγετο*? In eadem paragrapho: *ὅσον εἶεν τῆς ἀρχαίας εὐδκιμονίας ὑποβεβηκότες καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ναοῦ λογιζόμενοι*. Lege: *ἐκ τῆς ἀξίας*.

Digitized by Google

Editur vulgo Antiq. 11. 4. 3: σεβόμεθα οὐκ ἔλαττον ἐκείνων τὸν θεὸν καὶ τοῦτον ὑπερευχόμεθα καὶ τῆς θρησκείας ἐσμὲν ἐπιθυμηταί. Sine idoneo sensu, nisi fallor, Bekkerus edidit τούτων· equidem malim: τοῦτον ὑπερχόμεθα. Sunt Samaritanorum verba, uti vides.

Risum movet quod de Nehemia legimus Antiq. 11. 5. 8: ἐκέλευσε δὲ ἐξῆς τοὺς οἰκοδομοῦντας ὅπλα περιζωννυμένους ἐργάζεσθαι, nam coqui περιζώματα habent, sed milites gladium παραζώννυνται. Recurrit idem vitium Antiq. 14. 15. 5: μάχαιράν τις περιζωσάμενος. Deinde Nehemia, ἂν ἐπιφανῶσιν οἱ πολέμιοι, iubet σημῆναι τῷ λαῷ, ἵνα ὡπλισμένοι μάχωνται καὶ μὴ γυμνοῖς αὐτοῖς ἐπιπέσωσιν, qui nihil umquam emendavit, emendare tamen poterit ὡπλισμένοις.

Antiq. 11. 6. 6: μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ὑπερήφανον ἀναγκασθεὶς ἁμαρτεῖν et Antiq. 15. 7. 10: οὐ τὸν ἐν γένει νόμον, ἀλλὰ τὸν ἐπ' ἐξουσίᾳ ἐλομένη, vide quid requiram Antiq. 13. 1. 4: λήψεσθαι δίκην ἐπὶ πολλῆς ἐξουσίας et Antiq. 15. 3. 2: μηδὲν ἐπ' ἐξουσίας δρᾶν et Antiq. 15. 7. 1: ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπισρέψειν ἐξουσίας. Itidem corrigendum est Antiq. 15. 9. 3: ἀπ' ἐξουσίας χρώμενος διατελεῖν. Sed ὑπ' ἐξουσίας recte legitur, quantum video, Antiq. 12. 7. 3.

In Estherae historia rex Ahasverus, Antiq. 11. 6. 9, ἐξέτεινεν ἐπὶ τὸν αὐχένα αὐτῆς τὴν ῥάβδον διὰ τὸν νόμον, εὐλαβείας αὐτὴν ἀπολύων. Corrige: διὰ τὸν Φόβον.

Antiq. 11. 6. 10: ἕτερον δὲ διὰ πίστιν δωρεᾶς τετυχηκότα μηνύων ἦλθε καὶ ἐπὶ Βαγαθῶον. Arridet: μνημονεύων.

Sine sensu editur Antiq. 11. 7. 1: τηλικοῦτον δὲ ἀσέβημα δρᾶσαι κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ἰωάννην ἱερωμένον δεινὸν ἦν, καὶ τὸ δεινότερον, ὡς μήτε παρ' Ἕλλησι μήτε παρὰ βαρβάροις ὰμὸν οὕτω καὶ ἀσεβὲς πρᾶγμα γεγονέναι, nisi transponas κατ' ἀδελφοῦ post τὸ δεινότερον.

Antiq. 11. 8. 4 et 11. 8. 5 pro ἐσθήσεσιν repone ἐσθῆσιν.

Digitized by Google

Itidem corrigendum Bell. Jud. 2. 9. 4, 2. 13. 3, 5. 5. 7, 7. 5. 4 et 7. 5. 5.

Antiq. 12. 1. 1: τῆς τοῦ Πτολεμαίου Φιλοτιμίας αὐτοὺς προσκαλουμένης, praestat sane προκαλουμένης et supra οὐδὲ γὰρ ὑπενόουν, corrigo: οὐδέν.

Antiq. 12. 3. 3: οὐδὲν ἀπέλειπον χειμαζομένης νεὼς καὶ πονουμένης ἑκατέρωθεν ὑπὸ τοῦ κλύδωνος Malo: καταπονουμένης. Idem fortasse vitium latet Antiq. 12. 5. 1.

Antiq. 12. 4. 9: ἐξῆλθον ὑπαντησόμενοι καὶ διαφθεροῦντες αὐτόν, lege: ὡς. Antiq. 12. 5. 5: ταῖς ὁμοίαις αἰτίαις περιάπτουσιν, praestat αἰκίαις. Antiq. 12. 6. 3: Μακκαβαῖον στρατηγὸν ἕξετε, lege ἔχετε. Sed levia haec sunt, quae verbo adnotasse satis est. Paulo gravius latet vitium Antiq. 12. 7. 5: κατανοήσας ὁ Λυσίας τὸ φρόνημα τῶν Ἰουδαίων, ὡς ἕτοιμοί εἰσι τελευτᾶν, εἰ μὴ ζήσουσιν ἐλεύθεροι, καὶ δείσας αὐτῶν τὴν ἀπόγνωσιν ὡς ἰσχύν, ἀναλαβὼν τὴν λοιπὴν δύναμιν ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν. Ὡς ἰσχύν absurdum est itaque Bekkerus e duobus codicibus assumsit ὡς ἰσχυράν, quod haud multo minus absurdum est. Equidem scribam: ὡς εἶχεν.

Exigua laus est Judae Maccabei Antiq. 12. 8. 3: πεῖραν ἤδη καὶ πρότερον αὐτοῦ τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς ἐν τοῖς πολέμοις εὐτυχίας εἰληφότες. Verum est εὐψυχίας. Vide modo Antiq. 12. 7. 3 et alibi.

Antiq. 12. 9. 3: καί τινας τῶν ὁμοίων καὶ ἀσεβῶν συναγαγόντες, lege: τῶν ὁμοίως ἀσεβῶν. Sed nihil hoc est prae ridiculo vitio Antiq. 12. 9. 4: τὴν δὲ λοιπὴν δύναμιν ἑκατέρωθεν ἐποίησεν ἀναβαίνειν ἐπὶ τὰ ὄρη, τοὺς φίλους αὐτῆς προτάξας. Credis hanc fuisse praetoriam cohortem? imo legendum est τοὺς ψιλούς, quod si quis mihi non credit, credat Josepho Antiq. 12. 11. 2: τοὺς δὲ ψιλοὺς καὶ τοξότας προεσήσατο ἀπάσης τῆς φάλαγγος. Quam indiligentes lectores et editores Josephus hucusque nactus est, qui hoc non animadverterint.

Legimus Antiq. 12. 10. 6: Judam Maccabaeum Romam mi-

Digitized by Google

sisse legatos Eupolemum et Jasonem. Huius Jasonis nomen adscivit Cyrenaeus, qui illorum temporum historiam postea consarcinavit, quorum librorum excerpta nobis supersunt in altero libro Maccabaeorum. Alius fuit non minus φιλοψευδής, cui Eupolemi nomen placuit. Huius Eupolemi fragmenta quaedam supersunt apud Eusebium, qui sua debet Alexandro Polyhistori. Lubet huius Eupolemi unum locum emendare, qui apud Mullerum est Vol. III p. 212. Nempe Eupolemus auctor fuit, Abrahamum Aegyptios astrologiam docuisse; Eusebii verba sunt: καὶ τὴν ἀστρολογίαν καὶ τὰ λοιπὰ τοῦτον αὐτοῖς εἰσηγήσασθαι, φάμενον Βαβυλωνίους ταῦτα καὶ αὐτὸν εὑρηκέναι, τὴν δὲ εὕρεσιν αὐτῶν εἰς Ἐνὼχ ἀναπέμπειν καὶ τοῦτον εὑρηκέναι πρῶτον τὴν ἀστρολογίαν, οὐκ Αἰγυπτίους. Itaque Babylonii astrologiae inventores fuerunt, sed Patriarcha itidem inventor fuit et diu ante eum Henoch fuerat qui πρῶτος εὗρεν, ut Graeci loquuntur. Sed perplexam fabulam non expedies, nisi rescripseris: φάμενον Βαβυλωνίοις ταῦτα καὶ αὐτὸν εἰρηκέναι. Itaque Henoch solus inventor fuit et posteros suos astrologiam docuit; deinde Abraham praeceptor fuit Babyloniorum primum et mox Aegyptiorum. Nunc certe intelligimus quod legimus. Qui haec scripsit, olim nonnullis visus fuit idem ille Eupolemus, qui cum Romanis foedus fecit; sed non erat Judas Maccabaeus qui anilibus fabulis delectari posset misitque, opinor, Romam cordatum virum, non nugatorem et nihil nisi mendacia deblaterantem.

Venio ad Antiq. 13. 1. 3. Die Saturni Bacchides adoritur Jonatham ὡς οὐ μαχόμενον ἐκείνῃ διὰ τὸν νόμον. Hic ne Bekkerus quidem μαχούμενον corrigendum esse vidit. Sed in Lipsiensi editione omnia negligenter administrata sunt; veluti Antiq. 13. 5. 3 de tributis sermo fit, quae ὤφειλε τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος ἀπὸ τῶν πρώτων βασιλέων, ubi ἐπὶ verum est. Contra Antiq. 13. 6. 7, ubi legimus introductam fuisse aeram a Simone pontifice maximo, ὥς' ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους συμβολαίοις καὶ τοῖς δημοσίοις γράμμασιν, ἐπὶ τοῦ πρώτου ἔτους γράφειν Σίμωνος τοῦ εὐεργέτου Ἰουδαίων, etiam sine Aristarcho rescribere poterimus ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους.

Antiq. 13. 7. 1 legimus Tryphonem per fraudem interemisse

Digitized by Google

Syriae regem Alexandri filium Antiochum. Καὶ τὸν μὲν ὡς χειριζόμενος ἀποθάνοι διήγγειλε. Quid hoc tandem est? Frustra quaereremus, nisi forte aliunde de mortis genere constaret. Audi Livium in Epitome LV: Alexandri filius, rex Syriae, decem annos admodum habens, a Diodoto, qui Tryphon cognominabatur, tutore suo per fraudem occisus est; corruptis medicis, qui eum calculi dolore consumi ad populum mentiti, *dum secant*, occiderunt. Est Josephi optimus codex Lugd. Batavus, cuius praestantissimas lectiones Havercampius saepe inconsulto abjecit. Legitur in eo codice non χειριζόμενος sed χαριζόμενος, quod non magis verum est, sed manu ducit ad id quod unumquemque inter legendum iam praecepisse arbitror: σχαζόμενος. Videturne hoc satis certum?

Antiq. 13. 9. 1: memoratur τὸ Χουθαίων γένος, ὅπερ ᾤκει τὸν εἰκασθέντα τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερῷ ναόν. Non habitabant certe Samaritani in aede et scribam: ὃ παρῴκει.

Continuo sequitur narratio de legatione quam Romam misit Hyrcanus, Antiq. 13. 9. 2. Legati postquam in Senatum introducti sunt, et alia petierunt et ὅπως τὰ κατὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον ψηλαφηθέντα ὑπ' Ἀντίοχου παρὰ τὸ τῆς συγκλήτου δόγμα ἄκυρα γένηται. Ita Havercampius edidit et Spanhemius ψηλαφηθέντα intelligere sibi videtur, laudat certe Genes. 27. 12 et Exod. 10. 21, nisi forte lectores ludificari voluerit, cum ψηλαφητὸν σκότος ibi dicatur. Unus codex ψηφισθέντα habet idque nostra aetate nimis cupide arreptum fuit, nam neque illud ψηφισθέντα de rege usurpatum, huc optime quadrat, neque intelligitur quomodo notissimum vocabulum ψηφισθέντα abire potuerit in ψηλαφηθέντα. Facile obtinebo, esse illud ψηφισθέντα malesanam librarii cuiusdam correctionem et ψηλαφηθέντα intus celare veram Josephi manum. Sed quid tandem latet? Nonne λεηλατηθέντα? Quod satis notum esse arbitror, perpetuo confunduntur litterae Ψ et Λ, ψέγειν et λέγειν sim. Unum novum exemplum adscribam. Legitur apud Lucianum Asin. 52: ἄγουσιν ἔνδον παρ' ἐμὲ καὶ προσιέναι τε ἐκέλευον καὶ ψαύειν ἐμοῦ. Fuit libidinosa mulier, cui non erat satis ψαύειν et asinum contrectare, sed frui volebat, hoc est ἀπολαύειν.

Digitized by Google

Plurimum lectitavit Josephus Strabonis historias, quem saepe laudat, saepe etiam celato nomine describit; sed quantum comperi, de Strabone id nondum observatum fuit, quod nunc nude et simpliciter ponam, ut alii postea cuiusmodi id sit, ab omni parte illustrent. Strabo in Historiis suis intermissam a Polybio telam resumserat, quod indicat ipse in Geogr. XI p. 515, ubi laudat *τὴν ἕκτην τῶν Ἱστορικῶν ὑπομνημάτων βίβλον, δευτέραν δὲ τῶν μετὰ Πολύβιον.* Quid mirum, si in eo opere Strabo presse secutus est dicendi genus, quo utitur scriptor Megalopolitanus. Haec autem imitatio etiam hodie apud Josephum haud raro pellucet. Veluti quis dubitare poterit undenam habeat id quod narrat Antiq. 13. 12. 2. Bellum erat exortum inter Antiochum *Φιλομήτορα* et Antiochum Cyzicenum. *Ἑκάτεροι δὲ τὸ αὐτὸ τοῖς ἀθληταῖς ἔπασχον, οἳ τῇ δυνάμει μὲν ἀπηγορευκότες, αἰσχυνόμενοι δὲ παραχωρῆσαι διετέλουν, ἀργίᾳ καὶ ἀναπαύσει διαφέροντες τὸν ἀγῶνα.* Illa quoque Polybii imitatorem, hoc est Strabonem sapiunt, quae legimus Antiq. 14. 1. 1, qui locus impeditus quidem est, sed apparet Josephum unice fuisse sollicitum ut vera traderet: *πάντων δὲ μᾶλλον τῆς ἀκριβείας τοὺς συγγραφεῖς ϛοχάζεσθαι δεῖ καὶ τοῦ τὰ ἀληθῆ λέγειν τοῖς περὶ ὧν οὐκ ἴσασιν αὐτοὶ πιϛεύειν αὐτοῖς μέλλουσιν.* Sed tota paragraphus legenda est. Ipse Polybius non semel laudatur Antiquitatum duodecimo libro. Etiam Nicolaus Damascenus in historiis Strabone usus est, vide Ant. 13. 12. 6.

Antiq. 13. 12. 5: *θάρσος δὲ αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον ἐποίησεν*, lego *ἐνεποίησεν.* Antiq. 13. 12. 6 Ptolemaeus Lathurus invadit Judaeae vicos, quos *γυναικῶν εὐρὼν μεϛοὺς καὶ νηπίων ἐκέλευσε τοὺς ϛρατιώτας, ἀποσφάττοντας αὐτοὺς καὶ κρεουργοῦντας ἔπειτα εἰς λέβητας ζέοντας ἐνιέντας τὰ μέλη ἀπάρχεσθαι.* Stultam fabulam ex Strabone Nicolaus habet, ex Nicolao Josephus. Addunt etiam causam, cur rex hoc saevitiae exemplum ediderit: *ἵνα οἱ διαφυγόντες ἐκ τῆς μάχης — σαρκοφάγους ὑπολάβωσιν εἶναι τοὺς πολεμίους.* Sed quid tandem est *ἀπάρχεσθαι*? Equidem intelligam *ἀπέρχεσθαι.*

Cleopatra, ut est Antiq. 13. 13. 1, filium *περιιδεῖν οὐκ ἔγνω — ποθοῦντα τὴν τῶν Αἰγυπτίων ἀρχὴν μείζω γενόμενον.* Sine

Digitized by Google

sensu ita editur et corrigendum *φοβοῦντα*, cf. Antiq. 13. 16. 4 et 14. 15. 12.

Ἀντιστρατιῶται dicuntur Antiq. 13. 14. 2, qui fuerunt *ἀντιστασιῶται*, cf. Antiq. 14. 1. 2; 14. 12. 2 et 14. 13. 3 et quod ad ipsam rem attinet, cf. Grätzius in Historia Israelitarum III p. 425. Perperam quoque *ἀντιστασιασταί* dicuntur Antiq. 14. 13. 1 et Bell. Jud. 1. 4. 6; 1. 7. 5.

Antiq. 13. 16. 6, laudatur regina Salome Alexandra et componitur *τὸ ἀσύνετον τῶν ἀεὶ παιόντων περὶ τὰς δυναστείας ἀνδρῶν*, sed elegantius erit *τῶν εἰσπαιόντων*.

Malichus, ut est Antiq. 14. 11. 6, *ἔγνω — εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπαίρειν σπεύδοντός τε ἐπ' Ἀντώνιον Κασσίου τὸ ἔθνος ἀποστήσας αὐτὸς τὴν ἀρχὴν καθέξειν*. Intelligam *ἀποστῆσαι — καθέξων*.

In epistula M. Antonii ad Hyrcanum pontificem Antiq. 14. 12. 3, quod legitur: *τῶν ἐναντιωθέντων ἡμῖν — μήτε πόλεων μήτε ἡρώων ἀποσχομένων*, est aliquid quod Bekkerus ex Codice Lugd. Bat. recepit *ἱερῶν*, sed non est satis; requiritur enim: *μήτε ὁσίων μήτε ἱερῶν*. Deinde Antiq. 14. 13. 5: *πλησίον δὲ μετὰ ἱππέων ὑπὲρ θαλάττης οἱ περὶ Φασάηλον κατάγονται*, latet urbis nomen quod monstrabit Bell. Jud. 1. 13. 4, ubi idem narratur his verbis: *καταχθεῖσιν εἴς τι τῶν παραθαλασσίων χωρίων, ὃ καλεῖται Ἐκδίππων*.

Rex Parthorum, Antiq. 14. 13. 10, *φοβούμενος τὸν Ὑρκανόν, μὴ τὸ πλῆθος αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἀποκαταστήσῃ παραστάν, ἀποτέμνει αὐτοῦ τὰ ὦτα*, sed illud *παραστάν* mire languet et multo magis ad rem est *ἁρπάσαν*.

Etiam Antiq. 14. 14. 1 miror quod Bekkerus non attendit ad correctionem tam facilem quam necessariam. Herodes omnia molitur ut fratrem servet. *Οὐ γὰρ εἰδὼς τὰ κατὰ τὸν ἀδελφὸν ἔσπευδε λυτρώσασθαι παρὰ τῶν πολεμίων αὐτόν, λύτρον ὑπὲρ αὐτοῦ καταβαλὼν νόμισμα ἕως τριακοσίων ταλάντων*. Opus est futuro: *καταβαλῶν*.

Digitized by Google

Antiq. 14. 15. 7: ἐξαρκεῖν δὲ καὶ αὐτὸν πρὸς τὴν Ἀντιγόνου καθαίρεσιν, requiritur αὐτός, sed locus longior est quam ut totus describatur et nunc video idem iam correxisse Bekkerum. Nondum correxit Antiq. 14. 16. 2, ubi Antigonus Sosio supplicat. Καὶ ἐκεῖνος μηδὲν αὐτὸν οἰκτείρας πρὸς τὴν μεταβολὴν ἐπεκρότησε μὲν ἀκρατῶς καὶ Ἀντιγόνην ἐκάλεσεν. Nihil est hoc ἐπεκρότησε. Consentisne verum esse ἐκερτόμησε?

Quam nihil interdum cogitent editores, denuo poterit apparere Antiq. 15. 1. 1, ubi legimus Herodem regem promovisse, ὅσοι μὲν ἦσαν ἰδιωτεύοντες ἔτι τὰ ἐκείνου φρονοῦντες et necessarium est ἰδιωτεύοντος, vide si tanti est Antiq. 15. 10. 5.

Dellius ille, quem speramus semper rebus in arduis aequam servavisse mentem, quum primum in Judaeam venit, statim captus est pulchritudine formosi pueri Aristobuli, Antiq. 15. 2. 6. Ἠγάσθη τε τῆς ὥρας καὶ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος ἐθαύμασε τοῦ παιδός, οὐχ ἧττον δὲ τὴν Μαριάμμην συνοικοῦσαν τῷ βασιλεῖ. Diligenter videndum an non praestet, quod in aliis libris est ἠράσθη. Affirmabat certe Dellius, οὐκ ἐξ ἀνθρώπων αὐτῷ δοκεῖν, ἀλλά τινος θεοῦ γενέσθαι τοὺς παῖδας. Ipse tamen dubito, utram lectionem praeferam.

Hic puer Aristobulus postquam pontifex maximus creatus est, Alexandra mater lacrimans obtestabatur se conditionis suae non poenitere, quum regnum esset penes Herodem generum, Antiq. 15. 2. 7. Erat ἀποχρώντως τιμῆς ἔχουσα, διὰ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐκείνου καὶ τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἐκ τοῦ δύνασθαι μᾶλλον ἑτέρων ἄρχειν αὐτὸν ἅπαντι τῷ γένει περιοῦσαν. Lego: ὡς τὴν ἀσφάλειαν.

Διὰ τὸ excidit Antiq. 15. 3. 2. Alexandra conata fuerat urbe effugere eique Herodes veniam dedit ἐμφαίνων μεγαλοψυχίαν (διὰ τὸ) μᾶλλον ἐξ ἐπιεικείας αὐτοῖς συνεγνωκέναι. Nempe revera timebat Cleopatram.

Nunc iuvat transcribere locum, quem ipse non expedire possum, sed excitanda sunt studia acutiorum quam ego sum. Nar-

Digitized by Google

rat Josephus Antiq. 15. 3. 3 quomodo Herodis fraude adulescens ille Aristobulus suffocatus perierit. Τῆς ἑορτῆς παρελθούσης εἰσιᾶτο μὲν ἐν Ἰεριχοῦντι, δεχομένης αὐτοὺς τῆς Ἀλεξάνδρας, φιλοφρονούμενος δὲ τὸ μειράκιον καὶ προελθὼν εἰς ἀδεᾶ τόπον ἕτοιμος ἦν συμπαίζειν καὶ νεανιεύεσθαι κεχαρισμένως ἐκείνῳ. Hic primum exputare nequeo quem ἀδεᾶ τόπον Herodes selegerit. Deinde continuo sequitur: τοῦ δὲ περὶ τὸν τόπον ἰδιώματος θερινωτέρου τυγχάνοντος, συνειλεγμένοι τάχιον ἐξῆλθον ἀλύοντες. Hic quid συνειλεγμένοι sit, nescio; sed pro ἀλύοντες reposuerim ἀποδύντες· sincera enim forma est qua Josephus didicit uti, non ἀποδυσάμενοι. Sed rex cum uxoris fratre piscinam intrant. Καὶ ταῖς κολυμβήθραις ἐπισάντες, — ἀνέψυχον τὸ θερμότατον τῆς μεσημβρίας. καὶ πρῶτον μὲν ἐώρων τοὺς νέοντας τῶν οἰκετῶν (nonne legendum οἰκείων?) καὶ φίλων, ἔπειτα προαχθέντος καὶ τοῦ μειρακίου τῷ καὶ τὸν Ἡρώδην παροξῦναι (nonne παροτρῦναι?), τῶν φίλων οἷς ταῦτα ἐπιτέτακτο, σκότους ἐπισχόντος βαροῦντες ἀεὶ καὶ βαπτίζοντες ὡς ἐν παιδιᾷ νηχόμενον οὐκ ἀνῆκαν ἕως καὶ παντάπασιν ἀποπνῖξαι. Digna sane nex sanctitate Pontificis Maximi! Sed quid tandem est σκότους ἐπισχόντος? An σκῦτος ἐπισχόντες? Alii videant.

Absurdum verbum ἡττᾶν legitur Antiq. 12. 7. 1, et tamen non feram Antiq. 15. 3. 5: τὴν δ' Ἀλεξάνδραν ἥττησε μὲν οὐδὲν τῶν τοιούτων, nam contextus flagitat ἠπάτησε. Hic quoque miror talia Dindorfios et Bekkeros fugere potuisse.

Antiq. 15. 3. 5 librarii Josephum, qui Salomen duxerat Herodis sororem, regis avunculum fecere: καταλιπὼν τὸν θεῖον αὐτοῦ Ἰώσηπον. An forte scribendum est τὸν πενθερόν? Certius est in eadem paragrapho de Antonio, apud quem Dellius Mariammes formam extulerat non scribendum esse: πάλαι παρακηκοὼς ὑπὲρ τῆς εὐμορφίας ἐτύγχανεν, sed προακηκοώς.

Antiq. 15. 5. 1 τῆς χώρας εὐβότου μενούσης αὐτῷ πολὺν ἤδη χρόνον, malo εὐβοτουμένης. Et paulo post: οὐδ' εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἐπιτρέψαντες τοῖς πολεμίοις, necessarium est futurum ἐπιτρέψοντες. Ibidem: τὰς προθυμίας εἰς τοὺς ὁμολογουμένους ἐχθροὺς ἐκδαπανήσαντες, lege: ὁμολογουμέ-

Digitized by Google

νως, uti et Antiq. 15. 7. 4: τὴν κατηγορίαν ἐσπουδασμένως ποιούμενος pro ἐσπουδασμένην.

Itidem minuta aliquot vitia restant in Antiq. 15. 5. 3: Πολλὰ περὶ τόνδε τὸν καιρὸν γεγένηται, repono παρὰ, quod recte legitur in extrema paragrapho. — Οὐδέν ἐστι τοιοῦτον, ὃ μὴ δι' ἑνὸς ἔργου καλῶς πραχθέντος ἐπανορθώσετε, lege: ἐπανορθώσεται. — Τῶν ἐν ἡμῖν δεινῶν οὐδέν ἐστιν, lege: δεινόν.

Quae Antiq. 15. 7. 4, de Soemo traduntur, eadem paucis paginis ante tradita fuerant de Josepho Salomes marito. Apparet igitur praeter regis Herodis commentarios, Antiq. 15. 6. 3, et Nicolaum Damascenum etiam tertium quendam scriptorem ab Josepho adhibitum fuisse. Idem confirmatum videbis Antiq. 16. 7. 1. Quo magis in excerpendo caruit iudicio Josephus, eo facilius ea res arguitur.

Mariamme, Antiq. 15. 7. 6, non κάλλει σώματος τὰς κατ' αὐτὴν ὑπερῆγεν sed ὑπερῆρεν. Neque intelligo Antiq. 15. 9. 5, ubi narratur Herodes purgasse se apud populum, quum diceret se magnificentissima quae exstruxisset opera, facienda curavisse in Augusti honorem, μηδὲ τῶν οἰκείων ἐθῶν ὅσον τῆς ἐκείνου τιμῆς ἐσοχάσθαι χαριζόμενος. Sensu vacuum est participium et incidi in προφασιζόμενος.

Describitur portus Caesareae Antiq. 15. 9. 6, in quo ἀπόβασις πλατεῖ κύκλῳ περιεσφάνωκε τὸν πάντα λιμένα, περίπατος τοῖς θέλουσιν ἥδιστος. Quid hoc est τοῖς θέλουσιν? An τοῖς εἰληθερουσιν? Certius tamen est quid requiratur Antiq. 15. 10. 3: οὐδὲ μελήσας ὁ Καῖσαρ ἀπέλυε τῶν αἰτιῶν Ἡρώδην, ubi non est satis cum Bekkero scribere μελλήσας, nam sincerum est: οὐδὲν μελλήσας.

Sequitur descriptio fani, quod Herodes aedificavit; in qua quum tam multa impedita reperiantur, vix quidquam refert minuta quaedam corrigere et, ut hoc utar, Antiq. 15. 11. 1, pro ἀξιοπρεπέστατον reponere ἀξιοπρεπέστερον. Sed imprimis scire cupio quid tandem veri lateat Antiq. 15. 11. 3, ubi saxa sub-

Digitized by Google

sedisse dicuntur. Herodes τὸν ναὸν ἤγειρε μήκει μὲν ἑκατὸν ὄντα πηχῶν, τὸ δὲ ὕψος εἴκοσι .... περιττοῖς, οὓς τῷ χρόνῳ συνιζησάντων τῶν θεμελίων ὑπέβη. Καὶ τοῦτο μὲν κατὰ τοὺς Νέρωνος καιροὺς ἐπεγείρειν ἐγνώκειμεν. Hic prorsus nihil intelligo, nisi fortasse explicatio petenda ex Bell. Jud. 5. 1. 5.

Pergo omittere quae nimis minuta sunt, veluti quod particula est inserenda Antiq. 16. 2. 3: (ὡς) ἀφαιροῖντο et venio ad Antiq. 16. 3. 3. Nimiam confidentiam Alexandri et Aristobuli pater ut comprimat, statuit ad honores promovere Antipatrum filium, οὐχ ὥσπερ ἐν ὑςέρῳ καὶ τελέως ἡττηθεὶς αὐτοῦ καὶ πάντ' εἰς ἐκεῖνον ἀναφέρων, οἰόμενος δὲ παραιρεῖσθαι τοῦ θράσους τοὺς ἐκ Μαριάμμης. Quid hoc est ἐν ὑςέρῳ? Opinor ὀλοσχερῶς. Quae continuo sequuntur, indirecta oratione enunciantur: τὸ γὰρ αὖθαδες οὐκ ἂν εἴη παρ' αὐτοῖς εἰ τοῦτο πεισθεῖεν κτέ. itaque scribendum est εἶναι.

Accusat pater filios apud Caesarem, Antiq. 16. 4. 2; illi autem innocentia freti τὸν λόγον πιςὸν εἶδον ἐν τῷ συνειδότι. Praefero εἶχον. Quid autem Caesar? Οὐ μὴν ὅγε Καῖσαρ ἐπιβλέπων αὐτοὺς ὡς εἶχον, ἀσύνετον ἐποιεῖτο τὸ μὴ κατὰ συνείδησιν ἀτοπωτέραν, ἀλλ' ἐξ ἀπειρίας καὶ μετριότητος ὀκνεῖν. Etiamsi haec verba non prorsus intelligam, hoc tamen video praestare quod in optimo Batavo codice est: ἡγεῖτο. Nemone nobis aliquando daturus est criticam Josephi editionem, qualem hic nostrae disciplinae status postulat? Non fugiendus erit improbus labor multorum annorum, sed magna inibitur gratia cum apud nostros homines tum apud Theologos, qui plura ex Josepho discere poterunt, quam multi hodie suspicantur; legant modo sine praeiudicata opinione.

Antiq. 16. 5. 3 τόπον ἔνυδρον καὶ χώραν ἀρίςην φυτοῖς ἐκλέξας, haud satis scio an non praestet εὔυδρον. Sed multo turpius vitium est Antiq. 16. 5. 3: Διὰ δὴ ταύτην τὴν φιλοτιμίαν διηνεκὴς ἀγωνοθέτης παρὰ τοῖς πλείςοις ἀνεγράφη. Nimirum emendandum est παρὰ τοῖς Ἠλείοις. Vide modo Bell. Jud. 1. 21. 12.

Digitized by Google

Vere auguratus est scriptor Antiq. 16. 6. 8: μέλλουσιν αἱ τῶν ἡμετέρων πράξεων ἀναγραφαὶ τὸ πλέον εἰς τοὺς Ἕλληνας ἰέναι. Ita est: Judaei Flavium Josephum perpetuo neglexerunt.

Antiq. 16. 7. 1: Nicolaus Damascenus ζῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ σὺν αὐτῷ κεχαρισμένως ἐκείνῳ καὶ καθ' ὑπηρεσίαν ἀνέγραφεν. Scribe: γέγραφεν.

Pheroras mulierculam quandam deperibat, Antiq. 16. 7. 3, ὥςε αὐτῷ καὶ τῆς τοῦ βασιλέως ἐγγυηθείσης θυγατρός, τὴν μὲν ὑπερηφανῆσαι, πρὸς δὲ τῇ δούλῃ τὸν νοῦν εἶχεν. Scribendum autem ἔχειν. Post vero Herodes περὶ τῶν πρώτων ἠτιᾶτο et Pheroras fratri morem gessit, sed triginta diebus interpositis πάλιν διετέλει ἐπὶ τῇ πρώτῃ. Ecquis contradicet fratrem cum fratre egisse περὶ τῶν ἐρώτων, mox tamen Pheroram amore percitum gravi διατελέσαι ἐπὶ τῇ ἐρωμένῃ. Sic *amores* ἔρωτες dicuntur Antiq. 17. 4. 1: ἐπὶ προσποίησιν ἐρώτων et Antiq. 17. 13. 4: λήθῃ παρεδίδους ἔρωτας τοὺς ἐμοὺς et Antiq. 19. 2. 4: ἐρώτων ἐπαγωγάς.

Soror quoque regis Herodis Salome fuit impudica mulier. Capta erat amore Syllaei Arabis, qui legatus Hierosolyma venerat. Ταῖς τε μεταξὺ φοιτώντων ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἐνεφαίνετο πλείω τε καὶ μὴ μέτρια τῆς ἐκείνων ὁμολογίας. Sine sensu ita editur, nam τὸ ὁμοιοτέλευτον fecit ut duo vocabula exciderent; corrigendum: ταῖς τε (γυναιξὶ) μεταξὺ φοιτώντων ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἐνεφαίνετο πλείω τε καὶ μὴ μέτρια (τεκμήρια), κτέ. Vides nunc recte sequi: ταῦτα δὲ αἱ γυναῖκες ἀνέφερον τῷ βασιλεῖ. Est certe improbanda ratio criticorum, qui simpliciter rescripserunt τοῖς τε μεταξύ, quasi hoc modo quidquam proficiatur.

Antiq. 16. 8. 1 calumniae factae sunt Alexandro Mariammes filio quod suasisset amicis Ἡρώδην μὲν ἀπεγνωκέναι περιττὸν ἤδη τετυχηκότα καὶ τῷ γήρᾳ παρακάλυμμα τοῦ χρόνου ποιούμενον, κτέ. Ad rem conferri poterit Bell. Jud. 1. 24. 7, ubi itidem legimus Herodem artificiose dissimulasse aetatem et celasse canitiem; sed quid est τετυχηκότα? An γεγηρακότα?

Pervelim scire quomodo editores acceperint Antiq. 16. 8. 3,

Digitized by Google

locum de Andromacho et Gemello, qui quum diu magna gratia apud Herodem valuissent, levi de causa dimissi sunt. Καὶ γὰρ Ἀνδρόμαχον καὶ Γέμελλον — καὶ τί γὰρ ἦ πρῶτον παρρησίας τόπον ἐσχηκότας, παρῃτήσατο τότε. Arena sine calce erit, donec emendaveris: καίτοι γ' ἄρτι πρῶτον παρρησίας τόπον ἐσχηκότας. Nescio quomodo eadem locutio in vicinia bis periit. Legitur Antiq. 16. 8. 5: καὶ τί γὰρ ἦ καθάπερ λύττης τινὸς ἐμπεσούσης κατ' ἀλλήλων οἱ πάλαι φίλτατοι τεθηρίωντο, ubi itidem illud καίτοι γ' ἄρτι apprime convenit. Tertius locus est Antiq. 16. 10. 5. Filios Alexandrum et Aristobulum rex in custodia habebat: ἦν δὲ φυλακὴ καὶ τήρησις αὐτῶν καὶ προσῄει μὲν οὐδείς, πάντα δὲ ἐπεσκοπεῖτο τὰ γίνομενα καὶ λαλούμενα. Nihil tamen ultra patiebantur. Καὶ τί γὰρ ἦ καταδίκων εἶχον ἀδοξίαν καὶ δέος. Vides quid coniiciam.

Antiq. 16. 9. 1: πάντα δὲ ἐτάραττον ἐπαναςάσει, nondum correctum fuit: ἐπ' ἀναςάσει. Antiq. 16. 9. 3: διὰ τὸ μήτ' αὐτὸν μήτε τὴν Ἀραβικὴν δύναμιν παρεῖναι, syntaxis postulat αὐτός. Deinde iterum exacerbatus fuit Herodis in filios animus, Antiq. 16. 10. 2: ἤδη διὰ μίσους οἰκείου γεγενημένος αὐτός, εἰ καὶ μὴ λέγοι τις, ἐξειργάζετο παρατηρῶν ἕκαςα. Corrigam αὐτοῖς et περιειργάζετο. Sequentia quantumvis corrupta intelligi tamen poterunt propter Bell. Jud. 1. 26. 5.

Nicolaus Damascenus Syllaeum accusavit apud Caesarem Augustum Antiq. 16. 10. 8: προσετίθει δὲ τὸ μέγεθος, ὡς ἐξαναςήσειε Καίσαρα, μηδὲν ἀληθὲς διδάξας ὑπὲρ τῶν Ἡρώδῃ πεπραγμένων. Novum et inauditum hoc crimen est Καίσαρα ἐξαναςῆσαι· sed uniuscuiusque est invenire verum quod est: ἐξαπατήσειε. Deinde in extrema Nicolai oratione: φημὶ γὰρ — καὶ περὶ πέντε καὶ εἴκοσι συνέβη πεσεῖν τοὺς πάντας, scribe: ὡς. Nihil dubium est quin tota haec historiarum pars tantum non ad verbum ex Nicolao transcripta sit. Veluti illud τί δεῖ καὶ λέγειν Antiq. 16. 11. 5: ἤκουε τούτων ὁ βασιλεὺς ἐν ἀρχῇ μὲν οὐ παντάπασιν ἀγνωμόνως· ἀλλά, τί δεῖ καὶ λέγειν, διεκίνησεν ἑαυτόν, quum Tero pergeret dicere. Addidit hoc oculatus et auritus testis, qui regem amabat; ipse Josephus addere non potuisset, nisi invenisset apud alium.

Digitized by Google

Antiq. 16. 11. 6, index ἔφη μηνύσειν τῷ βασιλεῖ τὴν ἀλήθειαν, εἰ παραιτήσεται διὰ τοῦ Φράσαι τῆς βασάνου καὶ τῆς αἰκίας αὐτόν τε καὶ τὸν πατέρα. Intelligam: παραιρήσεται.

Quod supra iam me dicere memini, in ea parte Antiquitatum, in qua emendanda nunc versamur, miro modo usurpatur participium futuri vel praesentis temporis. De eo usu dicam an abusu Holwerda diligenter disputavit in Emendationibus Flavianis p. 128 sqq. Quantum novi, primum legitur exemplum Antiq. 17. 1. 1: ἀπαλλαγεὶς Φόβου διὰ τὸ τῶν ἀδελφῶν μὴ ἐπικοινωνῆσον, postremum autem, ubi Caligulae mors describitur, Antiq. 19. 1. 20, αἰτία δ' ἦν τοῦ προθύμως διαΦευξομένου. Eadem locutio quantum observavi, conjecturae ope restituta fuit Antiq. 17. 6. 3 et 17. 10. 3, quos locos ego quoque inter legendum adnotaram, sed inventionis gloriolam mihi praereptam sensi. Addo, quod Holwerdam non observavisse video, Josephum locutionem fortasse traxisse ex Nicolao. Huius certe verba sunt Antiq. 17. 9. 6: τοσήνδε αὐτοῖς εἶναι βουλὴν τοῦ ὑβριοῦντος εἰς ἄνδρα συγγενῆ et τοῦ συναπολαυσομένου τιμῶν Antiq. 17. 5. 4.

Milites sunt Antiq. 17. 1. 1, εἰς οὓς τὰ πάντα ἦν τοῖς βασιλεῦσιν ἀνακείμενα τοῦ οἰκείου ἀσΦαλοῦς, ὁπότε τύχοι τὸ ἔθνος νεωτέρων ὀριγνώμενον πραγμάτων. Mirum ni verum sit: τοῦ οἰκωΦελοῦς. Antiq. 17. 1. 2, verum esse non πολιτεύειν, sed τολυπεύειν, iam vidit Dindorfius. Brevi post fieri non potest ut verum sit quod legitur τὰ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ γάμου ἄκοντος τοῦ βασιλέως, quasi Herodes regno abdicavisset. Corrigendum est εἴκοντος τοῦ βασιλέως idque ipsum supra legitur: καὶ μετέπιπτεν Ἡρώδης εἴκων δεήσει τῇ Ἀντιπάτρου.

Ubi Josephus scribit res, quibus interfuit ipse, utile est inter legendum semper meminisse, Agrippam minorem odio ei fuisse. Hoc odium etiam apparet Antiq. 17. 2. 2, ubi fit sermo de Batanaeae incolis. Ἀγρίππας μέντοιγε ὁ μέγας καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ καὶ ὁμώνυμος, καὶ πάνυ ἐξετρύχωσαν αὐτούς, οὐ μέντοι τὰ τῆς ἐλευθερίας κινεῖν ἠθέλησαν.

Leve vitium non leves tenebras offundit Antiq. 17. 3. 1: ἀνθ'

Digitized by Google

ὧν Φερώρᾳ καλῶς εἶχεν, nam non sunt quidem omnia usquequaque expedita, sed videmus tamen haec esse Herodis ad fratrem verba et in directa oratione requiritur vocativus Φερώρα.

Herodes per tormenta interrogaturus Pherorae uxorem, Antiq. 17. 4. 2, impunitatem pollicetur si mulier vera dixerit, τρέψειν γε μὴν κακοῖς τοῖς ὑσάτοις ἀγνωμονεῖν προβεμένην ὑπισχνεῖται. Bekkerus τρίψειν edidit, scripserim equidem περιέψειν. Deinde in sequenti paragrapho satis est verbo indicare requiri εὑρίσκεται Φάρμακον κομίζειν δώσων τῇ τε αὐτοῦ μητρὶ καὶ Φερώρᾳ, non κομίζων δώσων et ἀπαλλάσσειν Φάσκων αὐτὰ μειράκια, non ἀπαλλάσσει.

In literis ad Antipatrum datis quaedam Herodes de matre eius questus est, Antiq. 17. 5. 1: ἅμα τῆς μητρὸς κατηγορῶν ὡς ὀλίγον, sed malo πρὸς ὀλίγον. Deinde Antipater Romam relinquit et postquam Ciliciam attigit, τῶν Φίλων οἱ μὲν ἐκέλευον αὐτὸν ταῦτά πῃ καραδοκοῦντα ἐπέχειν, ubi legam ἐνταῦθά πῃ.

In narratione de Antipatro quo fato perierit, quam narrationem totam ex Nicolao fluxisse video, operae pretium est indicare quales editores hucusque Josepho obvenerint. Locus est Antiq. 17. 5. 4. Testatur nefarius adulescens Καίσαρα ἐπίσης τῷ θεῷ ἀπατηθῆναί οἱ ὄντα. Est haec scriptura optimi Codicis Lugd. Batavi, quem Havercampius presse sequi solet, si quid forte vitii habet, nam ceteroquin bonas lectiones contemtim abiicit. Antea tamen recte legebatur: ἀπατηθῆναι οἷόν τ' ὄντα, id quod Epiphanius vertit ut debuit: *quem iuxta ac Deum fallere nemo posset.* Aliis scribere placuit: ἐπ' ἴσης τῷ θεῷ ἀπατηθῆναι μὴ οἷόν τε ὄντα!

Antiq. 17. 5. 6: ὁπόσα .... Ἀντιπάτρῳ ἠσέλγητο μετὰ οἴνου καὶ λύμης ἐρωτικῆς, emenda: λύσσης. Non minus luculentum vitium est Antiq. 17. 6. 3. Coram rege adducuntur rei Judas et Matthias eosque rex interrogat εἰ τολμήσειαν αὐτοῦ τὸ ἀνάθημα καθελεῖν. Nihil veriti senis saevitiam, respondent: ἀλλὰ καὶ πεφρόνηταί γε ἡμῖν τὰ φρονηθέντα καὶ πέπρακται τὰ

Digitized by Google

πεπραγμένα μετ' ἀρετῆς ἀνδράσι πρεπωδεσάτης. Emenda: πεφρόντισαι et φροντισθέντα. Hinc continuo sequitur: τοῦ τε γὰρ θείου τῇ ἀξιώσει πεπιστευμένα βεβοήθηται ὑφ' ἡμῶν καὶ τοῦ νόμου τῇ ἀκροάσει πεφροντισμένα.

Antiq. 17. 6. 3: ἐκκλησιάσας εἰς τὸ αὐτὸ θέατρον, lege: εἰς τὸ ἀμφιθέατρον, nam hoc nomen usurpat etiam Antiq. 17. 8. 2. Deinde medicus sit oportet qui plane intelligat descriptionem gravissimi morbi quo Herodes periit, Antiq. 17. 6. 5, sed hoc tamen video pro ἐπιθυμία δὲ δεινὴ τοῦ δέξασθαί τι ἀπ' αὐτοῦ, reponendum esse δδάξασθαι. Vide modo de eadem re: κνησμὸς δ' ἀφόρητος τῆς ἐπιφανείας ὅλης, Bell. Jud. 1. 33. 5.

Minutum est Antiq. 17. 10. 10: πολλοὺς ἀφῆκεν scribere pro διῆκεν. Sed quid est quod dicitur in invectiva in Herodem Antiq. 17. 11. 2, de regiis ministris, οἳ ἐπ' ἐκπράξει τῶν φόρων ἀξιοῖεν? Sunt in ea parte alia quam plurima mihi utique parum intellecta saepiusque quam vellem in his libris cogor manum continere, quum in densis tenebris nihil dispiciam; sed ante pedes posita est correctio: οἳ ἐπὶ ἐκπράξει τῶν φόρων ἐξίοιεν. Plane contrarium vitium est Antiq. 19. 1. 16, ubi Caligulae caedes multis cum ambagibus sed perplexe admodum depingitur. Nunciato vivere principem, nobiles qui in theatro sedebant, non ausi sunt surgere: οὐ γὰρ ἀφ' ἧς ἐξίοιεν διανοίας, γενήσεσθαι περὶ αὐτοὺς τὴν κρίσιν, ἀλλ' ἀφ' ἧς εἰκάζειν θελήσειαν οἵ τε κατηγορήσαντες καὶ οἱ δικάζοντες. Hic contra intelligo: ἀξιοῖεν. Altera correctio alteram firmat.

Inspicienti patebit coniunctionem excidisse Antiq. 17. 13. 2: γράφειν μὲν (γὰρ) Ἀρχελάῳ ταπεινὸν ἡγεῖται. Sed gravior est offensio Antiq. 17. 13. 4. Glaphyra filia Cappadocum regis deinceps nupsit Alexandro Mariammes filio, regi Iubae τῷ πολυμαθεῖ et Archelao Ethnarchae, Alexandri fratri, ἀπώμοτον ὂν Ἰουδαίοις γαμετὰς ἀδελφῶν ἄγεσθαι, ut est Antiq. 17. 13. 1. Paucis diebus ante mortem Glaphyrae in somnio apparuit Alexandri imago. Tune, inquit, sustinuisti συντίθεσθαι πρὸς Ἀρχέλαον, ἄνδρα μὲν σεαυτῆς, ἀδελφὸν δὲ ἡμέτερον. Quid hoc est ἄνδρα μὲν σεαυτῆς? Sed vere et convenienter Archelaum Glaphyrae δαέρα appellarat (ΑΝΔΡΑ-ΔΑΕΡΑ).

Digitized by Google

P. Sulpicius Quirinius, quem populus hodie stulte Cyrenium appellare solet, fuit τῶν εἰς τὴν βουλὴν συναγομένων, Antiq. 18. 1. 1. Sed fuit, opinor, pater conscriptus et τῶν εἰς τὴν βουλὴν συγγραφομένων vel συγγεγραμμένων, nam hoc ambigo.

Esseni neque uxores ducunt, nec servos habent, Antiq. 18. 1. 5, τὸ μὲν εἰς ἀδικίαν φέρειν ὑπειληφότες, τὸ δὲ ϛάσεως ἐνδιδόναι πολήσιν, Antiq. 18. 1. 5: An πρόφασιν? Obiter addo, nihil esse cur viri docti mirentur, quomodo Plinius in Historia Naturali Essenos cognoscere potuerit; fuit enim, quod nuperrime repertum est, cum Tito in Palaestina.

Sine sensu editur Antiq. 18. 1. 6: Γεσσίου Φλώρου τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ὑβρίζειν ἀπονοήσαντος αὐτοὺς ἀποϛῆναι Ῥωμαίων. Commendo: ἐπαναγκάσαντος.

Rex Phraates concubinam habuit Ἰταλικὴν παιδίσκην, ὄνομα αὐτῇ Θερμοῦσα. Si mulier Italia oriunda fuit, magis crediderim Φορμοῦσαν eam fuisse appellatam.

Antiq. 18. 3. 4, interponitur lepida narratio, quomodo eques Romanus Decius Mundus nobilem matronam Romanam in aede Isidis deceperit. Hanc historiolam postquam narravero, Josephus inquit, οὕτω μεταδιδῶ τὸν λόγον ἐπὶ τὰ ἐν Ἰουδαίοις γεγονότα. Scribit Dindorfius μεταδίδωμι, qua in re nonnullorum Codicum auctoritatem imprudens secutus est, nam satis apparet verum esse μεταβιβῶ. Sed plus refert corrigere ludicrum in paucis vitium, quod statim sequitur. Ni potiatur Paulina sua, amator mori decrevit: ἐνδείᾳ σιτίων θάνατον ἐπιτιμᾶν αὐτῷ καλῶς ἔχειν ἐνόμιζεν ἐπὶ Παυλίνῃ κακοῦ τοῦ κατειληφότος. Vidistine quid umquam stultius? Interpretes tamen nil mali suspicati vertunt bona fide: *propter malum, quod ei ex Paulina acciderat.* Nemo vidit hucusque esse emendandum: ἐπὶ παύλῃ κακοῦ τοῦ κατειληφότος. Iterum παῦλαν κακῶν Josephus appellavit Antiq. 20. 8. 10. Tandem libertae fraude Mundus voti compos fit et tertio die post, forte obviam factus Paulinam ita irridet: Παυλίνα, ἀλλά μοι καὶ εἴκοσι μυριάδας διεσώσω, δυναμένῃ οἴκῳ προσθέσθαι

Digitized by Google

τῷ ἑαυτῆς, διακονεῖσθαί τε ἐφ' οἷς προσεκαλούμην οὐκ ἐνέλιπες. Sed scribam: ἅμα μοι. Ceterum quod ad ipsam fabulam attinet, non dissimile est quod legitur in Aeschinis quae feruntur epistulis saepeque, opinor, delubra tam fraudulentos amatores celarunt.

Antiq. 18. 4. 1, supplebo: ἀνὴρ ἐν ὀλίγῳ (λόγῳ) τὸ ψεῦδος τιθέμενος. Antiq. 18. 4. 3, miror dici τὰ τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν, non πωλουμένων, sed magis me advertit quod post exiguum intervallum sequitur. Vestem sacerdotalem asservabat Herodes in turri Antonia. Δῆθεν δὲ ἔπρασσεν ὅμοια τῷ Ἡρῴδῃ, qui patri successit filius Archelaus. Cum illud δῆθεν absurdum sit, in aliis codicibus librarii utcumque potuerunt, locum correxere eosque Bekkerus secutus est; sed latet, uti arbitror, Ἐνθένδε. Deinde quid factum sit usque ad procuratorem Vitellium narratur his verbis: ἐπτὰ δὲ ἡμέραις πρὸ τῆς ἑορτῆς, ἀπεδίδοτο αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Φρουράρχου, καὶ ἁγνισθείσῃ χρησάμενος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ μίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέραν ἀπετίθετο αὖθις εἰς τὸν οἶκον, ἥπερ ἔκειτο πρότερον. Non vestes apud Judaeos, sed Nasiraei ἁγνίζονται, quod etiam Christiani norunt ex Act. Apost. 21 itaque probo ἁγνισθείς. Sed remanet etiam aliud vitium. Quod vidimus, ubi opus erat, reddebatur vestis pontifici ὑπὸ τοῦ Φρουράρχου, cui turris cura commissa erat quemque Romanum fuisse apparet. Ceterum asservabatur ἐν οἴκῳ λίθου οἰκοδομηθέντι ὑπὸ σΦραγῖδι τῶν τε ἱερέων καὶ τῶν γαζοΦυλάκων. Accendebatur praeterea quotidie lumen: τοῦ Φρουράρχου τὸ ἐΦ' ἡμέραν ἑκάστην λύχνον ἅπτοντος. Dedecet hoc Romuli nepotes; non Φρούραρχος lumen accendebat, sed Φρουρός.

Antiq. 18. 5. 3: ἐντὸς ἑκατὸν ἐτῶν ἐξόδου, συνέβη πλὴν ὀλίγων διαΦθαρῆναι τοὺς Ἡρώδου ἀπογόνους. Non scribit Josephus, de Herodis familia tempore Domitiani paucos esse superstites, sed tantum non omnes periisse; oderat enim Agrippam minorem, cui Romae coactus adulabatur, quamquam se interdum non continet, veluti Antiq. 17. 2. 2. Verum quid est ἐντὸς ἑκατὸν ἐτῶν ἐξόδου? Nonne verum est δι' ὅλου?

Non opus est cuiquam demonstrare confuse scribere Josephum

Digitized by Google

et rerum ordinem perpetuo perturbare, etiamsi chronologiae peritissimus videri velit. Si quis tamen forte existimat me nimis inique de Josephi negligentia sentire, expendat quaeso Antiq. 18. 6. 1, ubi regis Agrippae vita ita narratur, ut nec caput nec pes constet. Veluti legimus Agrippam Romam venisse brevi ante mortem avi sui Herodis Magni. Alios errores praetereo, sed cf. Antiq. 18. 5. 4 et Bell. Jud. 2. 9. 5. Ceterum dignissima sunt quae accurate expendantur, ea quae Josephus tradit de Imperatore Tiberio; quem enim describit, is non fuit, quantum video, inter scriptores, quos Tacitus ante oculos habuit. Imprimis cur ita sentiam, facit Antiq. 18. 6. 5.

Jussus fuit Macro Agrippam in carcerem abducere, *οὐκ ἂν προσδοκῶν περὶ τοῦ Ἀγρίππα αὐτὸν βουλεῦσαί τι τοιοῦτον*, sed malo *κελεῦσαι*. Deinde aliquot locis omissis, quis enim fert aniles nugas quae lectoribus propinantur Antiq. 18. 6. 7, venio ad Antiq. 18. 7. 1, ubi Herodias maritum Herodem Antipam instigat in fratrem suum Agrippam. *Οὐ γὰρ ἀνεκτὸν εἶναί φησι τὸ ζῆν, εἰ Ἀγρίππας — πενίᾳ δὲ ἀπόρῳ συνών, ὡς τελέως αὐτῷ ἐπικουφίζεσθαι τὰ ἀναγκαῖα — ἐπανεληλύθοι βασιλεύς*. Hic promam duas suspiciones, quas alii fortasse vere nimis incertas pronunciabunt, nempe: *συζῶν* et *ἐλέῳ*.

Certius est Antiq. 18. 8. 1: *πολλὰ δὲ καὶ χαλεπὰ Ἀπίωνος εἰρηκότος, ὑφ' ὧν ἀρθῆναι ἤλπιζε τὸν Γάιον, καὶ εἰκὸς ἦν, κτἑ.* reponendum esse: *ὡς εἰκὸς ἦν*. Maius autem detrimentum est sententiae Antiq. 18. 8. 7: *ἀξιῶ γὰρ σὲ τοῦ ἀνδριάντος τὴν ἀνάθεσιν, ἣν ποιήσασθαι κελεύεις Πετρώνιον εἰς τὸ Ἰουδαίων ἱερόν, μηκέτι πράσσειν διανοεῖσθαι*, quae verba sunt Agrippae regis ad Caium principem, sed facile senties emendandum esse *προστάσσειν*.

Antiq. 18. 9. 1, mater quaedam adulescentes *προσέταξεν ἱςῶν μαθήσει ποιήσεως*, solebant enim in illis terris etiam viri *ταλασιουργεῖν*, sed nonne verius est *ἱςίων*? Sed sunt in hac parte operis plurima mire et insolito modo enunciata. Veluti quid facias Antiq. 18. 9. 2. *τολμήσειν ἀντιςατήσειν* et mox *ἐπιτρέψειν ἤμελλον ἡμῖν ὑβριεῖν* et Antiq. 18. 3. 1: *τολμήσειν τὴν σοφίαν παραβήσεσθαι τῶν νόμων*?

Digitized by Google

Venio ad Antiq. 19. 1. 1; ubi Caligula τὴν μανίαν διὰ πάσης ἐσομένην γῆς καὶ θαλάσσης ἔςελλεν, sed melius certe intelligerem: ἐρχομένην. Statim post: τὴν διάβασιν δεινὸν ἡγούμενος τριήρει περατοῦν, praestet nisi fallor περαιοῦν.

Antiq. 19. 1. 5 Chaereas, qui Caligulam interfecit, τὸν καιρὸν ἐπισκοπῶν, ὅπως μὴ εἰς κενὸν ἀλλ' ἐπὶ καταπράξει τῶν βεβουλευμένων ταῖς χερσὶ χρῷτο, hic igitur Chaereas ἐςρατεύετο πολὺν ἤδη χρόνον. Fierine potest ut nemo animadverterit ἐςραγγεύετο reponendum esse? Sed Valckenarii Animadversiones ad Ammonium frequentius fortasse hodie laudantur quam lectitantur. Evidens res est, uti vides: ἐςραγγεύετο δὲ πολὺν ἤδη χρόνον, οὐχ ἡδονῇ Φέρων Γαίου τὴν συναναςροφήν. Deinde tributa mollius exegit, quae res Caio bilem movit.

Sequuntur multae paginae in quibus vix quidquam intelligo, adeo ut pleraque quamvis corrupta cogar intentata dimittere. Reliqua fortasse tanti non sunt. Veluti Chaereae verba sunt Antiq. 19. 1. 9: καὶ ἓν μὲν ὑπέζωσμαι ξίφος, ἀμφοῖν δ' ἂν ἀρκέσει, correxit Bekkerus ἀρκέσειεν, sed fortasse praestat: ἀμφοῖν δ' ἓν ἀρκέσει. Antiq. 19. 1. 10, legendum est ἀΦῖκτο, non ἀΦίκετο. Antiq. 19. 1. 12: ἠνείχετο δὲ Χαιρέας, sed nunc ἠπείγετο, qui antea ἐςραγγεύετο. Antiq. 19. 1. 14: βουλόμενοι ἐν ἐρημίᾳ τῶν ἀμυνομένων καταςήσαντες αὐτὸν ἅπτεσθαι τῆς σΦαγῆς, lege: ἀμυνουμένων. Antiq. 19. 1. 15, Anteium κτείνει ςρατιώτας ἀποπέμψας, lege: ἐπιπέμψας. Denique Antiq. 19. 1. 16: ἕτερος ἐπεΦοιτήκει λόγος ὠμιληκέναι μὲν Γάϊον τραύμασιν, οὐ μὴν ἀποθανεῖν, primum conieceram ἰλιγγιακέναι, sed mox intellexi verum esse ὠραχιακέναι.

Praeco quidam Romae dicitur fuisse divitissimus, Antiq. 19. 1. 18, δύναμίς τε αὐτῷ ἦν ἐΦ' οἷς ἐθελήσειε πράσσειν κατὰ τὴν πόλιν, intelligam: πιπράσκειν. Arruntius igitur, nam hoc homini nomen erat, prodiens in theatrum proclamat caesum esse principem, quo facto sedatur tumultus qui summus erat, quum spectatores spe ac metu ultro citroque iactarentur. Καὶ ἔπαυσε τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ πλέον ἀγνοίᾳ συμπεριΦέρεσθαι τοῦ γεγονότος. Deinde se Arruntius ad milites convertit: ἤδη δὲ καὶ ςήλας

Digitized by Google

'Αρρούντιος περιήει, ἀνακαλῶν τοὺς Γερμανοὺς καὶ οἱ χιλίαρχοι σὺν αὐτῷ κελεύοντες κατατίθεσθαι τὸν σίδηρον καὶ διασαφοῦντες Γαΐου τὴν τελευτήν. Vertit Epiphanius: *statuas etiam Arruntius et loca singula circuibat*; quod quum Bekkerus stultum esse videret, corruptum vocabulum omisit. Est haec sane perquam commoda ratio, sed malo tamen suspicari latere participium κατασελλας.

Utinam investigare potuissem unde Josephus sumserit orationem, quam Cn. Sentius Saturninus post Caligulae necem in senatu habuit. Certe Josephus eam non ipse finxit. Quaedam interdum fluxisse dixeris ex commentariis regis Agrippae, cf. Antiq. 19. 4, ubi quae de rege leguntur, undenam cognosci potuerunt nisi ab ipso? Sed est hoc necessario incertum, quia Taciti Annales perierunt, quibus Caligulae res enarratae fuerunt et initium principatus Claudii. Ceterum Josephus sibi non constat et fontes sequitur minimum duos. Veluti legimus Antiq. 19. 1. 15 eum populo perpetuo fuisse acceptum et προσφιλῆ et Antiq. 18. 7. 2: Γάϊος δὲ τὸν πρῶτον ἐνιαυτὸν καὶ τὸν ἐξῆς πάνυ μεγαλοφρόνως ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι. Contra Antiq. 19. 2. 5: πρότερον ἢ τῇ ἀρχῇ συνῆλθε, σκαιός τε καὶ κακοπραγίας εἰς τὸ ἄκρον ἀφιγμένος ἡδονῇ τε ἡσσώμενος καὶ φίλος διαβολῇ. Idem tamen brevi post perhibetur fuisse ῥήτωρ τε ἄριστος καὶ γλώσσῃ τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ῥωμαίοις πατρίῳ σφόδρα ἠσκημένος. Plane ineptit bonus Judaeus et ut culpam quantum possim minuam, non erit mihi Romanus princeps σκαιός, sed εἰκαῖος.

Antiq. 19. 2. 2: τέτροφε τὴν τυραννίδα οὐδὲν νεώτερον πλὴν ἡ ἀργία. Corrigo: οὐδὲν ἕτερον.

Verissimum est, quod traditur Antiq. 19. 3. 3 populum odio Senatus expetiisse principem: τῶν πλεονεξιῶν τῆς βουλῆς ἐπισόμισμα τοὺς αὐτοκράτορας εἰδώς. Caligulae flagitia non fecerant ut plebs mutaret sententiam, estque id diligenter retinendum, ubi iudicium fertur de principibus, qui in Senatorum odium incurrerant. Si Tacitus vel Dio Cassius de plebe homines fuissent, longe aliam illorum temporum historiam haberemus. Sed redeo in provinciam meam ut Josephum emendem. Veniunt ad Claudium legati petitum ut ab Senatu quam a praetorianis mi-

Digitized by Google

litibus imperium accipere malit, Antiq. 19. 3. 3. Εἰ δὲ ἀρχῆς ὀρέγοιτο, παρὰ τῆς βουλῆς δέχεσθαι διδομένην· αἰσιώτερον γὰρ καὶ εὐδαιμονέστερον χρῆσθαι τὸν μὴ μετὰ ὕβρεως ἀλλ' εὐνοίᾳ τῶν διδόντων παραλαμβάνοντα. Equidem corrigam: αἰδημονέστερον· χρήσεσθαι.

Antiq. 19. 4. 3 circumstant milites Senatum qui habetur in aede Jovis Victoris, cf. Preller. Myth. Rom. I p. 177. Electionem Senatui permittunt, modo imperium uni deferatur. Ὁρᾶν δὲ ἐκείνοις ἐπιτρέπειν ὅσις τοιαύτης προσασίας ἄξιος. Nonne ἐᾶν praestat?

Revocarat ad se rex Agrippa amicum quendam, quem propter importunitatem et oris licentiam aliquamdiu aula carere iusserat. Amicus revocatus vociferatur: πεπαῦσθαι νενόμικέ με τῆς παρρησίας, ἣν ἀπὸ ποιοῦ συνειδότος ἔχων νῦν βοήσομαι μᾶλλον; Lege: ἀπὸ τοὐμοῦ συνειδότος. Locus est in Antiq. 19. 7. 1. Alius erat qui itidem regem offenderat Antiq. 19. 7. 4: καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῷ ἢ προσεδόκησέ τις διηλλάττετο, ubi θᾶττον commendo.

Rex Agrippa Beryti ludos editurus ἑπτακοσίους ἄνδρας ἑπτακοσίοις μαχησομένους ἔπεμψε, Antiq. 19. 7. 5. Non misit rex gladiatores mille et quadringentos, sed septingenta paria et bini pugnaturi erant. Τούτους μὲν δὴ πασσυδὶ διέφθειρεν. Est haec lectio codicis Lugd. Batavi, quem Bekkerus sequitur; in reliquis libris est: τούτους μὲν δὴ πάντας συνδιέφθειρεν. Quid latet? Opinor πάντας σύνδυο διέφθειρεν.

Antiq. 19. 11. 2 vitiosa scriptura τοὺς ὠμομένους ὅρκους uti vides ducit ad ὀμωμομένους potius quam ad ὀμωμοσμένους. Itaque confirmatur quod hodie de vera forma suspicamur.

Inde ab morte regis Agrippae Josephus redit ad orationis simplicitatem, sunt autem in hoc postremo libro vicesimo, qui nunc sequitur, pauca tantum quae satis probabiliter corrigere potui. Veluti supplendum est Antiq. 20. 2. 1: θεοῦ προνοίᾳ καὶ ἀρχῆς (εὐτυχοῦς) τυχὸν καὶ τέλους εὐτυχοῦς τευξόμενον. Antiq. 20.

Digitized by Google

6. 2 Judaei Cumanum accusant παρασιωπήσαντα τὸν τῶν ἀνῃρημένων φόνον· sine sensu. Rescribam: παρολιγωρήσαντα.

Quam vellem Bulwerus cognovisset quod Josephus habet Antiq. 20. 7. 2 de Agrippa filio Felicis et Drusillae: ἀλλ' ὃν μὲν τρόπον ὁ νεανίας ἐκεῖνος σὺν τῇ γυναικὶ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν τοῦ Βεσβίου ὄρους ἐπὶ τῶν Τίτου Καίσαρος χρόνων ἠφανίσθη, μετὰ ταῦτα δηλώσω. Denique antequam finem operi imponat, narrat Josephus Antiq. 20. 9. 7 templum tandem perfectum fuisse: ἤδη δὲ τότε καὶ τὸ ἱερὸν ἐτετέλεστο iamque erat periculum ab operis, quorum erant duodeviginti millia, ne turbas in urbe concitarent, διὰ τὸ τὴν τροφὴν ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν ἐργασίας πορίζεσθαι. Nempe hoc modo pauperes alebantur ex sacro thesauro, καὶ γὰρ εἰ μίαν τις ὥραν τῆς ἡμέρας ἐργάσαιτο, τὸν μισθὸν ὑπὲρ ταύτης εὐθέως ἐλάμβανεν. Miror haec verba nondum adhibita fuisse ad interpretationem parabolae quam Matthaeus servavit 20. 1—15.

Venio ad Vitam 3, in qua cur tandem Neronis uxor Ποππηία dicitur, quae fuit, opinor, Ποππήα appellanda? Eodem modo Pompeius mihi Πομπῆος erit atque sic in similibus.

Non lubet ridiculo operi diu immorari, in quo vix tandem quaedam recte intelligere coepi, postquam cognovi quae Graetzius admodum docte disputat de dissensione inter Hillelitas et Schammaitas, quae tunc cum maxime flagrabat. Veluti nisi quis hoc sciat, quomodo umquam intelligere poterit quae Vit. 13 de oleo narrantur, quod Johannes Gisgalensis tam insano pretio vendidisse dicitur. Sed illuc redeo. Vit. 24 Josephus provocat ad pugnam Aebutium; hic autem pugnam detractat, κατεπέπληκτο γὰρ τὴν ἡμετέραν ἑτοιμότητα καὶ τὸ θράσος. Imo Josephus praedicat suam ἰταμότητα.

Admodum molestum est in tam confusa narratione gravibus corruptelis sensum saepe obscurari, ut vix dispicias quid tandem scriptor dicere voluerit. Veluti Vit. 25 Johannes Gisgalensis vult Galilaeis persuadere ut ab Josepho deficiant. Non paruerunt Sephorenses, οὐδετέρῳ γὰρ ἡμῶν προσεῖχον διὰ τὸ Ῥωμαίους ᾠῆσθαι

Digitized by Google

δεσπότας. Contra qui Gabara incolebant sese cum Johanne coniunxerunt. Interponitur autem de Tiberiade: Τιβεριεῖς δὲ τὴν μὲν ἀπόςασιν οὐκ ἐδέχοντο, καὶ αὐτοῦ δὲ συγκατένευον γενήσεσθαι φίλοι. Sed quantum video, scribere voluit Josephus Tiberienses in fide permansisse itaque scribam: οὐδὲ συγκατένευον. Post demum ibi quoque tumultuari coeptum est, Vit. 27.

Adventantibus praedonibus, ut domum incenderent, in qua forte Josephus degebat, ille unum de eorum numero intromitti iubet: παύσασθαι γὰρ οὕτως τῆς ὀργῆς αὐτοὺς ἔφην, Vit. 30. Cetera stulte ficta describere nihil opus est, ut intelligatur verum esse: παύσεσθαι γὰρ οὕτως ςῆς ὀργῆς αὐτοὺς ᾤμην. Stultius etiam est quod § 35 legitur, ubi Josephus Justo in memoriam revocat quod maritum sororis σωφρόνως κολάσειεν, equidem certe quovis pignore contendam factum id fuisse ὠμοφρόνως.

Vit. 39 verum est προνοήσεσθαι γὰρ αὐτὸς ἔφασκεν, non προνοήσασθαι. Deinde aliis multis minutis vitiis omissis § 49 scribendum est καὶ παρακαλέσειαν, non ὡς et in fine supplendum: εἴ τί (μοι) μὴ καλῶς πέπρακται. In § 63 παρεκάλουν ὀλίγον τῆς πόλεως πορρωτέρω μετὰ φίλων πολλῶν τε τῶν φυλαξόντων αὐτοὺς ἐλθεῖν. Lege ἄλλων. Contra § 65: βούλομαι δ' εἰπεῖν καὶ πρὸς ἄλλους Τιβεριεῖς, commendo: ἀλόγους. Denique § 69: πάντας ὑποχειρίους ἕξετε καὶ ὅσους ἰδίᾳ ἐπάξαι δυνήσεσθε αὐτῶν, fortasse verum est παταξαι, sed non est digna haec Josephi vita, cui multum operae tribuas.

Venio ad Bellum Judaicum et statim haereo Prooem. 5. Scripsit Josephus Graecis et barbaris: καὶ ἐγὼ μὲν ἀναλώμασι καὶ πόνοις μεγίςοις ἀλλόφυλος ὢν Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις τὴν μνήμην τῶν κατορθωμάτων ἀνατίθημι. Sed sunt quos Josephus contemnat: τοῖς δὲ γνησίοις πρὸς μὲν τὰ λήμματα καὶ τὰς δίκας κέχηνεν εὐθέως τὸ ςόμα καὶ ἡ γλῶσσα λέλυται, sed spernunt historiam, quae sine veritatis amore constare non potest. Habesne dicere qui sint illi γνήσιοι? Si non habes, perpende quod sequitur: τιμάσθω δὴ παρ' ἡμῖν τὸ τῆς ἱςορίας ἀληθές, ἐπεὶ παρ' Ἕλλησιν ἀμελεῖται. Itaque reponendum est, quod literarum duc-

Digitized by Google

tibus satis respondet: τοῖς δ' Ἕλλησι. Ridiculum est videre quomodo vanus promissor hic se extollat.

Quae vidi accurate exsequar, inquit Prooem. 6, τὰ δὲ προγενέσερα τῆς ἐμῆς ἡλικίας ἐπιδραμῶ συντόνως. Ferri illud ἐπιδραμῶ non potest, postquam Dindorfius ostendit, quam sit Josephus circa verborum formas accuratus. Scribendum est: ἐπιδραμών.

B. J. 1. 1. 2: ὧν περὶ τὴν πολιορκίαν ἔπαθεν, corrigo: παρά· sed non est operae pretium talia diligenter adnotare, quae attentum lectorem fugere non possunt. B. J. 1. 1. 4: τόν τε χῶρον ἐκάθηρε πάντα καὶ περιετείχισε καὶ τὰ πρὸς τὰς λειτουργίας σκεύη καινὰ κατασκευάσας εἰς τὸν ναὸν εἰσήνεγκεν, quia articulus hic servari non potest, lege κἄτα. B. J. 1. 2. 7 fames describitur in qua oppidani ἥψαντο καὶ τῶν ἀηθεςάτων, quia gulae dediti faciunt idem, reponam: τῶν ἀηδεςάτων.

B. J. 1. 3. 2 venit Antigonus ad fratrem Aristobulum ὡς ἐνῆν μάλιςα κεκοσμημένος, ubi repono κάλλιςα. Miror Bekkerum hoc non vidisse, quum idem vitium correxerit Vit. 3. B. J. 1. 8. 6: γνοὺς ἀνεχώρει ἐπὶ Μαχαιροῦντος, in eo contextu melius intelligam: ἀπογνούς. B. J. 1. 10. 6: οἱ νόμοι κτείνειν ἀκρίτως οὐκ ἀφιᾶσι, lege: κτείνειν ἀκρίτους οὐκ ἐφιᾶσι.

Gravius vitium est B. J. 1. 13. 6, in qua paragrapho praeterea confunditur Mariamme cum matre Alexandra: ἐπεβούλευε συλλαβεῖν, ἔξω τοῦ τείχους ἀπατήσας προελθεῖν, sed callidus hostis cavit ab insidiis. Vides stare non posse: ἀπατήσας? Quid reponendum? Nonne αἰτήσας? B. J. 1. 14. 2 supplebo: προσλαβὼν δὲ πένθους ὅσον (εἰκὸς) ἦν. B. J. 1. 15. 2: εἰς Ἰουδαίαν παρέβαλεν, malo παρενέβαλεν. B. J. 1. 15. 5 ἀμυνούμενος scribendum est, non ἀμυνόμενος. B. J. 1. 17. 1: τῶν πάλαι ςρατιωτῶν καλουμένων, ostendit participium καλουμένων esse hoc veteranorum militum quasi proprium nomen, unde scribam: τῶν παλαιςρατιωτῶν. Alibi, 1. 27. 4, legitur παλαιὸς ςρατιώτης et 2. 4. 1: τῶν πάλαι ςρατευσαμένων.

Digitized by Google

Sine sensu editur B. J. 1. 17. 8 de rege Herode, qui Hierosolyma obsidebat: διελὼν δὲ εἰς ἔργα τὴν στρατιὰν καὶ τειμὼν τὰ προάστεια τρία μὲν ἐγείρει χώματα, aut fallor aut scribendum: διελὼν δὲ εἰς τρία. Deinde legimus B. J. 1. 18. 5 Cleopatram avaram et impotentem mulierem fuisse, quae ab Antonio petierit ut sibi Herodis et Malichi vita concederetur. Vitam negavit Antonius, sed possessionum bonam partem Cleopatrae obtulit: μέχρι γοῦν τῶν προσαγμάτων ἐπινεύσας Ἀντώνιος, τὸ κτεῖναι μὲν ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ βασιλεῖς τηλικούτους ἀνόσιον ἡγεῖτο, κτέ. donec intellexero illud προσταγμάτων, latere credam: προσφαγμάτων.

B. J. 1. 19. 3 pro κατὰ γὰρ scribam καὶ γάρ, sed vide nunc B. J. 1. 20. 1. Verba sunt Herodis ad Caesarem Augustum post victoriam Actiacam. Equidem, inquit, confiteor me Antonii amicitiam comiter coluisse καὶ οὐδὲ τοῦτ' ἂν ὑπεσχειλάμην εἰπεῖν, ὅτι πάντως ἄν με μετὰ τῶν ὅπλων ἐπείρασας ἀχώριστον, εἰ μὴ διεκώλυσαν Ἄραβες. Accessit illud ἀχώριστον ex Codice Lugd. Batavo, quod quum nihil significet, Bekkerus omisit. Crediderim equidem scribendum esse: εὐχάριστον.

Herodes multas Graecorum urbes ornavit et sustentavit maioraque etiam tribuisset, nisi fuisset metu prohibitus ne δόξειεν ἐπίφθονος ἤ τι θηρᾶσθαι μεῖζον εὐεργετῶν τὰς πόλεις πλέον τῶν ἐχόντων, B. J. 1. 21. 12. Sed quid est illud ἐχόντων? Certa suppetit correctio: τῶν ἡγεμόνων. Non Graecos metuebat, vix servantes τὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ὑπορρέοντα λείψανα, sed fugienda erat invidia Romanorum praesidum. Ceterum possumus audacter affirmare haec omnia ex Nicolao fluxisse.

Etiam in hac literarum luce editur hodie B. J. 1. 23. 3: τὰς δὲ διαβολὰς ἰσχυρῶς ἀπεδύσατο pro ἀπελύσατο. Poterat tamen de Josephi usu constare ex B. J. 1. 27. 2: ἀπολύσεσθαι τὰς αἰτίας vel 4. 5. 4: ἀπελύσατο τὰς ἐπιφερομένας αἰτίας vel 2. 6. 2, ubi nescio quomodo Bekkerus correxit quod corrigere oblitus est, uti dixi, 1. 23. 3. In eadem paragrapho legimus dixisse Alexandrum, ὡς τῷ πατρὶ κτείνειν αὐτούς ἐστιν, εἰ δὴ προτίθεται τὸ ἔγκλημα, sed quia hoc plane nihil significat, recipi fortasse poterit mea coniectura πείθεται.

Digitized by Google

Nefarius Antipater sibi devincire studebat amitam Salomen, B. J. 1. 24. 2: *τὴν τηθίδα Σαλώμην, ὡς ἂν γαμετὴν οὖσαν, καθομιλῶν ἀεὶ καὶ παροξύνων.* Quod pauci negabunt, emendandum est: *συνετήν.* Aliquanto minus certum est quid sit scribendum B. J. 1. 24. 7. Prodierunt indices dixisse Alexandrum, *ὡς οὐκ ἐν Ἡρώδῃ δέοι τὰς ἐλπίδας ἔχειν, ἀναιδεῖ γέροντι καὶ βαπτομένῳ τὰς κόμας.* Dissimulabat aetatem Herodes et Alexandri verbis aculeus inesse debet, qui non inest in mero convicio: *ἀναιδεῖ.* Difficile est coniicere, quam lepide in patrem iocatus sit, sed poterit fortasse commendari *νεαλεῖ.* Ductus literarum non multum abludunt et ridere possumus *νεαλοῦς γέροντος* viridem sed simulatam senectutem. Idem si serio dicendum est, fuit Herodes *ὠμογέρων.* In eadem paragrapho requiro *ὡς δῆλον* pro *καὶ δῆλον.*

Archelaus Cappadox simulat esse se iratum filiae, quae Alexandro nupserat, B. J. 1. 25. 1. Vociferatur ut iram Herodis mitiget: *προσθήσω δὲ καὶ τὴν θυγατέρα μου τῷ καλῷ νυμφίῳ,* sed emendandum est: *προσθύσω.* B. J. 1. 26. 2 sunt quaedam fortasse non satis emendate scripta, sed malo tamen: *ὁ μόνος εὐγενὴς Ἀλέξανδρος καὶ τὸν πατέρα δι' εὐγένειαν ἀδοξῶν* quam *ἀγένειαν.*

In eadem paragrapho operae pretium est videre quomodo Josephus interdum, Herodotum credo imitatus, in indirecta oratione ab accusativis cum infinitivo ad nominativos delabatur. Ne nimis multa describenda sint, omitto omnia quae non sunt prorsus necessaria ad intelligendum quid velim. *Εὐρυκλῆς προσελθών, ἀντιδιδόναι τὸ ζῆν, ἔφασκεν, Ἡρώδῃ, τῶν εἰς αὐτὸν εὐεργεσιῶν, — πάλαι γὰρ ἐπ' αὐτὸν ἠκονῆσθαι ξίφος — Φάναι γὰρ τὸν Ἀλέξανδρον ὡς οὐκ ἀγαπᾷ βασιλεύσας αὐτὸς Ἡρώδης ἐν ἀλλοτρίοις — τιμωρήσειν γε μὴν αὐτὸν τοῖς Τρκανοῦ καὶ Μαριάμμης δαίμοσιν — περὶ μὲν γὰρ εὐγενείας ἑτέρων μνείας γινομένης* ΑΤΤΟΣ *ἀλόγως ὑβρίζεσθαι — κατὰ δὲ τὰς θήρας προσκρούειν μὲν* ΣΙΩΠΩΝ, ΕΠΑΙΝΕΣΑΣ *δὲ προσκρούειν* ΕΙΡΩΝ. Hinc, uti vides, difficile est non suspicari itidem esse legendum: *τιμωρήσειν γε μὴν αὐτός.* Similiter nominativus usurpatur Bell. Jud. 1. 30. 3: *ἐρρήθη δὲ παρὰ πάσαις — πολλάκις τὸν Ἀντίπατρον εἰπεῖν, ὡς αὐτὸς μὲν εἴη πολιὸς ἤδη, νεάζοι δὲ καθ'*

Digitized by Google

ἡμέραν ὁ πατήρ, φθάσαι δ' ἂν τάχα καὶ ΤΕΛΕΤΤΗΣΑΣ, πρὶν ἄρξασθαι βασιλείας ἀληθοῦς, nam φθάσαι infinitivus hic est, non optativus. Hinc quod post breve intervallum sequitur: ἀφῃρῆσθαι δὲ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τὴν ἐπὶ τέκνοις ἐλπίδα, malo equidem αὐτὸς rescribere. Nempe syntacticum vitium non curat Josephus, modo perspicue scribat et duo loci quos supra posui aliquam excusationem habent, sed etiam longius est progressus B. J. 5. 9. 3, ubi refert quomodo ipse civibus auctor fuerit ut se Romanis dederent: καὶ νῦν Καίσαρα βούλεσθαι δεξιὰν αὐτοῖς παρασχεῖν· οὐ γὰρ ἂν σῶσαί τινα βίᾳ ΛΑΒΩΝ τὴν πόλιν. Alibi non dubium est, quin librariorum errores nos ludificentur. Veluti Antiq. 14. 1. 2 est sane verum: ἐπὶ τῷ βασιλεύειν μὲν Ἀριστόβουλον, αὐτὸς δὲ ζῆν ἀπραγμόνως, καρπούμενος ἀδεῶς τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ κτῆσιν, non αὐτὸν — καρπούμενον, sicuti recte legitur Antiq. 2. 14. 5: Μωυσῆς δὲ οὐκ ἔτι αὐτὸς ποιήσεσθαι περὶ τούτων λόγους ἔφησεν, αὐτὸν δὲ ἐκεῖνον παρακαλέσειν τοῖς Ἑβραίοις ἀπελθεῖν. Corrigendi sunt praeterea loci qui inveniuntur Antiq. 14. 15. 7 et 16. 9. 3, alii fortasse.

B. J. 1. 27. 1: ἐγγράφως τὰς μηνύσεις φέροντας, dicitur hoc nisi fallor, ἐγγράφους. Gravius est quod offendit Bell. J. 1. 30. 6: ἵνα μὴ καὶ καθ' ᾅδου φέροιμι τὸν ἀλάστορα, ubi verum est τρέφοιμι. B. J. 1. 31. 1 pro μετεπέμπετο reponendum est μετεπέπεμπτο. In Antipatri verbis Antiq. 1. 32. 3 quanto elegantius erit: εἰ δ' ἐξωλέστατος πάντων ἀνθρώπων ἐγενόμην καὶ θηρίου ψυχὴν ἔχων ἀνημέρου, πάτερ, οὐκ ἂν ταῖς σαῖς εὐεργεσίαις ἐκηλήθην quam ἐνικήθην. Deinde quod brevi post sequitur: μέμνησο δὲ ὡς οὐχ ἑκὼν ἔπλεον, ἐπισάμενος τὴν ἐμφωλεύουσαν τῇ βασιλείᾳ κατ' ἐμοῦ δυσγένειαν, neque τῇ βασιλείᾳ recte huc quadrat, neque τοῖς βασιλείοις, quod ex Codice Lugd. Batavo Bekkerus arripuit. Corrigam equidem: τῆς Σαλώμης. Nempe verum id erat, incurrisse Antipatrum in odium Salomes, sed quod dicit invitum se in Italiam profectum esse, id mentitur: vide modo B. J. 1. 29. 2: δεδοικὼς ἐπιτηροῦσαν τὴν Σαλώμην, πραγματεύεται διὰ τῶν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας φίλων τὴν εἰς Ῥώμην ἀποδημίαν αὐτῷ. Omnia in regia fiebant nutu Salomes et si quos perdere volebat pessima mulier, habebat fratrem in omnibus obnoxium.

Digitized by Google

Bell. 1. 33. 5 de Herode moribundo legimus: ἐκλύει δὲ τοὺς ὀφθαλμούς, quia hoc nihil significat et praeterea statim aoristus sequitur, scribam: ἔκλεισε, sicuti Sophocles dixit: βλέφαρα κέκλῃται δ' ὡς καπηλείου θύρα. Bell. 1. 33. 7: περιαθρήσας μή τις ὁ κωλύων εἴη, requiritur: κωλύσων.

B. J. 2. 1. 3: οὐ μὴν Ἀρχελάῳ δίχα Φόνου καθεκτὸν ἔτι τὸ πλῆθος ἐφαίνετο, malo Φόβου. B. J. 2. 6. 2: εἰς τοῦτο μέντοι ταπεινότητος ἐκ τοῦ δυσυχεῖν ἔθους προελθεῖν, intelligam: τὸ ἔθνος, vel si id forte mavis: τοὔθνος. In paragrapho de Essenis B. J. 2. 8. 13 tria vitia odoror. Sunt inter eos qui uxores habeant; quodsi omnes coelibes permanerent, ἐκλιπεῖν ἅπαν τὸ γένος τάχιστα, sed in ea sententia particula ἂν non potest abesse. Illi autem δοκιμάζοντες τριετίᾳ τὰς γαμετάς, ἐπειδὰν τρὶς καθαρθῶσιν εἰς πεῖραν τοῦ δύνασθαι τίκτειν, οὕτως ἄγονται. Quid hoc est τριετίᾳ? Latere dixerim: εὐεξίᾳ. Deinde: ταῖς δ' ἐγκύμοσιν οὐχ ὁμιλοῦσιν, ἐνδεικνύμενοι τὸ μὴ δι' ἡδονὴν ἀλλὰ τέκνων χρείαν γαμεῖν, sed hoc dicitur: τέκνων χάριν.

Satis certa correctio est B. J. 2. 10. 4: πολεμήσει δὲ ὑμᾶς ὁ πέμψας ἐμέ, οὐκ ἐγώ· nam Petronius dixerat: ἀπολεῖ. B. J. 2. 11. 4 sunt regis Agrippae ad Claudium verba: ὅτι εἰ μὴ κατάσχοι τὴν ὁρμὴν τῶν ἐπὶ τοὺς εὐπατρίδας κελυσσηκότων, ἀπολέσας δὲ δι' οὓς τὸ κρατεῖν ἐςὶ περίοπτον, ἐρημίας ἔσοιτο βασιλεύς, sed intelligam περιπόθητον. Bell. J. 2. 13. 3: ἕτερον εἶδος λῃςῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπεφύετο· Graece hoc dici ἐπεφύετο, dicebam nuper ad Herodotum 3. 159. Etiam Josephus ita loquitur. Vide modo Bell. J. 1. 10. 6: καθ' ἑαυτοῦ βασιλεῖς ἐπιτρέφων, Antiq. 2. 9. 3: σπάνει τῆς ἐπιτραφησομένης νεότητος, Antiq. 18, 9. 2: βουληθεὶς ἐπιφυομένους κωλῦσαι.

Post seditionem demonstrant sacerdotes Gessio Floro difficilem esse sontium investigationem, B. J. 2. 14. 8, ἐκάςου μετανοοῦντός τε καὶ δὲ ἃ δέδοικεν ἀρνουμένου. Parum prodest cum Bekkero scribere: δι' ἃ δέδοικεν· intelligi poterit: καὶ δὴ καὶ ἃ δέδρακεν. Sed ultro fateor certiorem medicinam adhiberi posse B. J. 2. 16. 4: Λακεδαιμόνιοι μετὰ Θερμοπύλας καὶ Πλαταιὰς καὶ τὸν ἐρευνήσαντα τὴν Ἀσίαν Ἀγησίλαον ἀγαπῶσι τοὺς αὐτοὺς δεσπότας, nam ibi verum est εἰρηνεύσαντα, si-

Digitized by Google

cuti paulo post sequitur: τεσσαράκοντα νῆες μακραὶ τὴν πρὶν ἄπλωτον καὶ ἀγρίαν εἰρηνεύουσι θάλασσαν, vel B. J. 4. 8. 1: προειρηνεύσας τὰ κατὰ τὴν ἀνατολήν vel B. J. 5. 6. 3: τὰ μάλιστα τῆς πόλεως εἰρηνευομένης.

Bell. Jud. 2. 17. 3. Quam vellem Josephus hic scripsisset paulo apertius. Nisi Talmudistas adeas de dissensione quae tunc maxime flagrabat inter Hillelitas et Schammaitas, eorum quae hic traduntur, ne minimam quidem partem intelliges. Mihi Graetzii opus utilissimum fuit et aliis quoque erit, uti arbitror.

Tria vitia corrigenda esse video B. J. 2. 17. 9. Καὶ τοὺς πύργους ἐπισχόντες οἱ στασιασταὶ παρεφύλαττον μή τις τῶν στρατιωτῶν διαφύγῃ. Corrigendum est περισχόντες et διαφύγοι. Sed multo gravior error est in verbis quae sequuntur, ubi adhortantur sanam partem populi ne libertatem prodant οἰκείῳ δήμῳ· sine sensu. Emenda: εἰκαίῳ δήμῳ. Vide modo B. J. 4. 5. 3: τὸ μὲν εἰκαῖον ἐφ' οὗ καταληφθείη τόπου, διεφθείρετο.

Praeter mentem scriptoris editur B. J. 2. 18. 7: Οἱ μὲν οὖν λοιποὶ φεύγοντες διεφθάρησαν· τρεῖς δὲ ἄνδρας συλλαβόντες ἔσυρον ὡς ζῶντας καταφλέξοντες. Exceptis igitur illis tribus, reliqui evaserunt, nec διεφθάρησαν, sed διεσπάρησαν.

B. J. 3. 3. 5 οὐκ ἀσκόπως Hierosolyma appellarunt regionis umbilicum, sed malo: ἀσόχως. B. J. 3. 5. 4: ἐφ' ὕσπληγγος ἐξορμᾶν dicendum fuit ἀφ' ὕσπληγγος. B. J. 3. 6. 2 describitur agmen Romanum: τούτοις ἀφ' ἑκάστης ἑκατονταρχίας ἠκολούθουν δέκα, τήν τε αὐτῶν σκευὴν καὶ τὰ μέτρα τῆς παρεμβολῆς φέροντες. *Vallos* significat, quos πρέμνα potuit appellare. Vide modo Polybium 18. 1. 6: οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες τοῦτον ἡγοῦνται χάρακα βέλτιστον, ὃς ἂν ἔχοι πλείστας ἐκφύσεις καὶ μεγίστας πέριξ τοῦ πρέμνου.

Dubito verumne sit quod invenio B. J. 3. 7. 4 nihil esse in bello ἀνάγκης μαχιμώτερον, nam ἀλκιμώτερον id mihi dicendum videtur, sicuti recte dicitur 3. 7. 18 nihil esse ἀλκιμώτερον τῆς ἀπογνώσεως. B. J. 3. 9. 1 rogant omnes Vespasianum ut poenam ab Josepho repetat, sed Imperator rem ἐξέ-

Digitized by Google

λύσεν ἡσυχίᾳ· malim sane ἐξένευσεν scribere. Nempe Judaei Josephum odisse coeperunt, postquam cognoverunt eum superesse καὶ παρὰ Ῥωμαίοις ὄντα καὶ πρὸς τῶν ἡγεμόνων ἢ κατ' αἰχμαλώτου τύχην περιέπεσθαι, B. J. 3. 9. 6. Hic Bekkerus cum duobus Codicibus πλέον inseruit, sed facile obtinebo inserendum esse ἄμεινον post ἡγεμόνων. Corruptelae origo fuit τὸ ὁμοιοτέλευτον.

Legitur B. J. 4. 2. 3 quomodo Johannes Gisgalensis salvus Hierosolyma evaserit, ἐδεδοίκει δὲ ἐγκαταλειφθῆναι παραχρῆμα τῆς πόλεως ἀλούσης, quod necessario scribendum erit ἐγκαταληφθῆναι. Similiter non minus certo reponendum est καταληφθέντας B. J. 4. 7. 2, sed hoc Bekkerus occupavit emendare. B. J. 4. 3. 10: καθοπλιζομένων ἠρεμοῦντες καθ' ἑαυτῶν ἐπεσρέψατε τὰ ὅπλα, dicendum hoc est, nisi fallor, ἐπεθρέψατε. Supra quoque hoc verbum attigi. Ecce alia exempla B. J. 4. 3. 10: τὸ πλῆθος αὐτοῖς ἐπιτρέφεται καθ' ἡμέραν. B. J. 6. 6. 2: ἐκ τῆς ἡμετέρας πραότητος τὴν τόλμαν ἐπεθρέψατε. Itidem fortasse corrigendum est B. J. 4. 2. 1: τά τε σώματα καὶ τὸ πρόθυμον ὑποθρέψειν οἰόμενος ἐπὶ τοὺς μέλλοντας ἀγῶνας, sed nihil definio.

Nihil significat B. J. 4. 3. 10: εἰ ἑτοίμους δεῖ τοῖς πράγμασι τὰς κλήσεις ἐφαρμόζειν et tuto id scribere poterimus: ἑτύμους. B. J. 4. 3. 12: ἀθέμιτον δ' ἡγεῖτο μὴ προηγνευκὼς εἰσάγειν τὸ πλῆθος, etiam Bekkerus oblitus est corrigere προηγνευκός. B. J. 4. 4. 1: καθάπερ εἰς ἑορτὴν εἰς τὰς παρατάξεις ἐπειγόμενον, alterum εἰς Josephus eleganter omittere solet. B. J. 4. 4. 3 orator invehitur in Zelotas eosque appellat ἀθύρματα καὶ καθάρματα τῆς χώρας ὅλης· non sequar Lowthium corrigentem λύματα, nam propius abest φθάρματα, quo vocabulo Josephus iterum utitur B. J. 5. 10. 5.

Dele coniunctionem καί B. J. 4. 6. 1: τάχιον καὶ τῆς ἐπινοίας, sicuti recte legitur B. J. 4. 10. 6 et B. J. 4. 4. 2: τάχιον τοῦ παραγγέλματος. B. J. 4. 7. 4 supple: λαβόντες δὲ εἰς ἐπιτήδειον (τόπον). B. J. 4. 8. 1: περὶ ὧν ἐν ἀκριβεσέροις ἀναγέγραπται, corrigendum: ἐν ἄλλοις ἀκριβέσερον. B. J. 4. 8. 3: ἀγγεῖον κεράμου, lege: κεραμοῦν. Denique B. J. 4.

Digitized by Google

10. 5: τοῖς ἄντικρυς ἔρχεσιν ἀμφηγνυμένον, malim ἀμφιρρηγνύμενον, quam id quod Bekkero placuit ἀμφαγνυμένον.

Offendit B. J. 5. 2. 4: μάλιστα δὲ τοὺς ἐν ἕθει συντάξεως ὄντας καὶ μετὰ κόσμου καὶ παραγγέλματος πολεμεῖν εἰδότας, ἀταξία φθάσασα θορυβεῖ, in tali sententia scripsissem equidem: εἰωθότας. B. J. 5. 4. 2: ἐπ' οὐκ ὀλίγον προῆλθον καὶ τέταρτον περιοικηθῆναι λόφον, lege ὡς, quomodo saepe errari vidimus. Non minus facile est B. J. 5. 5. 1: τοῦ δὲ βασιλέως Σολομῶνος — τὸ κατ' ἀνατολὰς μέρος ἐκτειχίσαντος, εἶτ' ἐτέθη μία σοὰ τῷ χώματι, nam ibi verum est ἐπετέθη. B. J. 5. 7. 3: καὶ μὲν τὰς συμπλοκὰς ἠττῶντο, lege: κατά et in iis quae continuo sequuntur: προσῆν δ' ἐλπὶς ἔτι σωτηρίας, ἣ καὶ Ῥωμαίοις τοῦ ταχέως κρατήσειν, corrigo: ὡς καὶ Ῥ.

B. J. 5. 9. 3 Josephus iussu imperatoris muros circumiens iussit civibus parcere et sibi et patriae neque γενέσθαι πρὸς ταῦτα τῶν ἀλλοφύλων ἀπαθεςέρους, ubi intelligam ἀπηνεςέρους. Contra recte legitur B. J. 5. 9. 4: ἄτεγκτοι καὶ λίθων ἀπαθέςεροι. Credit Josephus κατὰ ἔθνος τὸν θεὸν ἐμπεριάγοντα τὴν ἀρχὴν νῦν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας εἶναι, ubi verum est ςῆναι, sicute recte legitur B. J. 5. 9. 4: ἔγωγε πεφευγέναι μὲν ἐκ τῶν ἁγίων οἶμαι τὸν θεόν, ἐςάναι δὲ παρ' οἷς πολεμεῖτε νῦν. In eadem paragrapho: τήν τε Σιλωὰμ ἐπιλιποῦσαν ἴςε καὶ τὰς ἔξω τοῦ ἄςεος ἁπάσας, ὥςε πρὸς ἀμφορεῖς ὠνεῖσθαι τὸ ὕδωρ, praestat sane ὠνεῖσθε, sed vide supra ad Antiq. 18. 4. 3.

B. J. 5. 11. 2 legendum est ἐργάσεσθαι non ἐργάσασθαι. B. J. 5. 12. 1: μέχρι μὲν γὰρ νῦν κατάσπασμα Ἰουδαίοις τῆς ςρατιᾶς συμπεπλέχθαι, lege: ἀπόσπασμα. B. J. 5. 13. 1: φονευθεῖσιν ἐναπεσφάγη τοῖς παισίν, lege ἐπαπεσφάγη. B. J. 5. 13. 2: τοὺς λοιποὺς τῶν ὑποτεταγμένων ἄλλων ἀλλαχόσε διέπεμπεν, lege: ἄλλον. B. J. 5. 13. 5 pro ἐρευνήσοντας lege ἐρευνήσαντας et ubi talium corruptelarum finem inveniam?

Non poterit fortasse usquam dilucidius apparere quam nihil cogitet Josephus quid scribat quam ex collatione locorum, quos nunc indicabo. In obsessa urbe omnia insano pretio venibant. Credo id et dabo testimonia. Bell. J. 5. 10. 2: πολλοὶ δὲ λάθρα

Digitized by Google

τὰς κτήσεις ἐνὸς ἀντηλλάξαντο μέτρου πυρῶν μέν, εἰ πλουσιώτεροι τυγχάνοιεν ὄντες, οἱ δὲ πενέστεροι κριθῆς, sed oblivisci videtur bonus Josephus, neminem hoc plus semel facere potuisse. Post tamen legimus, Bell. J. 5. 13. 7 τοῦ σίτου τὸ μέτρον πραθῆναι ταλάντου et dixeris omnia facta paulo viliora. Sed saeviente fame tandem, B. J. 6. 3. 3 τροφὴ ἦν καὶ χόρτου τισὶ παλαιοῦ σπαράγματα· τὰς γὰρ ἶνας ἔνιοι συλλέγοντες, ἐλάχιστον ἅθμὸν ἐπώλουν Ἀττικῶν τεσσάρων. Itaque constat, quod etiam absque Josepho nullo negotio nobis persuaderemus, in obsessa urbe omnium rerum summam fuisse caritatem. Quid tamen legimus B. J. 5. 13. 4? πολὺ πλῆθος ἐν τῇ πόλει χρυσοῦ· δώδεκα γοῦν Ἀττικῶν ὠνοῦντο τὰ πρότερον ἰσχύοντα πέντε καὶ εἴκοσιν. Quam miror esse qui ad tam absurdas narrationes conniveant.

B. J. 6. 2. 10 provocat nescio quis Judaeus Romanos ad certamen singulare; eques autem Romanus βδελυξάμενος αὐτοῦ τά τε ῥήματα καὶ τὸ αὔθαδες, εἰκὸς δὲ καὶ πρὸς τὴν βραχύτητα τοῦ σώματος αὐτὸν ἀσκέπτως ἐπαρθῆναι, προπηδᾷ. Nonne verum est εἰκάσας? Bell. 6. 3. 1: τὸ μεταξὺ τῶν δοκῶν καὶ τῆς ὑπ' αὐτῆς ὀροφῆς, lege ἐπ' αὐτῆς. B. J. 6. 3. 5 pro μὴ παθοῦσιν reponendum μὴ πάθωσιν. B. J. 6. 6. 2: προσκαλοῦνται τὸν Τίτον εἰς λόγους, dicitur hoc προκαλοῦνται. Denique B. J. 6. 9. 3: πολλοὶ δὲ καὶ σὺν εἴκοσιν ἀθροίζονται, scribendum hoc est συνείκοσιν et vide quomodo supra emendaverimus Antiq. 19. 7. 5.

Scribit Josephus B. J. 6. 10. 1 quis Hierosolyma condiderit. Fuit Cananaeorum rex — Melchisedek is dicitur — qui primus urbem consecravit καὶ τὸ ἱερὸν πρῶτος δειμάμενος Ἱεροσόλυμα τὴν πόλιν προσηγόρευσε, Σόλυμα καλουμένην πρότερον. Itaque verum est quod Jostius scribit in libro de historia Israelitarum I 71, Josephum libros suos, postquam in lucem edidisset, postea non relegisse. Delevisset certe malesanam etymologiam, quam ipse Apioni exprobrat in extremo primo libro.

Decimam legionem Titus οὐκέτι ὑπὸ τὸν Εὐφράτην ἀπέστειλε, B. J. 7. 1. 3. Malo autem ἐπί. Itidem B. J. 7. 2. 2: Σίμωνα μὲν ὑπὸ τοῖς μάλιστα μισοῦσι πολεμίοις ἐποίησεν ὁ θεός et in Eleazaris verbis B. J. 7. 8. 6: μετὰ δουλείας ἑλόμενοι τιμωρίας ἀνη-

Digitized by Google

κέσους, εἰ ζῶντες ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐσόμεθα, malo eandem praepositionem ἐπί.

Credo ab victoribus saevitum fuisse in miseros Judaeos, sed mihi non minus persuasum est, Josephum in gentis suae miseriis describendis, non temperavisse ab exaggeratione. Veluti incredibile est quod legimus B. J. 7. 3. 1: ὁ γὰρ ἀριθμὸς τῶν ἔν τε ταῖς πρὸς τὰ θηρία μάχαις καὶ τῶν ΚΑΤΑΠΙΜΠΡΑΜΕΝΩΝ, ἔν τε ταῖς ἀλληλοκτονίαις ἀναιρουμένων, πεντακοσίους ἐπὶ τοῖς δισχιλίοις ὑπερέβαλε. Numquid aliud hic fortasse latet?

B. J. 7. 4. 2 de Germanis agitur qui ab Romanis defecerant. Defectionis autem auctores fuisse dicuntur Κλασσικός τις καὶ Οὐιτέλλιος. Classicum novi ex Taciti Historiis, sed inter Germanos Vitellium non novi. Claudium Civilem, opinor, nominavit, sed non satis apparet quomodo hoc nomen Graecis literis scribendum sit. Fortasse verum est Κιουίλιος et conferendae sunt Codicum lectiones. Sed est sane certius scribendum esse B. J. 7. 5. 3: ὅσον τοῖς ὀφθησομένοις μόνον εἰς πάροδον ἀναγκαῖον καταλιπόντες, non ἀναγκαίαν.

B. J. 7. 5. 5 describitur magnificentia triumphi. Ἡ τέχνη δὲ καὶ τῶν κατασκευασμάτων ἡ μεγαλουργία τοῖς οὐκ εἰδόσι τὰ γινόμενα, τότε ἐδείκνυεν ὡς παροῦσι. Imo ἰδοῦσι. Nusquam Josephus magis dignus est quem contemnas, quam in ea ambitiosa delineatione triumphi, quem ipse sustinuit spectare. Triumphat propemodum ipse, dum narrat Simonem Giora in Tulliano strangulatum fuisse. Unum ei deerat, quod Romani pepercerunt Johanni Gisgalensi.

Denique fugisse dicitur Commagenes rex Antiochus πᾶσαν τὴν βασιλείαν ὡς εἶχεν ἐπὶ σχήματος καταλιπών, sed vide an non praestet ἐπ' ὀχήματος.

Ἐμοὶ μὲν δὴ μέχρι τοῦδε γεγράφθω, τὰ δὲ λοιπὰ ἴσως ἄλλῳ μελήσει.

Amstelodami
d. 6 m. Decembris 1884.

Digitized by Google

DISQUISITIONES

DE PRONOMINUM PERSONALIUM FORMIS HOMERICIS.

SCRIPSIT

J. VAN LEEUWEN Jr.

(*Continuantur ex Tom.* XIII. *pag.* 221.)

II. DE PRONOMINUM PERSONALIUM NUMERO DUALI.

§ 1. *De nominativi et accusativi formis.*

Quum hactenus via trita nobis progredi licuerit, iam aliquid novi est audendum. Nempe in casu accusativo, ut ab hoc ordiar, vetustas formas dualis numeri apud Homerum has esse contendo:

primae personae ἄμμε,
secundae personae ὔμμε,
tertiae personae σφε.

Quae formae ad pluralem numerum referri solent, parum tamen recte. Neque enim terminatio -ε in aliorum nominum plurali numero reperitur, cum duali sit propria, neque formarum ἄμμε ὔμμε σφε potestas fuit *nos vos eos*, sed *nos ambos*, *vos ambos*, *eos ambos*. Claro id apparebit si referamus locos ubi leguntur, initio facto ab Iliade.

H 292, 378, 397 } εἰς ὅ κε δαίμων | ἄμμε διακρίνῃ, de *binis exercitibus* sibi oppositis dictum est.

Digitized by Google

K 346: εἰ δ' ἄμμε παραφθήῃσι πόδεσσι nempe *Ulyxem et Diomedem.*

Ξ 62: πτόλεμον δ' οὐκ ἄμμε κελεύω | δύμεναι nempe *Nestorem et Agamemnonem.*

X 219: οὔ τοι νῦν ἔτι γ' ἔστι πεφυγμένον ἄμμε γενέσθαι nempe *Achillem et Minervam;* praecedit δῄωσαντε.

Ω 355: τάχα δ' ἄμμε διαρραίσεσθαι ὄΐῳ nempe *Idaeum Priamumque.*

Ψ 411: οὐ σΦῶιν κομιδὴ παρὰ Νέστορι ποιμένι λαῶν
ἔσσεται, αὐτίκα δ' ὔμμε κατακτενεῖ ὀξέϊ χαλκῷ

sic *binos suos equos* increpat Antilochus; videmus in praecedenti quoque versu dualem usurpari, sequitur autem -σαντε et -ετον.

Λ 110: σπερχόμενος δ' ἀπὸ τοῖιν ἐσύλαε τεύχεα καλά,
γιγνώσκων, καὶ γάρ σΦε πάρος παρὰ νηυσὶ θοῇσι
ἔγγιδ', ὅτ' etc.

hic σΦε de fratribus *Iso* et *Antipho* adhibetur, et hic quoque, ut in loco priore, dualem praemitti (τοῖιν) videmus.

Uno solo loco σΦε de pluribus dicitur:

T 265: πολλὰ μάλ', ὅσσα διδοῦσιν ὅ τις σΦ' ἀλίτηται ὀμόσσας, nisi ibi sit dativus σΦι, quod fere puto; itemque semel in Iliade ἄμμε reperitur de pluribus dictum, versu notissimo:

A 59: Ἀτρεΐδη, νῦν ἄμμε πάλιν πλαγχθέντας ὄΐῳ etc., nisi quis ad solos Agamemnonem Achillemque referre velit, quod minime suaserim. De versu denique Σ 268, utpote spurio, loqui inutile est, nisi quod in pronomine ἄμμε male adhibito novum fraudis indicium potest inveniri:

εἰ δ' ἄμμε κιχήσεται ἐνθάδ' ἐόντας, nempe Achilles Troianos.

Transeamus ad Odysseam. In qua σΦε bis invenitur, utroque autem loco numeri dualis obtinet notionem manifestam:

θ 271: ὅ σΦ' ἐνόησε μιγαζομένους (-νω?) Φιλότητι nempe *Martem et Venerem,*

Φ 206: ἑξαῦτίς σΦε τέπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπε nempe *Eumaeum et Philoetium.* Bis sequitur σΦῶιν.

Contra ἄμμε et ὔμμε in Odyssea aliquoties de pluribus personis adhibita reperiuntur: ι 404 ἄμμε dicitur de cunctis Cyclopibus, κ 209 et μ 221 de Ulyxis militibus, χ 73 de procis Penelopes, ν 357 ὔμμε de Nymphis usurpatur, denique σ 407 et ω 109

Digitized by Google

de omnibus procis, ita ut appareat illum, a quo septem hi versus aut facti aut mutati sunt, pro accusativis numeri pluralis illas formas habuisse. Sed satis patet opinor ex caeteris locis quos attulimus, olim poetas eodem sensu, quo posteri *αὐτώ* dicebant, *σφε* dixisse, et *ἄμμε ὔμμε* aliquando idem significasse quod *νῶι σφῶι*, neque dubito igitur quin recentioris aevi sint versus Odysseae hanc legem migrantes.

Atqui, cum mature in iis formis errari coeptum sit, suspicio oritur, hic illic obliteratas esse. Videamus K 281.

Pro se socioque Diomede, — nam pro se solo eum verba facere, non persuasit Naberus in Quaest. Hom., — pro se socioque igitur Ulyxes sic precatur:

δὸς δὲ πάλιν ἐπὶ νῆας ἐϋκλείας ἀφικέσθαι.

Omnino legendum esse arbitror:

δὸς δὲ πάλιν ἐπὶ νῆας ἐϋκλεΐ' ἄμμ' ἀφικέσθαι.

Ex literae *sigma* forma reclinata, qualis in antiquissimis monumentis cernitur, consimilis literae M, origo huius vitii facile explicari potest. Eadem confusio nocuit versibus *θ* 340 et *ι* 520, ut alibi vidimus (Cap. I, § 1).

Aliis autem locis, ubi excidere non poterat pronomen salvo metro, formas *νῶι* vel *νώ*, *σφῶι* vel *σφώ*, quae recentioribus melius notae essent, in textum irrepsisse, cum olim *ἄμμε* vel *ὔμμε* recitaretur, et per se satis est verisimile, et effici posse puto ex versus Θ 428 initio parum modulato: *νῶι ἐῶ* etc. Ante Aristarchum enim h. l. *νῶιν* legebatur, ut testantur scholia; quod ex eodem fonte est cui *ψ* 52 *σφῶιν* pro *σφῶι* debetur, et in versu spurio Π 99 mirificum illud *νῶιν δ' ἐκδῦμεν ὄλεθρον*: scilicet olim grammatici, inter quos Zenodotum fuisse mireris, serio putabant *νῶιν σφῶιν* etiam in nominativo et accusativo dici posse. Aristarchus autem quod respuit tam portentosum errorem, neque Θ 428 toleravit genitivum accusativi loco, optime egit; videndum tamen, fueritne vera lectio *ἄμμ' ἐάω*, nam in vulgata admodum displicet quatuor vocalium *ωιεω* concursus; praeterea forma contracta *ἐῶ* recentior est et parum Homerica, forma trisyllaba *ἐάω* antiquior et quatenus fieri possit poetae vindicanda.

Sed hanc quaestionem in praesentia mittamus; complures enim locos, ubi accusativum *ἄμμε* vel *ὔμμε* vel *σφε* restituendum esse

Digitized by Google

apparet, mox tractabimus [1]). Nunc vero aliud est rogandum. Vidimus δυϊκά esse ἄμμε ὔμμε σφε; sed non nisi accusativi loco reperiuntur: fueruntne etiam in nominativo casu adhibita? Constanter enim, ut nemo nescit, in numero duali una eademque est forma nominativi et accusativi.

Quod si negandum esset nominativi quoque vim obtinuisse ἄμμε ὔμμε σφε, non tamen inde sequeretur falso eas formas a nobis duali numero assignari; nam etiam forma σφωέ, quae quin ad dualem pertineat nemo opinor dubitaturus est, apud Homerum non nisi accusativo casu adhibita reperitur. Sed minime est negandum; contrarium enim certo ut equidem arbitror indicio potest effici ex theomachiae quodam loco, Φ 432 sq. Ibi Minerva de se ipsa et Iunone ita loquitur:

τῷ κεν δὴ πάλαι ἄμμες ἐπαυσάμεθα πτολέμοιο
Ϝιλίου ἐκπέρσαντες ἓϋ κτίμενον πτολίεθρον.

Siccine vero dea, de grammatica secura? ἐκπέρσαντες dicit de duabus feminis? Non crediderim Olympios, qui πάντα ϝίσασι, ignorare discrimen generis masculini et feminini, et commode venit in mentem Euripideum illud εἰ θεοί τι δρῶσιν αἰσχρὸν οὐκ εἰσὶν θεοί. Quid igitur agimus? Numquid scribimus ἐκπέρσασαι? Minime, nam si recordamur in caesura hiatum concessum esse, longe facilior et probabilior se offert correctio, quam si quis sit aspernaturus, velim prius secum reputet ipsam formam ἄμμες in Iliade non nisi hoc uno versu superesse:

τῷ κεν δὴ πάλαι ἄμμε ἐπαυσάμεθα πτολέμοιο
Ϝιλίου ἐκπέρσαντε ἓϋ κτίμενον πτολίεθρον.

Patet, dualem et requiri et a vetere poeta fuisse adhibitum, et ἄμμε etiam nominativi locum obire posse; quod dum posteri vitiosum censent et hiatus usque quaque explere student, turpiter deformaverunt sententiam bis inserta litera sigma, cui iam non erat locus [2]). Sin quis adhuc dubitat, adeat mihi Hesiodi

---

1) In paucis notabilis est ὀ 178, de quo pag. 420 dicetur.

Praeterea videantur: A 8 (pag. 412), A 574 (pag. 413), E 151 (pag. 421), K 140 (pag. 421), K 546 (pag. 412), O 146 (pag. 413), O 155 (pag. 413), θ 315 (pag. 421), θ 317 (pag. 412), ν 269 (pag. 420), ρ 212 (pag. 421), φ 198 (pag. 420).

2) Haud inutile fuerit contulisse versum Θ 378, cui graviorem etiam perniciem attulit eadem causa:

γηθήσει προφανείσας (ϝ)ιδὼν ἐς δοῦπον ἀκόντων,

Digitized by Google

Scut. vs. 87, ubi de se et Iphicle haec Hercules dicit ad Iolaum:

τάχα δ' ἄμμες ἐπιπλομένων ἐνιαυτῶν
γεινόμεθ' οὔτε φυὴν ἐναλίγκιοι οὔτε νόημα,
σός τε πατὴρ καὶ ἐγώ.

Potestne dubium esse quin ἄμμε περιπλομένων legendum sit? Ipsum metrum hoc ita probat ut nulli alii pronomini hic locus sit, et iam Guietum id intellexisse video; nihil enim est ἐπιπλομένων pro περιπλομένων, et merus scribarum error nos ludificat, qui unde ortus sit ostendi potest: AMEΓΕΡΙ in AMECEΓΙ est corruptum.

Iam igitur res certa est, opinor: ἄμμε significat *nos ambo* (*ego et tu*) et *nos ambos* (*me et te*).

Atqui si ἄμμε etiam in nominativo adhiberi potest, de ὔμμε necessario idem statuendum esse apparet; quapropter tribus locis, ubi ὔμμες ante caesuram sequente vocali de duobus dictum legitur, suspicor scribendum esse ὔμμε:

A 274: ἀλλὰ πίθεσθε καὶ ὔμμε(ς), ἐπεὶ πείθεσθαι ἄμεινον, ad *Achillem* et *Agamemnonem*,

A 335: ἄσσον ἴτ'· οὔ τί μοι ὔμμε(ς) ἐπαίτιοι (an -ω?), ad *binos* Agamemnonis *praecones*,

Φ 231: πρῶτος ἐγώ, μετὰ δ' ὔμμε(ς)· ἄταρ τόδε σῆμα τετύχθω, ad *Eumaeum* et *Philoetium*.

Videantur praeterea quae infra dicentur de A 574, Λ 782, N 47, γ 81.

Tertiae vero personae forma σφε non nisi in accusativo usurpatur, quemadmodum etiam in singulari et plurali ab hac radice non formatur nominativus apud Homerum.

Hactenus statui quae statuenda videbantur; nunc opinionem, quam protuli, conabor defendere; argumentum enim quoddam obici posse video.

---

immo προφανέντε, ut iam Aristarchus vidit. Hic quoque de *Iunone et Minerva* illud προφανέντε dictum est, bene factum vero quod ipsum metrum repugnabat quominus in perpetuum toleraretur lectio vitiosa, in qua Dorice, vel potius inepte, corripitur syllaba -ας accusativi pluralis.

Digitized by Google

Nempe formas de quibus loquimur a posteris certe sensu pluralis numeri adhibitas fuisse.

Atqui aut nihil valet hoc argumentum, aut valet perinde de aliis vocabulis. Ut exemplum afferam: vox ὄσσε estne dualis an non? e. g. ν 401:

κνυζώσω δέ τοι ὄσσε πάρος περικαλλὲ ἐόντε.

Dixeris dubium moveri non posse, cum et formam et significationem τῶν δυικῶν clarissime referat; ab Homero autem nonnisi in nominativo et accusativo adhibetur. At posteri a vetusta bonaque consuetudine aberraverunt, finxerunt enim genitivum ὄσσων [1]) et dativum ὄσσοισ(ι) [2]), cum hi casus aut more Homerico a cognatis nominibus ὄμμα et ὀφθαλμός essent sumendi, aut si quid novi formare placeret, ὀσσοῖν dicendum esset in utroque casu.

In nomine autem substantivo si sic potuit aberrari a dictione Homerica, non mirum si multo longius a via pristina deflexum est in adhibendis *pronominum* formis, quarum significationem quam male perspexerint posteri, notius est quam quod hic demonstretur, ipse enim textus Homericus passim id ostendit. Neque recentiorum profecto grammaticorum illi sunt errores, sed ipsis Athenis mirifice abusi sunt poetae formis vetustis, quas et illi igitur et aequales quibus scribebant parum intellectas habebant.

Caeterum non una eademque sors fuit trium de quibus dudum loquimur formarum ἄμμε ὔμμε σφε, sed duabus prioribus multo clementius fuit fatum quam tertiae. De hac prius videamus.

Illud σφε, quod dualem olim fuisse, et idem quod αὐτώ valere in lingua homerica, demonstrasse mihi videor, apud

---

1) ὀσσων *Hes.* Theog. 826, *Hymn. Orphic.* 70 vs. 6, **Theocrit.* 23, 8; 24, 78; et saepius apud Tragicos: *Aesch.* Prometh. 898, *Eur.* Med. 906, Hipp. 245, 1396, 1444, Hecub. 1105, Phoen. 870, Suppl. 48, 96, Hercul. fur. 450, 625, Ion. 1369, Iph. Aulid. 477, fragm. 803, 3.

2) ὀσσοισι *Hes.* Scut. 426.

ὀσσοις *Hom.* Hymn. 31, 9, *Hes.* Scut. 430, *Sapph.* fr. 16, *Licymnii* fragm. 3; *Orphic.* fragm. 1 vs. 15, *Orphic. Argonaut.* 184, 540, itemque apud Tragicos haud infrequenter: *Aesch.* Prometh. 145, 679, Agamemn. 470, *Soph.* Antig. 1231, Trach. 999; *Eur.* Alc. 269, Hec. 915, Herc. fur. 933, Ion. 193, Helen. 122, Bacch. 236, 1168, 1385, fragm. 894.

Digitized by Google

tragicos Atticos nihil non significare potest, neque igitur diligentiores fuisse poetas Alexandrinos in vero eius usu observando, nemo mirabitur. Locos accurate conquisitos afferre, haud fortasse erit inutile:

1) σφε = αὐτόν habes apud *Aeschylum* Prom. 9, Sept. 469, 615, 617, 630, 1028, Pers. 198, Agam. 1642, Eum. 234;
apud *Sophoclem* Ai. 51, 74, Ant. 44, 516, O. R. 761, O. C. 40, 1567 (?), El. 561 (?), 1396, Trach. 121, 234, 463, 804, 831, Philoct. 200;
apud *Euripidem* Rhes. 601, Alc. 16, 200, 553, Hipp. 893, Andr. 1001, Troad. 720, 1133, Or. 29, Phoeniss. 764, 1657, Suppl. 153, Herc. fur. 398, 541, Ion. 54, 71, 81, 269, 282, 285, 286, 348, Helen. 937, 1201, 1217, Iph. Taur. 587, 742, 1184, fragm. 1058, 3; et
apud *Aristophanem* (in parodia dictionis *epicae*) Equit. 1020.

2) σφε = αὐτήν legimus apud *Aeschylum* Eum. 610;
apud *Sophoclem* Antig. 772, Trach. 878, 912, 1133;
apud *Euripidem* Alcest. 20, 107, 149, 834, Med. 33, 806, 944, Androm. 39, 347, Helen. 607, 989, Electr. 27, Iphig. Aul. 70 (?), 1349;
apud *Callimachum* Hymn. Dian. 197, Del. 15.

3) σφε = αὐτώ, recte igitur adhibitum more Homerico, invenitur apud *Aeschylum* Sept. 740, 788, 864, 1002;
apud *Sophoclem* Ai. 1389, Antig. 1226, O. R. 1505, O. C. 1669;
apud *Euripidem* Med. 781, 1062, 1240, 1249, 1338, 1365, 1367, 1401, Helen. 140;
apud *Apollonium Rhodium* III 48, 370, 702.
In Theogonia Hesiodea vel in Hymnis Homericis non occurrit vox σφε, sed suum obtinet significatum in Scuto Herc. 62, et apud Theognidem 552.

4) σφε = αὐτούς reperitur apud *Aeschylum* Suppl. 507;
apud *Euripidem* Med. 393, Troad. 73, Hec. 260, Heracl. 103 (?);

Digitized by Google

apud *Pindarum* Pyth. 5, 115; *Simonidem* 96, 3; [1])
apud *Callimachum* Hymn. Dian. 80, *Theocritum* 15, 80; *Moschum* 4, 48;
apud *Apollonium Rhodium* II 1087, III 327, IV 246, 556, 787, 1410.

5) σφε = αὐτάς occurrit *Euripidis* Bacch. 810, *Theocriti* 4, 3, *Apoll. Rh.* II 284.

6) σφε = αὐτά extat *Pindari* Pyth. 5, 52 (?).

Videmus aetate poetarum qui ita usurpant pronomen, id est saeculo ante Christum natum sexto et postea, vim huius voculae non amplius fuisse intellectam, neque quicquam revera significare iis hominibus quibus quidlibet significare posse videatur, itaque in hac quaestione testimonii iis non esse dictionem. Nos igitur aut fateri debemus nescire nos quid significet pronomen σφε, aut eius significatum debemus efficere ex quinque locis, quibus solis in veteri poesi dactylica invenitur hodie [2]): — id quod fecimus.

Non graviora tamen hoc vocabulum perpessum est apud posteros, quam alia pronomina. Aeque enim absurda est confusio in usu vocis νιν, quae cum nihil nisi *eum eam id* possit significare, perinde atque Homericum μιν, at poetice, vel potius ridicule, a tragicis de *duobus* quoque vel *pluribus* adhibetur, ita

---

1) Ni fallor, etiam Alcaei fragmentum 73 huc pertinet, quod Apollonius de pron. 388 *b* sic exhibet: *Ἄσφε Αἰολεῖς· ὅτ' Ἄσφ' ἀπολλυμένους (-νοις) σάως· Ἀλκαῖος δευτέρῳ*, et hinc *Ἄσφε* probam fuisse formam Aeolicam, tradunt enchiridia nostra (R. Meister Gr. Dialect. I p. 167). Fateor tamen mire mihi displicere protheticum illud alpha, quod mero errori legentis deberi suspicor, cum Alcaeus voluisset verba sic dividi:

ὅτα σφ' ἀπολλυμένοις σάως.

Nam *τὸ „ὅτε" οἱ Αἰολεῖς ὅτα* (vel *ὅτα*) *λέγουσι*, ut recte Herodianus observat (II, 192); conf. inscriptio Aeolica ex Pordoselena (Sammlung der gr. Dialekt-inschriften v. Collitz, n°. 304 A, lin. 33): *ὅτα κε ἀ πόλις ἱροπόηται.* — Vere si divinavi, simile vitium tollendum restat in Sapphus fragmento 43 apud Apoll. de pron. 386 *b*.

2) Hom. Λ 111, θ 271, φ 206, Hes. Scut. Herc. 62, Theognid. 552. — Numquid iam Aristarcho verum suboluit? Dignum sane quod excribatur est Schol. Λ 104: *ὦ] ἡ διπλῆ ὅτι Ζηνόδοτος γράφει ὅν. μήποτε δὲ πεπλάνηται, γεγραμμένου τοῦ Ο ὑπ' ἀρχαϊκῆς σημασίας ἀντὶ τοῦ Ω, προσθεὶς τὸ Ν· ἔστι γὰρ περὶ δυεῖν ὁ λόγος, διὸ καὶ ἐπιφέρει „καὶ γάρ σφε πάρος παρὰ νηυσίν."* Cum tamen ad Λ 111 addatur *ἡ διπλῆ, ὅτι σφέ ἀντὶ τοῦ αὐτούς*, apparet mero casui deberi quod tam accurate vocis σφε potestas in Scholio ad Λ 104 sit definita, et Aristarchum solummodo docuisse nunquam de *uno* homine σφε ab Homero usurpari.

Digitized by Google

ut non mirari vix possis, talia cum recitarentur, totis theatris fuisse neminem qui soloecismum explooderet, et auritis Atheniensibus gravius peccatum visum fuisse si histrionem in vocabulorum commissione spiritus deficeret, ut Hegelochi felis testatur immortalis, quam si *eum* diceret cum *eos* vel *eas* esset dicendum. Modo enim *νιν* significare debet *αὐτά* (Soph. Electr. 436, 624), modo *αὐτώ* (Eur. Med. 1312), modo *αὐτούς* (Eur. Phoen. 1168, Suppl. 758, 762, 1140, Hercul. fur. 1182, Helen. 1541, Iph. Taur. 256, 330, 334, 1191), modo *αὐτάς* (Eur. Bacch. 813).

Contrario vitio [1]) *σφιν* et *σφέτερος de uno homine* adhibita invenire licet apud Pindarum, e. g. Olymp. 13, 86. Semel etiam in Hesiodeis, quod mireris, legitur *σφέτερος* ad *unum* hominem referendum (sensu *suus ipsius*), nempe in Scuto Herc. 90; et saepius, quod multo minus mirabile, apud Alexandrinos, nempe *Callimachum* Hymn. Dian. 229, *Apoll. Rhod.* II 1041, III 622, 643, 817, IV 1493; *Theocrit.* 12, 4; 22, 209; 24, 59; *Mosch.* 2, 26, 159; 4, 12, 21, 53. Quin etiam *tuus* misellum illud *σφέτερος* significare debet Theocrit. 22, 67, et *vester* Apoll. Rhod. IV 1327; quidni etiam de *prima* persona adhibeatur? Sensu *meus* usurpatum invenitur *Theocr.* 25, 163, et sensu *noster* apud *Apollonium Rhod.* IV 1354. Addo *ἑός* de *secunda* persona dictum (igitur = *τεός*) apud *Theocritum* 10, 2; 17, 50; 22, 173, et *ὅς* de *prima* persona (= *ἐμός* et *ἡμέτερος*) apud *Apollonium Rhodium* IV 1036 et saepius.

Dixeris iam satis patere, nihil tam soloecum esse in pronominum usu, quin sero nati imitatores stili epici id aliquando admiserint. Et tamen graviora etiam peccata proferri possunt quam sunt ea quae indicavimus. Prorsus enim mirifice dativo *οἱ* abusus est poeta Orphicorum; haec vocula modo *iis*, modo *nobis* valet apud eum, modo sine ullo sensu ponitur ad explendum metrum, ut diligentissime expositum est a G. Hermanno Orphic. p. 793 sqq., cuius scrinia nolim expilare.

Caetera vero cuncta superat abusus quo vocabulum *σφωίτερος*,

1) Pleraque huc pertinentia indicata habemus apud Wolfium in Prolegomenis pag. 247.

Digitized by Google

cascum quidem, sed tamen nisi caecutientibus plane perspicuum, in omnes fere quae excogitari possunt significationes detorquetur; et hinc optime disci potest qualia perpeti debuerit textus carminum Homericorum, cum tractaretur et corrigeretur scilicet ab hominibus quos sanum iudicium dereliquisset, ita ut in deliciis haberent ludicros soloecismos, et turpia vitia admirarentur veluti dictionis poeticae indicia atque ornamenta. Illud igitur possessivum apud veteres epicos non nisi uno loco occurrit, nempe in ipso Iliadis introitu A 216:

χρὴ μὲν σφωίτερόν γε, θεά, τέκος εἰρύσασθαι,

sed significare id *vestrum amborum* cum e forma tum ex contextu claro apparet, ita ut putes fieri non posse ut de vera huius vocis potestate ambigatur; neque ea latuit Antimachum Colophonium, Platonis aequalem (cf. Apoll. de pron. p. 401 *c*). Iam vide quid designaverit Apollonius Rhodius, cuius aures mire mulsisse videtur vox illa antiqua et rarissima; scilicet plenum atque rotundum sonat, sesquipedalis est et metro dactylico bene apta, et quo magis est obsoleta tanto maiorem splendorem additura est recentioris aevi versiculis: usque adeo igitur eam adamat ut semel repertam non possit missam facere sed usque quaque inculcet; modo *suus ipsius* debet indicare (II 465, 544, III 600, 625, 1227, IV 274, item Theocrit. 25, 55), modo *tuus* (III 395), modo de *multis* adhibetur (IV 454).

Quid plura? videmus sensim natam esse opinionem, si tantae imperitiae errores opinionis nomine dignandi sunt, opinionem dico, omnia pronomina quidvis significare posse, et numerum dualem, qui ex communi sermone dudum evanuisset, in ipsum poetarum usum olim fuisse inventum; his igitur licere, quin decere, dualem de uno aut de pluribus adhibere. Quod multis exemplis, si opus videretur, adhuc probari posset; nunc, ne nimis diu huic quaestioni immoremur, instar omnium sit Apollonius Rhodius, perquam eleganter ut sibi quidem videtur de toto populo usurpans participium κατειλύσαντε III 206. Dicere enim cum velit: *moris est Colchis mortuorum corpora coriis involuta ex arboribus suspendere*, ita hoc exprimit: Κόλχοισίν ἐστι θέμις

ἐν ἀδεψήτοισι κατειλύσαντε βοείαις
δενδρέων ἐξάπτειν.

Quapropter Aristarchi non exigua profecto est laus, quod in

Digitized by Google

tali confusione pleraque recte divinavit et ad veterem usum loquendi multos locos Homericos correxit vel interpretatus est [1]); nec vero mirandum est si non omnia vidit.

Itaque ut finem faciamus, vox σφε olim significavit *eos ambos, eas ambas*, sed a posterioribus ad alios omnes significatus est detorta. Mortalia cuncta peribunt: nedum verborum stet honos et gratia vivax.

Duae formae quae supersunt tractandae, ἄμμε et ὔμμε, clementius a posteritate sunt habitae, nam et olim significaverunt *nos ambos* (*-as*), *vos ambos* (*-as*), et a recentioribus fere constanter recte adhibentur, ita ut appareat horum certe vocabulorum veram potestatem diu adhuc post Homerum fuisse intellectam. Quod demonstrandum restat, et facillime demonstrari potest, afferendo locos, satis raros, ubi extra Homericam poesin reperiuntur vel certe a me reperta sunt; utor enim meis collectaneis inter legendum natis, et facile potest fieri ut non omnes latebras unde erui poterant pervestigaverim.

ἄμμε de *duobus*, recte igitur, adhibetur *Hesiod.* Scut. 87 (quem versum, perquam notabilem quia illo loco nominativus est ἄμμε, iam supra commemoravimus), *Theognid.* 1104 (ex Welckeri coniectura), in carmine populari Bergk. n°. 21 (Poët. Lyr.[2] pag. 1032), *Theocrit.* 5, 61; 8, 25; 15, 75; 22, 165 (legendum enim h. l. videtur ἀλλὰ *φίλοι*, τούτου μὲν ἐάσατε πρὸς τέλος ἐλθεῖν | ἄμμε γάμου. — Cod. τοῦτον ... ἄμμι vel νῶι γάμον); *Bion.* 6, 16; *Mosch.* 4, 63; *Apoll. Rh.* III 323, 1129.

ἄμμε incertum quo sensu legimus *Theognid.* 1273, *Cratetis* fragm. 10, *Sapph.* fr. 115, *Alcaei* fr. 83. Incertum cum dico, statim addo mihi quidem haud incertum videri quin de binis hominibus haec dicta sint; sed quoniam ex brevibus

---

1) Vide e. g. Schol. ad A 566:

μή νύ τοι οὐ χραίσμωσιν ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ
ἄσσον ἰόνθ', ὅτε κέν τοι ἀάπτους χεῖρας ἐφήω: ᾽

Ζηνόδοτος γράφει „ἄσσον ἰόντε", putans scilicet θεοὶ ... ἰόντε optime coniungi.

Vel ad θ 250: ἀλλ' ἄγε, Φαιήκων βητάρμονες ὅσσοι ἄριστοι,
παίσατε, ὡς χ' ὁ ξεῖνος ἐνίσπῃ τοῖσι φίλοισι:

Ζηνόδοτος „παίσατον" εἶπεν.

Digitized by Google

fragmentis id non potest probari cum ignoretur contextus, malo talia in medio relinquere, ne cui calidius meam opinionem defendere videar.

ἄμμε de pluribus, eodem igitur sensu quo ἡμᾶς, legeretur in *Simonidis* quodam epigrammate (fr. 100), si Valckenaerius, quem Bergkius sequitur, vera de hoc loco fuisset suspicatus. Atqui non licet Simonidi de coniectura obtrudere vocabulum parum ut vidimus accurate adhibitum; quapropter denuo inspiciendus est locus. Epitaphium est Corinthiorum in pugna Salaminia occisorum:

ὦ ξεῖν' εὐυδρόν ποτ' ἐναίομεν ἄστυ Κορίνθου,
νῦν δὲ μετ' Αἴαντος νᾶσος ἔχει Σαλαμίς·

sic apud Dion. Chrys. 37, 525 citatur, corrupte, ut quivis videt; nec minus absurde apud Plutarchum Mor. 870 E νῦν δὲ ἀνάματος. Hinc igitur Valckenaerius, ingeniose profecto sed tamen si quid video parum recte, νῦν δ' ἄμμ' legendum esse effecit; videmus autem minime requiri pronomen. Ecquid legendum est:

νῦν γ' αἴ' Αἴαντος, νᾶσος ἔχει Σαλαμίς?

Contra loco Pindarico Olymp. 9, 160 ἅπαντας ἄμμε diserte legitur, et ita quidem ut non sollicitandum esse videatur. Altero vero loco ubi ἄμμε ad plures referendum est apud *Pindarum*, Nem. 6, 11, praetulerim quorumdam librorum lectionem ἄμμι, quae salva syntaxi aeque bene admitti potest.

Uno igitur versu Pindarico excepto, e tempore antiquo nulli quos quidem noverim loci restant quibus ἄμμε de pluribus adhibitum sit. Ab Alexandrinis vero poetis aliquoties peccatum est, nempe a *Theocrito* 10, 38 et 42, a *Moscho* 3, 103; 5, 3, ab *Apollonio Rhodio* I 660, II 892, IV 1354, 1373, 1675.

Raram esse vocem ἄμμε apud poetas posthomericos videmus. Rarior etiam est ὔμμε, quae forma non nisi sex locis a me est reperta. Et recte quidem de duobus dicta apud *Sophoclem* in Antigone vs. 846, apud *Pindarum* Olymp. 8, 19 et Isthm. 5, 28 (si ultimo hoc loco referimus ὔμμε ad solos Peleum et Aiacem, quod propter vers. 36 sq. verum censeo). Contra de pluribus haud semel dictum est ab Alexandrinis: a *Theocrito* 5, 145, ab *Apollonio Rhodio* II 637, IV 1328.

Digitized by Google

Satis superque iam demonstratum est, ut spero, dualis numeri formas esse ἄμμε, ὔμμε, σφε, et locos Homericos, quibus de pluribus usurpantur [1]), aut corruptos esse aut sero natos [2]). Transire igitur licet ad νῶϊ, σφῶϊ, σφωέ.

Ex his νῶϊ et in nominativo et in accusativo dicitur, hoc tamen rarius. Legitur locis 48, quos indicare inutile videtur. In his tamen sunt ubi praeferas ἄμμε (e. g. Θ 428, quem versum supra tetigimus), sed quoniam compluribus aliis nullo pacto substitui potest ἄμμε, non dubitandum est quin probe Homerica sit forma νῶϊ.

Prorsus idem de σφῶϊ dictum esto, nisi quod haec vox saepius in accusativo quam in nominativo adhibetur, quod mero tamen casui tribuendum esse patet. Legitur locis 11.

Tertiam vero formam σφωέ mihi suspectam esse fateor, quia et rarissime occurrit et locis fere corruptis aut recentibus:

Α 8: τίς τ' ἄρ σφωε (Zenodot. σφῶι) θεῶν ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι.

Κ 546: ἦ τίς σφωε (Zenodot. σφῶι) 'πόρεν θεὸς ἀντιβολήσας. Verba haec non sana esse verisimile fit si contextum inspicimus; pro vocula enim σφωε expectaveris dativum, et pedestri sermone dicendum erat ἦ θεός τις αὐτὼ (nempe Rhesi equos) ὑμῖν ἐπόριζε, quod poëtice sic potest enunciari:

ἦ τίς σΦ' ὔμμι 'πόρεν θεὸς ἀντιβολήσας. Hoc igitur haud scio an restituendum sit, quemadmodum mox sequitur vs. 551:

ἀλλά τιν' ὔμμ' ὄΐω δόμεναι θεὸν ἀντιάσαντα.

Λ 751: εἰ μή σφωε πατὴρ εὐρὺ κρείων ἐνοσίχθων.

θ 317: εὔδειν, ἀλλά σφωε etc., metro invito. In promptu autem est correctio εὐδέμεναι, ἀλλά σφε etc. Partem tantummodo, ut arbitror, vitii sustulit correctio quae in Nauckianum textum est recepta: εὐδέμεν· ἀλλά σφωε [3]).

---

1) Α 59 (P), Σ 268, ι 404, κ 209, μ 231, ν 357, σ 407, χ 73, ω 109.

2) Ipso quo vivimus saeculo importuno loco irrepsit ἄμμε, nempe π 372, ubi Nauckius id substituit pro forma bene homerica quam libri exhibent ἧμας; conf. infra pag. 419.

3) Iterum tractabitur hic locus infra pag. 421.

Digitized by Google

Quatuor igitur locis invenitur σφωε, quorum unus corruptus est, unus vix sanus videtur; utrumque autem facile corrigi posse si pro σφωε restituas σφε, intelleximus. Sintne autem sani an corrupti qui supersunt duo, non ausim efficere; certum est alterum legi in ipso carminis exordio, quod multa opinor perpessum est, alterum in sero nata illa Nestoris narratione, taedii plena. Sed id apparere puto, non eam esse formam σφωε, quam libris invitis in textum homericum invehas; itaque in versu corrupto O 155, ubi libri habent στήτην οὐδέ σφιν (vel σφῶιν) ἰδών, non corrigendum esse ut fieri solet οὐδέ σφωε ἰδών, sed potius ἐστήτην οὐδέ σφε ἰδών, nam optime Homericum esse σφε de duobus, claro iam perspeximus.

Tractandae supersunt formae contractae, ideoque in Homero suspectae, νῷ et σφῷ. Quae reperiuntur sex locis:

E 219: πρίν γ' ἐπὶ νῷ τῷδ' ἀνδρὶ σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφι. Verborum male sana perturbatio vitii indicium est certissimum, cum praesertim traiectione ita id possit tolli ut simul forma integra νῶϊ restituatur:
πρὶν τῷδ' ἄνδρ' ἔπι νῶϊ σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφι.
Transposuerunt posteri qui perhorrescebant dativi iota elisum.

o 475: νῷ ἀναβησάμενοι. Hic ἄμμ' ἀναβησάμενοι legendum putarem, nisi ἀναβησάμενοι pro -σαντες vitiosum videretur et totus versus suspectus esset.

A 574: εἰ δὴ σφῷ ἕνεκα θνητῶν ἐριδαίνετον ὧδε. Hic contractio evitari potest elisione σφῶ', sed praetulerim ὔμμ'. Idem valet de versu qui sequitur:

O 146: Ζεὺς σφῷ εἰς Ἴδην κέλετ' ἐλθέμεν' ὅττι τάχιστα.

Λ 782: σφῷ δὲ μάλ' ἠθελέτην. Suspicor δὲ esse delendum, est saltem plane supervacaneum; legatur igitur σφῶι (aut ὔμμε) μάλ' ἠθελέτην.

N 47: Αἴαντε, σφῷ μέν τε σαώσετε λαὸν Ἀχαιῶν. Probabilem emendationem huius versus proferre non possum; cum tamen satis iam constet veteres poetas non ita ut hodie legitur locutos fuisse, exempli gratia hanc lectionem propono, vitii certe immunem:
Αἴαντε, νῦν ὔμμε σαώσετε λαὸν Ἀχαιῶν.

Digitized by Google

§ 2. *De genitivi dativique in numero duali formis.*

Nonnisi paucissima de his habeo dicere. Sunt *νῶϊν*, *σφῶϊν*, *σφωΐν*, et locis fere quinquaginta leguntur. Tertia autem possit alicui suspecta videri, cum satis mirabile sit unam eandemque formam inservire binis personis, et praeterea etiam accusativi forma *σφωέ* parum videatur Homerica. Immerito tamen, ut ego arbitror, *σφωΐν* vitiosum duxeris; nam inter locos ubi illa forma legitur (A 338, Λ 628, δ 28, λ 319, υ 327) unus tantummodo corruptus est, nempe δ 28:

ἀλλ' εἶπ' ἤ σφωιν καταλύσομεν ὠκέας ἵππους,

ubi aut pro *εἶπ'* potest corrigi *ἕσπ'*, aut paullo audacius, sed tamen ni fallor rectius:

ἀλλ' ἄγε τεῖπ' ἤ σφιν καταλύσομεν ὠκέας ἵππους.

Quam facile excidere potuerit *ἄγε* hoc versu, quivis videt. Caeteros autem locos quatuor, quibus *σφωΐν* occurrit, sanos duco, et bene Homericam puto illam esse formam.

Restat ut notemus versum, quem corruptum esse certissimum est, cum in eo occurrat vox contracta *σφῷν* Homero inaudita, δ 62:

οὐ γὰρ σφῷν γε γένος ἀπόλωλε τοκήων.

Hic fortasse *γὰρ* abundat: *οὐ σφῶίν γε*, sed cum minime supervacanea sit illa particula, veri similius duco altius latere ulcus, necdum ei medelam esse repertam.

III. DE PRONOMINUM PERSONALIUM NUMERO PLURALI.

§ 1. *De nominativi formis.*

Tractandae nobis supersunt formae numeri pluralis, et primo quidem loco casus nominativi. Carmina homerica tertiae personae nominativum in plurali non exhibent; sed in prima et secunda persona comparent binae formae quae nominativo plurali propriae esse dicuntur, nempe *ἡμεῖς ὑμεῖς* et *ἄμμες ὔμμες*; priores autem ionicae, alterae aeolicae vocantur. Atqui tales denominationes nihil dicunt, nihil explicant, sed ad nos sunt

Digitized by Google

propagatae ex illo tempore quo Homerus putabatur de industria cunctas adhibuisse dialectos graecas et iure poetico diversissima contaminasse [1]). Nec mirum in artis grammaticae pueritia viros doctos ita opinatos fuisse; nam quidni poetarum sit dialectos permiscere, si numeros, casus, genera consulto perturbent. Hodie tamen aliter iudicatur neque talia refellere adhuc oportet. Quid igitur in causa est quod modo ἄμμες legimus modo ἡμεῖς? Numquid alterutrum magis poeticum sonat? Nemo serio hoc contendat opinor. Unum interest discrimen metricum, nempe alterum spondeum efficit, alterum trochaeum; caetera enim quibus formae ἄμμες et ὔμμες ab alteris discrepant, psilosis aeolica, accentus more aeolico a posteriore syllaba remotus in priorem, vocalis α pro η, litera μ geminata, ea omnia pertinent ad solam orthographiam, neque maioris sunt momenti quam quaestio sitne ἐννοσίγαιος scribendum an εἰνοσίγαιος, et similia, de quibus disputare parum utile aut iucundum est. Contra haud indigna in quam inquiratur videtur quaestio, fueritne revera posterior syllaba formarum ἡμεῖς et ὑμεῖς sua vi producta; videmus enim haud raro eam corripi, nempe iis locis ubi ἄμμες et ὔμμες scribere moris est.

Parum id mihi verisimile videbatur binis de causis. Primo quod illud -εῖς natum est ex contractione, quam in Homero vix unquam esse admittendam, utpote ab eius lingua alienam, hodie constare dixeris. Praeterea haud diversa sunt vocabula ἡμεῖς et ἄμμες, ὑμεῖς et ὔμμες, sed unice dialecto discrepant aut discrepare feruntur; plane alia res erat cum in duplices formas ἄμμε et νῶι, ὔμμε et σφῶι inquirebamus, quae a diversis radicibus sunt formatae. Quisquis igitur non credit pluribus simul dialectis veteres poētas usos fuisse, non nisi reluctanter concedet, et ἡμεῖς ὑμεῖς et ἄμμες ὔμμες suum sibi in Homericis locum habere, vel ut quaestionem arctioribus finibus circumscribamus, neglectis minutiis orthographicis: pronominum *nos* et *vos* ab Homero posteriorem syllabam modo produci modo corripi.

---

1) ὡς οὐ μόνον ἐξὸν αὐτῷ, quae sunt Dionis Chrysostomi verba (in Oratione XI, 315) τὰς ἄλλας γλώττας μιγνύειν τὰς τῶν Ἑλλήνων, καὶ ποτὲ μὲν αἰολίζειν, ποτὲ δὲ δωρίζειν, ποτὲ δὲ ἰάζειν, ἀλλὰ καὶ διαστὶ διαλέγεσθαι.

Digitized by Google

Parum igitur verisimile id ducebam, et cur ducerem iam exposui. Quid autem repperi, cum Seberiani indicis ope singulos locos pervestigarem? Pro formis ἡμεῖς et ὑμεῖς tantum non omnibus locis quibus occurrunt substitui posse ἄμμες et ὔμμες, constanter enim POSITIONE productam esse syllabam posteriorem. Atqui si hoc verum est, ut esse verissimum mox apparebit cum locos laudabimus, res iudicata censeri debet; nam si literis atticis perscribis, ne effici quidem potest sitne -μεις an -μμες recitandum, utrumque enim indicatur elementis ΜΕΣ. Nostro igitur iudicio pendemus, nobisque solis alterutra forma est eligenda: quid elegerint Alexandrini, id nihil ad nos, illis enim lingua Homerica videbatur opus esse musivum, in quo nullus dedeceret color et recentissima quaeque non minus aptam haberent sedem quam antiqua et obsoleta. Nobis secus videtur, vel potius certo scimus neque in pedestri sermone homines ita fuisse locutos unquam neque usque adeo delirasse veteres poetas. Ergo haec est res: binae formae comparent, altera novicia et vulgata, altera antiqua et dialecti reconditioris quae mature ex hominum ore evanuit; videmus nullo loco Homerico necessariam esse formam recentiorem, contra antiquiorem iis tantummodo locis superesse unde semoveri non possit nisi metrum simul perdas; denique scimus in antiquissimis libris manuscriptis nullum inter utramque fuisse discrimen; — non difficilis igitur optio est, opinor, apparet enim ab Homeri lingua alienas esse formas ἡμεῖς et ὑμεῖς, genuinas esse solas formas ἄμμες ὔμμες, vel ἧμες ὔμες, si forte sic scribere magis placeat, nam talia nihil moror donec orthographia homerica certioribus legibus adstringatur quam hactenus repertae sunt [1]).

At non affirmanda haec sunt sed probanda. En igitur cunctos quos noverim locos ubi formae trochaicae occurrunt.

In Iliadis textu ἄμμες semel occurrit Φ 432, sed non iure ibi locum suum occupat, nam ἄμμε legendum esse supra demonstrasse mihi videor.

In Odyssea vero ἄμμες ter reperitur, nempe ι 303 (ἄμμες

1) Ipsi libri MSS. in spiritu minime concinunt; complures ex Tyrannionis praecepto ὔμμες exhibent cum spiritu aspero pro ὔμμες, quod Herodianus probabat. Sic etiam modo ἀμός ὑμός, modo ἁμός ὑμός invenitur, cum revera tamen ἄμμος ὔμμος scribendum esse videatur; cf. Christ. in Prolegom. pag. 127.

Digitized by Google

ἀπωλόμεθ'), ι 321 (ἄμμες ἐρίσκομεν, quamquam de more Homerico expectabamus, quod metrum non admittit, *'ερίσκομεν*) et χ 55 (ἄμμες ὄπισθεν).

Creberrimis autem locis ἡμεῖς legitur sed salvo metro in formam trochaicam ἄμμες (ἧμες) mutari potest:

B 126, 238, 305, 320, 328, 439, 486, Γ 283, Δ 14, 49, 405, 406, E 477, Z 84, H 231, Θ 32, 463, K 478, Λ 527, 689, 706, M 223, 241, N 377, 785, Ξ 61, P 712, Σ 197, T 409, Υ 119, 136, 300, Ω 53, 70, 394, α 37, β 60, 127, 205, γ 262, 276, 347, δ 212, 454, 459, ζ 295, η 203, θ 31, ι 236, 259, 266, 294, 396, κ 41, λ 9, 53, 447, μ 16, 244, 401, ν 14, ξ 473, ο 472, π 44, 371, σ 288, υ 143, ψ 41, 117, 121, 127, ω 41, 173, 186, 484, locis igitur 75. In his sunt ubi sequens vocabulum incipiat a litera ϝ, quae igitur litera cum in desuetudinem abiisset, syllabam -μες positione productam esse non amplius apparebat; nempe ἄμμες (ἧμες) *ϝίδμεν* Θ 32, 463, Σ 197. Binis aliis locis, M 223 et ω 186, sola vi ictus producitur syllaba -μες in arsi pedis secundi, qua versus sede saepe syllabas breves pro longis haberi apud Homerum, notissimum est.

Hisce quinque et septuaginta locis quatuor sunt oppositi, quatuor inquam per totum Homerum, quod perinde est ac si nullum dicas: Γ 104, Ξ 369, α 76 et γ 81. Quorum primus metro perscriptus est horridiore:

Γ 104: γῇ τε καὶ ἠελίῳ· Διὶ δ' ἡμεῖς οἴσομεν ἄλλον,

nam vocabulum spóndaicum ante diaeresin bucolicam vitium sonat. Facilis autem ad manum est correctio:

γῇ τε καὶ ἠελίῳ· ἄμμες δὲ Δί' οἴσομεν ἄλλον,

quae lectio a posterioribus videtur fuisse corrupta ut vitaretur, quem parum amabant, hiatus post caesuram et, quam longe acerbiore odio persequebantur, elisio literae iota dativi. Vix igitur obstat hic versus regulae quam statuimus, cui etiamsi non repugnaret, alia tamen de causa suspectus foret.

Tres qui restant versus excribantur:

Ξ 369: ἡμεῖς ὀτρυνώμεθ' ἀμυνέμεν' ἀλλήλοισι. Legendum est ni fallor ἄμμες γ', quae vocula hoc loco minime est supervacanea.

α 76: ἀλλ' ἄγεθ' ἡμεῖς οἵδε περιφραζώμεθα πάντες. Hic

Digitized by Google

quid legendum sit profecto non obscurum est, nempe ἄμμες τοῖδε.

γ 81: ἡμεῖς ἐξ Ἰθάκης ὑπονηίου εἰλήλυθμεν. Quoniam de duobus hoc loco ἡμεῖς dicitur, suspicor legendum esse ἄμμε, sed quid post illam vocem sit inserendum ne metrum fatiscat, incertum est; veri simillimum videtur ἄμμε γὰρ.

Videmus lenibus correctiunculis tres hos locos ad normam, octoginta aliis locis firmiter stabilitam, revocari posse; itaque confidenter formam spondaicam ἡμεῖς Homero omnino abiudicamus.

Melius etiam, si potest melius, opus nobis cedet, pro forma ὑμεῖς substituentibus formam ὔμμες (vel ὔμες).

In textu qui ad nos pervenit ὔμμες legitur Ψ 469, quo loco non sinebat metrum ὑμεῖς scribi (ὔμμες ἀναστασόν), et bis in fine versus, nempe Ξ 481 et Ω 242, ubi casu quodam servata est vetusta haec forma, quamquam metrum non obstabat quominus forma spondaica ὑμεῖς in eius locum irreperet.

Tribus aliis locis ὔμμες legitur ante caesuram de duobus adhibitum, nempe A 274, A 335, Φ 231; ibi igitur ὔμμε potius legendum esse, ex iis quae supra (pag. 404) disputata sunt verisimile factum esse spero.

OMNIBUS VERO LOCIS, NE UNO QUIDEM EXCEPTO, quibus ὑμεῖς hodie ex Alexandrinorum auctoritate editur, substitui potest ὔμμες vel ὔμες: B 75, 485, Γ 280, 458, Δ 246, H 71, 99, 194, I 421, 649, Λ 277, N 97, 116, P 444, Σ 140, T 205, Φ 129, Ψ 458, 495, β 76, γ 347, δ 419, 729, η 211, 222, θ 341, ι 16, μ 81, 164, 214, ν 44, ο 503, 534, υ 266, ω 214.

Inter hosce quinque et triginta versus quàtuor sunt ubi sola vi ictûs syllaba -μες producitur in arsi pedis secundi, nempe Δ 246, H 194, I 649, Ψ 495, et unus ubi sequens vocabulum incipit a litera ϝ, nempe η 211 (ὔμμες ϝίστε).

Itaque claro iam apparet, errasse posteros cum literas ΤΜΕΣ, in textu Homerico inventas, per ὑμεῖς passim transcriberent et formam trochaicam ὔμμες non nisi metro cogente semel et iterum tolerandam putarent. Revera enim constanter ὔμμες vel ὔμες erat scribendum [1]).

1) Commode conferri potest vocis νῖες fatum, pro qua vetusta forma passim υἷες, quod Atticae est dialecti, legitur.

Digitized by Google

Formis igitur dualis numeri ἄμμε ὔμμε apud Homerum in plurali numero respondent nominativi ἄμμες et ὔμμες, plane ut ἄνδρε dicimus de duobus, ἄνδρες de pluribus. Quod quo simplicius et perspectu facilius, eo probabilius est dicendum.

§ 2. *De accusativi pluralis formis.*

Homero vulgo tribuuntur hae formae:

ἡμέας, ὑμέας, σφέας,

nisi quod semel reperimus ἧμας π 372 (ἧμας ὑπεκφύγοι) [1]), semel σφᾶς Ε 567 (σφας ἀποσφήλειε); hoc tamen etiam ζ 6 potest reduci, si pro σφεας σινέσκοντο legimus σφας ἐσινέσκοντο (ΕΑΣ—ΑΣΕ), addito quo aegre caremus augmento.

Compluribus autem locis formae ἡμέας ὑμέας σφέας leguntur ante literam vocalem ita collocatae ut syllabae -εας thesin pedis efficiant. Utramque igitur syllabam esse enunciandam et utramque brevem esse patet, neque quisquam semel admonitus de ea re dubitabit. Locos indicabo:

ἡμέας (⏑⏑) legitur Θ 529, Κ 211, Λ 695, Ο 136, β 86, 244, δ 294, π 381, τ 384, χ 264, ψ 138, 224.

ὑμέας (⏑⏑) β 75.

σφέας (⏑⏑) Ν 152, Ρ 278, η 40, μ 40, 225, π 228, 475, ρ 261, υ 188, χ 415, ψ 66, ω 439.

Sed non minus frequenter formae ἡμέας ὑμέας σφέας reperiuntur sequente litera consona, ita ut per synizesin sint pronunciandae. Atqui synizesis et contractio nomine magis quam re differunt, et utramque igitur in Homero non nisi reluctanter admittimus; poeta enim in iis demum vocabulis ad synizesin confugere solet, et suo profecto iure confugit, quae metro dactylico alioquin inseri non possent. Id vero non valet de formis quas tractamus, et parum igitur probabile est eas unquam repugnante metro fuisse adhibitas, cum aptiores formae essent in usu ἧμας, <ὔμας>, σφᾶς. Quae si nusquam comparerent, tuto tamen fingi

1) Libri MSS. stulto errore ἡμᾶς vel ὑμᾶς exhibent plerique, pravo accentu, quo metrum iugulatur. Nauckius ἄμμε edidit, male tamen; nam pro forma, quam sanissimam esse demonstrare conabor, substituit aliam ab hoc loco alienam, cum de pluribus loquatur poeta.

Digitized by Google

possent a nominativis ἦμες (ἄμμες) et ὔμες (ὔμμες); nunc vero cum semel et iterum totidem literis legantur in textu Homerico, impugnari non possunt, neque dubito igitur quin iis locis, ubi nunc per synizesin pronunciatur ἡμέας, ὑμέας, σφέας, olim breviores illae et antiquiores formae fuerint adhibitae.

Quod si verum est, ἡμέας in ἧμας est mutandum Θ 211, N 114, Τ 135, β 330, δ 452, ζ 297, ι 545, π 319, 385, quibus locis sequitur litera consona, et praeterea tribus locis ubi in versus exitu legitur, nempe δ 652, ι 43, 251.

Bis vero de duobus legitur ἡμέας; illis igitur versibus ἄμμε potius est legendum. Quorum locorum prior admodum est notabilis, δ 178. Vulgata enim exhibet:

οὐδέ κεν ἡμέας
ἄλλο διέκρινεν φιλέοντέ τε τερπομένω τε,

sed Plutarchus bis hunc versum afferens scribit οὐδέ κεν ἄλλο ἄμμε διέκρινεν, et haec vera esse videtur lectio. Vix quicquam differunt AME et ΑΛΛΟ, et requiri dualem numerum patet e participiis φιλέοντε et τερπομένω.

Alter locus est ν 269:

οὐδέ τις ἡμέας (lege ἄμμε)
ἀνθρώπων ἐνόησε.

Secundae personae accusativus pluralis ὑμέας sequente litera consona reperitur tribus Odysseae locis, μ 163, φ 198, ω 396. Secundo versu de binis hominibus sermo est, ita ut ὔμμε scribendum esse appareat:

φ 198: εἰπαθ' ὅπως ὑμέας (ὔμμε) κραδίη θυμός τε κελεύει

nempe *Eumaeum et Philoetium*. Caeteris binis locis allatis (μ 163 et ω 396) ὔμας scribendum est, si quid valet analogia; itemque β 210, ubi ante caesuram legitur ὑμέας, nam hoc loco brevis syllaba -ας pro longa habetur ex vi ictus et caesurae, noto more Homerico.

Tertia forma σφέας legitur duodecim locis ante literam consonam, nempe Β 366, 704, Δ 284, 337, Κ 191, Ο 145, Ψ 235, δ 77, κ 430, ν 213, 276, ω 389; et bis versum claudit, nempe Β 96 et θ 480. Omnibus igitur his locis restituatur σφας.

Binis aliis locis de duobus usurpatur σφεας; ibi igitur σφε est corrigendum:

Digitized by Google

E 151: *ἀλλά σφεας* (lege *σφε*) *κρατερὸς Διομήδης ἐξενάριξε*
nempe *Abantem* et *Polyidum.*

K 140: *ἐκ δ' ἦλθε κλισίης καί σφεας πρὸς* (lege *σφε προτὶ*)
μῦθον ἔτειπε nempe *Agamemnonem* et *Nestorem.*

Tertio loco, ubi de duobus adhibetur *σφεας*, non potest substitui *σφε* salvo metro, Λ 126 sqq.:

τοῦ περ δὴ δύο παῖδε 'λάβε κρείων 'Αγαμέμνων
ἐν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντε, ὁμοῦ δ' ἔχον ὠκέας ἵππους,
ἐκ γάρ σφεας χειρῶν 'Φύγον ἠνία σιγαλόεντα.

Videtur igitur *σφας* esse corrigendum, nec obstat quicquam quominus ita legamus.

Quod denique binis locis ANTE VOCALEM per synizesin pronunciandum est *σφεας*, id plane abhorret a more Homerico; cum vero videamus utrobique de binis hominibus agi, nihil superest dubii quin corrupti sint hi duo versus et *σφε* sit restituendum. Quod altero loco facillime potest restitui, et vel restitui debet, quoniam in sequentibus quoque versibus dualis numerus adhibetur:

θ 315: *οὐ μέν σφεας ἔτ' ἔολπα μίνυνθά γε κειέμεν' οὕτω,*
καὶ μάλα περ φιλέοντε· τάχ' οὐκ ἐθελήσετον ἄμφω
εὕδειν, ἀλλά σφωε δόλος καὶ δεσμὸς ἐρύξει.

Pro *εὕδειν*, quo metrum violatur, non *εὑδέμεν* esse legendum, ut hodie fit, sed *εὐδέμεναι*, *ἀλλά σφε*, supra (pag. 412) probare conati sumus; primus autem versus, in quo digamma neglectum certissimum praebet vitii indicium, facilem hanc habet emendationem:

οὐ μὲν ἔτι σφε τέτολπα μίνυνθά γε κειέμεν' οὕτω,

et frustra erat Nauckius cum pro *ἔτ' ἔολπα* proponeret *τι ἔολπα*, de metro magis quam de sententia sollicitus, nam *ἔτι* non potest deesse, si quid video. Etiam in vicino versu 271 de iisdem (*Marte* et *Venere*) dictum legitur *σφε*, ut supra vidimus (pag. 401).

Alter locus quem modo dicebam extat ρ 212:

ἔνθα σφεας ἐκίχαν' (vel *ἔκιχεν*) *υἱὸς Δολίοιο Μελανθεύς*,

nempe *Eumaeum* et *Ulyxem*. Nauckius mavult *ἐκίχανεν*, et recte profecto, si *σφεας* sanum est et bene habet imperfectum verbi pro aoristo; sin minus, vide an haec praestet lectio:

ἔνθ' ἄρα δὴ ἐκίχη σφε υἱὸς Δ. M.

Digitized by Google

Intelleximus igitur, in pronominum personalium accusativo plurali binas apparere formas, nempe breviores ἧμας, ὕμας (aut si cui ita magis placet [1]) ἄμμας ὔμμας), σφᾶς, et una syllaba auctiores, quibus litera ε inserta est, ἡμέας, ὑμέας, σφέας; priores autem respondent nominativis ἧμες ὔμες (ἄμμες ὔμμες), quos solos Homero in usu esse vidimus; alterae nominativis postea usitatissimis, sed ab Homeri lingua alienis, ἡμεῖς (*ἡμέες), ὑμεῖς (*ὑμέες), σφεῖς (*σφέες), σφέα.

§ 3. *De genitivi pluralis formis.*

De hoc casu licebit esse brevissimis. Traditae sunt binae formae, nempe longiores

ἡμείων, ὑμείων, σφείων,

et breviores ἡμέων, ὑμέων, σφέων.

Pro posterioribus, in quibus litera ε premitur per synizesin, expectaveris ἧμων ὕμων (vel ἄμμων ὔμμων) σφῶν, hae enim formae responderent nominativis in -ες et accusativis in -ας. Sed cum videamus in lingua homerica saepe corripi diphthongos longasve vocales si altera vocalis sequatur, probe formatas esse formas in -έων desinentes fatendum est, cum praesertim in singulari numero eadem occurrat varietas (ἑμεῖο – ἑμέο etc.); itaque nulla correctione puto formas illas indigere, et sunto nobis homericae.

§ 4. *De dativi pluralis formis.*

Ad ultimum casum pervenimus, cui binae rursus propriae esse feruntur formae, nempe

ἡμῖν ὑμῖν σφίσι(ν),

et ἄμμι(ν) ὔμμι(ν) σφι(ν).

De quibus quid statuendum sit videamus, initio facto a prima persona.

Semel legimus ἄμμιν μ 275, semel elisum ἄμμ' Η 76. Sed saepius invenitur ἄμμι, nempe locis undeviginti:

---

1) Etiam Christius Prolegom. 130 censet, formas ἄμμες et ὔμμες Homeri aetate extitisse.

Digitized by Google

A 384, B 137, Δ 197, 207, I 427, K 70, Λ 714, N 379, Ξ 85, O 493, Σ 279, T 140, Ψ 160, α 123, β 334, δ 770, ζ 205, η 203, χ 262. Quatuor autem in his sunt loci (K 70, N 379, β 334, χ 262), ubi in versus exitu sedem habet [1]).

His vero uni et viginti locis subiungendi sunt octo, ubi ἧμῖν reperitur, nam utrum ἄμμῖν scribatur an ἧμιν, id vix quicquam refert, congruunt enim hae formae in re qua de unice agimus, nempe in quantitate posterioris syllabae. Reperitur ergo ἧμιν (vel ἡμίν) his versibus: P 415, 417, θ 569, κ 563, λ 344, ν 177, ρ 376, υ 272.

Sequantur loci creberrimi (58 numero) quibus ἡμῖν cum legatur, eodem iure ἧμιν legi potest, *positione* enim producitur syllaba finalis:

A 147, 214, 579, 583, B 295, 324, 339, Γ 160, 323, 440, H 352, I 245, Λ 671, M 328, N 327, 814, Ξ 99, O 509, 719, 721, P 244, 331, 633, X 498, α 10, 166, β 31, 95, 103, 325, γ 173, δ 668, 777, θ 236, 244, 248, ι 256, κ 445, 466, λ 6, μ 28, 148, ν 183, 279, ο 431, π 268, 375, ρ 597, σ 48, υ 245, 328, φ 289, 329, ψ 109, ω 127, 130, 138, 400.

Denique supersunt loci nonnulli, ubi ἡμῖν ita collocatum invenitur ut mutari non possit in formam trochaicam, cum sua natura producta sit syllaba posterior:

A 67, Θ 142, Ξ 481, γ 56, η 202, θ 566, ι 53, ν 174, ο 455, π 312, 427, φ 365, ψ 134, ω 169.

Itaque locis 1 + 1 + 19 + 8 + 58 = 87 ἧμιν sive ἄμμι(ν) aut legitur aut legi potest; contra ἡμῖν spondaicum, nisi versus quibus occurrit mutentur, servandum est locis 14. Videmus illud longe longeque esse usitatius, et non suspicari vix possumus, hoc recentioris esse aetatis, libenter formas Atticas pro Homericis substituentis, neque ullo fortasse loco Homerico formam

1) In versuum fine nunquam addendum esse puto paragogicum ν. Levis tamen res est, neque si cui ἄμμιν in exitu hexametri magis probatur, de ea re disceptare in animo est, modo constanter id faciat, ut Nauckio Christioque inter novissimos editores placuit; contra veri dissimillimam iudico Larochii regulam, addendam esse literam paragogicam si sequens hexameter a vocali ordiatur, omittendam si a litera consona.

Digitized by Google

spondaicam esse tolerandam. Quapropter hos versus, utpote suspectos, excribemus integros, ut quid de singulis iudicandum sit videamus. Primus est

A 67: (αἴ κεν...) βούλεται ἀντιάσας ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι.

Huius versus introitu quod legitur vocabulum, subiunctivus esse debet neque igitur sanum esse potest, temporis enim praesentis subiunctivi in -εται, -ομεν ab iis solummodo verbis formantur, quae ad coniugationem in -μι pertinent. Si βούληται scribas [1]), metro minus consulas. Fortasse igitur corrigendum est:

ἀντιάσας ἄμμιν βούληται λοιγὸν ἀμῦναι,

sic certe nihil restat quod vituperes.

Θ 142: σήμερον· ὕστερον αὖτε καὶ ἡμῖν, αἴ κε θέλῃσι.

Duriusculum est vocabulum spondaicum ante diaeresin bucolicam, ita ut hic quoque versus, ut praecedens, non solum propter vocis ἡμῖν posteriorem syllabam productam sed alia quoque de causa suspectus sit.

Ξ 481: ἡμῖν, ἀλλά ποθ' ὧδε κατακτενέεσθε καὶ ὔμμες.

In prima quoque versus sede vocabulum spondaicum, post quod inciditur oratio, aurem laedit.

γ 56: ἡμῖν εὐχομένοισι τελευτῆσαι τάδε ῥέγα.

η 201: αἰεὶ γὰρ τὸ πάρος γε θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς (lege ἐναργὲς)
ἡμῖν, εὖτ' ἔρδωμεν ἀγακλειτὰς ἑκατόμβας.

Hunc certe vitiosum esse versum, claro ostendit digamma neglectum in voce ῥέρδω; quid tamen sit corrigendum, non ita certum est; simplicissimum videtur ἄμμ', ὅτε κεν ῥέρδωμεν.

θ 566: } ἡμῖν, οὕνεκα πομποὶ ἀπήμονές εἰμεν ἁπάντων.
ν 174: }

ι 53: ἡμῖν αἰνομόροισιν, ἵν' ἄλγεα πολλὰ πάθοιμεν.

ο 455: οἳ δ' ἐνιαυτὸν ἅπαντα παρ' ἡμῖν αὖθι μένοντες.

π 312: ἡμῖν ἀμφοτέροισι· σὲ δὲ φράζεσθαι ἄνωγα.

π 427: ἤκαχε Θεσπρωτούς· οἳ δ' ἡμῖν ἄρθμιοι ἦσαν.

Φ 365: ἡμῖν ἰλήκῃσι καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι.

ψ 134: ἡμῖν ἡγείσθω φιλοπαίγμονος ὀρχηθμοῖο.

ω 169: ἡμῖν αἰνομόροισιν ἀέθλια καὶ φόνου ἀρχήν.

Videmus constanter in novem ultimis locis, ut in praecedentibus,

1) Quod primus suasit Curtius, Verb. II, 72.

Digitized by Google

formam illam dubiam ἡμῖν aut primum pedem explere aut quartum. Quod quo ducere videatur mox exponam, cum etiam de ὑμῖν et σφίσιν dictum fuerit. De his igitur prius videamus.

Trochaica forma ὔμμι(ν) legitur locis 17, et elisum ὔμμ' locis 8, quos indicare supersedeo.

Spondaicam formam ὑμῖν invenimus locis 32, sed paene omnibus etiam ὔμμιν legere licet, cum subiunctum sit constanter vocabulum a litera consona incipiens. Duobus autem locis, nempe Ψ 445 et π 387, in arsi pedis secundi legitur syllaba finalis vocis ὑμῖν sequente vocali; sed cum vis ictus in hac versus sede sufficiat ad brevem syllabam producendam, utrobique ὔμμιν restitui potest. Duo denique repugnant loci:

H 32: ὑμῖν ἀθανάτῳσι, διαπραθέειν τόδε ἄστυ, ubi in *primo* pede legitur ὑμῖν, et

K 445: ἠὲ κατ' αἶσαν ἕκειτον ἐν ὑμῖν, ἠὲ καὶ οὐκί,

qui versus satis elumbis vocem ὑμῖν collocatam habet ante diaeresin bucolicam, quod iterum notandum.

Duo autem hi versus nihil valent profecto ad infringendam legem ex permultis aliis locis constitutam; vidimus enim locis 17 + 8 + 34 = 59 syllabam posteriorem vocis ὑμιν brevem esse aut esse posse.

Operae vero pretium erit advertisse ipsos libros MSS. inter ὑμῖν et ὔμμιν hic illic haesitare, e. g. δ 94. Ex qua dubitatione repetenda est origo vitii quo inquinatur versus I 121:

ὑμῖν δ' ἐν πάντεσσι περικλυτὰ δῶρ' ὀνομήνω,

omnino enim legendum est ὔμμι δέ κ' ἐν πάντεσσι π. δ. ὀ., noto usu homerico; subiunctivus vero sensu futuri nude positus, sine κε, perquam suspectus est, neque Larochius, ubertim de hoc loco disputans, ullum quo vulgatam tueretur attulit exemplum idoneum, etsi complures citat locos quos nostro consimiles esse dicit, revera tamen dissimillimos. Levis autem est correctio quam proposui, et licet eam stabilire, si opus est, versu eiusdem libri 262:

εἰ δὲ, σὺ μέν μεθ' (μευ) ἄκουσον, ἐγὼ δέ κέ τοι καταλέξω.

In primae igitur personae dativo plurali videmus unam formam trochaicam genuinam esse, si paucissimos excipimus ver-

Digitized by Google

sus de quibus mox agetur; itemque in dativo plurali personae secundae, duobus versibus exceptis.

Diversa res est in persona tertia. Nempe non solum *σφίν*, *σφί*, *σφ'*, quae longe frequentissima sunt, sed etiam *σφίσι(ν)* reperitur.

De priore autem forma *σφ(ιν)* [1]) non multis verbis est utendum; id unum advertamus, brevem esse vocalem iota, nam hinc per analogiam denuo effici potest, non longam esse syllabam *-ιν* in *ἧμιν* et *ὕμιν*. Caeterum reperitur *σφ(ιν)* locis si bene numeravi 165, quos si quis excutere cupiat, adeat Seberum. Fortasse tamen uno et altero loco *σφ'* excidit, e. g. N 356:

τῷ ῥα καὶ ἀμφαδίην μὲν ἀλεξέμεναι <σφ'> ἀλέεινε.

Multo rarior sed tamen haud infrequens est forma bisyllaba *σφίσι(ν)*, et, quod admodum est notabile, constanter reperitur in pede quarto, ante diaeresin bucolicam. En locos ubi ita collocata est:

σφίσί B 93, Δ 2, Θ 204, 504, 554, I 99, Λ 151, M 416, P 234, 395, 453, 495, Σ 66, 510, 520, X 288, Ψ 138, 703, *γ* 150, *η* 35, 110, *ξ* 272, *ο* 412, *ρ* 262, 441, 531;

σφίσίν A 368, I 425, K 186, 208, 311, 398, 409, Π 549, Ψ 447, 698, *η* 205, *ο* 317, *τ* 464, *υ* 162, *ψ* 144;

id est locis quadraginta uno.

Perpaucis vero versibus *σφισι(ν)* aliam sedem occupat, et in his complures haud sanos esse apparebit:

B 206: *σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας, ἵνα σφίσι βασιλεύῃ*, versus famosus, de quo loqui quid attinet, cum nemo hodie neget spurium esse.

O 594: *ὅ σφισιν αἰὲν ἔγειρε μένος* versus initio. Hunc versum non sollicitandum esse, nam etiam primo versus pede formam in *-ισιν* recte habere, mox apparebit.

P 213: *τινδάλλετο δέ σφισι πᾶσι*. Corrige *σφιν ἅπασι*, quo ducit lectio codicum Lipsiensis et Vindobonensis.

X 474: *αἵ τε μετὰ σφίσιν εἶχον ἀτυζομένην ἀπολέσθαι* (*μετὰ σφιν ἔχεσκον*?).

β 398: *ἦρ' ἐπεί σφισιν ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε.*

---

1) Pro qua ridicule *φιν* legitur in Callimachi hymn. Dian. 213:

φαρέτρας | ἰοδόκους ἐφόρησαν, ἀσύλωτοι δέ φιν ἄμοι.

Digitized by Google

δ 683: *τέργων παύσασθαι, σφίσι δ' αὐτοῖς δαῖτα πένεσθαι.* Cum *αὐτοῖς* pro *αὐτοῖσι* procul dubio non sit Homericum, corrigendum esse videtur *αὐτοῖσι δὲ δαῖτα πένεσθαι.*

ζ 155: *μάλα πού σφισι θυμὸς* in versus fine. (Ecquid *μάλα σφίν ποθι*?).

ξ 272: *σφίσιν ἐργάζεσθαι ἀνάγκη.* Quidni *σφιν ϝεργάζεσθαι*?

υ 213: *τὰς δ' ἄλλοι μὲ κέλονται ἀγινέμεναι σφίσιν αὐτοῖς.* Hic versus eodem vitio laborat quo locus modo commemoratus δ 683.

Itaque suspecti sunt versus octo, et in his tres manifesto vitiosi sunt.

Summa summarum:

In tertiae personae dativo numeri pluralis legitur

σΦ(ιν) locis ad minimum 165;

σφισι(ν) ante diaeresin bucolicam locis 41, semel pede primo;

σφισι(ν) alia versus sede locis octo, sed nusquam ut videtur sine vitio.

Iam redeamus ad tredecim versus quibus *ἡμῖν*, et duos quibus *ὑμῖν* legitur, supra pag. 424 sq. commemoratos. Videmus illas formas spondaicas occurrere pede primo aut quarto; accuratius locos inspicientibus praeterea apparet, constanter syllabam *-ιν* in *thesi* esse collocatam, licet syllabae breves non nisi in *arsi* ab Homero produci soleant. Quapropter non possum non suspicari, olim quindecim hisce locis lectas fuisse formas trisyllabas, quae dactylum efficerent, *ἄμμῐσῐν* et *ὔμμῐσῐν*. Scio profecto, quam periculosum sit novas formas comminisci, in talibus enim decet memorem esse dicti Pindarici: *νεαρὰ ἐξευρόντα δόμεν βασάνῳ ἐς ἔλεγχον, ἅπας κίνδυνος.* Itaque suspicionem meam, ad quam metro duce perveni, silentio premerem, si formas illas *ἄμμισιν* et *ὔμμισιν* non nisi argumentis, ex analogia petitis, defendere possem. Sed non usque adeo testibus destituti sumus, nam Apollonius de pron. 383 *c* Alcaei hoc fragmentum affert: *ἄμμεσιν πεδάορον* (fragm. 100 Bergk.). Itaque in Aeolica dialecto, quae quam multa cum Homerica communia habeat in dies melius perspicitur, formam *ἄμμεσιν* (vel *ἄμμισιν*) extitisse, diserto testimonio constat: quidni Homero quoque in

Digitized by Google

usu fuerit? Si vero ἄμμισιν et σφισιν fide non carent, non audaciae est profecto, secundae personae, quae nullam non syllabam finalem cum prima communem habet, de nostro adscribere formam ὔμμισιν. Reputemus praeterea, complures formas vetustas, quas nemo tamen addubitat, non nisi uno loco Homerico reperiri, qui si forte excidisset aut corruptus esset, nulla ad nos pervenisset talium formarum notitia.

Iam vide quam belle concinant omnia. Habemus enim, si recte exposui quae praecedunt:

in prima persona: ἄμμιν (ἧμιν), et in pede 1° vel 4° ἄμμιϝσιν.
in secunda persona: ὔμμιν (ὔμιν), et in pede 1° vel 4° ὔμμιϝσιν.
in tertia persona: σφιν, et in pede 1° vel 4° σφιϝσιν.

Ad finem tandem aliquando pervenimus. Uno autem obtutu ut comprehendi possint quae statuenda videbantur, subiungatur tabella, in qua disponantur omnes formae pronominum personalium Homericae:

	prima persona.	*secunda persona.*	*tertia persona.*
N.	ἐγώ(ν).	σύ, τυνή.	—
A.	ἐμέ, με (ἔμ', μ').	σέ (σ').	ϝε (ϝ'), μιν.
G.	ἐμεῖο, ἐμέο, μέο, (ἐμεῖ', ἐμέ', μ').	σεῖο, σέο (σεῖ', σε'), τεεῖο?	ϝεῖο, ϝέο (ϝε').
D.	ἐμοί, μοι (μ').	σοί, τοι (σ', τ'), τεΐν.	ϝοί (ϝ').
N. A.	νῶϊ, ἄμμε (ἄμμ').	σφῶϊ, ὔμμε (ὔμμ').	deest Nom. A. σφε (σφ'), (σφωέ?).
G. D.	νῶϊν.	σφῶϊν.	σφωίν.
N.	ἧμες sive ἄμμες.	ὔμες sive ὔμμες.	—
A.	ἧμας sive ἄμμᾶς, ἡμέᾶς.	ὔμας sive ὔμμᾶς, ὑμέᾶς.	σφᾶς, σφέᾶς.
G.	ἡμείων, ἡμέων.	ὑμείων, ὑμέων.	σφείων, σφέων.
D.	ἧμιν sive ἄμμϊ(ν) (ἄμμ'). (ἄμμῐσῐν?).	ὔμιν sive ὔμμϊ(ν) (ὔμμ'). (ὔμμῐσῐν?).	σφῐ(ν), (σφ'), σφῐσῐ(ν).

Digitized by Google

AD LUCIANUM.

(*Continuantur ex Tom.* XIII *pag.* 111.)

Vitarum Auctio cap. 2. εἰ δέ τις οὐκ ἔχει τὸ παραυτίκα τἀργύριον καταβαλέσθαι, ἐς νέωτα ἐκτίσει καταστήσας ἐγγυητήν. Male me habet καταβαλέσθαι; namque *pecuniam solvere* apud omnes summa constantia καταβάλλειν dicitur, non καταβάλλεσθαι. Fidem facient comici, quos metri ratio ab huiusmodi fraude vindicat, ut Diphilus apud Athen. VI 225 A:

ἔπειτ' ἐὰν τἀργύριον αὐτῷ καταβάλῃς

et Menander in frgm. CCXXIII:

μικροῦ μὲν ἀρραβῶνά με
ἔπεισεν εὐθὺς καταβαλεῖν

et Amipsias in Moechis apud Suidam v. καββαλών:

καββαλὼν τριώβολον.

Neque aliter umquam Noster, ut tribus locis vel in hoc ipso dialogo, c. 18: τἀργύριον ἐςαῦθις καταβαλῶ et c. 25: πόσον ὑπὲρ αὐτοῦ καταβάλω; et c. 27: τἀργύριον κατέβαλον. Cf. etiam locus nostro simillimus ex Cronosolone c. 15: οἵτινες ἂν καὶ τοῦτ' ὀφείλοντες καταβαλεῖν μὴ ἔχωσι et praeterea D. M. IV. 1; Catapl. c. 18; Toxar. c. 31, 40; de Luctu c. 10; D. Meretr. XIV. 3. Non tantum, opinor, tribuendum librariis, ut iis credamus *hoc uno loco* Lucianum ab omnium atque adeo a suo ipsius constanti et perpetuo usu recessisse. Quam proclives sint scribae ad formas *activas* et *medias* stultissime permiscendas, vel hic libellus, ne longius abeam, docere potest, ubi in cap. 2. pro ἀναθεωρεῖν alii dederunt ἀναθεωρεῖσθαι et

Digitized by Google

in Piscat. cap. 37 libri Mss. fluctuant inter ἐπιδεικνύναι et ἐπιδείκνυσθαι. Consimili errore in c. 41 confunduntur ἐπιδείξει et ἐπιδείξηται.

Cap. 3. ὥρα σοι, ὦ βέλτιστε, τὸν Κροίσου παῖδα παιδεύειν· ἐγὼ γὰρ λάλος, οὐκ ἀνδριὰς εἶναι βούλομαι. Ad haec Fritzschius: malim ἐγὼ γὰρ λάλος εἰμί. Scilicet non fugit virum doctissimum eiusmodi quid ab emtore dici debere: ego natura et indole sum loquacior, ut statua esse nolim; non quod nunc legitur: ego loquax esse cupio. Sed neque asyndeton, quod coniectura sua invexit, ferendum puto, et minore negotio sententia, quam volo, restitui posse videtur. Pro οὐκ scribe οὐδ'.

In Pythagorae oratione Ionica nonnulla manum correctoris adhuc desiderant, ut πῶς ἀριθμέεις; pro κῶς (recte infra editur ὅκως et ὁκοῖα), ἄ pro τά, τέσσαρα pro τέσσερα in cap. 4; et in c. 6: ἀφῇς et μεῖζον pro ἀπῇς et μέζον. Praeterea non video quo iure dictum sit c. 4: ὁκοῖα ἐόντα μορφὴν ὅκως κινέονται pro κινέεται et c. 14, ubi Heraclitus loquens inducitur τὰ πάντα συνειλέονται pro συνειλέεται. In c. 13 recte scribitur: ὅτι μοι γελοῖα δοκέει πάντα τὰ πρήγματα ὑμέων.

Cap. 5. σεωυτὸν ἕνα δοκέοντα ἄλλον ὀρεόμενον [καὶ] ἄλλον ἐόντα εἴσεαι. καὶ, quod in codicibus sedem mutat, melius exulabit. *Alius oculis cerneris, alius es.*

Cap. 6. ἀλλὰ τάδε μὲν ἱκανῶς. Expectabam ταῦτα. Cf. Necyom. c. 19: ταυτὶ μὲν ἱκανῶς; Imagg. c. 4: ἀλλὰ καὶ ταυτὶ μὲν ἱκανῶς; D. M. XII. 6: ἱκανὰ γὰρ ἀπὸ πολλῶν καὶ ταῦτα; XX. 6: καὶ ταυτὶ γὰρ ἱκανά; Iupp. Confut. c. 7: ἱκανὸν τοῦτο ctt.

Ibid. θεός, οὐ βρότος τις εἶναι φαίνεται. Nonne aptius esset: θεός τις, οὐ βρότος?

Cap. 7. αὐτὸν ἐροῦ· κάλλιον γὰρ [οὕτω ποιεῖν]. Inclusa melius absunt. Cf. Piscat. c. 24: τῷ λόγῳ μᾶλλον – ἄριστον γάρ – ἢ τῷ ξύλῳ.

Digitized by Google

Cap. 9. ἀλλὰ τί μάλιστα εἰδέναι σε φῶμεν; ἢ τίνα τὴν τέχνην ἔχεις; Commendo ἔχειν.

Cap. 11. ἀλλ' ἐπίτομος αὕτη σοι πρὸς δόξαν [ἡ] ὁδός. Dele articulum, et mox scribe: κἂν ἰδιώτης γὰρ ᾖς pro καὶ ἰδιώτης γὰρ ἐὰν ᾖς.

Cap. 12. πολυτελὲς τὸ χρῆμα καὶ πλουσίων δεόμενον. Sine dubio supplendum καὶ πλουσίων ὠνητῶν δεόμενον.

Ibid. ἄπρατος ἔοικεν, ὦ Ζεῦ, οὗτος ἡμῖν μένειν. Immo vero μενεῖν; cf. c. 14: ἄπρατοι καὶ οὗτοι μενοῦσιν.

Cap. 15. ἀμέλει κἂν ὑπὸ ταὐτὸν ἱμάτιόν μοι κατακέωνται. Quamdiu hunc soloecismum feremus pro ὑπὸ ταὐτῷ ἱματίῳ, ut statim emendate sequitur? Cf. etiam de eodem argumento Amores c. 49: ὃς ὑπὸ μιᾷ χλανίδι πατρὸς ὕπνους ἐκοιμήθη.

Cap. 17. τί τοῦτο φής. Ita cum vulgata etiam Fritschius. Libri τοῦτο φής, quod mihi quidem praeferendum videtur. τί τοῦτο φής stupentis est exclamatio et fere indignabundi; τοῦτο φής in rem, quam non plane quis intellexit, diligentius inquirentis, quod huic loco magis convenit.

Cap. 18. ὁπόσα γὰρ δὴ ὁρᾷς. Mendum e tralaticiis pro ἄν.

Cap. 21. σύμβαμα καὶ παρασύμβαμα ὁποῖα καὶ ὁπόσον ἀλλήλων διαφέρει. Non *quantum* differant, opinor, sed *quomodo*. Itaque repone ὅπως.

Cap. 22. Καὶ ἀποφράττω [καὶ σιωπᾶν ποιῶ] φιμὸν ἀτεχνῶς αὐτοῖς περιτιθείς. Delendum est futile glossema. Cf. Iupp. Trag. c. 22. κρατούμενους δὲ καὶ ἀποφραττόμενους ὑπ' αὐτῶν τοὺς ἡμετέρους συνηγόρους.

Cap. 23. καὶ οὐ μόνον γε ἁπλοῦς, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ τούτων ἑτέρους [τόκους]. Iterum tenemus interpolatorem.

Digitized by Google

Piscator Cap. 2. *Ἀριστότελες, ἐπισπούδασον ἔτι θᾶττον· εὖ ἔχει· ἐάλωκε τὸ θηρίον.* Vividior et magis graphica fiet oratio, si in hunc modum interpunxeris: *Ἀριστότελες, ἐπισπούδασον· ἔτι θᾶττον· εὖ ἔχει.*

Ibid. *τὴν γλῶτταν αὐτὴν ἔτι πολὺ πρότερον ἀποτετμήσθω.* Praefero: *ἐκτετμήσθω.*

Cap. 7. *καὶ χαλεπωτέραν σου ἐπιδείκνυσι τὴν τόλμαν.* Hoc parum est; scribe *ἀποδείκνυσι*, *reddit*, *efficit*. Cf. Somn. c. 8: *ζηλωτὸν τὸν πατέρα ἀποδείξεις*; Arist. Ran. 1011: *μοχθηροτάτους ἀπέδειξας* et passim.

Cap. 9. *τοσοῦτον ὑπερφέρω τοῖς δικαίοις καὶ ἐκ περιουσίας ἀπολογήσασθαι ὑπολαμβάνω.* Miror nondum *ἀπολογήσεσθαι* esse repositum. Non *dixerat* causam, sed *dicturus erat*.

Cap. 12. *πρόδηλος δὲ ἦν κοσμουμένη.* Quoniam de meretricio ornatu et cultu agitur, requiro vocabulum de eiusmodi lenociniis usitatum et proprium: *κομμουμένη*. Adi Cobetum in V. L. p. 139.

Cap. 13. *τὴν ἐπὶ συννοίᾳ ἡρέμα βαδίζουσαν.* Et ratio et usus postulant: *ἐπὶ συννοίας*. Cf. Scyth. c. 6: *ὁ ἐπὶ συννοίας, ὁ λαλῶν ἑαυτῷ*; Amor. c. 18: *οἱ δ' ἐπὶ συννοίας.*

Cap. 14. *τὰ εἰκότα καὶ [τὰ] ξυνήθη τῇ ἑορτῇ.* Sexcenties sic peccatur.

Cap. 17. *ἔπεσθον, ὦ Ἐλευθερία καὶ Παρρησία, μεθ' ἡμῶν, ὡς τὸν δειλαιον τουτονὶ ἀνθρώπισκον κινδυνεύοντα ἐπ' οὐδεμίᾳ προφάσει δικαίᾳ σῶσαι δυνηθῶμεν.* Repone quod solum sententiae convenit: *σώσαιμεν ἄν γε δυνηθῶμεν.* In libris A B Ψ est: *ἄν γε σῶσαι δυνηθῶμεν.*

Cap. 22. *κἀκεῖνό που παράβυσον.* Soloece pro *ποι*. Eodem remedio utendum in Lexiph. c. 24: *ἂν μὴ παραβύσῃς αὐτό που.*

Digitized by Google

Cap. 25. Expunge puerile additamentum: καὶ σὲ [τὴν Φιλοσοφίαν].

Cap. 26. ὅτι ταῦτα ποιῶν καὶ [ὑπὸ] τὸ σὸν ὄνομα ὑποδύεται. Ipse Lucianus facessere iubebit molestam praepositionem. Cf. c. 33: ὑποκριτὴς Ἀθηνᾶν ἢ Ποσειδῶνα ὑποδεδυκώς; Fugit. c. 3: Φίλοι Φάσκοντες εἶναι καὶ τοὐμὸν ὄνομα ὑποδυόμενοι; Adv. Ind. c. 27: τὸν Ἀριστοφάνην καὶ Εὔπολιν ὑποδέδυκας; Apolog. c. 2: ὑποδὺς τὸ σὸν πρόσωπον.

Cap. 27. ἢ τί γὰρ ἂν εἰπεῖν ἔχοις τὰ σεμνότατα διασύρας ἐπὶ τοσούτων μαρτύρων; Malim fere ἂν ἀντειπεῖν. Certius est in fine pro soloeco καί σε ἀξιοῦμεν τιμωρήσειν ἡμῖν reponendum esse τιμωρῆσαι.

Cap. 31. Supple οὐδ' ἂν ἡ Ἑλένη ποτὲ ἡ (ἡ) Πολυξένη.

Cap. 32. ἄχρι δή τις αὐτὸν ξένος καὶ λέοντα ἰδὼν [καὶ ὄνον] πολλάκις. Semper scrupulum mihi iniiciebat illud καὶ ὄνον praeter omnem necessitatem additum; nunc video in libris incerta sede circumferri, ut suppositicium esse iam non dubitem. *Cumani* quoque *asinum* millies viderant; verum peregrinus ille *leonem* saepius conspexerat.

Cap. 36. ὁποῖόν τι καὶ οἱ κύνες πάσχουσιν· ἐπειδάν τις ὀστοῦν ἐς μέσους αὐτοὺς ἐμβάλῃ, ἀναπηδήσαντες δάκνουσιν ἀλλήλους καὶ τὸν προαρπάσαντα [τὸ ὀστοῦν] ὑλακτοῦσιν. Mutata interpunctione rescribe: ὁποῖόν τι καὶ οἱ κύνες πάσχουσιν, ἐπειδάν . . . . . ἐμβάλῃ· ἀναπηδήσαντες κ. τ. λ. et dele τὸ ὀστοῦν, parum eleganter repetitum.

Cap. 38: Μετάστηθι, ὦ Παρρησιάδη, ἔτι πορρωτέρω. Hic quoque, ut in c. 2, plenius interpungendum post Παρρησιάδη.

Cap. 47. ἦ που τοὺς λίθους ἁλιεύσειν διέγνωκας ἐκ τοῦ Πελασγικοῦ; Emenda ἁλιεύειν.

Cataplus. Cap. 1. καὶ τῶν κωπῶν ἑκάστη τετρόπωται. Cha-

Digitized by Google

rontis cymba omnibus et poëtis et pictoribus est '*duorum scalmorum navicula*', ut cum Cicerone loquar, quam *solus* et sine ullo ministerio remis impellit. Diserte hoc testatur ipse Lucianus in primo capite Charontis: ἐγὼ δὲ πρεσβύτης ὢν τὴν δικωπίαν ἐρέττω μόνος. Similiter Alcestis in cognomine fabula vs. 252: ὁρῶ δίκωπον ὁρῶ σκάφος. Iam vides quorsum haec tendant, ut pro ἑκάστη Nostro reddatur ἑκατέρα. Quis nescit haec perpetuo a librariis confundi?

Ibid. ἡμεῖς δ' οὐδέπω οὐδ' ὀβολὸν ἐμπεπολήκαμεν. Nihil certius quam ἠμπολήκαμεν esse scribendum. Cf. e multis Arist. Pax vs. 367: ἀλλ' οὐδὲν ἠμπόληκά πω et Soph. Aiax 957: ἆρ' ἠμπόληκας; et Antig. 1023: ἐξημπόλημαι et ἀπημπόλα tribus locis apud Euripidem (Cycl. 257; Ion 1371; Troad. 973). Sine vitio etiam Herodotus I. 1: πάντων ἐξημπολημένων. Rem conficiet Lucianus ipse, qui Merc. Cond. c. 24. ἀπημπόληκας et Pisc. c. 27: ἀπημπόλησεν, ubi haec varietas lectionum a Fritzschio notatur: ἀπεμπόλησε Ψ, ἀπημπώλησεν fortasse Τ, ἀπημπόλησεν abc. In Tox. c. 28 ἀπεμπολῶντας vix salvum evasit pro eo, quod alii codices exhibent ἀπεμπολοῦντες, sive turpius etiam ἀπεμπωλοῦντες. Apud Isaeum XI. 43 omnes libri Mss. conspirant in vitiosissimam scripturam: ἐξ ὧν ἐνεπώλησαν τετρακισχιλίας. Dobraeus ἐνεπόλησαν restituit; debebat ἠμπόλησαν.

Statim sequitur: εἶτα ὁ Πλούτων εὖ οἶδα ὅτι ἐμὲ ῥᾳθυμεῖν ἐν τούτοις ὑπολήψεται. Sententia requirit: *propter haec, his de causis*; quod scribendum erat: ἐπὶ τούτοις. De hoc usu praepositionis vide quae Herwerdenus annotavit ad Iudicium Vocalium cap. 2 (Mnem. Vol. VII. p. 211). Obiter eodem mendo libera Xenophontis Cyropaediam in notissimo loco de Cyro inter pueros rixantes decernente. Posteaquam ut iudex sententiam tulit, ἐν τούτῳ με, inquit, ἔπαισεν ὁ διδάσκαλος. Quis non intelligit ἐπὶ τούτῳ requiri? Si dubitas, attende ad proxime praegressa: ἐπὶ μιᾷ ποτε δίκῃ πληγὰς ἔλαβον. Cf. etiam Lucianeum in Somnio c. 2: ἐφ' οἷς παρὰ τῶν διδασκάλων πληγὰς ἐλάμβανον.

Cap. 5. ἐπιβαίνοντα ἕκαστον αὐτῶν διαγνώσομαι. Immo vero ἐπιβαίνοντας.

Digitized by Google

Ibid. Mercurius de senibus aetate confectis: τακεροὶ πάντες καὶ πέπειροι καὶ καθ' ὥραν τετρυγημένοι. Ad quae Charon: Μὰ Δί', ἐπεὶ ἀσταφίδες γε πάντες ἤδη εἰσί. Variant codices inter νὴ Δί' et μὰ Δί', quorum hoc melius videtur. Ludit enim Charon in illo καθ' ὥραν, *suo tempore*, *mature*, et cum uvis eos comparans, 'Non hercle vero',, inquit, 'iam enim omnino passae sunt'. Ex quibus patet pro πάντες πάντως esse substituendum; πάντες eo minus ferendum, quod paucis verbis interpositis sine ulla vi iteratur.

Ibid. οὐ πολὺν χρόνον, ὦ Μοῖρα, αἰτῶ· μίαν με ἔασον μεῖναι τήνδε ἡμέραν. Ad amussim haec conveniunt cum Medeae senario apud Euripidem in cognomine fabula vs. 340:

μίαν με μεῖναι τήνδ' ἔασον ἡμέραν,

ut difficile sit non suspicari hunc ipsum esse restituendum, praesertim cum cognoveris quam libenter Lucianus, in hoc quoque Aristophanem imitatus, Euripidem paratragoedet.

Cap. 9. μαρτύρομαι ὑμᾶς, ἀτελὴς μένει τὸ τεῖχος καὶ τὰ νεώρια. Vicinum τειχιεῖ editores docere poterat μενεῖ unice verum esse. Eadem opera pro ἀγανακτεῖ in cap. 11 repone ἀγανακτήσει.

Cap. 11. προαποθανεῖν ἕκαστος αὐτῶν ἕτοιμος, εἰ οἷόν τε εἶναι. Vitium etiam alias commissum pro εἰ οἷόν τε ἦν. Mox lege κἂν πρὸς ὀλίγον pro καί.

Cap. 15. μᾶλλον δὲ ἡγούμην ἐς τὸ πρόσω ὁρῶν. Cobetus θέων, Fritzschius ὁρμῶν. Et sane ὁρῶν nimis languidum videtur; nescio tamen an in vulgata non potius lateat φέρων, *praeceps*, *festinanter*, quo participio Lucianus ante alios delectatur. Cf. perdoctam Hemsterhusii adnotationem ad D. M. VI. 3. In Timone c. 22 et Icaromen. c. 19 legimus: θεῖ φέρων.

Cap. 16. ὥστε ὑπεράνθρωπός τις ἀνήρ (l. ἀνὴρ) μοὶ κατεφαίνετο καὶ μονονουχὶ καλλίων καὶ ὑψηλότερος ὅλῳ πήχει βασιλικῷ. Deest aliquid ad sententiam; non enim *uno Micylo* pulchrior et maior videbatur. Supplendum arbitror: καλλίων τῶν ἄλλων καὶ

Digitized by Google

ὑψηλότερος. In init. c. 17 corrige: οὐ μόνον δὲ τοῦτο pro τοῦτον et in c. 19: νυν pro νῦν et ἐπενόησεν pro ἐνενόησεν.

Cap. 22. ἀλλ' ἤδη καὶ τὸ τριβώνιον τέως ἄμορφον εἶναί μοι δοκοῦν ἰσότιμον γίγνεται τῇ πορφυρίδι τοῦ βασιλέως· ἀφανῆ γὰρ ἄμφω [καὶ] ὑπὸ τῷ αὐτῷ σκότῳ καταδεδυκότα. Si illae vestes non amplius conspiciebantur, sed tenebris Orci omnibus rebus aequaliter offusis, evanuerant, non aequales *fiebant*, opinor, sed iam *factae erant*. Quamobrem repone γεγένηται. Cur copulam abesse malim, nihil est quod dicam.

Quae statim sequuntur, a librariis pessime sunt habita. Neque enim quidquam causae est, cur ad Micyli quaestionem: σὺ δὲ ποῦ ποτε ἄρα ὢν τογχάνεις; Cyniscus tanta cum emphasi: ἐνταῦθα λέγω σοι, Μικύλε respondeat et geminatum εὖ λέγεις corruptelam arguit. Hoc mihi dispicere videor deleto altero εὖ λέγεις ea, quae vulgo Cynisco tribuuntur, Micylo esse continuanda.

Cap. 24. Ἴχνη μὲν καὶ σημεῖα πολλὰ τῶν ἐγκαυμάτων, οὐκ οἶδα δὲ ὅπως ἐξαλήλιπται, μᾶλλον δὲ ἐκκέκοπται. Jacobitzius adnotavit: πολλὰ add. ex A C F Schol. — τῶν ἐγκαυμάτων: πολλῶν inter haec duo verba insertum in D, sed a manu recentiore'. Egregie hoc confirmat quod iam dudum legendum esse mihi persuaseram: πολλῶν τινων ἐγκαυμάτων.

Cap. 27. οὐκοῦν καὶ τούτων, ὦ Ῥαδάμανθυ, παρέξω σοι μάρτυρας. Nemo unquam dixit μάρτυρας παρέχειν pro παρέχεσθαι.

Cap. 28. L. κυανός ἐστιν ὑπὸ τῶν στιγμάτων, non ἀπό.

Ibid. καὶ παρὰ τὸν Τάνταλον ἀπαχθεὶς οὑτοσὶ δεδέσθω. Offensione non caret οὑτοσί sine ulla vi interpositum. Coniicio οὑτωσί, *sic*, *ut nunc habet*, *simpliciter*, non, ut ceteri omnes, Lethae aqua hausta. Hunc usum vocis οὕτω optime illustrabunt Aristophanis versiculi in Ranis vss. 625 sqq.

Αἰ. δίκαιος ὁ λόγος· κἄν τι πηρώσω γέ σοι
τὸν παῖδα τύπτων, τἀργύριόν σοι κείσεται.
Ξα. μὴ δῆτ' ἔμοιγ', οὕτω δὲ βασάνιζ' ἀπαγαγών.

Digitized by Google

Eodem modo *sic* nonnunquam usurpatur, apud comicos praesertim, ut in Plauti Menaechmis IV. 2. 94:

ego illam non condonavi; sed *sic* utendam dedi

et in Pseud. I. 3. 154:

nolo bis iterari; sat *sic* longae fiunt fabulae.

Conferri etiam potest Ciceronianum illud ex Oratione pro Roscio Amerino § 71: non *sic* nudos in flumen deicere.

Pro Lapsu in Salutando cap. 1. οὐδ' ὅσον ἄκρῳ τῷ μειδιάματι. Scribe ἄκρῳ τῳ.

Cap. 2. ἀρχόμενος μὲν οὖν τῆς γραφῆς πάνυ ἀπόρῳ ἐντεύξεσθαι τῷ προβλήματι, προϊοντι δὲ πολλὰ προὐφάνη τὰ λεκτέα. Nolo premere suspicionem a Luciano scriptum fuisse τὰ λεκτά, cum praesertim sciam vulgo has formas a librariis oblitterari. Certe, si quid video, sententiae accommodatius est.

Cap. 3. ἐν ἐπιστολῇς δὲ ἀρχῇ Κλέων ὁ Ἀθηναῖος δημαγωγὸς ἀπὸ Σφακτηρίας πρῶτον χαίρειν προὔθηκεν. Cleon *primus* hoc fecit, itaque corrigendum est πρῶτος. Habet praeterea incommodi aliquid haec verborum coniunctio: ἀπὸ Σφακτηρίας προϊὼν ἔθηκεν, ut vix dubitem post Σφακτηρίας γράφων excidisse; vide quae mox sequuntur: ὁ Νικίας ἀπὸ Σικελίας ἐπιστέλλων.

Cap. 4. Iniuria spreta est optima Codicum FM scriptura κελεύειν ἀποδοκιμάζει. Post pauca supplendum: ὡς ἀνάξιον (ὄν) τοῦ Πυθίου. Iterum ὄν intercidit post ἁρμοδιώτατον in cap. 5.

Cap. 5. καὶ ὅλως ἡγοῦντο τῷ μὲν ὑγιαίνειν τὸ εὖ πράττειν καὶ τὸ χαίρειν εἶναι. Iamdudum correctum oportebat ἐνεῖναι. Supra repone πεντέγραμμα pro πεντάγραμμα.

Cap. 6. Insere τὸ (δὲ) δεύτερον καλὸν γενέσθαι.

Cap. 7. μυρία δὲ καὶ ἄλλα ἔκ τε ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ φιλοτόφων καταδεῖξαί σοι ἔχων. Non est huius loci καταδεῖξαι; verum videtur: καταλέξαι.

Digitized by Google

Cap. 10. σαφῶς ἀνέστρεψε τὴν τάξιν. Malim ἀντέστρεψε. De discrimine inter ἀνατρέπειν, ἀναστρέφειν et ἀντιστρέφειν cf. Cobetus V. L. p. 145.

Cap. 11. οὐδὲν ὄφελος τῶν ἁπάντων ἀγαθῶν, ἔστ' ἄν τοῦ ὑγιαίνειν μόνον ἅπῃ. Quantocyus e vulgata revoca τὸ ὑγιαίνειν, quod vel contra omnes libros erat restituendum.

Cap. 12. ἀλλὰ νῦν ἑκάστου καιρὸς ἴδιος ὑφ' ἡμῶν ἀποδέδεικται, σὺ δὲ τοῦτον ἐναλλάξας, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο ἔφησθα, ὅμως τῷ δικαίῳ λόγῳ οὐκ ἂν ἔξω εἶης τοῦ ἡμαρτηκέναι. Sanum non est: εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο ἔφησθα; nam re vera nihil aliud dixerat quam ὑγίαινε, cum χαῖρε deberet. Contuli locum Herodoti (V. 40): καὶ μὴ ἀντίβαινε τούτοισι, ἵνα μή τι ἀλλοῖον περὶ σεῦ Σπαρτιῆται βουλεύσωνται; unde apparet ἀλλοῖον interdum *malum*, *infaustum*, *male ominatum* significare, quod huic loco apprime convenit: *etiamsi nihil infausti dixeris*. Cf. c. 1: εὔφημον καὶ τοῦτο et in fine: εἰς οὕτως εὔφημον εὐχήν et c. 15: εἰς ἄλλο μακρῷ αἰσιώτερον. Post pauca e Reitziana revoca τὸ ὑγιαίνειν pro τὸ ὑγιαῖνον et versus finem supple: καὶ ἔστιν εὐχὴ (μόνον) τὸ πρᾶγμα. Extrema me iudice melius in hunc modum distinguentur: ὁ δὲ ὑγιαίνειν παρακελευόμενος καὶ χρήσιμόν τι δρᾷ· καὶ γὰρ ὑπομιμνήσκει τῶν πρὸς τὸ ὑγιαίνειν συντελούντων· καὶ οὐ συνεύχεται μόνον κ. τ. λ.

Cap. 14. οὐχ ὡς ἐκ προνοίας ἀφελὼν μὲν τὸ χαίρειν. Scribe ἀνελών, *abrogans*, *tollens*, quo sensu omnes verbo ἀναιρεῖν utuntur, non ἀφαιρεῖν. Cf. Iupp. Confut. c. 9: ἐκείνων τις εἶ τῶν ἀναιρούντων τὴν πρόνοιαν τῷ λόγῳ.

Hermotimus. Cap. 2 Supple: ὃς νῦν (πρῶτον) ἄρχομαι et ὁ οἶμος (ὁ) ἐπ' αὐτήν.

Ibid. ὑμᾶς προσευξόμεθα ὑπερνεφέλους γενομένους [καὶ] ἀνελθόντας οἷ πάλαι σπεύδετε. Eliminandum est καί, quod sententiae officit.

Cap. 6. πότερον ὁ διδάσκαλός σου καθυπέσχετο. Malim σοι.

Digitized by Google

Cap. 8. ἀλλ' εὐφημεῖν χρή, οἶμαι, μηδὲ ὅσιον εἶναι ἐξετάζειν τὰ ὑπὸ τῶν σοφῶν γιγνόμενα. Vereor ut Fritzschius cuiquam probet infelicem coniecturam εἶη pro εἶναι. Mihi potius εἶναι, ut saepius, ex οἶμαι originem duxisse videtur et rescribendum esse: ἀλλ' εὐφημεῖν χρή· μηδὲ (γὰρ) ὅσιον, οἶμαι, ἐξετάζειν τὰ ὑπὸ τῶν σοφῶν γιγνόμενα.

Cap. 9. τὰ μὲν τοίνυν ἄλλα διηγουμένῳ σοι παρειπόμην καὶ ἐπίστευον οὕτως ἔχειν .... ὁπότε δὲ καὶ πλούτου ἔφησθα καταφρονεῖν σφᾶς ..... πάνυ ἐνταῦθα ἐπέστην. Fritzschius pro ἐπέστην commentum suum ἠπίστουν in ordinem recepit. Nollem factum; ἐπέστην rectissime τῷ παρειπόμην opponitur: *mirabundus et incredulus substili neque te ultra secutus sum.*

Cap. 14. Λυκ. ἀτάρ, εἰπέ μοι, μία τις ὁδός ἐστιν ἡ ἐπὶ Φιλοσοφίαν ἄγουσα, ἡ τῶν Στωικῶν ὑμῶν, ἢ ἀληθῆ ἐγὼ ἤκουον ὡς καὶ ἄλλοι πολλοί τινές εἰσιν;

Ἑρμ. Μάλα πολλοί, Περιπατητικοὶ καὶ Ἐπικούρειοι καὶ οἱ τὸν Πλάτωνα ἐπιγραφόμενοι καὶ αὖ Διογένους ζηλωταὶ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Πυθαγόρου καὶ ἔτι πλείους.

Λυκ. Ἀληθῆ ταῦτα· πολλοὶ γάρ εἰσι. πότερον δή, ὦ Ἑρμότιμε, τὰ αὐτὰ οὗτοι λέγουσιν ἢ διάφορα;

Et male divisa haec sunt et unum verbum vitiose abundat. Vide quam apte omnia decurrant, si ita scribas:

Λυκ. ..... ἢ ἀληθῆ ἐγὼ ἤκουον ὡς καὶ ἄλλοι [πολλοί] τινές εἰσι μάλα πολλοί, Περιπατητικοὶ καὶ Ἐπικούρειοι ..... καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Πυθαγόρου καὶ ἔτι πλείους;

Ἑρμ. Ἀληθῆ ταῦτα· πολλοὶ γάρ εἰσιν.

Λυκ. Πότερον δή, ὦ Ἑρμότιμε, τὰ αὐτὰ οὗτοι λέγουσιν ἢ διάφορα;

πολλοί post ἄλλοι ex dittographia natum omnia pessumdedit.

Sequitur: τὸ δέ γε ἀληθές, οἶμαι, πάντως που ἓν ἦν αὐτῶν, ἀλλ' οὐ πάντα διάφορά γε ὄντα, ubi noli cum Fritzschio ἦν in εἶναι mutare, nam παρένθετον illud οἶμαι optime se habet, sed expunge molestam voculam, cui ἓν originem dedisse videtur.

Cap. 16. ὡς οὐκ ἐθέλεις διδάξαι με, ἀλλ' ἐξαπατᾷς. Nihili est ὡς; exclamatio tam vehemens et plena affectus ab hoc loco

Digitized by Google

prorsus aliena. Suspicor Lucianum, ut assolet, ita scripsisse: *ὁρᾷς; οὐκ ἐθέλεις διδάξαι με.* Nihil hoc verbo apud Nostrum tritius, ubi leni vituperatione aut urbana ironia quis utitur. Cf. D. D. XX. 4: *ὁρᾷς; οὐδὲν ἐγὼ μέμῳομαι;* D. M. XIV. 6: *ὁρᾷς ὅτι ταῦτα ὡς υἱὸς Ἀμμωνος λέγεις;* ib. XXVIII. 3: *ὁρᾷς; ἀγνοεῖς τὰ περὶ ἐμοῦ ἅπαντα;* Piscat. c. 8: *ὁρᾶτε; πρὸς ὀργὴν ἀκούετε καὶ οὐδὲν τῶν δικαίων προσίεσθε;* Hermot. c. 29: *ὁρᾷς, τοῦτο ὡς κοινὸν εἰρηκας;* Imagg. c. 3: *ὁρᾷς ἡλίκον τοῦτο ἤτησας;* Tox. c. 38: *ὁρᾷς τοῦτο ὡς ἐριστικὸν ποιεῖς;* Iupp. Confut. c. 9: *ὁρᾷς; ταῦτ' ἤδη ὑβριστικά;* et multis aliis locis, ut Vit. Auct. c. 4; Gallus c. 19; Iupp. Trag. c. 30; Saturn. c. 2; Dial. Meretr. V. 1; Navig. c. 15 ctt.

Cap. 19. *πλήν, εἰ δοκεῖ, οἱ μὲν ἔξω ἡμῖν Φιλοσοφίας μενέτωσαν* [*οἱ τυφλοί*], *ἐπείπερ μηδὲ ὁρῶσι.* Otiosum emblema vel sedes arguit. In eodem capite pro *ἐπινοεῖ* repone *ἐννοεῖ* et *πότερον ἀμείνων ἢ χείρων* pro *πότερος*, quod ad *ἕκαστος* relatum probari nequit.

Cap. 22. Iniuria Solanus et Fritzschius obhaeserunt in verbis: *οὐ γὰρ οὔτε χρυσίον ἔτι οὔτε ἡδονὰς οὔτε δόξας ὁρῶσι*, pro quibus Fritzschius satis violenter coniecit: *οὔτε χρυσίου ἔτι οὔτε ἡδονῆς οὔτε δόξης ἐρῶσι.* Rectissime enim dicuntur beatissimae civitatis incolae has illecebras non amplius ob oculos habere, quippe quas iam pridem ex urbe exegerint (*πάλαι τῆς πόλεως ἐξεληλάκασιν*) neque secum versari patiantur (*οὐκ ἀναγκαῖα ἡγησάμενοι ξυμπολιτεύεσθαι*).

Cap. 26. *ἀνὴρ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀτραποῦ ἑκάστης ἑφεστὼς* [*ἐν τῇ εἰσόδῳ*]. Inepte bis idem dicitur.

Cap. 28. *οὐδὲ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου* [*ποιήσομεν*], *ἔνθα ἂν ἡμᾶς οἱ πόδες φέρωσιν, ἐκεῖσε ἄπιμεν.* Vehementer interpolationis mihi est suspectum *ποιήσομεν*, quod in talibus addi non solet. Cf. Asin. c. 18: *ἔκρινα, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, παλινδρομῆσαι μᾶλλον ἢ κακῶς δραμεῖν.*

Ibid. *ὁ δὲ κίνδυνος ὅτι οὐ μικρός .... εἰκάζειν οἶμαι.* Fritz-

Digitized by Google

schius: εἰκάζεις, οἶμαι; Herwerdenus: εὖ εἰκάζειν οἶμαι. Lenissimum videtur: εἰκάζειν σ' οἶμαι.

Cap. 29. Corrige: εἶποι γὰρ ἂν ταὐτό pro αὐτό.

Cap. 32. οὐκ ἂν εὐλόγως θρασὺς εἶναι δόξειεν ἄν σοι περὶ πάντων ἀποφαινόμενος. ἂν εὐλόγως corruptum videtur ex ἀνάλογον, ut supra: ἀνάλογον τοίνυν κείσθω τις ἡμῖν. Respicit quae a sene illo Aethiope dicta erant: σὺ δὲ δὴ πόθεν ταῦτα, ὦ θρασύτατε, οἶσθα;

Cap. 33. Malim οἷα ποιεῖ, ὦ Λυκῖνε, ὁ ἑταῖρός σου ὁ Ἑρμότιμος (ὃς) ἀξιοῖ κ. τ. λ.

Ibid. ἀλλ' οὐ Πέρσαι γε οὕτω ποιοῦσιν οὐδὲ Σκυθῶν ὅσοι τοξόται, ἀλλὰ πρῶτον μὲν αὐτοὶ κινούμενοι ἀφ' ἵππων ὡς τὸ πολὺ τοξεύουσιν, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ ταξευόμενα κινεῖσθαι ἀξιοῦσιν. Perspicuum est sententiam postulare: ἀλλὰ πρῶτον μὲν αὐτοὶ κινοῦνται ἀφ' ἵππων ὡς τὸ πολὺ τοξεύοντες.

Cap. 34. ὡς ἂν εἰδὼς τὰ 'πλεῖστα. Fritzschius admodum infeliciter: τὰ ἐκεῖ πλεῖστα. Suspicor: τῶν ἐκεῖ τὰ πλεῖστα.

Ibid. ἐνί τε λόγῳ ξυνελών φημι ἄχρι ἂν ἄδηλον ᾖ τίς (ἡ adde) ἀληθὴς ἐστιν προαίρεσις ἐν Φιλοσοφίᾳ μηδεμίαν αἱρεῖσθαι. Manca est sententia, nisi δεῖν inserueris: μηδεμίαν δεῖν αἱρεῖσθαι.

Cap. 35. Αἰθίοπας δέ γε .... τί ἔδει καλεῖν ἐπὶ τὸν λόγον; Λυκ. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἀπίτωσαν ἐκποδών, εἴ σοι δοκοῦσι περιττοὶ εἶναι [πρὸς τὸν λόγον]. Non fero apud elegantissimum scriptorem inanem et auribus ingratam repetitionem.

Cap. 37. οὐκοῦν σαφέστερον χρὴ λέγειν, εἰ ἑτεροῖόν τι, ἀλλὰ μὴ τοῦτο φήσεις. Non expedio quid *futurum* sibi velit. Repone φής. εἰς ex sequente εἶσει adhaesit.

Cap. 40. μή μοι τὰ πάλαι, ὦ Ἑρμότιμε, ἃ δὲ εἶδες ἐγγύθεν, ἐκεῖνα λέγε. Mero errore ex praegressis ineptum ἐγ-

Digitized by Google

γύθεν in textum se insinuavit. Verum est ἔναγχος. Vide supra.

Cap. 43. Supplendum: πρῶτον (μὲν) τοῦ A, δευτέρον δὲ τοῦ B.

Cap. 45. Expunge τὴν Κόρινθον et scribe ἔστ' ἂν κἂν μιᾶς ἀπείρατοι ὦσι pro καί.

Cap. 46. τελευτῶν μίαν εἵλετο ἐξ ἁπασῶν ὁδῶν ἀληθῆ δοκιμάσας. Quis non admonitus intelligit ὁδόν in archetypo fuisse?

Cap. 48. ὁμολογοῦντες μὴ ταῦτα εἰδέναι πάντα τὰ τῆς ἑαυτοῦ αἱρέσεως ἕκαστος. Vitiosissimum hoc esse bene perspexit Fritzschius, qui tamen nodum non solvit, sed dissecuit ταῦτα eiiciendo. Mihi ταὐτά scribendum videtur et hunc in modum transponendum: ὁμολογοῦντες ταὐτὰ μὴ εἰδέναι πάντα τὰ τῆς ἑαυτοῦ αἱρέσεως ἕκαστος: *quorum unusquisque eadem fatetur, nondum se scire suae sectae omnia.*

Cap. 49. ὀλίγοι ἂν διὰ πασῶν ἐξέλθοιεν. Nihil certius quam aut διέλθοιεν aut διεξέλθοιεν requiri. Cf. c. 64: διεξελθεῖν δι' αὐτῶν. Alio modo peccatum est c. 58: ὡς διὰ παντὸς ἐπεξελθών; sed διεξελθών verum esse non fugit Fritzschium.

Cap. 50. ἥτις ποτὲ καὶ ἐκαλεῖτο. Hic quoque malim: ὅτι ποτέ, ut multis locis emendavit Herwerdenus.

Cap. 52. ἀκριβῆ ποιήσασθαι τὴν διαίρεσιν. Mendum evidens pro αἵρεσιν, ut passim in hoc dialogo.

Cap. 54. φασί γέ τοι τῶν πλαστῶν τινα···· ἀναλελογίσθαι. In T ἀναλλογίσθαι. Verum arbitror: ἀναλογίσασθαι. Quis enim in talibus *perfecto* utitur?

Cap. 55. πῶς ἂν ἀπὸ τοῦ μέρους καὶ τὰ λοιπὰ ἴδοις; Vitium manifestum pro εἰδείης. Cf. supra: ἀπὸ τῶν μερῶν ἀξιῶν τὰ ὅλα εἰδέναι et: ὁ μὲν τὸ ὅλον εἰδὼς εἰδείη ἂν καὶ τὸ μέρος.

Digitized by Google

Cap. 58. *καὶ ἀπὸ τοῦ ὀλίγου ἐκείνου γεύματος εἶχες [ἂν] εἰπεῖν ὁποῖος ἅπας ὁ οἶνός ἐστιν.* Non *potuisses*, sed *poteras*; cf. supra: *ἀπέχρη.*

Cap. 59. *Φιλοσοφία καὶ οἱ Φιλοσοφοῦντες, οἷον ὁ διδάσκαλος ὁ σός, ἆρα ταὐτὰ πρὸς ὑμᾶς λέγει ὁσημέραι περὶ τῶν αὐτῶν, ἢ ἄλλα ἄλλοτε; πολλὰ γάρ ἐστι, πρόδηλον, ὦ ἑταῖρε· ἢ οὐκ ἂν εἰκοσιν ἔτη παρέμενες αὐτῷ κατὰ τὸν Ὀδυσσέα περινοστῶν καὶ περιπλανώμενος [εἰ τὰ αὐτὰ ἔλεγεν], ἀλλ' ἀπέχρη ἄν σοι καὶ ἅπαξ ἀκούσαντι.* Verba *πολλὰ γάρ ἐστι, πρόδηλον* corrupta esse, multi viderunt, quorum tentamina recenset Fritzschius. Omnia expedies ita scribendo: *μᾶλλον δέ, ἔστι πρόδηλον, ὦ ἑταῖρε· οὐ (γὰρ) ἄν εἰκοσιν ἔτη παρέμενες κ. τ. λ.* Uncinis inclusa melius aberunt.

Cap. 61. *οἶνον μὲν γὰρ Φαῦλον πρίασθαι ἐν δυοῖν ὀβολοῖν ὁ κίνδυνος, αὐτὸν δέ τινα ἐν τῷ συρφέτῳ παραπολέσθαι, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν ἀρχῇ ἔφησθα, οὐ μικρὸν εἶναι κακόν.* Nihil habet unde pendeat Infinitivus *εἶναι*, et obtemperatum oportuit libris T H Ω, qui *ὡς* omittunt.

Cap. 62. *εἴ τις [ὀλίγον] ὅσον ἀκαριαῖον ἀποξύσας.* Collatus locus ex cap. 6: *ἐμοὶ μὲν καὶ ἀκαριαῖον ὁπόσον ἱκανόν* ostendet *ὀλίγον* interpretationis causa esse additum.

Cap. 65. Supple: *σκόπει (δὴ) μή* et c. 66: *οἱ κύαμοι (οἱ) ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.*

Cap. 68. *οὐκ ἀκούεις τῶν Στωικῶν ἢ Ἐπικουρείων ἢ Πλατωνικῶν εἶναι φασκόντων τοὺς μὲν εἰδέναι τοὺς λόγους ἑκάστους, τοὺς δὲ μή;* Quae post pauca de iisdem philosophis dicuntur: *τὸ διακρῖναι τοὺς εἰδότας ἀπὸ τῶν οὐκ εἰδότων μέν, φασκόντων δέ,* suadent ut scribamus: *τῶν τὰ τῶν Στωικῶν ἢ Ἐπικουρείων ἢ Πλατωνικῶν εἰδέναι φασκόντων.*

Ibid. *μόνη σοι αὕτη πιστὴ καὶ βέβαιος ἐλπὶς ἐπὶ τὴν ἀλήθειάν τε καὶ εὕρεσιν· αὐτῆς, ἄλλη δὲ οὐδ' ἠτισοῦν, τὸ κρίνειν δύνασθαι καὶ χωρίζειν ἀπὸ τῶν ἀληθῶν τὰ ψευδῆ ὑπάρχειν σοι.* Ita cor-

Digitized by Google

rige vulgatam: ἄλλη δὲ οὐδ' ἠτισοῦν ἢ τὸ κρίνειν δύνασθαι κ. τ. λ.

Cap. 69. οὐδὲν γάρ σοι ἐξευρηκὼς ἔδειξα, ὡς ἐγγυτέρω σε ποιήσειν τῆς ἐλπίδος. Fritzschius: ποιήσων. Magis placet: ὅ σ' ἐγγυτέρω ποιήσει τῆς ἐλπίδος.

Cap. 70. οὐκ αὐτίκα πιστεύσομεν αὐτῷ, ἀλλά τινα ζητήσομεν τὸν κρῖναι δυνάμενον, εἰ ἀληθῆ ὁ ἀνὴρ λέγει. Fritzschius, Cobetum secutus, τινα expunxit. Equidem malim: ἀλλ' ἄλλον τινὰ ζητήσομεν.

Ibid. αἱ γοῦν πλεῖσται αὐτῶν (ἀποδείξεων sc.) δι' ἄλλων ἀμφισβητουμένων πείθειν ἡμᾶς βιάζονται εἰδέναι. Herwerdenus εἰδέναι, quod explicari nequit, delevit. Sed unde in textum irrepsit? Videndum an fortasse huiuscemodi aliquid Lucianus dederit: πείθειν ἡμᾶς βιάζονται βέβαιοι (sive ἀληθεῖς) εἶναι. Quod ad structuram attinet, cf. Vit. Auct. c. 27: ἔγωγέ σε ἤδη πείσω εἶναι δεσπότης. Postquam adiectivum intercidit, εἶναι in εἰδέναι mutatum est, ut qualiscumque efficeretur sententia. Mox adde: ὥσπερ (ἂν) εἴ τις οἴοιτο.

Cap. 71. οὐ σὺ μόνος ἔξω μένεις τῶν ἐλπισθέντων ἀγαθῶν. Malim certe: μενεῖς. Sequitur: ἢ τίς ἂν δύναιτο δι' ἐκείνων ἁπάντων χωρῆσαι ὧν ἔφην; ὅπερ ἀδύνατον καὶ αὐτὸς λέγεις εἶναι. Ita Fritzschius dedit e coniectura Jacobsii. Sed non optime sibi respondere videntur: *Quis hoc facere possit?* et: *Quod et ipse fieri non posse fateris.* Codices G Ha: ἢ εἴ τις ἄρα δύναιτο. Hinc coniicio: εἰ μή τις ἄρα δύναιτο, *nisi forte quis potest.* Cf. Pseudolog. c. 3: εἰ μή τις ἄρα ἐξ Ὑπερβορέων ἄρτι ἐς ἡμᾶς ἥκοι.

Ibid. πάσχουσι δ' αὐτὸ (lg. δὲ ταὐτὸ) καὶ οἱ τὴν κενὴν μακαρίαν ἑαυτοῖς ἀναπλάττοντες. Vehementer miror articulum additum, et collato loco ex Navigio c. 12: ἣν κενὴν μακαρίαν οἱ παλαιοὶ (Herwerdenus: οἱ πολλοὶ) καλοῦσι, paene suspicor τὴν λεγομένην esse supplendum.

Ibid. ὅ γε νῦν ἔπραττες καὶ ἐπενόεις (malim: ἐνενόεις), οὐδὲν

Digitized by Google

τῶν Ἱπποκενταύρων καὶ Χιμαιρῶν καὶ Γοργόνων διαφέρει, καὶ ὅσα ἄλλα ὄνειροι καὶ ποιηταὶ καὶ γραφεῖς ἐλεύθεροι ὄντες ἀναπλάττουσιν οὔτε γενόμενα πώποτε οὔτε γενέσθαι δυνάμενα. Perquam multa a somniis et poëtis et pictoribus finguntur, quae neque fuerunt unquam neque fieri potuerunt; sed hoc loco non nisi de *monstris* et *portentis* agitur; quare arctius restringenda mihi sententia videtur et post ἄλλα τέρατα vel simile quid inserendum.

Cap. 73. τὸ τὸν λέγοντα ἐκεῖνον περὶ τῆς γυναικός. Commendo: ἐκεῖνα. Cf. Fritzschium ad Eunuch. C. 10. In fine glossatorem sapiunt: ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ [καὶ κατὰ τὴν ἀρχήν].

Cap. 74. Pro ψεῦδος repone ψευδές.

Cap. 77. ἵν' ὀγδοηκοντούτης γενόμενος .... ὅμως ἧς ἐν τοῖς μηδέπω εὐδαιμονοῦσιν. Amarius dictum esset: ὁμοίως, *aeque ac nunc.*

Cap. 82. ἐπεὶ καὶ αἱ τίτθαι τοιάδε λέγουσι περὶ τῶν παιδίων, ὡς ἀπιτέον αὐτοῖς ἐς διδασκάλου· καὶ γὰρ ἂν μηδέπω μαθεῖν ἀγαθόν τι δύνωνται, ἀλλ' οὖν φαῦλόν γ' οὐδὲν ποιήσουσιν ἐκεῖ μένοντες. Vitium haec contraxisse non dubito; nam *ex mente nutricum* dicenda fuisse apparet; quod nunc secus est. Propono: περὶ τῶν παιδίων, ὡς ἀπιτέον αὐτοῖς ἐς διδασκάλου, κἂν μηδέπω μαθεῖν ἀγαθόν τι δύνωνται, ἀλλ' οὖν φαῦλόν γ' οὐδὲν ποιήσουσιν ἐκεῖ μένοντας. Non intellexerunt scribae ποιήσουσιν *Participium* esse, non *Indicativum.*

Cap. 83. Scribendum videtur: ἢ ἐπ' ἄλλαις ἐλπίσιν ἐξ ἀρχῆς φιλοσοφεῖν ἠξιοῦμεν; οὐχ ὡς κ. τ. λ. et mox: τί οὖν [οὐκ] ἀποκρίνει καὶ (πρὸς) τοῦτο; Vulgo post ἠξιοῦμεν *virgula* distinguitur.

Cap. 84. καὶ σὺ τοίνυν, ἐπείπερ οὕτω σοι δοκεῖ, ἐς τὸ λοιπὸν ἂν ἄμεινον ποιήσαις βίον τε κοινὸν ἅπασι βιοῦν ἀξιῶν καὶ συμπολιτεύσει τοῖς πολλοῖς οὐδὲν ἀλλόκοτον καὶ τετυφωμένον ἐλπίζων, καὶ οὐκ αἰσχυνεῖ κ. τ. λ. Orationem concinnam et Luciano dignam

Digitized by Google

restitues scribendo: καὶ σὺ ···· ἐς τὸ λοιπὸν ἄμεινον ποιήσεις, βίον τε κοινὸν ἅπασι βιοῦν ἀξιῶν συμπολιτεύσει ····· ἐλπίζων, καὶ οὐκ αἰσχυνεῖ. In Codice H ἂν omittitur.

Herodotus. Cap. 1. ἃ δὲ ἐποίησεν ἐπὶ τοῖς συγγράμμασι καὶ ὡς πολλοῦ ἄξιος τοῖς Ἕλλησιν κατέστη, καὶ ἐγὼ καὶ σὺ καὶ ἄλλος ἂν μιμησαίμεθα. Verum videtur: οἷς.

Ibid. οὐδὲ κατὰ διαίρεσιν οὕτω [κατ' ὀλίγον] ἀγείρειν τὴν γνῶσιν. Dixisset saltem καὶ κατ' ὀλίγον. Sed praestat tamquam glossema abiicere. Neque in iis quae mox sequuntur in Cap. 2: πάνδημόν τινα καὶ κοινὴν ψῆφον affirmare ausim verba καὶ κοινήν ab ipso Luciano esse addita, cum praesertim in Libris Mss. καὶ desideretur.

Etiam multo peius interpolatum est quod legitur initio cap. 3: ὅπερ ὕστερον κατανοήσαντες, [ἐπίτομόν τινα ταύτην ὁδὸν ἐς γνῶσιν], Ἱππίας τε ὁ ἐπιχώριος κ. τ. λ.; quae verba et nihil habent in superioribus unde pendeant et prorsus sunt inutilia.

Cap. 5. πάροχος δὲ καὶ νυμφαγωγὸς Ἡφαιστίων συμπάρεστι. Herwerdenus: συμπαρέστηκε, in quod et ipse incideram; sed retinet me locus haud absimilis in Rhet. Praec. cap. 6: καὶ ἡ δόξα δὲ καὶ ἡ ἰσχὺς παρέστωσαν.

Cap. 7. ἐγὼ δὲ – καὶ πρὸς Φιλίου μή με κορυβαντιᾶν ὑπολάβητε μηδὲ τἀμὰ εἰκάζειν τοῖς ἐκείνου, ἵλεως ὁ ἀνήρ. Sententia postulat: ἵλεως (εἴη) ὁ ἀνήρ. Cf. Alex. c. 4: ἵλεως μὲν ὁ Πυθαγόρας εἴη; Toxar. c. 56: καὶ ἵλεως (l. ἵλεῳ) μὲν ὁ Ἀκινάκης καὶ ὁ Ἄνεμος εἴεν; Philops. 19: ἵλεως ἔστω ὁ ἀνδριάς.

Cap. 8. ὑποδέχεται πόλις ἡ ἀρίστη οὖσα οὐ κατὰ Πίσαν (immo Πῖσαν) μὰ Δί' οὐδὲ τὴν κεῖθι στενοχωρίαν. Restitue ordinem verborum legitimum scribendo: οὐ κατὰ Πῖσαν οὖσα μὰ Δί'.

bid. ἀλλὰ ῥητόρων τε καὶ συγγραφέων καὶ σοφιστῶν οἱ δοκιμώτατοι, ὅσον οὐ μικρὸν ἤδη, μὴ τοὐμὸν παρὰ πολὺ ἐνδεέστερον

Digitized by Google

Φαίνηται τῶν Ὀλυμπίων. Corrupta haec esse iam pronuntiavit Solanus. Si, ut fit, ϹOCON pro ϹΟΘЄN irrepsit, fortasse scribendum erit: *ὅθεν δέος οὐ μικρὸν ἤδη.* In fine ita distinguendum: *τάχ' ἂν οὐ πάνυ μαστιγώσιμος ὑμῖν δόξαιμι ὡς ἔν γε τηλικούτῳ σταδίῳ· ἱκανὸν ἐμοὶ γοῦν καὶ τοῦτο.*

Zeuxis. Cap. 3. Supplendum: *ὁ Ζεῦξις ἐκεῖνος (ὁ) ἄριστος γραφέων γενόμενος.* Post pauca dele otiosa additamenta: *ὁ Ζεῦξις* et *καὶ τὴν γραφήν.*

Cap. 5. *ὅσα τοῖς ἰδιώταις ἡμῖν οὐ πάντη ἐμφανῆ ὄντα.* Miror quomodo hic locus fugerit Fritzschii industriam et alibi *πάνυ τι* pro *πάντη* reponentis.

Ibid. *ἀλλὰ καὶ καθ' ἕτερον τοῦ ἀνθρώπου.* Rectissime Fritzschius: *κατὰ θάτερον.* Sed praeterea requiro: *τὸ τοῦ ἀνθρώπου.*

Cap. 7. *ὁ Ζεῦξις αὐτὸς μὲν ᾤετο ἐκπλήξειν.* Transpone: *αὐτὸς ᾤετο μὲν ἐκπλήξειν.*

Ibid. *οὗτοι γὰρ ἡμῶν τὸν πηλὸν τῆς τέχνης ἐπαινοῦσι.* Aptior videtur dativus ethicus, quem dicunt, *ἡμῖν* qui cum indignatione et contemptu quodam profertur.

Cap. 8. Supplendum: *τὰ ἅρματα ἐκπηδήσεσθαι μέλλοντα (τὰ) δρεπανηφόρα.* Post pauca malim *ἀφῖκτο* pro *ἀφίκετο.*

Cap. 10. *πρὶν ἢ [τὸ] τόξευμα ἐξικνεῖσθαι.* Expunge molestum articulum e dittographia natum. Mox scribe: *ἀπετράποντο* pro *ἀπετρέποντο* et in cap. 11. *ἐν ἑκκαίδεκα τούτοις (τοῖς) θηρίοις.*

Cap. 12. *ὥρα τοίνυν με σκοπεῖν μὴ καὶ τοὐμὸν ὅμοιον ᾖ τῷ Ἀντιόχῳ.* Corrigendum suspicor: *τῷ Ἀντιόχου.* Quae ipse facit, cum *Antiochi facto* comparat.

Harmonid. cap. 2: *ὄντινα δ' ἂν οἱ προὔχοντες ἐπαινέσωσι, πιστεύουσι μὴ ἂν ἀλόγως ἐπαινεθῆναι τοῦτον· ὥστε ἐπαινέσουσι καὶ αὐτοί.* Nullus videtur *futuro* locus. Repone *ἐπαινοῦσι.*

Digitized by Google

Cap. 3. *πᾶσιν ὅσοι δόξης ὀρέγονται δημόσιόν τι ἐπιδεικνύμενοι, τοῦ παρὰ τῶν πολλῶν ἐπαίνου δεόμενοι.* Requiro *δεόμενον*. Cf. Somn. c. 5: *πάνυ φιληκόων ἀκροατῶν δεόμενα*; Catapl. c. 25: *βραχείας τινὸς ἐξετάσεως δεόμενον*; Hermot. c. 54: *πολλῆς διατριβῆς δεόμενον* et passim. Accedit quod participia in hunc modum iungi non solent.

Scyth. c. 5. *εἰ τοῦτον φίλον κτήσαιο, πᾶσαν νόμιζε τὴν Ἑλλάδα ἐν αὐτῷ ἔχειν καὶ τὸ κεφάλαιον ἤδη [ἂν] εἰδέναι τῶν τῇδε ἀγαθῶν.* Deleatur ex *ἤδη* repetita particula. Cf. Harmon. c. 2: *νόμιζε ἤδη γεγενῆσθαι γνώριμος ἐν οὕτω βραχεῖ*. Sequitur: *ὡς οὐκ ἔστιν ὅτι ἂν μεῖζόν σοι καλὸν χαρίσασθαι δυναίμην ἢ συστήσας ἐκείνῳ.* Donec aliquis mihi persuaserit Graecum esse *μέγα καλὸν χαρίσασθαί τινι*, auctor sum ut corrigatur: *μεῖζόν σοι ἄλλο χαρίσασθαι.*

Cap. 6. Lege *μὴ δυσπρόσοδος (ᾖ) καὶ ἐν παρέργῳ θῆταί σου τὴν ἔντευξιν.*

Cap. 7. Postquam Toxaris Soloni Anacharsem commendavit, ita pergit: *εἰ τοίνυν ἐγὼ Σόλωνα οἶδα, οὕτω ποιήσεις καὶ προξενήσεις αὐτοῦ καὶ πολίτην γνήσιον ἀποφανεῖς τῆς Ἑλλάδος.* Cum verba *οὕτω ποιήσεις* nihil habeant in praegressis quo referantur, nullus dubito quin vitium alant, et leni sane emendatione scribendum censeo: *τοῦτον προσήσει.*

Cap. 10. *τὸ μὲν δεῖξαι τῶν λόγων* (an *τὸν λόγον*?) *ὑμῖν πάλαι ἐδέδοκτο ..... ἐζήτουν γὰρ οἵτινες οἱ προὔχοντες εἶεν.* Nota res est *γάρ* et *δέ* saepissime confundi.

Cap. 11. *ἀλλὰ χρὴ πάντα [μὲν] κάλων κινεῖν, [πάντα δὲ πράττειν καὶ λέγειν]*. Cf. Mnem. Vol. XIII. p. 87, ubi pro *Zeuxidis* repone *Scythae.*

Priore parte emendationum iam typis mandata, vir amicus me admonuit partem eorum, quae primus et solus reperisse mihi videbar, ab aliis fuisse praeoccupatam. Quae quidem res varie me affecit. Nam et gratum mihi accidit tali *συνεμπτώσει*

Digitized by Google

tentamina mea confirmari et molestissime fero culpam me levitatis et socordiae apud harum rerum peritos contraxisse. Non possumus non saepissime in eadem incidere; et quae mea librorum est paucitas, compluria ex aliorum gazis me fefellerunt.[1]) Quod tamen ne in posterum mihi accidat, quam diligentissime cavebo. Veniam habeant viri docti, quorum scrinia imprudens compilavi et credant me nullius laudibus obtrectare; nam licet magno gaudio animum perfundat cum novi et veri aliquid aut patienter indagando inveneris aut subito excogitaris, 'ne istius quidem laudis', ut cum Cicerone loquar, 'ita sum cupidus, ut aliis eam praereptam velim'.

(*Continuabitur.*)

K. G. P. SCHWARTZ.

1) Inprimis doleo mihi ad manum non fuisse Mehleri Editionem Quattuor Dialogorum (Timon, Philopseudes, Verae Historiae, Gallus) et Hartmanni 'Studia Critica in Lucianum'.

Diodorus Siculus.

Lib. XXXII 26 (*Vol.* II p. 520 *ed. Didot*).

Οὕτω δὲ πολλάκις ἡ κακία τῆς ἀρετῆς προτερεῖ, καὶ ἡ πρὸς τὸν ὄλεθρον νεύουσα γνώμη τῆς πρὸς σωτηρίαν ἀπέχεσθαι *παρακλήσεως. Non est lacuna, modo scribatur ἀπέχεται, nam sententia est: ἡ π. τ. ο. ν. γνώμη πρὸς σωτηρίαν οὐ παρακαλεῖ.

H. W. v. d. M.

Digitized by Google

AD DIONYSII HALICARNASSENSIS ANTIQUITATUM ROMANARUM LIBRUM PRIMUM.

Pag. 3. Historici de rebus vilibus et nullius pretii agentes, ut artem scribendi ostentent, et gloriam qualemcunque apud posteros nanciscantur, opera eorum evolventibus suspicionem iniiciunt: ὅτι τοιούτους ἐζήλωσαν αὐτοὶ βίους, οἵας ἐξέδωκαν τὰς γραφάς· ἐπιεικῶς γὰρ ἅπαντες νομίζουσιν εἰκόνας εἶναι τῆς ἑκάστου ψυχῆς τοὺς λόγους. Paullo acrius dixerat, opinor, ὅτι τοιούτους ἔζησαν αὐτοὶ βίους. Quibus futilissima quaeque placebant, et ipsi *sordido* et *abiecto* genere vitae usi esse summo iure putantur. Quod ad formam ἔζησα attinet, qua cum sequioribus omnibus et Dionysius subinde abutitur, cf. Cobetus pag. XV. Eandem confusionem inter ἐζηλωκώς et ἐζηκώς notavit vir doctissimus ad pag. 1446.

Pag. 4. ταῦτα δὴ νομίσας ἀναγκαῖα καὶ πρῶτα θεωρήματα τοῖς ἱστορικοῖς εἶναι [καὶ] πολλὴν ποιησάμενος ἀμφοτέρων ἐπιμέλειαν. Semper in magno periculo versatur huiusmodi sententiae conformatio, qua alterius ratio participii alterius subiicitur. Mirantur hanc structuram librarii et innumeris paene locis molestam copulam interponunt. Itaque perpetuo est cavendum, ne tali fraude nos ludificentur.

Pag. 5. Imperium Romanum, iudice Dionysio, ceteris omnibus facile antecellit οὐ μόνον κατὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς καὶ κατὰ (fortasse delendum) τὸ κάλλος τῶν πράξεων, ἃς οὔπω κεκόσμηκε λόγος οὐδεὶς ἀξίως, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μῆκος τοῦ περιειλημμένου αὐτὴν χρόνου μέχρι τῆς καθ' ἡμᾶς ἡλικίας. Edo-

Digitized by Google

ceri me velim, quem sensum idoneum haec verba praebeant, rem Romanam *usque ad Dionysii aetatem* reliquas omnes diuturnitate imperii superasse. Aut supervacuum hoc est aut absurdum. Nolo premere suspicionem, licet fortasse iusto audacior sit, haec verba, ut saepe alias apud Nostrum, loco excidisse et post ἀξίως esse transponenda. Certe optime haberet: ἃς οὔπω κεκόσμηκε λόγος οὐδεὶς ἀξίως μέχρι τῆς καθ' ἡμᾶς ἡλικίας. Simillimum est quod infra posuit Pag. 16: οὐδεμία γὰρ ἀκριβὴς ἐξελήλυθε περὶ αὐτῶν Ἑλληνὶς ἱστορία μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Pag. 7. διασπασθεῖσα γὰρ εἰς πολλοὺς ἡγεμόνας εὐθὺς ἀπὸ τῶν διαδόχων. Rectissime Cobetus: πολλὰς ἡγεμονίας; sed eadem opera corrigendum erat ὑπό pro ἀπό.

Pag. 11. Urbs Romana ab initio statim τὰ πλησίον ἔθνη πολλὰ καὶ μάχιμα ὄντα προσηγάγετο. Non est huius loci προσάγεσθαι quod apud Dionysium, sicut apud ceteros omnes de iis usurpatur quorum amicitiam et fidem nobis conciliamus; verum hic aperte loquitur de finitimis gentibus *vi et armis subiectis*; quod etiam sequentia declarant: καὶ προὔβαινεν ἀεὶ πᾶν δουλούμενη τὸ ἀντίπαλον. Itaque vix alio verbo usus esse potest quam ὑπηγάγετο.

Pag. 12. περί τε πόλεως γράφω τῆς περιφανεστάτης. Repone quod millies apud Dionysium legitur: τῆς ἐπιφανεστάτης.

Pag. 15. περὶ δὲ τῶν πράξεων, ἃς μετὰ τὸν οἰκισμὸν εὐθὺς ἐπεδείξαντο. Verius videtur ἀπεδείξαντο, quod restituendum arbitror, quotiescunque notio *praestandi* requiritur.

Pag. 20. πολλὰ τῶν ὑπ' ἐμοῦ γραφομένων. Praetulerim: γραφησομένων. Cf. pag. 2: ἐξ ὧν τὴν ἐμπειρίαν ἔλαβον τῶν γραφησομένων.

Pag. 27. Romani civitatem largiri solebant τοῖς μετὰ τοῦ γενναίου [ἐν] πολέμῳ κρατηθεῖσι. Non *belli tempore* sed *vi et armis*; itaque delenda est praepositio. Eodem modo peccatur pag. 43:

Digitized by Google

εἴτε [ἐν] πολέμῳ κρατηθεῖσαν. Sequitur: κόσμῳ τῆς πολιτείας, ὃν ἐκ πολλῶν κατεστήσαντο παθημάτων, ἐκ παντὸς καιροῦ λαμβάνοντές τι χρήσιμον. Nonne verius est μανθάνοντες?

Pag. 28. ταύτην ἐπετίθεντο τὴν ὀνομασίαν. Subdubito de usu verbi ἐπιτίθεσθαι; nam constans Dionysii usus τίθεσθαι requirere videtur. Quam facile ΘΠ ex ΘΤΙ duplicari potuerit, nihil est quod moneam.

Pag. 35. In Pherecydis fragmento restitue formas Ionicas γαμέει, οὖρος, καλέεται et ter ἀπ' pro ἀΦ'.

Pag. 41. ἐν οἷς ἱερὰ θύουσιν ἃ νόμος ἐπιβαίνοντες τῆς ἐν αὐτῇ νησῖδος οἷς ὅσιον. Commendo: ἐπιβαίνειν, quod cum ὅσιον est coniungendum.

Pag. 42. ἱερά τις ἐξελθοῦσα νεότης, ἄνδρες ὀλίγοι κατὰ βίου ζήτησιν ὑπὸ τῶν γειναμένων ἀποσταλέντες, ἔθος ἐκπληροῦντες ἀρχαῖον. Sequentia docent unice verum esse ἐκπληρούντων; agitur enim de iis, quae a *parentibus* fieri solent, non a *filiis*.

Pag. 44. κτείνειν γὰρ οὐδένα τῶν ἐκγόνων ἠξίουν, ἄγους οὐδενὸς ἔλαττον τοῦτο τιθέμενοι. Satis evidens error pro ἄγος.

Pag. 46. τὴν ἐπωνυμίαν ἔλαβον ἐπὶ τοῦ Πελασγοῦ βασιλέως. Insolenter dictum pro τοῦ Πελασγοῦ τοῦ βασιλέως. Cf. pag. 74. In fine dele emblema manifestum Θετταλίας.

Pag. 52. καὶ διδόασιν αὐτοῖς [χωρία] τῆς ἑαυτῶν ἀποδασάμενοι τὰ περὶ τὴν ἱερὰν λίμνην. Qui χωρία interpolavit, non intellexit τὰ περὶ τὴν ἱερὰν λίμνην tam a διδόασιν quam ab ἀποδασάμενοι pendere.

Pag. 57. Supple: ἦσαν δὲ οὐ πολλοὶ ἐν μεγάλῃ αὐτῇ (οἱ) οἰκήτορες et pag. 60 πολὺς ἂν εἴη (ὁ) λόγος.

Pag. 61. εἰ δέ τι διαφύγοι τὸν ἐκ τῶν ὠδίνων κίνδυνον ἔμπη-

Digitized by Google

ρον ἢ ἀτελὲς ἢ δι' ἄλλην τινὰ τυχὴν βλαφθὲν τρέφεσθαι χρηστὸν οὐκ ἦν. Perspicuum est post ἔμπηρον de more ὄν excidisse.

Pag. 64. τῆς ἀνδρουμένης ἀεὶ νεότητος. Malim τῆς ἀεὶ ἀνδρουμένης.

Pag. 70. Ex Urbinate recipe κατεσκεύασαν pro κατεσκευάσαντο. ΤΟ ex ΤΘθῆναι adhaesit.

Ibid. τοῦτον (Tyrrhenum, sc.) δὲ Λυδὸν εἶναι τὸ γένος ἐκ τῆς πρότερον Μῳονίας καλουμένης, παλαιὸν δή τινα μετανάστην ὄντα· εἶναι δ' αὐτὸν πεμπτὸν ἀπὸ Διός, λέγοντες ἐκ Διὸς καὶ Γῆς Μάνην γενέσθαι. Μεταναάστην ὄντα Sintenisio debetur pro Codicum scriptura: μεταναᾶστάντα. Sed gravius vulnus subesse videtur et locus ita constituendus: ἐκ τῆς πρότερον Μῳονίας καλουμένης μεταναστάντα, παλαιὸν δή τινα εἶναι αὐτόν, πεμπτὸν ἀπὸ Διός, λέγοντες· ἐκ γὰρ Διός κ.τ.λ.

Pag. 79. ὠνομάσθαι δ' ὑφ' Ἑλλήνων αὐτὸ τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ οὐδὲν κωλύει, καὶ διὰ τὰς ἐν ταῖς τύρσεσιν οἰκήσεις καὶ ἀπ' ἀνδρὸς δυνάστου. Alterutra causa sufficit; bis corrige ἤ.

Pag. 87. τὸ δὲ ὄνομα τῷ λόφῳ τινὲς μὲν ἀρχαῖον οἴονται εἶναι, καὶ δι' αὐτὸ τοὺς Ἐπειοὺς οὐχ ἥκιστα φιλοχωρῆσαι τῷ λόφῳ. Aurem offendit ingrata repetitio. Pro altero λόφῳ repone τόπῳ.

Pag. 93. Supplendum: πάντων δ' εἰσὶν οἱ δρυμοὶ θαυμασιώτατοι (οἱ) περί τε τὰ κρημνώδη χωρία καὶ τὰς νάπας.

Pag. 96. τῶν εἰκόνων τοῦ παλαιοῦ πάθους ἔτι σωζομένων. Sententia ducit ad ἔθους.

Pag. 101. Post caedem Caci accolae Herculi circumfusi τοῦ λῃστοῦ μέγα εὐτύχημα τὴν ἀποβολὴν ἐποιοῦντο. Quam ridicule miseri pastores immanissimum latronem *amisisse* dicuntur! Non habeo quod reponam nisi ἀπαλλαγήν.

Digitized by Google

Ibid. Mater Euandri vaticinatur: ὅτι πεπρωμένον εἴη τὸν ἐκ Διὸς καὶ Ἀλκμήνης γενόμενον διαμείψαντα τὴν θνητὴν Φύσιν ἀθάνατον γενέσθαι δι' ἀρετήν. Magnifice et elate hoc dicitur: τὸν ἐκ Διὸς καὶ Ἀλκμήνης γενόμενον. Quam nihil sentiebat is qui ieiune suum Ἡρακλέα appinxit!

Pag. 102. καὶ ὡς διδάξειεν αὐτὸς τὰς θυσίας, ἵνα διὰ παντὸς αὐτῷ κεχαρισμένα θύοιεν. Immo vero κεχαρισμένας.

Pag. 104. πολλαχῇ δὲ καὶ ἄλλῃ τῆς Ἰταλίας ἀνεῖται τεμένη τῷ θεῷ···· καὶ σπανίως ἂν εὕροι τις Ἰταλίας χωρίον, ἔνθα μὴ τυγχάνει τιμώμενος [ὁ θεός]. Indicasse haec sufficit.

Pag. 106. Hercules ultra quam statuerat in Italia moratur detentus τοῦ ναυτικοῦ τῇ ἀπουσίᾳ, ἣ ἐγένετο χειμῶνος ἐπιβαλόντος. Vitiose pro ἐπιλαβόντος. Mare clausum erat *postquam hiems ingruerat*. Cf. Thucyd. IV. 27: μὴ σφῶν χειμὼν τὴν φυλακὴν ἐπιλάβοι.

Pag. 113. περιλαβόντες τείχεσι τὸ Παλλάντιον. L. τείχει.

Pag. 133. ὃς ἤθη καὶ γλῶσσαν τῶν ἐπιχωρίων ἐκμαθών. Melius scribetur ἔθη.

Pag. 137. ἔχοι δ' ἄν τις τῆς ἀπάτης καὶ ἑτέρας αἰτίας λαβεῖν. Neminem latet quo sensu αἰτίας λαβεῖν dicatur; quod ab hoc loco est alienissimum. Coniicio ὑπολαβεῖν.

Pag. 142. ταῦτα δὲ αὐτῷ διανοουμένῳ. Sententia suadet διαπορουμένῳ. Cf. supra: πολλὴ παρίσταται ἀμηχανία.

Pag. 144. ἀγγέλλεται τὰ γιγνόμενα ἐπὶ τὸ φοβερώτατον. Praestat φοβερώτερον.

Pag. 148. οὐ σὺν ὕβρει ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης ταῦτα [βιασθέντες] ἐποιοῦμεν. Deleatur inutile fulcrum orationis.

Pag. 149. Intra breve spatium bis eodem modo peccatur:

Digitized by Google

πανταχοῦ πορευομένοις et ὅπου ἂν ἄλλῃ παρακαλῶνται. Vitiose utrumque pro πανταχόσε et ὅποι.

Pag. 155. ὀλίγους τινὰς ἐν τῇ νήσῳ λειπόμενοι ἀπανίστανται. Emenda λιπόμενοι.

Pag. 168. τελευτῶντας δὲ γνώμην εὑρέσθαι. Facile apparet αἱρεῖσθαι esse scribendum.

Pag. 169. ἔοικε δὲ τούτων ἕκαστος κατά τινος τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς ποιεῖσθαι τὴν ἐπίκλησιν. Non memini me videre praepositionem κατὰ cum genetivo hoc modo usurpatam; κατὰ et ἀπὸ de more confusa videntur.

Pag. 170. νεμεσῶ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι πλείω τῶν συγχωρουμένων ὑπὸ νόμου ζητεῖν [ἢ] γιγνώσκειν ἀξιοῦσιν. Sententiae officit particula; ζητεῖν a συγχωρουμένων pendet, non ab ἀξιοῦσιν.

Pag. 173. τὰ δὲ παλλάδια καὶ τὰς τῶν θεῶν εἰκόνας κατασκευασάμενον ἀγαγέσθαι μετ' αὐτοῦ. Unice verum est ἀνασκευασάμενον.

Pag. 175. Narrat Dionysius simulacrum Palladio adeo simile ὡς μηδὲν τῆς ἀρχετύπου διαφέρειν, ἀπάτης τῶν ἐπιβουλευόντων ἕνεκα ἐν φανερῷ τεθῆναι. Evidens mendum pro ἐπιβουλευσόντων. Cf. quae de ancilibus a Mamurio fabricatis pag. 388 leguntur: ὥστε ἄσημον γίγνεσθαι καὶ δυσδιάγνωστον τοῖς μέλλουσιν ἐπιβουλεύειν.

Pag. 195. ὄψιν δέ, ἣν τὸ εἴδωλον εἶχε, θαυμασιωτέραν μακρῷ δή τι κατὰ μέγεθος καὶ κάλλος ἀνθρώπων. Miror nondum correctum esse: μακρῷ δή τινι ἢ κατὰ μέγεθος.

Pag. 210. καὶ ἅμα τὸ αὔθαδες τοῦ μειρακίου, ὡς ἀκατάπληκτον ἦν ἐν τοῖς λόγοις. Non τὸ αὔθαδες, opinor, sed *ipse adolescens impavidus erat*. Rescribe ἀκατάπληκτος.

Digitized by Google

Pag. 212. Insere: ἀπεστέρησε (μὲν) τῆς βασιλείας, ὀρφανὸν δὲ τέκνων ἔθηκε. Et versus finem lege ἀσμένως δ' ἀποδεξαμένου τὸν λόγον pro ὑποδεξαμένου. cf. p. 571 sub fin.

Pag. 222. τὸν ἑαυτῶν ἡγεμόνα ἕκαστοι κυδαίνοντες. De *duabus* factionibus loquitur. Repone ἑκάτεροι.

Pag. 224. οὐκ ἐπιτρέψουσα ὅτι μὴ φανείη λέξειν. Soloece pro λέγειν.

K. G. P. SCHWARTZ.

ADDENDUM ad pag. 345.

Insigni liberalitate et benevolentia bibliothecae Vesontinae praefecti mihi contigit, ut codicem Dionis qui Vesontione adservatur, Leidae oculis perlustrarem. Viro enim doctissimo du Rieu, qua est comitate eximia ac plane singulari, meo nomine petenti ut codicem Leidam mitteret, humanissime satisfecit.

Spe autem, in quam inductum me dixi, aliquid certe boni in hoc codice inventum iri (p. 345 adn. 1.), deiectus sum. Nam codex Venetus non ante librum 45 in Vesontino describi coeptus est, liber 44 totus fluxit ex codice quodam secundae classis. Testimonio sint verba aliquot in ultimo libro 44 (c. 53, 3), quae in codd. deterioribus ita leguntur: κἀκ τούτου συχνὰ μὲν αὐτόθεν ἥρπασε, συχνὰ δὲ ἠργυρολόγησε παρ' ἰδιωτῶν τε καὶ δήμων καὶ τῶν βασιλέων, τοῖς μὲν χώραν κ. τ. λ.; in Veneto rectius: κἀκ τούτου συχνὰ μὲν αὐτόθεν ἥρπασε, συχνὰ δὲ καὶ παρ' ἰδιωτῶν τῶν τε δήμων καὶ τῶν βασιλέων ἠργυρολόγησε, τοῖς μὲν χώραν κ. τ. λ.

Digitized by Google

Haec in Vesontino libro in hunc modum scripta sunt:

f. 144[1], lin. ult.
man.[1] *αὐτὰ ποιῶν κἀκ τούτου συχνὰ μὲν αὐτόθεν ἥρπασε συχνὰ δὲ* [*ἠργυρολόγη*
man.[3] *καὶ παρ' ἰδιωτῶν τῶν τε δήμων καὶ τῶν βασιλέων ἠργυρολόγησε*
f. 145 prim. lin.
σε παρ' ἰδιωτῶν τε καὶ δήμων καὶ τῶν βασιλέων] *τοῖς μὲν χώραν κ. τ. λ.*
Verba cancellis saepta induxit man[3].

Apparet igitur priorem lectionem ex codice secundae classis esse derivatam, correctorem adhibuisse Venetum.

Neque usque ad fol. 197 (L. 56, 22, 2) codicem Venetum in Vesontino reperies, verum usque ad fol. 194 (56, 13, 3). Inde enim a verbis *πλὴν ὀλίγων ἐκεχείρωτο* incipit codicis pars posterior (fol. est 289, primum quaternionis 38).

Hos autem ultimos quaterniones non tantum numeris arabicis signatos inveni, verum etiam litteris graecis, nec tamen ita ut numerorum series contineatur, sed instituatur altera:

f. 281—288 = λζ
289—296 = α
297—304 = β
305—312 = γ
313—320 = δ (hic numerus superest; ceteri aut ex parte sqq. aut toti interierunt.)

Mense Augusto 1885. U. Ph. B.

Digitized by Google

SALLUSTIANA.

Iug. 3, 1. Verum ex eis magistratus et imperia, postremo omnis cura rerum publicarum minume hac tempestate cupiunda videntur, quoniam neque virtuti honos datur neque illi quibus per fraudem [*iis*] fuit tuti aut eo magis honesti sunt.

Ita locum dedit Iordanus cui non adsentior *iis* uncinis includenti. Codices in verbo variant, praeter *iis ius vis his* exhibentes. quid multa? de VIA deerrarunt interpretes, neque eam cogitarunt intelligi qua ad *honores* adscendatur.

id. 97, 5 omnes trepidi inproviso metu ac tamen virtutis memores aut arma capiebant aut capientis alios ab hostibus defensabant; pars equos escendere, obviam ire hostibus; pugna latrocinio magis quam proelio similis fieri; sine signis sine ordinibus equites peditesque permixti cedere *alios* alios obtruncare, multi contra adversos acerrume pugnantes ab tergo circumveniri.

In re trepida atque turbata veritatem adhuc latere quis est qui miretur? Certe eam non vidit neque Iordanus *cedere alius alius obtruncari* neque Dietschius *alii alii* coniciens. Nos littera tantum mutata ALIIS reponendo et codicum fidei et rei ipsi satisfecimus. Narratur enim ea pugnae species in qua quis hostibus instantibus modo cedat, modo adversos nactus obtruncet.

Haec Frazero meo, Sallustium in usum scholarum nuper edenti, ita placere ut in textum reciperet non dissimulandum putavi.

Cantabrigiae. T. P. POSTGATE.

Digitized by Google

Bibliotheca Philologica Batava quater in anno prodibit Calendis Ianuariis, Aprilibus, Iuliis, Octobribus.

Pretium annuum erit floren. 5.25.

Singuli fasciculi separatim non venibunt.

Digitized by Google

Sumptibus E. J. BRILL, prodierunt:

M. T. Cicero, Commentarii rerum suarum sive de vita sua; accesserunt Annales Ciceroniani in quibus ad suum quaeque annum referuntur quae in his commentariis memorantur; utrumque librum scripsit W. H. D. Suringar. 1854. 2 part. 1 vol. 8°. . . . . *f* 8.50

C. G. Cobet, Variae lectiones, quibus continentur observationes criticae in scriptores Graecos. Editio secunda auctior. 1873. 8°. *f* 7.—.

—— Miscellanea Critica quibus continentur observationes criticae in scriptores Graecos praesertim Homerum et Demosthenem. 1876. *f* 7.—.

—— Collectanea critica quibus continentur observationes criticae in scriptores Graecos. 1877. 8°. . . . . *f* 7.—.

—— Hyperidis Orationes duae ὁ ἐπιτάφιος λόγος et ὑπὲρ ἐυξενίππου. Editio altera auctior et emendatior. 8°. 1877. *f* 1.50.

—— Observationes criticae et palaeographicae ad Dionysii Halicarnassensis antiquitates Romanas. 1877. 8°. . . . . *f* 3.50.

—— De Philostrati libello περὶ γυμναστικῆς. 1859. 8°. . - 1.25.

—— Cornelii Nepotis vitae excellentium imperatorum. In usum scholarum. 1881. kl. 8°. . . . . *f* 0.60.

J. J. Cornelissen, Oratio inauguralis. 1879. 8°. . . . . - 0.45.

—— Coniectanea Latina. 8°. . . . . - 0.60.

—— Cornelii Taciti de vita et moribus Iulii Agricolae. 1881. 8°. - 0.75.

—— Hetzelfde werk. In usum scholarum. 1881. kl. 8°. . - 0.30.

—— Minucii Felicis Octavius. 1882. kl. 8°. . . . . - 0.90.

H. van Herwerden, Lectiones Rheno-Traiectinae . . . . *f* 1.50.

Dr. H. T. Karsten, De inkomsten en uitgaven van den Romeinschen Staat. Antiquarische schets. 1e stuk: De Republiek. 1880. 8°. *f* 0.80.

—— Spicilegium criticum. 1881. 8°. . . . . - 0.80.

Lysiae Orationes et fragmenta. Graece. Emend. C. G. Cobet. Edit. sec. emend. 1882. 8°. . . . . *f* 1.20.

H. W. van der Mey, Studia Theognidea, accessit collatio codicis Mutinensis tantum non omnis. 1860. 8°. . . . . *f* 0.75.

E. Mehler, Luciani dialogi quattuor. Graece. (Timon, Philopseudes, Verae historiae, Gallus). In usum scholarum . . . . *f* 1.90.

Mnemosyne. — Bibliotheca philologica Batava. Edid. C. G. Cobet, T. J. Halbertsma, H. G. Hamaker, E. J. Kiehl, etc. 1852—62. 11 vol. et Appendix ad vol. 2—7. 8°. (*f* 56.50) . . . . . *f* 30.—.

—— Nova series scripsit C. G. Cobet, C. M. Francken, H. van Herwerden, S. A. Naber, W. G. Pluygers, aliique, colleg. C. G. Cobet, H. W. van der Mey. 1873—84. Vol. I—XII. 8°. per volumen. *f* 5.25.

Dr. J. S. Speijer, Latijnsche spraakkunst:
1ste stuk. Flexie en etymologie . . . . . *f* 1.90.
2de stuk. Syntaxis . . . . . - 1.90.

Xenophontis Expeditio Cyri. Graece. Emend. C. G. Cobet. Editio tertia emendatior. 1881. 8°. . . . . *f* 1.20.

—— Historia Graeca in usum scholarum. Graece. Emendavit C. G. Cobet. Editio secunda emendatior. 1880. 8°. . . . . *f* 1.20.

Lugd. Bat. ex typographeo E. J. Brill.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

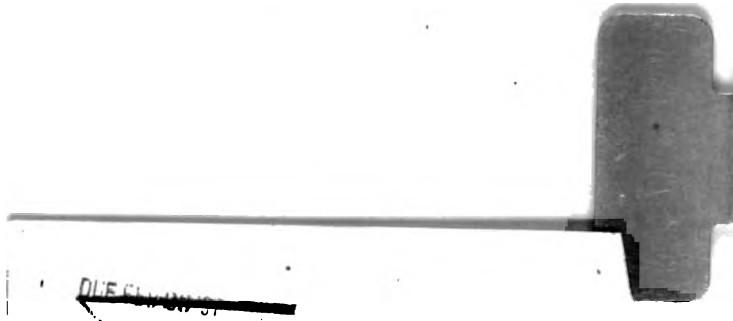

FEB 24 1937

Digitized by Google

3 2044 098 629 256

Digitized by Google